ARISTOTELIS
ARS RHETORICA

CUM ADNOTATIONE

LEONARDI SPENGEL

ACCEDIT VETUSTA TRANSLATIO LATINA

VOLUMEN II

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MDCCCLXVII.

In **B. G. Teubner's** Verlag in Leipzig sind ferner erschienen:

Aeschinis orationes e codicibus partim nunc primum excussis edidit, scholia adiecit FERD. SCHULTZ. gr. 8. 1865. geh. 2 Thlr. 20 Ngr.

Aeschylos Agamemnon. Griechisch und Deutsch mit Einleitung, einer Abhandlung zur Aeschylischen Kritik u. Commentar von K. H. KECK. gr. 8. 1863. geh. 3 Thlr.

Aeschyli Septem ad Thebas. Ex recensione G. HERMANNI cum scripturae discrepantia scholiisque codicis Medicei scholarum in usum edidit FRIDERICUS RITSCHELIUS. gr. 8. 1853. geh. 16 Ngr.

Alberti, Eduard, zur Dialektik des Platon. Vom Theaetet bis zum Parmenides. gr. 8. 1856. geh. 15 Ngr.

—— **die Frage über Geist und Ordnung der Platonischen Schriften** beleuchtet aus Aristoteles. gr. 8. 1864. 24 Ngr.

Alciphronis rhetoris epistolae cum adnotatione critica editae ab AUGUSTO MEINEKIO. gr. 8. 1853. geh. 1⅓ Thlr.

Anthologia lyrica continens Theognidem Babrium Anacreontea cum ceterorum poetarum reliquiis selectis. Edidit THEODORUS BERGK. gr. 8. 1854. geh. 22½ Ngr.

Apollonii Argonautica. Emendavit, apparatum criticum et prolegomena adiecit R. MERKEL. Scholia vetera e codice Laurentiano edidit HENRICUS KEIL. gr. 8. 1854. geh. 5 Thlr.

Aristophanes, die Acharner. Griechisch und Deutsch mit kritischen und erklärenden Anmerkungen und einem Anhang über die dramatischen Parodien bei den attischen Komikern. Von WOLD. RIBBECK. gr. 8. 1864. geh. 2 Thlr. 8 Ngr.

Artemidori Daldiani Onirocriticon libri V ex recensione RUDOLPHI HERCHERI. gr. 8. 1864. geh. 2 Thlr. 20 Ngr.

Ascherson, F., Umrisse der Gliederung des griech. Drama. gr. 8. 1862. geh. 8 Ngr.

Bambergeri, F., opuscula philologica maximam partem Aeschylea collegit F. G. SCHNEIDEWIN. gr. 8. 1856. geh. 1 Thlr. 20 Ngr.

Becker, Paul, über eine Sammlung unedierter Henkelinschriften aus dem südlichen Russland. gr. 8. 1862. geh. 10 Ngr.

Benndorf, Otto, de anthologiae Graecae epigrammatis quae ad artes spectant. gr. 8. 1862. geh. 16 Ngr.

Bentley's, Dr. Richard, Abhandlungen über die Briefe des Phalaris, Themistocles, Socrates, Euripides und über die Fabeln des Aesop. Deutsch von WOLDEMAR RIBBECK, DR. gr. 8. 1857. geh. 4 Thlr. 20 Ngr.

Boeckh, A., zur Geschichte der Mondcyclen der Hellenen. gr. 8. 1855. geh. 22½ Ngr.

—— **epigraphisch-chronologische Studien.** Zweiter Beitrag zur Geschichte der Mondcyclen der Hellenen. gr. 8. 1857. geh. 1 Thlr. 3 Ngr.

—— **gesammelte kleine Schriften.** Herausgegeben von FERDINANDUS ASCHERSON. Erster bis dritter Band. gr. 8. 1858—66. geh. 8 Thlr. 20 Ngr.

Bredovius, F. I. C., quaestionum criticarum de dialecto Herodotea libri quattuor. gr. 8. 1846. geh. 2 Thlr.

Brunn, Heinrich, die Philostratischen Gemälde gegen K. FRIEDERICHS vertheidigt. gr. 8. 1861. geh. 24 Ngr.

Bucolicorum Graecorum Theocriti Bionis Moschi reliquiae accedentibus incertorum idylliis. Ed. H. L. AHRENS. 2 Voll. gr. 8. 1855. 1859. geh. 7 Thlr. 6 Ngr.

Christ, Wilhelm, Grundzüge der griechischen Lautlehre. gr. 8. 1859. geh. 2 Thlr.

Cron, Christian, kritische und exegetische Bemerkungen zu Platons Apologie, Kriton und Laches. gr. 8. 1864. geh. 12 Ngr.

Curtius, Georg, Grundzüge der griechischen Etymologie. 2. Aufl. gr. 8. 1866. geh. 6 Thlr.

Deimling, Dr. Karl Wilhelm, die Leleger. Eine ethnographische Abhandlung. gr. 8. 1862. geh. 1 Thlr. 20 Ngr.

Demosthenis orationes contra Aeschinem de corona et de falsa legatione cum argumentis graece et latine. Recensuit cum apparatu critico copiosissimo edidit Dr. I. TH. VOEMELIUS. gr. 8. 1862. geh. 5 Thlr. 10 Ngr.

—— **oratio adversus Leptinem** cum argumentis graece et latine. Rec. cum apparatu critico copiosissimo ed. Dr. I. TH. VOEMELIUS. gr. 8. 1866. geh. 1⅓ Thlr.

Didymi Chalcenteri grammatici Alexandrini **fragmenta quae supersunt.** Collegit et disposuit MAURICIUS SCHMIDT. gr. 8. 1854. geh. 3 Thlr.

Dilthey, C., de Callimachi Cydippa. Accedunt Aristaeneti epistula I 10 Ovidianae epistulae XX et XXI Maximi Planudis Graeca metaphrasis epistularum Ovidianarum XX et XXI 1—12 nunc primum edita. gr. 8. 1863. geh. 1 Thlr.

Dronke, Gustav, die religiösen und sittlichen Vorstellungen des Aeschylos und Sophokles. gr. 8. 1861. geh. 24 Ngr.

Düntzer, H., die Interpolationen im eilften Buche der Ilias. gr. 8. 1861. geh. 8 Ngr.

Ellendt, Joh. Ernst, drei Homerische Abhandlungen. Vorangeschickt sind Mittheilungen über das Leben des Verfassers. gr. 8. 1864. geh. 24 Ngr.

Frick, Dr. Otto, das plataeische Weihgeschenk zu Konstantinopel. Ein Beitrag zur Geschichte der Perserkriege. gr. 8. 1859. geh. 24 Ngr.

ARISTOTELIS

ARS RHETORICA

CUM ADNOTATIONE

LEONARDI SPENGEL

ACCEDIT VETUSTA TRANSLATIO LATINA

VOLUMEN II

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MDCCCLXVII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

LIBER PRIMUS.

1 ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ] Cicero in Orat. cap. 32, 113: *Disputandi ratio et loquendi dialecticorum sit, oratorum autem dicendi et ornandi. Zeno quidem ille a quo disciplina Stoicorum est, manu demonstrare solebat, quid inter has artes interesset. Nam quum compresserat digitos pugnumque fecerat, dialecticam aiebat eiusmodi esse; quum autem diduxerat et manum dilatarat, palmae illius similem eloquentiam esse dicebat; atque etiam ante hunc Aristoteles principio artis rhetoricae dicit, illam artem quasi ex altera parte respondere dialecticae, ut hoc videlicet differant inter se, quod haec ratio dicendi latior sit, illa loquendi contractior.* de Finibus II, 6, 17: *Zenonis est, inquam, hoc Stoici omnem vim loquendi, ut iam ante Aristoteles, in duas tributam esse partis; rhetoricam palmae, dialecticam pugni similem esse dicebat, quod latius loquerentur rhetores, dialectici autem compressius.* Academic. I, 8, 32: *post argumentis et quasi rerum notis ducibus utebantur ad probandum et ad concludendum id quod explanari volebant, in qua tradebatur omnis dialecticae disciplina, id est, orationis ratione conclusae: huic quasi ex altera parte oratoria vis dicendi adhibebatur, explicatrix orationis perpetuae ad persuadendum accommodatae.* Alexander Aphrod. in Topic. I pag. 4 de dialectica: *τοιαύτην δὲ οὖσαν εἰκότως καὶ ἀντίστροφόν φησιν ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι τῇ ῥητορικῇ, ἐπειδὴ κἀκείνη περὶ τὰ πιθανά, ἃ τῷ ἔνδοξα εἶναι καὶ αὐτά ἐστι τοιαῦτα· τὸ γὰρ ἀντίστροφον ἀντὶ τοῦ ἰσόστροφόν τε καὶ περὶ τὰ αὐτὰ στρεφομένην καὶ καταγινομένην λέγει* ubi plura de utriusque vi disputat. Rectius Cicerone

pag. 1354

Alexandrum vim vocis illius intellexisse Victorius, qui hos locos congesserat, censuit neque alius ante Muretum, qui primus haec contra Platonem esse dicta animadvertit, sensum huius loci vere explicuisse videtur. Geometricum vocabulum est *ἀντίστροφος* (Ethic. Magn. I, 10 p. 1187 b, 2) ex ipso Platone sumptum, Gorg. p. 40 (465): *ἵν' οὖν μὴ μακρολογῶ, ἐθέλω σοι εἰπεῖν, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι — ἤδη γὰρ ἂν ἴσως ἀκολουθήσαις — ὅτι ὃ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν, τοῦτο ὀψοποιικὴ πρὸς ἰατρικήν. μᾶλλον δὲ ὧδε, ὅτι ὃ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν, τοῦτο σοφιστικὴ πρὸς νομοθετικήν, καὶ ὅτι ὃ ὀψοποιικὴ πρὸς ἰατρικήν, τοῦτο ῥητορικὴ πρὸς δικαστικήν. ὅπερ μέντοι λέγω, διέστηκε μὲν οὕτω φύσει· ἅτε δ' ἐγγὺς ὄντων καὶ περὶ ταὐτὰ φύρονται ἐν τῷ αὐτῷ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅ τι χρήσωνται οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοῖς οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τούτοις . . . ὃ μὲν οὖν ἐγώ φημι τὴν ῥητορικὴν εἶναι ἀκήκοας· ἀντίστροφον ὀψοποιίας ἐν ψυχῇ, ὡς ἐκεῖνο ἐν σώματι.* Dialecticam vero intellige ex Aristotelis sensu, vid. Trendel. de anim. p. 204. Analyt. poster. I, 11: *ἐπικοινωνοῦσι δὲ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι ἀλλήλαις κατὰ τὰ κοινά. κοινὰ δὲ λέγω οἷς χρῶνται ὡς ἐκ τούτων ἀποδεικνύντες, ἀλλ' οὐ περὶ ὧν**) *δεικνύουσιν οὐδ' ὃ δεικνύουσιν. καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσαις, καὶ εἴ τις καθόλου πειρῷτο δεικνύναι τὰ κοινά, οἷον ὅτι ἅπαν φάναι ἢ ἀποφάναι ἢ ὅτι ἴσα ἀπὸ ἴσων ἢ τῶν τοιούτων ἄττα. ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔστιν οὕτως ὡρισμένων τινῶν οὐδὲ γένους ἑνός τινος· οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα· ἀποδεικνύντα γὰρ οὐκ ἔστιν ἐρωτᾶν διὰ τὸ τῶν ἀντικειμένων ὄντων μὴ δείκνυσθαι τὸ αὐτό, δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ.*

Hoc igitur est quod Aristoteles negat et tacite improbat, atque ut integrum primum caput Platonis de rhetorica sententiam confutat, sic in limine eo usus est vocabulo, quo omnes illum notari intelligerent. Idem adhibet Isocrates

---

*) *τὰ κοινὰ* dicit axiomata, non genus in quo demonstrant, neque praedicatum quod demonstrat; genus vero si dicit, ei non est *περὶ ὧν*, sed *περὶ ὃ* ut saepius ibi invenitur, et hic quoque reponendum videtur.

Antid. § 181 de rhetorica et gymnastica ipse fortasse Platonem refellens. conf. Sext. Empir. adv. math. VII, 6 p. 191 Bkk. Fabric. ad II, 7. *ἀντίστροφον* si dicit, instrumenta etiam utriusque quae quasi ex altera parte respondent, respicit, *ἐπαγωγήν*, *συλλογισμὸν* et *παράδειγμα*, *ἐνθύμημα*, de quibus ipse dicit cap. 2 *ἑκάτερον αὐτῶν ἑκατέρῳ τούτων τὸ αὐτὸ εἶναι.* Rhet. Graeci tom. IV p. 297: *ὅθεν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς δειλιναῖς προσόδοις τῶν ἑταίρων ῥητορικὰ προβλήματα μελετᾶν αὐτοὺς παρεσκεύαζεν, δύο τέχνας φάσκων εἶναι τοῦ πείθειν ἐν λόγοις, ῥητορικὴν καὶ διαλεκτικήν, τὴν μὲν ἐν τῷ λέγειν ἀποτάδην, διαλεκτικὴν δὲ ἐν τῷ διαλέγεσθαι.* Sopater in Hermog. ibid. tom. V pag. 15 ubi de fine rhetorices: *ὁ μὲν ουν Πλάτων διαβάλλων αὐτὴν καλεῖ πολιτικῆς μορίου εἴδωλον . . . οἱ δὲ Στωικοὶ ἀντίστροφον τῇ διαλεκτικῇ αὐτὴν καλοῦσιν* quem in seqq. p. 16 examinat: *οἱ δὲ δὴ λέγοντες ἀντίστροφον τῇ διαλεκτικῇ καὶ οὗτοι τὰ μέγιστα πταίουσι, καὶ αὐτὸς ὁ ὅρος μαρτυρεῖ· ἀντίστροφος γάρ ἐστιν ἰσόστροφος, ἰσοδύναμος, τὰ αὐτὰ πράττουσα· οὐδέποτε δὲ δύο πραγμάτων διαφόρων εἷς ὅρος δύναται εἶναι· πῶς οὖν διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς τὸν αὐτὸν ὅρον λέγουσιν; εἰ γὰρ τὰ αὐτὰ πράττουσιν, καὶ αἱ αὐταί εἰσιν, ἀλλὰ μὴν διάφοροί εἰσιν αἱ τέχναι, οὐκ ἄρα ἁρμόζει ὁ ὅρος· πῶς γὰρ ἂν εἴη ὅρος μὴ μόνῳ τινὶ ἁρμόζων πράγματι; διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὅροι ἐκλήθησαν, διὰ τὸ μήτε ἐπιλαμβάνεσθαι ἑτέρου, μήτε ἐλλείπειν τι τοῦ ἰδίου, ὥσπερ οἱ τῶν χωρίων ὅροι πάντα τὰ αὐτῶν περιέχουσιν.* cui si fides est, Stoicos quibus ut dialectica, sic et *ἡ ῥητορικὴ ἐπιστήμη τοῦ εὖ λέγειν* erat, Aristotelis dictum, quod ex Zenonis verbis apud Ciceronem coniicere licet, approbasse docemur, sed mirum, Sopatrum auctoris inmemorem fuisse, magis mirum, eum illis verbis finem artis expositum esse existimasse. Hermias in Platonis Phaedr. p. 189 Ast.: *καὶ ἡ ῥητορικὴ δὲ κατὰ Ἀριστοτέλην ἀντίστροφός ἐστι τῇ διαλεκτικῇ, τουτέστι, περὶ τὰ αὐτὰ στρεφομένη καὶ ἰσόστροφος. καὶ γὰρ τὴν ὕλην ἔχουσι τὴν αὐτὴν καὶ ἐνδόξοις κέχρηνται ἐπιχειρήμασι, καὶ δυνάμεις λέγονται καὶ εἰς τὰ ἀντικείμενα ἐπιχειροῦσι καὶ κατὰ Πλάτωνα δὲ τῇ διαιρετικῇ καὶ ὁριστικῇ*

μεθόδῳ ὁ ῥήτωρ. πῶς γὰρ δυνάμεθα ἀπὸ τοῦ ψέγειν τὸν ἔρωτα ἐπὶ τὸ ἐπαινεῖν ἐλθεῖν μὴ γνόντες τὴν φύσιν τοῦ λεγομένου; Rhet. Graeci V p. 214, item VI p. 24 VII p. 610: *εἰσὶ δὲ πᾶσαι (ῥητορικαὶ) πέντε τὸν ἀριθμόν, μία μὲν ἡ πρώτη καὶ κυριωτάτη ἡ ἀντίστροφος τῇ φιλοσοφίᾳ ᾗ ἐχρήσατο Πυθαγόρας καὶ Σωκράτης καὶ Πλάτων . . δευτέρα ἡ ἀντίστροφος τῇ πολιτικῇ . . τρίτη δὲ ἡ ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ. διαφέρει γὰρ διαλεκτικὴ ῥητορικῆς, ὅτι ἡ μὲν διαλεκτικὴ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν ποιεῖται τὴν ζήτησιν, ἡ ῥητορικὴ δὲ διεξοδικῶς περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων· ἡγήσαντο δὲ ταύτης Δημοσθένης τε καὶ Λυκοῦργος καὶ ἄλλοι. τετάρτη ἡ ἀντίστροφος τῇ συκοφαντικῇ, ἧς ἡγήσαντο Ἀριστογείτων καὶ Ἡγήμων. πέμπτη ἡ ἀντίστροφος τῇ κολακευτικῇ, ἧς ἡγήσαντο Δημάδης καὶ Ἀριστόδημος. τοιούτων καὶ τοσούτων οὖν οὐσῶν ῥητορικῶν ἡμεῖς μετερχόμεθα τὴν τρίτην, τὴν ἀντίστροφον τῇ διαλεκτικῇ, ἧς ἡγήσατο Δημοσθένης.* Hic opponit Aristoteles rhetoricam dialecticae et eiusdem generis esse dicit; infra I, 2 particulam eius et civilitatis huic assignat: *ὥστε συμβαίνει τὴν ῥητορικὴν οἷον παραφυές τι διαλεκτικῆς εἶναι καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πραγματείας ἣν δίκαιόν ἐστι προσαγορεύειν πολιτικὴν . . ἔστι γὰρ μόριόν τι τῆς διαλεκτικῆς καὶ ὁμοία, καθάπερ καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν. περὶ οὐδενὸς γὰρ ἀφωρισμένου οὐδετέρα αὐτῶν ἐστὶν ἐπιστήμη, πῶς ἔχει, ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ πορίσαι λόγους.* item I, 4.

2 *ἁπάντων ἐστὶ γνωρίζειν*] De dialectica Arist. *σοφ. ἐλ.* cap. 9: *δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάντων τῶν ἐλέγχων, ἀλλὰ τῶν παρὰ τὴν διαλεκτικὴν ληπτέον τοὺς τόπους· οὗτοι γὰρ κοινοὶ πρὸς ἅπασαν τέχνην καὶ δύναμιν. καὶ τὸν μὲν καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἔλεγχον τοῦ ἐπιστήμονός ἐστι θεωρεῖν, εἴτε μὴ ὢν φαίνεται εἴτε ἐστί, διὰ τί ἐστι· τὸν δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ὑπὸ μηδεμίαν τέχνην τῶν διαλεκτικῶν.* cap. 11: *φανερὸν ὅτι οὐδενὸς ὡρισμένου ἡ πειραστικὴ ἐπιστήμη ἐστίν. διὸ καὶ περὶ πάντων ἐστί· πᾶσαι γὰρ αἱ τέχναι χρῶνται καὶ κοινοῖς τισίν.* utrumque locum laudavit Muretus; de rhetorica egregium est prooemium Iulii Victoris pag. 196 Or. ex optimis auctoribus atque ipso

Aristotele sumptum: *Oratoris officium est in ea quaestione quae versatur in negotiis civilibus, posse probabili et apta ad persuadendum oratione uti; sunt autem ea demum civilia negotia, quae nulla arte propria continentur, ut geometricae et musicae et ceterarum huiusmodi scientiarum, sed earum rerum tractatum habent, quae perficiuntur ex opinione communi aut legibus aut moribus, et de quibus omnes qui aliquatenus intellectum aliquem recipiunt et dicere et iudicare possint. Omnes enim fere et accusare alium et purgare se ipsos possunt et de aequo et utili disputare videntur sibi posse; sed hoc alii natura tantum sine ulla observatione aut exercitatione faciunt, sicut ferire alterum et tueri se ipsum etiam qui armis facere non didicit, aliquo modo potest; naturales enim motus quemadmodum corporis, ita et animi sunt, quibus et alium insectari et pro nobis pugnare possumus; alii autem usu et exercitatione civilium rerum utilius et promptius utuntur oratione, unde factum est, ut quaedam observationes nascerentur, quibus collectis et comprehensis esset quaedam disciplina dicendi.* Sunt igitur civilia illa negotia κοινὴ ἔννοια, de qua vid. Augustin. Princip. rhetor. p. 319 Capp. cf. Plat. Gorgias p. 10. Protagoras p. 168 seq. Bkk.

Quaeritur utrum primus Aristoteles de rhetorica hoc dixerit, an sophistarum sententiam secutus sit; semper enim idem urget, ut cap. 2. Et Gorgiam quidem oratori omnia subiecisse praeter Ciceronem ea inprimis quae ipse in Platonis dialogo p. 10 (430) 24 (457) dicit, demonstrant: semperque adhibet illud περὶ παντὸς λέγειν. At Socrates artem quae formalis sit omnique careat substrato non agnoscens Gorgiam ad πολιτικοὺς λόγους detrudit. Non dubium igitur quin Aristotelis verba κοινὰ τρόπον τινὰ ἁπάντων ἐστὶ γνωρίζειν καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης contra Platonem sophistarum sententiam defendant, sed idem rhetoricam quasi ex altera parte dialecticae respondere item adversus illum primus probavit. Plato ipse in Phaedro, quem Aristoteles non attendit, rhetoricam non circa civiles tantum causas versari, sed omnia comprehendere p. 69—70 (261), neque a dialectica diversam esse monuit; argumenta et rerum cognitionem

ex hac sumi p. 80 (266) quae verum doceat quod orator scire debet; huic accedere rhetoricae propriam *ψυχαγωγίαν* 69 (261) 90 (271) oratori quam maxime excolendam. Haec vero *ψυχαγωγία* est Aristotelis doctrina *περὶ παθῶν* secundo exposita libro.

3 *διὸ καὶ πάντες*] Arist. *σοφ. ἐλ.* cap. 11 p. 172 Bkk.: *διὸ πάντες καὶ οἱ ἰδιῶται τρόπον τινὰ χρῶνται τῇ διαλεκτικῇ καὶ πειραστικῇ. πάντες γὰρ μέχρι τινὸς ἐγχειροῦσιν ἀνακρίνειν τοὺς ἐπαγγελλομένους· ταῦτα δέ ἐστι τὰ κοινά. ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἧττον ἴσασιν αὐτοὶ κἂν δοκῶσι λίαν ἔξω λέγειν. ἐλέγχουσιν οὖν ἅπαντες· ἀτέχνως γὰρ μετέχουσι τούτου, οὗ ἐντέχνως ἡ διαλεκτική ἐστι καὶ ὁ τέχνῃ συλλογιστικῇ πειραστικὸς διαλεκτικός.* Analyt. post. I, 11 p. 77, 29—33.

5 *καὶ ἀπολογεῖσθαι καὶ κατηγορεῖν*] Exspectamus *καὶ κατηγορεῖν καὶ ἀπολογεῖσθαι*; significant vero hoc loco non modo genus iudiciale, sed integram rhetoricam artem; desunt enim linguae verba quae in utramque partem dicendi rationem exprimant.

7 *οἱ δὲ διὰ συνήθειαν ἀπὸ ἕξεως*] Cum in Ald. libro legatur *οἱ δὲ καί*, Bas. scripserunt contra linguae genium *οἱ δὲ διὰ συνήθειαν καὶ ἀπὸ ἕξεως*, moti, ni fallor, Ciceronis verbis *propter exercitationem aut propter consuetudinem aliquam*, quem locum infra integrum describemus.

8 *δῆλον ὅτι εἴη ἂν αὐτὰ καὶ ὁδοποιεῖν*] Notandum quod ait, redigi posse, non iam redactum esse; eius enim rei laudem sibi ipse vindicat. Muretus.

9 *δι' ὃ γὰρ ἐπιτυγχάνουσιν*] Metaph. I, 1 quem locum Muretus attulit: *ἀλλ' ὅμως τό γε εἰδέναι καὶ τὸ ἐπαΐειν τῇ τέχνῃ τῆς ἐμπειρίας ὑπάρχειν οἰόμεθα μᾶλλον καὶ σοφωτέρους τοὺς τεχνίτας τῶν ἐμπείρων ὑπολαμβάνομεν, ὡς κατὰ τὸ εἰδέναι μᾶλλον ἀκολουθοῦσαν τὴν σοφίαν ἅπασιν. τοῦτο δ' ὅτι οἱ μὲν τὴν αἰτίαν ἴσασιν, οἱ δ' οὔ. οἱ μὲν γὰρ ἔμπειροι τὸ ὅτι μὲν ἴσασι, διότι δ' οὐκ ἴσασιν, οἱ δὲ τὸ διότι καὶ τὴν αἰτίαν γνωρίζουσιν.* cf. Ethic. Nicom. I, 2.

11 *τέχνης ἔργον εἶναι*] Plato in Gorgia p. 40 (465): *κολακείαν μὲν οὖν αὐτὸ καλῶ καὶ αἰσχρόν φημι εἶναι τὸ*

τοιοῦτον . . τέχνην δὲ αὐτὸ οὔ φημι εἶναι, ἀλλ' ἐμπειρίαν, ὅτι οὐκ ἔχει λόγον οὐδένα ᾧ προσφέρει ὁποῖ' ἄττα τὴν φύσιν ἐστίν, ὥστε τὴν αἰτίαν ἑκάστου μὴ ἔχειν εἰπεῖν. ἐγὼ δὲ τέχνην οὐ καλῶ ὃ ἂν ᾖ ἄλογον πρᾶγμα. • τούτων δὲ πέρι εἰ ἀμφισβητεῖς, ἐθέλω ὑποσχεῖν λόγον. (cf. de h. l. Rhet. Graeci II, 114. IV, 5. 21. 42. V, 606.) ibidem Plato p. 118 (501): ἔλεγον δέ που ὅτι ἡ μὲν ὀψοποιικὴ οὔ μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι, ἀλλ' ἐμπειρία, ἡ δ' ἰατρική, λέγων ὅτι ἡ μὲν τούτου οὗ θεραπεύει καὶ τὴν φύσιν ἔσκεπται καὶ τὴν αἰτίαν ὧν πράττει καὶ λόγον ἔχει τούτων ἑκάστου δοῦναι ἡ ἰατρική, ἡ δ' ἑτέρα τῆς ἡδονῆς . . κομιδῇ ἀτέχνως ἐπ' αὐτὴν ἔρχεται, οὔτε τι τὴν φύσιν σκεψαμένη τῆς ἡδονῆς οὔτε τὴν αἰτίαν, ἀλόγως τε παντάπασιν ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν διαριθμησαμένη τριβὴ καὶ ἐμπειρία; adde p. 124 (503). Quam vero sententiam dicit Polus apud Platonem p. 6 (448): ὦ Χαιρεφῶν, πολλαὶ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν ἐμπειριῶν ἐμπείρως εὑρημέναι· ἐμπειρία μὲν γὰρ ποιεῖ τὸν αἰῶνα ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην, ἀπειρία δὲ κατὰ τύχην. ἑκάστων δὲ τούτων μεταλαμβάνουσιν ἄλλοι ἄλλων ἄλλως *), τῶν δὲ ἀρίστων οἱ ἄριστοι, ὧν καὶ Γοργίας ἐστὶν ὅδε καὶ μετέχει τῆς καλλίστης τῶν τεχνῶν. hanc probat Aristoteles Metaph. I, 1: καὶ δοκεῖ σχεδὸν ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ ὅμοιον εἶναι ἡ ἐμπειρία. ἀποβαίνει δ' ἐπιστήμη καὶ τέχνη διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῖς ἀνθρώποις· ἡ μὲν γὰρ ἐμπειρία τέχνην ἐποίησεν, ὡς φησὶ Πῶλος, ὀρθῶς λέγων, ἡ δ' ἀπειρία τύχην. γίνεται δὲ τέχνη, ὅταν ἐκ πολλῶν τῆς ἐμπειρίας ἐννοημάτων μία καθόλου γένηται περὶ τῶν ὁμοίων ὑπόληψις. vid. Ethic. Nicom. VI, 4. Hoc ipso Aristotelis argumento utitur Charmadas ap. Cic. de orat. I, 90, quo artem esse negaret: *quod ita nati essemus, ut et blandiri suppliciter et subtiliter insinuare iis a quibus esset petendum, et adversarios minaciter terrere possemus, et rem gestam exponere et id quod*

---

*) Offendit ἄλλως additum Poli concinnitatem, nisi scribis τῶν δὲ ἀρίστων ἄριστα οἱ ἄριστοι, quod quo minus probes, sequentia impedire videntur. cf. συναγωγὴ τεχνῶν pag. 87.

intenderemus, confirmare et id quod contra diceretur, refellere et ad extremum deprecari aliquid atque conqueri, quibus in rebus omnis oratorum versaretur facultas, et quod consuetudo exercitatioque et intelligendi prudentiam acueret et eloquendi celeritatem incitaret. Aristotelem secutus est Cicero de orat. II, 7, 30: *Hic posteaquam arriserunt, Res mihi videtur esse, inquit, facultate praeclara, arte mediocris. Ars enim earum rerum est quae sciuntur, oratoris autem omnis actio opinionibus, non scientia continetur. Nam et apud eos dicimus qui nesciunt et ea dicimus quae nescimus ipsi . . . ut igitur de ipso genere sum confessus, inquit Antonius, artem esse non maximam, sic illud affirmo, praecepta posse quaedam dari peracuta ad pertractandos animos hominum et ad excipiendas eorum voluntates. Huius rei scientiam si quis volet magnam quandam artem esse dicere, non repugnabo. Etenim quum plerique temere ac nulla ratione causas in foro dicant, nonnulli autem propter exercitationem aut propter consuetudinem aliquam callidius id faciant, non est dubium, quin si quis animadverterit, quid sit, quare alii melius quam alii dicant, id possit notare. Ergo id qui toto in genere fecerit, is si non plane artem, at quasi artem quandam invenerit.* Quintilianus Inst. orat. II, 17, 41: *confirmatur autem esse artem eam breviter. Nam sive, ut Cleanthes voluit, ars est potestas viam i. e. ordinem efficiens* *), *esse certe viam atque ordinem in bene dicendo nemo dubitaverit, sive ille ab omnibus fere probatus finis observatur* **), *artem constare ex perceptionibus consentientibus et coexercitatis ad finem utilem vitae; iam ostendemus, nihil non horum in rhetorice inesse. Quid quod et inspectione et exercitatione ut artes ceterae, constat? Nec potest ars non esse, si est ars dialectice quod fere constat, cum ab ea*

---

*) i. e. *δύναμις ὁδοποιοῦσα, μεθοδεύουσα.*

**) vid. Rhetores Graeci tom. II p. 100. 109. tom. IV p. 4. 37. 41. 53. tom. VI p. 43: *τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐγγεγυμνασμένων* (IV p. 4 *ἐμπειρίᾳ συγγεγυμνασμένων*, alii ut auctor ibi animadvertit, omisso vocabulo *ἐμπειρίᾳ* idque p. 54, quos secutus est Quintil. *coexercitatis*) *πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ.*

specie magis quam genere differat. Sed nec illa omittenda sunt, qua in re alius se inartificialiter, alius artificialiter gerat, in ea esse artem et in eo quod qui didicerit, melius faciat quam qui non didicerit, esse artem. Atque non solum doctus indoctum, sed etiam doctior doctum in rhetorices opere superabit, neque essent eius aliter tam multa praecepta tamque magni qui docerent. Alia vide in Prolegomenis ad Hermogenis libros.

11 *νῦν μὲν οὖν οἱ τὰς τέχνας τῶν λόγων συντιθέντες ὀλίγον πεπορίκασιν αὐτῆς μόριον*] Aliter quondam Aristoteles et magis honorifice, cum Topicis libris epilogum adderet, de eo quantum in arte rhetorica profecissent, indicavit soph. elen. fine: *ταύτης* (*τῆς ἀρχῆς*) *δὲ εὑρημένης ῥᾷον τὸ προςθεῖναι καὶ συναύξειν τὸ λοιπόν ἐστιν· ὅπερ καὶ περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους συμβέβηκε· σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας· οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀρχὰς εὑρόντες παντελῶς ἐπὶ μικρόν τι προήγαγον· οἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦντες παραλαβόντες παρὰ πολλῶν οἷον ἐκ διαδοχῆς τῶν κατὰ μέρος προαγαγόντων, οὕτως ηὐξήκασι, Τισίας μὲν μετὰ τοὺς πρώτους, Θρασύμαχος δὲ μετὰ Τισίαν, Θεόδωρος δὲ μετὰ τοῦτον, καὶ πολλοὶ πολλὰ συνενηνόχασι μέρη. διόπερ οὐδὲν θαυμαστὸν ἔχειν τι πλῆθος τὴν τέχνην* et paulo post *καὶ περὶ τῶν ῥητορικῶν μὲν ὑπῆρχεν ἴσως πολλὰ καὶ παλαιὰ τὰ λεγόμενα, περὶ δὲ τοῦ συλλογίζεσθαι παντελῶς οὐδὲν εἴχομεν πρότερον ἄλλο λέγειν, ἀλλὰ τριβὴν ζητοῦντες πολὺν χρόνον ἐπονοῦμεν.* Haec, ni fallor, auctorem tum nondum ea quae in rhetoricis libris legimus, tractasse aperte docent.

Libri *πεποιήκασι*, illud sumsit Bekkerus ex margine cod. A ubi ab eadem manu scriptum est: *γράφεται, οὐδὲν ὡς εἰπεῖν πεπορίκασι αὐτῆς μόριον*, post quae verba nonnulla fuisse videntur nunc erasa. Quae nisi explicationis causa addita sunt, illud *οὐδὲν ὡς εἰπεῖν* ex aperta correctione mihi natum esse videtur, quod auctor dicit *οἱ δὲ περὶ ἐνθυμημάτων οὐδὲν λέγουσιν*, et paulo post *περὶ δὲ τῶν ἐντέχνων πίστεων οὐδὲν δεικνύουσι*, at Aristoteles ipse has *προσθήκας* infra agnoscit et ceteris melius elaboravit. De verbo *πεποιήκασι* dubitamus, neque *πεπονήκασι* scribere

licet; si ferri potest, id propter praecedens ὁδοποιεῖν fit, etenim hoc ipsum ὡδοποιήκασιν est quod requirimus. vet. transl. *modicam adepti sunt ipsius partem*, id est ὀλίγου τετυχήκασιν αὐτῆς μορίου.

13 αἱ γὰρ πίστεις ἔντεχνόν ἐστι μόνον] Singularem praedicati numerum sequitur appositum verbum, ut infra I, 15: ἔτι καὶ αἱ παροιμίαι μαρτύριά ἐστιν. III, 9: ὁμοίως δὲ καὶ αἱ περίοδοι αἱ μακραὶ οὖσαι λόγος γίνεται καὶ ἀναβολῇ ὅμοιον. item αἵ τε λίαν βραχύκωλοι οὐ περίοδος γίγνεται. Top. VI, 6 p. 144 b 1: ἔτι διαφοραὶ πᾶσαι ἢ εἴδη ἢ ἄτομα ἔσται, εἴπερ ζῷα· ἕκαστον γὰρ τῶν ζῴων ἢ εἶδός ἐστιν ἢ ἄτομον. Categ. 5 p. 4, 12: ἐπὶ μὲν ἄλλων οὐκ ἂν ἔχοι τις τὸ τοιοῦτο προενεγκεῖν ὅσα μή εἰσιν οὐσίαι ubi C ἐστιν οὐσία. Meteor. II, 3, 41 ibiq. Ideler p. 535 γίνεται ἅλες. Polit. V, 8 p. 1308, 16: ἔστι γὰρ ὥσπερ δῆμος οἱ ὅμοιοι. histor. anim. VI, 2. problem. 4, 32. conf. Ruhnken ad hymn. Cerer. v. 499. Mätzner ad Antiph. p. 164.

15 σῶμα τῆς πίστεως] Legendum ῥῶμα ut et in vetere libro legere memini. Eodem modo corrupta est haec ipsa vox apud Plut. in Pelopida in extremo (cap. 32): οὐ κατέσχε τῷ λογισμῷ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ πρὸς τὴν βλέψιν ἀναφλεχθεὶς καὶ τῷ θυμῷ παραδοὺς τὸ ῥῶμα καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς πράξεως. vulgo σῶμα male legitur; idem autem reprehendit et Quintilianus in rhetoribus aetatis suae. **Muretus.** In nullo libro inventum est ῥῶμα (voluit ῥώμη) quod multo magis quam σῶμα offenderet. Quodsi πίστις solum sit ἔντεχνον et quasi ψυχὴ rhetorices, quid mirum, si ἐνθύμημα quod est κυριώτατον τῶν πίστεων, dicatur σῶμα τῆς πίστεως. de partibus anim. II, 8 p. 653, 21 σάρξ dicitur τοῦτο γὰρ ἀρχὴ καὶ σῶμα καθ' αὑτὸ τῶν ζῴων ἐστίν. cf. Plat. Politicus p. 314 (288); laudat Vaterus Arist. Meteor. II, 4 ubi ἡ ξηρὰ ἀναθυμίασις vocatur τὸ σῶμα τοῦ ἀνέμου (die Substanz des Windes) et Casaub. ad Athen. II, 6 p. 89. Hermogenes III pag. 354: καὶ ἔτι δι' ὧν ἑτέρων σῶμα λόγου γίνεσθαι πέφυκε, ibidem τὸ πᾶσι τοῖς πεφυκόσι σῶμα λόγου ποιεῖν χρῆσθαι. Aliter Rhet. Graeci IV p. 33. V p. 228: ἐπεὶ καὶ οἱ παλαιοὶ ὥσπερ τι ζῷον τὸν λόγον ὑπέθεντο ἐκ σώματός τε συνεστηκότα καὶ ψυχῆς

[Plat. Phaedr. p. 76], *ψυχὴν μὲν καλοῦντες τὰ ἐνθυμήματα καὶ τὴν δύναμιν τὴν διὰ τῶν κεφαλαίων συνισταμένων, σῶμα δὲ τὴν φράσιν καὶ τὸ ἔξωθεν κάλλος κτλ.* Syrianus in Hermogenem p. 65. apud Dionysium 3, 11 *ὄχλος* dicitur *σῶμα τῆς πόλεως*.

15 *περὶ δὲ τῶν ἔξω τοῦ πράγματος τὰ πλεῖστα πραγματεύονται*] *τὰ πλεῖστα*, non *πάντα* dicit, quod exspectamus, cum praecedat *οὐδὲν λέγουσιν*. Artium scriptores argumentationem non neglexerunt, vid. Anaxim. cap. 8—15. Auctor ad Herenn. II, 18—31, sed non ea qua Aristoteles, diligentia tractarunt. Constitutio iuridicialis ipsa praeter absolutam partem quae erat sine ulla assumptione extrariae defensionis, alteram quoque, assumptivam, vel relativam, *ἀντιθετικὴν* continet, quae *ἔξω τοῦ πράγματος* est. Itaque Cicero pro Milone 34, 92: *sed iam satis multa de causa, extra causam etiam nimis fortasse multa.* cf. Cicero de orat. I, 53, 228 seqq. in Caecil. divin. 8, 25. quare saepius oratores de eo quod adversarius extra causam loquatur, queruntur; aptum exemplum praestat Aeschines *κατὰ Κτησιφ.* § 205: *οὕτω δὴ καὶ τὸν Δημοσθένην ἀξιώσατε ἀπολογεῖσθαι πρὸς τὸν τῶν ὑπευθύνων νόμον πρῶτον καὶ τὸν περὶ τῶν κηρυγμάτων δεύτερον, τρίτον δὲ τὸ μέγιστον λέγω, ὡς οὐδὲ ἄξιός ἐστι τῆς δωρεᾶς. ἐὰν δ' ὑμῶν δέηται συγχωρῆσαι αὐτῷ περὶ τῆς τάξεως τοῦ λόγου, κατεπαγγελλόμενος ὡς ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ἀπολογίας λύσει τὸ παράνομον, μὴ συγχωρεῖτε μηδ' ἀγνοεῖθ' ὅτι πάλαισμα τοῦτ' ἐστὶ δικαστηρίου· οὐ γὰρ εἰσαῦθίς ποτε βούλεται πρὸς τὸ παράνομον ἀπολογεῖσθαι, ἀλλ' οὐδὲν ἔχων δίκαιον εἰπεῖν ἑτέρων παρεμβολῇ πραγμάτων εἰς λήθην ὑμᾶς βούλεται τῆς κατηγορίας ἐμβαλεῖν. ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ὁρᾶτε τοὺς πύκτας περὶ τῆς στάσεως ἀλλήλοις διαγωνιζομένους, οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅλην τὴν ἡμέραν ὑπὲρ τῆς πόλεως περὶ τῆς τάξεως αὐτῷ τοῦ λόγου μάχεσθε, καὶ μὴ ἐᾶτε αὐτὸν εἰς τοὺς ἔξω τοῦ παρανόμου λόγους περιίστασθαι, ἀλλ' ἐγκαθήμενοι καὶ ἐνεδρεύοντες ἐν τῇ ἀκροάσει εἰσελαύνετε αὐτὸν εἰς τοὺς τοῦ πράγματος λόγους καὶ ἐκτροπὰς αὐτοῦ τῶν*

λόγων ἐπιτηρεῖτε. in Timarchum § 166—76: ὅλως δ' ὦ Ἀθηναῖοι τὰς ἔξωθεν τοῦ πράγματος ἀπολογίας μὴ προσδέχεσθε, πρῶτον μὲν τῶν ὅρκων ἕνεκεν οὓς ὠμόσατε, δεύτερον δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ παρακρουσθῆναι ὑπὸ ἀνθρώπου τεχνίτου λόγων. et infra: ὑμέτερον δ' ἔργον ἐστὶ πρὸς ταῦτα ἀντιτετάχθαι καὶ πανταχῇ παρακολουθοῦντας μηδαμῇ παρεκκλίνειν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις εἰς τὸν τοῦ πράγματος αὐτὸν δρόμον εἰσελαύνετε. Lycurgus in Leocrat. § 11: ποιήσομαι δὲ κἀγὼ τὴν κατηγορίαν δικαίαν οὔτε ψευδόμενος οὐδὲν οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος λέγων· οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τῶν εἰς ὑμᾶς εἰσιόντων πάντων ἀτοπώτατον ποιοῦσιν· ἢ γὰρ συμβουλεύουσιν ἐνταῦθα περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων ἢ κατηγοροῦσι καὶ διαβάλλουσι πάντα μᾶλλον ἢ περὶ οὗ μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. ἔστι δ' οὐδέτερον τούτων χαλεπόν, οὔθ' ὑπὲρ ὧν μὴ βουλεύεσθε γνώμην ἀποφήνασθαι, οὔθ' ὑπὲρ ὧν μηδεὶς ἀπολογήσεται κατηγορίαν εὑρεῖν . . . τούτων δὲ αἴτιοι ὑμεῖς ἔστε, ὦ ἄνδρες· τὴν γὰρ ἐξουσίαν ταύτην δεδώκατε τοῖς ἐνθάδε εἰσιοῦσι, καὶ ταῦτα κάλλιστον ἔχοντες τῶν Ἑλλήνων παράδειγμα τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ συνέδριον, ὃ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων δικαστηρίων, ὥστε καὶ παρ' αὐτοῖς ὁμολογεῖσθαι τοῖς ἁλισκομένοις δικαίαν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. πρὸς ὃ δεῖ καὶ ὑμᾶς ἀποβλέποντας μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἔξω τοῦ πράγματος λέγουσιν· οὕτω γὰρ ἔσται τοῖς τε κρινομένοις ἄνευ διαβολῆς ὁ ἀγὼν καὶ τοῖς διώκουσιν ἥκιστα συκοφαντεῖν καὶ ὑμῖν εὐορκοτάτην τὴν ψῆφον ἐνεγκεῖν· ἀδύνατον γάρ ἐστιν, ἄνευ τοῦ λόγου μὴ δικαίως δεδιδαγμένους δικαίαν θέσθαι τὴν ψῆφον. intelligit legem Areopagiticam, de qua infra Aristoteles. Demosthenes περὶ παραπρ. § 213 p. 407 de Aeschine: ἀλλὰ μὴν ἐάν γέ τι ἔξω τῆς πρεσβείας βλασφημῇ περὶ ἐμοῦ, κατὰ πολλὰ οὐκ ἂν εἰκότως ἀκούοιτε αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐγὼ κρίνομαι τήμερον οὐδ' ἐγχεῖ μετὰ ταῦθ' ὕδωρ οὐδεὶς ἐμοί. τί οὖν ἐστὶ ταῦτα πλὴν δικαίων λόγων ἀπορία; τίς γὰρ ἂν κατηγορεῖν ἕλοιτο κρινόμενος ἔχων ὅτι ἀπολογήσεται; iam dudum ante hos hunc oratorum morem Lysias notavit XII, 38: οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ τοῦτο αὐτῷ

προσήκει ποιῆσαι ὅπερ ἐν τῇδε τῇ πόλει εἰθισμένον ἐστί, πρὸς μὲν τὰ κατηγορημένα μηδὲν ἀπολογεῖσθαι, περὶ δὲ σφῶν αὐτῶν ἕτερα λέγοντες ἐνίοτε ἐξαπατῶσιν ὑμῖν ἀποδεικνύντες ὡς στρατιῶται ἀγαθοί εἰσιν ἢ πόλεις πολεμίας οὔσας φίλας ἐποίησαν. Defendit hunc morem oratorum Isocrat. Antidos. § 18, ibidem § 104 excursum de Timotheo accusatorisque confutationem § 101—39, ne eum λέγειν ἔξω τῆς γραφῆς et περιεργάζεσθαι credant. Demosth. adv. Spudiam § 13. Isocratis oratio de bigis tota est ἔξω τοῦ πράγματος qualis nunc superest, defensio Alcibiadis a filio instituta, qui morem illum his verbis increpat § 2: τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἅπαντές εἰσιν εἰθισμένοι με συκοφαντεῖν. τὰς μὲν γὰρ δίκας ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων λαγχάνουσι, τὰς δὲ κατηγορίας ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ποιοῦνται, καὶ πλείω χρόνον διατρίβουσι τὸν πατέρα μου διαβάλλοντες ἢ περὶ ὧν ἀντώμοσαν διδάσκοντες, καὶ τοσοῦτον καταφρονοῦσι τῶν νόμων, ὥστε περὶ ὧν ὑμᾶς ὑπ' ἐκείνου φασὶν ἠδικῆσθαι, τούτων αὐτοὶ δίκην παρ' ἐμοῦ λαβεῖν ἀξιοῦσιν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν οὐδὲν προσήκειν τὰς κοινὰς αἰτίας τοῖς ἰδίοις ἀγῶσιν. Alia exempla vid. ibi ap. Maetzner. p. 94, ad Antiphont. p. 253. Schaef. ad Demosth. V p. 448. Westerm. Quaest. Demosth. III p. 66. Dissen ad Demosth. de cor. p. 169. Plat. legg. XII, 949 (295).

16 διαβολὴ] Non est quidem πάθος, sed efficit πάθος; adhibetur inprimis in exordio orationis, si adversarium in odium, invidiam, contemtionem trahentes, ab eius persona benevolentiam auditorum captamus, qua de re et Anaximenes διαβάλλειν vel διαβολῆς voce utitur; contraria est in orationis epilogo commiseratio, ἔλεος.

τὰ τοιαῦτα πάθη τῆς ψυχῆς οὐ περὶ τοῦ πράγματός ἐστιν ἀλλὰ πρὸς τὸν δικαστήν] Id quidem verum, nihilominus Aristoteles ipse necessariam esse hanc partem concedit, I, 2. II, 1: ἐπεὶ δ' ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική, ἀνάγκη μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ πιστός, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν et quae plura ibi leguntur.

18 ὥστ' εἰ περὶ πάσας ἦν τὰς κρίσεις καθάπερ ἐν ἐνίαις

τε νῦν ἐστὶ τῶν πόλεων] *τὰς κρίσεις* delendum est quibusdam etiam vetustis libris auctoribus intelligendumque est *περὶ πάσας τὰς πόλεις*. quas autem dicat civitates ignotum est; Lacedaemonios tamen significari suspicor, qui copiam verborum non amabant. Muretus. Horum librorum fidem hic non magis quam supra agnoscimus; praeterea ex Mureti sententia Ar. *εἴπερ ἐν πάσαις* scripsisset; ni fallor hoc dicit Aristoteles: si de omnibus causis et iudiciis, ut de quibusdam, in paucis certe et optime constitutis civitatibus, ne quid extra causam proferrent oratores, cautum esset, non haberent quod dicerent. *κρίσεις* et de laudativo et deliberativo genere dicuntur, sed et quae praecedunt et quae sequuntur, iudiciale genus spectant, et lege non nisi de iudiciali causa cautum esse apparet; quare ante *καθάπερ* verba quaedam excidisse coniicias v. c. *εἰ περὶ πάσας ἦν τὰς κρίσεις καθάπερ* [*περὶ δίκας τινὰς*] *ἐν ἐνίαις γε νῦν ἐστὶ τῶν πόλεων*. Polit. II, 5 p. 1263, 30: *ἔστι δὲ καὶ νῦν τὸν τρόπον τοῦτον ἐν ἐνίαις πόλεσιν οὕτως ὑπογεγραμμένον ὡς οὐκ ὂν ἀδύνατον, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς καλῶς οἰκουμέναις τὰ μέν ἐστι τὰ δὲ γένοιτ' ἄν*.

23 *καθάπερ καὶ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ*] Laudat Victorius Lysiam in apologia contra Simonem, quae oratio ad Areopagitas habita est § 46: *ἔχοιμι δ' ἂν καὶ ἄλλα πολλὰ εἰπεῖν περὶ τούτου, ἀλλ' ἐπειδὴ παρ' ὑμῖν οὐ νόμιμόν ἐστιν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, ἐκεῖνο ἐνθυμεῖσθε* *). Athenaeum XIII p. 590 d. Quintil. II, 16, 4. Polluc. 8, 117 *προοιμιάζεσθαι δὲ οὐκ ἐξῆν οὐδὲ οἰκτίζεσθαι* ibique interpr. Adde Antiphont. VI, 9. Lys. VII, 42. Lycurgi locum, supra laudatum, Meyer ad Quintil. p. 234. Plat. Theaet. p. 240 (172). Themist. p. 376 Dind. Rhetor. Graeci tom. VII p. 64 et V p. 365: *καί φασιν οἱ ταῦτα πλέον τῶν ἄλλων ἐξητακότες, ὅτι ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῷ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ*

---

*) Intelligit vitae expositionem, item § 44 *ἐβουλόμην δ' ἂν ἐξεῖναί μοι παρ' ὑμῖν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιδεῖξαι τὴν τούτου πονηρίαν κτλ.*, at exordium illi orationi ab adversarii et iudicum persona et a re non deest, unde legem *μὴ προοιμιάζου* parum attendisse iudices videntur.

οὐ χρῆσις ἦν προοιμίου· κῆρυξ γὰρ ἐκήρυττε προσφωνῶν καὶ παρεγγυώμενος τῷ εἰσιόντι· μὴ προοιμιάζου μηδὲ ἐπίλεγε. V p. 552: ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν βουλευτῶν τὰ κατεπείγοντα μόνον δεῖ λέγειν, ἐπὶ δὲ τῶν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δικαστῶν οὐδὲ προοιμιαστέον ἢ ἐλεεινολογητέον, ἀλλ' αὐτὰ ψιλὰ τὰ πράγματα λεκτέον· πόλεμός τε γὰρ ἐπηρτημένος οὐκ ἐπιδέχεται σχολὴν καὶ δικαστὴς σώφρων κινοῦντα πάθος οὐ περιόψεται τὸν λέγοντα. incert. auctor in Notices et extraits des Manuscr. XIV, 188. Gaisford Appul. Met. X p. 214 ibiq. Pricaeum p. 599 laudat. Illud intelligere videtur Quintil. VI, 1, 7: *id sensisse Atticos credo, quia Athenis affectus movere etiam per praeconem prohibebatur orator.*

24 εἰς ὀργὴν προάγοντας ἢ φθόνον ἢ ἔλεον] Vetus translatio: *ad iram provocantes aut timorem aut amorem aut inimicitiam.* ita MV, sed E om. *aut amorem.* Et sane in marg. cod. A exstat ἢ φόβον ἢ ἔχθραν. Similiter III, 19 p. 1419 b 25 in vet. transl. ἔλεος deest, in eius loco φόβος apparet. Anaxim. 37: πρὸς μὲν τοὺς ἐναντίους ἔχθραν ἢ ὀργὴν ἢ φθόνον τοῖς δικασταῖς ἐμποιητέον, πρὸς δ' ἡμᾶς φιλίαν ἢ χάριν ἢ ἔλεον. et saepius; ipse Arist. II, 1: ἔστι δὲ τὰ πάθη δι' ὅσα μεταβάλλοντες διαφέρουσι πρὸς τὰς κρίσεις οἷς ἕπεται λύπη καὶ ἡδονή, ὀργή, ἔλεος, φόβος, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τὰ τούτοις ἐναντία.

26 χρῆσθαι κανόνι, τοῦτον ποιήσειε στρεβλόν] vid. Valcken. ad Hippol. v. 468 p. 218. Quint. V, 1: *fuerunt et clari quidem viri, quibus solum videretur oratoris officium docere. Namque et affectus duplici ratione excludendos putabant, primum quia vitium esset omnis animi perturbatio, deinde quia iudicem a veritate depelli misericordia vel ira similibusque non oporteret, et voluptatem audientium petere, cum vincendi tantum gratia diceretur, non modo agenti supervacuum, sed vix viro dignum arbitrabantur.* XII, 10, 52.

28 ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἢ γέγονεν ἢ οὐ γέγονεν] Tertium hic deest ἢ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται; apparet paulo post, ubi dicta repetit περὶ δὲ τοῦ γεγονέναι ἢ μὴ γεγονέναι, ἢ ἔσεσθαι ἢ μὴ ἔσεσθαι, ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀνάγκη ἐπὶ τοῖς κριταῖς καταλείπειν. Hic iudiciale genus intelligit quod

et verba *μέγα ἢ μικρόν*, *ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον* probant; infra post verba *ὁ δ' ἐκκλησιαστὴς καὶ δικαστὴς* etiam deliberativum comprehendit.

31 *μάλιστα μὲν οὖν προσήκει τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους*] Legem satius est dominari quam hominem. Polit. II, 10: *ταῦτα δὴ πάντα βέλτιον γίνεσθαι κατὰ νόμον ἢ κατ' ἀνθρώπων βούλησιν. οὐ γὰρ ἀσφαλὴς ὁ κανών.* III, 15: *κρεῖττον δ' ᾧ μὴ πρόσεστι τὸ παθητικὸν ὅλως ἢ ᾧ συμφυές. τῷ μὲν οὖν νόμῳ τοῦτο οὐχ ὑπάρχει, ψυχὴν δ' ἀνθρωπίνην ἀνάγκη τοῦτ' ἔχειν πᾶσαν.* et in eodem libro cap. 16: *ὁ μὲν οὖν τὸν νοῦν κελεύων ἄρχειν δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τοὺς νόμους, ὁ δ' ἄνθρωπον κελεύων προστίθησι καὶ θηρίον.* Videtur autem hoc quoque adversus Platonem torquere qui dixerat, ut medicorum, ita legum multitudinem signum esse male institutae civitatis. Muretus. conf. Pol. III, 7 p. 1279, 39: *ἕνα μὲν γὰρ διαφέρειν κατ' ἀρετὴν ἢ ὀλίγους ἐνδέχεται, πλείους δ' ἤδη χαλεπὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν.* ibidem 11 p. 1282 b 4: *δεῖ τοὺς νόμους εἶναι κυρίους κειμένους ὀρθῶς, τὸν ἄρχοντα δέ, ἄν τε εἷς ἄν τε πλείους ὦσι, περὶ τούτων εἶναι κυρίους περὶ ὅσων ἐξαδυνατοῦσιν οἱ νόμοι λέγειν ἀκριβῶς διὰ τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι καθόλου δηλῶσαι περὶ πάντων.* Plat. Legg. VI, 769.

pag. 1354 b 1 *ἔπειθ' αἱ*] Dicendum erat *ἔπειθ' ὅτι αἱ*.

5 *οὐ κατὰ μέρος, ἀλλὰ*] Solus cod. Q inserit *οὔτε περὶ τῶν παρόντων* quod ex Aldino libro in reliquos translatum est; et notionum transpositio et articuli et particulae usus haec interpolatoris, non auctoris esse evincit; scripsisset enim Aristoteles *οὐ περὶ παρόντων καὶ κατὰ μέρος*. Quod mihi ut probum est, ita non necessario flagitari videtur. Paulo post repetitum *ἤδη* offendit, quod priore loco non desideratur.

9 *συνήρηται*] Vet. transl. *annexa sunt*, ex quo de lectione nil statuendum est. Muretus qui dicit: *συνήρτηται* alii libri habent pro *συνήρηται* quod placet, haud dubie Venetam editionem intelligit.

11 *ἐπισκοτεῖν*] Ita Venetus editor primus scripsit; affert Victorius Demosth. p. 23 (eadem pag. 155): *ἀλλ' οἶμαι νῦν*

μὲν ἐπισκοτεῖ τούτοις τὸ κατορθοῦν· αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκρύψαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. Isocrat. de pace § 10: τὸ γὰρ πρὸς χάριν ῥηθὲν ἐπισκοτεῖ τῷ καθορᾶν ὑμᾶς τὸ βέλτιστον.

16 εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει] In hac et simili formula apud Platonem, v. c. Phaedr. p. 39 (245), si recte memini, semper δὲ legitur, quod nostro loco Victorius ex A notavit, nunquam δή; posterius Aristoteli frequentissimum, illud rarissimum ut I, 5: εἴ δή ἐστιν ἡ εὐδαιμονία τοιοῦτον. I, 9: εἰ δὲ τοῦτό ἐστι τὸ καλόν. I, 11: εἰ δή ἐστιν ἡ ἡδονὴ τὸ τοιοῦτον, ut omnes libri praeter A, ex quo ut videtur, Bekk. εἰ δ' ἐστὶν ἡδονή, Victorius vero ex illo: εἰ δή ἐστιν ἡδονή, ibidem infra εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον sine varietate. II, 2: εἰ δὴ τοῦτ' ἐστὶν ἡ ὀργή, ἀνάγκη. Analyt. pr. I, 23 p. 41, b, 1: εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθές. Rhet. II, 5: εἰ δὴ ὁ φόβος τοῦτ' ἐστίν, ἀνάγκη. ibidem εἰ δὴ ὁ φόβος μετὰ προσδοκίας τοῦ πείσεσθαί τι φθαρτικὸν πάθος, φανερὸν ὅτι. II, 6: εἰ δή ἐστιν αἰσχύνη ἡ ὁρισθεῖσα, ἀνάγκη αἰσχύνεσθαι. II, 21: εἰ δή ἐστι γνώμη τὸ εἰρημένον, ἀνάγκη. Polit. III, 3 p. 1276, b, 9. VII, 11 p. 1331, 10: εἰ δὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. Physic. I, 5 p. 188, b, 21: εἰ τοίνυν τοῦτ' ἔστιν ἀληθές, ubi F δή.

18 καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων] Atqui in his ipsis est confirmatio, βεβαίωσις, sunt πίστεις, quae rem et causam, non aliena tractabant. Aristoteli tria sunt genera πίστεων, ex persona dicentis, auditoris, ex re ipsa; at illae sumtae ἐκ τοῦ ἤθους, item παθῶν aeque ἔξω τοῦ πράγματος sunt, atque ea quae priores artium scriptores contulerant. I, 2: διὰ δὲ τῶν ἀκροατῶν, ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου προαχθῶσιν· οὐ γὰρ ὁμοίως ἀποδίδομεν τὰς κρίσεις λυπούμενοι καὶ χαίροντες ἢ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες· πρὸς ὅ καὶ μόνον πειρᾶσθαί φαμεν πραγματεύεσθαι τοὺς νῦν τεχνολογοῦντας. Hanc ergo ἔντεχνον πίστιν et illi tractarunt. II, 1: ἐπεὶ δ' ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική· καὶ γὰρ τὰς συμβουλὰς κρίνουσι καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν, ἀνάγκη μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ πιστός, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν. Itaque et quae ἔντεχνοι

πίστεις sunt Aristoteli, *τὸν κριτὴν ποιόν τινα ποιοῦσι*, et alia multa quae propter auditorum pravitatem dicenda sunt, probat; vid. Vateri Animadv. p. 10. 13. Quare ne quis ipsum sibi contraria, neque alia et meliora quam priores afferre dicat, statim addit *τοῦτο δ' ἐστὶν ὅθεν ἄν τις γένοιτο ἐνθυμηματικός*, h. e. maxime artificiosum est enthymema, quod est *σῶμα τῆς πίστεως* et *κυριώτατον τῶν πίστεων*.

20 *ποιήσωσιν*] fort. *ποιήσουσιν*.

24 *καὶ καλλίονος καὶ πολιτικωτέρας τῆς δημηγορικῆς πραγματείας οὔσης ἢ τῆς περὶ τὰ συναλλάγματα*] Haec ex Isocratis animi sententia dicta sunt, haec eius *φιλοσοφία* est, ubique improbat genus iudiciale, laudat et evehit deliberativum laudativo coniunctum. Paneg. § 4: *ἅμα δὲ προκρίνας τούτους καλλίστους εἶναι τῶν λόγων οἵτινες περὶ μεγίστων τυγχάνουσιν ὄντες καὶ τούς τε λέγοντας μάλιστ' ἐπιδεικνύουσι καὶ τοὺς ἀκούοντας πλεῖστ' ὠφελοῦσιν, ὧν εἷς οὗτός ἐστιν.* § 12: *καίτοι τινὲς ἐπιτιμῶσι τῶν λόγων τοῖς ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας ἔχουσι καὶ λίαν ἀπηκριβωμένοις καὶ τοσοῦτον διημαρτήκασιν ὥστε τοὺς πρὸς ὑπερβολὴν πεπονημένους πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων σκοποῦσιν, ὥσπερ ὁμοίως δέον ἀμφοτέρους ἔχειν, ἀλλ' οὐ τοὺς μὲν ἀσφαλῶς, τοὺς δ' ἐπιδεικτικῶς, ἢ σφᾶς μὲν διορῶντας τὰς μετριότητας, τὸν δ' ἀκριβῶς ἐπιστάμενον λέγειν ἁπλῶς οὐκ ἂν δυνάμενον εἰπεῖν.* Inde explicandus locus § 188 ubi omnes ut quantum possint, conferant, adhortatur: *τοὺς μὲν πράττειν δυναμένους παρακαλοῦντας ἀλλήλους πειρᾶσθαι διαλλάττειν τήν τε πόλιν τὴν ὑμετέραν καὶ τὴν Λακεδαιμονίων, τοὺς δὲ τῶν λόγων ἀμφισβητοῦντας πρὸς μὲν τὴν παρακαταθήκην καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὧν νῦν φλυαροῦσιν, παύεσθαι γράφοντας, πρὸς δὲ τὸν λόγον τοῦτον ποιεῖσθαι τὴν ἅμιλλαν* h. e. mittant genus iudiciale, *τὰ περὶ τὰ συναλλάγματα, τοὺς ἀγῶνας τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων*, et tractent deliberativum. cf. *περὶ εἰρήνης* fine. *περὶ ἀντιδ.* § 46: *ἧς δ' οὖν ἐμοὶ προσήκει* (*ἰδέας τῶν λόγων*), *ταύτης μνησθεὶς ἐάσω τὰς ἄλλας· εἰσὶ γάρ τινες οἳ τῶν μὲν προειρημένων οὐκ ἀπείρως ἔχουσι, γράφειν δὲ προῄρηνται λόγους οὐ περὶ*

τῶν ἰδίων συμβολαίων, ἀλλ' Ἑλληνικοὺς καὶ πολιτικοὺς καὶ πανηγυρικούς, οὓς ἅπαντες ἂν φήσαιεν ὁμοιοτέρους εἶναι τοῖς μετὰ μουσικῆς καὶ ῥυθμῶν πεποιημένοις ἢ τοῖς ἐν δικαστηρίῳ λεγομένοις, ubi de utriusque discrimine plura sequuntur. κατὰ σοφιστῶν § 19: λοιποὶ δ' ἡμῖν εἰσὶν οἱ πρὸ ἡμῶν γενόμενοι καὶ τὰς καλουμένας τέχνας γράψαι τολμήσαντες, οὓς οὐκ ἀφετέον ἀνεπιτιμήτους, οἵτινες ὑπέσχοντο δικάζεσθαι διδάξειν, ἐκλεξάμενοι τὸ δυσχερέστατον τῶν ὀνομάτων, ὃ τῶν φθονούντων ἔργον ἦν λέγειν ἀλλ' οὐ τῶν προεστώτων τῆς τοιαύτης παιδεύσεως, καὶ ταῦτα τοῦ πράγματος, καθ' ὅσον ἐστὶ διδακτόν, οὐδὲν μᾶλλον πρὸς τοὺς δικανικοὺς λόγους ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὠφελεῖν δυναμένου. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐγένοντο τῶν περὶ τὰς ἔριδας καλινδουμένων, ὅσον . . . ἐπὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους παρακαλοῦντες, ἀμελήσαντες τῶν ἄλλων τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν, πολυπραγμοσύνης καὶ πλεονεξίας ὑπέστησαν εἶναι διδάσκαλοι. Panath. § 1. Conf. συναγωγὴ τεχν. p. 13 seq. Muretus Var. Lect. IV, 11.

Rationes vero ab Arist. propositas quibus moti veteres genus deliberativum minus quam iudiciale praeceptis conclusum tradiderint, probare non possumus; nam in deliberando, in quo auditorum res agitur et utile et dulce inter se contendit, multo magis quam in iudiciis ad illorum voluptatem (πρὸς χάριν, πρὸς ἡδονὴν) dicere licet, quod Demosthenis orationes nos docent suntque minus κριταὶ ἀπὸ τοῦ ἴσου, quam ἀγωνισταί. Immo frequentior causarum usus necessitatem, ut has prae ceteris excolerent, imposuit, unde et origo artis a Siculis, acuta gente et controversa natura, trahitur; tum hoc illo multo facilius et certius erat, ut Ar. ipse infra III, 17 monet: τὸ δὲ δημηγορεῖν χαλεπώτερον τοῦ δικάζεσθαι· εἰκότως, διότι περὶ τὸ μέλλον, ἐκεῖ δὲ περὶ τὸ γεγονὸς . . καὶ ὁ νόμος ὑπόθεσις ἐν τοῖς δικανικοῖς, ἔχοντα δὲ ἀρχὴν ῥᾷον εὑρεῖν ἀπόδειξιν. Accedit quod in iudiciis haud minorem gloriam et laudem, quam in foro inveniebant, vid. Cicero de offic. II, 14. qui ipse ad Attic. II, 1 de suo in utroque genere studio dicit: *fuit enim mihi com-*

modum, quod in eis orationibus quae philippicae nominantur, enituerat civis ille tuus Demosthenes et quod se ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerat, ut σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος videretur, curare, ut meae quoque essent orationes quae consulares nominarentur.

25 *ἢ τῆς περὶ τὰ συναλλάγματα*] Om. hoc membrum Muretus, probante Vatero, quod haec generis iudicialis appellatio in his libris alibi nusquam inveniatur; male, tum enim Aristot. non *ἐκείνης*, sed *ταύτης* scripsisset. Abusus est vir industrius Mureti versione, qui graeca illa verba ipse in Var. Lect. IV, 11 attulerat.

29 *ἀλλὰ κοινότερον*] In iudiciali genere accusator et reus suas soli res agunt, quorum causae iudicibus nihil est commune, at in deliberativo ipsius iudicis res agitur. *ὅτι* pro *ἀλλὰ* vet. transl. ex correctione, quae neque Vahleno probanda, neque Bekkero nuper recipienda erat.

29 *ἐνταῦθα μὲν γὰρ ὁ κριτὴς περὶ οἰκείων κρίνει*] II, 1: *τὸ μὲν οὖν ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα χρησιμώτερον εἰς τὰς συμβουλάς ἐστιν, τὸ δὲ διακεῖσθαί πως τὸν ἀκροατὴν εἰς τὰς δίκας· οὐ γὰρ ταὐτὰ φαίνεται φιλοῦσι καὶ μισοῦσιν, οὐδ' ὀργιζομένοις καὶ πράως ἔχουσιν, ἀλλ' ἢ τὸ παράπαν ἕτερα ἢ κατὰ τὸ μέγεθος ἕτερα.*

34 *διδόασι τοῖς ἀμφισβητοῦσιν, ἀλλ' οὐ κρίνουσιν*] Aeschines Demosthenem, qui in causa contra Timarchum dicta reum defendens Aeschinem ipsum accusare et extra causam dicendo iudicum animos movere voluit, ne hoc admittant, gloriantem fingit, in Timarch. § 173—175: *μηδενὶ δὴ τρόπῳ καθ' ὑμῶν αὐτῶν γέλωτα τῷ σοφιστῇ καὶ διατριβὴν παράσχητε, ἀλλ' ὑπολάβεθ' ὁρᾶν εἰσεληλυθότα ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου οἴκαδε καὶ σεμνυνόμενον ἐν τῇ τῶν μειρακίων διατριβῇ καὶ διεξιόντα ὡς εὖ τὸ πρᾶγμα ὑφείλετο τῶν δικαστῶν· ἀπαγαγὼν γὰρ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν περὶ Τίμαρχον αἰτιῶν ἐπέστησα φέρων ἐπὶ τὸν κατήγορον καὶ Φίλιππον καὶ Φωκέας καὶ φόβους ἐπήρτησα τοῖς ἀκροωμένοις, ὥσθ' ὁ μὲν φεύγων κατηγόρει, ὁ δὲ κατηγορῶν ἐκρίνετο, οἱ δὲ δικασταὶ ὧν μὲν ἦσαν δικασταί, ἐπελάθοντο, ὧν δ' οὐκ ἦσαν κριταί, περὶ τούτων ἤκουον.* idem paulo post § 177: *διὰ τί οἴεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,*

τοὺς νόμους μὲν καλῶς κεῖσθαι, τὰ δὲ ψηφίσματα εἶναι τῆς πόλεως καταδεέστερα καὶ τὰς κρίσεις ἐνίοτε τὰς ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἔχειν ἐπιπλήξεις; ἐγὼ τὰς τούτων αἰτίας ἐπιδείξω. ὅτι τοὺς μὲν νόμους τίθεσθε ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις οὔτε κέρδους ἕνεκα ἀδίκου οὔτε χάριτος οὔτ' ἔχθρας, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ μόνον τὸ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον ἀποβλέποντες· ἐπιδέξιοι δ' οἶμαι φύντες ἑτέρων μᾶλλον εἰκότως καλλίστους νόμους τίθεσθε. ἐν δὲ ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς δικαστηρίοις πολλάκις ἀφέμενοι τῶν εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα λόγων ὑπὸ τῆς ἀπάτης καὶ τῶν ἀλαζονευμάτων ἄγεσθε καὶ πάντων ἀδικώτατον ἔθος εἰς τοὺς ἀγῶνας παραδέχεσθε· ἐᾶτε γὰρ τοὺς ἀπολογουμένους ἀντικατηγορεῖν τῶν κατηγορούντων. ἐπειδὰν δ' ἀπὸ τῆς ἀπολογίας ἀποσπασθῆτε καὶ τὰς ψυχὰς ἐφ' ἑτέρων γένησθε, εἰς λήθην ἐκπεσόντες τῆς κατηγορίας, ἐξέρχεσθ' ἐκ τῶν δικαστηρίων οὐδὲ παρ' ἑτέρου δίκην εἰληφότες, οὔτε παρὰ τοῦ κατηγόρου (ψῆφος γὰρ κατ' αὐτοῦ οὐ δίδοται) οὔτε παρὰ τοῦ ἀπολογουμένου (ταῖς γὰρ ἀλλοτρίαις αἰτίαις ἀποτριψάμενος τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ ἐγκλήματα ἐκπέφευγεν ἐκ τοῦ δικαστηρίου). οἱ δὲ νόμοι καταλύονται καὶ ἡ δημοκρατία διαφθείρεται καὶ τὸ ἔθος ἐπὶ πολὺ προβαίνει· εὐχερῶς γὰρ ἐνίοτε λόγον ἄνευ χρηστοῦ βίου προσδέχεσθε. in Ctesiph. § 192: τὸ δὲ νυνὶ γινόμενον πρᾶγμα ὑπερκαταγέλαστόν ἐστιν· ὁ μὲν γὰρ γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὸ παράνομον, οἱ δὲ δικασταὶ ὥσπερ ἐπῳδὴν ἢ ἀλλότριόν τι πρᾶγμα ἀκροώμενοι πρὸς ἑτέρῳ τινὶ τὴν γνώμην ἔχουσιν. ἤδη δ' ἐκ τῶν τεχνῶν τῶν Δημοσθένους αἰσχρὸν ἔθος ἐν τοῖς δικαστηρίοις παραδέχεσθε· μετενήνεκται γὰρ ὑμῖν τὰ τῆς πόλεως δίκαια· ὁ μὲν γὰρ κατήγορος ἀπολογεῖται, ὁ δὲ φεύγων τὴν γραφὴν κατηγορεῖ, οἱ δὲ δικασταὶ ἐνίοτε ὧν μέν εἰσι κριταὶ ἐπιλανθάνονται, ὧν δ' οὐκ εἰσὶ δικασταί, περὶ τούτων ἀναγκάζονται τὴν ψῆφον φέρειν. λέγει δὲ ὁ φεύγων, ἐὰν ἄρα ποθ' ἅψηται τοῦ πράγματος, οὐχ ὡς ἔννομα γέγραφεν, ἀλλ' ὡς ἤδη ποτὲ καὶ πρότερον ἕτερος τοιαῦτα γράψας ἀπέφυγεν.

pag. 1355

1 διὸ καὶ πολλαχοῦ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἶπον, ὁ νόμος κωλύει λέγειν] Alterum καὶ om. A monente Bekkero, prius

vet. transl. quae post κωλύει addit *quidem*, quod non intelligo. Inprimis vero notandum est εἶπον; Aristotelem enim, si dicta sua repetit, multitudinis numero, non singulari uti, iure affirmavimus praef. Anaxim. p. XI. Zeitschr. f. Alterth. 1847 p. 10, cui obstat illud εἶπον, at vetus interpres *diximus*, unde eum εἴπομεν in libro suo invenisse probabile fit; nos vel sine hac auctoritate id necessarium ducimus. Polit. IV, 3 p. 1290, 2 ἐπεὶ γὰρ διειλόμεθα deteriores quidam διειλόμην exhibent.

8 τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός τις] Demetrius περὶ ἑρμηνείας § 32: καὶ καθόλου δὲ τὸ μὲν ἐνθύμημα συλλογισμός τίς ἐστι ῥητορικός, ἡ περίοδος δὲ συλλογίζεται μὲν οὐδέν, σύγκειται δὲ μόνον.

10 δῆλον δ' ὅτι] Hic incipit periodi apodosis, in marg. A (not. Vict.) περισσὸν ἐνταῦθα τὸ δέ. Verum hoc est et om. h. l. libri deteriores et vet. tr., sed in Aristotelis codicibus interdum haec particula apodosi addita invenitur. Poetic. cap. 2: ἐπεὶ δὲ μιμοῦνται οἱ μιμούμενοι πράττοντας, ἀνάγκη δὲ τούτους ἢ σπουδαίους ἢ φαύλους εἶναι . . . δῆλον δὲ ὅτι καὶ τῶν λεχθεισῶν ἑκάστη μιμήσεων ἕξει ταύτας τὰς διαφοράς. Physic. IV, 12 p. 221, 1—7, ubi Alexan. Simpl. δὲ om. p. 211, 23—8 si sanus locus. conf. V, 1 p. 224, 34 (male οὖν additum in vulg. V, 4). Polit. VIII, 6 p. 1341 b, 8—19. Id natum puto, quod in exponenda sententia Aristoteles verbis δῆλον δὲ ex more transitum facit, unde ibi quoque illatum est δέ, ubi ferri non potest.

16 πρὸς τὸ ἀληθὲς πεφύκασιν ἱκανῶς] Ethic. Eudem. I, 6 p. 1216, 30: κράτιστον μὲν γὰρ πάντας ἀνθρώπους φαίνεσθαι συνομολογοῦντας τοῖς ῥηθησομένοις, εἰ δὲ μή, τρόπον γέ τινα πάντως, ὅπερ μεταβιβαζόμενοι ποιήσουσιν, ἔχει γὰρ ἕκαστος οἰκεῖόν τι πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐξ ὧν ἀναγκαῖον δεικνύναι πως περὶ αὐτῶν. cf. Metaph. I p. 993. Victorius. Hoc quoque contra Platonem dictum esse apparet. Metaph. I min. 1 p. 993: ἡ μὲν τῆς ἀληθείας θεωρία τῇ μὲν χαλεπή, τῇ δὲ ῥᾳδία. σημεῖον δὲ τὸ μήτ' ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν . . Ethic. Nicom. I, 8: τούτων δὲ τὰ μὲν πολλοὶ καὶ παλαιοὶ λέγουσιν, τὰ δὲ ὀλίγοι καὶ ἔνδοξοι ἄνδρες· οὐδε-

τέρους δὲ τούτων εὔλογον διαμαρτάνειν τοῖς ὅλοις, ἀλλ' ἕν γέ τι ἢ καὶ τὰ πλεῖστα κατορθοῦν. Plat. legg. XII, 950 (297): οὐ γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσφαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς ἄλλους οἱ πονηροὶ καὶ ἄχρηστοι, θεῖον δέ τι καὶ εὔστοχόν ἐστι καὶ τοῖσι κακοῖς, ὥστε πάμπολλοι καὶ τῶν σφόδρα κακῶν εὖ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δόξαις διαιροῦνται τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς χείρους.

17 πρὸς τὰ ἔνδοξα στοχαστικῶς ἔχειν] i. e. τὸ ὅμοιον τῷ ἀληθεῖ, nam plerumque his utitur ars rhetorica. cf. Plat. Phileb. p. 233—5 (58). Hermias ad Phaedrum p. 197: τὸ δὲ ἀληθείας μέλειν τοῦτο λέγει, σκώπτων τὴν τοιαύτην ῥητορικήν, εἴ γε τὸ ἀληθὲς οὐ περιεργάζονται, ἀλλὰ τὸ δοκοῦν τοῖς πολλοῖς, τὸ εἰκός, τὸ δοκοῦν τῷ πλήθει καὶ τὸ ἔνδοξον, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν. Rhetor. Gr. V p. 597: οἱ μὲν γὰρ φιλόσοφοι τὸ φύσει δίκαιον ἢ συμφέρον ζητοῦσιν, οἱ δὲ ῥήτορες τὸ κριθὲν καὶ νομοθετηθὲν δίκαιον, τοῦτο δὲ παρ' ἄλλοις ἄλλο ἐστίν, ὥσπερ καὶ οἱ νόμοι διάφοροι, ὁμοίως καὶ τὸ διάφορον [leg. τὸ συμφέρον διάφορον], ὁμοίως καὶ τὸ καλόν. Aristoteles infra de elocutione III, 1: καὶ δοκεῖ φορτικὸν εἶναι, καλῶς ὑπολαμβανόμενον. ἀλλ' ὅλης οὔσης πρὸς δόξαν τῆς πραγματείας τῆς περὶ τὴν ῥητορικήν, οὐκ ὀρθῶς ἔχοντος, ἀλλ' ὡς ἀναγκαίου τὴν ἐπιμέλειαν ποιητέον. Ethic. Nic. I, 1: πεπαιδευμένου γάρ ἐστιν ἐπὶ τοσοῦτον τἀκριβὲς ἐπιζητεῖν καθ' ἕκαστον γένος ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπιδέχεται· παραπλήσιον γὰρ φαίνεται μαθηματικοῦ τε πιθανολογοῦντος ἀποδέχεσθαι καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν.

20 δικολογεῖν] Hoc significat genus iudiciale, δικαιολογεῖν vero constitutionem iuridicialem, vid. ad Anax. Rhet. cap. 2.

20 χρήσιμος] Quatuor argumentis contra Platonem artis rhetoricae utilitatem probat; sic et in Topic. postquam eorum naturam explicuerat, utilitatem exponit I, 2. Sophist. el. 16. Lollianus in Rhet. Graec. VII, 33, quae eadem ex Syriano et Sopatro IV, 297 (ubi nostri laudantur libri Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς ῥητορικαῖς τέχναις), item II, 2. V, 220: ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς τέτταρα εἶναι ταῦτα τὴν ῥητορικὴν χρήσιμόν

φησι καὶ τὰς δι' αὐτῆς ἀποδείξεις, πρῶτον μὲν [καὶ] πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν καὶ δικαίων ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ἐπίγνωσιν, ὡς καὶ Πλάτων ἐν Φαίδρῳ [Apolog. p. 91 (18)] ῥήτορος μὲν γὰρ ἔργον τὸ τἀληθῆ λέγειν, δικαστῶν δέ γε σωφρόνων τὸ τὰ δίκαια λέγειν· δεύτερον δὲ τὸ διὰ τῶν κοινῶν καὶ πιθανῶν λόγων πείθειν τοὺς πολλούς, ἀλλὰ μὴ διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν ὧν ἐπαΐειν παντελῶς ἀδυνατοῦσι· τρίτον τὸ πρὸς τὰ ἀντικείμενα δύνασθαι διὰ λόγων βοηθεῖν ἑαυτοῖς· τέταρτον τὸ πᾶσαν ἐν λόγοις εὔροιαν, ἥτις πρὸς πᾶσαν ἐπιστήμην χρήσιμος, ἐκ ταύτης ἡμῖν περιγίνεσθαι. Non male quicunque horum auctor est, Aristotelem interpretatus est, nisi quod hoc invito verba ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν, ex posteriorum sensu dicta, artis finem coarctant. Quinque rationes minus apte distinctas neque dignas quas multis expositas hic describamus, affert Iohannes Siceliota Rhet. Graec. tom. VI p. 64 seq. Ex alio Aristotelis fonte hausta videntur quae leguntur (cf. Artium script. p. 145) Rhet. Gr. VII, 12: τρεῖς τοίνυν ῥητορικὰς ὑποτίθενται, μίαν μὲν τὴν ἀνωτάτω καὶ σύνδρομον τῇ φιλοσοφίᾳ, δευτέραν δὲ τὴν μέσην, τρίτην δὲ τὴν κολακευτικὴν καὶ ἐζήτησεν ὁ Ἀριστοτέλης, διὰ τί ἐδέησε μέσην εἶναι ῥητορικὴν καί φησιν, ὅτι τὸν δῆμον καὶ τοὺς δικαστὰς ἐξ ἰδιωτῶν συγκειμένους οὐ δυνατὸν τῇ πρώτῃ ἐπακολουθεῖν καὶ ἐπιστημόνως τὰ λεγόμενα δέξασθαι, ὅθεν ἀνάγκῃ γέγονε τὴν μέσην γενέσθαι· ἔπειτα ἡ δύναμις ἐφ' ἑκατέραν ῥέπει διὰ τὸ ἀναγκαῖον τῶν πραγμάτων καὶ οἱ ταύτην μετιόντες ἄμφω ἐπίστανται καὶ τὰ βλάπτοντα καὶ τὰ λυσιτελοῦντα, ἀλλ' οὐχ ὅπως χρήσωνται, καθάπερ ὁ ἰατρὸς οἶδε μὲν καὶ τα δηλητήρια καὶ τὰ ἀλεξιφάρμακα, οἶδε δὲ οὐχ ἵνα ποιῇ, ἀλλ' ἵνα γινώσκων φυλάξηται. Accuratius et diligentius haec item quatuor rationibus congestis Rhet. Gr. IV p. 23: ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τούτων μέση ἥτις καὶ ἀληθείᾳ κέχρηται καὶ ψεύδει· ψεύδει δὲ λέγω ἐπὶ τῷ συμφέροντι καὶ διὰ τί ὅλως χρεία γέγονε τῆς μέσης καὶ μὴ τῇ πρώτῃ καὶ ἀληθινῇ πάντες ἐχρήσαντο, [καὶ] πολλὰς ἐπιδέδωκε λύσεις Ἀριστοτέλης· μίαν μέν, ὅτι οὐ κακὸν ἀεὶ τὸ ψεύδεσθαι· πρὸς γὰρ τὴν γνώμην τῶν χρωμένων ἢ διαβάλ-

λεται ἢ ἐπαινεῖται τὸ ψεῦδος· εἰ μὲν γὰρ ἀεί τις χρῷτο τῷ ψεύδει, αὐτός τέ ἐστι κακὸς καὶ τὸ ψεῦδος ᾧ κέχρηται· εἰ δὲ ἐπὶ συμφέροντι καὶ διὰ τὸ βοηθῆσαι τῇ ἀληθείᾳ, οὐκ ἀποδοκιμαστέον ἐνταῦθα τὸ ψεῦδος. πρὸς δὲ τούτῳ δεῖ τὰ δύο εἰδέναι τὸν ῥήτορα τό τε ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ὥσπερ τὸν ἰατρόν· καὶ γὰρ ἐκεῖνον ἀνάγκη εἰδέναι τά τε ὑγιεινὰ τῶν φαρμάκων καὶ τὰ νοσερά, ἵνα τοῖς μὲν χρήσηται, τὰ δὲ ὡς βλάπτοντα φεύγῃ, καὶ τὸν ῥήτορα τοίνυν ἀνάγκη εἰδέναι μὲν τὰ ψευδῆ, εἰδέναι δὲ καὶ τἀληθῆ, ἵνα τὰ μὲν ἑκὼν παραλίπῃ, τὰ δὲ λέγῃ. καὶ ἄλλη δή τίς ἐστιν αἰτία τοῦ εἰδέναι τὴν οὐκ ἀληθῆ ῥητορικήν· ἐπειδή τινες χρῶνται αὐτῇ ἢ κατὰ ἄγνοιαν ἢ πειράζοντες, χρὴ καὶ ταύτην εἰδέναι τὸν ῥήτορα καὶ δύνασθαι ἀμφότερα ἐπιχειρεῖν, ἵνα τῶν ψευδομένων αἰσθάνηται· ἔτι δὲ εἰ μὲν πάντες οἱ ἀκροώμενοι ἐδύναντο παρακολουθεῖν τοῖς ἐκ τῆς ἀληθευτικῆς λεγομένοις, οὐκ ἂν ἔδει τοῦ ψεύδους τοῖς ῥήτορσιν· ἐπειδὴ δὲ πρὸς δῆμον οἱ λόγοι λέγονται καὶ δικαστὰς ἀπαιδεύτους, ὀλίγοι δὲ τούτων εἰσὶν οἱ δυνάμενοι συνιέναι τὰ τῆς ἀληθευτικῆς, διὰ τοῦτο ταύτης ἐδέησε τῆς σοφιζομένης ῥητορικῆς, ἵνα ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις χρωμένη πείθῃ τὸν δῆμον. Aliud argumentum Isocrates addidit in Antidosi § 291—4: συμφέρει γὰρ ἐπί τε τῶν ἄλλων ἁπάντων καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν λόγων μὴ τὰς εὐτυχίας ἀλλὰ τὰς ἐπιμελείας εὐδοκιμεῖν· οἱ μὲν γὰρ φύσει καὶ τύχῃ δεινοὶ γενόμενοι λέγειν οὐ πρὸς τὸ βέλτιστον ἀποβλέπουσιν, ἀλλ' ὅπως ἂν τύχωσιν οὕτως χρῆσθαι τοῖς λόγοις εἰώθασιν· οἱ δὲ φιλοσοφίᾳ καὶ λογισμῷ τὴν δύναμιν ταύτην λαβόντες, οὐδὲν ἀσκέπτως λέγοντες ἧττον περὶ τὰς πράξεις πλημμελοῦσιν κτλ.

χρήσιμος] Analyt. post. II, 13 p. 96 b, 25: αἱ δὲ διαιρέσεις αἱ κατὰ τὰς διαφορὰς χρήσιμαί εἰσιν . . χρήσιμοι δ' ἂν εἶεν ὧδε μόνον, ita codices quos Bekkerus et Waitzius secutus est. χρησίμην Polit. p. 1271, b, 3 1338, 31. Nicom. I, 7. χρήσιμαι part. anim. IV, 8 ubi PV χρήσιμοι. IV, 10 p. 689, 32 χρησίμην τὴν θέσιν, sed ibidem b, 15 φύσιν χρήσιμον. 725, 4 χρησίμης. 7 χρησίμην. 16 χρησίμου. b, 2 p. 726, 26. Metaph. Θ, 1 p. 1045 χρησίμη, sed A χρησιμωτάτη.

infra I, 15 p. 1376, 26 *χρησίμης* et III, 2 p. 1404 b, 32 solus A *χρήσιμαι*, sed v. 38 *ὁμωνυμίαι χρήσιμοι*.

21 *διά τε τὸ φύσει*] Muretus legit: *διὰ τὸ φύσει μὲν εἶναι κρείττω τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια τῶν ἐναντίων* et addit: *οὐκ ἀεὶ δέ, καὶ τοῖς πολλοῖς τάδε εὐπιστότερα τῶν ἐναντίων* et convertit sic: *Utilis autem rhetorica est tum quia natura quidem vera et iusta potentiora sunt falsis et iniustis, non tamen semper etiam in vulgus faciliora ad persuadendum.* Riccobonus, p. 26 qui haec ex integro Mureti commentario (maxima enim libri prioris pars intercidit,) ab eius amico Ricardo Esio (vid. p. 18) sibi commodato, notavit; utinam et argumenta huius emblematis in quo praeter sensum et *τάδε* et *εὐπιστότερα* offendit, addidisset. Conf. Fr. A. Wolf Auctarium ad Vat. Animadv. pag. 200. Nihil desiderari docet et Dionysii Hal. epist. ad Amm. cap. 6 qui verba *χρήσιμος δ' ἐστὶν — πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐντεύξεως*, ut ipse dicit *κατὰ λέξιν* affert; ibi legitur *διά γε τό*, minus recte, *τε* hanc primam esse rationem et alias sequi indicat, ut Andocid. I, 58: *ὅπου δὲ τούτων τὸ ἐναντιώτατον ἦν, σιωπήσαντι μὲν αὐτῷ τε αἴσχιστα ἀπολέσθαι μηδὲν ἀσεβήσαντι, ἔτι δὲ τὸν πατέρα περιιδεῖν ἀπολόμενον καὶ τὸν κηδεστὴν καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ ἀνεψίους τοσούτους.* Plat. Phaedr. p. 279 A. Arist. Phys. III, 8 p. 208, 8—11. VII, 4 p. 248, 19. 257 b, 15. 472 b, 6. 783 b, 33. 999, 26—32.

22 *μὴ*] male om. A. *μὲν* plures Dionysii libri.

23 *ἀνάγκη δι' αὐτῶν*] Vet. transl. Vict. et Mon. *necesse contraria per ipsa*, sed ed. pr. om. *contraria*. In A scholion *διὰ τῶν ἐναντίων ἢ τοῦ ψευδοῦς ἢ τοῦ ἀδίκου*, recte; Dobreeus Advers. I, 159 *δι' αὐτῶν sua culpa* scribit. Gaisf. contulit Eurip. fragm. 3 Alexandri

ἀγλωσσίᾳ δὲ πολλάκις ληφθεὶς ἀνὴρ
δίκαια λέξας ἧττον εὐγλώσσου φέρει.

24 *ἔτι δὲ πρὸς ἐνίους*] Infra I, 2 de rhetorica: *ἔστι δὲ τὸ ἔργον αὐτῆς . . καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀκροαταῖς οἳ οὐ δύνανται διὰ πολλῶν συνορᾶν οὐδὲ λογίζεσθαι πόρρωθεν . . . ὁ γὰρ κριτὴς ὑπόκειται εἶναι ἁπλοῦς.* II, 22: *ὅτι μὲν οὖν τὸ ἐνθύμημα συλλογισμός τίς ἐστιν εἴρηται πρότερον καὶ πῶς συλλογισμὸς καὶ τί διαφέρει τῶν διαλεκτικῶν·*

οὔτε γὰρ πόρρωθεν οὔτε πάντα δεῖ λαμβάνοντα συνάγειν, τὸ μὲν γὰρ ἀσαφὲς διὰ μῆκος, τὸ δὲ ἀδολεσχία διὰ τὸ φανερὰ λέγειν· τοῦτο γὰρ αἴτιον καὶ τοῦ πιθανωτέρους εἶναι τοὺς ἀπαιδεύτους τῶν πεπαιδευμένων ἐν τοῖς ὄχλοις, ὥσπερ φασὶν οἱ ποιηταὶ τοὺς ἀπαιδεύτους παρ' ὄχλῳ μουσικωτέρους λέγειν· οἱ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ καὶ τὰ καθόλου λέγουσιν, οἱ δ' ἐξ ὧν ἴσασι καὶ τὰ ἐγγύς. cf. Cicero de oratore I, 3, 12. II, 33, 117. schol. in Theonis prog. p. 150 Finckh. Iulius Victor p. 232 cap. 10.

25 *διδασκαλίας*] *διδασκαλία* Dionysii libri.

28 *ἐν τοῖς τοπικοῖς*] I, 2: *πρὸς δὲ τὰς ἐντεύξεις (χρήσιμος ἡ τῶν τοπικῶν πραγματεία), διότι τὰς τῶν πολλῶν κατηριθμημένοι δόξας οὐκ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων δογμάτων ὁμιλήσομεν πρὸς αὐτοὺς μεταβιβάζοντες ὅτι ἂν μὴ καλῶς φαίνωνται λέγειν ἡμῖν.* ubi conf. Alex. p. 17. In Dionysio solus C *τοπικοῖς* habet, ceteri tres corrupte *πολιτικοῖς*.

29 *ἔτι δὲ τἀναντία*] II, 25: *οἱ μὲν γὰρ συλλογισμοὶ ἐκ τῶν ἐνδόξων, δοκοῦντα δὲ πολλὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν.* Proclus in Cratylum p. 2 et schol. in Plat. Gorg. p. 338 Bkk.: *ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης (καὶ οἱ σοφισταὶ* add. schol.) *μίαν εἶναι λέγει ῥητορικὴν καὶ μίαν διαλεκτικὴν δυναμένας ἐπ' ἀμφότερα ὡς ἄν τις προαιρῆται πείθειν ἢ ἐλέγχειν· ὁ δὲ Πλάτων ἄμεινον δύο ἑκατέρας εἶναι λέγει· ἡ μὲν γάρ τίς ἐστι, φησί, ῥητορικὴ κολακεία καὶ ἄτεχνος, ἣν ἐν Γοργίᾳ διαβάλλει, ἡ δὲ ἐπιστήμη τῶν ἀγαθῶν καὶ δικαίων, ἣν ἐν Φαίδρῳ ἀνυμνεῖ. καὶ πάλιν τὴν μὲν τοῦ Ἀριστοτέλους διαλεκτικὴν ὡς ἐριστικὴν ἀποπέμπεται, τὴν δὲ τῶν ὄντων τὰς ἀρχὰς ὁρῶσαν διαλεκτικὴν ἀγαπᾷ ὡς μέρος φιλοσοφίας.* At is et usum et rationem quam Aristoteles rhetoricae tribuit, neglexit. conf. Topic. VIII, 14. Soph. el. 15: *ἔτι καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἐλεγκτικοῖς ὁμοίως τὰ ἐναντιώματα θεωρητέον ἢ πρὸς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ λεγόμενα ἢ πρὸς οὓς ὁμολογεῖ καλῶς λέγειν ἢ πράττειν, ἔτι πρὸς τοὺς δοκοῦντας τοιούτους ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους ἢ πρὸς τοὺς πλείστους ἢ πρὸς πάντας.* Quint. XII, 1. Cicero de orat. I, 34, 158.

32 *ὅπως ἄλλου χρωμένου τοῖς λόγοις μὴ δικαίως αὐτοὶ λύειν ἔχωμεν*] Ita Bekkerus et *αὐτοὶ* in E extat, Aldus *τοῖς λόγοις αὐτοῖς μὴ δικαίως*, idem Veneta, sed tum *λύειν αὐτοί*, A vero et vet. tr. *μὴ δικαίως τοῖς λόγοις αὐτοῖς*, unde quondam *αὐτοὺς* scripsimus; verum est *αὐτοῖς*, sed delendum *τοῖς λόγοις*.

38 *πρὸς δὲ τούτοις ἄτοπον*] Conf. Plat. Gorg. p. 76 (480 seq.). 86 (486). Isocrat. Antidos. § 250 de arte rhetorica: *ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὅτι προκρίναιεν μὲν ἂν τὴν ψυχὴν σπουδαιοτέραν εἶναι τοῦ σώματος, οὕτω δὲ γιγνώσκοντες ἀποδέχονται μᾶλλον τοὺς γυμναζομένους τῶν φιλοσοφούντων. καίτοι πῶς οὐκ ἄλογον τοὺς τοῦ φαυλοτέρου ποιουμένους τὴν ἐπιμέλειαν ἐπαινεῖν μᾶλλον ἢ τοὺς τοῦ σπουδαιοτέρου, καὶ ταῦτα πάντων εἰδότων διὰ μὲν εὐεξίαν σώματος οὐδὲν πώποτε τὴν πόλιν τῶν ἐλλογίμων ἔργων διαπραξαμένην, διὰ δὲ φρόνησιν ἀνδρὸς εὐδαιμονεστάτην καὶ μεγίστην τῶν Ἑλληνίδων πόλεων γενομένην*; de pace § 39—40: *ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως προαιρεῖσθαι τῶν λόγων μὴ τοὺς ἡδίστους ἀλλὰ τοὺς ὠφελιμωτάτους· ὑμᾶς δὲ χρὴ πρῶτον μὲν τοῦτο γιγνώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται, ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς ἀγνοούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν οὐδέν ἐστιν ἄλλο φάρμακον πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν, ἔπειθ' ὅτι καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν, τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν πρὶν εἰδέναι σαφῶς εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ' ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας.*

pag. 1355 b 2 *εἰ δ' ὅτι μεγάλα*] Postquam quatuor rationes quibus utilem esse artem ostenderet, laudavit, sententiam a Platone amplificatam plurima inde mala existere confutat. Rhet. Graec. IV p. 57: *εἰ δέ ποτε καὶ κακοὶ γεγόνασι ῥήτορες τοῦτο οὐ τῆς τέχνης ἔλεγχος, ἀλλὰ τῆς τῶν μετιόντων κακίας καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς αὐτὴ μὲν ὑγίειαν ἐπαγγέλλεται, τῶν δὲ ἰατρῶν τινὲς οὐ μόνον οὐχ ὑγιαίνειν ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ διαφθείρουσι καὶ ὅμως οὐδεὶς ἔγκλημα τοῦτο κατὰ*

τῆς τέχνης ὁρίζεται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς, οὐ διὰ τό τινας εἶναι κακοὺς ἐκβάλλεται τοῦ εἶναι τέχνη, ἀλλὰ διὰ τὸ χρήσιμον αὐτῆς τέχνη μάλιστα δείκνυται. Plura de hac re disputavit Philodemus περὶ ῥητορικῆς Vol. Hercul. Oxon. tom. II f. 64, sed pauca restant quae sententiam efficiant praeter haec: ἐπαγγέλλεται τὸ τέλος διὰ παντὸς ποιήσειν· οὔτε γὰρ ἰατρός, οὔτε κυβερνήτης, οὔτε τοξότης, οὔτε ἁπλῶς ὅσοι τὰς ἐπιστήμας οὐ παγίους ἔχουσιν, ἀλλὰ στοχαστικάς, ὥστ' ἢ καὶ ταύτας οὐ ῥητέον εἶναι τέχνας ἢ καὶ ῥητορικήν, ἐπαγγέλλεταί τε καὶ ὁ ῥήτωρ τὸ τέλος ποιήσειν, ἔστι δ' αὐτοῦ τὸ τέλος reliqua acutiores exponant. Gorgias ipse apud Platonem p. 24 (457): ὁ αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντάς ἐστιν ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ παντὸς λέγειν, ὥστε πιθανώτερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν ἔμβραχυ περὶ ὅτου ἂν βούληται. ἀλλ' οὐδέν τι μᾶλλον τούτου ἕνεκα δεῖ οὔτε τοὺς ἰατροὺς τὴν δόξαν ἀφαιρεῖσθαι, ὅτι δύναιτο ἂν τοῦτο ποιῆσαι, οὔτε τοὺς ἄλλους δημιουργούς, ἀλλὰ δικαίως καὶ τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥσπερ καὶ τῇ ἀγωνίᾳ. ἐὰν δὲ οἶμαι ῥητορικὸς γενόμενός τις κᾆτα ταύτῃ τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ ἀδικῇ, οὐ τὸν διδάξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ δικαίᾳ χρείᾳ παρέδωκεν, ὁ δ' ἐναντίως χρῆται. τὸν οὖν οὐκ ὀρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον καὶ ἐκβάλλειν καὶ ἀποκτιννύναι, ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα. cf. pag. 171 (527). Haec Plato ex sophistarum, fortasse ipsius Gorgiae doctrina, qui sophistas defendit, discipulos accusat; accuratius eadem exponit Isocrates in Nicocle § 1—9. in Antidosi § 251 seqq., qui cum Aristotele conferendus est. Cic. de invent. 1, 94. ad Herenn. 2, 44.

4 πλὴν ἀρετῆς] Gaisfordus laudat Pseudoarchyt. Stobaei I p. 15: τῶν ἀγαθῶν ἃ μὲν οὐκ ἔχει ὑπερβολάν, οἷον ἀρετά· οὐ γάρ ἐστιν ὑπερβάλλουσά τις ἀρετὰ καὶ ὑπερβαλλόντως τις ἀγαθός. ἁ γὰρ ἀρετὰ στάθμαν ἔχει τὸ δέον καὶ τοῦ δέοντος ἕξις ἐν τοῖς πρακτοῖς, ἁ δ' εὐτυχία καὶ τὰν ὑπερβολὰν ἐπιδέχεται καὶ τὰν μείωσιν, ὑπερβάλλουσα δὲ γεννᾷ τινὰς κακίας καὶ ἐξίστησι τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως. Xenoph. Cyrop. IV, 1, 15. Plat. Menon.

p. 87 E. Isocrat. Nicocl. init. Aristot. Polit. I, 2: *χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα, ὁ δ' ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ οἷς ἐπὶ τἀναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα.* cf. Horat. epist. 1, 6, 16.

10 *ὅτι οὐ τὸ πεῖσαι ἔργον αὐτῆς*] Vid. Muretus Var. Lect. XI, 18 qui recte monet haec contra vulgarem veterum de artis officio et fine — *ῥητορική ἐστι πειθοῦς δημιουργός* — sententiam dicta esse; vid. Plat. Gorg. p. 16 (453). Artium scriptor. p. 34. Rhetor. Graec. II p. 8: *τέλος δὲ οὐ τὸ πεῖσαι πάντως, τοῦτο γὰρ καὶ τῷ Σταγειρίτῃ δοκεῖ. ἀλλὰ τὸ πειστικῶς εἰπεῖν μηδὲν τῶν ἐνδεχομένων εἰρῆσθαι παραλιπόντα.* conf. p. 120. IV p. 26: *τέλος δὲ τῆς ῥητορικῆς οὐ τὸ ἁπλῶς πεῖσαι, ἀλλὰ τὸ πιθαναῖς χρήσασθαι μεθόδοις· ὥσπερ γὰρ ἰατρὸς κἂν μὴ ὑγιάσῃ, ταῖς δὲ ὑγιαστικαῖς χρήσηται μεθόδοις, ἰατρός ἐστι, καὶ ὁ φιλόσοφος κἂν μὴ πάντας ποιήσῃ καλοὺς καὶ ἀγαθούς, φιλόσοφός ἐστιν, οὕτω καὶ ὁ ῥήτωρ κἂν μὴ πείσῃ, πιθαναῖς δὲ χρήσηται μεθόδοις, ῥήτωρ ἐστίν, εἰκότως δὲ συμβαίνει τῷ φιλοσόφῳ καὶ τῷ ῥήτορι, τῷ μὲν μὴ ποιεῖν, τῷ δὲ μὴ πείθειν. ὑπόκειται γὰρ ψυχὴ αὐτοπροαίρετος, αὐτοκίνητος, αὐτεξούσιος, παλίμβολος, θᾶττον ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον μεταπίπτουσα καὶ μᾶλλον ἐπιρρεπῶς ἔχουσα πρὸς τὸ ἑαυτῇ πείθεσθαι ἢ ἑτέροις.* Aristoteles Top. I, 3: *ἕξομεν δὲ τελέως τὴν μέθοδον, ὅταν ὁμοίως ἔχωμεν ὥσπερ ἐπὶ ῥητορικῆς καὶ ἰατρικῆς καὶ τῶν τοιούτων δυνάμεων. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ποιεῖν ἃ προαιρούμεθα. οὔτε γὰρ ὁ ῥητορικὸς ἐκ παντὸς τρόπου πείσει, οὔθ' ὁ ἰατρικὸς ὑγιάσει· ἀλλ' ἐὰν τῶν ἐνδεχομένων μηδὲν παραλείπῃ, ἱκανῶς αὐτὸν ἔχειν τὴν ἐπιστήμην φήσομεν.* Hunc locum attulit Victorius, idem Isocrat. Nicoclem init. laudat. Ipse Aristoteles Ethic. Nicom. III, 5 finem *τὰ πρὸς τὸ τέλος* esse concedit: *βουλευόμεθα δ' οὐ περὶ τῶν τελῶν ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὰ τέλη, οὔτε γὰρ ἰατρὸς βουλεύεται εἰ ὑγιάσει, οὔτε ῥήτωρ εἰ πείσει.* Quintil. XI, 1, 11. Anecd. Paris. IV, 395 Cram. Philod. vol. Herc. IV, 55 coll. alt.: *πᾶς τεχνίτης ἐπαγγέλλεται τὸ τέλος ποήσειν, ὁ δὲ ῥήτωρ οὐκ ἐπαγγέλλεται πείσειν. οὐ πᾶς τεχνίτης, ἐὰν ἔχῃ φρένας, ἐπαγγέλλεται τὸ τέλος διὰ παντὸς ποήσειν· οὔτε γὰρ ἰατρὸς οὔτε κυβερνήτης οὔτε τοξό-*

της οὔτε ἁπλῶς ὅσοι τὰς ἐπιστήμας οὐ παγίους ἔχουσιν, ἀλλὰ στοχαστικάς, ὥστ' ἢ καὶ ταύτας οὐ ῥητέον εἶναι τέχνας ἢ καὶ τὴν ῥητορικήν.

12 *ἰατρικῆς*] Cf. Top. V, 7 p. 136 b, 36. — vet. tr. *ὑγίαν* vertit, non *ὑγιᾶ*.

17 *ἡ γὰρ σοφιστικὴ*] Restituimus hoc ex vetustissimo codice et vetere translatione; Aristoteles si personam, non rem notasset, non *ὁ γὰρ σοφιστικός*, sed *ὁ γὰρ σοφιστὴς* scripsisset.

18 *οὐκ ἐν τῇ δυνάμει, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει*] Metaphys. III, 2 p. 1004, 23: *περὶ μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ γένος στρέφεται ἡ σοφιστικὴ καὶ ἡ διαλεκτικὴ τῇ φιλοσοφίᾳ, ἀλλὰ διαφέρει τῆς μὲν τῷ τρόπῳ τῆς δυνάμεως, τῆς δὲ τοῦ βίου τῇ προαιρέσει.* Victorius similem locum attulit ex Ethic. Nic. IV, 13: *οὐκ ἐν τῇ δυνάμει δ' ἐστὶν ὁ ἀλαζών, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει*, idem optime sensum huius loci explicuit: fallaces conclusiunculae non minus dialectico quam sophistae cognitae sunt, hoc tantum inter ipsos discrimen est, quod hic potest ipsis uti et non utitur; ille et potest et libenter utitur; improbat enim usum illarum dialecticus, sophista utilem sibi sentit ac summo studio eas captat. Soph. elench. cap. 1: *ἔστι γὰρ ἡ σοφιστικὴ φαινομένη σοφία, οὖσα δὲ οὐ . . . ἡ γὰρ τοιαύτη δύναμις ποιήσει φαίνεσθαι σοφὸν οὗ τυγχάνουσι τὴν προαίρεσιν ἔχοντες.* Schol. Plat. in Gorg. p. 342 Bkk.: *ὅτι τῆς αὐτῆς γνώμης ἐστὶν Ἀριστοτέλης καὶ Γοργίας περὶ τῆς ῥητορικῆς. καὶ γὰρ ἐκεῖνος γνῶσιν μὲν τὴν αὐτὴν τοῦ τε σπουδαίου καὶ μοχθηροῦ ῥήτορος ἔλεγεν εἶναι, προαίρεσιν δὲ διάφορον.* Qui arte dialectica recte utitur, *διαλεκτικὸς* dicitur, qui male et de industria ea abutitur, *σοφιστής*; in arte rhetorica autem et is qui bene et qui male ea utitur nullo verborum discrimine *ῥήτωρ* appellatur, et ut ipse infra dicit *ἀνώνυμός ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν*. vid. Top, VIII, 5. Quintil. II, 15, 1. Muretus Var. Lect. XI, 18 Aristotelem hic duobus verbis persecare ea quae apud Platonem in Hippia minore fusius ac copiosius disputentur, monet; *προαίρεσις* ibi dicitur *ἐξ ἐπιβουλῆς* p. 214 seq. (370), sed dialogum illum quem Metaph. IV, 29 disertim refellit, hic notari non constat. Cicero part. orat. 23, 81:

et illam disputandi prudentiam imitatur concertatio captatioque verborum et hanc oratoriam vim inanis quaedam profluentia dicendi. Topic. IV, 5 p. 126, 30: *ὁρᾶν δὲ καὶ εἴ τι τῶν ψεκτῶν ἢ φευκτῶν εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν ἔθηκεν, οἷον τὸν σοφιστὴν [τὸν δυνάμενον ἀπὸ φαινομένης σοφίας χρηματίζεσθαι] ἢ διάβολον [τὸν δυνάμενον διαβάλλειν καὶ ἐχθροὺς ποιεῖν τοὺς φίλους] ἢ κλέπτην τὸν δυνάμενον τὰ ἀλλότρια λάθρᾳ κλέπτειν· οὐδεὶς γὰρ τῶν εἰρημένων τῷ δυνατὸς εἶναί τι τούτων τοιοῦτος λέγεται· δύναται μὲν γὰρ καὶ ὁ θεὸς καὶ ὁ σπουδαῖος τὰ φαῦλα δρᾶν, ἀλλ' οὐκ εἰσι τοιοῦτοι· πάντες γὰρ οἱ φαῦλοι κατὰ προαίρεσιν λέγονται,* ubi conf. Alexand. p. 176. Ald. Top. VI, 7.

19 *ὁ μὲν κατὰ τὴν ἐπιστήμην*] *ἐπιστήμης* nomine hic manifesto abusus est Aristoteles, ut multis aliis locis fecit; neque enim harum rerum vera scientia est, sed cepit *ἐπιστήμην* pro cognitione et intelligentia. Victorius.

24 *ἐξ ὑπαρχῆς*] Polit. IV, 6. Soph. el. 34 p. 183, 20. de anima II, 1. de gener. anim. II, 6 p. 741 b, 33. et 745, 18. histor. animalium VII, 2. 590, 21. part. anim. 4, 10. 685 b, 29.

Cap. II.

26 *ἔστω δὴ ῥητορικὴ*] Aldina *δ' ἡ*, quam praeter Victorium et Bekkerum omnes secuti sunt, contra Aristotelis usum, quem et nostri libri satis docent. I, 5: *ἔστω δὴ εὐδαιμονία εὐπραξία μετ' ἀρετῆς.* I, 6: *ἔστω δὴ ἀγαθὸν ὃ ἂν αὐτὸ ἑαυτοῦ ἕνεκα ᾖ αἱρετόν.* I, 7: *ἔστω δὴ ὑπερέχον μὲν τοσοῦτον καὶ ἔτι.* II, 2: *ἔστω δὴ ὀργὴ ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης.* II, 3: *ἔστω δὴ πράϋνσις κατάστασις καὶ ἠρέμησις ὀργῆς.* II, 4: *ἔστω δὴ τὸ φιλεῖν τὸ βούλεσθαί τινι ἃ οἴεται ἀγαθά.* II, 5: *ἔστω δὴ φόβος λύπη τις ἢ ταραχὴ ἐκ φαντασίας μέλλοντος κακοῦ φθαρτικοῦ ἢ λυπηροῦ* ubi A *ὁ φόβος.* II, 6: *ἔστω δὴ αἰσχύνη λύπη τις ἢ ταραχή.* II, 7: *ἔστω δὴ χάρις καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ὑπουργεῖν δεομένῳ μὴ ἀντί τινος.* II, 8: *ἔστω δὴ ἔλεος λύπη τις ἐπὶ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ καὶ λυπηρῷ τοῦ ἀναξίου τυγχάνειν.* Imperativus si abest, dicit *ἔστι δὲ*

δημοκρατία vel *καλὸν μὲν οὖν* [*ἐστίν*; illis non convenit I, 11: *ὑποκείσθω δ' ἡμῖν εἶναι τὴν ἡδονὴν κίνησίν τινα ψυχῆς καὶ κατάστασιν ἀθρόαν*, quod est *ὑποκείσθω δὴ ἡμῖν*, item I, 13: *ἔστι δὴ τὸ ἀδικεῖσθαι τὸ ὑπὸ ἑκόντος τὰ ἄδικα πάσχειν*, h. e. *ἔστω δὴ* ut supra I, 10: *ἔστω δὴ τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἑκόντα παρὰ τὸν νόμον*. In aliis tamen libris, ubi rem exponere incipit, legimus *ἔστι δή*, Top. I, 1: *ἔστι δὴ συλλογισμὸς λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων*, ubi Alexander *δὲ* invenit; I, 2: *ἔστι δὴ πρὸς τρία*, ubi Alex. item *δέ*. Analyt. post. II, 12 p. 95, 27: *ἔστι δὴ ὁ συλλογισμός*, ut in Topicis. Sophist. el. cap. 2: *ἔστι δὴ τῶν ἐν τῷ διαλέγεσθαι λόγων τέτταρα γένη*. 15: *ἔστι δὴ πρὸς τὸ ἐλέγχειν ἓν μὲν μῆκος*, ubi C *δέ*. Anal. pr. I, 9 pag. 30, 37: *ἔστω δὴ πρῶτον τὸ καθόλου ἀναγκαῖον*, ita Bekk. sine varietate, Sylb. *ἔστω δέ*, conf. p. 31, 5. 81 b, 30. 87, 3. Polit. IV, 14: *ἔστι δὴ τρία μόρια τῶν πασῶν πολιτειῶν*. V, 2: *εἰσὶ δὴ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν τρεῖς τὸν ἀριθμόν*, sic Bekk. pro vulg. *δέ*. Phys. III, 1: *ἔστι δή τι τὸ μὲν*, sed idem locus in Met. K, 9: *ἔστι δὲ τὸ μέν*. De generat. I, 10, p. 328, 18: *ἔστι δὴ ὡς ἔφαμεν*, recte, supra enim docuit quod sequitur, et sic ubique, si quae ante dicta sunt concludit; de coelo IV, 1 p. 308, 7: *λέγεται δὴ* initio disputationis. In Analyticis si exemplo res declaratur, semper est *ἔστω δή*, *εἰλήφθω δή*, semel Bekkerus Anal. post. II, 14 p. 98, 9 tacite *ἔστω δέ*, ubi editi ante eum *δή*. Eth. Nicom. VIII, 15 p. 1162 b, 25: *ἔστι δὴ νομικὴ μὲν ἡ ἐπὶ τοῖς ῥητοῖς*, vulg. *δ' ἡ*. Ethic. magna p. 1194 b, 4. 1195, 27. de coelo III, 3: *ἔστω δὴ στοιχεῖον*, vulg. cum L *τὸ στοιχεῖον*.

ἔστω δὴ ῥητορικὴ δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν] *δύναμιν* dicit, non scientiam *ἐπιστήμην*, quod haec certam quandam disciplinam, rhetorica vero non nisi formam comprehendit; ipse infra cap. 4, ubi de re et materia generis deliberativi loquitur, accurate exponit: *καθέκαστον μὲν οὖν ἀκριβῶς διαριθμήσασθαι καὶ διαλαβεῖν εἰς εἴδη περὶ ὧν εἰώθασι χρηματίζειν, ἔτι δὲ ὅσον ἐνδέχεται περὶ αὐτῶν διορίσαι κατὰ τὴν ἀλήθειαν, οὐ δεῖ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν ζητεῖν διὰ τὸ μήτε τῆς ῥητορι-*

κῆς εἶναι τέχνης, ἀλλ' ἐμφρονεστέρας καὶ μᾶλλον ἀληθινῆς, πολλῷ δὲ πλείω δεδόσθαι καὶ νῦν αὐτῇ τῶν οἰκείων θεωρημάτων. ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἰρηκότες τυγχάνομεν, ἀληθές ἐστιν ὅτι ἡ ῥητορικὴ σύγκειται μὲν ἔκ τε τῆς ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πολιτικῆς· ὁμοία δ' ἐστὶ τὰ μὲν τῇ διαλεκτικῇ, τὰ δὲ τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις. ὅσῳ δ' ἄν τις ἢ τὴν διαλεκτικὴν ἢ ταύτην μὴ καθάπερ ἂν δυνάμεις, ἀλλ' ἐπιστήμας πειρᾶται κατασκευάζειν, λήσεται τὴν φύσιν αὐτῶν ἀφανίσας τῷ μεταβαίνειν ἐπισκευάζων εἰς ἐπιστήμας ὑποκειμένων τινῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ μόνον λόγων. Quae cum proprie non rem ipsam de qua agit, sed eius formam contineat, universalis est, περὶ ἕκαστον, non minus quam dialectica; unde rhetorica communia enthymemata quam maxime tractat, nec tamen iis quae ex re ipsa hauriuntur, carere potest; Aristoteles dilucide hoc capite infra exponit: τῶν δὲ ἐνθυμημάτων μεγίστη διαφορὰ καὶ μάλιστα λεληθυῖα σχεδὸν πάντας ἐστὶν ἥπερ καὶ περὶ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶ κατὰ τὴν ῥητορικὴν ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν, τὰ δὲ κατ' ἄλλας τέχνας . . . κἀκεῖνα μὲν οὐ ποιήσει περὶ οὐδὲν γένος ἔμφρονα· περὶ οὐδὲν γὰρ ὑποκείμενόν ἐστιν· ταῦτα δὲ ὅσῳ τις ἂν βέλτιον ἐκλέγηται τὰς προτάσεις, λήσει ποιήσας ἄλλην ἐπιστήμην τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς· ἂν γὰρ ἐντύχῃ ἀρχαῖς, οὐκέτι διαλεκτικὴ οὐδὲ ῥητορικὴ ἀλλ' ἐκείνη ἔσται, ἧς ἔχει τὰς ἀρχάς. ἔστι δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἐνθυμημάτων ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν λεγόμενα τῶν κατὰ μέρος καὶ ἰδίων, ἐκ δὲ κοινῶν ἐλάττω. Ex hac doctrina rhetoricae quidem, ut Riccoboni verbis utamur, non licet illas res tractare quae sunt aliarum artium enthymematibus propriis ipsarum artium, sed sumptis ex communibus locis et ad vulgarem opinionem accommodatis, licet vero argumentis ductis ex communibus locis non solum agere de rebus civilibus, quae propositam habent actionem, verum etiam de naturalibus et de quacunque re. Quae rhetoricae utilitas ab ipso Aristotele agnoscitur maxima, ut aliae artes omnibus quidquid velint persuadere non possint, cum ea dicendi ratione utantur quae a scientia profi-

ciscitur, rhetorica vero apud omnes persuadeat, cum ex communibus ducat fidem et argumenta; neque solum ab eodem triplex orationum genus commemoratur, id est quaestio definita, verum etiam II, 22 infinita, quam ob rem, licet praecepta tradantur inprimis de tribus generibus causarum, tanquam de materia praecipua, non tamen caetera reiiciuntur. Haec Riccobonus; Aristoteles veterum sophistarum sententiam confirmat et quae Socrates ex his de arte rhetorica quaerit, refellit, sed posteriores, quae noster de eius natura et ratione exposuerit, minus attendisse, neque rite huius sententia examinata vel confutata alia approbasse, et ea quae de ipsius definitione disserunt, et quas ipsi subtiliores scilicet conferunt, docent.

Cicero de invent. I, 5, 7 seqq. neque enim ante hunc ex iis scriptoribus qui supersunt, alius de Aristotelis arte rhetorica disputavit: *Materiam artis eam dicimus, in qua omnis ars et ea facultas quae conficitur ex arte versatur; ut si medicinae materiam dicamus morbos ac vulnera, quod in his omnis medicina versetur; item quibus in rebus versatur ars et facultas oratoria eas res materiam artis rhetoricae nominamus. Has autem res alii plures, alii pauciores existimarunt. Nam Gorgias Leontinus, antiquissimus fere rhetor, omnibus de rebus oratorem optime posse dicere existimavit; hic infinitam et immensam huic artificio materiam subiicere videtur. Aristoteles autem, qui huic arti plurima adiumenta atque ornamenta subministravit, tribus in generibus rerum versari rhetoris officium putavit, demonstrativo, deliberativo, iudiciali . . . quare materia quidem nobis rhetoricae videtur ea, quam Aristoteli visam esse diximus.* cf. de orat. III, 32, 126. I, 6, 20. Veteres illi dicendi auctores fortasse non modo τὰς κοινὰς προτάσεις, verum etiam τὰς ἰδίας omnes conquirebant, unde error illorum et inanis labor; Aristoteles vero illas omnes et accuratissime comparatas rhetoricae convenire, has quidem non negligendas, sed alius generis quam rhetoricae esse probat. Cicero in his Aristotelis sententiam parum attendit, neque usquam philosophi nostri definitionem artis rhetoricae respicit.

Quintilianus II, 15, 13: *Quidam recesserunt ab eventu,*

sicut Aristoteles dicit: rhetorice est vis inveniendi omnia in oratione persuasibilia. Qui finis et illud vitium de quo supra diximus habet et insuper, quod nihil nisi inventionem complectitur, quae sine elocutione non est oratio . . . omnia subiecisse videtur oratori Aristoteles, cum dixit, vim esse videndi, quid in quaque re possit esse persuasibile. conf. Tacit. dial. 30. Non de suo alterum argumentum contra finem Aristot. profert; iam Philodemus Vol. Hercul. Oxon. tom. II. col. 23. qui item ex aliorum scriptis sumsisse videtur: *τῆς δ' αὐτῆς ἀδιαληψίας ἔχεται καὶ τοῦτο λεγόμενον ὑπό τινων, ὅτι μόνης ἢ μάλιστα τῆς ῥητορικῆς ἐστὶν τὸ τοὺς ἐνδεχομένους εἰς ἕκαστον λόγους ἐξευρίσκειν, διὸ καὶ τέλος αὐτῆς τοῦτ' εἶναί τινες ἔφησαν. πρῶτον μὲν γὰρ οὐθὲν διαφέρει τοῦτο τῆς εὑρέσεως, μᾶλλον δ' οὐδὲ τὸ περὶ τῶν πέντε τοῦ λόγου μερῶν τῆς εὑρέσεως· εὑρέσεις γάρ εἰσιν αἱ καθ' ἕκαστον ἐπιτεύξεις. . . . δεύτερον δὲ εἰ μὲν καὶ περὶ ἕκαστον τῶν ἐν ἰατρικῇ καὶ μουσικῇ καὶ γεωμετρίᾳ καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐνδεχομένους εὑρίσκειν λόγους φασὶ τὴν ῥητορικήν, τὰ πάντ' αὐτὴν εἶναι νομίζουσι καὶ δῆλον ὅτι φαίνονται κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν πρὸς πάντ' εὐποροῦντες.* Vides quantum hic distet ab Aristotelis sententia penitus excussa: pinguius idem col. 21: *ἀλλὰ μὴν οἱ μὲν τῶν σοφιστῶν τὰς κοινὰς φρένας ἔχοντες οὐ περὶ τῶν ἐν παντὶ προβλήματι προοιμίων καὶ διηγήσεων καὶ πίστεων καὶ ὑπεξαιρέσεων καὶ ἐπιλόγων ἑαυτοῖς οἴονται προσήκειν, ἀλλὰ τῶν ἐν τῷ πολιτικῷ, τὸ δὲ τῶν παχυτέρων πλῆθος ὡς μόνοις ταῦτ' ἐκπονεῖται λέγει,* quorum in numero gloriatur Aristoteles. Erant tamen alii qui finem coartatum improbarent, Rhet. Gr. II p. 117: *ἐν πράγματι πολιτικῷ. καὶ τούτῳ μέμφονταί τινες, οὐκ ἔδει γὰρ φασὶν ἐν πράγματι πολιτικῷ εἰρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ παντὶ ἰατρικῷ καὶ φυσικῷ καὶ μαθηματικῷ καὶ ἁπλῶς ὅλοις τοῖς διὰ λόγων λεγομένοις. ταῦτα γὰρ πάντα παραλαβὼν ὁ ῥήτωρ καὶ τάξει καὶ ἑρμηνεύσει καὶ οἰκονομήσει κατὰ τὸ προσῆκον. ἡμεῖς δέ φαμεν, ὡς ἰδιαίτατον τοῦτο ῥήτορος ἐνταῦθα παραλαμβάνεται. μόνου γὰρ ῥήτορος τὸ περὶ τῶν πολιτικῶν διαλέγεσθαι.* Sed videamus varia de hoc Aristotelis fine iudicia in Rhetoribus Graecis:

II, pag. 102: Ἀριστοτέλης αὐτὴν ὡρίσατο οὕτως. ῥητορική ἐστι δύναμις τοῦ περὶ ἕκαστον ἐνδεχομένου λόγου τέλος ἔχουσα τὸ εὖ λέγειν, ὃν καὶ αἰτιῶνταί τινες ὡς δύο κακιῶν παρακολουθουσῶν τοῖς ὅροις, ὑπερβολῆς ἢ ἐλλείψεως, τὴν μίαν τῶν κακιῶν τὴν ὑπερβολὴν ἔχοντα καὶ παρὰ τοῦτο μὴ ἀντιστρέφοντα τῷ ὁριστῷ. ἔχει δέ φασι τὴν ὑπερβολὴν καθὸ οὐ μόνον τὴν ῥητορικὴν περιέχει, ἀλλὰ καὶ τὴν διαλεκτικήν· καὶ γὰρ ἡ διαλεκτικὴ δύναμίς τίς ἐστι τοῦ περὶ ἕκαστον ἐνδεχομένου πιθανοῦ λόγου τέλος ἔχουσα τὸ εὖ λέγειν . . . ὁ μέντοι Γεωμέτρης ὀρθῶς φησὶν ἔχειν τὸν ὁρισμόν, παρόσον ἡ διαλεκτικὴ οὐκ ἔστι δύναμις τοῦ περὶ ἕκαστον ἐνδεχομένου πιθανοῦ λόγου. τῶν γὰρ περὶ τὰ πολιτικὰ πιθανῶν λόγων ἀπορεῖ. μόνης γὰρ τῆς ῥητορικῆς ὕλη τὰ πολιτικὰ ζητήματα καὶ ἐνθυμήματα.

VI, pag. 16 Doxopater proleg. Rhet.: Ἀριστοτέλης τοίνυν ὁ φιλόσοφος ἀποδέδωκεν ὅρον τῆς ῥητορικῆς εἰπὼν ῥητορική ἐστι δύναμις τεχνικὴ τοῦ περὶ ἕκαστον ἐνδεχομένου πιθανοῦ λόγου. ἡμάρτηται δὲ ὁ ὅρος οὗτος κατὰ τὸ ἐλλεῖπον. ἴσμεν γὰρ ὅτι δύο κακίαι ὅρων πεφύκασιν ὑπεροχή τε καὶ ἔλλειψις. εἰ μὲν γὰρ ὑπερέχει ὁ ὅρος τῇ λέξει, ἐλλείπει τοῖς πράγμασιν, εἰ δὲ ἐλλείπει τοῖς λόγοις, πλεονάζει τοῖς πράγμασιν. ἐπεὶ οὖν ὁ Ἀριστοτέλους ὅρος ἐνέλειψε κατὰ τὴν λέξιν, μὴ προστεθέντος πολιτικοῦ ἢ διεξοδικοῦ, ἐπλεόνασε τῷ πράγματι. οὐ μόνον γὰρ τὴν ῥητορικὴν ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ τὴν διαλεκτικὴν περιλαμβάνει. τοῦτο γὰρ διαφέρει ῥητορικὴ διαλεκτικῆς, ὅτι ἡ μὲν διαλεκτικὴ περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος, οὐ μόνον περὶ πολιτικοῦ ἀλλὰ καὶ περὶ παντὸς πράγματος λέγει πιθανῶς κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, ἀλλ' οὐ διεξοδικῶς. οὐκοῦν ἀποφορτιστέον τὸν ὅρον τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς ἐλλείποντα τῇ λέξει. Eadem fere schol. Aphthonii in Montefalc. bibl. Coisl. p. 593.

VI, pag. 50 Troilus Proleg.: ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὕτως ὁρίζεται· ῥητορική ἐστι δύναμις τοῦ περὶ ἑκάστου ἐνδεχομένου πιθανοῦ. ἰστέον γὰρ ὡς πᾶς ὅρος θέλει συνίστασθαι ἐκ γένους καὶ συστατικῶν διαφορῶν. διὰ τί; ἐπειδὴ πᾶν πρᾶγμα καὶ κοινότητα ἔχει καὶ διαφορὰν κατὰ

τὸν φιλόσοφον λόγον, ἡ δὲ κοινότης ἐν τῷ γένει. καὶ τοῦτο διαλαβὼν ἐν ταῖς συστατικαῖς ἐμφέρεται διαφοραῖς. ἐνταῦθα οὖν δύναμίς ἐστι γένος, μάλιστα δὲ δύναμις οἷον ὁ πλοῦτος, τὸ ξίφος, τὸ κάλλος. δύναμις δὲ ἡ ῥητορικὴ διότι εἰς ἑκάτερον ἐπιχειρηματική ἐστιν ἐπί τε τὸ δίκαιον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ἄδικον. τοῦτό ἐστι τὸ δύναμις τοῦ περὶ ἑκάστου πράγματος ἐνδεχομένου πιθανοῦ. καλῶς οὖν λέλεκται. οὐ γὰρ ἀδύνατος μεταχειρίζεσθαι, ἀλλ' ἐνδεχομένη πεῖσαι. ἰστέον δὲ ὡς ὅτι οὐκ ἀποδεχόμεθα οὐδὲ τὸν παρόντα Ἀριστοτελικὸν ὅρον. ἡμαρτημένος γάρ ἐστιν.

V, pag. 15 Sopater in Hermog.: *ἄλλοι δὲ δύναμιν θεωρητικὴν τοῦ περὶ ἕκαστα πιθανοῦ. καὶ οὗτος δοκεῖ Ἀριστοτέλους ὁ ὅρος.* Et pag. 16: *οἱ δὲ δὴ λέγοντες δύναμις θεωρητικὴ τοῦ περὶ ἕκαστα πιθανοῦ καὶ οὗτοι δοκοῦσιν εὖ λέγειν. τὸ γὰρ πιθανὸν καὶ οὐ πάντως ἀληθὲς ζητοῦσιν. ἀλλ' οὗτοι τὴν φύσιν τῆς τέχνης ἠγνόησαν. ὅπερ γὰρ φθάσαντες εἰρήκαμεν οὐ μόνον ἐστὶ θεωρητικὴ ἀλλὰ καὶ πρακτική. ἢ οὖν προσθετέον θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τοῦ περὶ ἕκαστα πιθανοῦ ἢ ἐλλιπῶς ἔχει καὶ οὗτος. τὸ γὰρ πιθανὸν εὑρεῖν μόνον τῇ τέχνῃ κατέλιπεν, οὐδὲν δὲ ἐκ τοῦ πράττειν.*

V, pag. 213: *Ἀριστοτέλης δὲ δύναμιν τεχνικὴν τοῦ περὶ ἕκαστον ἐνδεχομένου πιθανοῦ λόγου. οὐδ' οὗτος ἀποδεκτέος, ἁρμόζει δὲ καὶ τῇ διαλεκτικῇ.* III, pag. 611: *ἢ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ῥητορική ἐστι δύναμις τεχνικὴ τοῦ περὶ ἕκαστον ἐνδεχομένου πιθανοῦ λόγου, ὃς ἡμάρτηται κατὰ τὸ ἐλλεῖπον μὴ ἔχον προστεθειμένον τὸ πολιτικοῦ· συμπεριλαμβάνει γὰρ ἐντεῦθεν καὶ τὴν διαλεκτικήν.*

Discrimen quod inter dialecticam et rhetoricam est, ex his ipsis quae Arist. dicit, elucet, et pluribus in Rhet. Graec. tom. VII, p. 36—39 exponitur. Alex. quoque Aphrod. ad Top. p. 4 illud *περὶ ἕκαστον* quodammodo non satis agnoscit: *καὶ ὁ ῥήτωρ δὲ εἰ καὶ μὴ περὶ παντὸς ὁμοίως τῷ διαλεκτικῷ, ἀλλ' οὖν οὐδ' αὐτὸς περὶ ἕν τι γένος ἀφωρισμένον. καὶ γὰρ περὶ ἰατρικῶν ὁ ῥήτωρ λέγει καὶ περὶ φιλοσόφων καὶ περὶ μουσικῶν, μάλιστα δὲ περὶ τῶν πολιτικῶν. δοκεῖ γὰρ τοῦ ῥήτορος οἰκεία ὕλη εἶναι*

ἢ ἐν τοῖς πολιτικοῖς τε καὶ πρακτικοῖς, καὶ περὶ ἁπάντων περὶ ὧν ἂν λέγῃ καὶ αὐτὸς ἐκ πιθανῶν τινων καὶ ἐνδόξων τὰς ἐπιχειρήσεις ποιήσεται ὁμοίως τῷ διαλεκτικῷ. καὶ γὰρ αὐτὸς εἰς τὰ ἀντικείμενα ἐπιχειρεῖ τὸ αὐτὸ ποτὲ μὲν καλόν, ποτὲ δὲ οὐ καλόν, καὶ ποτὲ μὲν συμφέρον, ποτὲ δὲ μή, καὶ ποτὲ μὲν δίκαιον, ποτὲ δὲ μὴ δεικνύς, ὥστε κοινὸν αὐταῖς καὶ τοῦτο τὸ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρων τὰ ἀντικείμενα ταῖς δυνάμεσι χρῆσθαι . . . κοινὸν γοῦν αὐταῖς τό τε μὴ περὶ ἕν τι γένος ἀφωρισμένον πραγματεύεσθαι καὶ τὸ δι' ἐνδόξων καὶ πιθανῶν καὶ μὴ δι' οἰκείων ἀρχῶν τῷ προκειμένῳ καὶ τὸ ὁμοίως περὶ τὰ ἀντικείμενα ἀλλήλοις εἶναι, διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τῷ τὸν μὲν διαλεκτικὴν περὶ πᾶσαν ὕλην τῇ δυνάμει χρῆσθαι καὶ μὴ διεξοδικοὺς ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, ἀλλ' ἐν ἐρωτήσει τε καὶ ἀποκρίσει, τὴν δὲ ῥητορικὴν μήτε περὶ πᾶσαν ὕλην ὁμοίως εἶναι τῇ διαλεκτικῇ· περὶ γὰρ τὴν πολιτικὴν μᾶλλον ὁ ῥήτωρ, ὡς προείρηται καὶ διεξοδικῶς γε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρῆται τῷ λόγῳ καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα μᾶλλον λέγει. πρὸς γὰρ τὰς περιστάσεις καὶ τὰς τύχας τε καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς τόπους καὶ τὰ τοιαῦτα τοὺς λόγους σχηματίζει ἅπερ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστά ἐστι, περὶ τῶν τοιούτων γὰρ αἵ τε δίκαι καὶ αἱ συμβουλαὶ καὶ τὰ ἐγκώμια . . . προσκείμενον δὲ τὸ περὶ παντὸς χωρίζει πως τῆς ῥητορικῆς τὴν διαλεκτικήν. οὐ γὰρ ὁμοίως περὶ παντὸς προβλήματος ἡ ῥητορικὴ συλλογιστική. ὕλη γὰρ μᾶλλον τῷ ῥήτορι τὰ ἠθικά τε καὶ πολιτικὰ προβλήματα ὡς προειρήκαμεν ἃ δι' ἐνδόξων πειρᾶται αὐτὴ ἀποδεικνύναι, κοινότερον δὲ τὸ περὶ παντὸς εἶπε καθόσον καὶ περὶ φυσικῶν καὶ περὶ ἠθικῶν καὶ περὶ λογικῶν προβλημάτων ὁ διαλεκτικὸς διαλαμβάνει. Illud μᾶλλον et μάλιστα optime sententiae Aristotelis convenit, reliqua tamen, etiamsi raro usitata non prorsus exclusa esse, ex eo quod rhetorica certo et definito non comprehendatur genere, apparet.

Non primus Aristoteles hanc definitionem protulisse videtur, quam ipse infirmat Top. VI, 12 p. 149: ἐνίοτε δ' ὁρίζονται οὐ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εὖ ἔχον ἢ τετελεσμένον. τοιοῦτος δ' ὁ τοῦ ῥήτορος καὶ ὁ τοῦ κλέπτου ὅρος,

εἴπερ ἐστὶ ῥήτωρ μὲν ὁ δυνάμενος τὸ ἐν ἑκάστῳ πιθανὸν θεωρεῖν καὶ μηδὲν παραλείπειν, κλέπτης δ' ὁ λάθρᾳ λαμβάνων. δῆλον γὰρ ὅτι τοιοῦτος ὢν ἑκάτερος ὁ μὲν ἀγαθὸς ῥήτωρ ὁ δ' ἀγαθὸς κλέπτης ἔσται· οὐ γὰρ ὁ λάθρᾳ λαμβάνων, ἀλλ' ὁ βουλόμενος λάθρᾳ λαμβάνειν κλέπτης ἐστίν. Idem supra de vocabulo *κλέπτης* monitum IV, 5 p. 126, 30. Sed quod de homine dictum offendit, id ad rem, ad rhetoricam, translatum non offendet, quod ipse praecipit Top. VIII, 1 p. 156, 27; facile enim *ἔνστασιν* invenies, si dicis *ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεται τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν,* non invenies, si dixeris *ὀργὴ ὄρεξις τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν.*

Sextus Empiricus adv. Rhetores p. 290: *Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ῥητορικῶν τεχνῶν ἁπλούστερον παραδίδωσι τὴν ῥητορικὴν τέχνην λόγων. καὶ ζητουμένου πρὸς αὐτὸν ὅτι καὶ ἡ ἰατρικὴ τέχνη ἐστὶ λόγων ἰατρικῶν ἀπολογούμενοί τινές φασιν ὅτι ἡ ἰατρικὴ τοὺς λόγους ἐφ' ἕτερόν τι ἀναφέρει τέλος καθάπερ τὴν ὑγίειαν, ἡ δὲ ῥητορικὴ ἄντικρύς ἐστι λόγων τέχνη. καὶ ἄλλους δὲ ἐκτίθεται ὁ ἀνὴρ οὗτος ὅρους περὶ ὧν οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡμῖν λέγειν τοῖς μὴ προηγουμένως τὸν περὶ ῥητορικῆς διεξοδεύουσι λόγον.* conf. p. 301. Nunquam Aristoteles rhetoricam *τέχνην λόγων* dixit neque alium artis finem quam quem hic legimus, tradidit; qui *τέχνην λόγων* dicebant, paucis comprehenderunt philosophi sententiam, cui ne quis quod Sextus affert, obiiceret, auctor ipse substratum esse certum arti negans, cavit. Quomodo logici in Aristotelis definitione illud *ἐνδεχόμενον* tribus argumentis *κενοῖς καὶ διαλεκτικοῖς* confutarint, vide apud eundem Sext. Empir. p. 690 Bkk. seq.

De hac Aristotelis definitione et quas posteri excogitarunt, vid. quae in Mus. Rhen. XVIII, 481—526 accuratius exposuimus.

29 *διδασκαλικὴ καὶ πειστικὴ*] Plat. Gorg. p. 20 (255): *ἡ ῥητορικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, πειθοῦς δημιουργός ἐστι πιστευτικῆς, ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς περὶ τὸ δίκαιόν τε καὶ ἄδικον. Ναί. Οὐδ' ἄρα διδασκαλικὸς ὁ ῥήτωρ ἐστὶ δικαστηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων δικαίων τε πέρι καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ πιστικὸς μόνον. οὐ γὰρ δήπου ὄχλον γ' ἂν*

δύναιτο τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διδάξαι οὕτω μεγάλα πράγματα. De vocabulo πειστικὸς et πιστικὸς vid. Ast. h. l. pag. 50—55.

29 ἰατρικὴ] Hanc et alias Plato cum rhetorica contulit p. 9 (450). 11 seqq. Arist. Ethic. Nicom. VI, 11: ἔστι δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀσυνεσία [leg. εὐσυνεσία] καθ' ἃς λέγομεν συνετοὺς καὶ ἀσυνέτους [leg. εὐσυνέτους] οὔθ' ὅλως τὸ αὐτὸ ἐπιστήμῃ ἢ δόξῃ (πάντες γὰρ ἂν ἦσαν συνετοὶ) οὔτε τις μία τῶν κατὰ μέρος ἐπιστημῶν, οἷον ἰατρικὴ περὶ ὑγιεινῶν ἢ γεωμετρία περὶ μεγέθους. ubi vulgata cum bonis libris περὶ μεγέθη, mira casuum variatione, de qua conf. Bernhardy Syntax p. 201, Bonitz Ar. Stud. I, 19; etiam nostro loco A et vet. transl. ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν et ἀριθμῶν. III, 12: περὶ μὲν οὖν τῆς λέξεως εἴρηται καὶ κοινῇ περὶ ἁπάντων καὶ ἰδίᾳ περὶ ἕκαστον γένος. III, 17 p. 1418, 2: ἡ μὲν γὰρ περὶ τὸ μέλλον . . ἡ δὲ περὶ ὄντων ἢ μὴ ὄντων. I, 4: ληπτέον περὶ ποῖα ἀγαθὰ . . ὁ συμβουλεύων συμβουλεύει . . περὶ δὲ τούτων οὐκ ἔστι συμβουλή. Met. I, 3 p. 982, 7. 20 ex cod. A. — nos A secuti sumus, ceteri ὑγιεινὸν καὶ νοσερόν, item ἀριθμόν.

33 περὶ τοῦ δοθέντος ὡς εἰπεῖν] Sic loquitur, quia intelligit, materias esse quasdam valde remotas a studio oratoris et in quibus artificium dicendi minus valet; nec tamen non illic etiam, si illud tenet, videbit aliquid, quod possit ad id quod voluerit de illis probandum, arripere. Victorius. Intellige de quavis fere re, περὶ παντός, nam in universali sententia dicitur ὡς εἰπεῖν, conf. ad Poetic. cap. 6.

34 οὐ περί τι γένος ἴδιον] Cf. Rhet. Graeci II p. 71. VII p. 35.

35 τῶν δὲ πίστεων αἱ μὲν ἄτεχνοί εἰσιν αἱ δ' ἔντεχνοι] Auctor huius divisionis hic noster fuit, quam reliqui postea scriptores artis probarunt. Prima aetate Cicero ab ea dissentire coepit et audacter sibi errare videri dixit (de invent. II, 14, 47) illos qui suspicionum genus aliquod artificii non egere putarunt; ipse tamen postea cum melius de his iam rebus iudicare posset, errorem suum agnovit et sententiam Aristotelis secutus est. In II autem libro (27, 114) de oratore de his copiose disseruit. Quintilianus etiam libro V, 1 inquit:

ac prima quidem illa partitio ab Aristotele tradita consensum fere omnium meruit, alias esse probationes quas extra dicendi rationem acciperet orator, alias quas ex causa traheret ipse et quodammodo gigneret. Victorius. Conf. Riccob. ad I, 15 p. 176. Cicero quid sentiat, ipse dicit, Part. orat. 14, 48: *illa (arte) vero indigent, nec eo sine arte dicuntur, quod ita sunt, sed quod ea non parit oratoris ars, sed foris ad se delata tamen arte tractat et maxime in testibus.* Topic. 24. Victor p. 209 Or. 226. Anaximenes cap. 8. 15 solus a vulgari usu discedit: *εἰσὶ δὲ δύο τρόποι τῶν πίστεων. γίνονται γὰρ αἱ μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἀνθρώπων, αἱ δὲ ἐπίθετοι τοῖς λεγομένοις καὶ τοῖς πραττομένοις.* Cicero in part. orat. saepe *assumpta* dicit. Rhet. Gr. III, 457. IV, 95. V, 221. VII, 22. 190. Apsines IX, 502. 531. Minucianus IX, 601 seq. Vol. Hercul. coll. alt. III, 184: *τῶν δὲ πίστεων τὰς μὲν ἀτέχνους κοινὰς πάντων ὑπάρχειν, τῶν δ' ἐντέχνων τὸ εἰκὸς καὶ τὸ σημεῖον καὶ τὸ τεκμήριον οὐδὲν αὐτοῖς προσήκειν, ἀλλὰ τὸ μὲν σημεῖον εἶναι τοῦ παρηκολουθηκότος ἴδιον οἷον τὸ μὲν ἐν νόσοις ἰατροῦ, τὸ δ' ἐν τοῖς περὶ πλεῖν χ(ειμῶ)σιν κυβερνήτου, παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τὸ δ' εἰκὸς τοῦ παραθεωρήσαντος πῶς τε* . . . quibus nescio quis tangitur, conf. fol. 189.

36 *ἄτεχνα δὲ λέγω*] Cicero de orat. II, 116: *Ad probandum autem duplex est oratori subiecta materies, una rerum earum, quae non excogitantur ab oratore, sed in re positae ratione tractantur . . . quae non ab oratore pariuntur, sed ad oratorem a causa atque a reis deferuntur; altera est quae tota in disputatione et argumentatione oratoris collocata est.* vid. Arist. I, 15. Alexander apud inc. rhetorem in Notices et extraits XIV, 199: *ἔργον δὲ τοῦ ῥήτορος ἐν ταῖς ἀτέχνοις πίστεσι τὰ μὲν βοηθοῦντα αὐξῆσαι καὶ βεβαιῶσαι, τὰ δὲ καθ' ἡμῶν ἐπισμικρῦναι καὶ ὡς οὐκ ἀξιόπιστα διαβαλεῖν, τὸ δὲ ὅλον τούτων τῶν πίστεων ἡ μὲν εὕρεσις ἄτεχνος, ἡ δὲ χρῆσις ἔντεχνος.* Iulius Victor cap. VI, 7.

37 *οἷον μάρτυρες βάσανοι συγγραφαὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα*] I, 15: *εἰσὶ δὲ πέντε τὸν ἀριθμόν, νόμοι μάρτυρες συνθῆκαι βάσανοι ὅρκος* eaque ibi multis exponuntur.

1 *τὰ δὲ εὑρεῖν*] Muretus legit *τὰ δὲ καὶ εὑρεῖν*. Riccobonus. pag. 1356

2 *πίστεων τρία εἴδη ἐστίν*] Dionys. Halic. de Lysia cap. 19. quem indicavit Victorius. Cic. de orat. II, 27, 115: *ita ratio omnis dicendi tribus ad persuadendum rebus est nixa, ut probemus vera esse ea quae defendimus, ut conciliemus nobis eos qui audiunt, ut animos eorum ad quemcunque causa postulabit motum, vocemus.* Item § 121. 310. 128: *meae totius orationis et istius ipsius in dicendo facultatis, quam modo Crassus in caelum verbis extulit, tres sunt rationes, ut ante dixi, una conciliandorum hominum, altera docendorum, tertia concitandorum; harum trium partium prima lenitatem orationis, secunda acumen, tertia vim desiderat; nam hoc necesse est, ut is qui nobis causam adiudicaturus sit, aut inclinatione voluntatis propendeat in nos, aut defensionis argumentis adducatur, aut animi permotione cogatur.* Orator. 128. orat. partit. 46. Quint. XI, 3, 154. Minucianus IX pag. 601: *τῶν δὲ ἐντέχνων πίστεων αἵ μέν εἰσιν ἠθικαί, αἵ δὲ παθητικαί, αἵ δὲ λογικαὶ αἵ αὐταὶ καὶ πραγματικαί.* V, 506: *τῶν δὲ πίστεων αἵ μέν εἰσιν ἄτεχνοι, . . αἵ δὲ ἔντεχνοι, τῶν δὲ ἐντέχνων εἴδη τρία· αἵ μὲν γάρ εἰσι λογικαί τε καὶ πρακτικαὶ* (scrib. *πραγματικαί*), *αἵ δὲ ἠθικαί, αἵ δὲ παθητικαί. λογικὴ μὲν οὖν πίστις ἐστὶ λόγος αὐτοῦ τοῦ πράγματος περὶ οὗ ὁ λόγος, τὰς ἀποδείξεις δι' ἐπιχειρημάτων ποιούμενος . . ἠθικὴ δὲ πίστις ἐστὶ λόγος ἀπὸ τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος τὴν πίστιν παρεχόμενος. παθητικὴ δὲ λόγος εἰς πάθος ὅπερ ὁ λέγων βούλεται, τὸν ἀκροατὴν ἐκτρέπων καὶ ἄνευ τῆς τῶν πραγμάτων ἀποδείξεως, οἷον ὀργὴν φθόνον ἔλεον εὔνοιαν.*

5 *διὰ μὲν οὖν τοῦ ἤθους*] I, 8: *ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον αἵ πίστεις γίνονται δι' ἀποδεικτικοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ δι' ἠθικοῦ, τῷ γὰρ ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα πιστεύομεν, τοῦτο δ' ἐστὶν ἂν ἀγαθὸς φαίνηται ἢ εὔνους ἢ ἄμφω, δέοι ἂν τὰ ἤθη τῶν πολιτειῶν ἑκάστης ἔχειν ἡμᾶς.* II, 1. 12—14. Plat. Gorgias p. 143 (513): *τῷ αὐτῶν γὰρ ἤθει λεγομένων τῶν λόγων ἕκαστοι χαίρουσιν, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ ἄχθονται.* Charmadas ap. Ciceron. de orat. I, 19, 87: *caput esse arbitrabatur oratoris, ut et ipsis apud quos*

ageret, talis, qualem se ipse optaret, videretur; id fieri vitae dignitate, de qua nihil rhetorici isti doctores in praeceptis suis reliquissent, et uti eorum qui audirent, sic afficerentur animi, ut eos affici vellet orator, quod item fieri nullo modo posse, nisi cognosceret is qui diceret, quot modis hominum mentes et quibus rebus et quo genere orationis in quamque partem moverentur. intelligit ἤθη et πάθη. Demosth. παραπρ. § 339* p. 450: ἔτι τοίνυν ὅταν μὲν ἴδητε δεινότητα ἢ εὐφωνίαν ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἀγαθῶν ἐπὶ χρηστοῦ καὶ φιλοτίμου γεγενημένον ἀνθρώπου, συγχαίρειν καὶ συνασκεῖν πάντας δεῖ. κοινὸν γὰρ ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῦτ' ἀγαθὸν γίγνεται· ὅταν δ' ἐπὶ δωροδόκου καὶ πονηροῦ καὶ παντὸς ἥττονος λήμματος, ἀποκλείειν καὶ πικρῶς καὶ ἐναντίως ἀκούειν, ὡς πονηρία δυνάμεως δόξαν εὑρομένη παρ' ὑμῶν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐστίν. ὁρᾶτε δ' ἀφ' ὧν οὗτος εὐδοκιμεῖ, πηλίκα τῇ πόλει περιέστηκε πράγματα. αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι δυνάμεις ἐπιεικῶς εἰσὶν αὐτάρκεις, ἡ δὲ τοῦ λέγειν, ἂν τὰ παρ' ὑμῶν τῶν ἀκουόντων ἀντιστῇ, διακόπτεται. οὕτως οὖν ἀκούετε τούτου ὡς πονηροῦ καὶ δωροδόκου καὶ οὐδ' ὁτιοῦν ἐροῦντος ἀληθές. Fortasse nostrum locum intellexit Quintilianus V, 12, p. 452 Burm.: *His quidam probationes adiiciunt quas παθητικὰς vocant, ductas ex affectibus; atque Aristoteles quidem potissimum putat ex eo qui dicit, si sit vir optimus, quod ut optimum est, ita longe quidem, sed sequitur tamen videri.* Dicit enim auctor σχεδὸν ὡς ἔπος εἰπεῖν τὴν κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος.

9 διὰ τὸν λόγον] Vetus transl. *oportet et accidere hoc non per orationem, sed propter proopinari qualem quendam esse dicentem,* legisse itaque videtur συμβαίνειν μὴ διὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ διὰ τὸ προδεδοξάσθαι. Reddendum id quod in A apparet συμβαίνειν διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦ, ubique enim genitivus apparet.

10 οὐ γὰρ ὥσπερ ἔνιοι] Vid. Muretus in Var. Lect. II, 1 et Lambini epistola in Mureti var. lect. tom. I p. 398 Ruhnk. qui corrigit, τεχνολογούντων οἵ οὐ τιθέασι ἐν τῇ τέχνῃ τὴν ἐπιείκειαν: *non enim ita res se habet, ut quidam magistri, qui de arte scripserunt, existimant, qui non ponunt in*

iis quae sunt artis, probitatem dicentis. conf. Spald. ad Quintil. V, 12, 9. III, 2: οὐ γὰρ ὡς ἔφη Βρύσων, οὐδένα αἰσχρολογεῖν. Hanc Lambini emendationem probat Wolfius Auctar. ad Vat. Animadv. pag. 202. Nil mutandum; III, 17: ἔχοντα μὲν οὖν ἀποδείξεις καὶ ἠθικῶς λεκτέον καὶ ἀποδεικτικῶς, ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς ἐνθυμήματα, ἠθικῶς. καὶ μᾶλλον τῷ ἐπιεικεῖ ἁρμόττειν χρηστὸν φαίνεσθαι τὸν λόγον ἢ ἀκριβῆ.

13 σχεδὸν ὡς εἰπεῖν κυριωτάτην] Ita dixit, quod multo maioris et gravioris momenti est enthymema, quod ipse supra nominavit cap. 1: ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς κυριώτατον τῶν πίστεων. Isocrat. περὶ ἀντιδόσ. § 278—80: καὶ μὴν οὐδ' ὁ πείθειν τινὰς βουλόμενος ἀμελήσει τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τούτῳ μάλιστα προσέξει τὸν νοῦν, ὅπως δόξαν ὡς ἐπιεικεστάτην λήψεται παρὰ τοῖς συμπολιτευομένοις. τίς γὰρ οὐκ οἶδε καὶ τοὺς λόγους ἀληθεστέρους δοκοῦντας εἶναι τοὺς ὑπὸ τῶν εὖ διακειμένων λεγομένους ἢ τοὺς ὑπὸ τῶν διαβεβλημένων καὶ τὰς πίστεις μεῖζον δυναμένας τὰς ἐκ τοῦ βίου γεγενημένας ἢ τὰς ὑπὸ τοῦ λόγου πεπορισμένας et quae sequuntur. Anaximenes cap. 39. Eurip. Hec. 297:

τὸ δ' ἀξίωμα κἂν κακῶς λέγῃς, το σὸν
πείσει. λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰών,
κἀκ τῶν δοκούντων αὑτός, οὐ ταὐτὸν σθένει.

Menander p. 201 M.:

τρόπος ἔσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος.

Plut. Phoc. 5 (Demosth. 10): ὁ δὲ Δημοσθένης τῶν μὲν ἄλλων κατεφρόνει πολὺ ῥητόρων, ἀνισταμένου δὲ Φωκίωνος εἰώθει λέγειν ἄτρεμα πρὸς τοὺς φίλους· ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς πάρεστιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως πρὸς τὸ ἦθος ἀνοιστέον, ἐπεὶ καὶ ῥῆμα καὶ νεῦμα μόνον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μυρίοις ἐνθυμήμασι καὶ περιόδοις ἀντίρροπον ἔχει πίστιν. Aeschines κατὰ Τιμάρχου § 30: οὐδ' ᾤετο δεῖν ὁ νομοθέτης τὸν ῥήτορα ἥκειν ἐπὶ το βῆμα τῶν λόγων ἐπιμεληθέντα πρότερον, ἀλλ' οὐ βίου. καὶ παρα μὲν ἀνδρὸς καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, κἂν πάνυ κακῶς καὶ ἁπλῶς ῥηθῇ, χρήσιμα τὰ λεγόμενα ἡγήσατο εἶναι τοῖς ἀκούουσι, παρὰ δὲ ἀνθρώπου βδελυροῦ καὶ καταγελάστως μὲν κεχρημένου τῷ ἑαυτοῦ σώματι, αἰσχρῶς δὲ τὴν πατρῴαν οὐσίαν κατεδηδοκότος, οὐδ' ἂν εὖ πάνυ λέγῃ συνοίσειν ἡγήσατο τοῖς

ἀκούουσι. § 179: *περὶ παραπρ.* § 150: *ἐκπέπληγμαι δὲ εἰ σὺ λοιδορεῖν Φίλωνα τολμᾷς, καὶ ταῦτα ἐν τοῖς ἐπιεικεστάτοις Ἀθηναίων, οἳ δεῦρο εἰσεληλύθασι δικάσοντες ἕνεκα τοῦ βελτίστου τῆς πόλεως καὶ μᾶλλον προσέχουσι τοῖς βίοις ἡμῶν ἢ τοῖς λόγοις.*

15 *οὐ γὰρ ὁμοίως ἀποδίδομεν*] Vid. I, 1. II, 1. Tacit. dial. 31: *ex his fontibus etiam illa profluunt, ut facilius iram iudicis vel instiget vel leniat qui scit, quid sit ira, et promptius ad miserationem impellat qui scit, quid sit misericordia et quibus animi motibus concitetur,* et quae porro adnotatu digna leguntur.

18 *περὶ τῶν παθῶν*] Ita et v. 24, sed II, 22 p. 1396 b, 33 *παθημάτων.* Conf. Ueber die *κάθαρσις* p. 39.

19 *διὰ δὲ τῶν λόγων πιστεύουσιν*] Vetus translatio: *per orationes autem credimus* non interpretis ut videtur, sed librarii errore; verbum ipsum *πιστεύουσιν* hic aeque atque in praecedentibus *διὰ μὲν οὖν τοῦ ἤθους . . διὰ δὲ τῶν ἀκροατῶν,* in quibus intelligendum *πίστεις εἰσί,* omitti poterat. Singularem supra dixit numerum scribens *ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ,* h. e. sola oratione, nulla alia externa re assumpta; nam et priores species oratione efficiuntur, et genus est ad *διὰ τοῦ λόγου ποριζόμεναι πίστεις*; multitudinis numerum evitat A: *διὰ δὲ τὸν λόγον,* sed scribendum et hic *δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ λόγου* vel *διὰ δ' αὐτοῦ τοῦ λόγου.* Idem Muretus sensit vertens: *oratione autem ipsa adducti credunt.*

20 *ἀληθὲς ἢ φαινόμενον*] Repetere auctor solet post verbum praecedens vocabulum, ut et hic eius usus *φαινόμενον ἀληθὲς* requirere videatur, I, 10 p. 1369 b, 26: *τὴν τῶν λυπηρῶν ἢ φαινομένων ἢ ἀπαλλαγὴν ἢ μετάληψιν,* quod tamen fortasse cum adiectivum supra saepius repetitum legatur, facilius feras. — *ἀληθὲς* addidit Bekker[3], conf. über die Rhet. des Ar. p. 26.

21 *ταῦτα τὰ τρία*] *ἐνθύμημα, ἦθος, πάθος,* de quorum posterioribus duobus Charmadas ap. Ciceron. de orat. I, 19, 8 in verbis supra allatis pergit: *haec autem esse penitus in media philosophia retrusa atque abdita, quae isti rhetores ne primoribus quidem labris attigissent.* Haec Plato in Phaedro p. 86—95 (269—274) ab artium scriptoribus et oratoribus

flagitans adumbravit; sed primariae partis, enthymematis, expositio Aristotelis ingenio debetur.

23 *τί τε ἕκαστόν ἐστι τῶν παθῶν καὶ ποῖόν τι, καὶ ἐκ τίνων ἐγγίνεται καὶ πῶς*] Accuratius infra II, 1: *δεῖ δὲ διαιρεῖν τὰ περὶ ἕκαστον εἰς τρία. λέγω δ' οἷον περὶ ὀργῆς πῶς τε διακείμενοι ὀργίλοι εἰσὶ καὶ τίσιν εἰώθασιν ὀργίζεσθαι καὶ ἐπὶ ποίοις· εἰ γὰρ τὸ μὲν ἓν ἢ τὰ δύο ἔχοιμεν τούτων, ἅπαντα δὲ μή, ἀδύνατον ἂν εἴη τὴν ὀργὴν ἐμποιεῖν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων*, qua tripartita ratione singulos affectus examinat.

26 *παραφυές τι τῆς διαλεκτικῆς*] Exspectamus *παραφυάδα τινὰ* ut Ethic. Nicom. I, 4. *παραφυὲς μέρος τι* in quibusdam libris legitur; id et Quintilianus invenisse videtur II, 17, 14: *Aristoteles, ut solet, quaerendi gratia quaedam subtilitatis suae argumenta excogitavit in Gryllo; sed idem et de arte rhetorica tris libros scripsit et in eorum primo non artem solum eam fatetur, sed ei particulam civilitatis sicut dialectices assignat*, nisi sequens *μόριον* cum hoc nostro loco confundit.

26 *τῆς περὶ τὰ ἤθη πραγματείας*] Ita optime restituit Victorius, cum in aliis *πάθη* legatur; laudavit I, 4: *ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἰρηκότες τυγχάνομεν, ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ σύγκειται μὲν ἐκ τῆς ἀναλυτικῆς καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πολιτείας.*

27 *ὑποδύεται ὑπὸ τὸ σχῆμα τὸ τῆς πολιτικῆς ἡ ῥητορική*] Plat. Gorg. p. 39 (464): *ἡ κολακευτικὴ .. τέτραχα ἑαυτὴν διανείμασα, ὑποδῦσα ὑπὸ ἕκαστον τῶν μορίων προσποιεῖται εἶναι τοῦτο ὅπερ ὑπέδυ.* Ibidem: *ὑπὸ μὲν οὖν τὴν ἰατρικὴν ἡ ὀψοποιικὴ ὑποδέδυκε καὶ προσποιεῖται τὰ βέλτιστα εἰδέναι.* Aristot. Metaph. III, 2: *οἱ γὰρ διαλεκτικοὶ καὶ σοφισταὶ τὸ αὐτὸ μὲν ὑποδύονται σχῆμα τῷ φιλοσόφῳ.* Hanc Aristotelis sententiam si posteriores artium scriptores considerassent, civiles quaestiones (*ἐν πολιτικῷ πράγματι*) fini rhetoricae non addidissent. Ethic. Nicom. I, 1: *τοιαύτη δ' ἡ πολιτικὴ φαίνεται . . ὁρῶμεν δὲ καὶ τὰς ἐντιμοτάτας τῶν δυνάμεων ὑπὸ ταύτην οὔσας οἷον στρατηγικήν, οἰκονομικήν, ῥητορικήν.*

28 *οἱ ἀντιποιούμενοι*] Erant qui vel maioris politica rhe-

toricam facerent. Eth. Nicom. X, 10 de sophistis: *οὐ γὰρ ἂν τὴν αὐτὴν τῇ ῥητορικῇ οὐδὲ χείρω ἐτίθεσαν, οὐδ᾽ ἂν ᾤοντο ῥᾴδιον εἶναι τὸ νομοθετῆσαι συναγαγόντι τοὺς εὐδοκιμοῦντας τῶν νόμων*, quae contra Isocratis Antidos. § 79—83 dicta videntur.

31 *καὶ ὁμοία*] Vet. translat. *et similis,* et ita infra I, 4: *ὁμοία δ᾽ ἐστὶ τὰ μὲν τῇ διαλεκτικῇ, τὰ δὲ τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις*. Dativus facile ex genitivo intelligitur; ceteri *ὁμοίωμα* omnes praebent; *μόριον* supra neque dixit, nam *παραφυὲς μέρος τι* v. 26 ex coniectura illatum est, et parum accurate hoc nomine appellavit; quae enim ars *μόριον* dialecticae est, ei *ἀντίστροφος* esse non potest.

31 *καθάπερ καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν*] Intelligit prima huius libri verba.

32 *ὡρισμένου*] Supra semper *ἀφωρισμένου* dixit.

33 *πῶς ἔχει*] Non intelligo, et abundant haec verba.

35 *τῶν δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι*] Hic incipit quaestio de probationibus, et nunc quidem primariae partis de enthymemate primum et secundum amplectens librum; in tertio *λέξις* et *τάξις*, elocutio et dispositio exponitur. Haec verba usque ad 6. 20. *ἐν τοῖς μεθοδικοῖς εἴρηται καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει* leguntur apud Dionys. Hal. ad Amm. cap. 7.

H. Sauppe in his quae sequuntur varia additamenta sibi invenisse videtur, quae hoc modo distinguit: *περὶ μὲν οὖν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ πῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς.*

1.	2 a.	2 b.
πάντες δὲ τὰς πίστεις ποιοῦνται διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ παραδείγματα λέγοντες ἢ ἐνθυμήματα, καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν· ὥστ᾽ εἴπερ καὶ ὅλως ἀνάγκη συλλογιζόμενον ἢ ἐπάγοντα δεικνύναι ὁτιοῦν (δῆλον δ᾽ ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν) ἀναγκαῖον ἑκάτερον αὐτῶν ἑκατέρῳ τούτων τὸ αὐτὸ εἶναι.	*τῶν δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι καθάπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ μὲν ἐπαγωγή ἐστι τὸ δὲ συλλογισμὸς καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· ἔστι γὰρ τὸ μὲν παράδειγμα ἐπαγωγή, τὸ δ᾽ ἐνθύμημα συλλογισμός.*	*καλῶ γὰρ ἐνθύμημα μὲν ῥητορικὸν συλλογισμόν, παράδειγμα δὲ ἐπαγωγὴν ῥητορικήν.*

Haec quomodo comprobem, non video; nam verbis nihil inest, quod praeter morem Aristotelis sit dictum aut iure vituperes, nisi quod v. 5 non *πάντες δέ*, sed *πάντες γὰρ* exspectamus, quod dudum mihi adnotaveram, neque propter hanc particulam quam et Dionysius exhibet, tantas excitabimus turbas; saepissime hae commutantur.

35 *δεικνύναι . . δεικνύναι*] *δείκνυσθαι . . δείκνυσθαι* Dionysius.

36 *ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς*] Dionysius *ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς*, (idque Muretus in versione, alterum in Var. Lect. II, 1.) neque memoriae esse errorem credas ex ipsius verbis quibus hanc Aristotelis sententiam praefatur: *περί τε παραδειγμάτων προελόμενος λέγειν ὅτι τὴν αὐτὴν ταῦτ' ἔχει δύναμιν ταῖς ἐπαγωγαῖς καὶ τοῖς συλλογισμοῖς, ταῦτα περὶ τῆς ἀναλυτικῆς καὶ μεθοδικῆς πραγματείας τίθησι*, ubi ab initio aliquid excidit et scribendum *περί τε παραδειγμάτων καὶ ἐνθυμημάτων προελόμενος λέγειν*, quod sensus flagitat. Utrumque probum et res eadem; cap. 4 *ἔκ τε τῆς ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης* vet. transl. *ex dialectica scientia.* Vulgatum defendunt Thurot p. 250, Sauppe p. 60.

1 *τὸ δὲ φαινόμενος συλλογισμὸς*] Om. pr. A. sed exstat apud Dionysium et in vetere translatione; alii codices et Dionysii libri plura omittunt, quos secutus est Muretus in versione et Var. Lect. II, 1; item alios de suo supplevisse lacunam, apparet ex iis quae in Puccii codice ap. Victorium leguntur: *καθάπερ καὶ ἐν τοῖς δ. τὸ μὲν ἐπαγωγή ἐστι, τὸ δὲ συλλογισμός, οὕτως ἐν τῇ ῥητορικῇ τὸ μὲν ἐνθύμημα, τὸ δὲ παράδειγμα.* Quodsi sensum recte attendimus, facile quid sit verum, disceptabimus; rhetorica non modo *τὸ πιθανόν*, sed etiam *τὸ φαινόμενον πιθανὸν* excolit, idque ex eo maxime sequitur, quod *τἀναντία δεῖ δύνασθαι πείθειν.* Idem in arte dialectica est; quare cap. 1 dixit: *πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι αὐτῆς τό τε πιθανὸν καὶ τὸ φαινόμενον ἰδεῖν πιθανόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς διαλεκτικῆς συλλογισμόν τε καὶ φαινόμενον συλλογισμόν.* et hoc ipso capite: *δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ λόγου πιστεύουσιν, ὅταν ἀληθὲς ἢ φαινόμενον δείξωμεν ἐκ τῶν περὶ ἕκαστα πιθανῶν.* Ita-

pag. 1356 b

que cum hic item dicat τῶν δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι, ut supra v. 3 iam dixerat, imperfecta esset sententia, si id quod necessario illud φαίνεσθαι δεικνύναι requirit, desideraretur, id autem est τὸ δὲ φαινόμενον ἐνθύμημα φαινόμενος συλλογισμός. Constat igitur tria esse in arte dialectica, ἐπαγωγήν, συλλογισμόν, φαινόμενον συλλογισμόν: eadem autem in rhetorica, quae illi ἀντίστροφος est, consideranda sunt; sunt vero haec, παράδειγμα quod respondet ἐπαγωγῇ, ἐνθύμημα idem quod συλλογισμός, et φαινόμενον ἐνθύμημα in rhetorica idem quod in dialectica φαινόμενος συλλογισμός, et Aristoteles ipse infra II, 24 τοῦ φαινομένου ἐνθυμήματος varia tradit praecepta; item I, 4 si dicit de rhetorica ὁμοία δ' ἐστὶ τὰ μὲν τῇ διαλεκτικῇ, τὰ δὲ τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις, his ἐνθύμημα et φαινόμενον ἐνθύμημα intelligit. His rationibus moti iam dudum propter simile desinens lacunam huic loco inesse statuimus eamque his verbis (neque enim in his error esse potest) supplevimus: ἔστι γὰρ τὸ μὲν παράδειγμα ἐπαγωγή, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός, τὸ δὲ φαινόμενον ἐνθύμημα φαινόμενος συλλογισμός. Postea integrum hoc comma praeter vocabulum ἐνθύμημα apud Dionysium l. l. servatum legimus, ubi editores haec quae in Aristotelis libris non inveniantur, ut male inculcata uncis includunt. Neque offendit quod in seqq. quid sit φαινόμενον ἐνθύμημα, non explicetur; neque enim opus est, nam si scimus quid sit enthymema, fugere non potest quid sit id quod enthymema quidem videtur, sed non est.

Vituperat H. Sauppe hoc meum supplementum, qui codicem A sequi profitear. In hoc si verba τὸ δὲ φαινόμενος συλλογισμὸς non exstarent, aut in marg. γρ. additum legeretur (nam pleraque omnia huius generis ex ingenio lectoris nata sunt), non recepissem; librarius vero codicis A multa verba incuria, quae deinde ipse supplebat, neglexit; quare cum illa facillime propter simile cadens exciderent, in ἀρχετύπῳ ea fuisse certum est. Si vero haec sana sunt, reliqua abesse non possunt.

2 ἔχει] Post ὁμοίως additum om. A, vet. transl. Dionysius.

3 *παράδειγμα ἐπαγωγή, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός*] Topic. I, 12. Rhet. Graec. VI, 33 seqq. VII, 14. 36.

4 *δ'*] *γὰρ* Dionysii libri.

4 *ῥητορικὸν συλλογισμόν*] Quintil. V, 14, 24: *enthymema ab aliis oratorius syllogismus, ab aliis pars dicitur enthymematis.* Nec animadvertit hunc auctorem utroque modo ipsum appellare; hic enim aperte oratorium syllogismum, in extremo secundo *τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν* inchoatum imperfectumque syllogismum eum vocavit *ἀτελῆ συλλογισμόν*, partem syllogismi ut arbitror reddidit Quintilianus. Eodem capite (V, 10, 3) inquit: *hunc alii rhetoricum syllogismum, alii imperfectum syllogismum vocaverunt.* Victorius.

7 *πως*] Post *οὐδὲν* om. A, neque eius vestigium in vet. transl.; in Dionysii libris v. 6—8 *ἢ παράδειγμα . . δεικνύναι* propter simile desinens exciderunt.

8 *ἀνάγκη συλλογιζόμενον ἢ ἐπάγοντα*] Necessario reponendum *ἀνάγκη ἢ συλλ.*, et ita cod. E.

8 *ὁτιοῦν ἢ ὁντινοῦν*] Muretus om. *ἢ ὁντινοῦν* ex varia lectione natum. Var. Lect. XV, 16. ad Tacit. Ann. tom. IV p. 65 Ruhnk.; desunt etiam apud Dionysium, et in codice E.

9 *δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν*] Analyt. prior. II, 23: *ὅτι δὲ οὐ μόνον οἱ διαλεκτικοὶ καὶ ἀποδεικτικοὶ συλλογισμοὶ διὰ τῶν προειρημένων γίγνονται σχημάτων, ἀλλὰ καὶ οἱ ῥητορικοὶ καὶ ἁπλῶς ἡτισοῦν πίστις καὶ ἡ καθ' ὁποιανοῦν μέθοδον, νῦν ἂν εἴη λεκτέον· ἅπαντα γὰρ πιστεύομεν ἢ διὰ συλλογισμοῦ ἢ ἐξ ἐπαγωγῆς*, ubi quid sit *ἐπαγωγὴ* et *παράδειγμα* et in quo conveniant et discrepent, accurate exponit. Analyt. poster. I, 1: *πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋπαρχούσης γίγνεται γνώσεως. φανερὸν δὲ τοῦτο θεωροῦσιν ἐπὶ πασῶν· αἵ τε γὰρ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν διὰ τούτου τοῦ τρόπου παραγίγνονται καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τεχνῶν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς λόγους οἵ τε διὰ συλλογισμῶν καὶ οἱ δι' ἐπαγωγῆς· ἀμφότεροι γὰρ διὰ προγιγνωσκομένων ποιοῦνται τὴν διδασκαλίαν, οἱ μὲν λαμβάνοντες ὡς παρὰ ξυνιέντων, οἱ δὲ δεικνύντες τὸ καθόλου διὰ τοῦ δῆλον εἶναι τὸ καθέκαστον. ὡσαύτως καὶ οἱ ῥητορικοὶ συμπείθουσιν· ἢ γὰρ διὰ παραδειγμάτων ὅ ἐστιν ἐπα-*

γωγὴ ἢ δι' ἐνθυμημάτων ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός. quem locum ipse laudat Ethic. Nic. VI, 3: *ἐκ προγινωσκομένων δὲ πᾶσα διδασκαλία, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς λέγομεν· ἡ μὲν γὰρ δι' ἐπαγωγῆς, ἡ δὲ συλλογισμῷ.*

10 *αὐτῶν ἑκατέρῳ*] Desunt ap. Dionys.; infra *ὥστε ἀνάγκη τούτων ἑκάτερον ἑκατέρῳ ταὐτὸν εἶναι.* Porphyrius Isagoge cap. 3: *ἐπεὶ τὸ γένος τινός ἐστι γένος καὶ τὸ εἶδος τινός ἐστιν εἶδος, ἑκάτερον ἑκατέρου, ἀνάγκη καὶ ἐν τοῖς ἀμφοτέρων λόγοις κεχρῆσθαι ἀμφοτέροις.*

10 *τίς δ' ἐστὶ διαφορὰ παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος, φανερὸν ἐκ τῶν τοπικῶν*] Syllogismi et inductionis in Topicis eiusque discriminis mentio fit non de industria, sed *ὡς ἐν παρόδῳ* I, 8. 12. 18. VIII, 1; enthymematis vero et exempli nusquam; enthymematis vocabulum in extrema ibi pagina semel legitur VIII, 14: *δεῖ δὲ καὶ τὰς ἀπομνημονεύσεις καθόλου ποιεῖσθαι τῶν λόγων κἂν ᾖ διειλεγμένος ἐπὶ μέρους· οὕτω γὰρ καὶ πολλοὺς ἐξέσται τὸν ἕνα ποιεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ῥητορικοῖς ἐπὶ τῶν ἐνθυμημάτων.*, neque alio loco in illis libris rhetorica commemoratur. Haec difficultas solvi nequit, nisi quae ipse Aristoteles in topicis exposuisse affirmat, in nostris exemplis intercidisse credas; quominus enim verborum mutatione aut transpositione succurramus, Dionysii qui vulgatam lectionem in his reddit, auctoritas impedit. Muretus in versione sic coniungit: *φανερὸν ἐκ τῶν τοπικῶν. καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς, καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει, ὅτι τὸ μὲν τὸ ἐπὶ πολλῶν κτλ.*; delet itaque verba *ἐκεῖ γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πρότερεν* tanquam interiectum glossema; qua violenta sententiarum transpositione sane fit, ut quae in Topicorum libris de analogia *συλλογισμοῦ* et *ἐνθυμήματος*, item *ἐπαγωγῆς* et *παραδείγματος* non legantur, ibi non sint quaerenda; translata enim sunt ad methodicos libros, vel potius ad artem logicam, omittit enim Muretus *εἴρηται.* Restat tamen eadem difficultas; quid enim intersit inter enthymema et exemplum, ex Topicis non perspicitur. Conf. Brandis Philol. IV, 13 seq.

Nuperrime I. Vahlen et H. Sauppe, Topicorum mentionem de iis quae ibi non inveniantur, removendam esse non dubii diverse h. l. tractaverunt; et illum quidem offendit, quod verba

hic *περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς* male sint illata, quae nulla est ratio, deinde quod ab Aristotele de aliis libris, ut hic de Topicis, non *εἴρηται πρότερον*, sed simpliciter *εἴρηται* dicatur, quod falsum est; his rationibus fretus acute hanc inserendis verbis medicinam excogitavit: *ἐκεῖ γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται· (ὅτι δὲ ἐνθύμημα μὲν συλλογισμός, παράδειγμα δὲ ἐπαγωγή, εἴρηται) πρότερον, (ὥστε φανερὸν) ὅτι τὸ μὲν ἐπὶ πολλῶν* . . . Improbat hoc supplendi studium Sauppius nec verbis addendis sed delendis succurrit, ne Aristoteles lectores fallat et ex Topicis quod ibi non legatur afferat, sic: *ἐκεῖ γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται, ὅτι τὸ μέν, τὸ ἐπὶ πολλῶν καὶ ὁμοίων δείκνυσθαι ὅτι οὕτως ἔχει, [ἐκεῖ μὲν] ἐπαγωγή ἐστιν, [ἐνταῦθα δὲ παράδειγμα], τὸ δὲ τινῶν ὄντων ἕτερόν τι συμβαίνειν τῷ ταῦτα εἶναι ἢ καθόλου ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, [ἐκεῖ μὲν] συλλογισμὸς [ἐνταῦθα δὲ ἐνθύμημα] καλεῖται.* Inclusa a quodam addita censet, qui necessariam mentionem *παραδείγματος* et *ἐνθυμήματος* duxit. Hanc rationem Vahleniana deteriorem esse iudico; non enim apparet ex Topicis, *τίς ἐστι διαφορὰ παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος*, sed quid sit *συλλογισμὸς* et *ἐπαγωγή*. Id vero multo melius et disertius ut par est, in Analyticis expositum legitur; itaque haec, non Topica erant laudanda, quod Thurotum ut *φανερὸν ἐκ τῶν Ἀναλυτικῶν* coniiceret, movit, quod ne quis faceret, dudum ipse iam monui. Adde si illa deleveris, abesse, quod infra p. 1357 b, 26 dicit *καὶ περὶ ποῖα ἐπαγωγή*, nam haec sunt, quae ibi intelligit. Expeditius nuper rem gessit E. Heitz Die verlornen Schriften des Arist. p. 83., qui integros versus 11—20 i. e. verba *ἐκ τῶν τοπικῶν . . . ὁμοίως ἔχει* mala manu additos delet.

12 *εἴρηται πρότερον*] Haec verba ab Aristotele, si prius dicta ex eodem libro repetantur, adhiberi Vahlen contendit, de aliis scriptis ita dici negat; nam nude *εἴρηται*, non *εἴρηται πρότερον* dici; in Politicis si legamus *ὥσπερ ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται πρότερον*, haec cum Ethicis arctissime cohaerere, ut alterum quasi sit volumen eiusdem *πραγματείας*; probant hoc argumentum Sauppe, Heitz. Quae vero est ratio, qua moti hoc negemus? quid, nonne rhetorica quoque dia-

lecticis i. e. topicis item arctissime cohaeret? At observationem istam falsam esse exempla docent. De coelo I, 5 p. 272, 30: *δέδεικται γὰρ τοῦτο πρότερον ἐν τοῖς περὶ κινήσεως*, i. e. Physic. VI, 7. VIII, 10. — I, 6 p. 274, 22: *κατὰ τοὺς λόγους τοὺς ἐν τοῖς περὶ τὰς ἀρχὰς εἰρημένους ἡμῖν. διωρίσθη καὶ ἐκεῖ καθόλου πρότερον περὶ ἀπείρου πῶς ἔστι καὶ πῶς οὐκ ἔστι* (Physic. IV). — II, 13 p. 295, 5: *διώρισται πρότερον* (Physic. VIII). — III, 1: *ἐπέσκεπται πρότερον ἐν τοῖς περὶ κινήσεως λόγοις* (Physic. VI). — item III, 4 p. 302, 23: *περὶ ὧν εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς περὶ χρόνου καὶ κινήσεως* (Physic. IV et VI). — *περὶ γεν. καὶ φθορᾶς* I, 3 p. 318, 3: *περὶ μὲν γὰρ ἐκείνης εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς περὶ κινήσεως λόγων*. I, 5 p. 320 b, 28: *εἴρηται ἐν ἑτέροις πρότερον* (Physic. IV). I, 6 p. 323, 3: *ὥσπερ διωρίσθη πρότερον* (Physic. V, 3). I, 8 p. 325 b, 33: *εἰρήκαμεν ἐν τοῖς πρότερον λόγοις* (de coelo III, 1). II, 9 fine *ἡμῖν δὲ καθόλου πρότερον εἴρηται περὶ τῶν αἰτίων* (Physic. II, 3). II, 10: *ὥσπερ εἴρηται πρότερον ἐν ἑτέροις* (Physic. VII, 1. VIII). — Meteorolog. I, 3: *εἴρηται μὲν οὖν πρότερον ἐν τοῖς περὶ τὸν ἄνω τόπον θεωρήμασι* (de coelo II, 7). de anima I, 3: *πρότερον εἴρηται* (non ut recentiores putant I, 2, sed secundum Themistium, Philoponum, Simplicium Physic. VII, 1. VIII, 4 seqq.). II, 11 p. 423 b, 29: *περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρότερον ἐν τοῖς περὶ στοιχείων* (de generat. et corrupt. conf. Ideler Meteorol. I, 537). — de somno 1 p. 454, 11: *διωρισμένων δὲ περὶ τῶν λεγομένων ὡς μορίων τῆς ψυχῆς πρότερον ἐν ἑτέροις* (de anima II, 3. III). — *περὶ νεότητος* 3 p. 468 b, 30: *ἡ δὲ καρδία ὅτι ἐστὶν ἀρχὴ τῶν φλεβῶν καὶ ἐν τοῖς περὶ τὰ μέρη τῶν ζῴων εἴρηται πρότερον* (de part. animal. II, 1—3). — *περὶ ἀναπνοῆς* c. 7 p. 474 b, 7: *δι' ἣν δ' αἰτίαν εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς* — de partibus anim. II, 1: *ὥσπερ ἐν ἑτέροις εἴρηται καὶ πρότερον* (de generat. et corrupt.) et ibidem p. 647, 24: *καθάπερ ἐν ἑτέροις εἴρηται πρότερον*, item II, 2 p. 648 b, 8: *καθάπερ γὰρ ἐν ἑτέροις εἴρηται πρότερον* (de generat. et corr.). — *περὶ ζῴων κινήσεως* 6: *περὶ μὲν οὖν ψυχῆς . . πρότερον εἴρηται ἐν τοῖς διωρισμένοις περὶ αὐτῆς . . . πῶς κινεῖ τὸ πρῶτον κινοῦν, διώρισται πρότερον ἐν τοῖς περὶ τῆς πρώτης φιλοσοφίας*.

de generat. animal. V, 1 p. 779 b, 22: *ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον ἐν τοῖς περὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τούτων ἔτι πρότερον ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς διωρισμένοις.* ibidem V, 3 p. 782, 20: *εἴρηται πρότερον ἐν ταῖς αἰτίαις ταῖς περὶ τὰ μέρη τῶν ζῴων* (de partibus II, 14). Puto haec sufficere, ne quis temere leges fingat, quibus fretus Aristotelis verba iure corrigere videatur.

13 *τὸ μὲν ἐπὶ*] *τὸ* om. Dionysius.

13 *τὸ ἐπὶ πολλῶν καὶ ὁμοίων δείκνυσθαι*] Apud Gaisf. ad v. 16 legimus: *γραφ. ὀλίγων* A. *in margine legitur, quod nescio quo referendum sit.* Haec emendatio ad *πολλῶν* pertinet, qua quis pauca iam sufficere nec multa requiri ostenderet; pessime sane deteriores *ἐπὶ τῶν πολλῶν.*

15 *τὸ δὲ τινῶν ὄντων ἕτερόν τι διὰ ταῦτα συμβαίνειν παρὰ ταῦτα τῷ ταῦτα εἶναι ἢ καθόλου ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκεῖ μὲν συλλογισμὸς ἐνταῦθα δὲ ἐνθύμημα καλεῖται*] Analyt. prior. I, 1: *συλλογισμὸς δέ ἐστι λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι. λέγω δὲ τῷ ταῦτα εἶναι τὸ διὰ ταῦτα συμβαίνειν, τὸ δὲ διὰ ταῦτα συμβαίνειν, τὸ μηδενὸς ἔξωθεν ὅρου προσδεῖν πρὸς τὸ γενέσθαι τὸ ἀναγκαῖον.* Ergo utrumque nostro loco dedit et *διὰ ταῦτα συμβαίνειν* et *τῷ ταῦτα εἶναι*, quam repetitionem id quod apud Dionysium exstat, evitat *παρὰ τὸ ταῦτ' εἶναι.* Topic. I, 1: *ἔστι δὴ συλλογισμὸς λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων.* Sophist. elench. 1: *ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ τινῶν ἐστὶ τεθέντων ὥστε συνάγειν ἕτερον ἐξ ἀνάγκης τι τῶν κειμένων διὰ τῶν κειμένων.* Verba *ἐξ ἀνάγκης* quae Alexander ad Top. p. 9., quod reliqua etiam de inductione valeant, addita esse dicit, hic desiderari mirum est; Victorius, fortasse, inquit, quia enthymemata, quae a nota non certa propriaque ducuntur, ob vitium propositionum formaeve syllogismorum qua continentur, id non habent, nec important necessitatem aliquam, ut ea etiam quae a verisimili proficiscuntur.

16 *ταῦτα τῷ*] *τὸ* Dionysii libri, sed proba sunt Aristotelis verba nec lectorem offendunt.

18 *φανερὸν δ' ὅτι*] Haec verba usque ad *ὁμοίως ἔχει*

in Victorii commentario errore posita leguntur ante: *τὸ δὲ τινῶν ὄντων*. Scripti eius libri, quod propter Vaterum p. 25 monemus, vulgarem ordinem qui et apud Dionysium, servant. — *δὲ καὶ ὅτι* Vahlen.

18 *ἀγαθὸν*] Erasae vocis vestigia primae et ultimae syllabae tantum supersunt in A, et vet. tr. hoc voc. omittit. — *ἀγαθὰ* coniecit Sauppe.

18 *εἶδος τῆς ῥητορείας*] Vet. transl. *manifestum autem et quod utrumque habet species rhetorie. Sicut aut et methodicis* (Mscr. *aut et in topic.* cod. Victor. *autem et in topicis*) *dictum est* vix vera interpretis manus est, qui *utraque habet bonum species* scripsisse videtur, sed aperte ille in suo libro *φανερὸν δὲ καὶ ὅτι*, quod Dionysius praebet, item *ῥητορείας* invenit, quod A et Dionysius exhibent, non *ῥητορικῆς*; atqui hoc repositum esse non miror. Offendit etiam articulus *τὸ εἶδος*, an fuit *ἀγαθόν τι εἶδος*? Magis mira est interpretis varietas *in topicis;* videntur igitur iam tum ut nostra aetate fuisse, qui male methodicos illos libros topicos nostros esse putarent.

19 *ἐν τοῖς μεθοδικοῖς*] In catalogo librorum Aristotelis ap. Diog. V, 23. *Μεθοδικῶν α', β', γ', δ', ε', στ', ζ, η'.* § 24. *Μεθοδικὸν α'.* sed alii aliter, vid. Heitz l. c. p. 81—4.

21 *καὶ ῥήτορες ὁμοίως οἱ μὲν παραδειγματώδεις οἱ δὲ ἐνθυμηματικοί*] Exciderunt haec propter vocabulum repetitum in edit. Ven. sed vix sine ratione om. Muretus in versione, fort. quia idem repeti putabat, quod secus est; genus iudiciale magis est *ἐνθυμηματικὴ ῥητορεία* quam *παραδειγματώδης*; contrarium genus deliberativum; tamen Demosthenes est *ἐνθυμηματικός*, Cicero magis *παραδειγματώδης*. Alexander ap. incertum rhetorem in Notices XIV, 199.

22 *πιθανοὶ μὲν οὖν*] Aristot. Probl. XVIII, 3: *Διὰ τί τοῖς παραδείγμασι χαίρουσιν ἄνθρωποι ἐν ταῖς ῥητορείαις καὶ τοῖς λόγοις μᾶλλον τῶν ἐνθυμημάτων; ἢ ὅτι τῷ τε μανθάνειν χαίρουσιν καὶ τῷ ταχύ, ῥᾷον δὲ διὰ τῶν παραδειγμάτων καὶ τῶν λόγων μανθάνουσιν· ἃ γὰρ ἴσασιν, ἔστι ταῦτα καὶ ἐπὶ μέρους, τὰ δὲ ἐνθυμήματα ἀπόδειξίς ἐστιν ἐκ τῶν καθόλου, ἃ ἧττον ἴσμεν ἢ τὰ μέρη. ἔτι οἷς ἂν μαρτυρῶσι πλείους, μᾶλλον πιστεύομεν, τὰ δὲ*

παραδείγματα καὶ οἱ λόγοι μαρτυρίαις ἐοίκασιν, αἱ δὲ διὰ τῶν μαρτύρων ῥᾴδιοι πίστεις. ἔτι τὸ ὅμοιον μανθάνουσιν ἡδέως, τὸ δὲ παράδειγμα καὶ οἱ μῦθοι τὸ ὅμοιον δεικνύουσιν. Topic. I, 12: *ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐπαγωγὴ πιθανωτέρα καὶ σαφεστέρα καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμωτέρα καὶ τοῖς πολλοῖς κοινόν, ὁ δὲ συλλογισμὸς βιαστικώτερος καὶ πρὸς τοὺς ἀντιλογικοὺς ἐνεργέστερος,* ubi conf. Alex. p. 47, item VIII, 2 init.: *χρηστέον δὲ ἐν τῷ διαλέγεσθαι τῷ μὲν συλλογισμῷ πρὸς τοὺς διαλεκτικοὺς μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς πολλούς, τῇ δ' ἐπαγωγῇ τοὐναντίον.* VIII, 14 p. 160, 12: *τὴν δὲ γυμνασίαν ἀποδοτέον τῶν μὲν ἐπακτικῶν πρὸς νέον, τῶν δὲ συλλογιστικῶν πρὸς ἔμπειρον. πειρατέον τε λαμβάνειν παρὰ μὲν τῶν συλλογιστικῶν τὰς προτάσεις, παρὰ δὲ τῶν ἐπακτικῶν τὰς παραβολάς· ἐν τούτῳ γὰρ ἑκάτεροι γεγυμνασμένοι εἰσίν.* Analyt. prior. II, 23: *καὶ τρόπον τινὰ ἀντίκειται ἡ ἐπαγωγὴ τῷ συλλογισμῷ· ὁ μὲν γὰρ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἄκρον τῷ τρίτῳ δείκνυσιν, ἡ δὲ διὰ τοῦ τρίτου τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ. φύσει μὲν οὖν πρότερος καὶ γνωριμώτερος ὁ διὰ τοῦ μέσου συλλογισμός, ἡμῖν δὲ ἐναργέστερος ὁ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.*

23 *θορυβοῦνται δὲ μᾶλλον*] II, 23 fine: *πάντων δὲ καὶ τῶν ἐλεγκτικῶν καὶ τῶν δεικτικῶν συλλογισμῶν θορυβεῖται μάλιστα τὰ τοιαῦτα, ὅσα ἀρχόμενα προορῶσι.*

24 *τὴν δ' αἰτίαν αὐτῶν*] Muretus delet vocem *αὐτῶν*. Riccobonus p. 53.

25 *ἐροῦμεν ὕστερον*] II, 22—26. III, 17. I, 9 fine: *ὅλως δὲ τῶν κοινῶν εἰδῶν ἅπασι τοῖς λόγοις ἡ μὲν αὔξησις ἐπιτηδειοτάτη τοῖς ἐπιδεικτικοῖς· τὰς γὰρ πράξεις ὁμολογουμένας λαμβάνουσιν, ὥστε λοιπὸν μέγεθος περιθεῖναι καὶ κάλλος· τὰ δὲ παραδείγματα τοῖς συμβουλευτικοῖς· ἐκ γὰρ τῶν προγεγονότων τὰ μέλλοντα καταμαντευόμενοι κρίνομεν· τὰ δ' ἐνθυμήματα τοῖς δικανικοῖς· αἰτίαν γὰρ καὶ ἀπόδειξιν μάλιστα δέχεται τὸ γεγονὸς διὰ τὸ ἀσαφές.*

28 *οὐδεμία δὲ τέχνη σκοπεῖ τὸ καθ' ἕκαστον*] Metaph. I, 1: *αἴτιον δ' ὅτι ἡ μὲν ἐμπειρία τῶν καθ' ἕκαστόν ἐστι γνῶσις, ἡ δὲ τέχνη τῶν καθ' ὅλου, αἱ δὲ πράξεις καὶ αἱ*

γενέσεις πᾶσαι περὶ τὸ καθ' ἕκαστών εἰσιν. οὐ γὰρ ἄνθρωπον ὑγιάζει ὁ ἰατρεύων, πλὴν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ Καλλίαν ἢ Σωκράτην ἢ τῶν ἄλλων τινὰ τῶν οὕτω λεγομένων, ᾧ συμβέβηκε καὶ ἀνθρώπῳ εἶναι. Ethic. Nicom. I, 4 fine. cf. Rhet. II, 4.

33 *Ἱππίᾳ*] Codd. Victorii et Monac. vet. transl. *Calliae,* sed ed. princ. *ippic.*

τὸ τοιοῖσδε] Quidni et hic *τὸ τοῖς τοιοῖσδε*?

34 *καὶ γὰρ ἐκείνη συλλογίζεται . . . εἰωθότων*] Haec omnia Muretus in versione reiecit, quem sequitur Vaterus p. 27. et sane offendunt; neque enim dialectica *συλλογίζεται ἐκ τῶν λόγου δεομένων*, neque rhetorica *ἐκ τῶν ἤδη βουλεύεσθαι εἰωθότων*, sed illa quidem *περὶ τῶν λόγου δεομένων*, haec vero *περὶ τῶν ἤδη βουλεύεσθαι εἰωθότων*. Victorius, ad quem Riccobonus p. 55 provocat, nil docet. Neque tamen haec aliena manu inserta esse iure dixeris. Hoc est quod Aristoteles vult: neque ars dialectica, neque oratoria iis quae stulto alicui, sed quae plurimis hominibus certa aut probabilia videntur, utitur, ut inde ex his et de his praecepta sua expromat.

35 *φαίνεται γὰρ ἄττα καὶ τοῖς παραληροῦσιν*] Ethic. ad Eud. I, 3: *πάσας μὲν οὖν τὰς δόξας ἐπισκοπεῖν ὅσας ἔχουσί τινες περὶ αὐτῆς, περίεργον. πολλὰ γὰρ φαίνεται καὶ τοῖς παιδαρίοις καὶ τοῖς κάμνουσι καὶ παραφρονοῦσι, περὶ ὧν ἂν οὐθεὶς νοῦν ἔχων διαπορήσειεν. δέονται γὰρ οὐ λόγων.* Victorius. Add. ad Nic. III, 5. Analyt. post. I, 30, ubi cur *τοῦ ἀπὸ τύχης* non sit *ἐπιστήμη δι' ἀποδείξεως*, docet.

pag. 1357 3 *διὰ πολλῶν συνορᾶν*] Muretus legit *τὰ πόρρω συνορᾶν* et vertit: *qui quae procul sita sunt videre non queunt.* Quid, si legatur *τὰ διὰ πολλοῦ* ut apud Thucyd. VI, 11 in oratione Niciae *τὰ διὰ πλείστου*. Requiritur tamen in genere iudiciali auditor praestantissimus et idoneus tum ad intelligendam argumentorum, quibus utuntur oratores, naturam, tum ad omnes legum enodationes cognoscendas, tum vero etiam ad supplendum legibus, si oporteat. Riccobonus. Est longam argumentationem vel ratiocinationem intelligere.

4 *βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν φαινομένων*] Cap. 4: *ὁ συμβουλεύων συμβουλεύει οὐ περὶ ἅπαντα, ἀλλ' ὅσα ἐν-*

δέχεται καὶ γενέσθαι καὶ μή. ὅσα δὲ ἐξ ἀνάγκης ἢ ἔστιν ἢ ἔσται ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ γενέσθαι, περὶ δὲ τούτων οὐκ ἔστι συμβουλή. Ethic. Eudem. V, 5. Nicom. VI, 5: *βουλεύεται δ' οὐθεὶς περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν οὐδὲ τῶν μὴ ἐνδεχομένων αὐτῷ πρᾶξαι . . . καὶ οὐκ ἔστι βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων.*

7 *ἢ οὕτως ἐνδέχεται συμβουλεύειν*] E varia lectione haec post *πλέον* addita esse primus vidit Muretus XII, 13, ut nil sit nisi *οὐδὲν γὰρ πλέον*, conf. Astius ad Plat. Phaedr. p. 386. Omisit Bekkerus ex A; exstant, sed corrupte in vetusta translatione, Mscr. *nihil enim at plus contingit sic conciliari vel concludere haec quidem ex*, Editio princ. *nihil enim plus haut sic contingit conciliari et concludere.* Recentior manus in A addidit *ἢ οὕτως ἔχει.*

10 *τὸ μὲν μὴ εἶναι εὐεπακολούθητον*] Vet. transl. *haec quidem non esse bene assequibilia.*

14 *ὡς τὰ πολλὰ*] Quidni et hic *ὡς ἐπὶ τὸ πολύ*, quo solo infra utitur? — *περί τε τῶν ἐνδεχομένων* (*καὶ*) *ὡς τὰ πολλὰ* (*συμβαινόντων*) deletis verbis *ἔχειν ἄλλως*, Vahlen sine causa.

15 *ἔχειν ἄλλως*] A, vet. tr. *ἔχειν καὶ ἄλλως* ceteri; particula non necessaria, sed facile inseri potuit, conf. v. 35. Paulo antea vero solus A *περί τε τῶν*, ceteri *περὶ τῶν*, at sequitur *καὶ ἐξ ὀλίγων.*

19 *αὐτὸς γὰρ τοῦτο προστίθησιν ὁ ἀκροατής*] Alexand. Aphrod. in Top. p. 7: *τοιοῦτοι δέ εἰσι καὶ οἱ ῥητορικοὶ συλλογισμοὶ οὓς ἐνθυμήματα λέγομεν. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις δοκεῖ γίγνεσθαι διὰ μιᾶς προτάσεως συλλογισμὸς τῷ τὴν ἑτέραν γνώριμον οὖσαν ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἢ τῶν ἀκροατῶν προστίθεσθαι, οἷον οὗτος ἄξιός ἐστι κολάσεως· προδότης γάρ. προστίθησι γὰρ ὁ δικαστὴς ὡς ἐναργὲς τὸ πάντα τὸν προδότην κολάσεως ἄξιον εἶναι. ἔχει γὰρ τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου λεγόμενόν τε καὶ τιθέμενον, διὸ οὐδὲ οἱ τοιοῦτοι κυρίως συλλογισμοί, ἀλλὰ τὸ ὅλον ῥητορικοὶ συλλογισμοί· ἐφ' ὧν οὖν μὴ γνώριμόν ἐστι τὸ παραλειπόμενον, οὐκ ἔστιν ἐπὶ τούτων οἷόν τε τὸν δι' ἐνθυμήματος γίγνεσθαι συλλογισμόν, καὶ γὰρ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος συλλογισμὸς σύνθεσίν τινα λόγων ἔοικε σημαί-*

νειν ὥσπερ καὶ ὁ συμψηφισμὸς ψήφων. Aristoteles infra II, 22: ὅτι μὲν οὖν τὸ ἐνθύμημα συλλογισμός ἐστιν, εἴρηται πρότερον, καὶ πῶς συλλογισμὸς καὶ τί διαφέρει τῶν διαλεκτικῶν· οὔτε γὰρ πόρρωθεν οὔτε πάντα δεῖ λαμβάνοντας συνάγειν· τὸ μὲν γὰρ ἀσαφὲς διὰ τὸ μῆκος, τὸ δὲ ἀδολεσχία διὰ τὸ φανερὰ λέγειν, ubi quae hic leguntur intelligit. Rhet. Graeci V, 403: διαφέρει δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικὸς ἐνθυμήματος ὅτι ἐν μὲν τῷ συλλογισμῷ πάντα τὰ λήμματα τιθέντες κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν ἐπιφέρομεν τὸ συμπέρασμα, ἐν δὲ τῷ ἐνθυμήματι οὐ πάντα τὰ λήμματα τῆς ἐπιφορᾶς εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἢ τὰ λήμματα παραλείπομεν ἢ τὴν ἐπιφοράν, οὔτε τάξει χρώμεθα, ὥστε πρότερον μὲν εἶναι τὰ λήμματα, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν ἐπιφοράν, ἀλλ' ὡς ἂν τύχῃ τὸν λόγον εἰσφέρομεν. καὶ οὕτω μὲν Ἀλέξανδρος, Νεοκλῆς δέ φησιν ὅτι ὁ μὲν συλλογισμὸς ἐκ λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς συνέστηκε, τὸ δὲ ἐνθύμημα παρὰ τὸ ἐπιχείρημα συνειλημμένως ἐκφέρεται καθ' ἓν ἀξίωμα ἤθους καὶ πάθους, ἔσθ' ὅτε συναναμεμιγμένων.

19 Δωριεὺς . . . Ὀλύμπια νενίκηκεν] Thucyd. III, 8. Harpocrat. Δωριεὺς ὄνομα παγκρατιαστοῦ. Clinton Fasti Hell. p. 68 Kr. Conf. Krause Olympia p. 8. 275.

20 ὅτι Ὀλύμπια γὰρ νενίκηκεν] γὰρ primus Victorius ex A et vet. tr. recepit, probantque Gaisford, Vahlen p. 558, Bekker [3], ceteri omnes libri om. Recte puto, at proba est particula praemissa ἱκανὸν γὰρ εἰπεῖν ὅτι Ὀλύμπια νενίκηκεν.

22 ὀλίγα μὲν τῶν ἀναγκαίων] Quod rhetoricae sunt τὰ πιθανά, alius vero artis τἀληθῆ et τἀκριβῆ. Ethic. Nicom. I, 1: πεπαιδευμένου γάρ ἐστιν ἐπὶ τοσοῦτον τἀκριβὲς ἐπιζητεῖν καθ' ἕκαστον γένος, ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπιδέχεται. παραπλήσιον γὰρ φαίνεται μαθηματικοῦ τε πιθανολογοῦντος ἀποδέχεσθαι καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν, quem locum ex Aristotele Proclus in Alcib. p. 23 Cr. et in Euclid. saepius laudat. Cicero de invent. I, 28.

23 ἐξ ὧν] Muretus legit περὶ ὧν de quibus. Riccobonus. Ne scilicet conclusio idem quod propositio reddat, conf. Vahlen; iam quae praecedunt, illud περὶ ὧν et ἐξ ὧν

distinguunt; quare nisi minus accurate auctorem scripsisse credas, *περὶ ὧν*, aut omissa praepositione *ὧν* dicendum erat, et verum vidisse censeo Muretum. Ceterum desideratur membrum, quod certe tacite addendum est; plena enim periodus haec est: *ἐπεὶ δ' ἐστὶν ὀλίγα μὲν τῶν ἀναγκαίων . . . (τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ), τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ . . ἐκ τοιούτων ἀνάγκη . . . τὰ δ' ἀναγκαῖα ἐξ ἀναγκαίων, φανερὸν ὅτι . .*

23 *τὰ γὰρ πολλὰ . . . ἔχειν*] Om. Muretus, conf. Wolfius ap. Vaterum p. 202. Iure haec defendit Vahlen.

27 *τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα*] Offendant fort. aliquem verba *καὶ ἐνδεχόμενα* omissis *ἄλλως ἔχειν*; et om. Muretus, quem sequitur Vaterus, sed *ἐνδεχόμενα* intelligit quo sensu multa disputat in Analyticis, de iis rebus, quae fieri possunt et non possunt; ideo hos libros laudat, ubi Analyt. prior. I tractat *τὸ ὑπάρχειν* cap. 4. *τὸ ἀναγκαῖον* cap. 8. *τὸ ἐνδεχόμενον* cap. 13—14, et variam eorum coniunctionem usque ad cap. 23, et primo loco p. 29 b, 29 hoc docet: *ἐπεὶ δὲ ἕτερόν ἐστιν ὑπάρχειν τε καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, καὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν· πολλὰ γὰρ ὑπάρχει μέν, οὐ μέντοι ἐξ ἀνάγκης, τὰ δ' οὔτ' ἐξ ἀνάγκης οὔθ' ὑπάρχει ὅλως, ἐνδέχεται δ' ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι καὶ συλλογισμὸς ἑκάστου τούτων ἕτερος ἔσται, καὶ οὐχ ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων, ἀλλ' ὁ μὲν ἐξ ἀναγκαίων, ὁ δ' ἐξ ὑπαρχόντων, ὁ δ' ἐξ ἐνδεχομένων.*

32 *λέγεται γὰρ*] Muretus *λέγεται δέ*, dicuntur autem. Riccobonus. Vet. transl. *plurima autem ut in pluribus dicuntur. Enthymemata autem ex*; invenit igitur in suo libro interpres *ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λέγεται. τὰ δ' ἐνθυμήματα*, atque sic A ap. Vict., qui Aldinum *λέγονται* hoc altero quoque loco in *λέγεται* adscripto R mutavit, Bekkerus *λέγεται* abesse dicit; id sive addis sive omittis, verum puto *τὰ δ' ἐνθυμήματα*, quod ceteri in *λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα* mutarunt. Analyt. prior. II, 27: *ἐνθύμημα μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἐξ εἰκότων ἢ σημείων.*

34 *τὸ μὲν γὰρ εἰκός ἐστιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον*]

Muretus ap. Riccob. *ἐστι τὸ ὡς*, idque placet propter sequens *ἀλλὰ τὸ περὶ*. Analyt. pr. II, 27: *εἰκὸς δὲ καὶ σημεῖον οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὲν εἰκός ἐστι πρότασις ἔνδοξος, ὃ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἴσασιν οὕτω γινόμενον ἢ μὴ γινόμενον ἢ ὂν ἢ μὴ ὄν, τοῦτ' ἐστὶν εἰκός, οἷον τὸ μισεῖν τοὺς φθονοῦντας ἢ τὸ φιλεῖν τοὺς ἐρωμένους.*, in quibus additamentum hoc loco datum *περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν* non necessarium; apparet enim et ex verbis *πρότασις ἔνδοξος* et ex re ipsa. Accuratior itaque definitio haec est: *εἰκός ἐστι τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον*, male igitur omittit Muretus et qui hunc sequitur Vaterus p. 29 verba, quae h. l. sensus flagitat, *τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν*. Infra II, 24: *οὕτω καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς ἐστὶ φαινόμενον ἐνθύμημα παρὰ τὸ μὴ ἁπλῶς εἰκός, ἀλλά τι εἰκός. ἔστι δὲ τοῦτο οὐ καθόλου, ὥσπερ καὶ Ἀγάθων λέγει*

τάχ' ἄν τις εἰκὸς αὐτὸ τοῦτ' εἶναι λέγοι,
βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα·

γίγνεται γὰρ τὸ παρὰ τὸ εἰκός, ὥστ' εἰκὸς καὶ τὸ παρὰ τὸ εἰκός. εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται τὸ μὴ εἰκὸς εἰκός, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς. ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐριστικῶν τὸ κατά τι καὶ πρός τι καὶ πῇ οὐ προστιθέμενα ποιεῖ τὴν συκοφαντίαν, καὶ ἐνταῦθα παρὰ τὸ εἰκὸς εἶναι μὴ ἁπλῶς, ἀλλά τι εἰκός. ἔστι δ' ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἡ Κόρακος τέχνη συγκειμένη. Aristotelem nostro loco hunc ipsum Coracem et qui hunc sequebantur, intelligere, non improbabile videtur. II, 25: *ἀεὶ δὲ ἔχει ἔνστασιν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. οὐ γὰρ ἂν ἦν εἰκός, ἀλλ' ἀεὶ καὶ ἀναγκαῖον.* ibidem: *ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ὄντων ἢ δοκούντων συνηγμένα ἐνθυμήματα ἐκ τῶν εἰκότων.* Anaximenes cap. 8: *εἰκὸς μὲν οὖν ἐστὶν οὗ λεγομένου παραδείγματα ἐν ταῖς διανοίαις ἔχουσιν οἱ ἀκούοντες. λέγω δ' οἷον εἴ τις φαίη τὴν πατρίδα βούλεσθαι μεγάλην εἶναι καὶ τοὺς οἰκείους εὖ πράττειν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀτυχεῖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια συλλήβδην εἰκότα δόξειεν ἄν· ἕκαστος γὰρ τῶν ἀκουόντων σύνοιδεν αὐτὸς αὑτῷ περὶ τούτων καὶ τῶν τούτοις ὁμοιοτρόπων ἔχοντα τοιαύτας ἐπιθυμίας.*

1 *τῶν δὲ σημείων*] Vid. Analytica prior. II, 27: *σημεῖον δὲ βούλεται εἶναι πρότασις ἀποδεικτικὴ ἢ ἀναγκαία ἢ ἔνδοξος*, ubi accuratius hanc doctrinam exponit. pag. 1357 b

3 *τούτων δὲ τὸ μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν*] Analyt. prior. II, 27, postquam quale esset *σημεῖον* ostendit, *ἢ δὴ οὕτω διαιρετέον τὸ σημεῖον, τούτων δὲ τὸ μέσον τεκμήριον ληπτέον· τὸ γὰρ τεκμήριον τὸ εἰδέναι ποιοῦν φασὶν εἶναι. τοιοῦτον δὲ μάλιστα τὸ μέσον, ἢ τὰ μὲν ἐκ τῶν ἄκρων σημεῖα λεκτέον, τὸ δὲ ἐκ τοῦ μέσου τεκμήριον. ἐνδοξότατον γὰρ καὶ μάλιστα ἀληθὲς τὸ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος*. Quorum sententiam Pacius, ni fallor, recte explicuit; priorem rationem qua *σημεῖον* genus, *τεκμήριον* speciem significat, et hic in Rhetoricis tradit.

4 *ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν*] III, 13: *δεῖ δὲ εἶδός τι λέγοντα καὶ διαφορὰν ὄνομα τίθεσθαι, εἰ δὲ μή, γίνεται κενὸν καὶ ληρῶδες. περὶ ἑρμηνείας* 3: *τὸ δὲ οὐχ ὑγιαίνει καὶ τὸ οὐ κάμνει, οὐ ῥῆμα λέγω. προσσημαίνει μὲν γὰρ χρόνον καὶ ἀεὶ κατά τινος ὑπάρχει. τῇ δὲ διαφορᾷ ὄνομα οὐ κεῖται, ἀλλ' ἔστω ἀόριστον ῥῆμα*. Victorius.

6 *διὸ καὶ τεκμήριον τὸ τοιοῦτον τῶν σημείων ἐστίν*] *τεκμήρια* et *εἰκότα* ex veterum rhetorum arte leguntur apud Platonem in Phaedro p. 81 (266), *σημεῖα* ibi non apparent. Anaximenes cap. 10. 13 utrumque novit et distinguit, sed alia quam Aristoteles ratione: *τεκμήριά ἐστιν ὅσα ἂν ἐναντίως ᾖ πεπραγμένα τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος καὶ ὅσα ὁ λόγος αὐτὸς ἑαυτῷ ἐναντιοῦται.* tamen et hic dicit de signis: *ποιεῖ δὲ τῶν σημείων τὸ μὲν οἴεσθαι, τὸ δὲ εἰδέναι. κάλλιστον δὲ τὸ εἰδέναι ποιοῦν, δεύτερον δὲ τὸ δόξαν πιθανωτάτην ἐργαζόμενον.* Aristotelem posteriores et rhetores et philosophi secuti sunt; Rhet. Gr. V, p. 407: *τῶν γὰρ ἀκολουθούντων τισὶν ὡς Ἀλέξανδρός φησιν, ἃ μὲν ἐν τῷ καθόλου καὶ ἀεὶ ἀκολουθεῖ, οἷον εἰ καπνός ἐστιν ἐνταῦθα, πῦρ ἐστὶν ἐνταῦθα· ἃ δὲ ὡς ἐπίπαν μὲν οὐκ ἀκολουθεῖ, ἐπὶ πλέον δέ, οἷον εἰ νότος ἐστίν, εὐπλοήσει, ἃ δὲ ἐπ' ἔλαττον, οἷον εἰ τυμβωρύχος ἐστί, θησαυρῷ περιπεσεῖται. τοῖς μὲν οὖν καθόλου ἀεὶ ἀκολουθοῦσιν ἀεὶ χρηστέον· ἔστι*

γὰρ ἀναμφισβήτητον. ταῦτα δὲ καὶ τεκμήρια Ἀριστοτέλης καλεῖ, ὅτι τεκμήριόν φησι τὸ τέλος προσηγόρευται, τούτων δὲ κομισθέντων τέλος ἔχειν τὸ πρᾶγμα συμβαίνει. τοῖς δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ ἐπ' ἔλαττον ἀκολουθοῦσιν οὔ. χρηστέον δὲ ὅμως εἰ ἐκείνων ἀποροῖμεν· ταῦτα δὲ Ἀριστοτέλης σημεῖα καλεῖ. Conf. Quintil. V, 9. Gregor. Corinth. in Hermog. Rhet. VII p. 1142: *διαφέρει τεκμήριον σημείου τῷ τὸ μὲν σημεῖον τῶν ἐνδεχομένων εἶναι καὶ τῶν θέσει θεωρουμένων, τὸ δὲ τεκμήριον τῶν φύσει παρεπομένων, ὥσπερ εἰ λέγοιμεν τεκμήριον μὲν τοῦ τετοκέναι τὴν γυναῖκα τὸ γάλα ἔχειν καὶ πυρὸς τὸν καπνόν, σημεῖον δὲ τῆς μάχης τὰς ἐπὶ τοῖς δόρασι σημαίας. διαφέρουσι δὲ κἀν τούτῳ, ὅτι τεκμήρια μὲν τοῦ πράγματος ἓν ἢ καὶ δύο πολλάκις καὶ αὐτὰ κατὰ φύσιν, σημεῖα δὲ τοῦ αὐτοῦ πολλά.* Marcellinus IV p. 410: *τί δὲ διαφέρει παρά τε διαλεκτικοῖς τὸ ἀντίστροφον καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι ζητητέον. ἔστι μὲν οὖν παρὰ τοῖς διαλεκτικοῖς τεκμήριον ἀληθὲς ἓν πρὸς ἓν συγκείμενον πάντως καὶ ἀντιστρέφει· τὸ δὲ παρὰ τοῖς ῥήτορσιν οὐκ ἀληθείας, ἀλλὰ πιθανότητος ἐχόμενον· οὔτε γὰρ ἀντιστρέφει οὔτε ἓν πρὸς ἕν ἐστιν, ἀλλὰ ἓν πρὸς πλείονα τέτακται, οἷον τεκμήριόν ἐστι τοῦτο, εἰ τέτοκε, γάλα ἔχει, καὶ ἀντιστρέφει, εἰ γάλα ἔχει τέτοκεν. τὸ δὲ παρὰ τοῖς ῥήτορσι σημεῖόν ἐστιν, εὕρηται χιλίας πανοπλίας ἔχων Περικλῆς καὶ κρίνεται τυραννίδος ἐπιθέσεως, πιθανὸν μὲν καὶ εἰκός, οὐ μὴν πάντως καὶ ἀληθὲς τὸ λεγόμενον.* cf. p. 784.

8 *τότε φέρειν οἴονται τεκμήριον ὡς δεδειγμένον καὶ πεπερασμένον*] Victorius apte laudat Isocrat. Panegyr. § 101 (61): *ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι πρῶτον μὲν οὐδὲν εἶναι τοῦτο σημεῖον ὡς κακῶς ἤρχομεν, εἴ τινες τῶν πολεμησάντων ἡμῖν σφόδρα φαίνονται κολασθέντες, ἀλλὰ πολὺ τόδε μεῖζον τεκμήριον ὡς καλῶς διῳκοῦμεν τὰ τῶν συμμάχων, ὅτι τῶν πόλεων τῶν ὑφ' ἡμῖν οὐσῶν οὐδεμία τοιαύταις συμφοραῖς περιέπεσεν.* Sed discrimen illud non agnoscere videtur idem Isocrates ad Demon. § 2: *ἀπέσταλκά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ἡμᾶς εὐνοίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἱππόνικον συνηθείας.* § 13: *ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον,*

τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον. Omnino hoc discrimen philosopho proprium oratores non observant, sic v. c. Dem. de fals. leg. 61 p. 360: μέγιστον σημεῖον. Lysias IV, 12: ὅσον .. σημεῖον τούτῳ, τοσοῦτον ἐμοὶ τεκμήριον de eadem re. Rhetores haud raro Aristotelem sequuntur, ut Dionysius Halic. Lys. iud. cap. 19: τά τε σημεῖα τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασι καὶ εἰς τεκμηρίων δόξαν ἀγαγεῖν δυνατώτατος.

9 τέκμαρ] Eustath. ad Il. *H* p. 665, 45: τεκμαίρεσθαι τὸ τελειοῦν ἀπὸ τοῦ τέκμαρ, ὃ δηλοῖ τὸ τέλος. τὸ μέντοι τεκμαίρεσθαι ἀντὶ τοῦ σημειοῦσθαι, ἀφ' οὗ καὶ τέκμαρ τὸ σημεῖον οἱ μεθ' Ὅμηρον λέγουσι. Antiqua lingua quam mox commemorat Aristoteles, non erat ab Homeri dialecto diversa. vid. Il. N, 20. Od. *Δ*, 373 et alibi. Homeri carmina ea aetate qua vixit Aristoteles propter vetustatem apud vulgus obscuriora fuisse aliunde constat, ex. gr. voc ἄποινα invenitur in Iliadis locis minimum viginti et sex, Olympiade tamen CVII, qua orationem c. Aristocratem habuit Demosthenes, ea Athenis prorsus obsoleverat. Dignus est Dem. locus qui hic proponatur. Vetarat (?) scilicet antiqua lex τοὺς ἀνδροφόνους .. μὴ λυμαίνεσθαι μηδὲ ἀποινᾶν, quam sic explicare pergit orator summus p. 630, 25: τὸ μὲν δὴ μὴ λυμαίνεσθαι γνώριμον οἶδ' ὅτι πᾶσιν .. τὸ δὲ μηδ' ἀποινᾶν μὴ χρήματα πράττεσθαι· τὰ γὰρ χρήματα ἄποινα ὠνόμαζον οἱ παλαιοί. Adeo universe verum est, quod de Homeri tantum geographia scripsit Strabo VIII p. 484=513: τὰ δ' Ὁμήρου δεῖται σκέψεως κριτικῆς ποιητικῶς λέγοντος καὶ οὐ τὰ νῦν, ἀλλὰ τἀρχαῖα, ὧν ὁ χρόνος ἠμαύρωκε τὰ πολλά. Gaisford.

10 ἔστι δὲ τῶν σημείων τὸ μὲν ὡς τὸ καθ' ἕκαστον πρὸς τὸ καθόλου ὧδε] Ex singulis universale concludunt, quod semper falsum est; quod Socrates δίκαιος et σοφὸς est, omnes sapientes iustos esse censent; qui syllogismus tertiae est figurae, quae nullam, nisi particularem admittit conclusionem,

(*Γ*) Σωκράτης δίκαιος (*A*)
(*Γ*) Σωκράτης σοφός (*B*)
———————————————
(*B*) σοφός τις δίκαιος (*A*)

Idem fere exemplum in Analyticis prior. II, 27 de eadem re legitur: τὸ δ' ὅτι οἱ σοφοὶ σπουδαῖοι, Πιττακὸς γὰρ

σπουδαῖος, διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐφ' ᾧ Α τὸ σπουδαῖον, ἐφ' ᾧ Β οἱ σοφοί, ἐφ' ᾧ Γ Πιττακός. ἀληθὲς δὴ καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β τοῦ Γ κατηγορῆσαι· πλὴν τὸ μὲν οὐ λέγουσι διὰ τὸ εἰδέναι, τὸ δὲ λαμβάνουσιν. et infra: *ὁ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου λύσιμος, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα, διὰ τὸ μὴ εἶναι καθόλου μηδὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα τὸν συλλογισμόν· οὐ γὰρ εἰ Πίτταχος σπουδαῖος, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἀνάγκη σοφούς.*

14 *ἀσυλλόγιστον γὰρ*] II, 24: *ἄλλος, τὸ ἐκ σημείου· ἀσυλλόγιστον γὰρ καὶ τοῦτο.* II, 25: *ὅτι γὰρ ἀσυλλόγιστόν ἐστι πᾶν σημεῖον, δῆλον ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν.*

14 *τὸ δὲ οἷον εἴ τις εἴπειεν*] Praecedenti sane hoc est oppositum; illud enim *λυτὸν* et *ἀσυλλόγιστον*, hoc *ἀναγκαῖον*. At non est exemplum *ὡς τὸ καθ' ἕκαστον πρὸς τὸ καθόλου*, sed alterius generis *ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος*. Est enim ex prima figura, quae si propositio vera est, nullo modo solvi potest:

(*B*)	*πᾶς ὁ πυρέττων*	*νοσεῖ*	(*A*)
(*Γ*)	*οὗτος*	*πυρέττει*	(*B*)
(*Γ*)	*οὗτος νοσεῖ.*		(*A*)

vel ut in altero exemplo

πᾶσα γάλα ἔχουσα	*τέτοκε*
αὕτη	*γάλα ἔχει*
αὕτη τέτοκε.	

Et huius figurae terminum medium Aristoteles solum vocat *τεκμήριον*. Unde coniiciat aliquis, sed sine certa ratione, haec *τὸ δὲ οἷον — ἄλυτόν ἐστιν* suo loco mota secundae figurae exemplo esse postponenda. Analyt. prior. II, 27: *ὁ μὲν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ἄλυτος, ἂν ἀληθὴς ᾖ· καθόλου γάρ ἐστιν.*

15 *νοσεῖ, πυρέττει γὰρ*] Plat. Phaed. p. 102 (105): *εἰ γὰρ ἔροιό με ᾧ ἂν τί ἐν τῷ σώματι ἐγγένηται, θερμὸν ἔσται, οὐ τὴν ἀσφαλῆ σοι ἐρῶ ἀπόκρισιν ἐκείνην τὴν ἀμαθῆ, ὅτι ᾧ ἂν θερμότης, ἀλλὰ κομψοτέραν ἐκ τῶν νῦν, ὅτι ᾧ ἂν πῦρ. οὐδὲ ἂν ἔρῃ, ᾧ ἂν σώματι τί ἐγγένηται, νοσήσει, οὐκ ἐρῶ ᾧ ἂν νόσος, ἀλλ' ᾧ ἂν πυρετός, οὐδ' ᾧ ἂν ἀριθμῷ τί ἐγγένηται, περιττὸς ἔσται, οὐκ ἐρῶ, ᾧ ἂν περιττότης, ἀλλ' ᾧ ἂν μονὰς καὶ τἆλλα οὕτως.*

Alcib. II p. 275 (139 seq.): *καὶ γὰρ οἱ πυρέττοντες πάντες νοσοῦσιν, οὐ μέντοι οἱ νοσοῦντες πάντες πυρέττουσιν οὐδὲ ποδαγρῶσιν, οὐδέ γε ὀφθαλμιῶσιν, οἶμαι. ἀλλὰ νόσος μὲν πᾶν τὸ τοιοῦτόν ἐστι, διαφέρειν δέ φασιν οὓς δὴ καλοῦμεν ἰατροὺς τὴν ἀπεργασίαν αὐτῶν.*

15 *τέτοκεν ὅτι γάλα ἔχει*] Item solemne apud veteres exemplum, Rhet. Graec. IV, 410, quem locum supra dedimus, VI, 123. Iulius Victor p. 229. Platon. Menexenus p. 384 (237): *μέγα δὲ τεκμήριον τούτῳ τῷ λόγῳ, ὅτι ἥδε ἔτεκεν ἡ γῆ τοὺς τῶνδέ τε καὶ ἡμετέρους προγόνους· πᾶν γὰρ τὸ τεκὸν τροφὴν ἔχει ἐπιτηδείαν ᾧ ἂν τέκῃ. ᾧ καὶ γυνὴ δήλη τεκοῦσά τε ἀληθῶς καὶ μή, ἀλλ' ὑποβαλλομένη, ἐὰν μὴ ἔχῃ πηγὰς τροφῆς τῷ γενομένῳ.* Oratores imitans et irridens hoc simili abutitur Plato. Dionysius Antiq. XI, 34: *ὃ δὲ πάντων τεκμήριον ἦν περιφανέστατον, ἔκ τε τῶν ἀνδρῶν πολλῶν καὶ γυναικῶν μαρτυρούμενον, οὐ μόνον ἐλευθέρων, ἀλλὰ καὶ δούλων, τοῦτ' ἔλεγον τελευτῶντες, ὅτι τῷ γάλακτι τῆς μητρὸς ἐτράφη τὸ παιδίον· ἀμήχανον δ' εἶναι γάλακτος πληρωθῆναι μαστοὺς γυναικὶ μὴ τεκούσῃ.* In Analyticis prior. II, 27 idem exemplum exponit: *οἷον τὸ μὲν δεῖξαι κύουσαν διὰ τὸ γάλα ἔχειν ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος· μέσον γὰρ τὸ γάλα ἔχειν ἐφ' ᾧ τὸ Α κύειν, τὸ Β γάλα ἔχειν, γυνὴ ἐφ' ᾧ Γ.* At ipse Aristoteles hist. animal. III, 20 p. 522, 1: *οὐ γίνεται δὲ γάλα πρὶν ἢ ἔγκυον γένηται οὐδενὶ τῶν ζῴων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ . . . μὴ ἐγκύοις δ' οὔσαις ὀλίγον μὲν ἀπ' ἐδεσμάτων τινῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βδαλλομέναις ἤδη πρεσβυτέραις προῆλθε καὶ τοσοῦτον ἤδη τισὶν ὥστ' ἐκτιτθεῦσαι τὸ παιδίον.*

18 *οἷον εἴ τις εἴπειεν, ὅτι πυρέττει, σημεῖον εἶναι· πυκνὸν γὰρ ἀναπνεῖ.*] Videtur secundae esse figurae exemplum; at non est, neutra enim praemissarum est negans:

(*Β*) *πᾶς ὁ πυρέττων πυκνὸν ἀναπνεῖ* (*Α*)
(*Γ*) *οὗτος* *πυκνὸν ἀναπνεῖ.* (*Α*)

e quibus nil consequitur. Analyt. prior. II, 27: *τὸ δὲ κύειν ὅτι ὠχρὰ διὰ τοῦ μέσου σχήματος βούλεται εἶναι· ἐπεὶ γὰρ ἕπεται ταῖς κυούσαις τὸ ὠχρόν, ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ταύτῃ, δεδεῖχθαι οἴονται ὅτι κύει. τὸ ὠχρὸν ἐφ' οὗ τὸ Α, τὸ κύειν ἐφ' οὗ Β, γυνὴ ἐφ' οὗ Γ.* et tum *ὁ δὲ διὰ*

τοῦ μέσου σχήματος ἀεὶ καὶ πάντως λύσιμος. οὐδέποτε γὰρ γίνεται συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων· οὐ γὰρ εἰ ἡ κύουσα ὠχρά, ὠχρὰ δὲ καὶ ἥδε, κύειν ἀνάγκη ταύτην.

19 λυτὸν δὲ] γὰρ vet. tr.

21 τί σημεῖον καὶ τεκμήριον] Inserunt fort. ex vet. transl. τί post καί; male, nam et τεκμήριον est σημεῖον, et haec duo intelligit, si addit καὶ τί διαφέρουσιν, quae verba, si scribis καὶ τί τεκμήριον, etiam ad εἰκὸς pertinent; discrimen vero quod sit inter εἰκὸς et σημεῖον Arist. non attingit, de quo vid. Victorius p. 68—73. Riccobonus p. 67—73.

24 ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς] Anal. prior. II, 27.

25 περὶ αὐτῶν] Om. Muretus in versione, ex paraphrasi quadam invecta censet Vater. p. 29. vid. II, 11 fine. Non delenda sunt, sed ferenda, at magis ex usu nostri est περὶ πάντων, ut p. 480 b, 21: περὶ μὲν οὖν ζωῆς καὶ θανάτου . . σχεδὸν εἴρηται περὶ πάντων. Histor. anim. VI, 18 p. 571 b, 3: περὶ μὲν οὖν ἄλλων ζῴων . . . εἴρηται περὶ πάντων, cuius generis exempla ad Polit. II, 12 p. 1273 b, 29. congessimus plura.

27 οὔθ' ὡς μέρος πρὸς ὅλον] Ut ἐπαγωγὴ quae hoc differt ab exemplo; illa enim ex singulis universum, haec singula concludit, ex simili simile, ex particulari particulare. Alex. Aphrod. p. 47: ἡ μὲν οὖν διὰ τοῦ καθόλου δεῖξις συλλογιστική, ἡ δὲ διὰ τῶν ὑπὸ τὸ καθόλου ἐπακτική, ὑποτάσσεται δὲ τῷ μὲν συλλογισμῷ τὸ ἐνθύμημα, τῇ δὲ ἐπαγωγῇ τὸ παράδειγμα, τὸ μὲν ἐνθύμημα ῥητορικὸς συλλογισμὸς ὄν, τὸ δὲ παράδειγμα ῥητορικὴ ἐπαγωγή. λέγει δὲ τὴν ἐπαγωγὴν εἶναι τὴν διὰ τῶν καθέκαστα ἐπὶ τὸ καθόλου πρόοδον. διὸ οὐχ ὑγιῶς λέγουσιν οἱ λέγοντες τὴν ἐπαγωγὴν λόγον εἶναι τὴν ἀπὸ ὁμοίου ἐπὶ ὅμοιον· οὐ γὰρ ὅμοιον τὸ καθόλου τοῖς ὑπ' αὐτό, τῆς δὲ τοῦ καθόλου δείξεως χάριν ἡ ἐπαγωγὴ μάλιστα, ὁ δὲ ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἐπὶ ὅμοιον λόγος μᾶλλον ἂν τὸ παράδειγμα σημαίνοι· ὁ γὰρ λόγος ὁ διὰ τῶν καθέκαστα τὸ καθόλου συνίστασθαι δεικνὺς καὶ πιστούμενος οὗτός ἐστιν ἐπαγωγή. Aristoteles Analyt. prior. II, 24: φανερὸν οὖν ὅτι τὸ παράδειγμά ἐστιν οὔτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος, οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ἀλλ'

ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτό, γνώριμον δὲ θάτερον, καὶ διαφέρει τῆς ἐπαγωγῆς, ὅτι ἡ μὲν ἐξ ἁπάντων τῶν ἀτόμων τὸ ἄκρον ἐδείκνυεν ὑπάρχειν τῷ μέσῳ καὶ πρὸς τὸ ἄκρον οὐ συνῆπτε τὸν συλλογισμόν, τὸ δὲ καὶ συνάπτει καὶ οὐκ ἐξ ἁπάντων δείκνυσι. Top. VIII, 1: *τοῦτο δ' ἐστὶν ὅμοιον ἐπαγωγῇ, οὐ μὴν ταὐτόν γε· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα τὸ καθόλου λαμβάνεται, ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων οὐκ ἔστι τὸ λαμβανόμενον τὸ καθόλου ὑφ' ὃ πάντα τὰ ὅμοιά ἐστιν.*

28 *ὅμοιον πρὸς ὅμοιον*] Muretus: similis ad similem. Victorius ex vet. transl. *et simile ad simile,* coniunctio vero deest in Mon. cod. et pr. ed.

31 *ἐπεβούλευε τυραννίδι*] Vid. Plat. Resp. p. 418 (566). Iul. Victor p. 221: *Ab exemplo, sicut hoc est: si custodes corporis Dionysio dederitis, idem faciet quod Pisistratus, qui quum a suis civibus custodes corpori postulasset, tyrannidem occupavit. Hoc enim manifestum est de Pisistrato, dubium autem erat de Dionysio.* Quintil. V, 11. David in Porphyr. Anecd. Cramer. Paris. IV, 442: *ἡνίκα δὲ ἐκ τοῦ ἴσου τὸ ἴσον κανονίζομεν, λέγεται τὸ τοιοῦτον παράδειγμα, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ Διονυσίου. βουλόμενος γάρ τις μὴ δοθῆναι τῷ Διονυσίῳ στρατόν, εἰσέρχεται καὶ κέχρηται παραδείγματι τῷ Πεισιστράτῳ λέγων ὅτι μὴ δῶμεν τῷ Διονυσίῳ στρατόν, ἵνα μὴ τυραννήσῃ ὡς ὁ Πεισίστρατος.* Alexander et Neocles ap. incert. rhetorem in Notices XIV, 200: *παράδειγμα δὲ ὡς Νεοκλῆς ἐμφερὲς καὶ ὅμοιον καὶ εἰκὸς τῷ ζητουμένῳ πράγματι, ἀφ' οὗ ὡρμημένος ἄν τις ἀξιώσαι ὁμοίως τὰ ὅμοια φρονεῖν καὶ ἐπὶ τοῦ ζητουμένου, οἷον τοῦ τινὰ δορυφόρους λαμβάνοντα τυραννήσειν παράδειγμά ἐστι Πεισίστρατος καὶ Φάλαρις καὶ Διονύσιος. Ἀλέξανδρος οὕτω· παράδειγμά ἐστι λόγος ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἤτοι ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος ἐπάγων ἢ ἐπὶ τὸ καθόλου ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ὡς ἔχει τὰ προειρημένα. ὡς δὲ Ζήνων, παράδειγμά ἐστι γενομένου πράγματος ἀπομνημόνευσις εἰς ὁμοίωσιν τοῦ νῦν ζητουμένου.* Exemplum ex historia sumptum esse docent Polit. verba III, 15 fine: *Διονυσίῳ τις ὅτ' ᾔτει τοὺς φύλακας, συνεβούλευε τοῖς Συρακουσίοις διδόναι τοσούτους τοὺς φύλακας.* Alexand.

Aphrod. in Arist. Analyt. pr. (25 b, 32) p. 18 Flor.: *ὅταν μὲν οὖν μέρος ἐκ μέρους παραδεικνύμενον ᾖ καὶ πιστούμενον, τὸ τοιοῦτον καὶ ἡ οὕτως γινομένη πίστις παράδειγμα καλεῖται, ὡς ὁ κωλύων Διονυσίῳ φυλακὴν διδόναι τοῦ σώματος Συρακουσίους αἰτοῦντι, ὡς εἰ λάβοι (ἐπι)θησομένου τῇ τυραννίδι καὶ πιστούμενος τοῦτο διὰ τοῦ ὅτι καὶ Πεισίστρατος αἰτήσας παρ' Ἀθηναίων λαβὼν ἐτυράννησε, καὶ Θεαγένης* (*Θεόγνους* ed.) *παρὰ Μεγαρέων. ἑκάτερον γὰρ τούτων, καὶ τὸ δεικνύμενον καὶ τὸ δι' οὗ δείκνυται καὶ κωλύεται, μέρη ἐστὶ τοῦ ὅλου, ὅτι οἱ φυλακὴν αἰτοῦντες τοῦ σώματος πάντες ἐπιτίθενται τυραννίδι.* Ceterum fingit Syracusanos de hac re deliberantes, ut verba docent *ὃν οὐκ ἴσασί πω*, unde praestat *ἐπιβουλεύει* quod sequitur vet. transl. et in E exstat.

32 *Πεισίστρατος*] Vid. Plut. Solon cap. 30.

33 *Θεαγένης*] Aristot. Polit. V, 5, ubi item tres istos tyrannos coniungit. — Andocides in tertia oratione pacem suadens, eorum sententiam qui ne illa facta respublica everteretur, metuebant, saepe pacem esse conciliatam, nec ullum inde reipublicae periculum illatum, imo maxima redundasse commoda exemplis confirmans refutat.

pag. 1358 3 *καὶ μάλιστα λεληθυῖα σχεδὸν παρὰ πᾶσιν*] Sic A, nec mirum ceteros omnes *σχεδὸν πάντας* correxisse, *παντάπασιν* Vahlen; talia singularia monenda et notanda potius quam movenda et emendanda. I, 10 p. 1368 b, 9: *παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι.* Demosth. p. 310: *ἀλήθειαν παρὰ πᾶσι βεβαιοῦσαν.*

5 *ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν*] Haec vertendo omisit Muretus; sunt quaedam enthymemata in ipsa rhetorica nulla alia re assumpta, quemadmodum etiam syllogismi fiunt quidam ex ipsa dialectica, alii aliunde sumuntur; intelligit *τόπους*. Iam Victorius sensit difficultatem et locum obscurum esse dicit, Muretum sequitur Vaterus p. 30, id facile probaveris, cum deteriores libri varient, alii verba *μέθοδον τῶν συλλογισμῶν* inserant post *ῥητορικήν*, alii omittant. Neque me offendit, utramque artem hic denuo coniunctam repeti; id enim et infra semper urget. Quare equidem malim *ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικήν*

τινες τῶν συλλογισμῶν. Vocabulum *μέθοδον* aeque mihi hic atque supra displicet. De re vide finem capitis, ubi similes Topicorum locos laudavimus. Coniicias verba *μέθοδον τῶν συλλογισμῶν* male hic repetita legi, quod librarius cod. Z haec omittens sensisse videtur; tum *κατὰ σύνεσιν* locus explicandus; nam in dialectica non sunt enthymemata. Verba illa tria a me quondam inclusa re satis incerta nunc uncis liberavi.

7 *τὰς μὲν οὔσας τὰς δ' οὔπω κατειλημμένας*] Cicero de orat. I, 42, 187: *omnia quae sunt conclusa nunc artibus, dispersa et dissipata quondam fuerunt.* Arist. Soph. el. 9 ubi de eodem discrimine loquitur: *παρ' ὁπόσα δὲ ἐλέγχονται οἱ ἐλεγχόμενοι, οὐ δεῖ πειρᾶσθαι λαμβάνειν ἄνευ τῆς τῶν ὄντων ἐπιστήμης ἁπάντων· τοῦτο δ' οὐδεμιᾶς ἐστὶ τέχνης· ἄπειροι γὰρ ἴσως αἱ ἐπιστῆμαι.* Categ. cap. 7 p. 7 b, 27. Polit. VII, 2 p. 1324 b, 22.

8 *διὸ καὶ λανθάνουσί τε τοὺς ἀκροατάς*] Muretus apud Riccob. p. 78: *διὸ καὶ οἱ μᾶλλον ἁπτόμενοι ἢ κατὰ τρόπον λανθάνουσί τε καὶ μεταβαίνουσιν ἐξ αὐτῶν* et vertit: Quo fit ut oratores interdum imprudentes ab officio et munere suo discedant, propius quam par est, ea de quibus dicunt attingentes. Similia Vaterus p. 30—32. Conf. Wolfius ap. eundem p. 203. *κατὰ τρόπον* cave coniungas cum voce *μᾶλλον*; tum enim particula *ἢ* quam et Reizius Lipsiensi exemplo inseruit, flagitatur; cohaeret cum verbo: si iusto magis ea quae non ipsorum, sed alius artis sunt, tractant, non mirum eos ab eo quod officium et munus artis rhetoricae est discedere; *ἐξ αὐτῶν* Victorius in scripto commentario proposuit, Muretus et Riccobonus vertunt; sed *ἐξ αὐτῶν* est ex arte rhetorica et dialectica, quas artissime cohaerere et idem docere monet. *τοὺς ἀκροατὰς* optime omisit Muretus; non enim auditores, sed rhetores vel oratores sunt intelligendi. Infra cap. 4 eodem verbo *μεταβαίνειν* de eadem re utitur: *ὅσῳ δ' ἂν τις ἢ τὴν διαλεκτικὴν ἢ ταύτην, μὴ καθάπερ ἂν δυνάμεις, ἀλλ' ἐπιστήμας πειρᾶται κατασκευάζειν, λήσεται τὴν φύσιν αὐτῶν ἀφανίσας, τῷ μεταβαίνειν ἐπισκευάζων εἰς ἐπιστήμας ὑποκειμένων τινῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ μόνον λόγων.*

11 *περὶ ὧν τοὺς τόπους λέγομεν*] Muretus ap. Riccob. *ὧν τά τε εἴδη καὶ τοὺς τόπους λέγομεν*: quorum et species et locos tradimus. Quam correctionem probat Riccob. verbis motus quae infra leguntur: *καθάπερ οὖν ἐν τοῖς τοπικοῖς καὶ ἐνταῦθα διαιρετέον, τῶν ἐνθυμημάτων τά τε εἴδη καὶ τοὺς τόπους ἐξ ὧν ληπτέον*, non enim solum ex locis ducuntur oratoria enthymemata, verum etiam ex formis suis; inde et Muretus eruisse videtur emendationem, quae Aristotelis sententiam evertit eique contraria est. Nam si quod modo dixit, alia sunt enthymemata et syllogismi ex ipsa dialectica et rhetorica hausta ideoque omnibus rebus apta, *κοινά*, quos *τόπους* (*στοιχεῖα*) nominat, alia vero non ex rhetorica aut dialectica, sed ex singulis artibus deprompta, quae *εἴδη*, *ἰδίας προτάσεις* appellat, verum est quod Aristoteles dicit: *διαλεκτικοὺς καὶ ῥητορικοὺς συλλογισμοὺς εἶναι περὶ ὧν τοὺς τόπους λέγομεν*, at falsissimum quod ex Mureti sententia dicitur hos syllogismos esse *ὧν τά τε εἴδη καὶ τοὺς τόπους λέγομεν*. Sunt quidem et *τῶν εἰδῶν προτάσεις* quos *τόπους* dicit II, 22: *σχεδὸν μὲν οὖν ἡμῖν περὶ ἑκάστων τῶν εἰδῶν τῶν χρησίμων καὶ ἀναγκαίων ἔχονται οἱ τόποι. ἐξειλεγμένοι γὰρ αἱ προτάσεις περὶ ἕκαστόν εἰσιν, ὥστ' ἐξ ὧν δεῖ φέρειν τὰ ἐνθυμήματα τόπων περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ ἢ καλοῦ ἢ αἰσχροῦ ἢ δικαίου ἢ ἀδίκου, καὶ περὶ τῶν ἠθῶν καὶ παθημάτων καὶ ἕξεων ὡσαύτως εἰλημμένοι ἡμῖν ὑπάρχουσι πρότερον οἱ τόποι*, at non *κατὰ τὴν ῥητορικὴν ἢ τὴν διαλεκτικήν*, de quibus nunc loquitur, sed *κατ' ἄλλας τέχνας καὶ δυνάμεις*. Neque verum esset quod initio monuit et hic repetit, utramque artem esse *οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης*. Conf. cap. 4. Obstant Mureti sententiae et seqq. *οὗτοι δ' εἰσίν*; dici debebat *οὗτοι μὲν γὰρ . . εἴδη δέ*. Conf. Wolfius ap. Vaterum p. 203.

12 *οἱ κοινοὶ*] A, *οἳ κοινοὶ* vet. tr. *οἱ κοινῇ* ceteros omnes praebere ex emendatione mirum non est, sed nulla est ratio, qua illud falsum esse censeamus.

13 *διαφερόντων εἴδει*] Articulum *τῷ* et hic et v. 16 deteriores inserunt, qui v. c. legitur Top. I, 5 p. 102, 31. Pol. III, 1 p. 1275, 36.

15 *οὐδὲν γὰρ μᾶλλον*] Non magis de iustis quam phy-

sicis, i. e. aeque de his quam illis, ne quis *ἧττον* flagitet.

17 *ἴδια δέ*] Victorius etiam *ἰδίᾳ* quod supra sit *κοινῇ* legi posse male putat, Muretus suam superiorem emendationem secutus scripsit *εἴδη δὲ* species autem, quod probabile videtur ex iis quae postea sequuntur; utrumque, si mendo vacat, paulo post: *πλεῖστα τῶν ἐνθυμημάτων ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν λεγόμενα τῶν κατὰ μέρος καὶ ἰδίων, ἐκ δὲ τῶν κοινῶν ἐλάττω*. Ut igitur illa *κοινά*, sic haec *ἴδια* dicuntur. Exspectamus vero quod magis structurae conveniat: *ἰδίους δὲ ὅσοι . . εἰσιν*, at apte *εἴδη δ' ὅσα* dici potuisse, negandum non est, hoc tamen discrimine, quod *ἴδια* hic dicuntur *ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον εἶδος καὶ γένος προτάσεων*, infra vero *εἴδη* ipsae *αἱ καθ' ἕκαστον γένος ἴδιαι προτάσεις* sunt.

17 *εἶδος καὶ γένος*] Vet. tr. *speciem aut genus*.

21 *ποιήσει*] Vet. transl. *faciunt*, librarii errore. Plato Euthydem. p. 406 (278) de sophistarum dialectica: *παιδιὰν δὲ λέγω διὰ ταῦτα, ὅτι εἰ καὶ πολλά τις ἢ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα μάθοι, τὰ μὲν πράγματα οὐδὲν ἂν μᾶλλον εἰδείη πῇ ἔχει, προσπαίζειν δὲ οἷός τ' ἂν εἴη τοῖς ἀνθρώποις διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων διαφορὰν ὑποσκελίζων καὶ ἀνατρέπων*.

23 *τὰς προτάσεις*] His *ταῦτα* declarari et explicari putat Victorius, delet Muretus quod probat Vaterus; *βέλτιον* correxit Bekkerus et ita cod. E, sed graece ita dici, exemplis convictus credam, unde alii *βελτίους* scripserunt, neque enim *τὰς προτάσεις* cum *λήσει ποιήσας* coniungere licet. Quid si *τὰς προτάσεις* explicet illud *βελτίω*, cum *ἴδια* sunt *ἐκ τῶν προτάσεων*? Sed vereor, ne verum viderit Muretus; tam enim h. l. haec verba abundant, quam infra v. 30 post *ἐξ ὧν ληπτέον* ea sunt apta et non minus *προτάσεις* quam *ἐνθυμήματα* intelligi possunt. *λήσει ποιήσαντα* Weil ap. Thurotum Rev. A. IV, 65, non inepte, sed is *βελτίω* esse in codice non attendit; nos quibus religio erat mutandi aut delendi, distinctione non post *τὰς προτάσεις*, sed antea posita loco succurrimus.

26 *ἐκείνη ἔσται*] Vet. transl. Mon. Vict. *illa scientia erit cuius*, ed. pr. *illa erectius* i. e. illa erit cuius.

27 *λεγόμενα τῶν*] *λεγομένων τῶν* ex Mureti versione Vahlen, at id potius *τῶν λεγομένων* dicendum erat.

29 *ἐν τοῖς τοπικοῖς*] Top. I, 1. 14. III, 5. (Sophist. el.) IX, 9, ubi de eadem re multis disserit: *ὥστε πάντων δεήσει ἐπιστήμονα εἶναι· οἱ μὲν γὰρ ἔσονται παρὰ τὰς ἐν γεωμετρίᾳ ἀρχὰς καὶ τὰ τούτων συμπεράσματα, οἱ δὲ παρὰ τὰς ἐν ἰατρικῇ, οἱ δὲ παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ψευδεῖς ἔλεγχοι ὁμοίως ἂν εἶεν ἐν ἀπείροις· καθ' ἑκάστην γὰρ τέχνην ἐστὶ ψευδὴς συλλογισμός, οἷον κατὰ γεωμετρίαν ὁ γεωμετρικός, καὶ κατὰ ἰατρικὴν ἰατρικός, λέγω δὲ τὸ κατὰ τέχνην τὸ κατὰ τὰς ἐκείνης ἀρχάς. δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάντων τῶν ἐλέγχων, ἀλλὰ τῶν παρὰ τὴν διαλεκτικὴν ληπτέον τοὺς τόπους· οὗτοι γὰρ κοινοὶ πρὸς ἅπασαν τέχνην καὶ δύναμιν. καὶ τὸν μὲν καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἔλεγχον τοῦ ἐπιστήμονός ἐστι θεωρεῖν, εἴτε μὴ ὢν φαίνεται, εἴτε ἐστὶ καὶ διὰ τί· τὸν δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ὑπ' οὐδεμίαν τέχνην, τοῦ διαλεκτικοῦ . . . ὥστε φανερὸν ὅτι τοῦ διαλεκτικοῦ ἐστὶ τὸ δύνασθαι λαβεῖν παρ' ὁπόσα γίνεται διὰ τῶν κοινῶν ἢ ὢν ἔλεγχος ἢ φαινόμενος ἔλεγχος ἢ διαλεκτικὸς ἢ φαινόμενος διαλεκτικὸς ἢ πειραστικός.* Item de hoc discrimine plura cap. 11 leguntur. Analyt. prior. I, 30.

33 *πρότερον οὖν*] Vet. tr. *primum quidem igitur* . . *prius (*ed. *primo) autem* i. e. *πρῶτον μὲν οὖν* . . *πρότερον δέ*.

Cap. III.

36 *ἔστι δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη τρία*] Appellat *εἴδη* hic quod paulo supra *γένη* vocaverat. Victorius. Commutantur haec verba saepius apud auctorem nostrum. Polit. I, 8: *ἓν μὲν οὖν εἶδος κτητικῆς κατὰ φύσιν τῆς οἰκονομικῆς μέρος ἐστίν*, tum cap. 9: *ἔστι δὲ γένος ἄλλο κτητικῆς ἣν μάλιστα καλοῦσι καὶ δίκαιον αὐτὸ καλεῖν χρηματιστικήν.* Ibidem I, 11: *ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ τῶν ἀπὸ γῆς γινομένων, ἀκάρπων μὲν χρησίμων δὲ οἷον ὑλοτομία τε καὶ πᾶσα μεταλλευτική. αὕτη δὲ πολλὰ ἤδη περιείληφε γένη· πολλὰ γὰρ εἴδη τῶν ἐκ γῆς μεταλλευομένων ἐστίν*, ubi exspectas *πολλὰ εἴδη περιείληφεν.* IV, 4 p. 1290 b, 25—36., unde Themist. phys. IV, 5 p. 280, 2 dicit: *ἔθος δὲ αὐτῷ*

πολλάκις τοῖς εἴδεσιν ἀντὶ τῶν γενῶν κεχρῆσθαι. Sed in his et similibus parum refert, at nostro loco et quae praecedunt et quae sequuntur, Aristoteli non *εἴδη*, sed *γένη* scribendum fuisse docent. Conf. II, 1. 18. Erant quidem pauci qui haec *εἴδη* dicerent; Rhet. Graec. VII p. 111: *τινὲς γένος λέγουσι τὴν λογικὴν ἐπιστήμην, εἴδη δὲ ταύτης ἰατρικήν, ἀριθμητικήν, ῥητορικήν, ὅλα δὲ συμβουλευτικόν, δικανικόν, πανηγυρικὸν . . . ἔνιοι δὲ γένος μὲν τὴν ῥητορικήν, εἴδη δὲ συμβουλευτικόν, ὅλον δὲ τὸν λόγον*. Et Hermog. *περὶ μεθ. δεινοτ.* 17: *τριῶν οὐσῶν ἰδεῶν ῥητορικῆς*, ubi Gregorius Corinth. VII p. 1269 nostrum locum, in quo *εἴδη* exstat, integrum affert; Rhet. Gr. IV p. 27. 713. V p. 335. IX p. 333. 722. II p. 121. Sed haec recentiorum erat sententia; veteres dicendi auctores omnes, Anaximenes, auctor ad Herennium, Cicero, Quintilianus, alii haec *γένη*, genera, nunquam *εἴδη*, species appellant. Quare Muretus, qui in comment. ad Cic. Catil. II p. 577 sine ulla suspicione utrumque laudaverat, recte mihi vertere videtur: sunt autem rhetorices genera numero tria; neque tamen in Graecis *γένη* correxerim (quod Bekker[3] dedit), potius *εἴδη* vel *τῆς ῥητορικῆς εἴδη* glossema delendum esse puto.

Anaximenes init. duo agnoscit genera, *δημηγορικὸν* et *δικανικόν*, sed inter species, *εἴδη*, apparet *ἐγκωμιαστικὸν* et *ψεκτικὸν* et hoc fort. ex priorum quorumdam sententia. Vid. Art. script. p. 13. Sex enim illas species iam Plato ap. Diog. III, 93—94 distinxisse dicitur. Tertium genus Isocrates ceteris magis explicuit (Quintil. III, 4). Atque illa in tria genera divisio et naturae et usui veterum tam apte convenit, ut Aristoteles eam non invenisse, sed traditam primus exposuisse videatur; Aristotelem posteriores secuti sunt. Incertus auctor in Rhet. Graec. IX p. 331: *ὁ Ἀλέξανδρός φησιν, ὡς δύο ὄντων τῶν ἀνωτάτω προβλημάτων, θέσεώς τε καὶ ὑποθέσεως, καὶ τῆς μὲν θέσεως ζητήσεως οὔσης καθολικῆς ἄνευ προσώπου ὡρισμένου, ὑποθέσεως δὲ ζητήσεως ἐπὶ μέρους ἐν ὡρισμένοις προσώποις, τρεῖς αἱ διαφοραὶ κατὰ τὴν φύσιν· ζητοῦσι γὰρ ἅπαντες περὶ τῶν ἤδη γεγονότων ἢ περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι ἢ περὶ τῶν ὄντων. οὐκοῦν τῶν πολιτικῶν λόγων τρεῖς εἰσὶν ὑποθέσεις,*

ἐγκώμιον, συμβουλή, δίκη· διαφέρουσι δὲ αὗται ἀλλήλων τοῖς χρόνοις, τοῖς πράγμασι, τοῖς τέλεσι, τοῖς ἀκροαταῖς, ἐφ' ὧν οἱ λόγοι γίγνονται, quae deinde praeter *τέλη*, nam haec p. 332, 15 exciderunt, persequitur. Theo I, 11: *τῆς γὰρ ὑποθέσεως εἴδη τρία, ἐγκωμιαστικὸν ὅπερ ἐκάλουν ἐπιδεικτικὸν οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην, δικανικόν, συμβουλευτικόν.* Conf. Philolog. XVIII, 611.

pag. 1358 b 3 *ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν ἢ θεωρὸν εἶναι ἢ κριτήν*] Incertus auctor Rhet. Graec. l. l.: *τοῖς δὲ ἀκροαταῖς, ὅτι ἐν μὲν ταῖς συμβουλαῖς αὐθένται εἰσὶν οἱ ἀκροώμενοι· βουλεύονται γὰρ τί αὐτοῖς πρακτέον ἐκείνοις καὶ τί μὴ πρακτέον. ἐν ταῖς δὲ δίκαις οἱ κριταί, ὡς περὶ ἰδίων σκεπτόμενοι, εἰ πέπρακται τὰ ὑπ' ἄλλων γενόμενα, κρίνουσιν, ἢ δικαίως ἢ οὔ. τὸ δὲ τῶν ἐγκωμίων εἶδος οὔτε αὐθέντας ἔχει οὔτε κριτάς, ἀλλὰ μόνον ἀκροατὰς ὅθεν καὶ ἐπιδεικτικὸν τὸ τοιοῦτον κέκληται.* Cicero part. orat. 3, 10: *aut auscultator est modo qui audit, aut disceptator, id est rei sententiaeque moderator, ita ut aut delectetur aut statuat aliquid; statuit autem aut de praeteritis ut iudex, aut de futuris ut senatus; sic tria sunt genera iudicii, deliberationis, exornationis.* Quintilianus III, 7, 1 de laude et vituperatione: *quod genus videtur Aristoteles atque eum secutus Theophrastus a parte negotiali, hoc est πραγματικῇ removisse totamque ad solos auditores relegasse, et id eius nominis, quod ab ostentatione ducitur, proprium est.*

4 *ἔστι δ' ὁ μὲν περὶ τῶν μελλόντων κρίνων*] Auctor incert l. l.: *τοῖς μὲν δὴ χρόνοις διαφέρουσιν, ὅτι αἱ μέν [εἰσι] δίκαι [καὶ] περὶ τῶν ἤδη γεγονότων, ἡ δὲ συμβουλὴ περὶ τῶν μελλόντων, οἱ δὲ ἔπαινοι περὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων· ἐπαινοῦμεν γὰρ οὐ μόνον εἴ τίς ἐστιν ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ εἰ προσδοκῶμεν ἔσεσθαι. τῇ δὲ τῶν χρόνων διαφορᾷ ἕπεται καὶ ἡ τῶν πραγμάτων· τὰ μὲν γὰρ γέγονε πράγματα, τὰ δὲ μέλλει, τὰ δ' ἐνέστηκεν. ἔτι δ' ἐστὶ τοῦ μὲν ἐγκωμίου ἔπαινος καὶ ψόγος, τῆς δὲ δίκης ἀπολογία καὶ κατηγορία, τῆς δὲ συμβουλῆς προτροπὴ καὶ ἀποτροπή.* Conf. IV, 27—29. VI, 23.

5 *ὁ δὲ τῆς δυνάμεως ὁ θεωρός*] A, et qui articulum om. Gregor. Corinth. Rhet. VII p. 1269, reliqui addiderunt *περί*,

at haec non dependent ex verbo *κρίνων*, huius enim generis auditor non est *κριτής*, est *θεωρός*, sed ex voc. *θεωρός*, quare Gregorium et hic et supra ante *δικαστής* articulum recte om. puto; certe non video, cur ibi *οἷον ὁ δικαστής* dicatur, cum praecedat *οἷον ἐκκλησιαστής* neglecto articulo. De particula *οἷον* explicandi causa addita, nam non alius est in illo praeter *ἐκκλησιαστήν*, in hoc praeter *κριτήν*, vid. Waitzius ad Organon p. 280. Vet. transl. *qui vero de potentia velut spectator*, unde Morellius primus etiam *οἷον*, ut scilicet praecedentibus responderet, inseruit. II, 1: *ἐπεὶ δὲ ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική· καὶ γὰρ τὰς συμβουλὰς κρίνουσι καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν, ἀνάγκη* hic tertium genus deest, quod *κρίσις* ei non convenit; ubi vid. not. II, 18.

13 *χρόνοι δὲ ἑκάστου τούτων*] *ἑκάστοις* infra v. 21. 30. Hic si abesset *ἑκάστου*, nemo desideraret.

13 *τῷ μὲν συμβουλεύοντι ὁ μέλλων*] Demosth. *ὑπὲρ Κτησιφ.* § 192: *ἀλλὰ μὴν τὸ μὲν παρεληλυθὸς ἀεὶ παρὰ πᾶσιν ἀφεῖται καὶ οὐδεὶς περὶ τούτου προτίθησιν οὐδαμοῦ βουλήν· τὸ δὲ μέλλον ἢ τὸ παρὸν τὴν τοῦ συμβούλου τάξιν ἀπαιτεῖ. τότε τοίνυν τὰ μὲν ἤμελλεν, ὡς ἐδόκει, τῶν δεινῶν, τὰ δ' ἤδη παρῆν, ἐν οἷς τὴν προαίρεσίν μου σκόπει τῆς πολιτείας, μὴ τὰ συμβάντα συκοφάντει.* Exord. 11: *οἴομαι πάντας ὑμᾶς ὦ ἄ. Ἀ. γιγνώσκειν, ὅτι οὐ κρινοῦντες ἥκετε τήμερον οὐδένα τῶν ἀδικούντων, ἀλλὰ συμβουλευσόμενοι περὶ τῶν παρόντων. δεῖ τοίνυν τὰς μὲν κατηγορίας προέσθαι πάσας καὶ τότ' ἐν ὑμῖν λέγειν καθ' ὅτου πέπεικεν ἕκαστος ἑαυτόν, ὅταν τινὰ κρίνωμεν· εἰ δέ τίς τι χρήσιμον ἢ συμφέρον εἰπεῖν ἔχοι, τοῦτο νῦν ἀποφαίνεσθαι. τὸ μὲν γὰρ κατηγορεῖν τοῖς πεπραγμένοις ἐγκαλούντων ἐστί, τὸ δὲ συμβουλεύειν περὶ τῶν παρόντων καὶ γενησομένων προτίθεται κτλ.* Conf. 20. De pace initio: *οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι πρὸ τῶν πραγμάτων εἰώθασι χρῆσθαι τῷ βουλεύεσθαι, ὑμεῖς δὲ μετὰ τὰ πράγματα.* Utrumque locum laudavit Gaisfordus.

18 *κατὰ γὰρ τὰ ὑπάρχοντα ἐπαινοῦσιν*] Notandum hoc, ne quis *καὶ γὰρ* corrigendum esse censeat.

20 *τέλος*] Posteriores haec dicunt *τελικὰ κεφάλαια*, vid.

index Rhet. Graec. Quintilianus IV, 4, 16: *Ne his quidem accesserim qui laudativam materiam honestorum, deliberativam utilium, iudicialem iustorum quaestione contineri putant, celeri magis ac rotunda usi distributione quam vera; stant enim quodammodo mutuis auxiliis omnia. Nam et in laude iustitia utilitasque tractatur et in consiliis honestas, et raro iudicialem inveneris causam, in cuius non parte aliquid eorum quae supra diximus, reperiatur.* Negligenter Aristotelem inspexit pro more suo; ut ibidem IV, 4, 1 male dicit Ar. nomine tantum alio concionalem pro deliberativa appellare, quod egregius editor defendere non debebat; raro enim dicit *δημηγορικόν*, plerumque *συμβουλευτικόν*. In Rhet. Gr. IV, 713. V, 335 haec divisio exstat

ΔΙΚΑΝΙΚΟΝ.	*ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΝ.*	*ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΝ.*
|	|	|
δίκαιον	*συμφέρον*	*καλόν*
|	(VI, 353)	|
νόμιμον	|	*πρέπον*
(V, 347)	*χρήσιμον*	*ἔνδοξον*
δίκαιον	*ἀναγκαῖον*	
ἔθος	*δυνατόν*	
	ῥάδιον	
	ἐκβησόμενον	
	(V, 350. 353)	

21 *τῷ μὲν συμβουλεύοντι τὸ συμφέρον καὶ βλαβερόν*] Cicero de invent. II, 51, 156: *in deliberativo autem Aristoteli placet utilitatem, nobis et honestatem et utilitatem.* Idem in secundo de oratore persequitur, sed in postremae aetatis libro part. orat. 24, 83 non recedit ab Aristotelis doctrina: *est igitur in deliberando finis utilitas.* Cf. Isocrat. Archid. 34 seqq. qui quod ibi e re est, *δίκαιον* finem esse dicit. Tacit. dial. 31: *haec sibi illi veteres persuadebant .. ut his artibus pectus implerent, in quibus de bonis ac malis, de honesto ac turpi, de iusto et iniusto disputatur; haec enim est oratori subiecta ad dicendum materia. Nam in iudiciis fere de aequitate, in deliberationibus † † de honestate dicimus, ita ut plerumque haec ipsa invicem misceantur, de quibus copiose et varie et ornate nemo dicere potest, nisi qui cognoverit naturam hu-*

manam et vim virtutum pravitatemque vitiorum et intellectum eorum, quae neque in virtutibus neque in vitiis numerantur, ubi lacunam a Mureto et Ursino rite expletam: *de utilitate, in laudationibus* recentiores non attenderunt. Anonym. in Anecd. Paris. IV, 411 Cram.: *τῆς ῥητορικῆς διελομένης ἑαυτὴν εἰς τρία, εἰς τὸ συμβουλευτικὸν καὶ δικανικὸν καὶ πανηγυρικὸν καὶ τέλος εἰπούσης εἶναι τοῦ μὲν συμβουλευτικοῦ τὸ συμφέρον, τοῦ δὲ δικανικοῦ τὸ δίκαιον, τοῦ (δὲ) πανηγυρικοῦ τὸ καλόν, καὶ ἐρωτωμένης τί τὸ ὄντως συμφέρον, τί τὸ ὄντως δίκαιον ἢ τί τὸ καλόν, αὐτὴ τοῦτο ἀγνοεῖν ὁμολογήσει, παραπέμψει δὲ ἡμᾶς τῷ πολιτικῷ φιλοσόφῳ.* Is sane *τὸ ὄντως δίκαιον καὶ συμφέρον*, minus vero *τὸ ὄντως καλὸν* disceptabit, ut melius simpliciter *τῷ φιλοσόφῳ* dixisset.

24 *ὡς χεῖρον*] Cf. Brandis Philol. IV, 45.

32 *ὅτι δ' ἀδικεῖ, οὐδέ ποτ' ἂν ὁμολογήσειεν*] Si constitutio non coniecturalis est, sed iuridicialis; quaeritur enim tum, utrum iure an iniuria res sit facta. Auctor ad Herenn. II, 13. 19.

36 *ὡς δ' οὐκ ἄδικον*] Id est, quasi vero hoc iniustum non sit, *τὸ δίκαιον*, utrum hoc iure an iniuria faciant non curant vel considerant; poterat item scribere *ὡς δὲ κἄδικον*, non solum utile, sed et iniustum esse; negationem delet Wolfius ap. Vat. p. 204, et melius sane abest; fort. fuit *ὡς δ' οὐ καλὸν ἢ ἄδικον*. Integrum comma praecedentibus verbis *τὰ μὲν ἄλλα πολλάκις προΐενται* quasi ex abundanti additum, ut interdum fieri solet inprimis in familiari sermone, ut Plat. Apolog. p. 95 (20): *οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί*, ubi vid. Engelhardt p. 156, quam abundantiam nimis severus Cobetus delevit. Nostri vero loci incommodum facile effugies, si *ὡς γὰρ* scripseris. Cf. Brandis l. l.

38 *ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐπαινοῦντες*] Cf. quem laudat Victorius, Isocr. Paneg. § 53 seq.

3 *οἷον Ἀχιλλέα*] Plat. Symp. p. 383 (179): *οὐχ ὥσπερ Ἀχιλλέα τὸν τῆς Θέτιδος υἱὸν ἐτίμησαν καὶ εἰς μακάρων νήσους ἀπέπεμψαν, ὅτι πεπυσμένος παρὰ τῆς μητρὸς ὡς* pag. 1359

ἀποθανοῖτο ἀποκτείνας Ἕκτορα, μὴ ἀποκτείνας δὲ τοῦτον οἴκαδ' ἐλθὼν γηραιὸς τελευτήσοι, ἐτόλμησεν ἑλέσθαι βοηθήσας τῷ ἐραστῇ Πατρόκλῳ καὶ τιμωρήσας οὐ μόνον ὑπεραποθανεῖν ἀλλὰ καὶ ἐπαποθανεῖν τετελευτηκότι. Victorius. Conf. ibid. p. 439 (208). Apolog. p. 112 seq. (28).

5 *θάνατος κάλλιον*] *καλλίων* vertit vet. interpres, non male quidem, sed est ut Polit. VII, 4: *ἡ δὲ πόλις αὔταρκες* aliaque plura apud Aristotelem.

11 *πραχθήσεσθαι*] *πεπρᾶχθαι* AZ. An inde coniicere licet, in hoc quoque membro non aoristum *πραχθῆναι*, sed concinnitate observata perfectum quod infra legimus, *πεπρᾶχθαι* Aristotelem dedisse?

12 *οὐδὲ τὰ μὴ γενόμενα ἢ μὴ ἐσόμενα οὐχ οἷόν τε*] Aperte in his altera negatio *οὐχ* abundat, sed aliud interpres in libro suo legisse videtur: vertit enim *οὐδὲ τὰ γενόμενα ἢ ἐσόμενα*. Edit. princ. vero exhibet: *neque qui non fiebant aut futura erant*. Repetitam negationem ferri posse non puto; exempla quidem inter alios attulerunt Schoemannus ad Isaeum XI, 29 p. 469 seq. Dobreeus Advers. I, 544 laudans Demosth. p. 557, 5. 684, 15. 746, 25, sed haec aut alius sunt generis, aut parum certa; in Aristotele quae inveniuntur, parum probant, Ethic. Magn. I, 1 p. 1183, 33 qui auctor, si locus corruptus non est, negligens est. II, 7 fine. Eudem. VII, 13 p. 1246 b, 1: *οὐδ' .. οὔτι*. Physic. VIII, 5 p. 250, 16: *οὐ γὰρ εἰ .. οὐ κινήσει οὐδέν*, sed delendum alterum *οὐ* ex codd. De respirat. 14 p. 477 b, 22. Metaphys. *Λ* 10 p. 1075, 29. In nostro loco fortasse integrum comma *οὐχ οἷόν τε* alia manu additum est; licet tamen eum conferre cum III, 17: *οὐδ' ὅταν ἠθικὸν τὸν λόγον, οὐ δεῖ ἐνθύμημά τι ζητεῖν ἅμα.*

14 *ἀναγκαῖον καὶ τῷ συμβουλεύοντι καὶ τῷ δικαζομένῳ καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ ἔχειν προτάσεις*] Exspectamus et hic et supra p. 1358 b, 17 *ἐπιδεικνυμένῳ*, nam verbum concinnitas flagitat neque Aristoteles *ἐπιδεικτικὸς* de homine, sed de re dicit. Tria illa verba saepius coniuncta leguntur, ut II, 18: *ἐξ ὧν τὰς πίστεις φέρουσι καὶ συμβουλεύοντες καὶ ἐπιδεικνύμενοι καὶ ἀμφισβητοῦντες.*

17 *καὶ ἐπαινοῦντες καὶ ψέγοντες καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες*] Exspectamus *καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες, καὶ ἐπαινοῦντες καὶ ψέγοντες*, primum enim exponit deliberativum genus, tum demonstrativum, denique iudiciale, atque hoc ipso ordine sequitur eorum finis *τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν*, tum demum *ἢ τὸ καλὸν ἢ τὸ αἰσχρόν*, denique *ἢ τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἄδικον*; in praecedentibus vero quod rei magis convenit deliberativo generi iudiciale cohaeret, postremo succedit demonstrativum.

20 *ἢ τὸ καλόν*] Offendit *ἢ* et hic et postea *ἢ τὸ δίκαιον*, melius abesset, itaque deteriores initio quoque ponunt *ἢ τὸ ἀγαθόν*, quae coniectura haud mala est.

24 *καὶ καθόλου καὶ περὶ ἑκάστου*] Vid. II, 19, ubi horum legitur expositio et accuratissime *τὰ κοινὰ* examinari inutile esse dicit Aristoteles: *τὸ δὲ παρὰ ταῦτά τι ζητεῖν περὶ μεγέθους ἁπλῶς καὶ ὑπεροχῆς κενολογεῖν ἐστίν. κυριώτερα γάρ ἐστι πρὸς τὴν χρείαν τῶν καθόλου τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πραγμάτων.*

25 *δικαίωμα*] Cicero part. 28, 98: *atque eius quidem generis finis est aequitas.*

26 *καὶ περὶ τῶν ἄλλων*] Hoc est *καλὸν* et *αἰσχρόν*, unum enim restat genus demonstrativum; sed offendit quod ex deliberativo alterum modo *ἀγαθόν*, non item contrarium *κακὸν* ut ex iudiciali *ἀδίκημα ἢ δικαίωμα*, attulerit. Equidem in illis *περὶ τῶν ἄλλων* non nisi genera intelligenda esse puto; id vero fit, si legimus *οἷον τί μεῖζον ἢ ἔλαττον ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων.* Nihilominus vulgatam defendit expositio ipsa; cap. 7 agit *περὶ τοῦ μείζονος ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μᾶλλον συμφέροντος* neque mentio ibi fit contrarii; cap. 14 *περὶ ἀδικήματος μείζονος καὶ ἐλάττονος*, tertium quod fine cap. 9 exspectamus, desideratur. Et similis locus est II, 26: *τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν ἐστὶ πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι μέγα ἢ μικρόν, ὥσπερ καὶ ὅτι ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον ἢ τῶν ἄλλων ὁτιοῦν.* Hoc est *καλὸν ἢ αἰσχρόν*. Polit. I, 2: *ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον. τοῦτο γὰρ πρὸς τἆλλα ζῷα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ*

καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν, ubi *τῶν ἄλλων* idem esse videtur quod supra *τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν*. Nostro loco *ἀγαθὸν* genus est quod species illas tres comprehendit, et ita auctor ipse de eadem re infra II, 19 p. 1393, 11: *εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς περί τε μεγέθους ἀγαθῶν καὶ περὶ τοῦ μείζονος ἁπλῶς καὶ ἐλάττονος, ὥστ' ἐπεὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων τὸ προκείμενον τέλος ἀγαθόν ἐστιν, οἷον τὸ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων ληπτέον τὰς αὐξήσεις πᾶσιν.* Ergo *ἀγαθὸν* hic *τὸ καθόλου* significat, illa autem quod dixit *περὶ ἑκάστου*.

28 *περὶ ὧν*] Marg. A.: *περὶ τῶν γ̄ γενῶν τῆς ῥητορικῆς*.

29 *τρίτον δὲ περὶ ὧν αἱ δίκαι*] Hoc ordine exponit, *συμβουλευτικὸν γένος* cap. 4—8. *ἐπιδεικτικὸν* cap. 9—12. *δικανικὸν* cap. 13—15. Causam propter quam prius explicet deliberativum genus quam iudiciale, ipse tradit cap. 1. Gravioris enim illud esse momenti et honestioris; hunc ordinem servat et Anaximenes alia ratione motus; cap. 2: *καὶ πρῶτον μὲν τὰς προτροπὰς καὶ ἀποτροπὰς ἐπείπερ ἐν ταῖς ἰδίαις ὁμιλίαις καὶ ταῖς κοιναῖς δημηγορίαις ἐν τοῖς μάλιστα αὐτῶν χρῆσίς ἐστι, διέλθοιμεν ἄν.* Quod verum esse vix concedamus, vid. ad cap. 1. Cur vero medium sit demonstrativum, neque Anaximenes neque Aristoteles docet.

Cap. IV.

32 *ὅσα ἐνδέχεται*] Vid. supra ad cap. 2. Ethic. Nic. III, 4 seqq. ubi *προαίρεσιν* et *βουλευτὸν* accurate exponit et multa quae huc pertinent, leguntur. VI, 2: *οὐθεὶς δὲ βουλεύεται περὶ τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν.* VI, 7 p. 1141 b, 10. Magn. Mor. I, 34. Cicero de orat. II, 82, 336: *sed quid fieri possit aut non possit, quidque etiam sit necesse aut non sit, in utraque re maxime est quaerendum; inciditur enim omnis deliberatio, si intelligitur non posse fieri aut si necessitas affertur; et qui id docuit, non videntibus aliis, is plurimum vidit.* Isocrat. de pace § 8: *χρὴ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ μὲν ὧν ἴσασι μὴ βουλεύεσθαι (περίεργον*

γὰρ) ἀλλὰ πράττειν ὡς ἐγνώκασι, περὶ ὧν δ' ἂν βουλεύωνται, μὴ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' ὡς δόξῃ μὲν χρωμένους, ὅ τι ἂν τύχῃ δὲ γενησόμενον, οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν, ὧν ὑμεῖς οὐδέτερον τυγχάνετε ποιοῦντες, ἀλλ' ὡς οἷόν τε ταραχωδέστατα διάκεισθε. pag.

6 *ἐμφρονεστέρας*] Vet. transl. *illustrioris,* unde Morelius 1359 b interpretem *ἐμφανεστέρας* legisse putat; supra cap. 2 ubi de locis communibus loquitur rhetoricae propriis, qui oppositi sunt *εἴδεσι* vel *ταῖς καθ' ἕκαστον γένος ἰδίαις προτάσεσιν* dicit: *κἀκεῖκα μὲν οὐ ποιήσει περὶ οὐδὲν γένος ἔμφρονα· περὶ οὐδὲν γὰρ ὑποκείμενόν ἐστιν.* Artem ipsam politicam quasi maiori mente praeditam praedicat et *ἐμφρονεστέραν* dicit ex Platonis animo, cui rhetorica *ἄλογος τριβή*, ergo *ἄφρων* est, quae ipsa erat *ἐμφανεστάτη*. Plat. Tim. p. 48 A: *ὑπὸ πειθοῦς ἔμφρονος.*

7 *πολλῷ δὲ πλείω*] Ex Aristotelis doctrina praeter *κοινοὺς τόπους* rhetoricae nihil proprium est; sed concessit etiam *τὰ ἐνθυμήματα τὰ κατ' ἄλλας τέχνας καὶ δυνάμεις*, id est *τὰ εἴδη* vel *τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς προτάσεις τῶν γενῶν.* — Non male *δὲ* legitur, cum haec altera sententia sic maiorem contineat vim; sed concinnitatem membrorum restituit A qui *τε* praestat, et ita vet. interpres, item C. Conf. Brandis Philol. IV, 46.

8 *πρότερον*] Cap. 2 p. 1356, 31.

10 *ἀναλυτικῆς*] Vet. transl. *dialectica* ut supra cap. 2: *ὥστε συμβαίνει τὴν ῥητορικὴν οἷον παραφυές τι τῆς διαλεκτικῆς εἶναι καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πραγματείας, ἣν δίκαιόν ἐστι προσαγορεύειν πολιτικήν.*

11 *τὰ δὲ τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις*] Quod non modo *τὸ πιθανόν*, sed etiam *τὸ φαινόμενον πιθανὸν* considerat, cap. 1 fine. Male igitur in marg. Ven. *πολιτικοῖς* (non ex libris, sed ex coniectura) notatum legitur. Vid. ad p. 1356 b, 1. Conf. Brandis Philol. IV, 46.

15 *τῷ μεταβαίνειν ἐπισκευάζων*] Vet. transl.: *eo quod transgrediatur insuper instituendo* h. e. eo quod si haec exstruit et munit, in alias disciplinas transit.

19 *περὶ ἃ ἀγορεύουσιν*] *ὧν* A suprascripto *ἅ*. Auctor si

genetivum praetulisset, simpliciter ni fallor, *περὶ ὧν βουλεύονται πάντες καὶ ἀγορεύουσιν* scripsisset.

20 *πέντε τὸν ἀριθμὸν*] Theon progymn. cap. 12 p. 248 ed. Walz.: *εἶτα ἐκ τῆς περιοχῆς, ὅτι λόγῳ μὲν καὶ τῷ δοκεῖν ἕν τι μέλλει τῇ πόλει χαρίζεσθαι τὸ πολιτεύεσθαι, ἔργῳ δὲ πολλά ἐστι. κατὰ γὰρ τοὺς περὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἀνάγκη τὸν πολιτευόμενον περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης συμβουλεῦσαι καὶ περὶ πόρου χρημάτων καὶ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας καὶ περὶ τῶν εἰσαγωγίμων καὶ ἐξαγωγίμων, καὶ περὶ νομοθεσίας τε καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων.* Negligentius Syrianus Rhet. Gr. IV p. 722: *πᾶσα δὲ συμβουλή, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης, περὶ τούτων γίνεται γενικῶς περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, περὶ πόρου χρημάτων, περὶ εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς χρημάτων, περὶ οἰκισμοῦ πόλεως ἢ κατασκαφῆς, περὶ μετανάστάσεως, περὶ νόμων, περὶ τιμῆς.* Sopater ibidem p. 743: *κεῖται καθόλου τὸ συμφέρον ἐν κτήσει ἀγαθῶν ἢ φυλακῇ τούτων ἢ ἀποβολῇ τῶν κακῶν . . τοῦ δὲ συμφέροντος τὸ μὲν εἰς τοὺς κειμένους ἐστὶ νόμους, τὸ δὲ εἰς τοὺς πολεμίους, τὸ δὲ εἰς κτῆσιν καὶ φόρων καὶ χρημάτων καὶ συμμάχων, τὸ δὲ εἰς ἐξαγωγίμων τε καὶ εἰσαγωγίμων καὶ ἱερῶν καὶ ἀναθημάτων κατάστασιν.* Haec vero magis Anaximenem quam Aristotelem sequuntur; ille enim cap. 2: *συμφέρον δ' ἐστὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν φυλακὴ ἢ τῶν μὴ προσόντων κτῆσις ἢ τῶν ὑπαρχόντων κακῶν ἀποβολὴ ἢ τῶν προσδοκωμένων γενήσεσθαι βλαβερῶν διακώλυσις.* et cap. 3 in deliberativo genere haec esse oratori notanda dicit: *περὶ ἱερῶν, περὶ νόμων καὶ τῆς πολιτικῆς παρασκευῆς, περὶ τῶν πρὸς ἄλλας πόλεις συμμαχιῶν καὶ συμβολαίων, περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, περὶ πόρου χρημάτων,* ubi vid. adn. p. 118.

22 *καὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων*] Conf. Demosth. pro Ctesiph. p. 276 § 145.

23 *περὶ μὲν πόρων*] Conf. Demosth. *περὶ συμμοριῶν* § 24—30. Phil. I § 29. Olynth. I § 19. Anaximenes cap. 3.

24 *τὸν μέλλοντα συμβουλεύειν*] Sic A, ut p. 1360, 38 et alibi, *συμβουλεύσειν* ceteri.

33 *περὶ δὲ πολέμου καὶ εἰρήνης*] Vid. Isocrat. Pane-

gyricus, Philippus, Symmachicus, Archidamus, Demosthenis orationes Philipp. Thucyd. I, 32—36. 37—43. 73—78. 80—86. Conf. infra II, 22.

34 *ὁπόση τε ὑπάρχει*] Vid. Isocrat. Archid. § 58—69. Antidos. de imperatoris virtutibus § 117 seqq.: *πρῶτον μὲν δύνασθαι γνῶναι πρὸς τίνας πολεμητέον καὶ τίνας συμμάχους ποιητέον· ἀρχὴ γὰρ αὕτη στρατηγίας ἐστίν, ἧς ἣν διαμάρτῃ τις, ἀνάγκη τὸν πόλεμον ἀσύμφορον καὶ χαλεπὸν καὶ περίεργον εἶναι.*

35 *ὑπάρξαι*] Conf. Brandis Phil. IV, 44. Nil mutandum.

5 *ἀπὸ γὰρ τῶν ὁμοίων τὰ ὅμοια γίγνεσθαι πέφυκεν*] pag. 1360
Saepius Aristoteli repetita sententia.

6 *περὶ φυλακῆς τῆς χώρας*] Xenoph. Mem. III, 6, 10: *ἀλλά τοι περί γε φυλακῆς τῆς χώρας οἶδ' ὅτι σοι μεμέληκεν καὶ οἶσθα ὁπόσαι τε φυλακαὶ ἐπίκαιροί εἰσι καὶ ὁπόσαι μή, καὶ ὁπόσοι τε φρουροὶ ἱκανοί εἰσι καὶ ὁπόσοι μή εἰσι, καὶ τὰς μὲν ἐπικαίρους φυλακὰς συμβουλεύσεις μείζονας ποιεῖν, τὰς δὲ περιττὰς ἀφαιρεῖν.*

12 *περὶ τροφῆς*] Ut Demosthenes in Leptinea de frumento ex Ponto Athenas importato.

καὶ ποία ἡ αὐτοῦ τε γιγνομένη καὶ εἰσαγώγιμος] Ut supra de copiis v. 34: *ὁπόση . . καὶ ποία*, de custodia v. 7: *τὸ πλῆθος . . καὶ τὸ εἶδος*, et supra v. 24: *προσόδους . . τίνες καὶ πόσαι*, sed h. l. exspectamus potius quantitatem quam qualitatem indicari; quae enim exportanda sint et importanda, deinde attinguntur; id omisso *ποία* fit, repetendum enim *πόση*; articulus *ἡ*, nisi post *καί* repetitur, item melius abest. Hoc alii sensisse videntur; vetus enim interpres vertit quod in margine A exstat: *καὶ πόση τε αὐτόθι γινομένη, καὶ πόση εἰσαγώγιμος*. In quibus et particulae positio et ter repetitum *πόση* displicet; *αὐτοῦ* adverbii loco positum probandum esse videtur, neque *αὐτῇ* vel *αὐτόθι* scribendum. *τίνων* cum res, non homines ad quos *πρὸς τούτους* referas, significet, ut neque repetitio fiat et omnia cohaereant, coniicias *καὶ εἰσαγώγιμος* delendum esse, aut corrigendum *πόση δαπάνη ἱκανὴ τῇ πόλει καὶ ποία, ἡ αὐτοῦ τε γιγνομένη καὶ ἡ εἰσαγώγιμος, καὶ τίνων ἐξαγωγῆς δέονται.* postremis tribus ver-

bis deletis, τ' om. B C. Sed haec quoque improbabilia sunt, neque tentandum quod in A traditum legimus.

19 περὶ νομοθεσίας] Demosth. adv. Leptinem, in Androtionem, Aristocrat., Timocratem. Isocrat. Antid. § 79—83., quem irridet Aristot. Nicom. Eth. X, 10.

24 καὶ ἀνιέμεναι καὶ ἐπιτεινόμεναι] Polit. V, 1 item de civitatibus: ἵνα ἐπιταθῶσιν ἢ ἀνεθῶσιν. Nicom. VI, 1: ἐπιτείνει καὶ ἀνίησιν.

26 τέλος ἥξει εἰς ὀλιγαρχίαν] Polit. V, 5.

27 ὥσπερ καὶ ἡ γρυπότης] Eadem de Republ. V, 9: παρὰ πάντα δὲ ταῦτα δεῖ μὴ λανθάνειν, ὃ νῦν λανθάνει τὰς παρεκβεβηκυίας πολιτείας, τὸ μέσον· πολλὰ γὰρ τῶν δοκούντων δημοτικῶν λύει τὰς δημοκρατίας καὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν τὰς ὀλιγαρχίας. οἱ δ' οἰόμενοι ταύτην εἶναι μίαν ἀρετὴν ἕλκουσιν εἰς τὴν ὑπερβολήν, ἀγνοοῦντες ὅτι καθάπερ ῥίς ἐστι παρεκβεβηκυῖα μὲν τὴν εὐθύτητα τὴν καλλίστην πρὸς τὸ γρυπὸν ἢ τὸ σιμόν, ἀλλ' ὅμως ἔτι καλὴ καὶ χάριν ἔχουσα πρὸς τὴν ὄψιν, οὐ μὴν ἀλλ' ἐὰν ἐπιτείνῃ τις ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ὑπερβολήν, πρῶτον μὲν ἀποβαλεῖ τὴν μετριότητα τοῦ μορίου, τέλος δ' οὕτως ὥστε μηδὲ ῥῖνα ποιήσει φαίνεσθαι διὰ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐναντίων· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ περὶ τῶν ἄλλων μορίων. συμβαίνει δὴ τοῦτο καὶ περὶ τὰς ἄλλας πολιτείας. καὶ γὰρ ὀλιγαρχίαν καὶ δημοκρατίαν ἔστιν ὥστ' ἔχειν ἱκανῶς, καίπερ ἐξεστηκυίας τῆς βελτίστης τάξεως· ἐὰν δέ τις ἐπιτείνῃ μᾶλλον ἑκατέραν αὐτῶν, πρῶτον μὲν χείρω ποιήσει τὴν πολιτείαν, τέλος δ' οὐδὲ πολιτείαν. διὸ δεῖ τοῦτο μὴ ἀγνοεῖν τὸν νομοθέτην καὶ τὸν πολιτικόν, ποῖα σώζει τῶν δημοτικῶν καὶ ποῖα φθείρει τὴν δημοκρατίαν καὶ ποῖα τῶν ὀλιγαρχικῶν τὴν ὀλιγαρχίαν.

Hoc exemplum utrumque et τὸ γρυπὸν et τὸ σιμόν, veluti democratiam optimum statum transgredi et vitium vel παρέκβασιν esse ostendit; iam cum δημοκρατία et ἀνιεμένη σφόδρα et ἐπιτεινομένη ipsa se perdat, minus apte de adunco et simo dicitur οὐ μόνον ἀνιέμενα ἔρχεται εἰς τὸ μέσον, non enim id agitur, neque eo sensu ἀνίεσθαι modo adhibitum est; sufficit enim haec verba posuisse: ὥσπερ καὶ

ἡ γρυπότης καὶ ἡ σιμότης σφόδρα γρυπὴ γινομένη ἢ σιμὴ οὕτω διατίθεται.

32 *θεωροῦντι*] Verbum auctori frequentissimum, sed h. l. satis superfluum, nec nisi *θεωροῦντα* scripseris, facile ceteris construendum.

32 *τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰδέναι*] Ethic. Nicom. X, 10. Polit. IV, 2 et quae rem pluribus exponunt, 12—3.

34 *αἱ τῆς γῆς περίοδοι*] Intelligit non modo terrae peregrinationes, sed libros et commentarios in quibus, loci, mores hominum, leges, alia descripta erant, quod Victorius probat Arist. Meteor. I, 13: *δῆλον δὲ τοῦτο τοῖς θεωμένοις τὰς τῆς γῆς περιόδους· ταύτας γὰρ ἐκ τοῦ πυνθάνεσθαι παρ' ἑκάστων οὕτως ἀνέγραψαν, ὅσων μὴ συμβέβηκεν αὐτόπτας γενέσθαι τοὺς λέγοντας.* Sic Eudoxi tabulae *γῆς περίοδος*, aliaque.

36 *τὰς τῶν . . γραφόντων ἱστορίας*] Sic A, ut constructio mutetur et infinitivus *χρησίμους εἶναι* intelligatur; quod cum satis sit rarum, ceteros *αἱ . . ἱστορίαι* correxisse mirum non est.

38 *περὶ ὧν μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα συμβουλεύειν*] *δεῖ προτάσεις τὸν* Vahlen. Ut supra p. 1359 b, 18: *σχεδὸν γὰρ περὶ ὧν βουλεύονται πάντες . .* dixit, sic h. l. simpliciter *περὶ ὧν μὲν οὖν δεῖ συμβουλεύειν* exspectamus; si quid vero in verbis mutandum est, *λέγειν* pro *ἔχειν* reponi sufficit.

2 *λέγωμεν*] *λέγομεν* A, ut II, 4 p. 1380 b, 35 ubi vid., pag. 1360 b
contra supra p. 1355 b, 24 deteriores reddunt indicativum; ut in Platone sic in Aristotele saepissime optimi libri variant, conf. var. lect. Physic. V, 3. VIII, 8 ubi et Themistius *λέγομεν νῦν*. Meteor. II, 3 p. 339 b, 37. 340 b, 5. De sensu 1 p. 437, 6. 439, 17. Polit. IV, 16 p. 1300 b, 35. Poetic. 1. Sic infra I, 10 p. 1360 b, 30 A *εἴπομεν* pro *εἴπωμεν*.

Cap. V.

6 *ἥ τ' εὐδαιμονία καὶ τὰ μόρια αὐτῆς*] Ethic. Nic. I, 2: *λέγωμεν δ' ἀναλαβόντες ἐπειδὴ πᾶσα γνῶσις καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινὸς ὀρέγεται, τί ἐστιν οὗ λέγομεν τὴν πολιτικὴν ἐφίεσθαι καὶ τί τὸ πάντων ἀκρότατον τῶν*

πρακτῶν ἀγαθῶν. ὀνόματι μὲν οὖν σχεδὸν ὑπὸ τῶν πλείστων ὁμολογεῖται· τὴν γὰρ εὐδαιμονίαν καὶ οἱ πολλοὶ καὶ οἱ χαρίεντες λέγουσιν, τὸ δ' εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν ταὐτὸν ὑπολαμβάνουσι τῷ εὐδαιμονεῖν. Isocrat. Nicocl. § 32: οὕτως ὁσίως καὶ καλῶς ἐπεμελήθην τῶν πραγμάτων ὥστε μηδὲν ἐλλείπειν ἐξ ὧν οἷόν τ' ἦν αὐξηθῆναι καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἐπιδοῦναι τὴν πόλιν. § 10.

8 τὰ μόρια ταύτης] Quidni et hic αὐτῆς, ut v. 7. 19.

12 μεῖζον] μείζον' rec. A, Toupius ap. Gaisford, at sic εὐδαιμονίᾳ ipsi maior et minor gradus inesse dicitur; intellige: ἢ τῶν μορίων τι.

14 ἔστω δὴ εὐδαιμονία] Quam ipse in Ethic. Nicom. primo libro multis verbis confirmavit definitionem: εὐδαιμονία ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν, cf. cap. 13, non memorat, sed alias priorum vulgo acceptas, neque enim hic res erat disceptanda, congerit. In Plat. defin. quae feruntur, p. 568 (412) haec exstant: εὐδαιμονία ἀγαθὸν ἐκ πάντων ἀγαθῶν συγκείμενον. δύναμις αὐτάρκης πρὸς τὸ εὖ ζῆν. τελειότης κατ' ἀρετήν. ὠφέλεια αὐτάρκης ζῴου. Plut. de aud. poet. p. 24 F: οἱ φιλόσοφοι λέγουσι (εὐδαιμονίαν) τὴν παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἕξιν ἢ κτῆσιν ἢ καὶ τελειότητα βίου κατὰ φύσιν εὐροοῦντος. ubi conf. Wyttenb. Prior finis iam Aristoteli notus, Ethic. Nicom. I, 9. Alexand. Aphrod.: ὅτι οὐκ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν. p. 253, 6 Sylb.: ἔτι εἰ αἱ κοιναὶ περὶ εὐδαιμονίας ἔννοιαι αὐτάρκειάν τε αὐτὴν ζωῆς τίθενται· ἀνεπιδεῆ γὰρ τὸν εὐδαίμονα προειλήφασι καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὸ ἔσχατον τῶν ὀρεκτῶν ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ζῆν κατὰ φύσιν καὶ τὸν κατὰ φύσιν βίον εὐδαιμονίαν λέγουσι, πρὸς δὲ τούτοις τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ βιοῦν καὶ τὴν εὐζωίαν εὐδαιμονίαν φασὶν εἶναι, πρὸς μηδὲν δὲ τούτων αὐτάρκης ἡ ἀρετή, οὐδ' ἂν πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτάρκης εἴη. Stoicorum definitiones vid. ap. Stob. ecl. eth. p. 138 seqq. Epicureorum ap. Wyttenb. ad Plut. p. 135 C.

15 αὐτάρκεια] Cf. Eth. Nic. I, 5. X, 7.

16 εὐθενία] εὐσθένεια libri, unde εὐθένεια Morelius correxit, εὐθηνία Bekker.

19 αὐτῆς εἶναι μέρη εὐγένειαν] Quas hic nullo, ut

videtur, ordine proponit partes beatitudinis, alio statim exponit; saepius in id genus locis haereas; alii enim egregie sibi respondent, in aliis auctor ipse, non sine causa, ordinem invertit, *) tertii denique, quibus noster addendus est, pleraque confundunt; et nostro quidem loco ter eadem referuntur bona, primum quasi casu oblata, deinde ex divisione, denique ipsa rerum singularum sequitur expositio, quae quomodo differant, haec tabula ostendit:

v. 19—24:	v. 26—30:	v. 31 seqq.:
εὐγένεια,	τὰ περὶ ψυχήν,	εὐγένεια,
πολυφιλία,	τὰ περὶ σῶμα,	εὐτεκνία,
χρηστοφιλία,	τὰ ἐκτός,	πολυτεκνία,
πλοῦτος,	|	πλοῦτος,
εὐτεκνία,	εὐγένεια,	εὐδοξία,
πολυτεκνία,	φίλοι,	τιμή,
εὐγηρία,	χρήματα,	σώματος ἀρεταί,
ἔτι αἱ τοῦ σώματος ἀρεταί,	τιμή,	ὑγίεια,
ὑγίεια,	ἔτι δὲ δυνάμεις,	κάλλος,
κάλλος,	τύχη.	ἰσχύς,
ἰσχύς,		μέγεθος,
μέγεθος,		ἀγωνιστικὴ ἀρετή,
δύναμις ἀγωνιστική,		εὐγηρία,
δόξα,		πολυφιλία,
τιμή,		χρηστοφιλία,
εὐτυχία,		εὐτυχία,
ἀρετή.		ἀρετή.

*) Exemplum dilucidum est Sophist. el. cap. 4 p. 166 b, 21: *τῶν δ' ἔξω τῆς λέξεως παραλογισμῶν εἴδη ἐστὶν ἑπτά, ἓν μὲν παρὰ τὸ συμβεβηκός, δεύτερον δὲ τὸ ἁπλῶς . . . τρίτον δὲ τὸ παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν, τέταρτον δὲ τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον, πέμπτον δὲ τὸ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν, ἕκτον δὲ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον τιθέναι, ἕβδομον δὲ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν.* Sed Aristoteles hunc ordinem dedit: *τέταρτον δὲ τὸ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν, πέμπτον δὲ τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον*, hoc enim ordine infra p. 167 singula exponit denuo quae cohaerent indicans v. 37: *οἱ μὲν οὖν παρὰ τὸ ἑπόμενον καὶ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον λόγοι τοιοῦτοί εἰσιν.* Etiam in seqq. ubi haec solvit p. 168 b, 22 et p. 181 praecedit: *παρὰ τὸ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ.*

Qua in re corporis bona externis circumdata legi non sine ratione mireris; quodsi primo loco v. 22 verba *δόξαν*, *τιμήν*, *εὐτυχίαν* post *εὐγηρίαν* ponantur, apte omnia cohaerent. Praecedunt externa, sequuntur corporis bona, agmen claudit *ἀρετή*, iam explicat hunc ordinem dicens et interna, animi scilicet et corporis, et externa esse bona. Sed *εὐγηρία*, quae ex utroque genere constat (p. 1361 b, 26—35) et transitum facit, Aristotelem istum ordinem instituisse indicare videtur. Si *πλοῦτον* v. 20 omiseris, neque hoc vertit Muretus, primum sex enumerantur partes homini propiores, quibus corporis virtutes apte succedunt, tum externa sequuntur bona, postremo ipsa *ἀρετή*, quare Aristotelem hunc ordinem dedisse censeas: *ἔτι τὰς τοῦ σώματος ἀρετάς, πλοῦτον, δόξαν, τιμήν, εὐτυχίαν, ἀρετήν.* Singulas corporis virtutes hic enumerare neque opus fuit, cum infra p. 1361, 3 referantur, et a sequentibus non distinctae nexum interrumpunt. Sed ne quid temere h. l. transponamus, ipsa expositio nos monet, in qua item corporis bona externis interposita inveniuntur eademque ratione *εὐτυχία* excipit *ἀρετήν*.

23 *ἀρετήν*] Praeter AZ ceteri omnes, etiam vet. transl., addunt verba: *ἢ καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, φρόνησιν, ἀνδρίαν, δικαιοσύνην, σωφροσύνην*, quae Platonis, non Aristotelis est virtutis divisio; hic enim infra cap. 9: *μέρη δ' ἀρετῆς δικαιοσύνη, ἀνδρία, σωφροσύνη, μεγαλοπρέπεια, μεγαλοψυχία, ἐλευθεριότης, πρᾳότης, φρόνησις, σοφία*; praeterea capitis finis nil nisi *ἀρετὴν* notatam esse ab Aristotele docet, denique displicet *ἢ καί*, item *ἀνάγκη αὐτῆς εἶναι μέρη . . . ἀρετὴν ἢ καὶ τὰ μέρη αὐτῆς*. — Om. Bekker[3].

25 *τά τ' ἐν αὐτῷ καὶ τὰ ἐκτὸς ἀγαθά*] Polit. VII, 1. Ethic. Nicom. I, 8: *νενεμημένων δὴ τῶν ἀγαθῶν τριχῇ καὶ τῶν μὲν ἐκτὸς λεγομένων, τῶν δὲ περὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, τὰ περὶ ψυχὴν κυριώτατα λέγομεν καὶ μάλιστα ἀγαθά.* Saepius in Platonis dialogis haec invenitur divisio, Phileb. p. 213—215 (48). Alcib. I p. 362 (130). Legg. p. 319 (697). 357 (717). 370 (724). 403 (744). Epist. p. 487 (355). Anaximenes Rhet. cap. 2: *διαιρήσεις δὲ τὸ συμφέρον τοῖς μὲν ἰδιώταις εἰς σῶμα καὶ ψυχὴν καὶ τὰ ἐπίκτητα. σώματι μὲν οὖν ἐστὶ συμφέρον ῥώμη κάλλος*

ὑγίεια, ψυχῇ δὲ ἀνδρία σοφία δικαιοσύνη, τὰ δ' ἐπίκτητα φίλοι χρήματα κτήματα. Rhet. Gr. IV, 738. Auct. ad Herenn. III, 10. Cic. Tuscul. V, 30: *tria genera bonorum, maxima animi, secunda corporis, externa tertia, ut Peripatetici, nec multo veteres Academici secus.* V, 27. de Finib. III, 13. Top. 23. Part. orat. 22. Ab his transiit ad grammaticos, ut ad Varronem de l. lat. p. 402 seq.

28 *δυνάμεις*] *δύναμιν*, civilem potentiam, intelligere videtur, diversam ab iis quae dixit *καὶ χρήματα καὶ τιμή*, infra non explicatam. Auct. ad Her. III, 10: *rerum externarum sunt ea quae casu aut fortuna secunda aut adversa accidere possunt ut genus, educatio, divitiae, potestates, gloriae, civitas, amicitiae et quae huiusmodi sunt et ea quae his sunt contraria.* Ethic. Eudem. VIII, 15: *τιμὴ καὶ πλοῦτος καὶ σώματος ἀρεταὶ καὶ εὐτυχίαι καὶ δυνάμεις ἀγαθὰ μὲν φύσει ἐστίν, ἐνδέχεται δ' εἶναι βλαβερά τισι διὰ τὰς ἕξεις.*

30 *οὕτω γὰρ ἂν ἀσφαλέστατος ὁ βίος εἴη*] Sic et vet. tr. sed A om. *ἄν*, et *εἴη* corr. Fuit igitur *ἐστί* vel *ἔσται*.

31 *εὐγένεια*] Isocrat. Panegyr. § 23—25. Plat. Menex. p. 382 seq. (237). Demosth. *περὶ παραπρ.* § 261. Epitaph. § 4. Hermann Lehrb. der gr. Staatsalt. 8, 6. Westermann Quaest. Dem. II, 56. Plato quomodo hac fabula *τῶν αὐτοχθόνων* in republica sua ad virtutem efficiendam sit usus, vide III, 159 (414 St.).

32 *ἐπιφανεῖς*] Displicet hoc loco positum vocabulum, quod statim repetitur, et ipsum *ἡγεμόνας* eos *γνωρίμους* fuisse ostendit.

34 *ἰδίᾳ δὲ εὐγένεια*] Isocrat. Helen. § 44. de Paridis iudicio, quod Helenam et Iunonis imperio et Minervae virtuti praetulerit: *ἠπίστατο γὰρ τὰς μὲν ἄλλας εὐτυχίας ταχέως μεταπιπτούσας, τὴν δ' εὐγένειαν ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς παραμένουσαν, ὥστε ταύτην μὲν τὴν αἵρεσιν ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ γένους ἔσεσθαι, τὰς δ' ἑτέρας δωρεὰς ὑπὲρ τοῦ χρόνου μόνον τοῦ καθ' αὑτόν.* Sed vix aliud magis idoneum exemplum, quod paucis tam multa comprehendat, inveniatur, quam quod idem Isocrates de Euagora § 71: *τί γὰρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας, ὃς τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν οἵων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ*

γέγονεν, τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον Σαλαμῖνος, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας ἁπάσης ἄξιος τυραννεῖν, κάλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν ἐν ταύτῃ διετέλεσε τὸν βίον, θνητὸς δὲ γενόμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὑτοῦ μνήμην κατέλιπε, τοσοῦτον δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρως ἄμοιρος γενέσθαι μήτε τῶν νόσων μετασχεῖν τῶν διὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν γιγνομένων, πρὸς δὲ τούτοις ὃ δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χαλεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἅμα καὶ πολυπαιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῷ συνέπεσεν. καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων οὐδένα κατέλιπεν ἰδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορευόμενον, ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμενον, τοὺς δὲ ἄνακτας, τὰς δὲ ἀνάσσας. Habes in his omnia fere congesta, quae Aristoteles enumerat. Isocrat. Euag. 13. Nicocl. 42.

35 *γνησιότης ἀπ' ἀμφοῖν*] Is enim civis erat Atheniensis qui *γνήσιος ἐξ ἀμφοῖν* natus est. Vid. quos laudat Hermann gr. Staatsalt. p. 253. Nota sunt quae de Demosthene Aeschines dicit, de hoc ille; sic Cicero a Catilina et Torquato inquilinus dicebatur. Isocr. Nicocl. § 42.

36 *τούς τε πρώτους γνωρίμους*] Accusativus non habet quo referatur, neque *γεγονέναι* ex v. 33 aliis in medio positis repetere licet, unde id vel simile verbum excidisse apparet.

pag. 1361 1 *εὐτεκνία*] Stoici apud Stob. ecl. eth. p. 130: *ἔστι δὲ ἡ μὲν εὐτεκνία χρῆσις τέκνων κατὰ φύσιν ἔχουσα σπουδαία.*

1 *τῷ κοινῷ μὲν εὐτεκνία, νεότης ἂν ᾖ πολλὴ καὶ ἀγαθή*] Aut scribendum *εὐτεκνία καὶ πολυτεκνία*, ut statim sequitur *ἰδίᾳ δὲ εὐτεκνία καὶ πολυτεκνία*, aut quod praestat, delendum *εὐτεκνία*; utrumque enim praecedit et intelligitur; additum *πολλὴ* solam *εὐτεκνίαν* stare non posse docet.

2 *ἀγαθὴ δὲ κατ' ἀρετὴν σώματος, οἷον μέγεθος κάλλος ἰσχὺν δύναμιν ἀγωνιστικήν*] *κατ' ἀρετὴν* in abstracto positum pro singulis virtutibus ut infra: *θηλειῶν δὲ ἀρετὴ σώματος μὲν κάλλος καὶ μέγεθος*, item *σώματος δὲ ἀρετὴ ὑγίεια*, ubi singulas virtutes enumerat; sed in his omnibus

praestat multitudinis numerus, neque dubito quin in postremo necessario *ἀρεταὶ* sit reponendum; praeterea nullam video rationem, qua motus hic non idem quod supra et infra legitur, scripserit: *οἷον ὑγίειαν, κάλλος, ἰσχύν, μέγεθος, δύναμιν ἀγωνιστικήν.*

6 *θηλειῶν δὲ ἀρετή*] Desideratur masculorum definitio hoc loco; supra enim eorum virtutes enumeravit.

7 *κάλλος*] Isocr. Helen. § 54—58.

7 *μέγεθος*] Ethic. Nic. IV, 7: *ἐν μεγέθει γὰρ ἡ μεγαλοψυχία ὥσπερ καὶ τὸ κάλλος ἐν μεγάλῳ σώματι, οἱ μικροὶ δ' ἀστεῖοι καὶ σύμμετροι, καλοὶ δ' οὔ.* Poetic. 7: *τὸ γὰρ καλὸν ἐν μεγέθει καὶ τάξει ἐστί.* Polit. VII, 4: *θείας γὰρ δὴ τοῦτο δυνάμεως ἔργον ἥτις καὶ τόδε συνέχει τὸ πᾶν, ἐπεὶ τό γε καλὸν ἐν πλήθει καὶ μεγέθει εἴωθε γίνεσθαι.* Conf. Ed. Müller Gesch. der Theorie der Kunst II, 102.

8 *φιλεργία ἄνευ ἀνελευθερίας*] Ethic. Nic. IV, 1: *τὴν ἀνελευθερίαν προσάπτομεν ἀεὶ τοῖς μᾶλλον ἢ δεῖ περὶ χρήματα σπουδάζουσιν.* Top. III, 2: *φιλοπονεῖν ἀρνούμεθα ἵν' εὐφυεῖς εἶναι δόξωμεν.* Isocrat. *πρὸς Νικοκλέα* § 45: *ὅλως γὰρ εἰ θέλοιμεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τὰς τῶν ἀνθρώπων, εὑρήσομεν . . . δοκοῦντας καρτερικοὺς καὶ φιλοπόνους εἶναι τοὺς τῶν δεόντων τι ποιοῦντας.*

10 *ὅσοις γὰρ τὰ κατὰ γυναῖκας φαῦλα ὥσπερ Λακεδαιμονίοις, σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ οὐκ εὐδαιμονοῦσι*] Polit. II, 9: *ἔτι δ' ἡ περὶ τὰς γυναῖκας ἄνεσις καὶ πρὸς τὴν προαίρεσιν τῆς πολιτείας βλαβερὰ καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν πόλεως. ὥσπερ γὰρ οἰκίας μέρος ἀνὴρ καὶ γυνή, δῆλον ὅτι καὶ πόλιν ἐγγὺς τοῦ δίχα διῃρῆσθαι δεῖ νομίζειν εἴς τε τὸ τῶν ἀνδρῶν πλῆθος καὶ τὸ γυναικῶν, ὥστ' ἐν ὅσαις πολιτείαις φαύλως ἔχει τὰ περὶ τὰς γυναῖκας, τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως εἶναι δεῖ ἀνομοθέτητον, ὅπερ ἐκεῖ συμβέβηκεν.* et quae plura ibi de hac re exponit, et I, 13 fine primi libri; sed ante nostrum iam Plato plus dimidia esse parte asseverans Legg. VI, 781 (468 Bkk.): *οὐ γὰρ ἥμισυ μόνον ἐστίν, ὡς δόξειεν ἂν τὸ περὶ τὰς γυναῖκας ἀκοσμήτως περιορώμενον, ὅσῳ δὲ*

ἡ θήλεια ἡμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἀρρένων, τοσούτῳ διαφέρει πρὸς τὸ πλέον ἢ διπλάσιον εἶναι. et Rep. de eadem re V, 449 (216): μέγα γάρ τι οἰόμεθα φέρειν καὶ ὅλον εἰς πολιτείαν ὀρθῶς ἢ μὴ ὀρθῶς γιγνόμενον. Conf. legg. I, 637 (204). Hermann Staatsalterth. § 26, 20.

12 νομίσματος πλῆθος] Pol. I, 9: καὶ γὰρ τὸν πλοῦτον πολλάκις τιθέασι νομίσματος πλῆθος διὰ τὸ περὶ τοῦτ' εἶναι τὴν χρηματιστικὴν καὶ τὴν καπηλικήν.

13 κτῆσις, ἔτι δὲ] A apud Victorium et vet. tr.: κτῆσις καὶ πλήθει καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διαφερόντων, ἔτι δέ.

19 ὅρος δὲ ἀσφαλείας μὲν τὸ ἐνταῦθα καὶ οὕτω κεκτῆσθαι] Quae necessaria sunt in divitiis possidendis: ταῦτα δὲ πάντα καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐλευθέρια καὶ χρήσιμα, inverso ordine explicat; restat tertium ἀσφαλῆ quod postremum est; itaque μὲν non habet quod indicet, at verum esset, si quatuor notasset: ταῦτα δὲ πάντα καὶ οἰκεῖα καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐλευθέρια καὶ χρήσιμα; recte enim pergeret: ὅρος δὲ ἀσφαλείας μὲν τὸ . . τοῦ δὲ οἰκεῖα. Verum tamen illa verba: τοῦ τε οἰκεῖα εἶναι ἢ μὴ idem quod ἐφ' αὐτῷ εἶναι τὴν χρῆσιν αὐτῶν significare videntur, quamvis Aristotelem in his verba commutare vix credas; sed sive deles μέν, sive superioribus οἰκεῖα inseris, scribendum est τοῦ δὲ οἰκεῖα εἶναι, quod in scripto libro, quo Victorius utebatur, exstat. Difficultatem illam sensit et sustulit Muretus; vertit enim supra: *eaque omnia ut et tuta sint et homine ingenuo digna et utilia et propria.* Verba ἢ μὴ illi loco non apta aut delenda, aut post ἀπαλλοτριῶσαι ponenda sunt.

23 ὅλως δὲ τὸ πλουτεῖν ἐστὶν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον ἢ ἐν τῷ κεκτῆσθαι] Ethic. Nicom. IV, 1: καὶ πλούτῳ δὴ χρήσεται ἄριστα ὁ ἔχων τὴν περὶ τὰ χρήματα ἀρετήν. οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ἐλευθέριος. χρῆσις δ' εἶναι δοκεῖ χρημάτων δαπάνη καὶ δόσις, ἡ δὲ λῆψις καὶ φυλακὴ κτῆσις μᾶλλον. Isocr. ad Demon. § 27—8.

25 εὐδοξία] Supra in lemmate: δόξαν, τιμήν quod idem est; sic cap. 6 τιμὴ δόξα, cap. 11 καὶ τιμὴ καὶ εὐδοξία.

32 ἢ ἐνταῦθα ἢ ποτέ] *aut tunc* vet. tr., et sane τότε rem melius et rectius indicat.

33 *πολλοὶ γὰρ διὰ μικρὰ δοκοῦντα τιμῆς τυγχάνουσιν, ἀλλ' οἱ τόποι καὶ οἱ καιροὶ αἴτιοι*] Vid. Demosth. adv. Leptin. § 41—46, unde haec notemus: *Ἐπικέρδης ὁ Κυρηναῖος, ὅς εἴπερ τις ἄλλος τῶν εἰληφότων δικαίως ἠξιώθη ταύτης τῆς τιμῆς, οὐ τῷ μεγάλα ἢ θαυμάσια ἡλίκα δοῦναι, ἀλλὰ τῷ παρὰ τοιοῦτον καιρὸν ἐν ᾧ καὶ τῶν εὖ πεπονθότων ἔργον ἦν εὑρεῖν ἐθέλοντά τινα ὧν εὐεργέτητο μεμνῆσθαι. οὗτος γὰρ ἀνὴρ τοῖς ἁλοῦσι τότ' ἐν Σικελίᾳ τῶν πολιτῶν ἐν τοιαύτῃ συμφορᾷ καθεστηκόσιν ἔδωκε μνᾶς ἑκατὸν καὶ τοῦ μὴ τῷ λιμῷ πάντας αὐτοὺς ἀποθανεῖν αἰτιώτατος ἐγένετο . . . . . σκοπεῖτε δὲ μὴ τοῦτο, εἰ μνᾶς ἑκατὸν καὶ πάλιν τάλαντον ἔδωκεν (οὐδὲ γὰρ τοὺς λαβόντας ἔγωγ' ἡγοῦμαι τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων θαυμάσαι), ἀλλὰ τὴν προθυμίαν καὶ τὸ αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον ποιεῖν καὶ τοὺς καιροὺς ἐν οἷς. πάντες μὲν γάρ εἰσιν ἴσως ἄξιοι χάριν ἀνταπολαμβάνειν οἱ προϋπάρχοντες τῷ ποιεῖν εὖ, μάλιστα δ' οἱ παρὰ τὰς χρείας, ὧν εἷς οὗτος ἀνὴρ ὢν φαίνεται.*

33 *ἀλλ' οἱ τόποι*] Ita Isingr. Bekkerus ex A, in quo man. sec. ϱ suprascripsit, Victorius tamen non notavit; imo ex coniectura marg. Florent. adscripsit: *ἴσως τόποι vide.* Ceteri omnes cum vet. transl. exhibent *τρόποι*; illud verum est, exponit enim praecedens *ἐνταῦθα*. Buhlius ex posteriore Victorii editione haec dedit: *Non sine causa autem suspicaretur aliquis hic pro τρόποι legi debere τόποι. Significavit Aristoteles locum ac tempus dicendo ἢ ἐνταῦθα ἢ ποτέ. Infra quoque ubi tradit locos maioris alicuius rei ostendendae, coniungit locum ac tempus (cap. 7); ait enim καὶ οἱ τόποι καὶ οἱ χρόνοι καὶ αἱ δυνάμεις. Nihil tamen varietatis inveni in libris calamo scriptis; vetus quoque translatio exprimit pervulgatam lectionem.* Vid. Fr. A. Wolfius apud Vaterum p. 205. Brandis Philol. IV, 42.

34 *μέρη δὲ τιμῆς*] *θυσίαι*, exempla dant inscriptiones. *μνῆμαι ἐν μέτροις* Cicero pro Mil. 80. *ἄνευ μέτρων* ut Isocratis Euagoras, publici tituli quales in corpore Inscript. leguntur; *γέρα* ut *στέφανοι*. *προεδρίαι*, vid. Hermann Lehrbuch p. 249. *τάφοι* Thuc. II, 34. *εἰκόνες* ut Harmodii, Aristogitonis, Cononis. Demosth. adv. Lept. § 70. Isocrat.

Euagor. § 57. Krüger Hist. phil. Studien p. 116. *τροφαὶ δημόσιαι* Hermann § 127. *τὰ βαρβαρικὰ οἷον προσκυνήσεις καὶ ἐκστάσεις*, vid. quem Gaisfordus laudat, Stanleius ad Aeschyli Pers. 152. 590. Agam. 928. Dorvillius ad Charit. p. 448 = 473.

39 *καὶ οἱ φιλοχρήματοι καὶ οἱ φιλότιμοι*] Saepius coniungit hos Aristoteles, cap. 6 fine. Top. VI, 8. Pol. II, 9, ubi quod singulis diebus confirmatum videmus, prodit, 1271, 16: *καίτοι τῶν γ' ἀδικημάτων ἑκουσίων τὰ πλεῖστα συμβαίνει σχεδὸν διὰ φιλοτιμίαν καὶ διὰ φιλοχρηματίαν τοῖς ἀνθρώποις.*

pag. 1361 b 3 *σώματος δὲ ἀρετὴ ὑγίεια*] Singulas corporis virtutes nunc exponit, unde scribendum est *ἀρεταί.*

5 *Ἡρόδικος*] Heind. ad Protag. p. 489. Ast ad Phaedrum p. 223. Plat. Reip. III, 406 A: *Ἡρόδικος γὰρ παιδοτρίβης ὢν καὶ νοσώδης γενόμενος μίξας γυμναστικὴν ἰατρικῇ ἀπέκναισε πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα ἑαυτόν, ἔπειτ' ἄλλους ὕστερον πολλούς. πῇ δή; ἔφη. μακρόν, ἦν δ' ἐγώ, τὸν θάνατον αὐτῷ ποιήσας. παρακολουθῶν γὰρ τῷ νοσήματι θανασίμῳ ὄντι οὔτε ἰάσασθαι, οἶμαι, οἷός τ' ἦν ἑαυτόν, ἐν ἀσχολίᾳ τε πάντων ἰατρευόμενος διὰ βίου ἔζη ἀποκναιόμενος, εἴ τι τῆς εἰωθυίας διαίτης ἐκσταίη, δυσθανατῶν δὲ ὑπὸ σοφίας εἰς γῆρας ἀφίκετο.*

5 *εὐδαιμονίσειε*] Primus edidit Morelius pro *εὐδαιμονήσειε.*

9 *πρὸς ἀπόλαυσιν*] Intelligere videtur *τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας ὁμιλίαν*, de qua *εἰ φαύλως ἢ μὴ φαύλως* se plura dicturum Polit. II, 10 profitetur, fecit hoc in optimo reipublicae statu, sed exciderunt. Hoc vero loco facile illa ambigua verba missa facias cum Mureto qui ea non vertit, nisi oppositio sequatur v. 12: *ἡδὺν δὲ εἶναι δοκεῖν μετὰ φοβερότητος.* Vix ea ex superioribus a, 17 male repetita hic leguntur.

14 *ἄλυπον δὲ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὧν τὸ γῆρας λωβᾶται*] Top. III, 2: *καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ καιρῷ μεῖζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἱρετώτερον, οἷον τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρᾳ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι· μεῖζον γὰρ ἐν τῷ γήρᾳ δύναται.*

16 *ἀνάγκη δὲ κινεῖν ἕτερον ἢ ἕλκοντα ἢ ὠθοῦντα ἢ αἴροντα ἢ πιέζοντα ἢ συνθλίβοντα*] Accurate haec multis examinantur Physic. VII, 2, unde hoc afferamus p. 243, 23: *τὸ δ᾽ ὑπ᾽ ἄλλου κινούμενον τετραχῶς κινεῖται· αἱ γὰρ ὑφ᾽ ἑτέρου κινήσεις τέτταρές εἰσιν, ὦσις, ἕλξις, ὄχησις, δίνησις· καὶ γὰρ τὰς ἄλλας πάσας εἰς ταύτας ἀνάγεσθαι συμβαίνει.*

19 *τοσούτῳ μείζονι*] Id est, illud *μεῖζον* quo exsuperat, tantum sit, non maius, ut ne tardiores fiant corporis motus. *μείζονι* Fr. Wolfius ap. Vaterum p. 205 delendum censet, at tum *τοσοῦτον ὥστε* cum codice C scribendum est, Toupius apud Gaisf. *τοσούτῳ μείζονι μείζων*, quod vel grammatica respuit. Codices YZ *τοσούτῳ μείζονα*. Fefellit librarios et editores Aristotelis et cogitandi et scribendi ratio.

21 *ἀγωνιστικὴ δὲ σώματος ἀρετὴ σύγκειται ἐκ μεγέθους καὶ ἰσχύος καὶ τάχους· καὶ γὰρ ὁ ταχὺς ἰσχυρός ἐστιν*] Haec postrema verba Aristotelem *καὶ τάχους* omisisse, pertinet enim *τάχος* ad *ἰσχύν*, aperte ostendere videntur, neque velocitatem inter corporis virtutes enumeravit.

22 *ἰσχυρός ἐστιν*] *robustus quidem est* vet. tr. h. e. *quidam*, unde Morelius *ἰσχυρός τίς ἐστιν*, quod etiam apud Graecum interpretem extat, coniecit.

25 *ὁ δ᾽ ἀμφοτέροις τούτοις παγκρατιαστικός, ὁ δὲ πᾶσι πένταθλος*] Scholion in r: *ἐν τῷ Θ τῆς Ὀδυσσείας διδάσκει Ὅμηρος τὸ πένταθλον ὅπερ ἐστὶ δρόμος, πάλη, ἅλμα, δίσκος, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ πυκτική. τούτοις πᾶσιν οἱ Φαίακες εὐδοκίμησαν.* Od. VIII, 104—30. Simonides p. 203 Schneid.:

> *Ἴσθμια καὶ Πυθοῖ Διοφῶν ὁ Φίλωνος ἐνίκα*
> *ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.*

Cf. schol. ad Soph. El. v. 685 Erf. Plut. Symp. II, 4: *ὅτι γὰρ μέμικται τὸ παγκράτιον ἔκ τε πυγμῆς καὶ πάλης δῆλον*, ubi plura quae huc pertinent.

26 *εὐγηρία*] Stoici ap. Stobaeum ecl. ethic. p. 132: *ἡ δ᾽ εὐγηρία χρῆσις σπουδαία γήρατος (γήρως) κατὰ φύσιν ἔχουσα.* p. 236: *εὐγηρεῖν γὰρ εἶναι τὸ μετὰ ποιοῦ γήρως διεξάγειν κατ᾽ ἀρετήν.* Isocr. Euag. § 71.

30 *καὶ πολυχρόνιος*] *et non longaevus* vet. tr., *οὐδὲ πολυχρόνιος* schol.

31 *οὔτ' ἄνευ τύχης διαμείνειεν ἄν*] Vetus interpres et veteres editiones omnes *ἂν εὐτυχής*, quod et dicendi usus Aristoteli communis refellit; nunquam enim repetita particula *ἂν* utitur. Tamen neque apud Gaisfordum neque apud Bekkerum, qui *ἄνευ τύχης* exhibent, ex scriptis varietas enotata est; primus correxit Muretus Var. Lect. VII, 7 deleta etiam negatione *οὔτε*; cum *εὐγηρία* ex corporis virtutibus (quae sunt *ὑγίεια* et *ἰσχύς*) et ex fortuna constet, nunc illis notatis *τύχη* memoranda est; id vero fit, si cum Mureto distinguamus *ἄνευ τύχης*. Neque tamen omnia conveniunt; nam si corporis bona ipsa senectutem praestent (*πολυχρόνιος*), inutilis erit fortuna; imo quod hic negavit, statim concedit etiam sine corporis bonis esse vitae producendae rationem, ut sibi ipsi contraria dicat Aristoteles; has vero difficultates effugimus, si cum eodem Mureto negationem deleamus. Tamen facilior est medicina, si *οὔτ'* mutaveris in *οὐκ*. Duo tum sunt membra, quorum prius est: *μὴ ἄνοσος γὰρ ὢν μηδὲ ἰσχυρὸς οὐκ ἔσται ἀπαθὴς οὐδ' ἄλυπος*, alterum vero hoc: *καὶ πολυχρόνιος οὐκ ἄνευ τύχης διαμείνειεν ἄν*.

36 *ὅτι ἔστιν ὁ τοιοῦτος φίλος*] Vid. ad II, 4.

39 *εὐτυχία*] Vid. Ethic. Eudem. VII, 14.

pag. 1362 14 *τότε διοριστέον*] Cap. 9; Auct. ad Her. virtutem eiusque partes in deliberativo genere explicat III, 2.

Cap. VI.

18 *βουλεύονται δὲ οὐ περὶ τοῦ τέλους ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος*] Ethic. Nic. III, 5: *βουλευόμεθα δ' οὐ περὶ τῶν τελῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὰ τέλη· οὔτε γὰρ ἰατρὸς βουλεύεται εἰ ὑγιάσει, οὔτε ῥήτωρ εἰ πείσει, οὔτε πολιτικὸς εἰ εὐνομίαν ποιήσει, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδεὶς περὶ τοῦ τέλους, ἀλλὰ θέμενοι τέλος τι, πῶς καὶ διὰ τίνων ἔσται σκοποῦσι, καὶ διὰ πλειόνων μὲν φαινομένου γίνεσθαι διὰ τίνος ῥᾷστα καὶ κάλλιστα ἐπισκοποῦσι, δι' ἑνὸς δ' ἐπιτελουμένου πῶς διὰ τούτου ἔσται κἀκεῖνο διὰ τίνος,*

ἕως ἂν ἔλθωσιν ἐπὶ τὸ πρῶτον αἴτιον, ὃ ἐν τῇ εὑρέσει ἔσχατόν ἐστιν.

18 *βουλεύονται δὲ*] Sententia ita procedit: *ἐπεὶ δὲ πρόκειται . . σκοπὸς τὸ συμφέρον . . τὸ δὲ συμφέρον ἀγαθόν, ληπτέον*, quae in medio posita leguntur, rationem cur utile sit finis reddunt, unde *δὲ* falsum, verum autem esse quod unus A servavit *βουλεύονται γὰρ* apparet.

21 *ἔστω δὴ ἀγαθὸν ὃ ἂν αὐτὸ ἑαυτοῦ ἕνεκα ᾖ αἱρετόν*] Plat. defin. p. 568: *ἀγαθὸν τὸ αὐτοῦ ἕνεκεν.* Ethic. Eudem. VIII, 15: *τῶν γὰρ ἀγαθῶν πάντων τέλη ἐστὶν ἃ αὐτὰ αὑτῶν ἕνεκά ἐστιν αἱρετά. τούτων δὲ καλὰ ὅσα δι' αὑτὰ ὄντα πάντα ἐπαινετά ἐστιν.* Plura ex Stoicorum plerumque doctrina praebet Stobaeus Ecl. ethic. p. 78: *ἀγαθόν ἐστιν ἀφ' οὗ συμβαίνει τὸ ὠφελεῖσθαι, καὶ οὗ πάντ' ἐφίεται τὰ λόγον ἔχοντα προηγουμένως, καὶ ὃ ἤτοι κατὰ φύσιν ἐστὶν ἢ ποιητικὸν τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ ὀρεκτικὸν κατὰ φύσιν, καὶ τὸ κινητικὸν τῆς κατὰ φύσιν ἐχούσης ὀρέξεως, καὶ καθ' ὃ ἕκαστον εὖ ἔχει ὅσον ἐπὶ τῇ ἐκείνου παρουσίᾳ, ἢ ποιητικόν ἐστι τοῦ τοιούτου, καὶ ὃ ἤτοι δι' αὑτό ἐστιν αἱρετὸν ἢ ποιητικὸν τοῦ αἱρετοῦ, καὶ ὃ ἤτοι εὐδαιμονία ἐστὶν ἢ συμβαλλόμενον πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ καθάπερ Στράτων τὸ τελειοῦν τὴν δύναμιν δι' ἧς τῆς ἐνεργείας τυγχάνομεν. καὶ τὸ σωστικὸν τῆς ἑκάστου οὐσίας καθὸ κρατήσει τῶν μερῶν τὰ μετέχοντα τῆς τοιαύτης δυνάμεως, καὶ πολλαχῶς ἄλλως*, deinde Platonis sententia de bono exposita p. 80—86 sic pergit: *Ἀριστοτέλης τὴν μὲν τριάδα τῶν ἀγαθῶν καὐτὸς ὁμοίως Πλάτωνι, κατὰ τοὺς τρόπους δ' ἔτι τῶν ἀγαθῶν τὰ μέν ἐστι δι' ἑαυτὰ αἱρετά, τὰ δὲ δι' ἕτερα· δι' ἑαυτὰ μὲν οὖν ἐστὶν αἱρετὰ ὅσα πρὸς τὴν αἵρεσιν αὑτῶν οὐ δι' ἄλλο τι κινεῖ ἢ προτρέπεται, τοιαῦτα δ' ἐστὶ ἥ τ' εὐδαιμονία καὶ τὸ γένος τῶν ἀρετῶν καὶ τὰ σωματικὰ κατὰ φύσιν, ὑγεία, εὐεξία, εὐαισθησία, κάλλος, τάχος, ἀρτιότης, ἰσχύς, τὰ παραπλήσια τούτοις καὶ τῶν σωματικῶν ἡδοναὶ αἱ μηδεμίαν βλάβην ἐπιφέρουσαι. ταῦτα γὰρ ὁ νοῦν ἔχων ἕλοιτ' ἂν (δι') αὐτά, κἂν μηδὲν ἄλλο κεχωρισμένον αὐτῶν περιποιῇ. δι' ἄλλα δ' ἐστὶν αἱρετὰ τὰ δι' ἕτερόν τι κεχωρισμένον αὐτῶν προκαλούμενα πρὸς τὴν αἵρεσιν, περίπατος,*

γυμνασία, μάθησις, ἀνάγνωσις, ἰατρεῖαι, θεραπεῖαι, τροφαί, σκέπαι· τούτων γὰρ οὐδὲν δι' αὑτὸ ληπτόν, κατὰ δὲ τὴν ἀναφορὰν τὴν ἐφ' ἃ παρέχεται.

23 *καὶ οὗ ἐφίεται πάντα*] Vid. cap. 7 ubi haec omnia repetit; ex Eudoxi sententia Eth. Nic. X, 2: *τὸ δὴ πᾶσιν ἀγαθὸν καὶ οὗ πάντ' ἐφίεται τἀγαθὸν εἶναι . . . οἱ δ' ἐνιστάμενοι ὡς οὐκ ἀγαθὸν οὗ πάντ' ἐφίεται, μὴ οὐδὲν λέγωσιν· ὃ γὰρ πᾶσι δοκεῖ, τοῦτ' εἶναί φαμεν.* Top. III, 1: *οἷον τὸ ἀγαθόν, πάντα γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται.* Eth. Nic. I, 1: *πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ. διὸ καλῶς ἀπεφήναντο οὗ πάντ' ἐφίεται.* Id confirmat Plato Phileb. p. 151 (21) ubi dicit *τἀγαθὸν* et *τέλεον* et *ἱκανὸν* esse. *τόδε γε μὴν ὡς οἶμαι περὶ αὐτοῦ ἀναγκαιότατον εἶναι λέγειν, ὡς πᾶν τὸ γιγνῶσκον αὐτὸ θηρεύει καὶ ἐφίεται βουλόμενον ἑλεῖν καὶ περὶ αὑτὸ κτήσασθαι καὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν φροντίζει πλὴν τῶν ἀποτελουμένων ἅμα ἀγαθοῖς.* Porphyrii schol. in Aristotel. p. 6 Brand.

24 *ἢ εἰ λάβοι νοῦν*] Res inanimatas intelligit, cap. 7: *καὶ οὗ πάντ' ἐφίεται καὶ ὃ νοῦν ἂν καὶ φρόνησιν λαβόντα ἕλοιτο*, ibidem: *ὥρισται γὰρ ἀγαθὸν εἶναι ὃ λαβόντα τὰ πράγματα φρόνησιν ἕλοιτ' ἂν ἕκαστον*, vid. Winckelmann ad Plat. Euthydemum p. 135. Valcken. ad Eur. Hipp. v. 417., inprimis prosopopoeias, ut legum apud Platonem, reipublicae apud Ciceronem, fort. etiam mortuorum ut in Isocr. Philippo § 105. infra I, 7 p. 1363 b, 14 ubi Vict. Aeschyli Agam. v. 37, Eurip. Iph. T. 51 laudat.

καὶ ὅσα ὁ νοῦς ἂν ἑκάστῳ ἀποδοίη] Non modo quod cunctis, sed etiam quod singulis ratione praeditis haec ratio suadet, bonum est, id quoque verbis *ὁ περὶ ἕκαστον νοῦς* augetur. Male coniicit Vahlen: *καὶ γὰρ ὡς ὁ νοῦς . . καὶ ὡς ὁ περὶ ἕκαστον νοῦς.*

26 *τοῦτό ἐστιν ἑκάστῳ ἀγαθόν*] Parum apte haec verba nexum interrumpunt; nam omnes definitiones dependent ex primis verbis: *ἔστω δὴ ἀγαθόν*, sed propter *ἑκάστῳ* dedita opera addita videntur.

27 *καὶ τὸ ποιητικὸν ἢ φυλακτικὸν τῶν τοιούτων, καὶ ᾧ ἀκολουθεῖ τὰ τοιαῦτα*] Cap. 7 ubi haec repetit: *καὶ τὸ*

ποιητικὸν καὶ τὸ φυλακτικὸν ἢ ᾧ ἕπεται τὰ τοιαῦτα, quae varietas in Aristotele notanda, non tentanda est; nam in eodem membro variat ut ibidem cap. 7: *ἀνάγκη τά τε πλείω τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν ἐλαττόνων, συναριθμουμένου τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ἐλαττόνων μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι.* I, 12: *καὶ οἷς ἂν τοὐναντίον τὸ μὲν λυπηρὸν ἤδη ᾖ ἢ ἡ ζημία, τὸ δὲ ἡδὺ καὶ ὠφέλιμον ὕστερα καὶ χρονιώτερα*, debebat dicere: *ἢ ὠφέλιμον ὕστερον καὶ χρονιώτερον* vel *καὶ ἡ ζημία.* I, 13: *ὥστ' ἀνάγκη πάντα τὰ ἐγκλήματα ἢ πρὸς τὸ κοινὸν ἢ πρὸς τὸ ἴδιον εἶναι, ἢ καὶ ἀγνοοῦντος ἢ ἄκοντος, ἢ ἑκόντος καὶ εἰδότος*, debebat scribere *ἢ ἀγνοοῦντος καὶ ἄκοντος*, ut Venetus Trincav. emendavit.

29 *ἀκολουθεῖ δὲ διχῶς, ἢ γὰρ ἅμα ἢ ὕστερον*] Tertium adhaeret infra cap. 7: *ἕπεται δὲ ἢ τῷ ἅμα ἢ τῷ ἐφεξῆς ἢ τῇ δυνάμει . . . δυνάμει δὲ τῷ ἱεροσυλεῖν τὸ ἀποστερεῖν· ὁ γὰρ ἱεροσυλήσας κἂν ἀποστερήσειεν.* Aliter de eadem re in Topic. III, 2: *διχῶς δ' ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι ἡ σκέψις. καὶ γὰρ πρότερον καὶ ὕστερον ἕπεται, οἷον τῷ μανθάνοντι τὸ μὲν ἀγνοεῖν πρότερον, τὸ δ' ἐπίστασθαι ὕστερον. βέλτιον δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὕστερον ἑπόμενον.* Frustra quaerimus huius diversitatis rationem.

31 *καὶ τὰ ποιητικὰ τριχῶς*] Vix mihi persuadeo adverbium ab Aristotele additum esse; sunt enim multo plura quae conferant ad sanitatem restituendam vel servandam; exempla dare vult auctor, non specierum numerum tradere; additum videtur, quod praecedit *διχῶς*.

32 *ὡς τὸ ὑγιαίνειν*] *ὑγιεινὸν* est vocabulum *πολλαχῶς λεγόμενον.* Top. I, 15: *ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν πλεοναχῶς, καὶ τὸ ὑγιεινῶς πλεοναχῶς, οἷον εἰ ὑγιεινὸν τὸ μὲν ὑγιείας ποιητικόν, τὸ δὲ φυλακτικόν, τὸ δὲ σημαντικόν.* ubi Alex. p. 56: *ποιητικὸν ὑγιείας ὡς τὸ φάρμακον, τὸ δὲ φυλακτικὸν ὡς δίαιτα, τὸ δὲ σημαντικὸν ὡς χρῶμα, σφυγμός, εὔπνοια.* Metaph. III, 2: *τὸ ὑγιεινὸν ἅπαν πρὸς ὑγίειαν, τὸ μὲν τῷ φυλάττειν, τὸ δὲ τῷ ποιεῖν, τὸ δὲ τῷ σημεῖον εἶναι τῆς ὑγιείας, τὸ δ' ὅτι δεκτικὸν αὐτῆς.*

34 *τάς τε λήψεις τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰς εἶναι καὶ τὰς τῶν κακῶν ἀποβολάς*] Infra I, 10. Ethic. Nic. V, 7 p. 1131 b,

20. Anaximenes cap. 2: *συμφέρον δ' ἐστὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν φυλακὴ ἢ τῶν μὴ προσόντων κτῆσις, ἢ τῶν ὑπαρχόντων κακῶν ἀποβολὴ ἢ τῶν προσδοκωμένων γενήσεσθαι βλαβερῶν διακώλυσις*, ubi vid. adn.

37 *τὸ κακὸν ἅμα*] *ἅμα* om. A, modo et *ὕστερον* deleatur, quae ex v. 30 illata sunt; recte idem liber *τὸ κακόν* i. e. notum quo utebatur, et omisso articulo *ἀγαθόν*, scil. novum aliquod.

pag. 1362 b 1 *τούτῳ*] A, *τοῦτο* ceteri, *τούτου* Vahlen.

4 *καὶ ποιητικαὶ τῶν ἀγαθῶν εἰσὶ καὶ πρακτικαί*] Vid. Polit. I, 3 p. 1254. 2.

5 *χωρὶς ῥητέον*] Infra cap. 9, ut aegre careamus quo vocabulo gaudet, *ὕστερον*.

5 *καὶ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· πάντα γὰρ ἐφίεται τὰ ζῷα αὐτῆς τῇ φύσει*] Vid. Ethic. Nicom. X, 2. VII, 14.

11 *καὶ ἕνεκα αὐτοῦ πολλὰ αἱρούμεθα*] Imo omnia, ut beatitudinem assequamur; necessario *αὐτῆς* reponendum est.

16 *διὸ καὶ ἄριστον δοκεῖ εἶναι*] Scolium intelligit *ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ, δεύτερον δὲ καλὸν φυὰν γενέσθαι, τὸ τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως, καὶ τὸ τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων*. Vid. scolium VII p. 25 ed. Ilgen. Adde epigramma: *λῷστον δ' ὑγιαίνειν* Ethic. Eudem. initio. Nicom. I, 9. Adde tetrametrum II, 21: *ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστιν, ὥς γ' ἡμῖν δοκεῖ.*

18 *πλοῦτος· ἀρετὴ γὰρ κτήσεως*] Eth. Nic. IV, 1: *ὁ πλοῦτος δ' ἐστὶ τῶν χρησίμων, ἑκάστῳ δ' ἄριστα χρῆται ὁ ἔχων τὴν περὶ τοῦτο ἀρετήν. καὶ πλούτῳ δὴ χρήσεται ἄριστα ὁ ἔχων τὴν περὶ τὰ χρήματα ἀρετήν.*

21 *καὶ ἀκολουθεῖ αὐτοῖς*] Fortasse praestat *αὐταῖς*, saepe tamen utitur neutro genere Aristoteles praeter morem ceterorum auctorum, II, 6: *διὰ τοῦτο τοὺς ἀεὶ παρεσομένους μᾶλλον αἰσχύνονται καὶ τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς διὰ τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀμφότερα.* II, 8 p. 1385 b, 29.

23 *δύναμις τοῦ λέγειν, τοῦ πράττειν*] Incipit ab animi virtutibus, transitum facit ad corporis bona, sequuntur denique externa. Quare quae nunc exponuntur, non optimo loco collocata sunt, et maxime mirum est postremum *τὸ δίκαιον*, cum

initio *δικαιοσύνη* sit nominata. Distinxit quidem supra v. 8 *τὴν ἡδονὴν* et *τὰ ἡδέα* causa addita, hic vero quid *δικαιοσύνη* et *τὸ δίκαιον* longe inter se disiuncta differant nil dictum est. p. 1367, 19. Num haec postea margini adscripta erant? certe egregie convenit, si *τὰς ἕξεις* sequuntur *αἱ δυνάμεις*, quarum postrema, *τὸ ζῆν*, aptum transitum ad *ὑγίειαν*, i. e. ad corporis bona facit.

24 *μνῆμαι*] Multitudinis numerus displicet Victorio, Mureto, Vatero; scribendum *μνήμη*.

29 *ἐν δὲ τοῖς ἀμφισβητησίμοις ἐκ τῶνδε οἱ συλλογισμοί*] Superiora sunt necessario bona *ἀνάγκη ἀγαθὰ εἶναι τάδε*, haec ambigua et incerta; igitur conclusione ea bona esse demonstrandum est. Accurate omnia, quae in hac re oratorem adiuvant, Aristoteles congerit; recentiores vero rhetores, qui maxime philosophum neglexerunt, hic tamen in quibusdam secuti sunt, ut Syrianus ad Hermog. IV p. 739 (*ἐξετάσομεν δὲ τὸ συμφέρον διὰ τόπων ἑπτά*), Sopater IV p. 744, et qui eadem praebet anonymus, a Planude excerptus; V p. 350, quae fragmenta ex optimis libris rhetoricis qui Aristotelis vestigia premebant et dilatabant, hausta esse videntur; cum his conferas II, 23 expositos *τόπους*, qui item in Rhetoribus graecis apparent, et III, 18 caput *περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως* ex eodem fonte translatum et nuper editum, ut hos libros Aristotelis quondam ab incerto auctore docte expositos esse ex illis fragmentis intelligas.

30 *ᾧ τὸ ἐναντίον κακόν, τοῦτ' ἀγαθόν*] Sopater IV p. 744: *ἐπιχειρήσομεν δὲ εἰς αὐτὰ ποιούμενοι τὴν ἐργασίαν ἀπὸ τῶνδε. πρῶτον ἀπὸ τῶν ἐναντίων. λέξομεν γὰρ ὅτι εἰ κακὸν τὸ μὴ ἔχειν συμμάχους, δῆλον ὅτι τὸ ἔχειν ἀγαθὸν καὶ εἰ ναῦς μὴ ἔχειν κακόν, συμφέρον τὸ ἔχειν.* Hic locus primus et frequentissimus, vid. II, 23. Anaxim. 2 sub finem.

Andocidea IV, 12: *ὥστ' εἴπερ ἡγεῖσθε πολίτην ἀγαθὸν Ἀριστείδην καὶ δίκαιον γεγονέναι, τοῦτον προσήκει κάκιστον νομίζειν, ὡς τἀναντία περὶ τῶν πόλεων ἐκείνῳ γινώσκοντα*, ubi etiam verba *καὶ δικαιότατον* oppositionis gratia requirimus.

31 *καὶ οὗ τὸ ἐναντίον τοῖς ἐχθροῖς συμφέρει*] Se-

cundus locus; Syrianus IV p. 739: *ἀπὸ τοῦ τοῖς ἐχθροῖς κακοῦ, ἡμῖν δὲ ὠφελίμου.*

34 *καὶ ὅλως ὃ οἱ ἐχθροὶ βούλονται ἢ ἐφ' ᾧ χαίρουσι, τοὐναντίον τούτῳ ὠφέλιμον φαίνεται*] Tertius locus; Syrianus Rhet. Gr. IV p. 739: *ἀπὸ τοῦ τοῖς ἐχθροῖς ἡδέος, ἡμῖν δὲ ἀσυμφόρου.* Ex Aristotele sumpta quae apud Sopatrum leguntur Rhet. Gr. IV p. 744. V p. 350: *δεύτερον ἀπὸ τῆς τῶν πολεμίων ἐλπίδος τε καὶ δόξης, οἷς ἡμῖν συμβᾶσιν ἐκεῖνοι χαιρήσουσι, ταῦτα ἡμῖν ἀσύμφορα, ὡς παρὰ τῷ ποιητῇ* [Il. α, 255]

*ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες.**)

καὶ πάλιν ἡμεῖς ἐροῦμεν ὅτι κἀκείνοις δοκεῖ βέλτιστον εἶναι τοῦτο εἰ ποιήσαιμεν, ὡς καὶ Δημοσθένης ἐχρήσατο εἰπών· σκεψώμεθα δέ, τί ἂν εὔξαιτο Φίλιππος τούτῳ γενέσθαι τῷ στρατοπέδῳ; ἆρ' οὐ διαρπασθῆναι καὶ λυθῆναι; εἶτα συναγαγὼν τὸ νόημά φησιν· εἶθ' ἃ ἂν Φίλιππος εὔξαιτο τοῖς θεοῖς καὶ ἑξῆς. Integrum hoc exemplum quod ad illustrandum Aristotelem egregie veteres contulerunt, hoc est pro Chers. § 20 p. 94: *εἰ γάρ τις ἔροιτο Φίλιππον, εἰπέ μοι, πότερ' ἂν βούλοιο τούτους τοὺς στρατιώτας οὓς Διοπείθης νῦν ἔχει τοὺς ὁποιουστινασοῦν (οὐδὲν γὰρ ἀντιλέγω), εὐθενεῖν καὶ παρ' Ἀθηναίοις εὐδοξεῖν καὶ πλείους γίγνεσθαι τῆς πόλεως συναγωνιζομένης, ἢ διαβαλλόντων τινῶν καὶ κατηγορούντων διασπασθῆναι καὶ διαφθαρῆναι; τοῦτ' ἂν οἶμαι φήσειεν. εἶθ' ἃ Φίλιππος ἂν εὔξαιτο τοῖς θεοῖς, ταῦθ' ὑμῶν τινὲς ἐνθάδε πράττουσιν; εἶτα ἔτι ζητεῖτε, πόθεν τὰ τῆς πόλεως ἀπόλωλεν ἅπαντα;* conf. Hermog. p. 72. pro Ctesiph. § 176 p. 286: *εἰ μὲν τοίνυν προαιρησόμεθ' ἡμεῖς, ἔφην, ἐν τῷ παρόντι, εἴ τι δύσκολον πέπρακται Θηβαίοις πρὸς ἡμᾶς, τούτου μεμνῆσθαι καὶ ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡς ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν οὖσι μερίδι, πρῶτον μὲν ἃ ἂν εὔξαιτο Φίλιππος ποιήσομεν, εἶτα φοβοῦμαι μὴ προσδεξαμένων τῶν νῦν ἀνθεστηκότων αὐτῷ καὶ μιᾷ γνώμῃ πάντων φιλιππισάντων εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔλθωσιν*

* Eustathius ad Il. p. 379: *τὸ δὲ δυσμενέεσσι μὲν χάρμα ἀποδεικνύει βαρὺ εἶναι τὸ ἐφ' ᾧ χαίρουσιν οἱ ἐχθροί· τοῦτο δὲ δηλοῦται καὶ ἐν τῷ ἦ που καγχαλόωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐν τῷ ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος.*

ἀμφότεροι. p. 294 § 198: καὶ ὅτῳ συνενηνόχασιν οἱ αὐτοὶ καιροὶ καὶ τοῖς τῆς πόλεως ἐχθροῖς, οὐκ ἔνι τοῦτον εὔνουν εἶναι τῇ πατρίδι. Olynth. I p. 16 § 24: δεῖ τοίνυν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν ἀκαιρίαν τὴν ἐκείνου καιρὸν ὑμέτερον νομίσαντας ἑτοίμως συνάρασθαι τὰ πράγματα καὶ πρεσβευομένους ἐφ' ἃ δεῖ καὶ στρατευομένους αὐτοὺς καὶ παροξύνοντας τοὺς ἄλλους ἅπαντας, λογιζομένους, εἰ Φίλιππος λάβοι καθ' ἡμῶν τοιοῦτον καιρὸν καὶ πόλεμος γένοιτο πρὸς τῇ χώρᾳ, πῶς ἂν αὐτὸν οἴεσθε ἑτοίμως ἐφ' ὑμᾶς ἐλθεῖν; εἶτ' οὐκ αἰσχύνεσθε, εἰ μηδ' ἃ πάθοιτ' ἄν, εἰ δύναιτ' ἐκεῖνος, ταῦτα ποιῆσαι καιρὸν ἔχοντες οὐ τολμήσετε; Lysias XXV, 21—4 qui egregius est locus. Andocides in Alcib. § 5 inter argumenta quibus ὀστρακισμοῦ legem improbat, hoc quoque affert: οἶμαι δὲ καὶ τοὺς φίλους ὑμῶν ἐν ταύτῃ μάλιστα τῇ ἡμέρᾳ λυπεῖσθαι καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἥδεσθαι, συνειδότας ὡς ἂν ἀγνοήσαντες ἐξελάσητε τὸν βέλτιστον, δέκα ἐτῶν ἡ πόλις οὐδὲν ἀγαθὸν ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς πείσεται. Demosth. παραπρ. § 299 p. 437: καὶ τὴν πόλιν συνέχειν φησὶν ἡ μαντεία, ὅπως ἂν μίαν γνώμην ἔχωσιν ἅπαντες καὶ μὴ τοῖς ἐχθροῖς ἡδονὴν ποιῶσι. πότερον οὖν οἴεσθ' ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν τοσαῦτα κακὰ εἰργασμένον σωθέντα ἢ δίκην δόντα ἡδονὴν Φιλίππῳ ποιῆσαι; ἐγὼ μὲν οἶμαι σωθέντα. φησὶ δέ γε ἡ μαντεία δεῖν ὅπως ἂν μὴ χαίρωσιν οἱ ἐχθροὶ ποιεῖν. ἅπασι τοίνυν μιᾷ γνώμῃ παρακελεύεται κολάζειν τοὺς ὑπηρετηκότας τι τοῖς ἐχθροῖς ὁ Ζεὺς ἡ Διώνη πάντες οἱ θεοί. In Androt. § 77 (in Timocrat. § 185). Dinarchus in Demosth. § 36. 65: ὃν οἱ μὲν ἐχθροὶ καὶ κακόνοι τῆς πόλεως ζῆν ἂν βούλοιντο, συμφορὰν ἡγούμενοι τῆς πόλεως εἶναι, ὅσοι δὲ εὖνοι τοῖς ὑμετέροις πράγμασι καὶ μεταπεσούσης τῆς τύχης ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἂν τὰ τῆς πόλεως πράγματα ἐλθεῖν, τὴν ἀξίαν δίκην δόντα τῶν πεπραγμένων ἀπολωλέναι βούλονται καὶ ταῦτ' εὔχονται τοῖς θεοῖς. Demosth. Philipp. IV § 20: καὶ Φίλιππον δ' αὐτὸν οἶμαι οὐδὲν ἂν ἄλλο μὰ τοὺς θεοὺς εὔξασθαι ποιεῖν τὴν πόλιν ἢ ταῦτα ἃ νῦν ποιεῖτε. Aeschines in Ctesiph. § 147: τί γὰρ ἂν οἴεσθε Φίλιππον ἐν τοῖς τότε καιροῖς εὔξασθαι; οὐ χωρὶς μὲν

πρὸς τὴν πολιτικὴν δύναμιν, χωρὶς δ' ἐν Ἀμφίσσῃ πρὸς τοὺς ξένους διαγωνίσασθαι, ἀθύμους δὲ τοὺς Ἕλληνας λαβεῖν τηλικαύτης πληγῆς γεγενημένης; καὶ τηλικούτων κακῶν αἴτιος γεγενημένος Δημοσθένης. Tacitus histor. I, 84: *Si Vitellio et satellitibus eius eligendi facultas detur, quem nobis animum, quas mentes imprecentur, quid aliud quam seditionem et discordiam optabunt? ne miles centurioni, ne centurio tribuno obsequatur, hinc confusi pedites equitesque in exitium ruamus.* Cicero pro Murena cap. 39 § 83, quem Victorius iam attulit: *Si L. Catilina cum suo consilio nefariorum hominum, quos secum eduxit, hac de re posset iudicare, condemnaret L. Murenam; si interficere posset, occideret. Idemne igitur delecti amplissimis ex ordinibus honestissimi atque sapientissimi viri iudicabunt, quod ille importunissimus gladiator, hostis rei publicae iudicaret?* Sinon ap. Virgil. Aen. II, 104 a Victorio laudatus: *Hoc Ithacus velit et magno mercentur Atridae.*

35 *διὸ εἴρηται*] A, *εὖ* ceteri inserunt, sine causa, cum haec omnia sint controversa, *ἀμφισβητήσιμα*, exemplum poetae afferre, non poetam laudare vult.

37 *ὅθεν λέγεται ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους*] Pol. V, 5: *συνάγει γὰρ καὶ τοὺς ἐχθίστους ὁ κοινὸς φόβος*, ubi exempla plura narrantur.

pag. 1363 1 *καὶ οὗ μή ἐστιν ὑπερβολή, τοῦτο ἀγαθόν, ὃ δ' ἂν ᾖ μεῖζον ἢ δεῖ, κακόν*] Quartus locus. Laudat *τὸ μέσον, τὴν μεσότητα*, quam rationem in Ethicis libris persequitur, quare posterius sic dicere poterat: *ὃ δ' ἂν ᾖ ὑπερβολή, κακόν*, unde exspectamus potius *καὶ ὃ μή ἐστιν ὑπερβολή, τοῦτο ἀγαθόν*. Polit. VIII, 7 p. 1342 b, 14: *τὸ μέσον τῶν ὑπερβολῶν ἐπαινοῦμεν καὶ χρῆναι διώκειν φαμέν.* Alibi *ὑπερβολὴ* ipsa laudatur, ut Isocr. de bigis § 34.

2 *καὶ οὗ ἕνεκα πολλὰ πεπόνηται ἢ δεδαπάνηται*] Quintus locus; Syrianus Rhet. Gr. IV p. 739: *ἀπὸ τοῦ σφόδρα δεῖν ἐκείνων ἀντέχεσθαι ὑπὲρ ὧν πόνους τε παμπόλλους ἐπονήσαμεν καὶ χρήματα ἀνηλώσαμεν.* Sopater ibidem p. 744 et Anonymus tom. V p. 351: *τρίτον δι' ἃ πολλάκις κινδύνους πολλοὺς ὑπεμείναμεν καὶ χρήματα ἀνηλώσαμεν, τούτων ἔχεσθαι συμφέρει ὡς παρ' Ὁμήρῳ* [Il. *β*, 160]:

κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιεν
Ἀργείην Ἑλένην

καὶ ἑξῆς. τοῦτο δέ τινες καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνδόξου φασὶν ἐπιχείρημα.

3 *καὶ ὡς τέλος*] *καὶ (γὰρ) ὡς τέλος* Vahlen über die Reihenfolge p. 156.

6 *καὶ αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν*] Il. *β*, 298.

6 *καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν*] Proverbium quod a nullo notatum legimus; conf. Erasmi Adag. II, 1, 65; sensum superiora demonstrant exempla et indicavit Victorius; dicitur de iis, qui quod paene ad exitum perduxerunt, labore defatigati relinquunt aut inane reddunt; aquam e loco remotiori petitam in foribus ipsis urceo incautius offenso profundunt.

7 *καὶ οὗ πολλοὶ ἐφίενται, καὶ τὸ περιμάχητον φαινόμενον*] Sextus locus. Syrianus IV p. 739: *ἀπὸ τῆς πάντων ἢ τῶν πλειόνων κρίσεως.* Sopater p. 745, Anonymus V p. 351: *πέμπτον ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν κρίσεως, οἷον εἰ τύχοι ἐπὶ ἐλευθερίας εἰ πάντες ἐπιδιώκουσιν αὐτὴν ἢ καὶ οἱ πλεῖστοι, τοῦτο καὶ ἡμῖν πρακτέον.* Hi quoque loci scribendum esse probant: *καὶ οὗ οἱ πολλοὶ ἐφίενται . . οἱ δὲ πολλοὶ ὥσπερ πάντες φαίνονται*; non enim *πολλοί*, sed *οἱ πολλοὶ* propius accedunt ad id, ut omnes esse videantur. Ethica Nicom. IX, 8: *οἱ μὲν οὖν εἰς ὄνειδος ἄγοντες αὐτὸ φιλαύτους καλοῦσι τοὺς ἑαυτοῖς ἀπονέμοντας τὸ πλεῖον ἐν χρήμασι καὶ τιμαῖς καὶ ἡδοναῖς ταῖς σωματικαῖς· τούτων γὰρ οἱ πολλοὶ ὀρέγονται καὶ ἐσπουδάκασι περὶ αὐτὰ ὡς ἄριστα ὄντα, διὸ καὶ περιμάχητά ἐστιν . . . ὁ δ' ἐπιεικὴς πειθαρχεῖ τῷ νῷ· προήσεται γὰρ καὶ χρήματα καὶ τιμὰς καὶ ὅλως τὰ περιμάχητα ἀγαθά, περιποιούμενος ἑαυτῷ τὸ καλόν.* Conf. Isocr. Helen. § 17. 40. Infra I, 12 p. 1373, 27: *καὶ ἃ πάντες ἢ πολλοὶ ἀδικεῖν εἰώθασιν.* Ex contrario hoc argumento ostracismum malum esse docet Andocid. IV, 6: *ῥᾴδιον δὲ καὶ ἐντεῦθεν γνῶναι τὸν νόμον πονηρὸν ὄντα· μόνοι γὰρ αὐτῷ τῶν Ἑλλήνων χρώμεθα, καὶ οὐδεμία τῶν ἄλλων πόλεων ἐθέλει μιμήσασθαι. καίτοι ταῦτα διέγνωσται ἄριστα τῶν δογμάτων,*

ἃ καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ τοῖς ὀλίγοις ἁρμόττοντα μάλιστα τυγχάνει καὶ πλείστους ἐπιθυμητὰς ἔχει.

10 καὶ τὸ ἐπαινετόν] Septimus locus. Vid. Ethic. I, 12.

11 καὶ ὃ οἱ ἐχθροὶ καὶ οἱ φαῦλοι ἐπαινοῦσιν] Octavus locus; Syrianus IV p. 739: ἀφ' ὧν οἱ ἐχθροὶ θαυμάζουσιν. Sopater IV p. 745. Anonymus V p. 351: τέταρτον ἀφ' ὧν οἱ πολέμιοι ὑπέμειναν καὶ ἃ θαυμάζουσι καὶ δι' ἃ πολλοὺς πόνους ὑφίστανται, ὑπὲρ τούτων καὶ ὑμῖν ἀγωνίσασθαι συμφέρει, ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ στεφάνου (p. 247 § 67)· τί ἔδει με συμβουλεῦσαι τῇ πόλει κινδύνου περιστάντος. καὶ τοῦτο κατασκευάζων ἐκ τοῦ Φιλίππου ἔλαβε τὰς ἀφορμὰς εἰπών· ἑώρων δὲ τὸν Φίλιππον πρὸς ὃν ἦν ἡμῖν ὁ ἀγών, ὑπὲρ δόξης τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον, τὸ σκέλος πεπηρωμένον, τὴν κλεῖν κατεαγότα. Malevoli sunt καὶ οἱ φαῦλοι et improbi, si Aristoteles hos addidit; offendit enim, quod verba quae causam indicant εἰ καὶ οἱ κακῶς πεπονθότες, non ad illos, sed ad vocabulum οἱ ἐχθροὶ pertinent; tum alio sensu infra legitur ὥσπερ καὶ φαῦλοι id quod κακοί, quare Muretum in versione illa verba iure omisisse censeo; vidit idem etiam Wolfius ap. Vaterum p. 206. Pseudodem. epitaph. § 20. Plat. Menex. p. 243 Steph. de Atheniensibus qui in Sicilia interierunt: ὧν οἱ ἐχθροὶ καὶ προσπολεμήσαντες πλείω ἔπαινον ἔχουσι σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς ἢ τῶν ἄλλων οἱ φίλοι. — Conf. Brandis Philolog. IV, 41.

13 ὥσπερ καὶ φαῦλοι οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ ἀγαθοὶ οὓς οἱ ἐχθροὶ μὴ ψέγουσιν] Qui ἐχθροὶ ἐπαινοῦσιν legunt, ut Aldus, Bekkerus, idem quod supra dictum est, repetunt; nil enim differt, seu hominem sive rem indicas, quod discrimen inesse qui correxerunt, putabant; accedit quod Simonidis versus intelligi non possit; revocanda itaque erat vetustior lectio μὴ ψέγουσιν. Locum bonos esse quos inimici laudent, Aristoteles invertit: quemadmodum et mali quos amici vituperant, quibus addit: et inimici non vituperant; sic enim Corinthii, se ab poeta ut φαύλους notatos esse, non iniuria censebant. Primus fuit Muretus, qui verba ἀγαθοὶ οὓς in versione omitteret; secutus est Vaterus p. 41—43. Syrianus l. l.

p. 739 ubi quid sit *συμφέρον*, locos affert, dicit: *ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μὴ ψέγεσθαι.* Optime vero A om. verba *οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ ἀγαθοί*, in cuius margine apparent *οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι.*

15 *Κορίνθιοι ὑπὸ Σιμωνίδου ποιήσαντος*] Welker Mus. Rhen. III, 3 p. 426. (tom. III fragm. CXXVIII ed. Lips.) Plut. Dion init.: *Ἆρά γ', ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης φησίν, ὦ Σόσσιε Σενεκίων, τοῖς Κορινθίοις οὐ μηνίειν τὸ Ἴλιον ἐπιστρατεύσασι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι κἀκείνοις οἱ περὶ Γλαῦκον ἐξ ἀρχῆς Κορίνθιοι γεγονότες συνεμάχουν προθύμως, οὕτως εἰκὸς τῇ Ἀκαδημίᾳ μήτε Ῥωμαίους μήτε Ἕλληνας ἐγκαλεῖν ἴσον φερομένους ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης.* Themist. cap. 5: *πάλιν δέ ποτε τὸν Σιμωνίδην ἐπισκώπτων ἔλεγε νοῦν οὐκ ἔχειν, Κορινθίοις μὲν λοιδοροῦντα μεγάλην οἰκοῦντας πόλιν, αὐτοῦ δὲ ποιούμενον εἰκόνας οὕτως ὄντος αἰσχροῦ τὴν ὄψιν.* Schol. Pind. Oly. XIII, 78: *οἱ Κορίνθιοί φησιν ἐπ' ἀμφότερα τὰ μέρη ἠρίστευσαν ἐν Ἰλίῳ· καὶ γὰρ τοῖς Τρωσὶ συνεμάχησαν καὶ τοῖς Ἕλλησιν. Τρωσὶ μὲν Γλαῦκος τὸ γένος εἰς Βελλεροφόντην ἀνάγων τὸν Γλαύκου τοῦ Σισύφου, τοῖς δὲ Ἀχαιοῖς Εὐχήνωρ Πολυΐδου τοῦ μάντεως. τοῦτο δὲ καὶ Σιμωνίδης εἶπε*

Κορινθίοισι δ' οὐ μανίει τὸ Ἴλιον

οὐδὲ Δαναοί· ἀμφοτέροις γὰρ σύμμαχοι ἐγένοντο. ubi vid. Boeckh p. 279. Ex his scholiis sumpta sunt, quae Stephanus fine libri primi comment. p. 285 male sic descripsit: *οὕτω δὲ καὶ Σιμωνίδης ἐποίησε· Κορινθίοις δ' οὐ μανίει οὐδὲ Δαναοῖς, τὸ Ἴλιον δηλαδή.* Schneidewin Simonid. p. XXVIII, 106. Geminum verbum praeter scholiastam Plutarchus, non Aristoteles servavit; in Aristotele Boeckhius corrigit *Κορινθίοισι δ'*, sed cod. schol. Pindari legit *Κορινθίοισιν οὐ*, ut haereas, utrum sit praeferendum. In marg. codicis C: *ὑπέλαβον μὴ εἰδότες ὅτι ἀγαθοὶ οἷς οἱ ἐχθροὶ οὐ μέμφονται ἀλλ' ἐπαινοῦσιν.*

16 *καὶ ὃ τῶν φρονίμων τις ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν προέκρινεν*] Nonus locus; Syrianus p. 739: *ἀπὸ τῆς τῶν ἐνδόξων κρίσεως.* Sopater p. 745. Anonymus V p. 351: *ἕκτον ἀπὸ τῆς τῶν ἐνδόξων κρίσεως, οἷον ὡς οἱ πρόγονοι τάδε ἔπραξαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὡς παρ' Ὁμήρῳ*

[Il. δ, 308]· ὧδε καὶ οἱ πρότεροι πόλιας καὶ τείχε' ἐπόρθουν. Frequentissimus locus in arte rhetorica ἐκ κρίσεως vel ἐκ κρίσεως ἐνδόξου dictus; causam dicit Aristoteles Eth. Nic. III, 6: ὁ σπουδαῖος γὰρ ἕκαστα κρίνει ὀρθῶς καὶ ἐν ἑκάστοις τἀληθὲς αὐτῷ φαίνεται et quae seqq. — I, 5 p. 1361, 27: οὗ πάντες ἐφίενται ἢ οἱ πολλοὶ ἢ οἱ ἀγαθοὶ ἢ οἱ φρόνιμοι. Male οὐρανίων pro φρονίμων coniecit G. Wolff. Mus. Rhen. XIX, 631. Conf. l. ex Topicis ad p. 1364 b, 11.

18 καὶ Ἑλένην Θησεὺς καὶ Ἀλέξανδρον αἱ θεαί] Isocr. Helen. § 18. 41.

19 καὶ ὅλως τὰ προαιρετά] Decimus locus; quid sit προαίρεσις, exponit Eth. Nic. III, 4. Sequitur nunc topica ratio τῶν προαιρετῶν ex quatuordecim locis constans praeter dicta, quae ipsa homines ut aliquid aggrediantur incitant.

20 τὰ τοῖς ἐχθροῖς κακὰ καὶ τὰ τοῖς φίλοις ἀγαθά] Top. II, 7 p. 113, 2: τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς οὐκ ἔστιν ἐναντίον· ἀμφότερα γὰρ αἱρετὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ ἤθους. Atque haec si Socraticos excipis, totius antiquitatis erat sententia. Hoc est quod Demosthenes vult, cuius locum recentiores de cor. 89 male explicant: τῆς νῦν εἰρήνης, ἣν οὗτοι κατὰ τῆς πατρίδος τηροῦσιν οἱ χρηστοὶ ἐπὶ ταῖς μελλούσαις ἐλπίσιν, ὧν διαμάρτοιεν καὶ μετάσχοιεν ὧν ὑμεῖς οἱ τὰ βέλτιστα βουλόμενοι τοὺς θεοὺς αἰτεῖτε, μὴ μεταδοῖεν ὑμῖν ὧν αὐτοὶ προῄρηνται. Precantur enim cives deos et orant, ut ipsis bona contingant, inimicis mala.*

21 καὶ τὰ δυνατά] Sic Isocrates Philippum docet, fieri posse ut Graecorum disiunctas civitates conciliet, § 39—56 οὐκ ἀδύνατον, tum etiam ῥᾴδιον esse demonstrat § 57—87 hisque argumentis eum ad egregium illud opus perficiendum cohortatur. § 118: χρὴ δὲ τοὺς μείζονος δόξης τῶν ἄλλων ἐπιθυμοῦντας περιβάλλεσθαι μὲν τῇ διανοίᾳ τὰς πράξεις δυνατὰς μέν, εὐχῇ δ' ὁμοίας, ἐξεργάζεσθαι δὲ ζητεῖν αὐτὰς ὅπως ἂν οἱ καιροὶ παραδιδῶσιν.

21 ταῦτα] A, sed in marg. δυνατὰ et sic vet. transl. et Graec. interpres.

22 *τά τε γενόμενα ἂν καὶ τὰ ῥᾳδίως γιγνόμενα*] Ethic. Nic. III, 5: *κἂν μὲν ἀδυνάτῳ ἐντύχωσιν, ἀφίστανται, οἷον εἰ χρημάτων δεῖ, ταῦτα δὲ μὴ οἷόν τε πορισθῆναι· ἐὰν δὲ δυνατὸν φαίνηται, ἐγχειροῦσι πράττειν. δυνατὰ δὲ ἃ δι' ἡμῶν γένοιτ' ἄν· τὰ γὰρ διὰ τῶν φίλων, δι' ἡμῶν πώς ἐστιν· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν ἡμῖν.* Poetic. 9: *ἐπὶ δὲ τῆς τραγῳδίας τῶν γενομένων ὀνομάτων ἀντέχονται. αἴτιον δ' ὅτι πιθανόν ἐστι τὸ δυνατόν. τὰ μὲν οὖν μὴ γενόμενα οὔπω πιστεύομεν εἶναι δυνατά, τὰ δὲ γενόμενα φανερὸν ὅτι δυνατά· οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο, εἰ ἦν ἀδύνατα.* Mirum si Aristoteles hic primum neglexit, id quod factum est, fieri posse; si dixit *γενόμενα ἄν*, idem exprimit quod in Nic. *ἃ δι' ἡμῶν γένοιτ' ἄν*? at idem fere significat *τὰ ῥᾳδίως γιγνόμενα*. Melius abest illa particula, ni fallor. Anaxim. 1: *δυνατὰ δὲ πάντα τὰ ἐνδεχόμενα γενέσθαι.* Melius adhaeret vocabulum sequentibus *τὰ ῥᾳδίως* (*ἂν*) *γιγνόμενα.*

23 *ῥᾴδια δὲ ὅσα ἢ ἄνευ λύπης ἢ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ· τὸ γὰρ χαλεπὸν ὁρίζεται ἢ λύπῃ ἢ πλήθει χρόνου*] Cicero de invent. II, 56, 169: *Facile fieri id dicimus quod sine magno aut sine ullo labore, sumptu, molestia quam brevissimo tempore confici possit; difficile autem fieri quod quamquam laboris, sumptus, molestiae, longinquitatis indiget atque aut omnes aut plurimas aut maximas causas habet difficultatis, tamen his susceptis difficultatibus compleri atque ad exitum perduci potest.*

25 *καὶ ἐὰν ὡς βούλονται*] Si res ut volunt, est, facile aggrediuntur, *προαιρετὸν* est, ut Isocrates Philippum ad bellum Persis inferendum adhortatur; omnia enim quae ad expeditionem suscipiendam et perficiendam necessaria sint, Philippo ex animi sententia suppetere § 95—105. 137. 115: *ἔστι δέ σοι πεισθέντι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις τυχεῖν δόξης, οἵας ἂν αὐτὸς βουληθῇς. — ὅσ' ἂν βούλωνται* coniicit Gaisf. Conf. I, 7 p. 1364, 30.

26 *ἐὰν ἢ λανθάνῃ ἡ τιμωρία ἢ μικρὰ ᾖ*] Wolfius *λανθάνῃ ἢ ἡ τιμωρία μικρὰ ᾖ*, sed tum *λανθάνωσιν* requiritur; difficultatem fugit vetus interpres *τιμωρίαν molestiam* vertens. Et sane nescio quid h. l. velit poena et vindicta, nam damni vel incommodi vis vocabulo non inest; neque tamen

aliud ille in codice suo invenit; fortasse delendum *ἡ τιμωρία* et intelligendum *τὰ κακά*.

27 *καὶ τὰ ἴδια καὶ ἃ μηδεὶς καὶ τὰ περιττά· τιμὴ γὰρ οὕτω μᾶλλον*] Id fiet, si Philippus Persas in suam potestatem redegerit § 140—3.

28 *καὶ τὰ ἁρμόττοντα αὐτοῖς*] Convenit Philippo, *ἄξιον* est § 68—71, et *κατὰ γένος* ex Herculis genere prognato § 105—127 et *κατὰ δύναμιν* potentissimo regi § 137.

29 *καὶ ὧν ἐλλείπειν οἴονται, κἂν μικρὰ ᾖ*] Sic Isocrates quae Philippus iam perfecerit, quam quae perficienda restent, maiora esse dicit § 115.

31 *καὶ τὰ εὐκατέργαστα*] Pertinet ad *δυνατόν* et idem est quod *ῥᾴδιον*; iam Clearchus Persarum regem vicisset, nisi Cyrus nimio pugnandi ardore abreptus interiisset.

33 *καὶ ἃ χαριοῦνται τοῖς φίλοις ἢ ἃ ἀπεχθήσονται τοῖς ἐχθροῖς*] Repetit item quod supra iam dixerat: *προαιροῦνται δὲ πράττειν τὰ τοῖς ἐχθροῖς κακὰ καὶ τὰ τοῖς φίλοις ἀγαθά*. Leve enim interest discrimen, vix dignum quod commemoraret neque alieno inserendum loco. Isocrat. Philippo § 130: *διὸ δικαίως ἄν με πάντες ἐπαινοῖεν ὅτι διατετέλεκα προτρέπειν ἐπιχειρῶν οὓς ἂν ἐλπίσω μάλιστα δυνήσεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἀγαθόν τι ποιῆσαι, τοὺς δὲ βαρβάρους ἀφελέσθαι τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν*. Oratores in exordio se amicorum et bonorum studio ductos ad causam dicendam ascendisse confiteri solent.

34 *καὶ ὅσα οὓς θαυμάζουσι προαιροῦνται πράττειν*] Isocrat. Phil. § 113: *τούτου δ' ἕνεκά σοι περὶ τούτων διῆλθον, ἵνα γνῷς ὅτι σε τυγχάνω τῷ λόγῳ παρακαλῶν ἐπὶ τοιαύτας πράξεις, ἃς ἐπὶ τῶν ἔργων οἱ πρόγονοί σου φαίνονται κάλλιστα προκρίναντες*.

35 *καὶ πρὸς ἃ εὐφυεῖς εἰσὶ καὶ ἔμπειροι· ῥᾷον γὰρ κατορθώσειν οἴονται*] Philippus imperator belli peritus Isocr. § 97. 140. Aristot. Problem. XIX, 6: *διὰ τί ἅπερ ἄν τινες προέλωνται ἐνδιατρίβουσι τούτοις ἐνίοτε φαύλοις οὖσι μᾶλλον ἢ ἐν σπουδαιοτέροις . . . ἢ ὅτι ἐν οἷς οἴεται ἕκαστος κρατιστεύειν, ταῦτα προαιρεῖται, ὃ δὲ αἱρεῖται, καὶ ἐπὶ τοῦτ' ἐπείξεται νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας αὑτῷ μέρος, ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει κράτιστος*

ὧν. ὅτι δὲ ἄν τινες ἐξ ἀρχῆς προέλωνται καὶ οἷς ἂν συνεθισθῶσιν, οὐδὲ κρίνειν ἔτι δύνανται τὰ βελτίω· διέφθαρται γὰρ ἡ διάνοια διὰ φαύλας προαιρέσεις, noti sunt Euripidis versus ex Antiopa inserti. Vid. Fragm. IX p. 72 Matth.

36 *καὶ ἃ μηδεὶς φαῦλος· ἐπαινετὰ γὰρ μᾶλλον.*] Eurip. Aeoli fragm. p. 11 Matth.:

μὴ πλοῦτον εἴπῃς· οὐχὶ θαυμάζω θεὸν
ὃν χὠ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο.

Eadem Isocrates Philippo dicit § 133—6.

37 *καὶ ὧν ἐπιθυμοῦντες τυγχάνουσιν*] Deliacum epigramma Ethic. Nic. I, 9:

κάλλιστον τὸ δικαιότατον, λῷστον δ' ὑγιαίνειν,
ἥδιστον δὲ πέφυχ' οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν.

et poeta ap. Plut. de audiendis poetis cap. 11:

τόδ' ἔστι τὸ ζηλωτὸν ἀνθρώποις, ὅτῳ
τόξον μερίμνης εἰς ὃ βούλεται, πέσῃ.

38 *καὶ μάλιστα ἕκαστοι πρὸς ἃ τοιοῦτοι*] Ethic. Nic. I, 9: *τὸ μὲν γὰρ ἥδεσθαι τῶν ψυχικῶν, ἑκάστῳ δ' ἐστὶν ἡδὺ πρὸς ὃ λέγεται φιλοτοιοῦτος, οἷον ἵππος μὲν τῷ φιλίππῳ, θέαμα δὲ τῷ φιλοθεώρῳ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ δίκαια τῷ φιλοδικαίῳ καὶ ὅλως τὰ κατ' ἀρετὴν τῷ φιλαρέτῳ.*

1 *πρὸς ἃ τοιοῦτοι*] *φιλοτοιοῦτοι* Vahlen, qui hoc ne- pag. 1363 b
cessarium non esse ipse vidit.

3 *περὶ μὲν οὖν ἀγαθοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος ἐκ τούτων ληπτέον τὰς πίστεις*] Notandus articulus alteri voci praepositus, qui deest initio capitis: *ληπτέον ἂν εἴη τὰ στοιχεῖα περὶ ἀγαθοῦ καὶ συμφέροντος ἁπλῶς.* Conf. cap. 10 finem.

Cap. VII.

5 Quod in fine tertii capitis considerandum esse monuerat, *τὸ μεῖζον* et *ἔλαττον*, nunc in deliberativo genere, cui finis est *τἀγαθὸν* et *τὸ συμφέρον*, exponit et quid sit melius et utilius ostendit; eundem locum initio tertii libri Topicorum, in quo *πότερον αἱρετώτερον ἢ βέλτιον δυοῖν ἢ πλειόνων* disquirit, accurate tractavit et mirum auctorem prioris expositionis nullam facere mentionem; nos singula singulis appone-

mus; exstant vero ibi plura quae hic desiderantur; fort. oratori minus necessaria esse censuit. Ceterum neque hic, neque in Topicis certum quendam ordinem quo haec congesta sint, agnoscere possumus; posteriores Peripatetici locorum divisionem quam Cicero in Top. in comparatione secutus est, instituisse videntur; spectatur autem ibi numerus, species, vis, quaedam etiam ad res aliquas affectio, quae quomodo disposita sint, ap. Cic. l. l. cap. 18 legatur. Rhetores haec in *συγκρίσεως* loco tractant, v. c. Theon cap. 9, p. 231—5. — Conf. Brandis Philol. IV, 15—8.

14 ὅ] ὅ$^{\alpha}$ A ap. Victorium, ex correct. ut I, 6 p. 1362, 24 est ὅσα. Idem *λαβόντα*^{ες} *ἕλοιτο*^{ν} ap. Gaisf.

16 *τέλος δ' ἐστὶν οὗ ἕνεκα τὰ ἄλλα*] Metaphys. p. 994 b, 9: *ἔτι δὲ τὸ οὗ ἕνεκα τέλος, τοιοῦτον δὲ ὃ μὴ ἄλλου ἕνεκα ἀλλὰ τἆλλα ἐκείνου.* Aristotelem alii secuti sunt, quos vid. ap. interpretes ad Ciceron. de finib. I, 30.

17 *πρὸς αὑτὸν*] Sic A, *πρὸς αὑτὸ* alii, conf. Bonitz I, 89.

18 *ἀνάγκη τά τε πλείω τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν ἐλαττόνων, συναριθμουμένου τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ἐλαττόνων, μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι· ὑπερέχει γάρ, τὸ δὲ ἐνυπάρχον ὑπερέχεται*] Primus locus; Top. III, 2 p. 117, 16: *ἔτι τὰ πλείω ἀγαθὰ τῶν ἐλαττόνων ἢ ἁπλῶς ἢ ὅταν τὰ ἕτερα ἐν τοῖς ἑτέροις ὑπάρχῃ, τὰ ἐλάττω ἐν τοῖς πλείοσιν*, ubi vid. Alexand. p. 129 qui apte Ethic. Nicom. I, 5 laudat: *τὸ δ' αὔταρκες τίθεμεν ὃ μονούμενον αἱρετὸν ποιεῖ τὸν βίον καὶ μηδενὸς ἐνδεᾶ· τοιοῦτον δὲ τὴν εὐδαιμονίαν οἰόμεθα εἶναι· ἔτι δὲ αἱρετωτάτην μὴ συναριθμουμένην, συναριθμουμένην δὲ δῆλον ὡς αἱρετωτέραν μετὰ τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἀγαθῶν· ὑπεροχὴ γὰρ ἀγαθῶν γίνεται τὸ προστιθέμενον, ἀγαθῶν δὲ τὸ μεῖζον αἱρετώτερον ἀεί.* Adde Ethic. X, 2 ubi *ἡδονή* exponitur: *προστιθεμένην τε ὁτῳοῦν τῶν ἀγαθῶν αἱρετώτερον ποιεῖν οἷον τῷ δικαιοπραγεῖν καὶ σωφρονεῖν. καὶ αὔξεσθαι δὴ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ αὑτῷ. ἔοικε δὴ οὗτός γε ὁ λόγος τῶν ἀγαθῶν αὐτὴν ἀποφαίνειν καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἑτέρου· πᾶν γὰρ μεθ' ἑτέρου ἀγαθοῦ αἱρετώτερον ἢ μονούμενον. τοιούτῳ δὴ λόγῳ καὶ Πλάτων ἀναιρεῖ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡδονὴ τἀγαθόν· αἱρετώτερον γὰρ εἶναι τὸν ἡδὺν*

βίον μετὰ φρονήσεως ἢ χωρίς, εἰ δὲ τὸ μικτὸν κρεῖττον, οὐκ εἶναι τὴν ἡδονὴν τἀγαθόν· οὐδενὸς γὰρ προστεθέντος αὐτὸ τἀγαθὸν αἱρετώτερον γίνεσθαι.

21 καὶ ἐὰν τὸ μέγιστον τοῦ μεγίστου ὑπερέχῃ, καὶ αὐτὰ αὐτῶν] Locus secundus; Topic. III, 2 p. 117 b, 33: ἔτι εἰ ἁπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον, καὶ τὸ βέλτιστον τῶν ἐν τούτῳ βέλτιον τοῦ ἐν τῷ ἑτέρῳ βελτίστου, οἷον εἰ βέλτιον ἄνθρωπος ἵππου, καὶ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων. καὶ εἰ τὸ βέλτιστον τοῦ βελτίστου βέλτιον, καὶ ἁπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον, οἷον εἰ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων, καὶ ἁπλῶς ἄνθρωπος ἵππου βελτίων. Eth. Eud. II, 1 p. 1219, 31.

28 καὶ ὅταν τόδε μὲν τῷδε ἕπηται, ἐκεῖνο δὲ τούτῳ μή] Tertius locus; Topic. III, 2 p. 117, 5: ἔτι ὅταν δύο τινὰ ᾖ σφόδρα ἀλλήλοις παραπλήσια καὶ μὴ δυνώμεθα ὑπεροχὴν μηδεμίαν συνιδεῖν τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον, ὁρᾶν ἀπὸ τῶν παρεπομένων· ᾧ γὰρ ἕπεται μεῖζον ἀγαθόν, τοῦθ' αἱρετώτερον. ἂν δ' ᾖ τὰ ἑπόμενα κακά, ᾧ τὸ ἔλαττον ἀκολουθεῖ κακόν, τοῦθ' αἱρετώτερον. ὄντων γὰρ ἀμφοτέρων αἱρετῶν οὐδὲν κωλύει δυσχερές τι παρέπεσθαι. διχῶς δ' ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι ἡ σκέψις· καὶ γὰρ πρότερον καὶ ὕστερον ἕπεται, οἷον τῷ μανθάνοντι τὸ μὲν ἀγνοεῖν πρότερον, τὸ δ' ἐπίστασθαι ὕστερον. βέλτιον δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὕστερον ἑπόμενον. λαμβάνειν οὖν τῶν ἑπομένων ὁπότερον ἂν ᾖ χρήσιμον. Conf. quod supra ad cap. 6 adnotavimus.

33 καὶ τὰ ὑπερέχοντα τοῦ αὐτοῦ μείζονι μείζω· ἀνάγκη γὰρ ὑπερέχειν καὶ τοῦ μείζονος] Quartus locus; quae superant quod idem est cum maiore, ipsa maiora sunt. In Topicis hic locus non invenitur. Schol. ὑπερέχοντά τινος μείζονος μείζω.

35 καὶ τὰ μείζονος ἀγαθοῦ ποιητικὰ μείζω· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ μείζονος ποιητικῷ εἶναι] Quintus locus; verba sunt integra, hoc dicit auctor: non mirum hoc maius esse bonum; diximus enim et sumpsimus maioris esse boni efficiens; quare si maius bonum non efficeret, non esset μείζονος ποιητικόν: denn das war es ja gerade, dass es das sei was ein grösseres Gut bewirke. Id erat monendum, ne in posterum haesitaret

(conf. Vater p. 45) aut ne quis simile inesse censeret quod infra legimus: *ἀγαθὸν γὰρ ἦν οὗ πάντες ἐφίενται, ὥστε καὶ μεῖζον οὗ μᾶλλον.* Dativus est quem dicimus Aristotelicum, de quo vid. Trendelenb. in Museo Rhen.

36 *καὶ οὗ τὸ ποιητικὸν μεῖζον, ὡσαύτως*] Sextus locus, quo superior retro agitur; supra enim causam efficientem tractavit, nunc id quod efficitur illa, exponit. Top. III, 1 p. 116 b, 26: *ἔτι δύο ποιητικῶν, οὗ τὸ τέλος βέλτιον. ποιητικοῦ δὲ καὶ τέλους ἐκ τοῦ ἀνάλογον, ὅταν πλείονι ὑπερέχῃ τὸ τέλος τοῦ τέλους ἢ ἐκεῖνο τοῦ οἰκείου ποιητικοῦ, οἷον εἰ ἡ εὐδαιμονία πλείονι ὑπερέχει ὑγιείας ἢ ὑγίεια ὑγιεινοῦ, τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας βέλτιον ὑγιείας. ὅσῳ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ὑγιείας ὑπερέχει, τοσούτῳ καὶ τὸ ποιητικὸν τὸ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ὑγιεινοῦ ὑπερέχει. ἡ δὲ ὑγίεια τοῦ ὑγιεινοῦ ἐλάττονι ὑπερεῖχεν, ὥστε πλείονι ὑπερέχει τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας τοῦ ὑγιεινοῦ ἢ ἡ ὑγίεια τοῦ ὑγιεινοῦ. δῆλον ἄρα ὅτι αἱρετώτερον τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας τῆς ὑγιείας· τοῦ γὰρ αὐτοῦ πλείονι ὑπερέχει.* ubi conf. Alex. p. 125.

pag. 1364 1 *καὶ τὸ αἱρετώτερον καθ' αὑτὸ τοῦ μὴ καθ' αὑτό, οἷον ἰσχὺς ὑγιεινοῦ*] Septimus locus, in quo notandus est comparativus; exspectamus enim *αἱρετόν*, unde coniicias *καὶ αἱρετώτερον τὸ καθ' αὑτό*; at in his omnibus intelligendum non *αἱρετώτερον* ut in Topicis, sed *μεῖζον ἀγαθόν*. Comparationis gradus hoc ipso in capite legitur infra *καὶ τὸ πρὸς πολλὰ χρησιμώτερον*, item *καὶ τὸ ἀλυπότερον καὶ τὸ μεθ' ἡδονῆς*. *ὑγιεινοῦ* non est *ὑγιείας*, sed *ὑγιείας ποιητικοῦ*. Topic. III, 1 p. 116, 29: *καὶ τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν τοῦ δι' ἕτερον αἱρετοῦ αἱρετώτερον, οἷον τὸ ὑγιαίνειν τοῦ γυμνάζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ δι' αὑτὸ αἱρετόν, τὸ δὲ δι' ἕτερον. καὶ τὸ καθ' αὑτὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς οἷον τὸ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι τοῦ τοὺς ἐχθρούς.* et quae plura ibi de hac re leguntur. Cicero Top. 18: *quae propter se expetenda sunt, iis quae propter aliud.*

3 *κἂν ᾖ τὸ μὲν τέλος, τὸ δὲ μὴ τέλος*] Octavus locus; Topic. III, 1 p. 116 b, 22: *καὶ τὸ τέλος τῶν πρὸς τὸ τέλος αἱρετώτερον δοκεῖ εἶναι καὶ δυοῖν τὸ ἔγγιον τοῦ τέλους.* ubi Alexand. p. 124: *ὑγίεια μὲν αἱρετώτερον γυμνασίων,*

περιπάτων, σιτίων, ὅλως διαίτης ὅτι ἡ μὲν τέλος, ταῦτα δ' ἐκείνης χάριν, καὶ εὐδαιμονία ἀρετῆς, ὑγιείας, πλούτου, τῶν ἄλλων ἀγαθῶν· ἡ μὲν γὰρ τέλος, ταῦτα δ' ἐκείνης χάριν καὶ τὸ εἰδέναι τοῦ μανθάνειν καὶ τὸ κατὰ τὰς ἕξεις ἐνεργεῖν τοῦ τὰς ἕξεις ἔχειν.

5 *καὶ τὸ ἧττον προσδεόμενον θατέρου ἢ ἑτέρων· αὐταρκέστερον γάρ.*] Nonus locus; Top. III, 2 p. 117, 37: *καὶ ὃ πάντων ἐχόντων μηδὲν θατέρου δεόμεθα ἢ ὃ ἐχόντων προσδεόμεθα, τοῦ λοιποῦ καθάπερ ἐπὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρίας· δικαίων μὲν γὰρ πάντων ὄντων οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἀνδρία, ἀνδρείων δὲ πάντων ὄντων χρήσιμος ἡ δικαιοσύνη.*

7 *καὶ ὅταν τόδε μὲν ἄνευ τοῦδε μὴ ᾖ ἢ μὴ δυνατὸν ᾖ γενέσθαι, θάτερον δὲ ἄνευ τούτου*] Decimus locus, iisdem verbis quibus tertius incipiens; cum vero ubique sit intelligendum *μεῖζον ἀγαθόν* vel *μᾶλλον συμφέρον*, invertitur hic ratio; nam dicendum erat . . *τοῦδε ᾖ ἢ δυνατὸν ᾖ γενέσθαι, θάτερον δὲ μὴ ἄνευ τούτου· αὐταρκέστερον γάρ.* Id nunquam fit, neque fieri potest, nisi ipse hanc inversionem indicat; quare deleto *δὲ* apodosin esse in verbis *αὐταρκέστερον τὸ μὴ προσδεόμενον* credas, sed huiusmodi apodosis in hoc capite non invenitur, alius generis est v. c. *ἀνάγκη ἔχειν* p. 1364 b, 14, 29, 35. Recte Morelius: *alius γάρ quod et Hermolaus reddidit,* sed scripti et excusi omnes *δὲ* praebent.

10 *κἂν ᾖ ἀρχή, τὸ δὲ μὴ ἀρχή. κἂν ᾖ αἴτιον, τὸ δ' οὐκ αἴτιον διὰ τὸ αὐτό*] Locus undecimus et duodecimus, qui ex comparatione et inversione repetuntur.

14 *καὶ ἀνάπαλιν δέ*] Sic ex vet. transl. et cod. r cum Morelio scripsimus, quamvis et Victorius in A *δὴ* inveniri adnotaverit; si locus qui praecessit, invertitur, aut omnino cum oppositione quadam novum additur, Aristoteles *καὶ — δέ*, non *καὶ — δή* dicit, ut infra: *καὶ ἀντικειμένως δὲ τῶν βελτιόνων αἱ ὑπερβολαὶ βελτίους . . . καὶ τῶν καλλιόνων δὲ ἢ τῶν βελτιόνων αἱ ἐπιθυμίαι βελτίους . . . καὶ τῶν σπουδαιοτέρων δὲ καὶ καλλιόνων αἱ ἐπιστῆμαι ἀνάλογον διὰ ταῦτα . . . καὶ τὸ συντιθέναι δὲ καὶ ἐποικοδομεῖν* ut in A. repositum est et vet. transl. vertit; ceteri omittunt particulam; I, 9: *καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ ἀρετὰς ὡσαύτως.* Ibidem: *καὶ εἰ παρὰ τὸ προσῆκον δὲ ἐπὶ τὸ βέλτιον*, praecesserat enim:

καὶ ὅσα κατὰ τὸ προσῆκον. I, 11: *καὶ τὸ μὴ βίαιον δέ,* sed A. om. *δέ,* neque inest oppositio. Ibidem: *καὶ περὶ τὰς ἐσπουδασμένας δὲ παιδιὰς ὁμοίως,* praecedunt enim *παιδιαὶ ἐριστικαί.*

16 *μεῖζόν ἐστι φαίνεσθαι*] Ultimum verbum cum Victorio ex vet. translatione et A (in cuius margine ab eadem manu repositum est) reducendum esse videtur; utrumque enim maius bonum videri potest, sed non esse. Supra *αὐταρκέστερον δὲ τὸ μὴ δεόμενον, ὥστε φαίνεται μεῖζον ἀγαθόν.*

19 *ὥσπερ ὁ Λεωδάμας*] Vid. Ruhnken ad Rutil. Lup. histor. crit. Orat. p. 63. Wolf ad Leptin. p. 368. Leodamas oratoris consilium, imperatoris res gestas improbavit.

22 *πάλιν δὲ καὶ Χαβρίου*] *καὶ* in A erasum deletumque et om. vet. tr. Idem fere est quod *καὶ πάλιν δέ.*

24 *καὶ τὸ σπανιώτερον τοῦ ἀφθόνου*] Locus decimus septimus, qui invertitur; de Pindari verbis *ἄριστον μὲν ὕδωρ* vid. Boeckhii Explicat. p. 103. Probl. 1, 14 p. 860 b, 35. Polit. VII, 11 p. 1330 b, 4—17. Ex Top. fort. huc pertinent III, 2 p. 117, 35: *καὶ ὃ ἐν παντὶ καιρῷ ἢ ἐν τοῖς πλείστοις χρησιμώτερον, οἷον δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη ἀνδρίας. αἱ μὲν γὰρ ἀεί, ἡ δὲ ποτὲ χρησίμη.* Cicero Top. 18: *rara vulgaribus.*

28 *καὶ ὅλως τὸ χαλεπώτερον τοῦ ῥᾴονος*] Locus undevicesimus; Topic. III, 2 p. 117 b, 28: *ἄλλος, τὸ ἐπιφανέστερον τοῦ ἧττον τοιούτου καὶ τὸ χαλεπώτερον· μᾶλλον γὰρ ἀγαπῶμεν ἔχοντες ἃ μὴ ἔστι ῥᾳδίως λαβεῖν. καὶ τὸ ἰδιαίτερον τοῦ κοινοτέρου. καὶ τὸ τοῖς κακοῖς ἀκοινωνητότερον· αἱρετώτερον γὰρ ᾧ μηδεμία δυσχέρεια ἀκολουθεῖ ἢ ᾧ ἀκολουθεῖ.* ibiq. Alex. p. 133. Andocides II, 17—18 sua in rempublicam merita, quae exsul et vitae summo periculo et magnis expensis factis praestiterit § 10—16, civium muneribus et imperatorum officiis praeferenda esse dicit.

29 *ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ῥᾷον τοῦ χαλεπωτέρου*] Cicero Top. 18: *proclivia laboriosis.*

30 *καὶ ᾧ τὸ ἐναντίον μεῖζον, καὶ οὗ ἡ στέρησις μείζων*] Finem propositum deserit Aristoteles; utrum sit melius bonum, *μεῖζον ἀγαθόν,* quaerit, transit vero et hic et in seqq. ad contrarium, ut *καὶ ὧν τὰ ἔργα καλλίω ἢ αἰσχίω,* ubi

vet. transl. non inepte praebet ἢ βελτίω, quae adiectiva infra quoque coniuncta sunt, item καὶ ὧν καὶ αἱ κακίαι καὶ αἱ ἀρεταὶ μείζους, quae in universum quid sit maius, tractant; similiter contraria dantur infra: καὶ ὧν αἱ τιμαὶ μείζους ... καὶ ὧν αἱ ζημίαι μείζους ... ἕξει μέγεθος καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων καὶ τῶν ἐναντίων. — Quae sequuntur, Bonitz I, 87 sic transponit: καὶ ἀρετὴ μὴ κακίας, καὶ κακία μὴ ἀρετῆς.

37 καὶ ὧν ἡ ὑπεροχὴ αἱρετωτέρα ἢ καλλίων] Locus vicesimus septimus et octavus. Top. III, 3 p. 118 b, 4: ἔτι οὗ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὑπερβολῆς αἱρετωτέρα, καὶ αὐτὸ αἱρετώτερον, οἷον φιλία χρημάτων. αἱρετωτέρα γὰρ ἡ τῆς φιλίας ὑπερβολὴ τῆς τῶν χρημάτων. Itaque in nostro loco ne corrigamus v. c. ὥστε καὶ φιλία χρημάτων, coniungendum μᾶλλον, non cum κάλλιον ex Victorii sententia, sed cum adiectivis φιλέταιρον et φιλοχρήματον. Tamen sanus locus non videtur; exempla enim disiuncta et perverso ordine posita legimus; nam prius, ut aperte docent verba καὶ γὰρ ὄψις ὀσφρήσεως, si Aristoteles haec scripsit, non explicat praeceptum ὧν ἡ ὑπεροχὴ αἱρετωτέρα; debebat enim dicere ὥστε καὶ ὄψις vel simile, sed ad alterum pertinet praecedenti ἀντίστροφον praeceptum: τῶν βελτιόνων αἱ ὑπερβολαὶ βελτίους καὶ καλλιόνων καλλίους, ut hoc (καὶ ἀντικειμένως — καλλίους) exemplis praeponendum et priori arctissime coniungendum esse coniicias. At non propositionem, sed eius conversionem exemplis confirmari parum probabile est. — Vahlen corrigit: οἷον (εἰ) τὸ ..., καὶ [γὰρ] ὄψις ὀσφρήσεως, in quo duo exempla vario modo exponi offendit; rectius verba sic transponuntur: οἷον ὄψις ὀσφρήσεως· καὶ γὰρ τὸ ἀκριβῶς ὁρᾶν αἱρετώτερον τοῦ ὀσφραίνεσθαι. Tantas turbas movent hae voculae καὶ γάρ.

1 φιλεταῖρον] Scrib. φιλέταιρον, et sic A ap. Vict., ut II, 12: φιλέταιροι, ubi Bekkerus ex Q φιλεταῖροι attulit. pag. 1364b

11 διὰ ταῦτα] Malim et hic διὰ ταὐτά vel ταὐτό. — Illud et Finckh in censura.

12 καὶ ὃ κρίνειαν ἂν ἢ κεκρίκασιν οἱ φρόνιμοι] Locus tricesimus tertius; Top. III, 1 p. 116, 14: καὶ ὃ μᾶλλον ἂν ἕλοιτο ὁ φρόνιμος ἢ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἢ ὁ νόμος ὁ ὀρθὸς ἢ οἱ σπουδαῖοι περὶ ἕκαστα αἱρούμενοι ᾗ τοιοῦτοί εἰσιν ἢ

οἱ ἐν ἑκάστῳ γένει ἐπιστήμονες ἢ ὅσα οἱ πλείους ἢ πάντες οἷον ἐν ἰατρικῇ ἢ τεκτονικῇ ἃ οἱ πλεῖους τῶν ἰατρῶν ἢ πάντες ἢ ὅσα ὅλως οἱ πλείους ἢ πάντες ἢ πάντα οἷον τἀγαθόν· πάντα γὰρ τἀγαθοῦ ἐφίεται. δεῖ δ' ἄγειν πρὸς ὅ τι ἂν ᾖ χρήσιμον τὸ ῥηθησόμενον. ἔστι δ' ἁπλῶς μὲν βέλτιον καὶ αἱρετώτερον τὸ κατὰ τὴν βελτίω ἐπιστήμην, τινὶ δὲ τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν.

13 *ἀγαθὸν ἢ μεῖζον*] Corrigendum cum Veneta edit. deleta particula *ἤ*; dici *μεῖζον ἀγαθόν*, non *ἀγαθὸν μεῖζον* putat Vaterus p. 47, qui *μεῖζον* scribit deletis verbis *ἀγαθὸν ἤ*; auctoris esse incuriam, qui simplex genus notet, non credo; infra: *ἐπεὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον καὶ σπανιώτερον μεῖζον, καὶ οἱ καιροὶ καὶ αἱ ἡλικίαι καὶ οἱ τόποι καὶ οἱ χρόνοι καὶ αἱ δυνάμεις ποιοῦσι μ ε γ ά λ α.* Id est: augent ut maius sit bonum. Similiter I, 14 ubi quid sit *ἀδίκημα μεῖζον* exponit: *καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνειν μέγα*, ubi postremum stare nequit.

15 *καὶ γὰρ τὶ καὶ ποσὸν καὶ ποιόν*] Hic verbo *τὶ* praeter morem *οὐσίαν* indicat, quam alibi *τὸ τί ἐστιν* vel *τόδε τι* dicere solet; in Nicom. I, 4 p. 1096, 24: *καὶ γὰρ ἐν τῷ τί λέγεται . . καὶ ἐν τῷ ποιῷ . . καὶ ἐν τῷ ποσῷ*, sed praecedit *λέγεται καὶ ἐν τῷ τί ἐστι καὶ ἐν τῷ ποιῷ.* Neque hunc neque nostrum locum sanum esse puto.

16 *ὡς ἂν . . , εἴποι*] Fort. *εἴπῃ* quis correxerit quod gravius sit, sed et quod sequitur et quod supra dictum hic intelligit 1362, 24. 1363 b, 14 dissuadet.

18 *τὰ πράγματα*] Conf. Brandis Philol. IV, 41.

19 *καὶ τὸ τοῖς βελτίοσιν ὑπάρχον, ἢ ἁπλῶς ἢ ᾗ βελτίους, οἷον ἡ ἀνδρία ἰσχύος*] Locus tricesimus quartus; idem cum aliis eiusdem generis in Topic. III, 1 p. 116 b, 12: *καὶ τὸ τῷ βελτίονι καὶ τιμιωτέρῳ ὑπάρχον αἱρετώτερον, οἷον θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ καὶ ψυχῇ ἢ σώματι. καὶ τὸ τοῦ βελτίονος ἴδιον βέλτιον ἢ τὸ τοῦ χείρονος, οἷον τὸ τοῦ θεοῦ ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου. κατὰ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ ἐν ἀμφοτέροις οὐδὲν διαφέρει ἀλλήλων, τοῖς δ' ἰδίοις τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ὑπερέχει, καὶ τὸ ἐν βελτίοσιν ἢ προτέροις ἢ τιμιωτέροις βέλτιον, οἷον ὑγίεια ἰσχύος καὶ κάλλους.* Cicero Top. 18: *quae pluribus probata, quae ab optimo quoque laudata.*

23 *καὶ τὸ ἥδιον τοῦ ἧττον ἡδέος*] Cicero Top. 18: *iucunda minus iucundis.*

24 *καὶ αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ ἥδεσθαι ὀρέγονται*] Post finitum verbum in margine A additum *ἥδεσθαι* idque et vet. transl. praebet; scribendum potius *αὑτοῦ*, ut genitivus *τοῦ ἥδεσθαι* non ex praepositione, sed ex verbo finito dependeat.

27 *καὶ τὸ κάλλιον τοῦ ἧττον καλοῦ*] Locus tricesimus septimus. Huc referas quo argumento Isocratis Archidamus *τὸ δίκαιον τοῦ συμφέροντος* praestare docet; nam hic ipse quidem dicit quod hoc *ἀγνοούμενον*, illud vero *πρόδηλον* sit. § 37: *ἔπειτα κἀκεῖνο χρὴ σκοπεῖν· νυνὶ γὰρ περὶ μὲν τοῦ δικαίου πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχομεν, περὶ δὲ τοῦ συμφέροντος ἀντιλέγομεν. δυοῖν δὲ προτεινομένοιν ἀγαθοῖν, καὶ τοῦ μὲν ὄντος προδήλου τοῦ δὲ ἀγνοουμένου, πῶς οὐκ ἂν ποιήσαιτε καταγέλαστον, εἰ τὸ μὲν ὁμολογούμενον ἀποδοκιμάσαιτε, τὸ δ' ἀμφισβητούμενον ἑλέσθαι δόξειεν ὑμῖν, ἄλλως τε καὶ τῆς αἱρέσεως τοσοῦτον διαφερούσης. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἐμοῖς λόγοις ἔνεστι μηδὲν μὲν προέσθαι τῶν ἡμετέρων αὐτῶν μηδ' αἰσχύνῃ μηδεμιᾷ τὴν πόλιν περιβαλεῖν, ὑπὲρ δὲ τῶν δικαίων κινδυνεύοντας ἐλπίζειν ἄμεινον ἀγωνιεῖσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἐν δὲ τοῖς τούτων ἀφεστάναι μὲν ἤδη Μεσσήνης, προεξαμαρτόντες δὲ τοῦτ' εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς τυχὸν καὶ τοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ δικαίου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν προσδοκᾶτε διαμαρτεῖν.*

28 *καὶ ὅσων αὐτοὶ αὑτοῖς ἢ φίλοις βούλονται αἴτιοι εἶναι μᾶλλον, ταῦτα μείζω ἀγαθά*] Locus tricesimus octavus; Topic. III, 3 p. 118 b, 7: *καὶ οὗ μᾶλλον ἂν ἕλοιτο αὐτὸς αὑτῷ αἴτιος εἶναι ἢ οὗ ἕτερον, οἷον τοὺς φίλους τῶν χρημάτων.*

30 *καὶ τὰ πολυχρονιώτερα τῶν ὀλιγοχρονιωτέρων καὶ τὰ βεβαιότερα τῶν μὴ βεβαιοτέρων*] In Topic. III, 1 primus est locus et unus qui hic duo sunt: *πρῶτον μὲν οὖν τὸ πολυχρονιώτερον ἢ βεβαιότερον αἱρετώτερον τοῦ ἧττον τοιούτου.* Desiderantur ibi rationes hic allatae. Conf. Alex. ad Top. p. 117. Cicero Top. 18: *diuturniora bona brevioribus.* Isocrat. Helen. § 44 de Paridis iudicio quod Helenam Iunonis imperio et Minervae virtuti praetulerit: *ἠπίστατο γὰρ*

τὰς μὲν ἄλλας εὐτυχίας ταχέως μεταπιπτούσας, τὴν δ' εὐγένειαν ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς παραμένουσαν, ὥστε ταύτης μὲν τὴν αἵρεσιν ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ γένους ἔσεσθαι, τὰς δ' ἑτέρας δωρεὰς ὑπὲρ τοῦ χρόνου μόνον τοῦ καθ' αὑτόν.

34 *καὶ ὡς ἂν ἐκ τῶν συστοίχων καὶ τῶν ὁμοίων πτώσεων, καὶ τἆλλ' ἀκολουθεῖ*] Locus quadragesimus primus; Top. III, 3 p. 118, 34: *ἔτι ἀπὸ τῶν πτώσεων καὶ τῶν χρήσεων καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἔργων, καὶ ταῦτα δὲ ἀπ' ἐκείνων· ἀκολουθεῖ γὰρ ἀλλήλοις, οἷον εἰ τὸ δικαίως αἱρετώτερον τοῦ ἀνδρείως, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρίας αἱρετώτερον· καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρίας αἱρετώτερον, καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀνδρείως. παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.* Conf. Top. I, 15. II, 9. Cicero *coniugationem, coniugata* latine, graece, non Aristotelem, sed posteriores secutus *συζυγίαν* dicit Top. cap. 4 et 10, vid. infra ad II, 23.

38 *καὶ ὃ πάντες αἱροῦνται τοῦ μὴ ὃ πάντες*] Ita libri omnes ut videtur, apud Bekk. nulla varietas, mira sane verborum transpositione pro *τοῦ ὃ μὴ πάντες*, quod interpres latinus vertit, et schol. dat (primus ita scripsit Sylb.). Tum in verbis *καὶ ὃ οἱ πλείους ἢ οἱ ἐλάττους* aegre pronomine post *ἢ* caremus; in explicatione verborum vero: *ἀγαθὸν γὰρ ἦν οὗ πάντες ἐφίενται, ὥστε καὶ μεῖζον οὗ μᾶλλον* nemo erit qui non sic sententiam expleat *οὗ μᾶλλον πάντες ἐφίενται*, ut maius sit bonum, quod omnes maiore vi quam quod minore cupiditate appetant; at hoc non congruit cum iis quae praecedunt, neque *πάντες ἐφίενται*, sed solum verbum intelligendum est, ut maius sit bonum quod plures quam quod pauciores appetant.

pag. 1365 2 *καὶ ὃ οἱ ἀμφισβητοῦντες*] Isocrat. Helen. § 48: *θαυμάζω δ' εἴ τις οἴεται κακῶς βεβουλεῦσθαι τὸν μετὰ ταύτης ζῆν ἑλόμενον, ἧς ἕνεκα πολλοὶ τῶν ἡμιθέων ἀποθνήσκειν ἠθέλησαν. πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀνόητος, εἰ τὰς θεὰς εἰδὼς περὶ κάλλους φιλονεικούσας αὐτὸς κάλλους κατεφρόνησε, καὶ μὴ ταύτην ἐνόμισε μεγίστην εἶναι τῶν δωρεῶν, περὶ ἧς κἀκείνας ἑώρα μάλιστα σπουδαζούσας;*

6 *καὶ τὰ ἐπαινετώτερα· καλλίω γάρ*] Locus quadragesimus septimus; Top. III, 1 p. 116 b, 37: *ἔτι τὸ κάλλιον καθ' αὑτὸ καὶ τιμιώτερον καὶ ἐπαινετώτερον, οἷον φιλία*

πλούτου καὶ δικαιοσύνη ἰσχύος. τὰ μὲν γὰρ καθ' αὑτὰ τῶν τιμίων καὶ ἐπαινετῶν, τὰ δ' οὐ καθ' αὑτά, ἀλλὰ δι' ἕτερον. οὐδεὶς γὰρ τιμᾷ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ δι' ἕτερον, τὴν δὲ φιλίαν καθ' αὑτό, καὶ εἰ μηδὲν μέλλει ἡμῖν ἕτερον ἀπ' αὐτῆς ἔσεσθαι.

8 *καὶ ὧν αἱ ζημίαι μείζους*] Quibus rebus maiores poenae sunt constitutae, maiora sunt delicta, flagitia. At hoc non pertinet ad *μεῖζον ἀγαθόν*; propter contrarium ut alia quaedam in hoc capite addidisse videtur Aristoteles.

10 *καὶ διαιρούμενα δὲ εἰς τὰ μέρη τὰ αὐτὰ μείζω φαίνεται*] Locus quinquagesimus primus; haec *διαίρεσις* distributio Latinis est, vid. auct. ad Herenn. IV, 35.

11 *ὑπερέχειν φαίνεται*] Inserto *ἢ* A supra versum a man. sec.; ap. Vict. *γρ. ὑπερέχει ἢ φαίνεται* quod interpres vertit; ante Victorium *ὑπεροχὴ* excusum legitur.

11 *ὁ ποιητής φησι*] Il. IX, 590 ut nunc versus leguntur:

καὶ τότε δὴ Μελέαγρον ἐΰζωνος παράκοιτις
λίσσετ' ὀδυρομένη, καί οἱ κατέλεξεν ἅπαντα
κήδε', ὅσ' ἀνθρώποισι πέλει, τῶν ἄστυ ἁλώῃ·
ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει,
τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι βαθυζώνους τε γυναῖκας.
τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἀκούοντος κακὰ ἔργα.

Heynius ad h l. p. 667 *λαοὶ μὲν φθινύθουσι* memoriae errore ex Il. Z, 327 pro *ἄνδρας μὲν κτείνουσι* laudata putat; id parum probabile; vetustior est lectio quam in vulgarem vocem *ἄνδρας* mutarunt; simul magis animum movet *κτείνουσι* quam *φθινύθουσι*, quod facile ad interpolandum incitavit. Similem locum ex XXII, 61 apte Heynius confert. Hermog. *περὶ μεθόδου δεινοτ.* cap. 33 praeter Homerum Dem. de falsa legat. p. 361 § 65: *ὅτε γὰρ νῦν ἐπορευόμεθα εἰς Δελφούς, ἐξ ἀνάγκης ἦν ὁρᾶν ἡμῖν πάντα ταῦτα, οἰκίας κατεσκαμμένας, τείχη περιῃρημένα, χώραν ἔρημον τῶν ἐν ἡλικίᾳ, γύναια δὲ καὶ παιδάρια ὀλίγα καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰκτρούς.* Ibidem § 291 p. 434: *καὶ φήσας καταβαίνειν εἰς Πειραιᾶ δεῖν ἤδη καὶ χρήματ' εἰσφέρειν καὶ τὰ θεωρικὰ στρατιωτικὰ ποιεῖν ἢ χειροτονεῖν ἃ συνεῖπε μὲν οὗτος* id est *πολεμεῖν.*

12 *λέγουσαν*] Intellige *τὴν γυναῖκα*, quo aegre cares; verbum ipsum om. A. Excidisse videtur subicetum.

16 *καὶ τὸ συντιθέναι δὲ καὶ ἐποικοδομεῖν, ὥσπερ Ἐπίχαρμος*] Interpretes Epicharmi laudant exempla ap. Aristot. *περὶ ζῴων γενέσεως* I, 18 p. 724: *ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα, ὡς Ἐπίχαρμος ποιεῖ τὴν ἐποικοδόμησιν, ἐκ τῆς διαβολῆς ἡ λοιδορία, ἐκ δὲ ταύτης ἡ μάχη, ταῦτα δὲ πάντα ἔκ τινος ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως.* Metaph. IV, 1. 24. Athen. II p. 36: *Ἐπίχαρμος δ' ἔφη*

*ἐκ μὲν θυσίας θοίνη * **
*ἐκ δὲ θοίνης πόσις ἐγένετο. B. χάριεν, ὥς γέ μοι * **
A. ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένετο θυανία,
ἐκ δὲ θυανίας δίκη 'γένετ', ἐκ δίκης δὲ καταδίκη,
ἐκ δὲ καταδίκης πέδαι τε καὶ σφάκελος καὶ ζημία.

Buhlius ex Accoramboni adnotationibus (quas non vidimus, vid. Buhl. tom. I p. 327) p. 167 haec affert monstra: *Ipsius Epicharmi carminis in antiquissimo codice reperitur hoc fragmentum:*

Ἐφώνης μὲν τὸν τύραννον ἠδὲ γυναῖκα·
Οὐ μόνον τὸν τύραννον, καὶ τὴν γυναῖκα·
Ἀλλ' ἂν τὰ τέκνα.

Conficta haec puto ex scholiastae verbis: *ἐφόνευσα τὸν τύραννον, οὐ μόνον δὲ τύραννον, ἀλλὰ καὶ τὸν τύραννον καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς ἐφεξῆς τοὺς πέντε ἢ ἓξ τυχὸν μέχρι τῶν τριάκοντα,* sed vereor, ne iste nobis nebulo impune imposuerit; aut multum fallor, aut sumpsit haec ex II, 24: *πάλιν τὸ Πολυκράτους εἰς Θρασύβουλον, ὅτι τριάκοντα τυράννους κατέλυσεν. συντίθησι γάρ, ἢ τὸ ἐν τῷ Ὀρέστῃ τῷ Θεοδέκτου· ἐκ διαιρέσεως γάρ ἐστιν.* Rhet. ad Alex. cap. 4 de amplificatione: *χρὴ δὲ καὶ εἰκάζοντα συμβιβάζειν καὶ ἐποικοδομοῦντα τὸ ἕτερον ὡς ἐπὶ τὸ ἕτερον αὔξειν τρόπῳ τοιῷδε· ὅστις δὲ τῶν φίλων κήδεται, τοῦτον εἰκὸς καὶ τοὺς αὑτοῦ γονεῖς τιμᾶν, ὃς δὲ τοὺς γονέας τιμᾷ, οὗτος καὶ τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτοῦ εὖ ποιεῖν βουλήσεται.* Demosth. p. 1262: *τὸ φαυλότατον οἶμαι τὸ τῆς λοιδορίας πρὸ τοῦ τελευταίου καὶ δεινοτάτου προεώραται, τοῦ μὴ φόνον γίγνεσθαι μηδὲ κατὰ μικρὸν ὑπάγεσθαι ἐκ μὲν λοιδορίας εἰς πληγάς, ἐκ δὲ*

πληγῶν εἰς τραύματα, ἐκ δὲ τραυμάτων εἰς θάνατον. Darius apud Herod. III, 82 de optimatibus: *αὐτὸς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι γνώμῃσί τε νικᾶν εἰς ἔχθεα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται, ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν στασίων φόνος, ἐκ δὲ τοῦ φόνου ἀπέβη εἰς μουναρχίην, καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσῳ ἐστὶ τοῦτο ἄριστον.* Haec est figura quam Graeci *κλίμακα*, Latini gradationem dicunt. Vid. Weiske ad Longin. p. 302. Recte monet Hermogenes Rhet. III p. 386 Demosthenem praeter illum toties decantatum locum in orat. pro Ctesiph. vix usum esse, conf. Rhet. VIII, 557. 603. 642. Quintil. IX, 3, 54: *Gradatio apertiorem habet artem et magis affectatam ideoque esse rarior debet.* Ex Lysia et Lycurgo exempla sub epiploces nomine ap. Rutil. p. 114 Fr. leguntur; conf. Plat. Sophist. p. 224 Bkk. 261 Steph. De Latinis vid. Auct. ad Herenn. IV, 25. Cicero pro Milone § 61.

19 *ἐπεὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον καὶ σπανιώτερον μεῖζον*] Locus quinquagesimus tertius; quae hic exponit omnia, *τὸ μέγα*, non *τὸ μεῖζον*, neque *τὸ ἀγαθὸν* modo, sed etiam conrarium demonstrant, ut supra iam monuimus. Top. I, 15 p. 107, 9: *ἐνιαχοῦ δὲ τὸ πότε, οἷον τὸ ἐν τῷ καιρῷ ἀγαθόν· ἀγαθὸν γὰρ λέγεται τὸ ἐν τῷ καιρῷ. πολλάκις δὲ τὸ ποσόν, οἷον ἐπὶ τοῦ μετρίου. λέγεται γὰρ καὶ τὸ μέτριον ἀγαθόν, ὥστε ὁμώνυμον τὸ ἀγαθόν.* Themistius p. 141 Dind.: *οὐδὲν γὰρ οὕτω βαρὺ τῶν τελουμένων, ὡς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι, ἀλλὰ τὸ πότε καὶ πῶς καὶ τὸ μὴ ἐνθαδί, ἀλλ' ἐνθαδὶ καὶ τὸ μὴ εἰς αὔριον ἀλλ' αὐτίκα, ταῦτα ποιεῖ καὶ τὸ μικρὸν μέγα καὶ τὸ ῥᾷστον ἐργῶδες, καὶ τὸ δυοῖν ὀβολοῖν ἄξιον ταλάντου, ἃ νόμῳ μὲν διορίζειν οὐχ οἷόν τε· οὐ γὰρ δέχεσθαι πέφυκεν ἡ τούτων φύσις τύπον ἑστῶτα, νόμου δὲ δεῖ ἐμψύχου πρὸς τὸν καιρὸν ἕκαστον ἁρμοττομένου, καὶ δικαιοσύνης χθαμαλωτέρας ἀεὶ τὸ παρὸν τοῖς ὑπηκόοις εὖ τιθεμένης.* Isocrates Antid. § 114 de Timothei factis: *ἠβουλόμην δ' ἄν, ὥσπερ ἐξαριθμῆσαι τὰς πράξεις ῥᾴδιον γέγονεν, οὕτως οἷόν τ' εἶναι συντόμως δηλῶσαι τοὺς καιροὺς ἐν οἷς ἕκαστα τούτων ἐπράχθη, καὶ τὰ τῆς πόλεως ὡς εἶχε, καὶ τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν· πολὺ γὰρ ἂν ὑμῖν*

αἵ τ' εὐεργεσίαι μείζους κἀκεῖνος πλείονος ἄξιος ἔδοξεν εἶναι. Lycurg. in Leocrat. § 36: *περὶ μὲν οὖν τῆς προκλήσεως καὶ τοῦ ἀδικήματος, ὅτι ὁμολογούμενόν ἐστιν, ἱκανῶς ὑμᾶς ἡγοῦμαι, ὦ ἄνδρες, μεμαθηκέναι· ἐν οἷς δὲ καιροῖς καὶ ἡλίκοις κινδύνοις τὴν πόλιν οὖσαν Λεωκράτης προδέδωκεν, ἀναμνῆσαι ὑμᾶς βούλομαι* quae § 37—45 amplificantur.

24 *ὅθεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα τῷ ὀλυμπιονίκῃ πρόσθε μέν*] Simonidis esse versus, monet Aristophanes grammatic. ap. Eust. Odyss. Ξ p. 1761, 24: *ὁ δὲ τὸν σάνναν τοῦτον παρασημανάμενος Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικὸς καὶ ἄλλας ἐκτίθεται καινοφώνους λέξεις οἷον ἄσιλλαν, σκεῦός τι ἰχθυηρόν, οὗ χρῆσις παρὰ Σιμωνίδῃ ἐν τῷ*

πρόσθε μὲν ἀμφ' ὤμοισιν ἔχων τρηχεῖαν ἄσιλλαν
ἰχθῦς ἐξ Ἄργους ἐς Τεγέην ἔφερε.

Vid. Simonid. fragm. CIX Gaisf. ed. Lips. CCXXIII Schneid. Sed dubitare licet; nam Aristoteles infra cap. 9 haec repetens et novum exemplum addens dicit: *καὶ εἰ παρὰ τὸ προσῆκον δὲ ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ κάλλιον, οἷον εἰ εὐτυχῶν μὲν μέτριος, ἀτυχῶν δὲ μεγαλόψυχος ἢ μείζων γιγνόμενος βελτίων καὶ καταλλακτικώτερος. τοιοῦτον δὲ τὸ τοῦ Ἰφικράτους, ἐξ οἵων εἰς οἷα, καὶ τὸ τοῦ ὀλυμπιονίκου, πρόσθε μὲν ἀμφ' ὤμοισιν ἔχων τραχεῖαν, καὶ τὸ τοῦ Σιμωνίδου, ἣ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς ἀδελφῶν τ' οὖσα τυράννων.* Aperte igitur illius epigrammatis auctorem diversum a Simonide esse statuit; fortasse incerti erat auctoris, ab aliis postea ad Simonidem translatum. Versus quem nova manus in A notavit: *νῦν δὲ κράτος φέρομεν μέγα πᾶσιν ὀλυμπιονίκαις* ex graeco scholiasta sumptus est, e cuius ineptissima enarratione haec sufficiant: *εἰ δέ τις ἐρεῖ, ὅτι φησὶν ὁ Ἰφικράτης νῦν δὲ κράτος φέρομαι ὀλυμπιονίκαις μετὰ πᾶσιν, ἀκούσεται, ὡς οὐδὲν ἀπεικὸς καὶ τὸν τοιοῦτον ἐν Ὀλυμπίοις νικῆσαι· πολλοὶ γὰρ ἐκράτησαν τὸν ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα κατ' ἔτος ἀγωνιζόμενοι.*

29 *καὶ τὸ αὐτοφυὲς τοῦ ἐπικτήτου· χαλεπώτερον γάρ.*] Locus quinquagesimus quartus; Top. III, 1 p. 116 b, 10: *καὶ τὸ φύσει τοῦ μὴ φύσει, οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου.*

τὸ μὲν γὰρ φύσει, τὸ δὲ ἐπίκτητον. Hom. Od. XXII, 347 de Phemio:

αὐτοδίδακτος δ' εἰμί· θεὸς δέ μοι ἐν φρεσὶν οἴμας
παντοίας ἐνέφυσεν· ἔοικα δέ τοι παραείδειν
ὥστε θεῷ· τῷ μή με λιλαίεο δειροτομῆσαι.

Pindarus Olymp. II, 96: σοφὸς ὁ πολλὰ εἰδὼς φυᾷ· μαθόντες δὲ λάβροι παγγλωσσίᾳ κόρακες ὡς ἄκραντα γαρύετον Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον. IX, 107: τὸ δὲ φυᾷ κράτιστον ἅπαν, πολλοὶ δὲ διδακταῖς ἀνθρώπων ἀρεταῖς κλέος ὤρουσαν ἑλέσθαι. Nem. III, 68: συγγενεῖ δέ τις εὐδοξίᾳ μέγα βρίθει· ὃς δὲ διδάκτ' ἔχει, ψεφηνὸς ἀνήρ. Vid. Boeckhii expl. p. 133. Cicero Top. 18: *specie autem comparantur, ut anteponantur innata atque insita assumptis et adventiciis.*

31 καὶ τὸ μεγάλου μέγιστον μέρος, οἷον Περικλῆς τὸν ἐπιτάφιον λέγων] III, 10: τῶν δὲ μεταφορῶν τεττάρων οὐσῶν εὐδοκιμοῦσι μάλιστα αἱ κατ' ἀναλογίαν, ὥσπερ Περικλῆς ἔφη τὴν νεότητα τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ οὕτως ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι. Ex oratione funebri sumpta, quam Pericles in honorem militum in Samio bello caesorum habuit, putant Göttling ad Arist. Polit. p. 327. Westerm. Quaest. Demosth. II p. 29, alii, nullo argumento confisi et parum probabiliter illa expugnatione Atheniensium iuventutem excisam esse. His conveniunt quae in Pseudo Demosth. Epitaphio leguntur § 24 p. 1396 (Westerm. l. l. p. 65): μεγάλην μὲν οὖν ἴσως ὑπερβολὴν δόξομεν λέγειν, ῥητέον δ' ὅμως· ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκ τοῦ καθεστηκότος κόσμου τὸ φῶς ἐξέλοι, δυσχερὴς καὶ χαλεπὸς ἅπας ὁ λειπόμενος ἂν ἡμῖν βίος γένοιτο, οὕτω τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἀναιρεθέντων ἐν σκότῳ καὶ πολλῇ δυσκλείᾳ πᾶς ὁ πρὸ τοῦ ζῆλος τῶν Ἑλλήνων γέγονεν. Vid. Herodot. VII, 162. Euripidis locum Suppl. 447 laudavit Gaisf.:

πῶς οὖν ἔτ' ἂν γένοιτ' ἂν ἰσχυρὰ πόλις,
ὅταν τις ὡς λειμῶνος ἠρινοῦ στάχυν
τόλμας ἀφαιρῇ κἀπολωτίζῃ νέους;

33 καὶ τὰ ἐν χρείᾳ μείζονι χρήσιμα, οἷον τὰ ἐν γήραι

καὶ νόσοις] Locus quinquagesimus septimus; Top. III, 2 p. 117, 26: *καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ καιρῷ μεῖζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἱρετώτερον οἷον τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρᾳ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι· μεῖζον γὰρ ἐν τῷ γήρᾳ δύναται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ φρόνησις ἐν τῷ γήρᾳ αἱρετώτερον· οὐδεὶς γὰρ τοὺς νέους αἱρεῖται ἡγεμόνας διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν φρονίμους εἶναι. ἡ δὲ ἀνδρία ἀνάπαλιν· ἐν τῇ νεότητι γὰρ ἀναγκαιοτέρα ἡ κατὰ τὴν ἀνδρίαν ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη· μᾶλλον γὰρ οἱ νέοι τῶν πρεσβυτέρων ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐνοχλοῦνται.* Exempla vide supra cap. 5. Plataeenses ap. Thucyd. III, 56 ad Lacedaemonios de Thebanis: *εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε, τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον μᾶλλον θεραπεύοντες. καίτοι εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τότε, ὅτε ἐν μείζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἑτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί, ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ βάρβαρος, οἵδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν ἁμαρτίας, εἰ ἄρα ἡμάρτηται, ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν· καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσω εὑρήσετε, καὶ ἐν καιροῖς οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι, ἐπῃνοῦντό τε μᾶλλον οἱ μὴ τὰ ξύμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῖς ἀσφαλείᾳ πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα.*

34 *καὶ δυοῖν τὸ ἐγγύτερον τοῦ τέλους*] Top. III, 1 p. 116 b, 22: *καὶ τὸ τέλος τῶν πρὸς τὸ τέλος αἱρετώτερον δοκεῖ εἶναι καὶ δυοῖν τὸ ἔγγιον τοῦ τέλους.*

35 *καὶ τὸ αὐτῷ καὶ ἁπλῶς*] Locus quinquagesimus octavus; hanc veram puto lectionem, quam cod. A. schol. et vet. transl. exhibet; id quod ipsi singillatim et simpliciter conducit, anteponendum illi quod aut ipsi soli, aut simpliciter tantum fructum fert. In Top. III, 1 aliud invenitur: *καὶ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν τοῦ τινὶ αἱρετώτερον, οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι τοῦ τέμνεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀγαθόν, τὸ δὲ τινὶ τῷ δεομένῳ τομῆς.* a quo longius abest, vel potius contrarium est quod altera lectio significet: *αὐτῷ ἢ ἁπλῶς*; at hoc vix

graecum est et cum Bas. Isingr. *αὐτῷ τοῦ ἁπλῶς* scribendum esset. Coniunctio exstat et in Top. III, 2: *καὶ εἰ τὸ μὲν δι' ἑαυτὸ καὶ διὰ τὴν δόξαν αἱρετόν, τὸ δὲ διὰ θάτερον μόνον* — In A supra *καὶ* scriptum *ἢ* correctoris manu. Schol. gr. 15, 33: *καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἁπλῶς. οὕτω μὲν φιλόσοφος γράφεσθαι βούλεται τὸ ῥητόν. γράφεται δὲ καὶ οὕτως καὶ τὸ αὐτὸ ἢ ἁπλῶς, καὶ τὴν μὲν πρώτην γραφὴν οὕτως ὁ φιλόσοφος ἐξηγήσατο· καὶ τὸ αὐτὸ τό τε ὂν τέλος, καὶ ἁπλῶς, ἤγουν πρὸς ἄλλο τέλος ἀπονεῦον κρεῖττον καὶ μεῖζον τοῦ πρὸς ἄλλο μόνον συντελοῦντος καὶ μόνον πρὸς τέλος ἄγοντός τι, οὐ μὴν καὶ τέλους ὄντος.* Mira nescio cuius philosophi interpretatio. — *αὐτῷ τοῦ* (vel *ἢ*) *ἁπλῶς* Bonitz I p. 88.

35 *καὶ τὸ δυνατὸν τοῦ ἀδυνάτου*] Eadem verba in Top. III, 1 p. 116 b, 26, desideratur vero ibi ratio.

37 *καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ βίου· τέλη γὰρ μᾶλλον τὰ πρὸς τῷ τέλει*] Locus sexagesimus; Top. III, 1 p. 116, 23: *καὶ ὅλως τὸ πρὸς τὸ τοῦ βίου τέλος αἱρετώτερον μᾶλλον ἢ τὸ πρὸς ἄλλο τι οἷον τὸ πρὸς εὐδαιμονίαν συντεῖνον ἢ τὸ πρὸς φρόνησιν.* Sed aliud est *τὰ πρὸς τὸ τέλος τοῦ βίου*, aliud *τὰ ἐν τέλει τοῦ βίου*; hoc vero posterius nil aliud quam *τὰ πρὸς τῷ τέλει*, quare sensu caret lectio *τέλη γὰρ μᾶλλον ἢ τὰ πρὸς τῷ τέλει.* Muretus vertit: *Et ea quae in ipso vitae fine sunt. magis enim sunt fines. Et ea quae ad finem accedunt.* Duos igitur dedit locos et correxisse videtur: *τέλη γὰρ μᾶλλον. καὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος.*

1 *καὶ τὰ πρὸς ἀλήθειαν τῶν πρὸς δόξαν. ὅρος δὲ* pag. 1365 b
τοῦ πρὸς δόξαν, ὃ λανθάνειν μέλλων οὐκ ἂν ἕλοιτο.] Top. III, 3 p. 118 b, 20: *καὶ εἰ τὸ μὲν δι' αὑτό, τὸ δὲ διὰ τὴν δόξαν αἱρετόν, οἷον ὑγίεια κάλλους, ὅρος δὲ τοῦ πρὸς δόξαν τὸ μηδενὸς συνειδότος μὴ ἂν σπουδάσαι ὑπάρχειν.* ubi conf. Alex. p. 139.

5 *καὶ ὅσα εἶναι μᾶλλον ἢ δοκεῖν βούλονται· πρὸς ἀλήθειαν γὰρ μᾶλλον*] Ut Amphiaraus ap. Aesch. septem cont. Theb. v. 577: *οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει.* Thrasymachi sophistarumque sententiam de iustitia, qui *τὸ δοκεῖν*, non *τὸ εἶναι* sectandum esse dicebant, refellit; si

τὸ ὑγιαίνειν agitur, omnes *τὸ εἶναι ἢ τὸ δοκεῖν αἱρετώτερον* concedent. Conf. Alex. ad Top. p. 166. 181.

8 *καὶ τὸ πρὸς πολλὰ χρησιμώτερον*] Locus sexagesimus tertius; Topic. III, 3 p. 118 b, 27: *ἔτι διελέσθαι ποσαχῶς τὸ αἱρετὸν λέγεται καὶ τίνων χάριν, οἷον τοῦ συμφέροντος ἢ τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ ἡδέος· τὸ γὰρ πρὸς ἅπαντα ἢ πρὸς τὰ πλείω χρήσιμον αἱρετώτερον ἂν ὑπάρχοι τοῦ μὴ ὁμοίως.*

11 *καὶ τὸ ἀλυπότερον καὶ τὸ μεθ' ἡδονῆς*] Disiuncta haec leguntur in Top. III, 2 p. 117, 24: *καὶ ταὐτὰ μεθ' ἡδονῆς μᾶλλον ἢ ἄνευ ἡδονῆς· καὶ ταὐτὰ μετ' ἀλυπίας μᾶλλον ἢ μετὰ λύπης.* Hic vero utrumque coniungit, ut ratio quae sequitur, docet; inest enim simul *ἀλυπία* et *ἡδονή*, quare *ὑπερέχει* pro *ὑπάρχει*, quod vet. transl. praestat et in A. emendatum est, cum *ἀγαθὸν* sit additum, improbandum est. Utroque in loco Aristoteles indolentiam a voluptate distinguit; Alex. ad Top. p. 129: *δῆλος δέ ἐστι τὴν ἀλυπίαν ἄλλο τι τῆς ἡδονῆς λέγων.* Sed melius abest alterum *τὸ* quod pr. A om. et auctore Vahleno Bekker[3]. Sequens *ὑπάρχει* in A emendatum in *ὑπερέχει*, quod vet. tr. vertit, unde Vahlen *ὥστε* (*ὑπερέχει, εἴπερ*) *ὑπάρχει* supplet, quo facile caremus.

13 *καὶ δυοῖν ὃ τῷ αὐτῷ προστιθέμενον μεῖζον τὸ ὅλον ποιεῖ*] Top. III, 3 p. 118 b, 10: *ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενόν τι τὸ ὅλον ποιεῖ αἱρετώτερον.* Vid. Alex. p. 138.

14 *καὶ ἃ μὴ λανθάνει παρόντα ἢ ἃ λανθάνει*] Alterum *ἃ* quod Veneta inseruit, ex linguae indole abesse nequit. Sed nescio an ferendus sit infinitivus *ἢ λανθάνειν*, quod A praestat. Exemplum quod sequitur *διὸ — δοκεῖν* ab aliis alio modo tentatum, Vaterus p. 51 ex alio loco huc translatum putat. Divitiae quibus aliquis gaudet, facile cognoscuntur; non apparent in eo qui dives esse videtur, at non est; igitur maius bonum est *τὸ πλουτεῖν τοῦ δοκεῖν*; mirum tamen videtur de re tam certa illud *φανείη ἄν*, neque verba quae Veneta inserit *τὸ πλουτεῖν καὶ δοκεῖν φανείη* locum meliorem reddunt; haec ex schol. sumpta fol. 16, 11: *καὶ τὸ*

πλουτεῖν καὶ φαίνεσθαι μεῖζον τοῦ πλουτεῖν καὶ μὴ φαίνεσθαι. Conf. Brandis Philol. IV, 42.

17 καὶ τὸ ἀγαπητόν, καὶ τοῖς μὲν μόνον τοῖς δὲ μετ' ἄλλων] Sexagesimus septimus locus et ultimus; ut filius dilectus apud Homerum, μοῦνος, τηλύγετος ὅν τε Ζεὺς κῆρι φιλήσῃ. Cicero Top. 18: *desiderabilia iis quibus facile carere possis.* Stephanus I, 263: γράφεται καὶ οὕτως, ἀγαπητὸν γὰρ ἂν εἴη μᾶλλον, εἰ μόνον εἴη ἢ μετ' ἄλλων. Haec sunt quae Gaisf. ex A male ad v. 8 χρησιμώτερον refert. γραφ. . . . ἂν εἴη μᾶλλον εἰ . . . ἢ μὴ . . . Punctis notata qui librum contulit, legere non poterat; sunt vero a manu rec., quae alibi in codice non apparet, haud dubie ex Stephano haec adscripta: γρ. ἀγαπητὸν ἂν εἴη μᾶλλον εἰ μόνον εἴη ἢ μετ' ἄλλων. Conf. Brandis l. l.

18 ἄν τις τὸν ἑτερόφθαλμον τυφλώσῃ] Ut Polyphemum Ulixes; Locros fortasse intelligit Arist., de quibus Demosth. in Timocrat. p. 744: ὄντος γὰρ αὐτόθι νόμου, ἐάν τις ὀφθαλμὸν ἐκκόψῃ, ἀντεκκόψαι παρασχεῖν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ οὐ χρημάτων τιμήσεως οὐδεμιᾶς, ἀπειλῆσαί τις λέγεται ἐχθρὸς ἐχθρῷ ἕνα ἔχοντι ὀφθαλμὸν ὅτι αὐτοῦ ἐκκόψει τοῦτον τὸν ἕνα. γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἀπειλῆς χαλεπῶς ἐνεγκὼν ὁ ἑτερόφθαλμος καὶ ἡγούμενος ἀβίωτον αὐτῷ εἶναι τὸν βίον τοῦτο παθόντι, λέγεται τολμῆσαι νόμον εἰσενεγκεῖν, ἐάν τις ἕνα ἔχοντος ὀφθαλμὸν ἐκκόψῃ, ἄμφω ἀντεκκόψαι παρασχεῖν, ἵνα τῇ ἴσῃ συμφορᾷ ἀμφότεροι χρῶνται.

Cap. VIII.

24 καὶ τὰ ἑκάστης ἔθη] ἤθη A, haec vero infra p. 1366, 8—16 indicantur.

26 τὸ σῶζον τὴν πολιτείαν] πόλιν deteriores, quod praefert Buhle; etiam παρεκβάσεις τῶν πολιτειῶν habent, quae ipsis conducunt, et si servari velint, negligenda non sunt.

26 ἔτι δέ] Non apte accedunt iis quae praecedunt; melius fort. ἐπεὶ δέ, cuius apodosis infra verbo ὥστε incipit.

27 ἡ τοῦ κυρίου ἀπόφασις] Aristoteli ἀπόφασις con-

trarium est *καταφάσει*, unde cum deterioribus libris *ἀπόφανσις* scribendum est.

27 *τὰ δὲ κύρια*] Vid. Polit. III, 5. 10. 12 p. 1283 b, 4: *καθ' ἑκάστην μὲν οὖν πολιτείαν τῶν εἰρημένων ἀναμφισβήτητος ἡ κρίσις τίνας ἄρχειν δεῖ· τοῖς γὰρ κυρίοις διαφέρουσιν ἀλλήλων οἷον ἡ μὲν τῷ διὰ πλουσίων ἡ δὲ τῷ διὰ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν εἶναι καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τὸν αὐτὸν τρόπον.* IV, 8.

29 *εἰσὶ δὲ πολιτεῖαι τέτταρες*] Alia quidem civitatum divisio legitur in Polit. libris (conf. Ethic. Nic. VIII, 12. Eudem. VII, 9), quam accurate persequitur, sed hanc de quatuor priorum vulgarem fuisse sententiam ipse monet IV, 7. Exponit autem in his libris ex aliis scientiis auctor non singularia, sed nota et vulgata. Cf. III, 7.

31 *τί ἐστιν ἀεί*] Ita Bekkerus ex A, sed in hoc est quod apud Gaisfordum inde notatum *τί ἐστιν ἂν εἰ*, unde sec. manus *τι ἂν εἴη* fecit; vetus interpres vulgatam quam reliqui tenent *ἂν εἴη* vertit.

34 *κατὰ τὴν παιδείαν*] A, *οἱ κατὰ παιδείαν* ceteri, etiam in A *οἱ* ab alia m. additum est.

36 *ἀνάγκη δὲ τούτους φαίνεσθαι ἀρίστους, ὅθεν καὶ τοὔνομα εἴληφε τοῦτο*] Pol. III, 7: *καλεῖν δ' εἰώθαμεν τῶν μὲν μοναρχιῶν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν ἀποβλέπουσαν συμφέρον βασιλείαν, τὴν δὲ τῶν ὀλίγων μὲν πλειόνων δ' ἑνὸς ἀριστοκρατίαν ἢ διὰ τὸ τοὺς ἀρίστους ἄρχειν ἢ διὰ τὸ πρὸς τὸ ἄριστον τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῆς.*

pag. 1366 1 *τούτων δὲ ἡ μὲν κατὰ τάξιν τινὰ βασιλεία, ἡ δ' ἀόριστος τυραννίς*] Nisi oppositio ipsa veritatem lectionis comprobaret, facile id quod in marg. A notatum est *κατ' ἀξίαν τινὰ* praeferres; ipse enim dicit Aristot. Polit. V, 10: *καθάπερ οὖν εἴπομεν, ἡ βασιλεία τέτακται κατὰ τὴν ἀριστοκρατίαν. κατ' ἀξίαν γάρ ἐστιν ἢ κατ' ἰδίαν ἀρετὴν ἢ κατὰ γένους ἢ κατ' εὐεργεσίας ἢ κατὰ ταῦτά τε καὶ δύναμιν.* Eaque est ratio, qua regis imperium et vim explicat III, 14—7, intelligit regnum quale antiquitus fuit, *αὕτη δ' ἦν ἑκόντων μέν, ἐπί τισι δ' ὡρισμένοις* III, 14 p. 1285 b,

22 vel ut Thucyd. dicit I, 13: *ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι πατρικαὶ βασιλεῖαι.*

2 *τὸ δὴ τέλος*] Non conclusio, sed transitus fit, unde *δὲ* praestat C ap. Gaisf. et Bas. sic et schol.

5 *τὰ περὶ παιδείαν*] A, *πρὸς* ceteri pro *περί.*

6 *τυραννίδος δὲ φυλακή*] Excidit in codd. monarchiae finis; quod ex schol. in Venetam editionem aliasque transiit: *βασιλείας δὲ τὸ ἐννόμως ἐπιστατεῖν* (conf. Osann Beiträge z. Litter. II p. 20), non probe convenit et ut recte dicit Vaterus p. 54 et ante hunc iam Victorius, via est qua tenditur ad finem, non ipse finis, qui et in Polit. libris III, 14—17, ubi de regno disputat, desideratur. Reliqua ibi leguntur IV, 8: *δοκεῖ δὲ ἀριστοκρατία μὲν εἶναι μάλιστα τὸ τὰς τιμὰς νενεμῆσθαι κατ' ἀρετήν· ἀριστοκρατίας μὲν γὰρ ὅρος ἀρετή, ὀλιγαρχίας δὲ πλοῦτος, δήμου δ' ἐλευθερία.* Eth. Nicom. VIII, 12 ubi tres civitatum formas, *βασιλείαν, ἀριστοκρατίαν, τιμοκρατίαν* probat, *παρέκβασις δὲ βασιλείας μὲν τυραννίς· ἄμφω γὰρ μοναρχίαι, διαφέρουσι δὲ πλεῖστον· ὁ μὲν γὰρ τύραννος τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τῶν ἀρχομένων . . . τὰ ὠφέλιμα οὖν αὑτῷ μὲν οὐκ ἂν σκοποίη, τοῖς δ' ἀρχομένοις, ἡ δὲ τυραννὶς ἐξ ἐναντίας ταύτῃ· τὸ γὰρ ἑαυτῷ ἀγαθὸν διώκει.* Sed hic finis non est *βασιλείας*; omnes enim status praeter egressus *πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον* tendunt, Polit. III, 7. Pertinent ad hunc locum Polit. III, 14 p. 1285, 24. V, 10: *βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηθὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθέν. ἡ δὲ τυραννὶς ὥσπερ εἴρηται πολλάκις, πρὸς οὐδὲν ἀποβλέπει κοινόν, εἰ μὴ τῆς ἰδίας ὠφελείας χάριν. ἔστι δὲ σκοπὸς τυραννικὸς μὲν τὸ ἡδύ, βασιλικὸς δὲ τὸ καλόν. διὸ καὶ τῶν πλεονεκτημάτων τὰ μὲν χρήματα τυραννικά, τὰ δ' εἰς τιμὴν βασιλικὰ μᾶλλον, καὶ φυλακὴ βασιλικὴ μὲν πολιτική, τυραννικὴ δὲ διὰ ξένων.* Ergo rex est, ut subditos conservet et felices reddat, ut ibidem, *ἡ μὲν γὰρ βασιλεία πρὸς βοήθειαν τὴν ἀπὸ τοῦ δήμου τοῖς ἐπιεικέσι γέγονε.* Conf. Zell ad Ethic. p. 361. Themistius orat. p. 42 Dind. de rege et tyranno: *ἀρχαὶ μὲν γὰρ ἄμφω ἀνθρώπων καὶ οὐχὶ τὸ μὲν ἵππων, τὸ δὲ ἀνθρώπων, ἀλλὰ*

τὸ μὲν ξὺν ἀρετῇ καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ἀρχομένων, τὸ δὲ ξὺν κακίᾳ καὶ ἐπὶ μόνῃ τῇ ἑαυτοῦ ἀπολαύσει, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι τὸ μὲν θεοειδὲς νομίζουσι καὶ μακάριον, τὸ δὲ πεφρίκασι καὶ ἐπαρῶνται. Dixeris aristocratiae et regno eundem convenire finem, quod sane a veritate non multum abhorret, vid. Polit. IV, 2 p. 1289, 31; equidem ne video quidem quomodo *φυλακὴ* tyrannidis sit finis; regi aptior est, qui suos tueatur et conservet; sed simpliciter id neque dici neque intelligi potest; *τυραννίδος* vero hic *μοναρχίας* locum non tenere, non est quod moneamus. — Conf. Brandis Philol. IV, 43.

11 *τοῦτο δ' ἐστὶν ἂν ἀγαθὸς φαίνηται ἢ εὔνους ἢ ἄμφω*] Desideratur, quod notandum, tertium *φρόνιμος*, ut docet locus II, 1: *τοῦ μὲν οὖν αὐτοὺς εἶναι πιστοὺς τοὺς λέγοντας τρία ἐστὶ τὰ αἴτια· τοσαῦτα γάρ ἐστι δι' ἃ πιστεύομεν ἔξω τῶν ἀποδείξεων. ἔστι δὲ ταῦτα φρόνησις καὶ ἀρετὴ καὶ εὔνοια· διαψεύδονται γὰρ περὶ ὧν λέγουσιν ἢ συμβουλεύουσιν ἢ διὰ πάντα ταῦτα ἢ διὰ τούτων τι· . . καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν.* Id non librarii culpa, sed auctoris incuria factum videtur, nisi *ἀγαθὸς* simul *φρονήσεως* notionem continere credas.

14 *διὰ τῶν αὐτῶν*] Iis nempe quae ad finem pertinent eumque afferunt; per eosdem locos vet. int. quem *τόπον* additum invenisse credas; at hi non intelliguntur.

17 *προτρέποντας ὡς ἐσομένων ἢ ὄντων*] Desideratur hic alterum membrum quod supra legitur c. 6: *προτρέποντα ὡς ἐσομένων ἢ ὑπαρχόντων καὶ ὧν ἀποτρέποντα*, ubi item omnes praeter A multitudinis numerum *προτρέποντας . . ἀποτρέποντας* praebent.

19 *ἔτι δὲ περὶ τῶν περὶ τὰς πολιτείας ἠθῶν καὶ νομίμων*] Repetit quae de hac re disputavit; caput quintum notatum verbis *ὧν δεῖ ὀρέγεσθαι προτρέποντας ὡς ἐσομένων ἢ ὄντων*, sextum verbis *καὶ ἐκ τίνων δεῖ τὰς περὶ τοῦ συμφέροντος πίστεις λαμβάνειν*, cui adhaeret septimum *περὶ τοῦ μᾶλλον συμφέροντος*, iam sequitur octavum caput; id si accurate indicare voluisset, dicendum erat: *ἔτι δὲ περὶ τῶν πολιτειῶν καὶ τῶν περὶ τὰς πολιτείας ἐθῶν καὶ νομίμων καὶ συμφερόντων καὶ τῶν ἠθῶν*; nam de his actum est; primum dicit: *μέγιστον καὶ κυριώτατον ἁπάντων . . τὰς*

πολιτείας ἁπάσας λαβεῖν καὶ τὰ ἑκάστης ἔθη καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα διελεῖν, quod in fine repetit: δῆλον οὖν ὅτι τὰ πρὸς τὸ τέλος ἑκάστης ἔθη καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα διαιρετέον; deinde praeter haec τὰ ἤθη flagitantur: δέοι ἂν τὰ ἤθη τῶν πολιτειῶν ἑκάστης ἔχειν ἡμᾶς. Nunc haec duo paucis coniungit περὶ τῶν περὶ τὰς πολιτείας ἠθῶν καὶ νομίμων. Id notandum est, ne quis nostro in loco ἐθῶν corrigat, quod est in C, aut supra cum A ἠθῶν praeferat. In Polit. IV, 5 p. 1292 b, 14: διὰ δὲ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀγωγὴν et v. 16: τῇ δ' ἀγωγῇ καὶ τοῖς ἔθεσιν, quod non corrigendum est. Polit. IV, 5 p. 1292, 13: διὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀγωγὴν πολιτεύεσθαι δημοτικῶς, et statim deinde τῇ δ' ἀγωγῇ καὶ τοῖς ἔθεσιν ὀλιγαρχεῖσθαι μᾶλλον, quod non correxerim; nam τὰ ἔθη efficiunt ἦθος.

Cap. IX.

23 περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ] Neque κακία b, 1, neque αἰσχρὸν v. 35 memoratur, conf. ad b, 22.

27 ἥπερ ἦν δευτέρα πίστις] Id non dixit; sub finem praecedentis capitis non modo per argumenta, sed etiam per mores esse probationem monuit; initio vero secundi capitis primum mores, deinde affectus, postremum argumenta laudavit; ibidem tamen statim repetit eo ordine quem hic intelligit: τοῦ συλλογίσασθαι δυναμένου καὶ τοῦ θεωρῆσαι περὶ τὰ ἤθη καὶ τὰς ἀρετάς, καὶ τρίτον τοῦ περὶ τὰ πάθη. Ipse vero nunc primo libro ἀποδείξεις, secundo τὰ πάθη, vid. II, 1, denique II, 12 τὰ ἤθη exponit.

29 καὶ χωρὶς σπουδῆς καὶ μετὰ σπουδῆς ἐπαινεῖν πολλάκις οὐ μόνον ἄνθρωπον ἢ θεὸν ἀλλὰ καὶ ἄψυχα καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τὸ τυχόν] Veterum intelligit morem, qui ut ingenium exercerent, ridicula et absurda laudabant. Vid. Artium script. p. 75. Quintilianus III, 7, 6 de genere demonstrativo: *quae materia praecipue quidem in deos et homines cadit; est tamen et aliorum animalium, etiam carentium anima.*

34 καλὸν μὲν οὖν ἐστιν ὃ ἂν δι' αὑτὸ αἱρετὸν ὂν

ἐπαινετὸν ᾖ, ᾗ ὃ ἂν ἀγαθὸν ὂν ἡδὺ ᾖ, ὅτι ἀγαθόν] Supra cap. 7: τὸ γὰρ καλόν ἐστιν ἤτοι τὸ ἡδὺ ἢ τὸ καθ' αὑτὸ αἱρετόν. Ethic. Eudem. VII, 15 p. 1248 b, 18: τῶν γὰρ ἀγαθῶν πάντων τέλη ἐστὶν ἃ αὐτὰ αὑτῶν ἕνεκά ἐστιν αἱρετά. τούτων δὲ καλὰ ὅσα δι' αὑτὰ ὄντα πάντα [αἱρετὰ?] ἐπαινετά ἐστιν. ταῦτα γάρ ἐστιν ἐφ' ὧν αἵ τε πράξεις εἰσὶν ἐπαινεταὶ καὶ αὐτὰ ἐπαινετά, δικαιοσύνη καὶ αὐτὴ καὶ αἱ πράξεις. καὶ οἱ σώφρονες· ἐπαινετὴ γὰρ καὶ ἡ σωφροσύνη. ἀλλ' οὐχ ὑγίεια ἐπαινετόν· οὐδὲ γὰρ τὸ ἔργον. οὐδὲ τὸ ἰσχυρῶς· οὐδὲ γὰρ ἡ ἰσχύς. ἀλλ' ἀγαθὰ μὲν ἐπαινετὰ δ' οὔ . . . καλὰ δ' ἐστὶν αἵ τε ἀρεταὶ καὶ τὰ ἔργα τὰ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. et quae alia ibi sequuntur. Alibi Aristoteles quid sit τὸ καλὸν non exponit et hic non nisi ea tradit, quae ad artem rhetoricam spectant. Vid. Eduard Müller Geschichte der Theorie der Kunst bei den Alten, II p. 95 seq. I p. 58 seqq. Plotinus περὶ καλοῦ, Plat. Defin. p. 571 (414) καλὸν τὸ ἀγαθόν. Plat. Gorg. p. 62 (475): καλῶς γε νῦν ὁρίζει, ὦ Σώκρατες, ἡδονῇ τε καὶ ἀγαθῷ ὁριζόμενος τὸ καλόν. Notanda igitur sunt, quae Stobaeus de Aristotelis ethica tradit Ecl. ethic. p. 72: σκόπους δ' ὑποτίθεται τῆς ἐφέσεως τῶν ἀνθρωπίνων ὀρέξεων τρεῖς, τὸν τοῦ καλοῦ, τοῦ συμφέροντος, τοῦ ἡδέος. καλὸν μὲν οὖν ἐστὶν ἀρετὴ καὶ τὸ μέτοχον τῆς ἀρετῆς, ὥσπερ αὐτὸς ὁ σπουδαῖος, καὶ τὸ ἀπ' ἀρετῆς ἔργον, ὥστ' ἀγαθὸν τὸ καλόν, καὶ τὸ ἐπαινετὸν καὶ τὸ παρέχον ἐπαινετούς. συμφέρον δὲ τὸ πρὸς τὸ ζῆν εὔχρηστον, συμπαρατείνοι δ' ἂν ἡ ἔννοια καὶ πρὸς τὸ εὖ ζῆν, τὰ δ' ἐστὶ τὰ κατὰ φύσιν ψυχῆς καὶ σώματος περὶ ὧν προείρηται. ἡδὺ δ' ἐστὶν οἰκεῖον ψυχῆς καὶ σώματος πάθος εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν ἀγωγόν, ὥσπερ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ ὡρίσατο. Cf. init. περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν p. 1249, 26.

35 εἰ δὲ τοῦτό ἐστι τὸ καλόν] Fort. δή, vid. ad I, 1 p. 1354 b, 16.

36 ἀρετὴ δ' ἐστὶ μὲν δύναμις ὡς δοκεῖ ποριστικὴ ἀγαθῶν καὶ φυλακτική] Ubique legimus ποιητικὴ apud Aristotelem, non ποριστική, et saepe coniungit ποιητικὸν καὶ φυλακτικὸν ut supra I, 6. 7. Plat. Definit. p. 566 (411): ἀρετὴ διάθεσις ἡ βελτίστη· ἕξις θνητοῦ ζῴου καθ' αὑτὴν

ἐπαινετή· ἕξις καθ' ἣν τὸ ἔχον ἀγαθὸν λέγεται· κοινωνία νόμων δικαία. διάθεσις καθ' ἣν τὸ διακείμενον τελείως σπουδαῖον λέγεται· ἕξις ποιητικὴ εὐνομίας. In Ethic. Nicom. II, 4—6 *ἀρετὴν* negans *δύναμιν* esse et *ἕξιν* genus demonstrans ita definit: *ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς ὡρισμένῃ λόγῳ καὶ ὡς ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειεν.*

2 *μεγαλοπρέπεια, μεγαλοψυχία, ἐλευθεριότης, πραότης*] Postrema desideratur in expositione, reliquae hoc ordine exponuntur: *ἐλευθεριότης, μεγαλοψυχία, μεγαλοπρέπεια.* Supra I, 6: *δικαιοσύνη, ἀνδρία, σωφροσύνη, μεγαλοψυχία, μεγαλοπρέπεια καὶ αἱ ἄλλαι τοιαῦται ἕξεις.* Isocrat. Hel. 31 Thesei virtutes enumerans *εὐσέβειαν* addit. pag. 1366b

6 *ἡ δὲ καὶ ἐν εἰρήνῃ*] *καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ* vet. transl. et A ap. Victorium, Gaisf.

7 *εἶτα ἡ ἐλευθεριότης*] Edit. Isingr. *εἶτα ἐλευθερίους.* Riccobonus p. 138: *Legimus καὶ τοὺς ἐλευθερίους.* Id factum videtur quod multitudinis numerus sequitur, *προΐενται καὶ ἀνταγωνίζονται*, item quod *οἱ ἀνδρεῖοι καὶ δικαῖοι* praecedunt; sed ut ibi homines rei significatio sequitur *ἡ μὲν . . ἡ δέ*, ita hic rem hominum notio; adde cum propositio sit *ἀνάγκη δὲ μεγίστας εἶναι ἀρετὰς τὰς τοῖς ἄλλοις χρησιμωτάτας*, optime legi *εἶτα ἡ ἐλευθεριότης*; nam in medio *τοὺς δικαίους καὶ ἀνδρείους* pro *δικαιοσύνην καὶ ἀνδρίαν* posuit. Quid sit Aristoteli *ἐλευθεριότης* vid. Eth. Nicom. IV, 1.

9 *ἔστι δὲ δικαιοσύνη*] Inter alias definitiones in Platon. p. 566 (411) hae leguntur: *δικαιοσύνη ἕξις διανεμητικὴ τοῦ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ . . ἰσότης κοινωνική.* Ethic. Nicom. V, 1 seqq. Top. VI, 12 p. 149 b, 32.

10 *καὶ ὡς ὁ νόμος*] *καὶ* melius abest.

11 *ἀνδρία δὲ*] In Plat. defin. l. l.: *ἕξις διαφυλακτικὴ λογισμῶν ὀρθῶν ἐν κινδύνοις . . ἕξις ἐμμενητικὴ νόμου.* Ethic. Nicom. III, 9—12 huic virtuti et *ἐλευθεριότητι* deest vocabulum *ἀρετὴ* ceteris additum.

13 *σωφροσύνη δὲ ἀρετὴ*] E Plat. defin. l. l. huc pertinent: *σωφροσύνη μετριότης τῆς ψυχῆς περὶ τὰς ἐν αὐτῇ κατὰ φύσιν γιγνομένας ἐπιθυμίας τε καὶ ἡδονάς. εὐαρ-*

μοστία καὶ εὐταξία ψυχῆς πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἡδονὰς καὶ λύπας. Ethic. Nicom. III, 13. VI, 5.

15 *ἀκολασία δὲ τοὐναντίον*] Marg. A *γραφ. ἀκρασία* et ita vet. transl. *incontinentia*, sed Aristoteli *ἀκολασία* contrarium est; vid. Ethic. Nic. II, 8. VII, 7. Item *ἐγκράτεια* et *ἀκρασία.*

18 *μικροψυχία δὲ τοὐναντίον*] Repetitur idem in seqq.; neque bis idem Aristotelem sine causa dixisse putandum est; quare haec verba aliena manu addita censemus cum Mureto, qui haec non vertit, et cum Vatero p. 55. Desunt in codice correcto C. Quid sit *μεγαλοψυχία* et eius contrarium, item *μεγαλοπρέπεια* (Isocr. *πρὸς Νικοκλ.* 19) et *μικροπρέπεια* vid. Ethic. Nicom. IV, 4—9. Conf. Analyt. post. II, 14 p. 97 b, 16.

20 *φρόνησις*] Plat. defin. p. 566 (411): *φρόνησις δύναμις ποιητικὴ καθ' αὑτὴν τῆς ἀνθρώπου εὐδαιμονίας. ἐπιστήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν. διάθεσις καθ' ἣν κρίνομεν τί πρακτέον καὶ τί οὐ πρακτέον.* Ethic. Nic. VI, 5—13, ubi dicit *τὴν φρόνησιν εἶναι μετὰ λόγου ἀληθῆ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ πρακτικήν.* Deest huic virtuti contrarium, quod desiderari nequit; dicit enim *περὶ μὲν οὖν ἀρετῆς καὶ κακίας*, et ubique in prioribus additum legitur. Praeterea exspectantur quas supra notavit, *πραότης*, cui contrarium est *ὀργή*, Rhetor. II, 3. Ethic. Nicom. IV, 11, et *σοφία*, de qua infra I, 11 fine: *ἔστι δ' ἡ σοφία πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἐπιστήμη.* Prius *ἠθικάς*, deinde *διανοητικὰς* memoravit *ἀρετάς*, nec fort. solam *φρόνησιν* et *σοφίαν*, vid. Nic. VI, 3.

22 *περὶ μὲν οὖν ἀρετῆς καὶ κακίας καθόλου καὶ περὶ τῶν μορίων εἴρηται*] Id verum non est, nam de vitio ne verbum quidem dixit, unde haud improbabile fit, supra v. 1 ante *μέρη δὲ ἀρετῆς* excidisse: *κακία δὲ τοὐναντίον.*

29 *ἀνάγκη ὅσα τε ἀνδρίας ἔργα*] Male alii *ἀνάγκη τε ὅσα.* I, 7: *ἀνάγκη τά τε πλείω τοῦ ἑνὸς . . μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι.* Particula primum locum omnibus qui subsequuntur, coniungit; sic nostro in loco praecedit: *φανερὸν γὰρ ὅτι ἀνάγκη τά τε ποιητικὰ τῆς ἀρετῆς εἶναι καλὰ καὶ τὰ ἀπ' ἀρετῆς γινόμενα.* I, 11: *ἀνάγκη οὖν ἡδὺ εἶναι τό τε εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἰέναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ . . . καὶ τὰ ἔθη.*

I, 6: τούτων δὲ κειμένων ἀνάγκη τάς τε λήψεις τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰς εἶναι καὶ . . . II, 11: εἰ δ' ἐστὶ ζηλωτὰ τὰ ἔντιμα ἀγαθά, ἀνάγκη τάς τε ἀρετὰς εἶναι τοιαύτας καὶ ὅσα τοῖς ἄλλοις ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικά.

30 καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ δικαίως ἔργα, πάθη δὲ οὔ.] Hoc argumento sophistae abutebantur, Soph. el. cap. 25: ἆρα τὸ δίκαιον τοῦ ἀδίκου καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀδίκως αἱρετώτερον; ἀλλ' ἀποθανεῖν ἀδίκως αἱρετώτερον . . . οὐ γὰρ εἰ παθεῖν τι ἀδίκως αἱρετόν, τὸ ἀδίκως αἱρετώτερον τοῦ δικαίως. ἀλλ' ἁπλῶς μὲν τὸ δικαίως, τοδὶ μέντοι οὐδὲν κωλύει ἀδίκως ἢ δικαίως. Conf. II, 23.

36 αἱρετῶν] Schol. ἀρετῶν, γράφεται δὲ καὶ αἱρετῶν.

37 ὅσα ὑπέρ τε πατρίδος τις ἐποίησε παριδὼν τὸ αὑτοῦ] Non optime haec adhaerent verbis καὶ τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ et quae his arcte connexa sunt, καὶ τὰ τῇ φύσει ἀγαθά, disiungunt, neque novum efficiunt locum; in his enim non τε, sed καὶ novum affert; itaque Puccii codex ap. Vict. καὶ ὅσα idque Muretus deletis verbis τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ vertit. Vahlen locum sic reddit: καὶ ὅσα μὴ . . αἱρετῶν, (οἷον) ὅσα ὑπέρ τε πατρίδος (καὶ πολιτῶν) τις . . αὑτοῦ. καὶ τὰ τῇ φύσει ἀγαθά, dubius an ὑπὲρ τῆς πατρίδος, quod primus tacite Sylburgius iure scripserat, nec vet. tr. τε agnoscit, sit corrigendum. Postremorum verborum interpretationem esse καὶ τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ dicit, quod probandum non est. Incipit auctor locos sic referre: ἀνάγκη ὅσα τε ἀνδρίας . . καὶ ἐφ' ὅσοις τὰ ἆθλα . . καὶ ἐφ' ὅσοις τιμὴ . . καὶ ὅσα μὴ αὑτοῦ ἕνεκα πράττει τις τῶν αἱρετῶν (καὶ τὰ ἁπλῶς ἀγαθά, ὅσα ὑπέρ τε πατρίδος . . καὶ τὰ τῇ φύσει ἀγαθά, καὶ ἃ μὴ αὑτῷ ἀγαθὰ . .) καὶ ὅσα τεθνεῶτι . . καὶ ὅσα ἔργα . . καὶ ὅσαι εὐπραγίαι . . Tum mutata constructione triginta fere loci simpliciter adduntur v. c. καὶ τὰ εὐεργετήματα et bis tantum in his istud relativum apparet v. 28 καὶ ὅσα σημεῖα, b 12 καὶ ὅσα κατὰ προσῆκον. Incommode itaque tres illi loci inclusi, quibus τὰ ἀγαθὰ considerantur, constructionem interrumpunt, at non interrumpunt, si exempla sunt et interpretatio τῶν αἱρετῶν; nam quae quis παριδὼν τὸ αὑτοῦ fecit pro patria, ἁπλῶς ἀγαθὸν est.

3 μᾶλλον ἔχει τὰ ζῶντι] Id Victorius ex ingenio resti- pag. 1367

tuit; libri omnes ζῶντα; illud sensus flagitat et quia praecedit ζῶντι, verum facile erat inventu. Theon progym. p. 228: καλαὶ δέ εἰσι πράξεις καὶ αἱ μετὰ θάνατον ἐπαινούμεναι· τοὺς γὰρ ζῶντας εἰώθασι κολακεύειν, καὶ ἀνάπαλιν αἱ ζώντων ἔτι ἡμῶν ἐγκωμιαζόμεναι, καὶ τὸν τῶν πολλῶν φθόνον ὑπερβαλλόμεναι· φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι κατὰ Θουκυδίδην πρὸς τὸ ἀντίπαλον. καὶ ἃς ἄλλων ἕνεκα καὶ μὴ ἑαυτῶν πράττομεν, καὶ τοῦ καλοῦ χάριν, ἀλλὰ μὴ διὰ τὸ συμφέρον ἢ τὸ ἡδύ, καὶ ἐφ' ὧν ὁ μὲν πόνος ἴδιος, ἡ δὲ ὠφέλεια κοινή, καὶ δι' ἃς οἱ πολλοὶ καὶ μεγάλα πάσχουσιν εὖ, καὶ ἃς χάριν εὐεργετῶν καὶ μᾶλλον τετελευτηκότων· διόπερ ἐπαινοῦνται καὶ αἱ πρὸ τῶν φίλων τιμωρίαι καὶ κίνδυνοι.

3 καὶ ὅσα ἔργα τῶν ἄλλων ἕνεκα] Id non multum distat ab eo quod praecessit καὶ ὅσα μὴ αὐτοῦ ἕνεκα πράττει τις. Sic supra v. 34 ἐφ' ὅσοις τὰ ἆθλα τιμή, et infra v. 22 καὶ νίκη καὶ τιμὴ τῶν καλῶν, et v. 25 καὶ οἷς τιμὴ ἀκολουθεῖ.

8 Σαπφώ] Poet. Minor. tom. III, p. 303. fragm. XXX. Neue fragm. LXII p. 75. Bergk p. 673.

9 τι ϝειπῆν] Digamma primus in codicum lectione agnovit Blomfield in edit. fragm. Poet. min. l. l. ϝεῖπην Bergk.

11 αἰ δ' εἶχες ἐσθλῶν ἵμερον] Ita Bekkerus codicem Q, ut videtur, secutus; idem sane praestat Dresdens. codex apud Naekium ad Choer. p. 266. Bekkerus ex A ἦχες, Victorius vero ἶκες ἐς quod edidit, affert et supra versum: ἢ ἐὰν δὲ ἧκες. Varias emendationes virorum doct. Neue congessit p. 75, improbans ἶκες ἵμερον, hoc enim esse, voto potiri, de cuius veritate dubitamus; optimum sane est, Bekkerum sequi, quamvis repetitum ἔχειν non multum placeat et ratio quae nostrae aetati magis poetica videtur, facile iniri possit, αἰ δ' ἶκες ἐσλῶν ἵμερον vel αἰ δ' ἶκέ σ' ἐσλῶν ἵμερος*): alii fort. propter repetitum verbum ἔχειν maiorem oppositionem requirent: αἰ δ' εἶχέ σ' ἐσλῶν ἵμερος. Bergkius in lyricis poet. p. 673: ἦχες ἐσλῶν ἵμερον.

*) Id sane postea Nauckium Philolog. IV, 3 p. 532 praetulisse vidi.

13 *κέν σε οὐκ εἶχεν*] Corruptam lectionem quam omnes libri tenent praeter Dresd. ap. Naekium, in quo *οὐ κἂν χεν*, et Lipsiens. ap. Matthiaeum ad Alc. p. 41, ubi *κεν σοῦ*, mutavit Scaliger: *κεν οὐχί σ'*, Reizius in edit. Lips. (vid. praef. p. 3) et Matthiaeus l. l. *κέ σεν οὐκ*, Hermannus Elem. doctr. metr. p. 689 *κέ τευς οὐκ εἶχεν ὄππατ'*, alia vid. ap. Neue p. 75, qui *δέ κέν σ' οὐκ* mavult; excidisse sane syllaba videtur brevis, illud *δὲ* nemo probabit. Bergkius *κέ σ' οὐ κίχανεν ὄππατ' . . περὶ τῶ δικαίως*. Postremum certe necessarium non videtur. *κέ σ' οὐκ ἂν εἶχεν* Bekker³ cum Naekio.

15 *ἀγωνιῶσι*] Studium et angorem, quo ii qui negotium aliquod suscepturi sunt, percelluntur, exprimit; Muretus legit: *ἀγωνίζονται: pro quibus sine ullo timore decertant.* Male, vid. Fr. Wolfius ap. Vaterum p. 207.

20 *καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι μᾶλλον καὶ μὴ καταλλάττεσθαι*] Videtur idem esse atque *μᾶλλον ἢ κατ.*, sed *μᾶλλον* in A neque in textu neque in margine legitur.

24 *καὶ ἃ μὴ ζῶντι ἕπεται καὶ οἷς τιμὴ ἀκολουθεῖ*] Haec haud parum offendunt; supra enim eosdem locos notaverat: *καὶ ἐφ' ὅσοις τὰ ἆθλα τιμὴ καλά, καὶ ἐφ' ὅσοις τιμὴ μᾶλλον ἢ χρήματα*, item: *καὶ ὅσα τεθνεῶτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν μᾶλλον ἢ ζῶντι· τὸ γὰρ αὑτοῦ ἕνεκα μᾶλλον ἔχει τὰ ζῶντι.* Sed comparationis gradus et inprimis verba *καλλίω· εὐμνημονευτότερα γάρ*, quid voluerit Aristoteles, aperte docent; non novi sunt loci, sed exempla quibus comparationem illam *καὶ τὰ μᾶλλον μᾶλλον* confirmat. Id sane exstat in lectione, quam Muretus secutus est, *καὶ τὰ μᾶλλον μᾶλλον. μᾶλλον δὲ καὶ ἃ μὴ ζῶντι ἕπεται*, eamque omnes libri praeter A et vet. transl. praestant; tale enim sensus flagitat; mirum tamen optimum codicem et veterem translationem haec verba omittere et facile alio modo succurras v. c. *καὶ τὰ μᾶλλον μᾶλλον· διὸ καί*, vel *καὶ γάρ*. Ne id quidem necessarium esse videtur, si locos quatuor qui sequuntur, deleta maiori distinctione arcte coniunxeris, ut omnes ad comparativum qui sequitur pertineant. Ne Aristotelem accuses, quod non ut in deliberativo et iudiciali, sic in laudativo genere seiunctam comparationem exposuerit, vid. eius excusatio II, 19 p. 1393, 8. — Pro *οἷς* alii *ᾧ*, A *ᾗ*, nec vet. tr. dati-

vam agnoscit, unde Vahlen verba *καὶ ἡ τιμὴ ἀκολουθεῖ* praecedentibus interpretandi causa addita et delenda esse censet.

29 *ἐν Λακεδαίμονι κομᾶν καλόν*] Xenoph. de Rep. Laced. 11, 3: *ἐφῆκε δὲ καὶ κομᾶν τοῖς ὑπὲρ τὴν ἡβητικὴν ἡλικίαν νομίζων οὕτω καὶ μείζους ἂν καὶ ἐλευθεριωτέρους καὶ γοργοτέρους φαίνεσθαι.* Plut. Lyc. 22: *ἡ κόμη τοὺς μὲν καλοὺς εὐπρεπεστέρους ποιεῖ, τοὺς δὲ αἰσχροὺς φοβερωτέρους.* Hermann Staatsalterthümer § 30, 7.

31 *καὶ τὸ μηδεμίαν ἐργάζεσθαι βάναυσον τέχνην*] Aelian. V. H. VI, 6: *βάναυσον δὲ εἰδέναι τέχνην ἄνδρα Λακεδαιμόνιον οὐκ ἐξῆν*, ibique Perizon. Xenoph. Oecon. IV, 2: *καὶ γὰρ αἵ βαναυσικαὶ καλούμεναι καὶ ἐπίρρητοί εἰσι καὶ εἰκότως μέντοι πάνυ ἀδοξοῦνται πρὸς τῶν πόλεων κτλ.* Valcken. ad Ammon. p. 215. Arist. Eth. Eud. I, 4: *βαναύσους δὲ λέγω τὰς ἑδραίας καὶ μισθαρνικάς.* Gaisford. Conf. Demosth. pro Ctesiph. p. 313 § 258 seq.

32 *τὸ μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν*] I, 12: *καὶ (ἀδικοῦσιν) οἷς χαριοῦνται ἢ φίλοις ἢ θαυμαζομένοις ἢ ἐρωμένοις ἢ κυρίοις ἢ ὅλως πρὸς οὓς ζῶσιν αὐτοί.* Ethic. Nic. IV, 8, ubi *μεγαλόψυχον* describit: *καὶ πρὸς ἄλλον μὴ δύνασθαι ζῆν ἀλλ' ἢ πρὸς φίλον· δουλικὸν γάρ, διὸ καὶ πάντες οἱ κόλακες θητικοὶ καὶ οἱ ταπεινοὶ κόλακες.* Demosth. *περὶ παραπρ.* p. 411 § 226: *τοῖς δὲ πρὸς ὑμᾶς ζῶσι καὶ τῆς παρ' ὑμῶν τιμῆς γλιχομένοις.* Victorius.

33 *ληπτέον δὲ καὶ τὰ σύνεγγυς τοῖς ὑπάρχουσιν ὡς ταὐτὰ ὄντα*] Quintilianus III, 7, 25 hunc Aristotelis locum intelligit: *Idem praecipit illud quoque, quod mox Cornelius Celsus prope supra modum invasit, quia sit quaedam virtutibus ac vitiis vicinitas, utendum proxima derivatione verborum, ut pro temerario fortem, pro prodigo liberalem, pro avaro parcum vocemus, quae eadem etiam contra valent.* Tertium exemplum, secundo contrarium ipse addidit latinus auctor. Vide Isocrat. ad Nicocl. § 34. 46. Plato Rep. V p. 263 (474). Legg. V p. 380. Wyttenb. ad Plut. p. 44 F. Gesner ad Horat. Serm. I, 3, 48. Lucret. IV, 1154. Egregius locus Thucyd. III, 82: *καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη, μέλλησις δὲ*

προμηθὴς δειλία εὐπρεπής, τὸ δὲ σῶφρον τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν ἐπὶ πᾶν ἀργόν, τὸ δ' ἐμπλήκτως ὀξὺ ἀνδρὸς μοίρᾳ προσετέθη, ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος. quem locum iam Stephanus p. 266 haud dubie ex veterum commentariis, non ex suis copiis laudavit.

Loci hucusque enumerati id quod *καλὸν* est continent, et particula *καὶ* connectuntur; quae nunc sequuntur, ipsa pulcra non sunt, sed orator haec arripit et amplificat, *ἄγει εἰς τὸ καλόν*, ut ita videantur, etiam si non sunt. Diversa haec esse ab iis quae praecedunt, verborum constructio iam indicat: *ληπτέον δὲ καὶ . . . σκοπεῖν δὲ καὶ . . πειρατέον δεικνύναι . . χρηστέον δὲ καί*, cum illa omnia particula *καὶ* comprehendantur.

34 *οἷον τὸν εὐλαβῆ ψυχρὸν καὶ ἐπίβουλον*] Egregie sic A; vet. interpres vertit: *εὐλαβῆ καὶ εὔψυχρον δειλὸν καὶ ἐπίβουλον*, idque pr. *Γ*; quod mutato *εὔψυχον* ceteri cum schol. retinent.

35 *καὶ τὸν ἀνάλγητον πρᾶον*] Alexand. in Topic. p. 85: *μεταλαμβάνοντες ἀεὶ τὰ ὀνόματα εἰς τὰ ἐμφαντικώτερα, τὸ τέμνειν εἰς τὸ κατατέμνειν καὶ τὸ ἐσθίειν εἰς τὸ κατεσθίειν καὶ τὸ μειδιᾶν εἰς τὸ γελᾶν. μεταλαμβάνουσι δὲ καὶ τὸν πανοῦργον εἰς τὸν φρόνιμον, τὸν δὲ τολμηρὸν εἰς τὸν ἀνδρεῖον, καὶ τὸν μὲν πρᾶον εἰς τὸν ἀργὸν καὶ ἀκίνητον, τὸν δὲ ἐλευθέριον εἰς τὸν ἄσωτον καὶ τὸν οἰκονομικὸν εἰς τὸν ἀνελεύθερον. οὕτω καὶ Καλλικλῆς ἐν τῷ Γοργίᾳ παρὰ τῷ Πλάτωνι τοὺς σώφρονας εἰς τοὺς ἠλιθίους μεταλαμβάνει.* Cicero part. orat. 23, 81.

Pro *καὶ* cod. A apud Gaisf. et vet. transl. *ἤ*, recte; primum enim exemplum est *πρὸς ψόγον*, reliqua duo *πρὸς ἔπαινον*, unde alterum particula *ἢ* annectitur.

8 *σκοπεῖν δὲ καὶ παρ' οἷς ὁ ἔπαινος*] Vid. III, 14. pag. 1367 b
Quint. III, 7, 23: *Interesse tamen Aristoteles putat, ubi quidque laudetur aut vituperetur; nam plurimum refert, qui sint audientium mores, quae publice recepta persuasio.*

11 *καὶ ὅλως δὲ τὸ τίμιον ἄγειν εἰς τὸ καλόν*] Hic et sequens locus Demosthenis reipubl. administrandae rationem comprehendunt; semper *τὸ τίμιον εἰς τὸ καλὸν ἄγειν* scite

callet et *ἄξια τῶν προγόνων καὶ τῶν προϋπηργμένων* esse docet.

17 *καταλλακτικώτερος*] Schol. *πρακτικώτερος, γράφεται δὲ καὶ καταλλακτικώτερος.* Vet. tr. *in aliis operosior* (*κατ' ἄλλα πρακτικώτερος*?).

19 *καὶ τὸ τοῦ Σιμωνίδου*] Thucyd. VI, 59:

Ἀνδρὸς ἀριστεύσαντος ἐν Ἑλλάδι τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ
Ἱππίου Ἀρχεδίκην ἥδε κέκευθε κόνις,
ἣ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς ἀδελφῶν τ' οὖσα τυράννων
παίδων τ' οὐκ ἤρθη νοῦν ἐς ἀτασθαλίην.

Antholog. gr. tom. II p. 784 Iac. Simon. fragm. p. 165 Schn. Schol. graec. Stephani p. 267 Cr.: *ἔνιοι ἔφασαν ὡς τῆς Ἑκάβης ταῦτα τὰ ἔπη*

ἣ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς οὖσ' ἀδελφῶν τε τυράννων
δυσδαίμων γενόμαν πασῶν οἰκτροτάτα.

Ita illi interpretes aliis imposuerunt! quod quis mala fide illatum esse crederet, quamvis Aristoteles ipse meliora suadeat, si Thucydides epigramma illud nobis non servasset? Atqui multa huic similia exstant exempla.

21 *ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν πράξεων ὁ ἔπαινος*] Finitis locis, quibus quid sit *καλόν*, demonstretur, reliqua quae in laudatione sunt notanda, et in his inprimis *προαίρεσιν* et *αὔξησιν* persequitur; quae enim hic et infra leguntur: *χρηστέον δὲ καὶ τῶν αὐξητικῶν πολλοῖς*, non loci sunt, qui *τὸ καλὸν* exponant; inepte enim inserta esset disputatio de discrimine vocum *ἔπαινος, ἐγκώμιον, μακαρισμός, εὐδαιμονισμὸς* aliaque, sed aliam nunc aggreditur rem, vel potius in exponendo genere laudativo pergit. Comparationem *περὶ τοῦ μείζονος καλοῦ* quae sequi debebat ut cap. 7 *τὸ μεῖζον ἀγαθόν*, cap. 14 *τὸ μεῖζον δίκαιον*, auctor neglexit, nisi quod in superiore expositione unum alterumve exemplum a comparatione sumptum invenitur, ut *καὶ αἱ τῶν φύσει σπουδαιοτέρων ἀρεταὶ καλλίους καὶ τὰ ἔργα*, item *καὶ τὰ μνημονευτὰ καὶ τὰ μᾶλλον μᾶλλον* et quae ibi sequuntur; haec Aristotelem ipsum illam comparationem omisisse demonstrant, ne librariorum incuria eam excidisse censeamus. Ideo vero illam comparationem in genere deliberativo exposuit, quod *ἀγαθὸν* in ceteris quo-

que generibus quasi finis attenditur, id ipse quo se excusaret, II, 19 fine monet.

23 *πολλάκις φαίνεσθαι πεπραχότα*] Vet. transl. et hic addit *κατὰ προαίρεσιν*, quod ut non malum, ita non necessarium esse videtur; facile enim intelligitur. Verba *χρήσιμον δὲ .. πεπραχότα* Vahlen verbis *διὸ καὶ .. ληπτέον* transponit; omnia apte cohaerent; si alicuius factum laudatur, eum saepe tale fecisse demonstrandum est; nam si multa eiusdem generis facta conseruntur, illud consilio, non casu natum videbitur.

24 *διὸ καὶ τὰ συμπτώματα καὶ τὰ ἀπὸ τύχης ὡς ἐν προαιρέσει ληπτέον*] Demosth. pro Ctesiphonte § 212 p. 298: *καίτοι τοσαύτῃ γ' ὑπερβολῇ συκοφαντίας οὗτος κέχρηται, ὥστ' εἰ μέν τι τῶν δεόντων ἐπράχθη, τὸν καιρόν, οὐκ ἐμέ φησιν αἴτιον γεγενῆσθαι, τῶν δ' ὡς ἑτέρως συμβάντων ἁπάντων ἐμὲ καὶ τὴν ἐμὴν τύχην αἰτίαν εἶναι καὶ ὡς ἔοικεν, ὁ σύμβουλος καὶ ῥήτωρ ἐγὼ τῶν μὲν ἐκ λόγου καὶ τοῦ βουλεύσασθαι πραχθέντων οὐδενὸς αὐτῷ συναίτιος εἶναι δοκῶ, τῶν δ' ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ κατὰ τὴν στρατηγίαν ἀτυχηθέντων μόνος αἴτιος εἶναι. πῶς ἂν ὠμότερος συκοφάντης γένοιτ' ἢ καταρατότερος*; haec contra Aeschinis verba dicta p. 73 Steph. Tacitus ann. XVI, 6: *laudavitque ipse apud rostra formam eius et quod divinae infantis parens fuisset aliaque fortunae munera pro virtutibus.*

26 *ἔστι δ' ἔπαινος λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς*] Quatuor veterum definitiones *ἐπαίνου* et *ἐγκωμίου* egregium incerti auctoris fragmentum in Rhet. Gr. IX p. 333—336 colligit, quarum postrema haec: *ἔνιοι δὲ οὕτως ὁρίζονται· ἔπαινος μέν ἐστι λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς, ἐγκώμιον δὲ λόγος ἐμφανίζων πράξεις καλάς, καὶ ὅτι τοὺς μὲν θεοὺς ἐπαινοῦντες τὴν παροῦσαν ἀρετὴν πειρώμεθα σεμνύνειν, ἐγκωμιάζοντες δὲ ἀνθρώπους, οἷον τοὺς ἐν Μαραθῶνι μαχεσαμένους ἢ Σαλαμῖνι πράξεις ἀποφαίνομεν καλάς.* Cf. Aphth. I p. 86. Arist. Ethic. Nic. I, 12 ubi plura, in quibus et haec: *ὁ μὲν γὰρ ἔπαινος τῆς ἀρετῆς· πρακτικοὶ γὰρ τῶν καλῶν ἀπὸ ταύτης, τὰ δ' ἐγκώμια τῶν ἔργων ὁμοίως καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν.* Ethic. Eud. II, 1 p. 1219, 8—16: *διὸ ἕτερον εὐδαιμονισμὸς καὶ ἐπαι-*

νος καὶ ἐγκώμιον· τὸ μὲν γὰρ ἐγκώμιον λόγος τοῦ καθ' ἕκαστον ἔργου, ὁ δ' ἔπαινος τοιοῦτον εἶναι καθόλου, ὁ δ' εὐδαιμονισμὸς τέλος. Theon progymn. 8: *ἐγκώμιόν ἐστι λόγος ἐμφανίζων μέγεθος τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν περί τι ὡρισμένον πρόσωπον.* Integer hic locus a verbis *ἔστι δ' ἔπαινος* usque ad *κωλῦον μετατεθῇ* viginti versuum edit. Bekk. capax in omnibus codicibus libro III cap. 16 repetitus lacunam, quae ibi exstat, satis incommode explet, unde omnes ex uno corrupto exemplo descriptos esse apparet. Imo ne hic quidem apte positus est; quis enim non miretur, quod laudis in transcursu mentionem fecerit: *ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν πράξεων ὁ ἔπαινος*, totam hanc expositionem, quale sit discrimen inter *ἔπαινος* et *ἐγκώμιον*, *μακαρισμὸν* et *εὐδαιμονισμόν*, inter *ἔπαινον* et *ὑποθήκην*, insertam legi? Nam postquam docuit, demonstrandum esse aliquem fecisse *κατὰ προαίρεσιν*, idque *πολλάκις* fecisse, arctissime huic adhaerent quae infra leguntur p. 1368, 10: *χρηστέον δὲ καὶ τῶν αὐξητικῶν πολλοῖς, οἷον εἰ μόνος ἢ πρῶτος . . πεποίηκεν.* Et si dixeris, quod supra monuimus, omnibus illis sex locis qui sequuntur, solam *αὔξησιν* contineri, tamen ne sic quidem optime ordo procedit; illam expositionem potius initio capitis, non eo quo nunc legimus loco, exspectamus. Ceterum nescio an praestet: *ἔστι γὰρ ἔπαινος*, sed et infra *δ'* legitur.

29 *τὰ δὲ κύκλῳ εἰς πίστιν*] Externa quae quasi orbem conficientia et rem cingentia ad comprobandam illam assumuntur. Ethic. Nicom. III, 12: *οὐ μὴν ἀλλὰ δόξειεν ἂν εἶναι τὸ κατὰ τὴν ἀνδρείαν τέλος ἡδύ, ὑπὸ τῶν κύκλῳ δ' ἀφανίζεσθαι.* — Schol.: *οἷον εὐγένειαν εὐήθειαν, γράφεται δὲ καὶ παιδείαν, κάλλιον δὲ εἶναι παιδείαν διὰ τὸ ἐφεξῆς.*

30 *εἰκὸς γὰρ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθοὺς καὶ τὸν οὕτω τραφέντα τοιοῦτον εἶναι*] Vet. transl. *ἀγαθὸν* vertit. Polit. I, 6: *ἀξιοῦσι γὰρ ὥσπερ ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπον καὶ ἐκ θηρίων γίνεσθαι θηρίον, οὕτω καὶ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθόν, ἡ δὲ φύσις βούλεται μὲν τοῦτο ποιεῖν πολλάκις, οὐ μέντοι* [scrib. *πολλάκις μέντοι οὐ*] *δύναται.* Hermann Staatsalterth. § 57, 5.

32 σημεῖα τῆς ἕξεως] Quae sequuntur verba καὶ μὴ πεπραγότα, falsam esse lectionem πράξεως, quam A infra praebet, non minus quam res ipsa docent. Steph. I, 268: ἕξεως] οὕτω γραπτέον καὶ μὴ πράξεως, ὡς παρ' ἐνίοις τῶν ἀντιγράφων φέρεται.

πεπραγότα] Sic libri omnes etiam infra, πεπραχότα Bekker[3] ut supra v. 23. Conf. ad p. 1392 b, 18. ἂν post ἐπαινοῖμεν quod A hic om. infra servatum est.

33 μακαρισμὸς δὲ καὶ εὐδαιμονισμός] Eadem dicit Ethic. Nicom. I, 12: εἰ δ' ἐστὶν ὁ ἔπαινος τῶν τοιούτων, δῆλον ὅτι τῶν ἀρίστων οὐκ ἔστιν ἔπαινος, ἀλλὰ μεῖζόν τι καὶ βέλτιον, καθάπερ καὶ φαίνεται· τούς τε γὰρ θεοὺς μακαρίζομεν καὶ εὐδαιμονίζομεν καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς θειοτάτους μακαρίζομεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀγαθῶν· οὐδεὶς γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπαινεῖ καθάπερ τὸ δίκαιον; ἀλλ' ὡς θειότερόν τι καὶ βέλτιον μακαρίζει. — Infra particula δὲ omissa est.

37 συμβουλεύειν] Infra A συμβουλεύοι:

2 εἶναι, δεῖ ταῦτα] A et vet. transl. Steph. schol. Cram. pag. 1368
p. 269, 8 εἶναι δεῖ, ταῦτα .. μετατιθέναι δεῖ καὶ στρέφειν. Ita ταῦτα locum et vim suam tenet; δεῖ autem, quod ceteri post μετατιθέναι omittunt, quater repetitum qui sermonis elegantiam sectantur, offendet, cui Aristoteles non studet; itaque alii h. l. deleverunt; infra vero tertio libro ubi idem locus recurrit, omnes recte δεῖ servant et ne quid ambigui sit, δεῖ εἶναι, ταῦτα transponunt.

4 αὐτόν] Infra ἑαυτόν.

5 μέγα φρονῶν οὐ τοῖς διὰ τύχην ὑπάρχουσιν ἀλλὰ τοῖς δι' αὐτόν] Isocratis exemplum de Euagora § 45 ubi indolem et mores viri describit: ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδικῶν, τοὺς δὲ χρηστοὺς τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἁπάντων ἄρχων, νομίμως δὲ τοὺς ἐξαμαρτόντας κολάζων ... μέγα φρονῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὐτὸν γιγνομένοις, τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὐτῷ ποιούμενος, τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοψυχίᾳ καταδουλούμενος κτλ. ut Bekk. ex Γ edidit; vulgo enim γιγνομένοις ἀγαθοῖς; aperte Aristoteles neutrum invenit; imo et illud ὑπάρχουσιν libro

tertio ubi hic locus repetitus legitur, desideratur nec est supra in ὑποθήκῃ; puto tamen nostrum et hic οὐκ ἐπὶ τοῖς . . ἀλλ' ἐπὶ*) scripsisse. Hunc locum iam Victorius indicavit, similem Gaisfordus ex Panath. § 32 quos πεπαιδευμένους appellat τοὺς μὴ διαφθειρομένους ὑπὸ τῶν εὐπραγιῶν μηδ' ἐξισταμένους αὑτῶν μηδ' ὑπερηφάνους γιγνομένους, ἀλλ' ἐμμένοντας τῇ τάξει τῇ τῶν εὖ φρονούντων, καὶ μὴ μᾶλλον χαίροντας τοῖς διὰ τύχην ὑπάρξασιν ἀγαθοῖς ἢ τοῖς διὰ τὴν αὑτῶν φύσιν καὶ φρόνησιν ἐξ ἀρχῆς γιγνομένοις.

7 ὅταν ἐπαινεῖν βούλῃ] Infra ὅταν τε ἐπαινέσαι βουληθῇς.

8 ὑποθέσθαι] ὑποθῆσθαι infra A, idem postea μὴ κωλύον μὴ μετατεθῇ.

10 χρηστέον δὲ καὶ τῶν αὐξητικῶν πολλοῖς] Rhet. ad Alex. c. 4. Quintil. III, 7, 16. Theon p. 228: ἐπαινεταὶ δέ εἰσιν αἱ πράξεις καὶ αἱ διὰ τὸν καιρὸν καὶ εἰ μόνος ἔπραξέ τις ἢ πρῶτος, ἢ ὅτε οὐδείς, ἢ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἢ μετ' ὀλίγων ἢ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ἢ παρὰ τὴν ἐλπίδα ἢ μετὰ πόνων ἢ ὅσα ῥᾷστα ἢ τάχιστα ἐπράχθησαν.

11 ἢ καὶ ὃ μάλιστα πεποίηκεν] Recte Wolfius ap. Vaterum p. 209 ὃ delet. II, 7: μεγάλη δ' ἂν ᾖ σφόδρα δεομένῳ ἢ μεγάλων καὶ χαλεπῶν ἢ ἐν καιροῖς τοιούτοις ἢ μόνος ἢ πρῶτος ἢ μάλιστα.

12 καὶ τὰ ἐκ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν] Isocr. Phil. § 137.

14 καὶ εἰ πολλάκις τὸ αὐτὸ κατώρθωκεν· μέγα γάρ, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης ἀλλὰ δι' αὑτὸν ἂν δόξειεν] Isocr. Paneg. § 91: οἱ δ' ἡμέτεροι μάλιστα μὲν βουλόμενοι διαφυλάξαι τὴν παροῦσαν δόξαν καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερὸν ὅτι καὶ τὸ πρότερον δι' ἀρετὴν ἀλλ' οὐ διὰ τύχην ἐνίκησαν.

16 εὕρηται καὶ κατεσκευάσθῃ] Offendit temporum mutatio, facile quidem et in Attico scriptore, nisi certa adest ratio ut Dem. de cor. 142 et alibi, vel necessario in integrum

---

*) Vet. transl. sane utroque loco *in* exhibet, sed haec infra bis hanc praepositionem praebet, quae Graecis deest.

restituenda, in Aristotele vero notanda potius quam emendanda. Vet. tr. *τιμῶντα ἃ διὰ* vertit.

17 *οἷον εἰς Ἱππόλοχον*] Historia incognita; item constructio satis mira, si integra est lectio, ut verba *τὸ ἐν ἀγορᾷ σταθῆναι* epexegeseos vim teneant. Sed recte Vaterus p. 59 coniecit: *οἷον εἰς Ἱππόλοχον καὶ δι' Ἁρμόδιον*, et idem incertus criticus in marg. ed. Morel. in bib. Bodleiana, unde Gaisfordus recepit. Melius praecedentibus alterum adhaeret exemplum sic: *κατεσκευάσθη, οἷον δι' Ἁρμόδιον . . σταθῆναι, καὶ εἰς ὄν.* De re vid. Plin. XXXIV, 4, 16. — *οἷον εἰς Ἱππόλυτον* corrigit G. Wolff Mus. Rhen. XIX p. 631. *κατεσκευάσθη οἷον πρῶτον ἐγκώμιον ἐποιήθη εἰς Ἱππόλοχον καὶ (δι') Ἁρμόδιον* Vahlen.

20 *ὅπερ ὁ Ἰσοκράτης ἐποίει διὰ τὴν ἀσυνήθειαν τοῦ δικολογεῖν*] Ita optimus codex; ceteri *συνήθειαν*, vet. interpres vertit *συνήθειαν καὶ ἀσυνήθειαν*; hoc si praefers, nimium generis iudicialis usum quod suae aetatis oratores elaborabant, vituperat; si *ἀσυνήθειαν* legis, ipsum intelliges Isocratem, qui laudativo et deliberativo addictus generi, a forensi oratione prorsus abhorruit, quod ipse multis in Antidosi profitetur. Invehitur autem frequenter in auctores iudicialis orationis et quam profitetur artem, effert, eoque eius auditores maxime permovet. Vid. ad cap. 1. Falluntur qui Isocratem hoc loco vituperari putant. More suo finxit Stephanus iste p. 269, 26 Cram.: *τὸ δὲ ἀντιπαραβάλλειν καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἐποίει, ἡνίκα ὑπερηγόρει τινὸς ἐν δικαστηρίῳ· ἀδέξιος γὰρ ὢν δικάζεσθαι οὗτος ὁ πανηγυρικώτατος ἄνθρωπος, ὅτε ὑπερεμάχει τινός, παρέβαλε τοῦτον τὸν αὐτῷ προσφυγόντα ἢ μετὰ τοῦ ἀντιδίκου αὐτοῦ ἢ καὶ μετ' ἄλλων τινῶν.*

21 *δεῖ δὲ πρὸς ἐνδόξους συγκρίνειν· αὐξητικὸν γὰρ καὶ καλόν, εἰ σπουδαίων βελτίων*] Sic Isocrates Euagoram Cyro aliisque praestare dicit § 33—39: *εἰ μὲν οὖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τὰς Εὐαγόρου παραβάλλοιμεν, οὔτ' ἂν ὁ λόγος ἴσως τοῖς καιροῖς ἁρμόσειεν, οὔτ' ἂν ὁ χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν· ἢν δὲ προελόμενοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χεῖρον ἐξετῶμεν, πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησό-*

μεθα περὶ αὐτῶν. Adde § 65 seqq. Philippum cum Alcibiade, Dionysio, Conone, Cyro difficiliora molientibus comparat § 58—66, item priorum in Persas expeditiones § 95—105. Panathen. § 39—41: *ἡγοῦμαι δὲ χρῆναι τοὺς βουλομένους ἐγκωμιάσαι τινὰ τῶν πόλεων ἀκριβῶς καὶ δικαίως μὴ μόνον περὶ αὐτῆς ποιεῖσθαι τοὺς λόγους ἧς προῃρημένοι τυγχάνουσιν, ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἕτερα παραδεικνύοντες τῶν καὶ τὴν ὄψιν ὁμοίαν ἐχόντων καὶ τῆς τιμῆς τῆς αὐτῆς ἀξιουμένων, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσι παριστάναι, μὴ τὰς μικρὰς ταῖς μεγάλαις, μηδὲ τὰς πάντα τὸν χρόνον ὑφ' ἑτέραις οὔσας ταῖς ἄρχειν εἰθισμέναις, μηδὲ τὰς σώζεσθαι δεομένας πρὸς τὰς σώζειν δυναμένας, ἀλλὰ τὰς παραπλησίαν καὶ τὴν δύναμιν ἐχούσας καὶ περὶ τὰς αὐτὰς πράξεις γεγενημένας καὶ ταῖς ἐξουσίαις ὁμοίαις κεχρημένας· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τῆς ἀληθείας τύχοιεν κτλ.* Panegyr. § 73: *καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ τοὺς καιροὺς τούτους πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστησαν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκεν.*

27 *ἡ μὲν αὔξησις ἐπιτηδειοτάτη τοῖς ἐπιδεικτικοῖς*] Isocrat. Busir. § 4. Nostrum locum intelligit Aristoteles II, 18: *ἔστι δὲ τῶν κοινῶν τὸ μὲν αὔξειν οἰκειότατον τοῖς ἐπιδεικτικοῖς ὥσπερ εἴρηται, τὸ δὲ γεγονὸς τοῖς δικανικοῖς, περὶ τούτου γὰρ ἡ κρίσις, τὸ δὲ δυνατὸν καὶ ἐσόμενον τοῖς συμβουλευτικοῖς.* Anaxim. 6 ubi item quae omnibus generibus communia sunt recenset: *δεύτερον δὲ τὰς αὐξήσεις καὶ ταπεινώσεις χρησίμους ἀναγκαῖον εἶναι παρὰ πάντα, μάλιστα δ' αὐτῶν ἐν τῷ ἐγκωμίῳ καὶ τοῖς ψόγοις αἱ χρήσεις.*

29 *τὰ δὲ παραδείγματα τοῖς συμβουλευτικοῖς*] Isocrat. ad Demon. § 34: *βουλευόμενος παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν.* Anaxim. l. c. *τὰ τελικὰ κεφάλαια* huic generi propria reddit. Infra III, 17: *ἔστι δὲ τὰ μὲν παραδείγματα δημηγορικώτερα, τὰ δ' ἐνθυμήματα δικανικώτερα· ἡ μὲν γὰρ περὶ τὸ μέλλον, ὥστ'*

ἐκ τῶν γενομένων ἀνάγκη παραδείγματα λέγειν, ἡ δὲ περὶ ὄντων ἢ μὴ ὄντων, οὐ μᾶλλον ἀπόδειξίς ἐστι καὶ ἀνάγκη· ἔχει γὰρ τὸ γεγονὸς ἀνάγκην.

32 *τὰ δ' ἐνθυμήματα τοῖς δικανικοῖς*] Anax. l. c.: *τρίτον δὲ πίστεις αἷς ἀνάγκη μὲν πρὸς πάντα τὰ μέρη τῶν λόγων χρῆσθαι, χρησιμώταται δέ εἰσιν ἐν ταῖς κατηγορίαις καὶ ταῖς ἀπολογίαις· ταῦτα γὰρ πλείστης ἀντιλογίας δέονται*, ubi quod Halmius Philolog. I p. 578 coniecit *αἰτιολογίας*, quamvis hoc *σχῆμα* sit *λέξεως*, Aristotelis verbis defendi videtur.

Cap. X.

1 *περὶ δὲ*] Hinc librum secundum incipiunt plures, quorum NQ in marg.: *κατὰ Λατίνους ἔτι καὶ ταῦτα τοῦ α βιβλίου εἰσίν.* Intelligitur vet. translatio, conf. ad II, 1. III, 1. histor. anim. p. 633 quae Bekk. ibi ex G affert. Comment. de Ar. libro decimo hist. anim. p. 7. Strab. II, 5, 5 in margine codicis legitur: *ἀρχὴ τῆς γεωγραφίας τρίτος λόγος ἐνταῦθα κατὰ Λατίνους* i. e. Guarini versionem, vid. Kramer I, 167. pag. 1368 b

3 *δεῖ δὴ λαβεῖν*] Sic h. l. omnes, non *δέ*.

6 *ἔστω δὴ τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἑκόντα παρὰ τὸν νόμον*] Infra I, 13: *ἔστω δὴ τὸ ἀδικεῖσθαι τὸ ὑπὸ ἑκόντος τὰ ἄδικα πάσχειν· τὸ γὰρ ἀδικεῖν ὥρισται πρότερον ἑκούσιον εἶναι.* Ethic. Nic. V, 10: *ὄντων δὲ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων τῶν εἰρημένων ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ ὅταν ἑκών τις αὐτὰ πράττῃ, ὅταν δ' ἄκων, οὔτ' ἀδικεῖ οὔτε δικαιοπραγεῖ ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. οἷς γὰρ συμβέβηκε δικαίοις εἶναι ἢ ἀδίκοις πράττουσιν. ἀδίκημα δὲ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ· ὅταν γὰρ ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται, ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότ' ἐστίν· ὥστ' ἔσται τι ἄδικον μέν, ἀδίκημα δ' οὔπω, ἐὰν μὴ τὸ ἑκούσιον προσῇ.* Ibidem V, 11 sic *τὸ ἀδικεῖν* definit: *βλάπτειν ἑκόντα τινὰ παρὰ τὴν ἐκείνου βούλησιν.*

7 *νόμος δ' ἐστὶν ὁ μὲν ἴδιος ὁ δὲ κοινός*] Infra I, 13: *λέγω δὲ νόμον τὸν μὲν ἴδιον τὸν δὲ κοινόν, ἴδιον μὲν τὸν ἑκάστοις ὡρισμένον πρὸς αὑτοὺς καὶ τοῦτον τὸν μὲν*

ἄγραφον, τὸν δὲ γεγραμμένον, κοινὸν δὲ τὸν κατὰ φύσιν. Quae nostro loco non contraria sunt; quod enim infra *κατὰ φύσιν* dicit, hic est *παρὰ πᾶσιν*, et si ibi propriae legi addit *ἄγραφα*, non ea quae naturali legi insunt, sed mores singulorum et consuetudines, *ἔθη*, intelligit; in universum recte dixeris, *τὸν ἴδιον νόμον* esse *γεγραμμένον, τὸν κοινὸν* vero *ἄγραφα* continere.

10 *ὅσα μὲν οὖν ἑκόντες, οὐ πάντα προαιρούμενοι*] Eth. Nicom. III, 4: *ἡ προαίρεσις δὴ ἑκούσιον μὲν φαίνεται, οὐ ταὐτὸν δέ, ἀλλ' ἐπὶ πλέον τὸ ἑκούσιον· τοῦ μὲν γὰρ ἑκουσίου καὶ παῖδες καὶ τἆλλα ζῷα κοινωνεῖ, προαιρέσεως δ' οὔ, καὶ τὰ ἐξαίφνης ἑκούσια μὲν λέγομεν, κατὰ προαίρεσιν δ' οὔ.* Rhet. I, 13: *ἑκόντος καὶ εἰδότος καὶ τούτων τὰ μὲν προελομένου τὰ δὲ διὰ πάθος.*

11 *εἰδότες*] *ἑκόντες καὶ εἰδότες* Veneta ex schol.

15 *περὶ δὲ τοῦτο*] Particulam *δὲ* quam marg. A. cod. C et vet. transl. (*circa haec quae, περὶ ταῦτα ἃ*) omittit, delendam esse monuit Fr. A. Wolfius ap. Vaterum p. 209: *particulam δὲ vel in γε mutabis vel quod malim, abiicies.* Adde Brandis Phil. IV, 42. Hoc grammatica suadet et proximum est, sed licet, nisi quaedam excidisse credas, alia quoque ratione succurrere, v. c.: *ἀκρασία, ἐάν τινες ἔχωσι . . πλείους· περὶ γὰρ τοῦτο ὃ . .*

19 *τοὺς γὰρ συγκινδυνεύσαντας ἐγκαταλιμπάνουσι διὰ τὸν φόβον*] Miretur aliquis huic uni exemplo rationem additam legi, in ceteris vero praetermitti; sed ipsius haec esse auctoris, docent quae sequuntur, ubi non res in quibus (*περὶ ἃ*) iniusti sunt, sed propter quas (*δι' ἃ*) alios iniuria afficiunt, transitu facto et sententia mutata propter verba *διὰ τὸν φόβον* affert. In A item *γὰρ* ante *διὰ* apparet; verba *τοὺς γὰρ συγκινδυνεύσαντας* interpretationis causa scilicet addita delere non licet nec particula ita postponitur, sed fort. fuit *ἐγκ. γὰρ τοὺς συγκ.* vel. *τοὺς συγκ. γὰρ ἐγκ.*

21 *ὁ δὲ πικρὸς*] *ὁ πικρὸς δὲ* A (apud Vict. et Gaisf.) schol., quae particula cur hoc uno loco postponatur, non liquet, sed ex coniectura transposita in vulgarem ordinem videtur.

27 *λοιπὸν δ' εἰπεῖν τίνος ἕνεκα καὶ πῶς ἔχοντες ἀδικοῦσι καὶ τίνας. πρῶτον μὲν οὖν διελώμεθα τίνων ὀρε-*

γόμενοι καὶ ποῖα φεύγοντες ἐγχειροῦσιν ἀδικεῖν] Horum primum *τίνος ἕνεκα* hoc et sequenti capite exponit, secundum cap. 12. usque ad b, 22. Tum sequitur tertium *τοὺς τοιούτους*, cui inserit et *τὰ τοιαῦτα* p. 1373, 27—38. Et primi quidem causam esse dicit *τὸ συμφέρον* et *τὸ ἡδύ*, conf. similia in Polit. V, 10—11, ubi cur regibus et tyrannis insidias struant, enumerat. Iam Isocrat. Antidos. § 217: *πρῶτον μὲν οὖν ὁρίσασθαι δεῖ τίνων ὀρεγόμενοι καὶ τίνος τυχεῖν βουλόμενοι τολμῶσί τινες ἀδικεῖν· ἢν γὰρ ταῦτα καλῶς περιλάβωμεν, ἄμεινον γνώσεσθε τὰς αἰτίας τὰς καθ' ἡμῶν λεγομένας, εἴτ' ἀληθεῖς εἰσὶν εἴτε ψευδεῖς. ἐγὼ μὲν οὖν ἡδονῆς ἢ κέρδους ἢ τιμῆς ἕνεκα φημὶ πάντας πάντα πράττειν· ἔξω γὰρ τούτων οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν ὁρῶ τοῖς ἀνθρώποις ἐγγιγνομένην.* Cf. *πρὸς Εὐθύνουν* § 6. Atque hunc Antidoseos locum Aristotelem bene memoria tenuisse, docent quae II, 23 p. 1398, 29 leguntur.

30 *ποῖα καὶ πόσα*] *quot et quae* vet. intr. ut v. 1. 30 et fine capitis v. 29.

31 *ὧν ἐφιέμενοι πάντες τοὺς πλησίον ἀδικοῦσι*] Delenda esse dicit Vahlen p. 562, inclusit Bekker[3]; me non offendunt haec verba et Aristotelis esse dico, quod sequens *πάντες δὴ* indicat.

32 *πάντες δὴ πράττουσι πάντα τὰ μὲν οὐ δι' αὑτοὺς τὰ δὲ δι' αὑτούς*] Sequitur divisio, ex qua haec forma exstitit, quam Victorius exhibuit:

πάντες πράττουσι πάντα

οὐ δι' αὑτοὺς | *δι' αὑτοὺς*

διὰ τύχην | *ἐξ ἀνάγκης* | *δι' ἔθος* | *δι' ὄρεξιν*

βίᾳ | *φύσει* | *λογιστικὴν (βούλησιν)* | *ἄλογον*

ὀργὴν | *ἐπιθυμίαν.*

35 *τὰ μὲν βίᾳ τὰ δὲ φύσει*] In seqq. hunc tenet ordinem *τὰ μὲν φύσει τὰ δὲ βίᾳ*, etiam p. 1369, 6 deteriores libri *διὰ βίαν διὰ φύσιν* transponunt. Itaque verba illa locum suum hic mutent, alias nil interest, ut p. 1372 b, 17: *διὰ τύχην . . ἢ δι' ἀνάγκην ἢ διὰ φύσιν ἢ δι' ἔθος.*

1 *τὰ δὲ δι' ὄρεξιν, καὶ τὰ μὲν διὰ λογιστικὴν ὄρε-* pag. 1369

ξιν τὰ δὲ δι' ἀλόγιστον] καὶ om. A, unde auctorem scripsisse apparet, quod similiter cadente excidit, τὰ δὲ δι' ὄρεξιν, τῶν δὲ δι' ὄρεξιν τὰ μέν, idque Victorii libri p a v praestant et ap. Gaisf. C, qui emendatricem manum perpessus est. Idem A deinde recte ex usu Aristotelis ἄλογον. Eadem ratione praecedit: τὰ μὲν διὰ τύχην πράττουσι, τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης, τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης τὰ μὲν βίᾳ, τὰ δὲ φύσει, ubi item alios omittere media verba mirum non est. Haec admodum probabilia, sed cum et sine illis oratio apte procedat, non prorsus necessaria.

2 ἔστι δ' ἡ μὲν βούλησις ἀγαθοῦ ὄρεξις] Ita optimus liber; cum vero in his, quid sit ὄρεξις λογιστική, ut infra ἀλόγους ὀρέξεις explicet, tale quid exspectamus: ἔστι δ' ἡ μὲν λογιστικὴ ὄρεξις βούλησις, ἡ δὲ βούλησις ἀγαθοῦ ὄρεξις. Omnes reliqui codices: ἔστι δὲ ἡ βούλησις μετὰ λόγου ὄρεξις ἀγαθοῦ, in quibus si cum vet. transl. ἀγαθοῦ, quod transpositum est in A, omittimus, id fere quod sensum explet legimus. Plat. Defin. p. 569 (413): βούλησις ἔφεσις μετὰ λόγου ὀρθοῦ. ὄρεξις εὔλογος (Diogen. VII, 116). ὄρεξις μετὰ λόγου κατὰ φύσιν. Facile ex seqq. accedere poterat ἀγαθοῦ. Nihilo minus proba est definitio βούλησις ὄρεξις ἀγαθοῦ. Top. VI, 8: ἐὰν δ' ᾖ πρός τι τὸ ὁριζόμενον ἢ καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ τὸ γένος, σκοπεῖν εἰ μὴ εἴρηται ἐν τῷ ὁρισμῷ πρὸς ὃ λέγεται ἢ αὐτὸ ἢ κατὰ τὸ γένος, οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην ὡρίσατο ὑπόληψιν ἀμετάπειστον ἢ τὴν βούλησιν ὄρεξιν ἄλυπον. παντὸς γὰρ τοῦ πρός τι ἡ οὐσία πρὸς ἕτερον, ἐπειδὴ ταὐτὸν ἦν ἑκάστῳ τῶν πρός τι τὸ εἶναι ὅπερ τὸ πρός τί πως ἔχειν. ἔδει οὖν τὴν ἐπιστήμην εἰπεῖν ὑπόληψιν ἐπιστητοῦ καὶ τὴν βούλησιν ὄρεξιν ἀγαθοῦ. Cf. quae sub finem ibidem p.146 b, 36 seqq. ad convellendam hanc definitionem dialectice congerit. Ethic. Eudem. II, 7. Magn. Moral. I, 12: ἔστιν οὖν καθ' ὃ πράττομεν ὄρεξις, ὀρέξεως δ' ἐστὶν εἴδη τρία, ἐπιθυμία θυμὸς βούλησις. Cicero Tuscul. IV, 6. Aristoteles in hac expositione alio vocabulo, μετὰ λόγου, pro eo quod initio posuit λογιστικὴν certe usus non est. Equidem puto etiam hic errorem ὁμοιοτελεύτῳ ortum esse: ἔστι δ' ἡ μὲν βούλησις, ἡ δὲ βούλησις ἀγαθοῦ ὄρεξις, facile enim ad

ἡ μὲν intelligitur *λογιστικὴ ὄρεξις*. Notandum vero ante haec in A legi *ὅρος βουλήσεως*, ut II, 19 ap. Gaisf. verba *περὶ τῶν κοινῶν πίστεων* in eodem libro textui inserta sunt. — Monui in comment. acad. p. 55, unde Bekk.[3] sic edidit: *ἔστι δὲ ἡ μὲν βούλησις, (βούλησις δ') ἀγαθοῦ ὄρεξις*. Infra non *βούλησιν*, sed semper *λογισμὸν* dicit. Vereor vero ne, ut *μετὰ λόγου* male sunt in aliis addita, sic etiam *ἀγαθοῦ ὄρεξις* melius exsulent et simpliciter fuerit *ἔστι δὲ ἡ μὲν βούλησις . . . ἄλογοι δ' ὀρέξεις . .*

8 *καθ' ἡλικίας ἢ ἕξεις ἢ ἄλλ' ἄττα τὰ πραττόμενα*] II, 12: *τὰ δὲ ἤθη ποῖοί τινες κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς τύχας, διέλθωμεν μετὰ ταῦτα*. Post *περίεργον* addit vet. tr. *utique erit ἂν εἴη*.

11 *δι' ὀργὴν καὶ ἐπιθυμίαν*] *aut* vet. tr. ut praecedit *ὀργίλοις εἶναι ἢ ἐπιθυμητικοῖς*.

11 *οὐδὲ διὰ πλοῦτον καὶ πενίαν*] Non inepte deteriores libri DEQ *οὐδὲ οἱ πλούσιοι καὶ πένητες διά*, aegre enim his caremus; licet tamen ex iis quae sequuntur, haec verba intelligere, et auctori nostro, si supra haec dedisset, satis erat dicere *τοῖς μὲν . . τοῖς δέ*.

17 *ἢ γὰρ διὰ λογισμὸν ἢ διὰ πάθος*] *πάθος* intelligit *τὸ ἄλογον*; *ἤθη* ad *ἔθος* pertinent, Eth. Nic. II, 1.

22 *δόξαι τε καὶ ἐπιθυμίαι*] Etiam in somno, Eth. Nic. I, 13 p. 1102 b, 10: *ἀργία γάρ ἐστιν ὁ ὕπνος . . πλὴν εἴ πῃ κατὰ μικρὸν διικνοῦνταί τινες τῶν κινήσεων, καὶ ταύτῃ βελτίω γίνεται τὰ φαντάσματα τῶν ἐπιεικῶν ἢ τῶν τυχόντων*.

30 *ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐροῦμεν*] II, 1—17 ubi *πάθη* et *ἤθη* explicantur.

34 *δῆλον δ' ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς τύχης περὶ τούτων*] Hoc est, quae sunt *τὰ ἀπὸ τύχης*, apertum est natura *τύχης* definita. Vide quae de hac re Physic. II, 5 leguntur, ubi etiam singula nostri loci verba explicantur. Ethic. Eud. VIII, 14: *ἀλλὰ μὴν ἥ γε φύσις αἰτία ἢ τοῦ ἀεὶ ὡσαύτως ἢ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἡ δὲ τύχη τοὐναντίον*. Ibidem p. 1247 b, 4: *εἰ δ' ὅλως ἐξαιρετέον καὶ οὐδὲν ἀπὸ τύχης φατέον γίνεσθαι, ἀλλ' ἡμεῖς ἄλλης οὔσης αἰτίας διὰ τὸ μὴ ὁρᾶν τύχην εἶναί φαμεν αἰτίαν, διὸ καὶ ὁριζόμενοι τὴν τύχην τι-*

θέασιν αἰτίαν ἀνάλογον ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ ὡς οὔσης τινὸς φύσεως, in quibus Victorius ad nostr. loc. *ἄλογον* (quod item in Magn. Mor. I, 1 p. 1182, 21 pro *ἀνάλογον* restituit, ubi Bekk. sine varietate *ἄλογον*) corrigendum esse censet.

pag. 1369 b 3 *κατὰ φύσιν τινὰ ἢ ἄλλην αἰτίαν*] Emendavit Vahlen p. 50 *φύσιν ἤ τινα*, ut Muretus iam vertit. Quae *παρὰ φύσιν* sunt, non sunt *κατὰ φύσιν*, sed fieri potest, ut ea naturam quodammodo sequantur, ut h. l. non sine causa *κατὰ φύσιν τινὰ* dictum esse videatur.

4 *δόξειε δ' ἂν καὶ ἡ τύχη αἰτία εἶναι τῶν τοιούτων*] In quibus attende illud *δόξειε δ' ἄν*, Physic. II, 6 p. 197 b, 32: *μάλιστα δ' ἐστὶ χωριζόμενον τὸ ἀπὸ τύχης ἐν τοῖς φύσει γινομένοις· ὅταν γὰρ γένηταί τι παρὰ φύσιν, τότε οὐκ ἀπὸ τύχης, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ ταὐτομάτου γεγονέναι φαμέν· ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἕτερον, τοῦ μὲν γὰρ ἔξω τὸ αἴτιον, τοῦ δ' ἐντός*. Cf. Simpl. in Phys. fol. 79 b.

5 *βίᾳ δὲ ὅσα παρ' ἐπιθυμίαν ἢ τοὺς λογισμοὺς γίγνεται δι' αὐτῶν τῶν πραττόντων*] Ethic. Nic. III, 1: *βίαιον δὲ οὗ ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν, τοιαύτη οὖσα ἐν ᾗ μηδὲν συμβάλλεται ὁ πράττων ἢ ὁ πάσχων, οἷον εἰ πνεῦμα κομίσαι ποι ἢ ἄνθρωποι κύριοι ὄντες*. Eudem. II, 8. Metaphys. IV, 5. *δι'* delet Vahlen p. 58; aegre desideramus in fine *ἢ πασχόντων*.

6 *ἔθει ὅσα*] *ἔθει ὅτι* A, quod propter concinnitatem mutarunt, et mirum, si auctor mutavit, sive relativum sive particulam voluit.

12 *διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις*] Vid. Heind. ad Plat. Protag. p. 516. Wyttenbach. Eclog. Histor. p. 372 ad Plutarch. 117 C p. 777. A. Gellius VI, 14.

16 *ἔστι δὲ καὶ τὸ σύνηθες καὶ τὸ ἐθιστὸν ἐν τοῖς ἡδέσιν*] Metaph. I *ἔλαττον*, 3. Plut. de sanit. tuenda p. 374 H: *εὖ γὰρ εἰρημένον τὸ Ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει*, Auct. ad Herenn. IV, 17. Stobaeus I, 29 Anthol.: *Πυθαγόρας ἔφη ὅτι χρὴ βίον αἱρεῖσθαι τὸν ἄριστον· ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει*. Causam affert in sequenti capite, ubi singulos locos enumerat: *καὶ γὰρ τὸ εἰθισμένον ὥσπερ πεφυκὸς ἤδη γίγνεται· ὅμοιον γάρ τι τὸ ἔθος τῇ φύσει*. Ibidem postea: *καὶ τὸ ταὐτὰ πράτ-*

τειν πολλάκις ἡδύ· τὸ γὰρ σύνηθες ἡδὺ ἦν, quibus h. nostrum l. intelligit.

18 *συνεθισθῶσιν*] *συνεθίσωσιν* A, *ἐθισθῶσιν* ceteri, ut p. 1370, 13. Restitui passivum.

24 *τίθημι γὰρ καὶ τὴν τῶν κακῶν*] Id supra docuit I, 6: *τούτων δὲ κειμένων ἀνάγκη τάς τε λήψεις τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰς εἶναι καὶ τὰς τῶν κακῶν ἀποβολάς· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ μὲν τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακὸν ἅμα, τῷ δὲ τὸ ἔχειν τὸ ἀγαθὸν ὕστερον. καὶ ἡ ἀντ' ἐλάττονος ἀγαθοῦ μείζονος λῆψις καὶ ἀντὶ μείζονος κακοῦ ἐλάττονος. ᾧ γὰρ ὑπερέχει τὸ μεῖζον τοῦ ἐλάττονος, τοῦτο γίνεται τοῦ μὲν λῆψις τοῦ δ' ἀποβολή.*

26 *τὴν τῶν λυπηρῶν ἢ φαινομένων*] Exspectamus et hic additum *λυπηρῶν*, vid. ad I, 2 p. 1356, 20.

31 *δεῖ δὲ νομίζειν ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ὅρους, ἐὰν ὦσι περὶ ἑκάστου μήτε ἀσαφεῖς μήτε ἀκριβεῖς*] In Top. VI, 1 ubi de natura definitionis quaerit, *εἰ μὴ καλῶς ὥρισταί πως* haec duo tradit vitia: *ἔστι δὲ τοῦ μὴ καλῶς μέρη δύο, ἓν μὲν τὸ ἀσαφεῖ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι· δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον ὡς ἐνδέχεται σαφεστάτῃ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι, ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ἀποδίδοται ὁ ὁρισμός. δεύτερον δὲ εἰ ἐπὶ πλέον εἴρηκε τὸν λόγον τοῦ δέοντος· πᾶν γὰρ τὸ προσκείμενον ἐν τῷ ὁρισμῷ περίεργον.* Non sine causa h. l. lectores monet, ne si in aliis ipsius scriptis alias rerum inveniant definitiones, id multum mirentur aut offendantur.

Cap. XI.

33 *ὑποκείσθω δ' ἡμῖν*] Scrib. *δὴ ἡμῖν*, vid. ad I, 2 init. Recte in Nicom. Eth. V, 5 p. 1130 b, 8: *διώρισται δὴ τὸ ἄδικον τό τε παράνομον καὶ τὸ ἄνισον*, quamvis et hic optimus liber *K δέ*, dixerat enim p. 1129, 31: *εἰλήφθω δὴ ὁ ἄδικος ποσαχῶς λέγεται.*

33 *τὴν ἡδονὴν κίνησίν τινα τῆς ψυχῆς καὶ κατάστασιν ἀθρόαν καὶ αἰσθητὴν εἰς τὴν ὑπάρχουσαν φύσιν*] Hic quae modo de definitione dixit, adhibenda sunt; nam in Ethic. Nicom. VII, 12—13 et X, 2 seqq. vitiosam hanc esse docet

multis refellens (ut praeter Victorium ad h. l. etiam Madius ad Arist. poet. p. 73 monet) et veriorem proponit hanc: *ἡδονὴ ἐνέργεια τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ἀνεμπόδιστος.* Conf. Zell ad Ethic. p. 314. Alex. in Top. p. 88: *ζητουμένου εἰ ἡδονὴ ἀγαθόν, τῆς ἡδονῆς ἀποδοτέον πλείους ὅρους, τοῦτο μὲν ὅτι λεία κίνησις, τοῦτο δὲ ὅτι γένεσις εἰς φύσιν αἰσθητή, τοῦτο δὲ ὅτι ἄλογος διάχυσις, τοῦτο δὲ ὅτι ἐνέργεια τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ἀνεμπόδιστος ἤτοι τὸ παρακολουθοῦν τέλος ταῖς τελευταίαις ἐνεργείαις. πλειόνων γὰρ ἀποδοθέντων ὅρων ῥᾷον εὐπορήσομεν καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. ἔνεστι γοῦν ἐκ τῶν ἀποδιδομένων ὅρων περὶ τῆς ἡδονῆς καὶ ὅτι μή ἐστιν ἀγαθὸν ἐπιχειρεῖν καὶ ὅτι ἀγαθόν.* Si quod praefatus est auctor, memoria tenemus, inde rhetoricos libros ante ethicos compositos esse, firmum argumentum non sumemus; traditam et sua aetate maxime comprobatam definitionem secutus est Aristoteles; est autem Platonis in Philebo exposita, p. 174 seqq. (31); non *κίνησιν* quidem, sed *αἴσθησιν* dicit, at illam intelligit p. 180: *τὸ δὲ ἐν ἑνὶ πάθει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα κοινῇ γιγνόμενον κοινῇ καὶ κινεῖσθαι, ταύτην δ' αὖ τὴν κίνησιν ὀνομάζων αἴσθησιν οὐκ ἀπὸ τρόπου φθέγγοι' ἄν.* Conf. Phileb. p. 199 (42). 205 (45).

35 *εἰ δ' ἐστὶν ἡδονή*] Sic A, ceteri *εἰ δή ἐστιν ἡ ἡδονή*, e quibus non displicet *δή*, vid. ad cap. 1.

pag. 1370 3 *τό τε εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἰέναι*] Histor. anim. VIII, 1 fine: *τὸ δὲ κατὰ φύσιν ἡδύ, διώκει δὲ πάντα τὴν κατὰ φύσιν ἡδονήν.* Ibid. cap. 2 p. 590, 10. Ethic. Nic. VII, 14.

5 *καὶ τὰ ἔθη· καὶ γὰρ τὸ εἰθισμένον ὥσπερ πεφυκὸς ἤδη γίγνεται· ὅμοιον γάρ τι τὸ ἔθος τῇ φύσει*] Ethic. Nicom. VII, 11: *ῥᾷον γὰρ ἔθος μετακινῆσαι φύσεως. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ ἔθος χαλεπόν, ὅτι τῇ φύσει ἔοικεν, ὥσπερ καὶ Εὐηνὸς λέγει*

φημὶ πολυχρόνιον μελέτην ἔμεναι, φίλε, καὶ δὴ
ταύτην ἀνθρώποισι τελευτῶσαν φύσιν εἶναι.

Theophrast. *περὶ φυτῶν αἰτ.* III, 9: *ἰσχυρὸν δὲ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τούτοις τὸ ἔθος· οἷον γὰρ φύσις γίνεται.*

9 *καὶ τὸ μὴ βίαιον· παρὰ φύσιν γὰρ ἡ βία*] Metaphys. IV, 5: *ἔτι τὸ βίαιον καὶ ἡ βία. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ παρὰ*

τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν προαίρεσιν ἐμποδίζον καὶ κωλυτικόν. τὸ γὰρ βίαιον ἀναγκαῖον λέγεται· διὸ καὶ λυπηρόν, ὥσπερ καὶ Εὐηνός φησι

πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιαρὸν ἔφυ.

Ethic. Eudem. II, 7: *δόξειε δ' ἂν πᾶν τὸ κατ' ἐπιθυμίαν ἑκούσιον εἶναι· τὸ γὰρ ἀκούσιον πᾶν δοκεῖ εἶναι βίαιον, τὸ δὲ βίαιον λυπηρὸν καὶ πᾶν ὃ ἀναγκαζόμενοι ποιοῦσιν ἢ πάσχουσιν ὥσπερ καὶ Εὐηνός φησι*

πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιαρὸν ἔφυ.

ὥστ' εἴ τι λυπηρὸν βίαιον, καὶ εἰ βίαιον λυπηρόν. Hic versus exstat apud Theogn. v. 472 ubi legitur *χρῆμ' ἀνιηρόν*, a Platone in Phaedro p. 28 (240) et fortasse in Politic. p. 353 (306) notatus. Cf. Welcker ad Theogn. v. 1202. — Schol. fol. 22 b, 10: *τοῦτο δὲ παρέφρασεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τοῦ Εὐριπίδου λέγοντος*

πᾶν τ' ἐξ ἀνάγκης δοῦλον ἔσται τοῖς σοφοῖς.

Vid. Orest. v. 482.

17 *ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ ἡδέος ἐστὶν ὄρεξις*] De hac definitione vid. Top. VI, 3. Soph. el. 13.

18 *τῶν δὲ ἐπιθυμιῶν αἳ μὲν ἄλογοί εἰσιν αἳ δὲ μετὰ λόγου*] Ethic. Nicom. III, 13: *τῶν δ' ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν κοιναὶ δοκοῦσιν εἶναι, αἱ δ' ἴδιοι καὶ ἐπίθετοι, οἷον ἡ μὲν τῆς τροφῆς φυσική· πᾶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ὁ ἐνδεὴς ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς τροφῆς, ὅτε δ' ἀμφοῖν, καὶ εὐνῆς, φησὶν Ὅμηρος, ὁ νέος καὶ ἀκμάζων, τὸ δὲ τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε, οὐκέτι πᾶς, οὐδὲ τῶν αὐτῶν, διὸ φαίνεται ἡμέτερον εἶναι.* at supra cap. 10 p. 1369, 4 *ἐπιθυμίαν* esse *ὄρεξιν ἄλογον*, non *λογιστικήν*, ut mirum sit, nunc *ἐπιθυμίας* dici alias *ἀλόγους*, alias *μετὰ λόγου*.

22 *οἷον ἡ τροφῆς, δίψα καὶ πεῖνα καὶ καθ' ἕκαστον τροφῆς εἶδος ἐπιθυμία*] Nominativum *δίψα καὶ πεῖνα* non intelligo; hae enim non sunt *ἐπιθυμίαι*, sed eas efficiunt; tum A apud Gaisf. *πεινη* exhibet. Item falsum est *καθ' ἕκαστον τροφῆς εἶδος*, haec enim voluptatis, non necesstiatis sunt, conf. postrema verba supra ex Nic. III, 13 laudata, et *τροφῆς* in libris locum mutat; ceteri enim praeter A *εἶδος τροφῆς* collocant; pertinent vero iam haec ad sensus, quibus et illum quo generamus addit, unde apte A et *αἵ*, et deinde

περὶ τὰ post *καὶ* omittit, ut totus locus sic sit restituendus: *οἷον ἡ τροφῆς δίψη καὶ πείνη, καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος ἐπιθυμία* (vel *ἐπιθυμίας*) *καὶ περὶ τὰ γευστὰ καὶ ἀφροδίσια, καὶ ὅλως τὰ ἁπτά.* Quodsi quis etiam verba *καὶ ἀφροδίσια* male inculcata esse censeat, equidem non mirabor; Stoicorum enim olent doctrinam nec alibi haec ita ab Aristotele afferri memini; at in his aperta, non severa requiritur disputatio et verba *καὶ ὅλως* illa defendunt; simpliciter enim erat scribendum: *καὶ περὶ τὰ γευστὰ καὶ τὰ ἁπτὰ καὶ περὶ ὀσμὴν καὶ ἀκοὴν καὶ ὄψιν.*

24 *εὐωδίας*] Cum Mureto delet Vahlen.

25 *μετὰ λόγου δὲ ὅσα ἐκ τοῦ πεισθῆναι ἐπιθυμοῦσιν*] Ut supra dixit *ἀλόγους μὲν ὅσας μὴ . . ἐπιθυμοῦσιν*, ita hic *ὅσας* dicendum erat, non *ὅσα*, nisi primariam notionem pluribus interpositis auctoris menti evanuisse dixeris.

27 *ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ ἥδεσθαι ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι*] Vid. Plat. Phileb. p. 178—88 (33—38). 193 (39). Ethic. Nic. IX, 7: *ἡδεῖα δ' ἐστὶ τοῦ μὲν παρόντος ἡ ἐνέργεια, τοῦ δὲ μέλλοντος ἡ ἐλπίς, τοῦ δὲ γεγενημένου ἡ μνήμη, ἥδιστον δὲ τὸ κατὰ τὴν ἐνέργειαν καὶ φιλητὸν ὁμοίως.* ibid. 4.

29 *κἂν τῷ μεμνημένῳ*] Non male A *ἀεὶ ἐν τῷ.*

35 *γενόμενα*] A, *γεγενημένα* ceteri, quod praecedit correctum.

pag. 1370b 3 *ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται*] Eurip. Andromeda fragm. p. 52 Matth.:

οὐκ αἰσχρὸν οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς,
ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Nostrum versum legimus etiam ap. Themistium p. 67 Dind. — Homerus Od. XV, 398:

νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε,
κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισιν,
μνωομένω· μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνήρ,
ὅστις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ' ἐπαληθῇ.

Nostro loco solus A *μνησάμενος ὅτε*, quod indicativum *πάθεν* qui in nullo legitur libro, sed *ἔοργε* tres Victoriani praebent. *ἐόργει* Y apud Bekk., flagitat, ceteri *μνήμενος ὅστις.* Utrum hoc sit Aristotelis *μνημονικὸν ἁμάρτημα*, an ut alibi Homericae lectionis varietas, alii diiudicent.

6 *τούτου δ' αἴτιον ὅτι ἡδὺ καὶ τὸ μὴ ἔχειν κακόν*] Notanda est haec Aristotelis sententia; aliter Plato in Philebo p. 202 seq. (43).

9 *ὅλως δ' ὅσα παρόντα εὐφραίνει, καὶ ἐλπίζοντας καὶ μεμνημένους ὡς ἐπὶ τὸ πολύ*] Melius verbum repetitum legitur, *εὐφραίνει, ταῦτα εὐφραίνει*

10 *διὸ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι ἡδύ, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησε περὶ τοῦ θυμοῦ*] Hom. Iliad. XVIII, 107:

ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο,
καὶ χόλος, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι·
ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο
ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται ἠύτε καπνός.

Infra Rhet. II, 2: *ἀνάγκη πάσῃ ὀργῇ ἕπεσθαί τινα ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ τιμωρήσασθαι· ἡδὺ μὲν γὰρ τὸ οἴεσθαι τεύξεσθαι ὧν ἐφίεται, οὐδεὶς δὲ τῶν φαινομένων ἀδυνάτων ἐφίεται αὐτῷ, ὁ δ' ὀργιζόμενος ἐφίεται δυνατῶν αὐτῷ. διὸ καλῶς εἴρηται περὶ θυμοῦ ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται· ἀκολουθεῖ γὰρ καὶ ἡδονή τις διά τε τοῦτο καὶ διότι διατρίβουσιν ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι τῇ διανοίᾳ· ἡ οὖν τότε γινομένη φαντασία ἡδονὴν ἐμποιεῖ, ὥσπερ ἡ τῶν ἐνυπνίων.* Conf. Phil. p. 214 (49). Poetae verba etiam in Platonis Phil. p. 211 (48); utroque in loco Aristoteles *θυμόν*, non qui in nostris libris Homeri legitur, *χόλον* laudat.

14 *ἢ οὐκ ὀργίζονται*] (*ἀλλ'*) *ἢ* Bekker[3].

16 *ἢ ἐλπίζοντες ὡς τεύξονται*] Conf. Plat. Phil. p. 184 (35 seq.). Ethic. Nicom. IX, 4: *τῶν τε γὰρ πεπραγμένων ἐπιτερπεῖς αἱ μνῆμαι καὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδες ἀγαθαί· αἱ τοιαῦται δ' ἡδεῖαι.*

22 *καὶ ἀρχὴ δὲ τοῦ ἔρωτος αὕτη γίγνεται πᾶσιν*] Plutarch. de prof. virt. sent. tom. VII p. 246 H.: *ἔρωτος ἀρχομένου σημεῖόν ἐστιν οὐ τὸ χαίρειν τῷ καλῷ παρόντι, τοῦτο γὰρ κοινόν, ἀλλὰ τὸ δάκνεσθαι καὶ ἀλγεῖν ἀποσπώμενον.* Hoc quidem vere atque multo melius quam quod in Aristotele legitur, dictum; indignum enim nec ferendum est illud *ἐρῶσι* sententiae, qua incipientis amoris signum explicatur, illatum, nisi idem quod *χαίρωσιν* esse dixeris; primus

hoc vitium Fr. A. Wolfius apud Vaterum p. 210 notavit litura locum sanans; displicet tamen *χαίρωσιν* in medio, *μεμνημένοι* in fine positum. Ethic. Nic. IX, 5: *ἔοικε δὴ ἀρχὴ φιλίας εἶναι ὥσπερ τοῦ ἐρᾶν ἡ διὰ τῆς ὄψεως ἡδονή· μὴ γὰρ προησθεὶς τῇ ἰδέᾳ οὐθεὶς ἐρᾷ, ὁ δὲ χαίρων τῷ εἴδει οὐθὲν μᾶλλον ἐρᾷ, ἀλλ' ὅταν καὶ ἀπόντα ποθῇ καὶ τῆς παρουσίας ἐπιθυμῇ.* Ibidem cap. 12; intelligit proverbium Graecorum *ἀπὸ τοῦ ὁρᾶν ἔρχεται ἐρᾶν.* Unde coniicias *ὦσιν* vel *ἐπιθυμῶσιν*; at sequentia verba *διὸ καὶ ὅταν λυπηρὸς γένηται* huc pertinent, ubi vet. tr. primae voci *utique* addit, quod nullius est momenti, varia autem ex A afferuntur; Victorius ibi prima manu exstare dicit *διὸ λύπη προσγίνεται*, idque addito *καὶ* apud Gaisf. adnotatur, at prima manus ibi scripsisse dicitur: *διὸ καὶ ὅταν καὶ λύπη προσγένηται.**) Bekkerus denique: *διὸ* et *ὅταν καὶ* corr. A, et tum *λύπη προσγένηται.* Non dubitandum quin hic vera tradiderit et integer locus sic sit restituendus: *ἀλλὰ καὶ ἀπόντος μεμνημένοις λύπη προσγένηται τῷ μὴ παρεῖναι. καὶ ἐν πένθεσι καὶ θρήνοις ὡσαύτως ἐπιγίγνεταί τις ἡδονή.* Quodsi *καὶ* in A certum est, ut videtur, propius accedit *μεμνημένοι ὦσι, καὶ λύπη.* Ceteri libri sic: *μεμνημένοι ἐρῶσιν. διὸ καὶ ὅταν λυπηρὸς γένηται .. ἐν τοῖς πένθεσι καὶ θρήνοις ἐγγίγνεται* .. A. Laubmann haec in A prima manu extare monet *ἐρῶσιν δ..... ὅτᾶν καὶ λύπη προσγένηται*, litterae post *δ* evanuerunt, unde alia manus *ιότι* addidit et vocabulo *ὅτᾶν* deleto *γίνεται* scripsit.

25 *καὶ ἐν πένθεσι καὶ θρήνοις ὡσαύτως ἐπιγίγνεταί τις ἡδονή*] Ethic. Nicom. X, 5. Plat. Phil. p. 185 (36) et 208—17 (46—50), ubi haec *μικτὰ* esse docet, Phaed. p. 6. 8. Wyttenb. ad h. l. p. 132 Lips. Eurip. Iphig. Taur. v. 813 Seidl. Plut. Aemil. 33 fine. Bentl. ad Hor. Carm. II, 19, 7. ad Rhet. Graec. III, 311. IX, 17.

27 *καὶ ἃ ἔπραττε καὶ οἷος ἦν*] *οἷα* vertit vet. tr.

28 *διὸ καὶ τοῦτ' εἰκότως εἴρηται, ὣς φάτο, τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο*] Il. XXIII, 108. Od. IV, 113.

---

*) In scholiis quoque fol. 23, 10: *διὸ καὶ ὅταν λύπη προσγίνηται.*

183. Sed rectius ad hanc rem declarandam uti poterat Homeri verbis Od. XIX, 471, quibus utitur Polybius Exc. Vat. IX, 1: *τὴν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα.*

34 *ἢ ἠρέμα ἢ μᾶλλον*] Alibi si *μᾶλλον* dicit, etiam *ἧττον* legimus, ut cum positivus *ἠρέμα* praecedat, fortasse aliquis *μάλα* praeferat.

1 *τὰς μαχητικὰς καὶ τὰς ἐριστικάς*] Ita optime A; reliqui cum vet. transl. post *καὶ τὰς* inserunt *αὐλητικὰς καί*, quo et res et ordo turbatur, unde Toupius Cur. in Suid. P. III p. 461 scripsit *αὐλητικὰς καὶ κιθαριστικὰς καὶ ἀστραγαλίσεις*, expulsis aut loco motis quae interiecta sunt; conf. Vater p. 63. Primum in universum ludos eorumque rationem notat *τὰς παιδείας τὰς μαχητικὰς καὶ ἐριστικάς*, deinde huius generis exempla affert *καὶ ἀστραγαλίσεις καὶ σφαιρίσεις* etc. Hic neque *αὐλητικαῖς* locus est, nisi forte cum Victorio quas pastores apud Theocritum et Virgilium exercent, intelligas, neque *ἀθλητικαῖς*, quod Tyrwhittus coniecit in append. ad Toupii emend. IV, 422; exponit vero Aristoteles in usum oratorum quae vulgo in hominum vita fieri solent. Conf. Polit. VIII, 3 p. 1337 b, 38 seqq., ubi quod hic non legimus, *τὸ σχολάζειν αὐτὸ ἔχειν δοκεῖν τὴν ἡδονὴν* dicit. VIII, 5: *πότερον παιδιᾶς ἕνεκα καὶ ἀναπαύσεως, (μετέχειν μουσικῆς) καθάπερ ὕπνου καὶ μέθης, ταῦτα γὰρ καθ' αὑτὰ μὲν οὔτε τῶν σπουδαίων, ἀλλ' ἡδέα καὶ ἅμα παύει μέριμναν.* pag. 1371

3 *καὶ περὶ τὰς ἐσπουδασμένας δὲ παιδιὰς ὁμοίως*] Melius, ni fallor, *περὶ* abesset; cohaerent enim haec cum praecedentibus: *ἐπεὶ δὲ τὸ νικᾶν ἡδύ, ἀνάγκη καὶ τὰς παιδιὰς ἡδείας εἶναι τὰς μαχητικὰς καὶ τὰς ἐριστικάς.*

7 *καὶ ἡ δικανικὴ καὶ ἡ ἐριστική*] Probl. XVIII, 2. Sophist. el. 11.

8 *καὶ τιμὴ καὶ εὐδοξία τῶν ἡδίστων*] Ethic. Nicom. VIII, 9, ubi *φιλίαν* adiungit iis quae hic exponit: *τὸ δὲ φιλεῖσθαι ἐγγὺς εἶναι δοκεῖ τοῦ τιμᾶσθαι, οὗ δὴ οἱ πολλοὶ ἐφίενται. οὐ δι' αὑτὸ δ' ἐοίκασιν αἱρεῖσθαι τὴν τιμὴν ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. χαίρουσι γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις τιμώμενοι διὰ τὴν ἐλπίδα . . οἱ δ' ὑπὸ τῶν ἐπιεικῶν καὶ εἰδότων ὀρεγόμενοι τιμῆς βεβαιῶσαι τὴν οἰκείαν δόξαν ἐφίενται περὶ αὑτῶν· χαίρουσι δὴ*

ὅτι εἰσὶν ἀγαθοὶ πιστεύοντες τῇ τῶν λεγόντων κρίσει. τῷ φιλεῖσθαι δὲ καθ' αὑτὸ χαίρουσιν. διὸ δόξειεν ἂν κρεῖττον εἶναι τοῦ τιμᾶσθαι καὶ ἡ φιλία καθ' αὑτὴν αἱρετὴ εἶναι.

13 *καὶ οἱ φρόνιμοι ἀφρόνων*] Notemus articulum neglectum.

15 *ἐπεὶ ὧν τις πολὺ καταφρονεῖ, ὥσπερ παιδίων ἢ θηρίων*] II, 6: *ὅλως δ' οὐκ αἰσχύνονται οὐθ' ὧν πολὺ καταφρονοῦσι τῆς δόξης τοῦ ἀληθεύειν, οὐδεὶς γὰρ παιδία καὶ θηρία αἰσχύνεται.*

16 *ἀλλ' εἴπερ, δι' ἄλλο τι*] Frequens Aristoteli dicendi ratio, ut Eth. Nic. I, 11. VIII, 2. IX, 7. X, 3. 10; in Categ. cap. 6 p. 5, 10 Bekkerus emendavit: *τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν καθ' αὑτὸ ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ συμβεβηκός*, libri omnes *ἀλλ' ἢ ἄρα*. cap. 8 p. 11, 28: *τῶν δὲ καθ' ἕκαστα οὐδὲν αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται . . ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ τὸ γένος.*

21 *καὶ τὸ θαυμάζεσθαι ἡδὺ δι' αὐτὸ τὸ τιμᾶσθαι*] Propter ipsum honorem, nulla alia ex causa vel commodo, quod inde percipere possumus; huius modi tamen comparatio inesse non videtur; exspectamus potius *διὰ τὸ τιμᾶσθαι* vel *διὰ τὸ δι' αὐτὸ τιμᾶσθαι.*

22 *καὶ τὸ κολακεύεσθαι καὶ ὁ κόλαξ ἡδύ*] Ethic. Nic. VIII, 9: *οἱ πολλοὶ δὲ δοκοῦσι διὰ φιλοτιμίαν βούλεσθαι φιλεῖσθαι μᾶλλον ἢ φιλεῖν, διὸ φιλοκόλακες οἱ πολλοί· ὑπερεχόμενος γὰρ φίλος ὁ κόλαξ ἢ προσποιεῖται τοιοῦτος εἶναι καὶ μᾶλλον φιλεῖν ἢ φιλεῖσθαι.* Eudem. VIII, 4: *δῆλον δὲ καὶ διὰ τί ζητοῦσι μᾶλλον οἱ ἄνθρωποι τὴν καθ' ὑπεροχὴν φιλίαν τῆς κατ' ἰσότητα. ἅμα γὰρ οὕτως ὑπάρχει αὐτοῖς τό τε φιλεῖσθαι καὶ ἡ ὑπεροχή. διὸ ὁ κόλαξ παρ' ἐνίοις ἐντιμότερος τοῦ φίλου. ἄμφω γὰρ φαίνεσθαι ποιεῖ ὑπάρχειν τῷ κολακευομένῳ· μάλιστα δὲ οἱ φιλότιμοι τοιοῦτοι, τὸ γὰρ θαυμάζεσθαι ἐν ὑπεροχῇ.*

25 *καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδύ*] Contrarium est praecedentis loci; quod si affertur, particula *δὲ* addi solet, vid. ad cap. 7. Aliter fere hoc explicat Ethic. Nicom. VII, 15: *οὐκ ἀεὶ δ' οὐθὲν ἡδὺ τὸ αὐτὸ διὰ τὸ μὴ ἁπλῆν ἡμῶν εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐνεῖναί τι καὶ ἕτερον καθὸ φθαρτά, ὥστε ἄν τι θάτερον πράττῃ, τοῦτο τῇ ἑτέρᾳ φύσει παρὰ φύ-*

σιν, ὅταν δ' ἰσάζῃ, οὔτε λυπηρὸν δοκεῖ οὔθ' ἡδὺ τὸ πραττόμενον . . ἡδονὴ μᾶλλον ἐν ἠρεμίᾳ ἐστὶν ἢ ἐν κινήσει. μεταβολὴ δὲ πάντων γλυκύτατον κατὰ τὸν ποιητὴν διὰ πονηρίαν τινά· ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος εὐμετάβολος ὁ πονηρός, καὶ ἡ φύσις ἡ δεομένη μεταβολῆς· οὐ γὰρ ἁπλῆ οὐδ' ἐπιεικής.

27 ὅθεν εἴρηται μεταβολὴ πάντων γλυκύ] Eurip. Orest. v. 228:

ἢ κἀπὶ γαίας ἁρμόσαι πόδας θέλεις,
χρόνιον ἴχνος θείς; μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

Cf. Rhet. Gr. V, 438.

32 τὸ ἐπιθυμεῖν μαθεῖν] Casu factum videatur, ut in Aldi libro alterum verbum, μαθεῖν, excideret. Metaph. I, 2. Conf. Müller Geschichte der Theorie der Kunst bei den Alten, tom. II p. 147. Deest vero etiam in E, et non modo desiderium τοῦ μαθεῖν facit, sed plura, v. c. ut tales fiamus qualis fuit quem admiramur; accedit unde dictum τὸ θαυμαστὸν ἐπιθυμητόν, ut verbum melius absit.

33 ὥστε τὸ θαυμαστὸν ἐπιθυμητόν] III, 2: θαυμασταὶ γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν, ἡδὺ δὲ τὸ θαυμαστόν. Poet. cap. 24: τὸ δὲ θαυμαστὸν ἡδύ, σημεῖον δέ· πάντες γὰρ προστιθέντες ἀπαγγέλλουσιν ὡς χαριζόμενοι. — Articulus τὸ ante εἰς τὸ ex praecedenti facile intelligitur, necessario eum addendum esse censet Bonitz I, 89.

34 καὶ τὸ εὖ ποιεῖν . ., ἐπιτελεῖν] Hi duo loci non optime hic interpositi interrumpunt sequentem, qui artissime cohaeret ei, qui hos praecedit; adnotandum quoque est τὸ εὐποιητικὸν pro εὖ ποιεῖν, denique καὶ τὸ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν infra b, 25 alia et meliore ratione confirmari, quamvis nemo id hoc loco absurdum esse dixerit.

6 οἷον τό τε μεμιμημένον ὥσπερ γραφική] Artem dicit quae efficit, et ea quae arte efficiuntur; sed utrumque μεμιμημένον appellari nequit; itaque recte, ni fallor, τό τε μιμούμενον correxerunt Twiningius (Aristotles treatise on poetry p. 186) et Tyrwhittus ad poet. § 6 p. 112, God. Hermanno probatum ad poet. p. 91 et Wyttenb. ad Plut. p. 18 A.; quo minus cum Vatero p. 64: ὥσπερ γραφικῇ καὶ ἀνδριαντοποιίᾳ καὶ ποιητικῇ scribamus, praeter sensum incommodum etiam pag. 1371 b

particularum *τε* — *καὶ* usus impedit. In marg. cod. A scholion: *καὶ ὁ Διονύσιός φησιν ὅτι τὰ πιθανὰ κρείττονά εἰσι τῶν ἀληθῶν ὥσπερ καὶ τὰ μιμήματα τῶν πρωτοτύπων, οἷον βοῦν μὲν ἰδεῖν τίκτουσαν οὐ θαυμαστόν, τὴν δὲ ποιηθεῖσαν τῷ Φειδίᾳ βοῦν τίκτουσαν ἰδεῖν θαυμαστόν.* Verba notatu sane digna, si fide digna sunt; at vix auctor huius scholii aliis Dionysii scriptis usus est, quam quae nobis supersunt, in quibus hoc non invenitur. Egregie nostra verba explicat loc. poet. cap. 4: *τό τε γὰρ μιμεῖσθαι σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἐκ παίδων ἐστί, καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζῴων ὅτι μιμητικώτατόν ἐστι καὶ τὰς μαθήσεις ποιεῖται διὰ μιμήσεως τὰς πρώτας, καὶ τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας. σημεῖον δὲ τούτου τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἔργων· ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες, οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀτιμοτάτων καὶ νεκρῶν. αἴτιον δὲ καὶ τούτου, ὅτι μανθάνειν οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις ἥδιστον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως· ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ κοινωνοῦσιν αὐτοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο χαίρουσι τὰς εἰκόνας ὁρῶντες, ὅτι συμβαίνει θεωροῦντας μανθάνειν καὶ συλλογίζεσθαι τί ἕκαστον, οἷον ὅτι οὗτος ἐκεῖνος, ἐπεὶ ἐὰν μὴ τύχῃ προεωρακώς, οὐ διὰ μίμημα ποιήσει τὴν ἡδονὴν ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπεργασίαν ἢ τὴν χροιὰν ἢ διὰ τοιαύτην τινὰ ἄλλην αἰτίαν.* Eadem exemplis illustrata vide ap. Plut. de audiend. poetis cap. 3 p. 18 ibiq. Wytt.

10 *καὶ αἱ περιπέτειαι καὶ τὸ παρὰ μικρὸν σῴζεσθαι*] Vid. Poetic. cap. 11. Phys. ausc. II, 5, ubi quid sit *τύχη ἀγαθὴ* et *φαύλη*, quid *εὐτυχία* et *ἀτυχία*, exponit: *διὸ καὶ τὸ παρὰ μικρὸν κακὸν ἢ ἀγαθὸν λαβεῖν μέγα, ἢ δυστυχεῖν ἢ ἀτυχεῖν ἐστί, ὅτι ὡς ὑπάρχον λέγει ἡ διάνοια· τὸ γὰρ παρὰ μικρὸν ὥσπερ οὐδὲν ἀπέχειν δοκεῖ.*

15 *ὡς ἧλιξ ἥλικα τέρπει*] Integer versus ap. schol. in Plat. Phaedr. p. 314 Bkk.:

ἧλιξ ἥλικα τέρπε, γέρων δέ τε τέρπε γέροντα

ut recte Bekk. emendavit; in libris enim bis *τέρπεϲ*, sed *ἔτερπε* legitur apud Niceph. Gregor. Hist. Byz. XIII, 11 p. 681 Bon. Conf. Heind. ad. Plat. Phaedr. p. 230.

16 *ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον*] Odyss. XVII, 218:

ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. Ethic. Nic. VIII, 2: *διαμφισβητεῖται δὲ περὶ αὐτῆς (φιλίας) οὐκ ὀλίγα. οἱ μὲν γὰρ ὁμοιότητά τινα τιθέασιν αὐτὴν καὶ τοὺς ὁμοίους φίλους, ὅθεν τὸν ὅμοιόν φασιν ὡς τὸν ὅμοιον καὶ κολοιὸν ποτὶ κολοιὸν καὶ ὅσα τοιαῦτα, οἱ δ' ἐξ ἐναντίας κεραμεῖς πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι.* Ethic. Eudem. VIII, 1: *ἀπορεῖται δὲ πολλὰ περὶ τῆς φιλίας. δοκεῖ γὰρ τοῖς μὲν τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ εἶναι φίλον, ὅθεν εἴρηται, ὡς ἀεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον. καὶ γὰρ κολοιὸς παρὰ κολοιόν. ἔγνω δὲ φὼρ τε φῶρα καὶ λύκος λύκον.* Ethic. Magn. II, 11: *πότερον γάρ ἐστιν ἡ φιλία ἐν τοῖς ὁμοίοις ὥσπερ δοκεῖ καὶ λέγεται; καὶ γὰρ κολοιός φασι παρὰ κολοιὸν ἱζάνει καὶ ἀεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον.* Plut. de placit. phil. IV, 19: *κολοιὸς γὰρ παρὰ κολοιὸν ἱζάνει καὶ ἀεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον.* De lectione *κολοιὸς παρὰ κολοιὸν* non dubitandum; etiam in Nicom. Eth. codices quidam *παρά*, non *ποτὶ* quod vulgo et in Magn. Moral., neque in *ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα* pro *φὼρ φῶρα* haeremus; sensum, non integrum versum notavit auctor.

19 *ἐπεὶ δὲ . . μάλιστα δ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος τοῦτο πέπονθεν, ἀνάγκη*] Alterum *δὲ* om. vet. transl. et vertit *unde necesse*, quasi *ὅθεν* ante *πέπονθεν* exciderit; id si non invito interprete factum est, de suo eum dedisse arbitror, certe non est ex usu nostri auctoris, conf. finis capitis v. 35.

20 *φιλαύτους*] Ethic. Nic. IX, 8. Magn. Moral. II, 13—14.

20 *πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ὑπάρχει πρὸς αὐτὸν μάλιστα*] Haec non continent quod supra non sit dictum, ut rem non explicent, sed dicta repetant et confirment; neque *πάντα τὰ τοιαῦτα* aliud quam illud *τοῦτο* h. e. *τὸ ὅμοιον καὶ τὸ συγγενές* significant. Etiam *πρὸς αὐτὸν* non habet quo referas, ut supra, v. c. si esset *αὐτῷ πρὸς αὐτόν*. Huic succurras simulque illud lenias, si *παντὶ γὰρ* scripseris.

24 *καὶ φιλερασταί*] Om. A., quod notandum, sed tamen delere non audeo.

24 *φιλότεκνοι*] Plat. Conv. p. 438 (208): *μὴ οὖν θαύμαζε, εἰ τὸ αὑτοῦ ἀποβλάστημα φύσει πᾶν τιμᾷ· ἀθανα-*

σίας γὰρ χάριν παντὶ αὕτη ἡ σπουδὴ καὶ ὁ ἔρως ἕπεται. Ethic. Nicom. IX, 7: πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ μᾶλλον ἢ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου ἐμψύχου γενομένου. μάλιστα δ' ἴσως τοῦτο περὶ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει· ὑπεραγαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκεῖα ποιήματα στέργοντες ὥσπερ τέκνα.

25 καὶ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν] Idem supra v. 4 melius cum articulo καὶ τὸ τὰ

26 καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν ἥδιστον] Id si verum est, quod facile credimus, cur τὸ ἄρχειν neglexit? Nullus enim praecedit locus, qui τὸ ἄρχειν continet; tamen hoc necessario flagitatur; nisi enim hoc ipsum sumpseris, alia ex eo derivare et demonstrare non potes; praeterea iustus rerum ordo, qui his postremis inest, interrumpitur: ex eo quod τὸ κατὰ φύσιν ἡδύ, τὰ δὲ συγγενῆ κατὰ φύσιν, sequitur πάντα τὰ συγγενῆ καὶ τὰ ὅμοια ἡδέα εἶναι, inde πάντας φιλαύτους εἶναι, inde τὰ αὑτῶν ἡδέα εἶναι πᾶσι, διὸ καὶ φιλοκόλακες καὶ φιλερασταὶ καὶ φιλότιμοι καὶ φιλότεκνοι, αὑτῶν γὰρ ἔργα τὰ τέκνα, inde τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν ἡδύ αὑτῶν γὰρ ἔργον ἤδη γίγνεται. Iam inseritur noster locus, qui non habet quo cum praecedentibus cohaereat; at qui sequitur, optime convenit: quod φιλότιμοι homines, sequitur τὸ ἐπιτιμᾶν τοῖς πέλας. Et in hoc loco optimus codex A et vetus translatio veram quam nobis sit ingrediendum viam, demonstrant, ibi enim verbis ἀνάγκη καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν τοῖς πέλας ἡδὺ εἶναι additur καὶ τὸ ἄρχειν, in vet. transl. *et subicere* i. e. *subigere*. En adest quod supra desideravimus, τὸ ἄρχειν, sed incommode positum. Quodsi praecedens locus: καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν — θαυμαστῶν ἐπιστήμη sequenti: ἔτι ἐπεὶ φιλότιμοι — ἡδὺ εἶναι καὶ τὸ ἄρχειν postponitur, neque verba illa ἐπεὶ τὸ ἄρχειν ἥδιστον difficultatem ullam praebent; dixerat enim ἡδὺ εἶναι καὶ τὸ ἄρχειν, et omnia optime cohaerent; nam et qui sequitur locus καὶ τὸ ἐν ᾧ βέλτιστος δοκεῖ, non ex illo καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν καὶ τὸ ἄρχειν, sed ex eo, quocum iam coniunctus est, καὶ τὸ σοφὸν δοκεῖν dependet.

31 ὥσπερ καὶ ὁ ποιητής φησι] Hanc lectionem codicis A praetulimus: probabilius enim inde poetae nomen additum esse et correctum ὥσπερ καὶ ὁ Εὐριπίδης φησί, quam contra

ex hoc illud emendatum. Versus ex Euripidis Antiopa sumpti a Platone, Aristotele (Probl. XIX, 6), Plutarcho laudantur. Vid. Matth. Fragm. Eur. p. 72.

33 *τυγχάνει*] Ita Bekk. ex A ut videtur; ex reliquis enim *τυγχάνῃ* notat, quamvis Victor., in cuius editione item indicativus legitur, in scripto commentario nihil monuerit. In plerisque locis in quibus h. l. laudatur, *τυγχάνῃ* scriptum est. Vid. Matth. l. l., qui coniunctivum probat, particula *ἂν* post relativa a poetis omissa; equidem nunquam *ἵνα ἂν* quod locum significet, legere memini, neque nisi certa afferuntur exempla, quae contrarium doceant, praeter indicativum alium probari posse modum puto.

35 *ἀνάγκη καὶ τὰ γελοῖα ἡδέα εἶναι*] Sic A, ceteri *ἀνάγκη δὲ* contra morem nostri scriptoris, cui *ἐπεὶ . . . ἀνάγκη καὶ* solemne est; sed offendere potest repetitum *τῶν ἡδέων* in protasi; neque istam medicinam adhibere licet, ut excidisse dicamus verba: *ἐπεὶ δὲ ὁ γέλως τῶν ἡδέων*. Imo si abesset hoc comma *καὶ ὁ γέλως τῶν ἡδέων*, nemo id desideraret. Ceterum postremum h. l. decimo potius p. 1370 b, 34—38 adiungendum extra ordinem ab Aristotele fini adiectum esse censemus.

pag. 1372

1 *διώρισται δὲ περὶ γελοίων χωρὶς ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς*] Itaque separatim et accurate in altera parte poeticae quae intercidit, de ridiculo disputavit, conf. ad III, 18.

2 *περὶ μὲν οὖν ἡδέων εἰρήσθω ταῦτα*] *τοσαῦτα* vet. transl. *(tanta)* ut I, 15 fine: *περὶ μὲν οὖν τῶν ἀτέχνων πίστεων εἰρήσθω τοσαῦτα*, sed haec om. A. II, 14. 21. ubi A et vet. transl. *ταῦτα*. 26. III, 15. Eth. Nic. IV, 3. VII, 5. illud II, 19. Eth. Nic. III, 15. *ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω* Eth. Nic. VIII, 16. IX, 12.

Cap. XII.

5 *αὐτοὶ μὲν οὖν ὅταν οἴωνται δυνατὸν εἶναι*] Quem ordinem in demonstrando quomodo affecti homines iniurias aliis inferant, eundem in exponendo servat; universale quidem illud *δυνατόν*, quod ceteris quoque orationis generibus convenit, hic missum facit, *τὸ ἑαυτοῖς* vero *δυνατὸν* tractat inde

a verbis *αὐτοὶ δ' οἴονται . . . ἢ μικροῖς ζημιοῦσιν.* Quod hinc sequitur *εἴτε ἂν λαθεῖν πράξαντες*, exponitur infra: *λαθητικοὶ δ' εἰσὶν* et quinque enumerantur loci; item verba *ἢ μὴ λαθόντες μὴ δοῦναι δίκην* explicantur: *καὶ ὅσοις μὴ λανθάνουσιν . . . ὅ τι ἀπολέσῃ.* Postremum denique *ἢ δοῦναι μὲν ἀλλ' ἐλάττω τὴν ζημίαν εἶναι τοῦ κέρδους* enarratur infra pluribus: *καὶ οἷς τὰ μὲν κέρδη φανερὰ ἢ μεγάλα κτλ.* Quae si consideramus, melius esset, ni fallor, si Arist. in verbis *αὐτοὶ δ' οἴονται δυνατοὶ εἶναι μάλιστα ἀζήμιοι ἀδικεῖν οἱ εἰπεῖν δυνάμενοι* illud *μάλιστα ἀζήμιοι* omisisset.

Similia sunt quae Isocrates de cura veteris Areopagi dicit § 46: *ἠπίσταντο γὰρ ὅτι δύο τρόποι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ καὶ προτρέποντες ἐπὶ τὰς ἀδικίας καὶ παύοντες τῶν πονηριῶν: παρ' οἷς μὲν γὰρ μήτε φυλακὴ μήτε ζημία τῶν τοιούτων καθέστηκε μήθ' αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσί, παρὰ τούτοις μὲν διαφθείρεσθαι καὶ τὰς ἐπιεικεῖς τῶν φύσεων, ὅπου δὲ μήτε λαθεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ῥᾴδιόν ἐστι μήτε φανεροῖς γενομένοις συγγνώμης τυχεῖν, ἐνταῦθα δ' ἐξιτήλους γίγνεσθαι τὰς κακοηθείας. ἅπερ ἐκεῖνοι γιγνώσκοντες ἀμφοτέροις κατεῖχον τοὺς πολίτας, καὶ ταῖς τιμωρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις· τοσούτου γὰρ ἔδεον αὐτοὺς λανθάνειν οἱ κακόν τι δεδρακότες, ὥστε καὶ τοὺς ἐπιδόξους ἁμαρτήσεσθαί τι προῃσθάνοντο.*

7 *εἴτε ἂν λαθεῖν πράξαντες ἢ*] Haec graece non concoquo nec facile quis aptis confirmabit exemplis, sed recte distincta aperta fiunt *εἴτ' ἐὰν λαθεῖν* scil. *οἴωνται.*

10 *ἐν τοῖς ὕστερον ῥηθήσεται*] II, 19.

11 *αὐτοὶ δ' οἴονται δυνατοὶ εἶναι*] *αὐτοὶ* oppositum est iis, quos iniuria afficiunt, v. 5. b 23. At h. l. alterum tractat eorum, quae supra monuit: *ὅταν οἴωνται εἶναι τὸ πρᾶγμα πραχθῆναι καὶ ἑαυτοῖς δυνατόν*, quare et hic *αὐτοῖς δ' . . . δυνατὸν . .* coniicias, etsi *αὐτοὶ . . δυνατοὶ* idem esse atque *αὐτοῖς . . δυνατόν* dixeris.

12 *οἱ εἰπεῖν δυνάμενοι καὶ οἱ πρακτικοί*] Vid. ad p. 1373, 4—5.

13 *κἂν πολύφιλοι ὦσιν, κἂν πλούσιοι*] Isocrat. Trapez. § 2 de mensariis: *τοῖς ἀδικουμένοις δὲ πρὸς τοιούτους ἀνάγκη κινδυνεύειν, οἳ καὶ φίλους πολλοὺς κέκτην-*

ται καὶ χρήματα πολλὰ διαχειρίζουσι καὶ πιστοὶ διὰ τὴν τέχνην δοκοῦσιν εἶναι.

19 προσκαταλλάττονται] Incerta manus in Victorii editione: *fort.* προκαταλλάττονται, ita C ap. Gaisf., ABE apud eundem καὶ πρὸς καταλλάττονται, quod usus linguae non admittit; illud verum videtur, malunt in amicitiam redire quam eos iudicio persequi, ne quis cavilletur, id nihil significare, nisi eos antea in gratiam redire, deinde vero adversarios iudicio persequi. Tamen et vulgata non habet quod accuses, praeterquam enim quod ἀφύλακτοι sunt, alterum accedit argumentum, facile eos conciliari; idque commendat τε . . καί.

22 οἷον ἀσθενὴς περὶ αἰκίας] Vide ad II, 24 p. 1402, 18 et Art. scriptores p. 32. Alterum exemplum καὶ ὁ πένης καὶ ὁ αἰσχρὸς περὶ μοιχείας augetur, si posterior articulus deletur, ut idem qui sit et πένης et αἰσχρός, stupri accusetur.

24 καὶ τὰ λίαν ἐν φανερῷ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς] Exspectamus cum praecedat οἵ τ' ἐναντίοι, item homines qui λαθητικοὶ sint, v. c. si quartus locus sequeretur aut quintus; nunc in secundo et tertio res, quas facile aggrediuntur, afferuntur, τὰ τοιαῦτα quae infra p. 1373, 27—37 enumerantur; licet tamen ad homines transferre, ut τὰ λίαν et τὰ τηλικαῦτα accusativus, non nominativus sit. Tum vet. tr. *non observabiles*, neutrum fuisse docent quae infra leguntur ἀφύλακτα γὰρ καὶ ταῦτα.

27 ὃ δὲ μηδείς πω ἠρρώστηκεν, οὐδεὶς εὐλαβεῖται] Mirum si Aristoteles quae maxime addenda erant verba ἢ ἠδίκηται neglexit; prima enim sententia est: πάντες γὰρ τὰ εἰωθότα φυλάττονται ἀδικήματα, quibus exemplum ὥσπερ ἀρρωστήματα inseritur, ut et de veritate articuli τὰ dubitare liceat, nisi structuram mutatam dixeris. Sed A πάντα, non πάντες habet, quod stare potest omissis καὶ τἀδικήματα. Quod vet. tr. his praemittit οὕτω, ex interpolatione additum.

30 ἐπιχειρῆσαι φυλαττομένοις] Homines intellige; nemo credat hos in eos, qui se diligenter munitos habeant, impetum esse facturos. Victorius in scripto comment. φυλαττομένους coniicit, quod et graecus interpr. legere videatur: διὰ τὸ μὴ δοκεῖν μηδ' ὅλως ἐπιχειρῆσαι ἀδικῆσαι ὡς φυλαττόμενοι

παρὰ τῶν ἐχθρῶν. Rectius *φυλαττόμενοι*, sed non necessarium.

33 *ἢ τρόπος ἢ τόπος*] Propria mutandi significatione dictum *τρόπος*; haec verba coniungere amant Graeci. Nos A secuti sumus *ἢ τρόποις ἢ τόποις*, fortasse etiam sequens *διαθέσεις εὔποροι* ferendum, neque singularis nominativus, quem ceteri exhibent, aut dativus reponendus.

34 *διαφθοραὶ κριτῶν*] Sufficit *διαφθορά*.

35 *ἢ δι' ἀπορίαν μηδὲν ἕξει ὅ τι ἀπολέσῃ*] Difficilis constructio, ut ex *οἷς* intelligas *ὃς* vel *εἴ τις*, melior fortasse si *ἢ εἰ δι'* scripseris. Id Bekker[3] recepit.

36 *καὶ οἷς τὰ μὲν κέρδη φανερὰ ἢ μεγάλα ἢ ἐγγύς*] Isocrat. adv. Euthyn. § 6: *ἀλλὰ μὴν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἄν τις τοῦ πράγματος γνοίη ὅτι πολὺ μᾶλλον εἰκὸς ἦν Εὐθύνουν λαβόντα ἐξαρνεῖσθαι ἢ Νικίαν μὴ δόντα αἰτιᾶσθαι. δῆλον γὰρ ὅτι πάντες κέρδους ἕνεκ' ἀδικοῦσιν. οἱ μὲν οὖν ἀποστεροῦντες ὧνπερ ἕνεκ' ἀδικοῦσιν ἔχουσιν, οἱ δ' ἐγκαλοῦντες οὐδ' εἰ λήψεσθαι μέλλουσιν ἴσασιν.*

pag. 1372b 1 *οἷον δοκεῖ ἡ τυραννίς*] Eurip. Phoen. v. 534. ibiq. Valcken. (527), quem locum praeter alios et Dionysius Arch. IV, 29 imitatus est. Isocr. de bigis § 38.

5 *ὥσπερ Ζήνωνι*] Historia incognita.

11 *οἷοι ἀναμάχεσθαι*] Libri omnes *οἷον*, sed iam Victorius in Addendis et scripto comm. *puto legi debere* *οἷοι*, idem Vaterus p. 66, Bekk., vir doctus in Moreliana ap. Gaisf.

18 *καὶ ὅλως ἁμαρτεῖν ἀλλὰ μὴ ἀδικεῖν*] Vid. I, 13, ubi quod sit discrimen horum verborum exponit.

23 *οἱ δ' ὡς οὐδὲν μᾶλλον ἀδοξοῦντες*] Auctore A cum Victorio id reposuimus; ceteri libri *δόξοντες*, quod et Bekkerus servavit, neque propter oxymoron aliis displicebit; simplici tamen Aristotelis explicationi, quod in lemmate est, magis convenit.

24 *αὐτοὶ μὲν οὖν οὕτως ἔχοντες ἐπιχειροῦσιν, ἀδικοῦσι δὲ τοὺς τοιούτους καὶ τὰ τοιαῦτα*] Tertium et postremum aggreditur (cap. 10): *τρίτον δὲ τοὺς ποίους καὶ πῶς ἔχοντας*, sed novum, supra non notatum, *καὶ τὰ τοιαῦτα* i. e. *ποῖα* addit; sub finem enim huius capitis post duodeviginti locos expositos, quibus *τοὺς ποίους ἀδικοῦσι* tractat, quinque

alii adnectuntur, qui *τὰ ποῖα* exponunt. Caeterum post *ἐπιχειροῦσιν* aegre verbo *ἀδικεῖν* caremus. Conf. Vahlen p. 60.

25 *ἢ εἰς τἀναγκαῖα ἢ εἰς ὑπεροχὴν ἢ εἰς ἀπόλαυσιν*] Haec divisio eo maxime mira videtur, quod ipse modo dixerat: *διχῶς δ' εἰσὶν ἐνδεεῖς· ἢ γὰρ ὡς ἀναγκαίου ὥσπερ οἱ πένητες, ἢ ὡς ὑπερβολῆς ὥσπερ οἱ πλούσιοι*; Aristotelem vero in eodem fere versu de eadem re aliter iudicasse probabile non est, et verba *ἢ εἰς ἀπόλαυσιν* pertinent ad *ὑπεροχὴν* vel *ὑπερβολὴν* non minus quam ad *τἀναγκαῖα*, melius igitur absunt.

Plures causae hoc Isocratis loco Trapezit. § 8 enumerantur: *βουλομένου γὰρ ἐμοῦ κομίσασθαι τἀμαυτοῦ καὶ πλεῖν εἰς Βυζάντιον, ἡγησάμενος οὗτος κάλλιστον αὐτῷ καιρὸν παραπεπτωκέναι (τὰ μὲν γὰρ χρήματα πολλὰ εἶναι τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα καὶ ἄξι' ἀναισχυντίας, ἐμὲ δὲ πολλῶν ἀκουόντων ἔξαρνον γεγενῆσθαι μηδὲν κεκτῆσθαι, πᾶσι δ' εἶναι φανερὸν ἀπαιτούμενον καὶ ἑτέροις προσομολογοῦντα ὀφείλειν), καὶ πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐνόμιζεν, εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί μ' ὑπὸ τῆς πόλεως Σατύρῳ, εἰ δ' ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν μελήσειν αὐτῷ τῶν ἐμῶν λόγων, εἰ δ' εἰσπλευσοίμην, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ πατρός — ταῦτα λογιζόμενος διενοεῖτ' ἀποστερεῖν με τῶν χρημάτων.*

27 *οἷον οἱ συλῶντες τοὺς Καρχηδονίους*] Gaisf. coniecit *Χαλκηδονίους*, eandemque historiam tangi quae grammatico indicatur Bekk. Anecd. p. 303, 27: *σῦλα δοῦναι κατὰ τῆς Χαλκηδονίων πόλεως· ἐπιγράψαι τὴν πόλιν λῃστεῦσαι.* Verba illa saepissime confundi constat, et maiorem fidem illa coniectura accipere videtur, quod vet. transl. dilucide *Calcedonios* exhibet, expressumque in scholiis fol. 25, 2 *Καλχηδονίους*, quod explicatur *ἤτοι τοὺς ἐν ἀφρικῇ*, at parum hoc ei quod Aristoteles tradit, convenit; si enim unum tantum exemplum promit, posterius erat confirmandum, idque non male Carthaginiensibus remotissimis comprobatur; sed utriusque rei exemplum exspectamus, quod est, si utrumque coniungamus *τοὺς Καλχηδονίους ἢ Καρχηδονίους*.

33 *Μυσῶν λείαν*] Vid. Harpocr. s. v. Interpres *odire*

valde vulgare proverbium quod non intellexit, ipse in *μισεῖν λίαν* emendasse videtur, libri enim omnes verum tenent.

33 *καὶ τοὺς*] A, *καὶ οὓς* ceteri, tum vero *καὶ οὓς* etiam A, conf. Bonitz I, 90.

35 *καὶ τοὺς διαβεβλημένους ἢ εὐδιαβόλους*] *et* vet. transl., non *aut*.

36 *προαιροῦνται*] *ἐπεξιέναι* addendum esse censet Vahlen, intelligendum id ex v. 30. 32.

37 *ὧν οἱ μισούμενοι καὶ φθονούμενοί εἰσιν*] *ὡς* pr. A ap. Gaisf. et vet. transl. *tanquam*. Isocrates Antid. § 142—9: *οὕτω γὰρ ἔφη τινὲς ὑπὸ τοῦ φθόνου καὶ τῶν ἀποριῶν ἐξηγρίωνται καὶ δυσμενῶς ἔχουσιν, ὥστ' οὐ ταῖς πονηρίαις ἀλλὰ ταῖς εὐπραγίαις πολεμοῦσι, καὶ μισοῦσιν οὐ μόνον τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐπιεικεστάτους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τὰ βέλτιστα, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς τοῖς μὲν ἀδικοῦσι συναγωνίζονται καὶ συγγνώμην ἔχουσιν, οἷς δ' ἂν φθονήσωσιν ἀπολλύουσιν, ἥνπερ δυνηθῶσι. ταῦτα δὲ δρῶντες οὐκ ἀγνοοῦσι περὶ ὧν τὴν ψῆφον οἴσουσιν, ἀλλ' ἀδικήσειν μὲν ἐλπίζοντες, ὀφθήσεσθαι δ' οὐ προσδοκῶντες.* et quae sequuntur plurima, quibus docet cives probis et ipsis melioribus invidere facileque eos condemnare.

37 *καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν*] Lysias Epitaph. § 48. Polit. V, 10 p. 1311 b, 10.

pag. 1373 1 *ἢ προγόνων ἢ αὐτῶν ἢ φίλων*] Hunc verborum ordinem mutat, ut supra p. 1372, 36: *κέρδη φανερὰ ἢ μεγάλα ἢ ἐγγύς*, et tum *ζημίαι μικραὶ ἢ ἀφανεῖς ἢ πόρρω*.

4 *καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς φίλους*] Theogn. v. 1219—20. Lysias *κατ' Ἀνδοκ.* § 7: *ὃς μόνος τῶν συγγενομένων Ἀνδοκίδῃ οὐκ ἐξηπατήθη ὑπ' ἀνδρὸς τοιούτου, ὃς τέχνην ταύτην ἔχει τοὺς μὲν ἐχθροὺς μηδὲν ποιεῖν κακόν, τοὺς δὲ φίλους ὅ τι ἂν δύνηται κακόν.* De amicis hoc quo ipso argumentum inveniat, id negare videtur Isocrat. adv. Euthyn. § 8—10, quo loco alia quoque aptissima reperiuntur: *ἔτι δ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸν ἐκώλυεν, ἀλλὰ καὶ ἐξῆν καὶ ἐβούλετο συκοφαντεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐπ' Εὐθύνουν ἦλθε, ῥᾴδιον γνῶναι. οἱ γὰρ τοιαῦτα πράττειν ἐπιθυμοῦντες οὐκ ἀπὸ τῶν φίλων ἄρχονται, ἀλλὰ μετὰ τούτων ἐπὶ τοὺς*

ἄλλους ἔρχονται, καὶ τούτοις ἐγκαλοῦσιν οὓς ἂν μήτ' αἰσχύνωνται μήτε δεδίωσι, καὶ οὓς ἂν ὁρῶσι πλουσίους μὲν ἐρήμους δὲ καὶ ἀδυνάτους πράττειν. Εὐθύνῳ τοίνυν τἀναντία τούτων ὑπάρχει· ἀνεψιὸς γὰρ ὢν Νικίου τυγχάνει, λέγειν δὲ καὶ πράττειν μᾶλλον δύναται τούτου, ἔτι δὲ χρήματα μὲν ὀλίγα, φίλους δὲ πολλοὺς κέκτηται. ὥστ' οὐκ ἔστιν ἐφ' ὅντινα ἂν ἧττον ἢ ἐπὶ τοῦτον ἦλθεν· ἐπεὶ ἔμοιγε δοκεῖ εἰδότι τὴν τούτων οἰκειότητα, οὐδ' ἂν Εὐθύνους Νικίαν ἀδικῆσαι, εἰ ἐξῆν ἄλλον τινὰ τοσαῦτα χρήματα ἀποστερῆσαι. νῦν δ' ἀρχαιότερον ἦν αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα· ἐγκαλεῖν μὲν γὰρ ἔξεστιν ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενον, ἀποστερεῖν δ' οὐχ οἷόν τ' ἄλλον ἢ τὸν παρακαταθέμενον. ὥστε Νικίας μὲν συκοφαντεῖν ἐπιθυμῶν οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦτον ἦλθεν, Εὐθύνους δ' ἀποστερεῖν ἐπιχειρῶν οὐκ ἂν ἄλλον εἶχεν.

5 *καὶ τοὺς μὴ δεινοὺς εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι*] Isocrat. adv. Euthynum init.: *οὐ προφάσεως ἀπορῶ δι' ἥντινα λέγω ὑπὲρ Νικίου τουτουΐ· καὶ γὰρ φίλος ὤν μοι τυγχάνει καὶ δεόμενος καὶ ἀδικούμενος καὶ ἀδύνατος εἰπεῖν, ὥστε διὰ ταῦτα πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ λέγειν ἀναγκάζομαι*, et quae ex eadem oratione modo attulimus, et § 5: *οἶμαι οὖν ἅπαντας εἰδέναι ὅτι μάλιστα συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦσιν οἱ λέγειν μὲν δεινοί, ἔχοντες δὲ μηδέν, τοὺς ἀδυνάτους μὲν εἰπεῖν, ἱκανοὺς δὲ χρήματα τελεῖν. Νικίας τοίνυν Εὐθύνου πλείω μὲν ἔχει, ἧττον δὲ δύναται λέγειν, ὥστε οὐκ ἔστι διότι ἂν ἐπήρθη ἀδίκως ἐπ' Εὐθύνουν ἐλθεῖν.*

14 *βουλομένους ἢ ποιήσοντας*] Haec fere non differant, nec quod A solus exhibet *ποιήσαντας*, cum iam *πεποιηκότας* praecedat, stare potest; si postrema duo verba abessent, nemo requireret, an fuit *καί*?

16 *καὶ οἷς χαριοῦνται ἢ φίλοις*] Et eos iniuria afficiunt, quibus laedendis aliorum gratiam ineunt; *οἷς* non dativus, sed ablativus quem dicunt, est, idem ac si dixisset *καὶ οὓς ἀδικοῦντες χαριοῦνται ἢ φίλοις*; offendit haec ratio, quod hic unus est locus, quo relativum non ab ipso verbo regitur. — *οὓς* A exhibere Thurot Rev. Arch. IV, 299 dicit.

17 *καὶ πρὸς οὓς ἔστιν ἐπιεικείας τυχεῖν*] Idem supra de rebus dictum p. 1372 b, 13.

19 *οἷον Κάλλιππος ἐποίησε τὰ περὶ Δίωνα*] Plut. Dion. cap. 54 seqq. de sera num. vind. 7. Athen. XI p. 508.

23 *ὥσπερ λέγεται Αἰνεσίδημος Γέλωνι πέμψαι*] Historia aliunde non cognita; cum Gelon urbem nescio quam vastasset hominesque in servitutem abduxisset, *ἆθλα* ei, victori et corona digno, misit Leontinorum tyrannus Aenesidemus; ipsum enim hoc facere voluisse, sed Gelonem occupasse ideoque ab ipso dignum victoria censeri donarique *κοτταβίοις*. Casaubonus ad Athen. XV, 1 p. 944 populi nomen excidisse aut *τινὰς* inserendum esse coniicit; absolute loqui Aristoteli licet, ut monet Vaterus p. 67, quia id agitur rem gestam esse, non de iis adversus quos gesta sit. In A ad *ἔφθασεν* scriptum est *Αἰνεσίδημος*, ad *αὐτὸς* vero *ὁ Γέλων* contra linguae indolem. In schol. fol. 25 b, 6 haec ficta leguntur: *Αἰνεσίδημος ἐσπούδασε κατασχεῖν τὴν Γέλην καὶ ἤδη ἔμελλε κρατῆσαι αὐτήν, εἶτα ἐλθὼν ὁ Γέλων προὔλαβε καὶ κατέσχεν αὐτὴν καὶ ἔπεμψε τῷ Αἰνεσιδήμῳ κοττάβια χαριζόμενος ὡς μέλλοντι κατασχεῖν τὴν πόλιν καὶ ἐμποδισθέντι, ὅτι προέφθασε κατασχεῖν αὐτήν.* Nec meliora apud Stephanum: *ὥσπερ Αἰνεσίδημος Γέλωνι τῷ Συρακουσίων τυράννῳ ἔπεμψε σκυλάκια Μολοττικὰ λεγόμενα θηροκτόνα ἀνδραποδισαμένῳ τὴν Γέλαν, οὐ μὴν κατασχόντι. ἔπεμψε ταῦτα ὡς χάρισμα, ὅτι ἔφθασεν ἤτοι προέλαβε τὸν Γέλωνα καὶ κατέσχε τὴν Γέλαν, ὡς καὶ αὐτὸς μέλλων ἤτοι ὁ Γέλων, εἰ ἐδυνήθη. τινὲς δὲ τὸ ἀνάπαλιν εἶπον ἐπὶ Αἰνεσιδήμου καὶ Γέλωνος, τὸ δ' ἀληθέστατον τῆς ἱστορίας γραφήσεται κάτω ἐν τῷ τέλει τοῦ λόγου. ὁ Αἰνεσίδημος εἰδὼς ὅτι μέλλει αὐτῷ ὁ Γέλων διὰ τὰ κοττάβια ἀδικεῖν ἔφθασεν αὐτῷ ταῦτα προπέμψαι.* Quae infra de h. re p. 286 dicit, ex scholiis Pind. Olymp. 2, 29 descripta sunt. Omnes vero h. l. *Αἰνεσίδημος*, non *Αἰνησίδημος* scribunt.

26 *ὥσπερ ἔφη Ἰάσων ὁ Θετταλὸς*] Plut. *πολιτ. παραγγ.* cap. 24. XII, 184 Hutt.: *Ἰάσονος τοῦ Θετταλῶν μονάρχου γνώμην ἀπομνημονεύουσιν, ἐφ' οἷς ἐβιάζετο καὶ παρηνόχλει τινὰς ἀεί, ὡς ἀναγκαῖον ἀδικεῖν τὰ μικρὰ*

τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν. Notum veterum proverbium ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται. Iason igitur id, quod in Polit. V, 11 tyrannis suadet, faciebat ὅλως δὲ τὰς δοκούσας ἀτιμίας ἐξωνεῖσθαι μείζοσι τιμαῖς.

27 καὶ ἃ πάντες ἢ πολλοὶ ἀδικεῖν εἰώθασιν] Hic loci, quibus res quas facile perpetrant, explicat, incipiunt, ut supra dixit, τὰ τοιαῦτα ἀδικοῦσιν. Secundus locus supra, ubi homines quibus in rebus facile lateant, examinat, his verbis legitur: καὶ οἷς ὑπάρχει κρύψις ἢ τρόπος ἢ τόπος ἢ διάθεσις εὔπορος. Conf. ad I, 6 p. 1363, 7.

34 καὶ ὅσα αἰσχύνονται οἱ ἀδικηθέντες λέγειν, οἷον γυναικῶν οἰκείων ὕβρεις] Lysias πρὸς Σίμωνα § 3: μάλιστα δ' ἀγανακτῶ, ὦ βουλή, ὅτι περὶ τῶν τραυμάτων εἰπεῖν ἀναγκασθήσομαι πρὸς ὑμᾶς, ὑπὲρ ὧν ἐγὼ αἰσχυνόμενος, εἰ μέλλοιεν πολλοί μοι συνείσεσθαι, ἠνεσχόμην ἀδικούμενος. ἐπειδὴ δὲ Σίμων με εἰς τοιαύτην ἀνάγκην κατέστησεν, οὐδὲν ἀποκρυψάμενος ἅπαντα διηγήσομαι πρὸς ὑμᾶς τὰ πεπραγμένα. Vid. Cic. Phil. II, 38, 99.

35 καὶ ὅσα φιλοδικεῖν δόξειεν ἂν ὁ ἐπεξιών] Quod ne videantur, maxime vitare student. Demosth. p. 1287, § 14: ἡμεῖς μὲν ταῦτα συνεχωροῦμεν οὐκ ἀγνοοῦντες, ὦ ἄ. δ., τὸ ἐκ τῆς συγγραφῆς δίκαιον, ἀλλ' ἡγούμενοι δεῖν ἐλαττοῦσθαί τι καὶ συγχωρεῖν, ὥστε μὴ δοκεῖν φιλόδικοι εἶναι. Conf. infra II, 23 p. 1400, 19. Isocrat. Antid. 26—28.

Cap. XIII.

3 ὥρισται δὴ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα] Supra quidem cap. 9: ἔστι δὲ δικαιοσύνη μὲν ἀρετή, δι' ἣν τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ἔχουσι καὶ ὡς ὁ νόμος, ἀδικία δέ, δι' ἣν τὰ ἀλλότρια οὐχ ὡς ὁ νόμος. Conf. cap. 10; sed quod expositum fuisse dicit, id non legimus; neque mirum; nunc enim plura de his disputat et πρὸς νόμους et πρὸς οὕς ἐστι. Itaque corruptum esse locum censeas et corrigendum esse ὡρίσθω δή, vid. ad I, 2. At quae v. 19 exstant, id non suadent; ibi enim iterum imperativus esset reddendus; imo haec non ipse primus tradit, sed ab aliis dudum tradita refert, ut iure dicat ὥρισται δή. Vocabulum δύο locum vix habet: iustum et in- pag. 1373 b

iustum et secundum leges et secundum personas dupliciter (*πρὸς τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον*) considerandum esse dicit.

5 *καὶ τοῦτον τὸν μὲν ἄγραφον, τὸν δὲ γεγραμμένον*] Lysias in Andocid. § 10: *καίτοι Περικλέα ποτέ φασι παραινέσαι ὑμῖν περὶ τῶν ἀσεβούντων μὴ μόνον χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις νόμοις περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγράφοις, καθ' οὓς Εὐμολπίδαι ἐξηγοῦνται, οὓς οὐδείς πω κύριος ἐγένετο καθελεῖν οὐδὲ ἐτόλμησεν ἀντειπεῖν, οὐδὲ αὐτὸν τὸν θέντα ἴσασιν.* Demosth. pro cor. § 275 p. 317. in Aristocrat. § 61 p. 639. § 70 p. 643. § 85 p. 648. interpp. ad Cic. pro Mil. § 10. Aliena manu et haec et plurima huius capitis inserta esse censet Phil. Gumposch Ueber die Logik und logischen Schriften des Aristoteles Lips. 1839. p. 110—15, quo ostenderet exemplo rhetoricam quoque interpolatam esse editores non perspexisse; sed is neque morem Aristotelis cognitum habet, neque verba attendit, atque horribile dictu *πρὸς οὓς* ad *νόμους* refert et *αὐτοὺς* explicat, indeque auctori dicam dicit. Putat autem contraria haec esse iis, quae supra cap. 10 dixerat: Graeci omnes fere nude leges esse *νόμους γεγραμμένους* aut *ἀγράφους* pronuntiant, caute vero Aristoteles supra: *νόμος δ' ἐστὶν ὁ μὲν ἴδιος ὁ δὲ κοινός. λέγω δὲ ἴδιον μὲν καθ' ὃν γεγραμμένον πολιτεύονται, κοινὸν δὲ ὅσα ἄγραφα παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι δοκεῖ.* Nam rempublicam administrant secundum leges scriptas, unde minime necesse est nullas esse lites, quae non legibus scriptis, sed *ἀγράφοις* disceptentur, ex aequo et bono, ubi leges aut deficiant, aut causae ex iis non dependere videantur; idque Aristoteles rem accuratius excutiens hoc capite docet, quare inprimis attendenda sunt quae infra p. 1375, 18 seqq. exponit.

7 *ὃ μαντεύονταί τι πάντες, φύσει κοινόν*] *τι* praeter morem additum melius abest aut transponendum *πάντες τι*; tum ceteri fere omnes *φυσικὸν* pro *φύσει κοινὸν* ex interpretatione.

9 *ἡ Σοφοκλέους Ἀντιγόνη*] v. 450—60, integer locus legendus; quod in Sophocle scriptum est *ταῦτα*, Aristotelem in *τοῦτο*, ut locutioni suae verbum hoc responderet, commutasse iam Victorius animadvertit.

14 *καὶ ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει*] v. 380 Sturz.

17 *αὖ γῆς*] Ita Bekk. Preller in Zeitschr. für Alterth. Wissensch. 1837 p. 158; improbat Victorius aerem intelligens, sed cum praecedat *τοῦτο δὲ οὐ τισὶ μὲν δίκαιον τισὶ δ' οὐ δίκαιον*, terrestrium notio abesse nequit.

18 *καὶ ὡς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ λέγει Ἀλκιδάμας*] Cum Sophoclis et Empedoclis verba laudaret, mirum esset, si praeter morem Alcidamantis sententiam reticuisset; sed egregia sunt quae scholia graeca exhibent ad locum nostrum et supplendum et interpretandum: *ὡς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ λέγει Ἀλκιδάμας ὑπὲρ Μεσσηνίων ἀποστατησάντων Λακεδαιμονίων καὶ μὴ πειθομένων δουλεύειν, μελετᾷ καὶ λέγει Ἀλκιδάμας· Ἐλευθέρους ἀφῆκε πάντας ὁ θεός· οὐδένα δοῦλον ἡ φύσις πεποίηκεν.* Indicavit primus Vaterus; conf. II, 23. Artium scriptor. p. 175. Institut. de iure natur. § 2 ibiq. Schrad. Polit. I, 3: *τοῖς δὲ (δοκεῖ) παρὰ φύσιν τὸ δεσπόζειν· νόμῳ γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι, τὸν δὲ ἐλεύθερον, φύσει δ' οὐθὲν διαφέρειν· διόπερ οὐδὲ δίκαιον· βίαιον γάρ.* Simile aut secundum exemplum futilia ista scholia non servarunt; nam Choerili versus in his non leguntur, ut mirum sit, unde auctor id sumserit, et fidem impugnare liceat; sed aptissimum esse exemplum, negari non potest. Alcidamantis *Μεσσηνιακὸς* Isocratis *Ἀρχιδάμῳ* oppositus erat.

18 *πρὸς οὓς δὲ διώρισται, διχῶς διώρισται*] Alterum verbum om. vet. transl., quod probat Vaterus p. 67. Ibi alia exstant: *et ad quos autem dupliciter sumitur iustum vel iniustum*, si modo interpretis haec sunt verba. In A est *δίχα ὥρισται*. Apertum est Aristotelem priora verba non mutasse, neque *δίχα* pro *διχῶς*, neque *διώρισται* pro *ὥρισται* scripsisse; adde ad *πρὸς οὓς* intelligendum esse *ἐστὶ* neque *διώρισται* dici posse, ut facile intelligas, antiquam sed corruptam lectionem fuisse *διώρισται*, unde correctum et additum in A *δίχα ὥρισται*; scribendum vero: *πρὸς οὓς δέ, διχῶς ὥρισται.*

19 *ἢ γὰρ πρὸς τὸ κοινὸν ἢ πρὸς ἕνα τῶν κοινωνούντων*] Aut publica est causa aut privata, quam accusatores, quo

maiorem esse iniuriam persuadeant, in publicam mutare student, ut Demosth. adversus Midiam.

26 πρὸς ἄλλον καὶ πρὸς ἄλλους] De industria sic dictum: adversus alium, aut etiam plures, sed non omnes; neque ἢ pro καὶ flagitatur.

27 λέγωμεν τὰ λοιπά] A om. τὰ λοιπά, recte puto; nam λέγωμεν est hanc rem explicemus, initio facto ab eo, quid sit τὸ ἀδικεῖσθαι; facile illud quod sententiam clariorem redderet, addi potuit.

27 ἔστι δὴ] Alii δέ, quod quia nunc docere incipit, non convenit; fort. scribendum ἔστω δή, vid. ad I, 2. Tamen et vulgata non falsa est; id enim sequitur ex eo, quod supra docuit, activumque mutatur in passivum.

29 ὥρισται πρότερον] I, 10.

35 ἢ καὶ ἀγνοοῦντος ἢ ἄκοντος] Accuratius scribendum erat ἢ ἀγνοοῦντος καὶ ἄκοντος, quod Venetus liber excusus praebet. Recte ἢ καὶ quod A servavit, Bekker[3] transponit καὶ ἤ.

37 ῥηθήσεται ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη] II, 2.

38 εἴρηται πρότερον] I, 11—12.

38 ἐπεὶ δ' ὁμολογοῦντες πολλάκις πεπραχέναι] Factum concedunt, sed nominis est controversia, h. e. non est στάσις στοχαστική, constitutio coniecturalis, sed στάσις ὁρική, ex definitione, quid sit. Aristotelis aetate στάσεις nondum erant a praeceptoribus compositae et digestae; res ipsae vero dudum usitatae, ut v. c. illud δοῦναι et ἀποδοῦναι, λαβεῖν, ἀπολαβεῖν. Hic igitur dilucidus est locus, quo Aristoteles quem posteriores finitivum dicebant statum, exponit; conf. III, 15. 17, ubi item et coniecturalis et finitione constitutionis mentio fit. Ethic. Eudem. II, 3 p. 1221 b, 18: οὐ δεῖ δ' ἀγνοεῖν, ὅτι ἔνια τῶν λεγομένων οὐκ ἔστιν ἐν τῷ πῶς λαμβάνειν, ἂν πως λαμβάνηται τῷ μᾶλλον πάσχειν, οἷον μοιχὸς οὐ τῷ μᾶλλον ἢ δεῖ πρὸς τὰς γαμετὰς πλησιάζειν· οὐ γάρ ἐστιν . . . ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὕβρις. διὸ καὶ ἀμφισβητοῦσι συγγενέσθαι μὲν φάσκοντες, ἀλλ' οὐ μοιχεῦσαι· ἀγνοοῦντες γὰρ ἢ ἀναγκαζόμενοι, καὶ πατάξαι μέν, ἀλλ' οὐχ ὑβρίσαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Posteriores etiam Aristotelis auctoritate in constitutionibus enumerandis

abutebantur; mira sunt quae Quintilianus III, 6, 49 tradit: *Aristoteles in rhetoricis [etiam sic omne opus dividit in veritatem et petenda ac fugienda, quod est suasoriae, et de eodem atque alio; partiendo tamen ad hoc pervenit, ut] an sit? quale, quantum et quam multum sit? quaerendum putat. Quodam tamen loco finitionis quoque vim intelligit, quod dicit quaedam sic defendi: sustuli, sed non furtum feci; percussi, sed non iniuriam feci.* Ita hunc locum H. Meyerus edidit, quae trium codicum auctoritate inclusit, spuria et ex alieno loco illata censens. Et sane his quot verba, tot insunt errores et menda.*) Quintilianus non ea quae eius interpretes ex Arist. I, 3 laudant, intelligit; ibi enim indicantur *προτάσεις* oratori necessariae, *τὸ δυνατὸν καὶ ἀδύνατον*, *εἰ γέγονεν ἢ μὴ γέγονεν*, *τὸ ἐσόμενον*, *μέγεθος* et *σμικρότης*, de quibus plura II, 19. Si non temere haec finxit, ex his male intellectis locis Aristotelis divisio illa initium cepit, III, 15: *ἄλλος τόπος, ὥστε πρὸς τὰ ἀμφισβητούμενα ἀπαντᾶν ἢ ὡς οὐκ ἔστιν ἢ ὡς οὐ βλαβερὸν ἢ οὐ τούτῳ ἢ ὡς οὐ τηλικοῦτον ἢ οὐκ ἄδικον ἢ οὐ μέγα ἢ οὐκ αἰσχρὸν ἢ οὐκ ἔχον μέγεθος. περὶ γὰρ τοιούτων ἡ ἀμφισβήτησις, ὥσπερ Ἰφικράτης πρὸς Ναυσικράτην· ἔφη γὰρ ποιῆσαι ὃ ἔλεγε καὶ βλάψαι, ἀλλ' οὐκ ἀδικεῖν.* En alterum locum, quo finitionis vim Aristoteles intellexit! III, 17: *ἀποδεικνύναι δὲ χρή,*

---

*) Digna sunt Victorii verba in comm. ad h. l. p. 205 quae hic reddantur; invenit ille in Quint. libris: *an sit, quid, quale,* ipse coniungit: *an sit quid,* haec addens: „ita enim interpungi arbitror debere orationem, non ut in excusis nunc ipsius codicibus legitur, distincta a superioribus voce *quid,* tanquam quatuor status ponat ac definitivum ita appellet, nisi aliquis malit abundare particulam illam, cum paulo post aperte ipse affirmet, eum statum non frequentasse hunc auctorem: sibi ipsi enim adversatus esset. An sit igitur quid, id est cum quaeritur, an aliqua res facta sit. Quod vero primis verbis protulit de divisione horum librorum, diligenter est animadvertendum; neque enim video, quomodo id verum esse possit, ac vereor ne negligentiae hominis hoc quoque assignandum sit, nisi forte verum dicens intellexit finem iudicialis generis ac iustum ita appellavit, quo pacto sane veteres scriptores aliquando locuti sunt; debuit tamen contrarium quoque ipsius afferre, nam petenda ac fugienda, quae conducunt ac obsunt, videtur vocasse: in tertio vero prorsus haereo."

ἐπεὶ περὶ τεττάρων ἡ ἀμφισβήτησις, περὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου φέροντα τὴν ἀπόδειξιν, οἷον· εἰ ὅτι οὐ γέγονεν ἀμφισβητεῖ, ἐν τῇ κρίσει δεῖ τούτου μάλιστα τὴν ἀπόδειξιν φέρειν, εἰ δ' ὅτι οὐκ ἔβλαψεν, τούτου, καὶ ὅτι οὐ τοσόνδε ἢ ὅτι δικαίως, ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ γενέσθαι τοῦτο ἀμφισβήτησις. Graeci quoque Aristoteli quae in his libris non inveniuntur, affingunt, Rhet. Gr. IV p. 294: *καὶ τὸν μὲν στοχασμὸν περὶ οὐσίας ἔχειν φασὶ τὴν ζήτησιν ἐναντίως Ἀριστοτέλει· ἐκεῖνος γὰρ τὸν ὅρον περὶ οὐσίας ἔχειν φησὶ τὴν ζήτησιν· ζητεῖσθαι γὰρ ἐν αὐτῷ εἰ οὗτός ἐστιν ὁ φονεὺς ἢ ὁ τύραννος.*

Rhetores veterum orationes ex constitutionibus diiudicabant saepe ipsi incerti quid dicerent; sic auctor argumenti in Lycurgi orat. haec refert: *ἡ δὲ στάσις ὅρος ἀντονομάζων· ὁμολογεῖ γὰρ καὶ Λεωκράτης ἀπολιπεῖν τὴν πόλιν, οὐ μέντοι προδιδόναι. ἄλλοι στοχασμὸν ἀπὸ γνώμης, ὡς τοῦ μὲν ἐξελθεῖν ὁμολογουμένου, ἀμφιβαλλομένης δὲ τῆς προαιρέσεως, ποίᾳ γνώμῃ ἐξῆλθεν, εἴτ' ἐπὶ προδοσίᾳ εἴτ' ἐπ' ἐμπορίᾳ. ἄλλοι δὲ ἀντίστασιν· λέγει γὰρ οὐκ ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἐπὶ ἐμπορίᾳ.* Haec non ex deperditis libris hausta, sed ex orationis § 55—58 ficta sunt.

pag. 1374 3 *καὶ συγγενέσθαι ἀλλ' οὐ μοιχεῦσαι*] Vid. in Neaeram § 64—71, ubi § 67 haec leguntur: *κατὰ δὴ τοῦτον τὸν νόμον γράφεται αὐτὸν ὁ Ἐπαίνετος, καὶ ὡμολόγει μὲν χρῆσθαι τῇ ἀνθρώπῳ, οὐ μέντοι μοιχός γε εἶναι· οὔτε γὰρ Στεφάνου θυγατέρα αὐτὴν εἶναι ἀλλὰ Νεαίρας, τήν τε μητέρα αὐτῆς συνειδέναι πλησιάζουσαν αὐτῷ, ἀνηλωκέναι τε πολλὰ εἰς αὐτάς, τρέφειν τε ὁπότε ἐπιδημήσειε τὴν οἰκίαν ὅλην· τόν τε νόμον ἐπὶ τούτοις παρεχόμενος, ὃς οὐκ ἐᾷ ἐπὶ ταύταις μοιχὸν λαβεῖν, ὁπόσαι ἂν ἐπ' ἐργαστηρίου καθῶνται ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλῶσί τι ἀποπεφασμένως, ἐργαστήριον φάσκων καὶ τοῦτο εἶναι καὶ ἀπὸ τούτων αὐτοὺς εὐπορεῖν μάλιστα.* Ethic. Eud. II, 3 supra ad b, 38 laudata verba.

4 *ἢ κλέψαι μὲν ἀλλ' οὐχ ἱεροσυλῆσαι, οὐ γὰρ θεοῦ τι*] Idem exemplum praeceptores elaborarunt: Hermog. *περὶ στασ.* cap. 4 p. 35. Sopater tom. VIII p. 102—105.

5 ἢ ἐπεργάσασθαι μὲν ἀλλ' οὐ δημόσια] Bekkerum fugisse videtur pr. A δημοσίαν exhibere, quod et Victorius testatur et apud Gaisf. indicatum est, et hoc est quod usus maxime requirit; terra enim inprimis intelligitur, quamvis alia quoque esse possint; sic Aeschines in Ctesiph. § 113 de Amphissensibus, apto exemplo ad hanc rem declarandam: ἐπειργάζοντο τὸ πεδίον καὶ τὸν λιμένα τὸν ἐξάγιστον καὶ ἐπάρατον πάλιν ἐτείχισαν καὶ συνῴκησαν, quod Diodorus XVI, 23 dicit: ἐπεργασάμενοι πολλὴν τῆς ἱερᾶς χώρας, ubi vid. Wessel. Demosth. de cor. § 150.

7 τὶ κλοπή, τί ὕβρις, τί μοιχεία] Caetera tria quid sit ἱεροσυλία, δημοσίαν ἐπεργάσασθαι, προδοσία, relinquit.

11 ἡ ἀμφισβήτησις] Ita A et vet. transl. et Bekkeri libri QYZ; deteriores περὶ οὗ ἡ ἀμφισβήτησις, at nominis est controversia et de nomine litigant, quia inde reum virum probum vel improbum esse ostenditur. Hoc dicit: haec omnia quae ex definitione aguntur, causam utrum sit aliquis iustus an iniustus, tractant. ἔστι δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα ἡ περὶ τοῦ . . ἀμφισβήτησις, articulum vero a nomine suo saepius non disiungi notum est. Ethic. Nic. V, 10: ἔτι δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ γενέσθαι ἢ μὴ ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου. Conf. III, 15.

15 οὐδὲ πάντως, εἰ λάθρᾳ ἔλαβεν, ἔκλεψεν] Vid. Schrader ad Instit. p. 587. Alterum ἔκλεψε male additum, non enim hoc, sed ἔλαβε dicendum erat; recte hoc Bekkerus inclusit primum, deinde omisit.

18 ἐπεὶ δὲ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων ἦν δύο εἴδη] τοῦ ἰδίου νόμου, non item τοῦ κοινοῦ intelligere videtur ex divisione, quam initio capitis dederat, quamvis infra quae dicit τὰ καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς καὶ κακίας, naturalem legem respicere credas. Illud si est, coniunctio in verbis τὰ δὲ τοῦ ἰδίου νόμου καὶ γεγραμμένου ἔλλειμμα erit delenda.

23 ἐφ' οἷς ὀνείδη καὶ ἔπαινοι καὶ ἀτιμίαι καὶ τιμαὶ καὶ δωρεαί] Thucyd. II, 37.

30 ἑκόντων δ' ὅταν μὴ δύνωνται διορίσαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον μὲν ᾖ καθόλου εἰπεῖν] Non minus accurate de natura τοῦ ἐπιεικοῦς in Ethic. Nic. V, 14, unde haec describamus: ποιεῖ δὲ τὴν ἀπορίαν ὅτι τὸ ἐπιεικὲς δίκαιον μέν

ἐστιν, οὐ τὸ κατὰ νόμον δέ, ἀλλ' ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου. αἴτιον δ' ὅτι ὁ μὲν νόμος καθόλου πᾶς, περὶ ἐνίων δ' οὐχ οἷόν τε ὀρθῶς εἰπεῖν καθόλου. ἐν οἷς οὖν ἀνάγκη μὲν εἰπεῖν καθόλου, μὴ οἷόν τε δὲ ὀρθῶς, τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλέον λαμβάνει ὁ νόμος, οὐκ ἀγνοῶν τὸ ἁμαρτανόμενον. καὶ ἔστιν οὐδὲν ἧττον ὀρθῶς· τὸ γὰρ ἁμάρτημα οὐκ ἐν τῷ νόμῳ οὐδ' ἐν τῷ νομοθέτῃ, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματός ἐστιν. ὅταν οὖν λέγῃ μὲν ὁ νόμος καθόλου, συμβῇ δ' ἐπὶ τούτου παρὰ τὸ καθόλου, τότε ὀρθῶς ἔχει, ᾗ παραλείπει ὁ νομοθέτης καὶ ἥμαρτεν ἁπλῶς εἰπών, ἐπανορθοῦν τὸ ἐλλειφθέν, ὃ κἂν ὁ νομοθέτης αὐτὸς οὕτως ἂν εἴποι ἐκεῖ παρών, καὶ εἰ ᾔδει, ἐνομοθέτησεν ἄν. διὸ δίκαιον μέν ἐστι καὶ βέλτιόν τινος δικαίου, οὐ τοῦ ἁπλῶς δὲ ἀλλὰ τοῦ διὰ τὸ ἁπλῶς ἁμαρτήματος. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ φύσις ἡ τοῦ ἐπιεικοῦς, ἐπανόρθωμα νόμου, ᾗ ἐλλείπει διὰ τὸ καθόλου. τοῦτο γὰρ αἴτιον καὶ τοῦ μὴ πάντα κατὰ νόμον εἶναι, ὅτι περὶ ἐνίων ἀδύνατον θέσθαι νόμον, ὥστε ψηφίσματος δεῖ.

35 *ὥστε κἂν δακτύλιον ἔχων*] Sext. Emp. adv. Rhet. 36 p. 296: *ὁτὲ μὲν γὰρ παραινοῦσι τῷ ῥητῷ καὶ ταῖς φωναῖς τοῦ νομοθέτου προσέχειν ὡς σαφέσι καὶ μηδεμιᾶς ἐξηγήσεως δεομέναις, ὁτὲ δὲ ἀναστρέψαντες μηδὲ τῷ ῥητῷ μηδὲ ταῖς φωναῖς, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ κατακολουθεῖν. οὐδὲ γὰρ ὁ κολάζειν ἀξιῶν τὸν ἐπανατεινάμενόν τινι σίδηρον, τὸν ὁπωσοῦν ἐπανατεινάμενον, οἷον δακτύλιον ἢ ὁποῖον καθάπερ βελόνην, κολάζειν ἠξίωσεν· ἀλλ' ἐὰν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πολυπραγμονῶμεν, τὸν ἀνδροφονῆσαι τολμήσαντα, τεθεληκέναι τιμωρεῖσθαι.* Conf. Lysias adv. Theomnestum X, 6—20 ubi § 7: *ἐγὼ δὲ οἶμαι ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων διαφέρεσθαι ἀλλὰ τῆς τούτων διανοίας . . . πολὺ γὰρ ἔργον ἦν τῷ νομοθέτῃ ἅπαντα τὰ ὀνόματα γράφειν ὅσα τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει, ἀλλὰ περὶ ἑνὸς εἰπὼν περὶ πάντων ἐδήλωσεν.*

pag. 1374 b 2 *εἰ δ' ἐστὶ τὸ εἰρημένον τὸ ἐπιεικές*] Fort. *δή ἐστι*, vid. ad p. 1354 b, 16. Etiam pr. A *ὡρισμένον* probum est, p. 1383 b, 17: *εἰ δή ἐστιν ἡ αἰσχύνη ἡ ὁρισθεῖσα.*

3 *καὶ ποῖοι οὐκ ἐπιεικεῖς ἄνθρωποι*] Muretus particulam negantem delet; perfectam fore sententiam, si legimus

καὶ ποῖοι ἐπιεικεῖς καὶ οὐκ ἐπιεικεῖς ἄνθρωποι, vidit Victorius; sed dubitare licet de integro hoc commate; in seqq. enim locos enumerat, qui docent quae sint *ἐπιεικῆ*; de hominibus vero infra nec vola nec vestigium; aliter Eth. Nic. V, 14, ubi et rem et homines considerat.

5 *καὶ τὸ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀδικήματα μὴ τοῦ ἴσου ἀξιοῦν, μηδὲ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀτυχήματα*] Ethic. Nic. V, 10: *τριῶν δὴ οὐσῶν βλαβῶν τῶν ἐν ταῖς κοινωνίαις, τὰ μὲν μετ' ἀγνοίας ἁμαρτήματά ἐστιν, ὅταν μήτε ὃν μήτε ὃ μήτε ᾧ μήτε οὗ ἕνεκα ὑπέλαβε πράξῃ· ἢ γὰρ οὐ βαλεῖν ἢ οὐ τούτῳ ἢ οὐ τοῦτον ἢ οὐ τούτου ἕνεκα ᾠήθη, ἀλλὰ συνέβη οὐχ οὗ ἕνεκα ᾠήθη, οἷον οὐχ ἵνα τρώσῃ ἀλλ' ἵνα κεντήσῃ, ἢ οὐχ ὃν ἢ οὐχ ὡς. ὅταν μὲν οὖν παραλόγως ἡ βλάβη γένηται, ἀτύχημα, ὅταν δὲ μὴ παραλόγως, ἄνευ δὲ κακίας, ἁμάρτημα· ἁμαρτάνει μὲν γὰρ ὅταν ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ ᾖ τῆς αἰτίας, ἀτυχεῖ δ' ὅταν ἔξωθεν. ὅταν δὲ εἰδὼς μὲν μὴ προβουλεύσας δέ, ἀδίκημα, οἷον ὅσα τε διὰ θυμὸν καὶ ἄλλα πάθη, ὅσα ἀναγκαῖα ἢ φυσικά, συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις· ταῦτα γὰρ βλάπτοντες καὶ ἁμαρτάνοντες ἀδικοῦσι μέν, καὶ ἀδικήματά ἐστιν, οὐ μέντοι πω ἄδικοι διὰ ταῦτα οὐδὲ πονηροί· οὐ γὰρ διὰ μοχθηρίαν ἡ βλάβη· ὅταν δ' ἐκ προαιρέσεως, ἄδικος καὶ μοχθηρός· διὸ καλῶς τὰ ἐκ θυμοῦ οὐκ ἐκ προνοίας κρίνεται· οὐ γὰρ ἄρχει ὁ θυμῷ ποιῶν, ἀλλ' ὁ ὀργίσας.* In quibus verbis notandum vocabulum *ἁμαρτήματα* duplici significatione et generali et speciali usurpari et quae dicuntur *ἁμαρτήματα* et quae *ἀτυχήματα* comprehendere, nisi forte initio ab aliena manu illatum est; itemque adverte diversum vocabuli *ἀδίκημα* usum in Rhetoricis et Ethicis. Add. Rhetor. ad Alexandrum cap. 5. Themistius p. 17 ibiq. Dind. Demosthenes pro Ctesiphonte § 274 p. 317: *παρὰ μὲν τοίνυν τοῖς ἄλλοις ἔγωγ' ὁρῶ πᾶσιν ἀνθρώποις διωρισμένα καὶ τεταγμένα πως τὰ τοιαῦτα. ἀδικεῖ τις ἑκών· ὀργὴ καὶ τιμωρία κατὰ τούτου. ἐξήμαρτέ τις ἄκων· συγγνώμη ἀντὶ τῆς τιμωρίας τούτῳ. οὔτ' ἀδικῶν τις οὔτ' ἐξαμαρτάνων εἰς τὰ πᾶσι δοκοῦντα συμφέρειν ἑαυτὸν δοὺς οὐ κατώρθωσε μεθ' ἁπάντων· οὐκ ὀνειδίζειν οὐδὲ λοιδορεῖσθαι τῷ τοιούτῳ δίκαιον, ἀλλὰ συνάχθεσθαι. φανή-*

σεται τοίνυν ταῦτα πάντα οὕτως οὐ μόνον ἐν τοῖς νομίμοις, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις αὐτὴ τοῖς ἀγράφοις νόμοις καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἤθεσι διώρικεν. Αἰσχίνης τοίνυν τοσοῦτον ὑπερβέβληκεν ἅπαντας ἀνθρώπους ὠμότητι καὶ συκοφαντίᾳ, ὥστε καὶ ὧν αὐτὸς ὡς ἀτυχημάτων ἐμέμνητο, καὶ ταῦτ' ἐμοῦ κατηγορεῖ. Cleon ap. Thucyd. III, 40: *οὐκοῦν δεῖ προθεῖναι ἐλπίδα οὔτε λόγῳ πιστὴν οὔτε χρήμασιν ὠνητὴν ὡς ξυγγνώμην ἁμαρτεῖν ἀνθρωπίνως λήψονται. ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν· ξύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον.* ubi vid. interpp.

5 *τὰ ἁμαρτήματα καὶ*] Haec vulgo post *μηδὲ* posita om A, recte; nam non modo haec sed etiam *ἀδικήματα* intelligenda sunt, quod illis verbis omissis fit. Quae vero sequuntur *ἔστι δ' ἀτυχήματα* in eodem libro *ὁμοιοτελεύτῳ* exciderunt, si *μὲν ὅσα* sequitur, nec quod Victorius inde adscripsit *τὰ μὲν γὰρ ὅσα*.

10 *τὰ γὰρ δι' ἐπιθυμίαν ἀπὸ πονηρίας*] Om. A, vet. tr., nec in marg. usquam apparent; verborum similitudine haec non exciderunt, nec quisquam ea requirit, ut de eorum veritate dubitare liceat.

12 *σκοπεῖν*] In A deest hoc verbum post *νομοθέτην*; Bekk. vero alterum quod sequitur post *νομοθέτου* uncis inclusit.

12 *καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου σκοπεῖν*] Intelligit quod posteriores dicebant *κατὰ ῥητὸν καὶ κατὰ διάνοιαν*, ex scripto et sententia. Hermog. cap. 9 p. 54. Auct. ad Herenn. I, 11. 19. II, 9. 13—14. Iul. Victor cap. 3.

15 *μηδὲ ποῖός τις νῦν, ἀλλὰ ποῖός τις ἦν ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ*] Id est quod postea dicebant, probabile non solum ex causa, sed etiam ex vita, locus a Cicerone in orationibus semper accurate excussus. Auct. ad Herenn. II, 2 seqq.

20 *καὶ τὸ εἰς δίαιταν μᾶλλον ἢ εἰς δίκην βούλεσθαι ἰέναι*] Ethic. Nicom. V, 14: *φανερὸν δ' ἐκ τούτου καὶ ὁ ἐπιεικὴς τίς ἐστιν. ὁ γὰρ τῶν τοιούτων προαιρετικὸς καὶ πρακτικὸς καὶ ὁ μὴ ἀκριβοδίκαιος ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀλλ' ἐλαττωτικὸς καίπερ ἔχων τὸν νόμον βοηθὸν ἐπιεικής ἐστι.* Cicero pro

Rosc. Com. 4, 10 seqq. Demosth. in Dionysod. § 18 p. 1288: *ταῦτα τοίνυν, ὦ ἄ. δ., προκαλεσαμένων ἡμῶν Διονυσόδωρον τουτονὶ πολλάκις, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐκτιθέντων τὴν πρόκλησιν, εὐήθεις ἔφη παντελῶς ἡμᾶς εἶναι, εἰ ὑπολαμβάνομεν αὐτὸν οὕτως ἀλογίστως ἔχειν ὥστ' ἐπὶ διαιτητὴν βαδίζειν, προδήλου ὄντος ὅτι καταγνώσεται αὐτοῦ ἀποτῖσαι τὰ χρήματα, ἐξὸν αὐτῷ ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἥκειν φέροντα τἀργύριον, εἶτα ἐὰν μὲν δύνηται ὑμᾶς παρακρούσασθαι, ἀπιέναι τἀλλότρια ἔχοντα, εἰ δὲ μή, τηνικαῦτα καταθεῖναι τὰ χρήματα, ὡς ἄνθρωπος οὐ τῷ δικαίῳ πιστεύων, ἀλλὰ διάπειραν ὑμῶν λαμβάνειν βουλόμενος.*

Cap. XIV.

24 *ἀδίκημα δὲ μεῖζον ὅσῳ*] Ita Bekkerus ex A, ceteri *ἀδικήματα δὲ μείζονα ὅσα*. Verum docet capitis finis *περὶ μὲν οὖν ἀδικήματος μείζονος καὶ ἐλάττονος εἴρηται.*

25 *διὸ καὶ τὰ ἐλάχιστα μέγιστα*] *καὶ* om. A et vet. transl., neque opus est.

26 *Καλλίστρατος*] Conf. Ruhnken Histor. crit. p. 59. Historia aliunde non cognita, unde verba varie interpretantur; Melanopus aut tres dimidiatos obelos deo dicatos fraude usus sustulit, *ἡμιωβέλια*, aut in rationibus relatis malitia usus minuta pecunia fraudavit sacelli aedificatores, *ἡμιωβόλια*. Illud suadere putant verba *τρία ἡμιωβέλια ἱερὰ κλέψας*, hoc flagitant verba *παρελογίσατο τρία ἡμιωβέλια ἱερὰ τοὺς ναοποιούς*, quae non significant quod Georg. Trapezuntius vertit: *quod templi custodes (?) decepisset triaque vascula e sacris minimi ponderis sustulisset.* Vid. Schneid. s. v. *ἡμιωβόλιον*. Muretus: quod eos qui templum faciendum redemerant, in singula capita sesquiobolo fraudasset. De suo interpres graecus finxit *ἡμιωβέλιόν ἐστιν εἶδος σταθμοῦ μικροῦ.*

Lysias XXXII, 21 inter ea quibus avus et tutor Diogito nepotes et pupillos privavit, hoc quoque enumerat: *εἰς Διονύσια τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἄτοπον γάρ μοι δοκεῖ καὶ περὶ τούτου μνησθῆναι, ἑκκαίδεκα δραχμῶν ἀπ-*

ἔφαινεν ἐωνημένον ἀρνίον, καὶ τούτων τὰς ὀκτὼ δραχμὰς ἐλογίζετο τοῖς παισίν· ἐφ' οἷς ἡμεῖς οὐχ ἥκιστα ὠργίσθημεν. οὕτως, ὦ ἄνδρες, ἐν ταῖς μεγάλαις ζημίαις ἐνίοτε οὐχ ἧττον τὰ μικρὰ λυπεῖ τοὺς ἀδικουμένους· λίαν γὰρ φανερὰν τὴν πονηρίαν τῶν ἀδικούντων ἐπιδείκνυσιν. Referenda huc Isocratis oratio κατὰ Λοχίτου integra, in qua et alii loci ab Aristotele non indicati inveniuntur, ut temporis § 4, tum ἀδίκημα maius esse ὕβριν quam cetera ἁμαρτήματα hoc argumento: εὑρήσετε γὰρ τὰς μὲν ἄλλας ἀδικίας μέρος τι τοῦ βίου βλαπτούσας, τὴν δ' ὕβριν ὅλοις τοῖς πράγμασι λυμαινομένην § 9. quae Aristoteles attingit, § 5 —8 leguntur: . . νῦν δ' οὐχ ὑπὲρ τῆς ἄλλης βλάβης τῆς ἐκ τῶν πληγῶν γενομένης, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς αἰκίας καὶ τῆς ἀτιμίας ἥκω παρ' αὐτοῦ δίκην ληψόμενος . . ὁρῶ δ' ὑμᾶς, ὅταν του καταγνῶτε ἱεροσυλίαν ἢ κλοπήν, οὐ πρὸς τὸ μέγεθος ὧν ἂν λάβωσι τὴν τίμησιν ποιουμένους, ἀλλ' ὁμοίως ἁπάντων θάνατον καταγιγνώσκοντας . .

27 ἐπὶ δικαιοσύνης δὲ τοὐναντίον] Vet. transl.: *in habitu autem iustitiae contrarium.* Num ἕξει invenit idque substantivum ἕξιν esse credidit, quod verbi futurum est, interpolatione insertum?

28 ἐκ τοῦ ἐνυπάρχειν τῇ δυνάμει] Non in re ipsa, sed in facultate, potentia causa est. Non malum quod praeter A ceteri omnes libri ὑπερέχειν, id correctum esse credas ab eo, qui initio capitis septimi ἐνυπάρχειν explicari verbo ὑπερέχεσθαι, non ὑπερέχειν meminerat, neque auctorem sibi ipsum obstare voluit; sed conf. ibidem p. 1363 b, 29—34.

30 καὶ οὗ μή ἐστιν ἴση τιμωρία, ἀλλὰ πᾶσα ἐλάττων] Demosth. pro Ctesiph. § 12 p. 229: τὰ μὲν οὖν κατηγορημένα πολλὰ περὶ ὧν ἐνίων μεγάλας καὶ τὰς ἐσχάτας οἱ νόμοι τάττουσι τιμωρίας . . τῶν μέντοι κατηγοριῶν καὶ τῶν αἰτιῶν τῶν εἰρημένων εἴπερ ἦσαν ἀληθεῖς, οὐκ ἔνι τῇ πόλει δίκην ἀξίαν λαβεῖν οὐδ' ἐγγύς.

32 χαλεπὸν γὰρ καὶ ἀδύνατον] F. Portus: γὰρ τὸ ἀδύνατον, ne hoc quidem sufficit; debebat ratio procedere ut II, 5: πάντα δὲ τὰ φοβερὰ φοβερώτερα ὅσα ἂν ἁμάρτωσιν, ἐπανορθώσασθαι μὴ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ ὅλως ἀδύνατα, ἢ μὴ ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις. καὶ ὧν

βοήθειαι μή εἰσιν ἢ μὴ ῥᾴδιαι. Itaque hoc quoque loco requirimus: *καὶ οὗ μή ἐστιν ἴασις ἢ μὴ ῥᾳδία· χαλεπὸν γὰρ ἢ ἀδύνατον*. Si abesset hoc membrum, non requirerem. Vahlen cum Mureto: *χαλεπὸν γὰρ πᾶν ἀνίατον*.

33 *ἡ γὰρ δίκη καὶ κόλασις ἴασις*] A *κόλασις καὶ* quod sane praestat, nam *δίκην*, non *δίκην καὶ κόλασιν* explicare vult; accedit *κόλασιν* ipsam esse *ἴασιν*, vid. Plat. Protag. p. 324 ibiq. interpr. Equidem vero auctorem simpliciter scripsisse puto *ἡ γὰρ δίκη ἴασις*.

36 *Σοφοκλῆς*] Orator, de quo vid. Ruhnken Hist. crit. p. 43.

3 *καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνειν μέγα*] Delendum est *μέγα*; non enim id quod sit *μέγα*, sed quod sit *μεῖζον*, quaeritur; ubique igitur comparativus aut additus aut intelligendus est; positivo gradui nullus est locus. pag. 1375

4 *καὶ δι' ὃ ἂν ζητηθῇ καὶ εὑρεθῇ τὰ κωλύοντα καὶ ζημιοῦντα*] Lysias XXII, 16 de dardanariis: *οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἡ πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασι τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἷοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. καίτοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὁπότε καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε*; Isocrat. XX, 3: *οὕτω δ' ἡγήσαντο δεινὸν εἶναι τὸ τύπτειν ἀλλήλους, ὥστε καὶ περὶ τῆς κακηγορίας νόμον ἔθεσαν, ὃς κελεύει τοὺς λέγοντάς τι τῶν ἀπορρήτων πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλειν*.

5 *καὶ δι' οὓς τὸ δεσμωτήριον ᾠκοδομήθη*] Scil. puniti sunt, sed parum commode haec verba addita sunt; an fuit *δι' οὓς καὶ τὸ*?

7 *καὶ ὃ οἱ ἀκούοντες φοβοῦνται μᾶλλον ἢ ἐλεοῦσιν*] Cic. Tuscul. III, 27, 66 Vict. laudavit: *constabat eos, qui concidentem vulneribus Cn. Pompeium vidissent, cum in illo ipso acerbissimo miserrimoque spectaculo sibi timerent, quod se classe hostium circumfusos viderent, nihil tum aliud egisse, nisi ut remiges hortarentur et ut salutem adipiscerentur fuga; posteaquam*

Tyrum venissent, tum affligtari lamentarique coepisse. Cf. II, 8 p. 1386, 19.

8 *καὶ τὰ μὲν ῥητορικά ἐστι τοιαῦτα*] Haec et quae sequuntur in medio posita non optimum locum tenent; neque *μὲν* quid sit, intelligo; conveniunt vero, si transitus est ad ea quae minus gravia rhetorica dicuntur argumenta, v. c.: *καὶ τὰ μὲν . . . τὰ δὲ ῥητορικά ἐστι τοιαῦτα.* A omittit *δίκαια*, quod facile explicationis causa addi poterat, post *ἀνῄρηκε.*

12 *ἀδικήσειεν*] A, i. e. aliquis *ψευδομαρτυρῶν*, sed plures *ἀδικήσαιεν*, Q et m *ἀδικήσειαν*, ut multitudinis numerus scilicet servetur.

Cap. XV.

22 *περὶ δὲ τῶν ἀτέχνων καλουμένων πίστεων*] Vid. quae notavimus ad I, 2.

24 *πέντε τὸν ἀριθμόν*] Quintil. V, 1 seqq.: *praeiudicia, rumores, tormenta, tabulae, iusiurandum, testes,* quibus addit Iul. Victor p. 209. 226: *responsa, omina, vox aliqua emissa.* Anaximenes 8. 15—18: *δόξα τοῦ λέγοντος, μάρτυρες, βάσανοι, ὅρκοι.*

25 *περὶ νόμων εἴπωμεν*] A, ceteri *εἴπωμεν περὶ νόμων.* Verbum hoc loco abesse potest.

26 *καὶ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα*] *αἱ ἄτεχνοι πίστεις* soli iudiciali generi conveniunt: *ἴδιαι γὰρ αὗται τῶν δικανικῶν,* nullae igitur sunt deliberativo generi; at *προτρέπειν* et *ἀποτρέπειν* nonnisi de suadendo et dissuadendo, i. e. de deliberatione dicitur; itaque ne et falsa et sibi contraria diceret Aristoteles, verba illa inclusimus. Non de lege ipsa aut suadenda aut dissuadenda hic agit, quod sane *προτρέπειν* et *ἀποτρέπειν* dicitur, sed lex quatenus facto (*πράγματι*) adversatur aut cum facto convenit, consideratur; id vero iudicialis, non deliberativi est generis.

27 *φανερὸν γὰρ ὅτι, ἐὰν μὲν ἐναντίος ᾖ ὁ γεγραμμένος τῷ πράγματι*] In utramque rem disputat et quae a re et quae contra rem afferri possunt, ut auctor ad Herenn. II, 6. 9—19. In Politic. II, 8 ubi Hippodami rempublicam examinat, p. 1268 b, 25 — 1269, 28 quod vix exspectas, excur-

sus argumenta, utrum in civitate *κινεῖν* liceat necne, in utramque partem congesta continens legitur, quem apte cum nostro loco conferes.

27 Qui Andocidem accusavit in Lysiae orat. VI, 9—11 contra impios praeter *τοὺς γεγραμμένους νόμους* etiam *ἀγράφοις* utendum esse dicit: *καίτοι Περικλέα ποτέ φασι παραινέσαι ὑμῖν περὶ τῶν ἀσεβούντων, μὴ μόνον χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις νόμοις περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγράφοις, καθ' οὓς Εὐμολπίδαι ἐξηγοῦνται, οὓς οὐδείς πω κύριος ἐγένετο καθελεῖν οὐδὲ ἐτόλμησεν ἀντειπεῖν, οὐδὲ αὐτὸν τὸν θέντα ἴσασιν· ἡγεῖσθαι γὰρ ἂν αὐτοὺς οὕτως οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς διδόναι δίκην.* Andocides vero reus neque *ἀγράφῳ νόμῳ* esse utendum et legem abrogatam esse ostendit *περὶ μυστηρίων* § 71—89.

29 *τῷ κοινῷ νόμῳ χρηστέον καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν ὡς δικαιοτέροις*] Sic ceteri libri, *νόμῳ* om. A et facile intelligitur; ex eo vero quod idem praebet *ἐπιεικεστέροις καὶ δικαιοτέροις*, vulgata nata videtur; talia *ἐπιεικέστερα καὶ δικαιότερα* ipse statim enumerat. Conferre licet quod deteriores omnes praeter A infra p. 1376 b, 25 exhibent: *εἰ ἐναντία ἐστί τινι ἢ τῶν γεγραμμένων νόμων ἢ τῶν κοινῶν ἢ τοῖς δικαίοις ἢ καλοῖς.*

30 *γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ*] Ita Aristoteles et paulo post bis: *τό τε γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ λεκτέον*, item *καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ*, et II, 25: *τοῦτο γάρ ἐστι τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ κρίνειν.* Sed Polit. III, 16: *ἀλλ' ἐπίτηδες παιδεύσας ὁ νόμος ἐφίστησι τὰ λοιπὰ τῇ δικαιοτάτῃ γνώμῃ κρίνειν καὶ διοικεῖν τοὺς ἄρχοντας*, ut Demosthenes *πρὸς Βοιωτὸν* § 40 p. 1006 seq.: *ἀλλὰ μὴν ὧν γ' ἂν μὴ ὦσι νόμοι, γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ δικάσειν ὀμωμόκατε . . . ὥστε καὶ κατὰ τὴν δικαιοτάτην γνώμην καὶ κατὰ τοὺς νόμους καὶ κατὰ τοὺς ὅρκους καὶ κατὰ τὴν τούτου προσομολογίαν ἐγὼ μὲν μέτρια ὑμῶν δέομαι καὶ δίκαια.* Adv. Eubulid. § 63 p. 1318: *ἐκ τοῦ ὅρκου ἐξήλειψαν τὸ ψηφιεῖσθαι γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ.* Adv. Leptinem § 118 p. 492 seq.: *χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κἀκεῖνο ἐνθυμεῖσθαι καὶ ὁρᾶν ὅτι νῦν ὀμωμοκότες κατὰ τοὺς νόμους δικάσειν ἥκετε . . . καὶ περὶ ὧν ἂν νόμοι μὴ ὦσι,*

γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ κρινεῖν. καλῶς· τὸ τοίνυν τῆς γνώμης πρὸς ἅπαντα ἀνενέγκατε τὸν νόμον. In quibus non modo illud *δικαιοτάτῃ*, sed verborum explicatio *γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ*, quam orator exhibet, notanda et cum Aristotele componenda est. Pollux VIII, 10: *ὁ δὲ ὅρκος ἦν τῶν δικαστῶν περὶ μὲν ὧν νόμοι εἰσί, κατὰ τοὺς νόμους ψηφιεῖσθαι, περὶ δὲ ὧν μή εἰσιν, γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ*, quae non leguntur in iudicum iureiurando ap. Demosth. p. 746. Attischer Process p. 128. Infra II, 25 Aristoteles id *ἐκ τῶν εἰκότων κρίνειν* esse confirmat, atque ita fere explicat Demosth. in Aristocr. § 96 p. 652: *οὐκ ἄρα εὐορκοῦσιν οἱ δικάσαντες αὐτό; ναί. πῶς; ἐγὼ διδάξω. γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ δικάσειν ὀμωμόκασιν, ἡ δὲ τῆς γνώμης δόξα ἀφ' ὧν ἂν ἀκούσωσι παρίσταται· ὅτε τοίνυν κατὰ ταύτην ἔθεντο τὴν ψῆφον, εὐσεβοῦσιν. πᾶς γὰρ ὁ μήτε δι' ἔχθραν μήτε δι' εὔνοιαν μήτε δι' ἄλλην ἄδικον πρόφασιν μηδεμίαν παρ' ἃ γιγνώσκει θέμενος τὴν ψῆφον εὐσεβεῖ. εἰ γὰρ ἠγνόησέ τι διδασκόμενος τοῦ μὴ συνεῖναι δίκην οὐκ ὀφείλει δοῦναι, ἀλλ' εἴ τις εἰδὼς ἐκείνους προδέδωκεν ἢ ἐξαπατᾷ, οὗτός ἐστ' ἔνοχος τῇ ἀρᾷ.*

35 *τοῦ Κρέοντος*] Om. A; additum ab erudito videtur ex fabula; intelligenda est scripta Creontis lex.

pag. 1375 b 1 *οὐ γάρ τι*] Antig. v. 452:

οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε
ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου 'φάνη.
τούτων ἐγὼ οὐκ ἔμελλον ἀνδρὸς οὐδενὸς
φρόνημα δείσασ' ἐν θεοῖσι τὴν δίκην
δώσειν.

Mirum hunc Sophoclis locum supra modo I, 13 laudatum denuo repeti, ut versus ab alio adiectos esse coniicias; sed non eadem referuntur, et notandum Aristotelem in hoc capite apprime rhetorum vestigia premere, cum et quae ab re et quae contra rem argumenta conferri possint, pluribus exponat. — Versus e margine male illatos esse dicit Sauppius Dionysios u. Ar. p. 5 seq.

3 *καὶ ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστιν ἀληθές τε καὶ συμφέρον*] Andocid. in Alcib. § 3—6 *ὀστρακισμοῦ* legem improbans sex argumentis allatis *πονηρὸν* esse *νόμον* docet.

5 *καὶ ὅτι ὥσπερ ἀργυρογνώμων ὁ κριτής ἐστιν, ὅπως διακρίνῃ τὸ κίβδηλον δίκαιον καὶ τὸ ἀληθές*] Demosth. adv. Leptin. § 167: *θαυμάζω δ' ἔγωγε, εἰ τοῖς μὲν τὸ νόμισμα διαφθείρουσι θάνατος παρ' ὑμῖν ἐστὶν ἡ ζημία, τοῖς δ' ὅλην τὴν πόλιν κίβδηλον καὶ ἄπιστον ποιοῦσι λόγον δώσετε.* Zell ad Ethic. Nic. p. 388 seq. His adde, si legibus nulla sit constituta poena, qua in re quid faciant iudices, Lycurgus in Leocrat. § 9 docet: *τὸ μὲν γὰρ μέγιστον καὶ ἔσχατον τῶν τιμημάτων θάνατος, ἀναγκαῖον μὲν ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμιον, ἔλαττον δὲ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων καθέστηκε. παρεῖσθαι δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν τοιούτων τιμωρίαν συμβέβηκεν, ὦ ἄνδρες, οὐ διὰ ῥαθυμίαν τῶν τότε νομοθετούντων, ἀλλὰ διὰ τὸ μήτ' ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις γεγενῆσθαι τοιοῦτον μηδὲν μήτε ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐπίδοξον εἶναι γενήσεσθαι. διὸ καὶ μάλιστα, ὦ ἄνδρες, δεῖ ὑμᾶς γενέσθαι μὴ μόνον τοῦ νῦν ἀδικήματος δικαστὰς ἀλλὰ καὶ νομοθέτας. ὅσα μὲν γὰρ τῶν ἀδικημάτων νόμος τις διώρικε, ῥᾴδιον τούτῳ κανόνι χρωμένους κολάζειν τοὺς παρανομοῦντας· ὅσα δὲ μὴ σφόδρα περιείληφεν ἑνὶ ὀνόματι προσαγορεύσας, μείζω δὲ τούτων τις ἠδίκηκεν, ἅπασι δὲ ὁμοίως ἔνοχός ἐστιν, ἀναγκαῖον τὴν ὑμετέραν κρίσιν καταλείπεσθαι παράδειγμα τοῖς ἐπιγιγνομένοις.*

7 *καὶ ὅτι βελτίονος ἀνδρὸς*] Ethic. Nic. V, 14, quem locum supra cap. 13 p. 1374, 29 attulimus; melioris dicit, quia *τὸ ἐπιεικὲς* ipsum *δίκαιον* est *καὶ βέλτιόν τινος δικαίου, οὐ τοῦ ἁπλῶς δέ, ἀλλὰ τοῦ διὰ τὸ ἁπλῶς ἁμαρτήματος.*

8 *καὶ εἴ που ἐναντίος νόμῳ εὐδοκιμοῦντι ἢ καὶ αὐτὸς αὐτῷ*] Controversia ex contrariis legibus, auct. ad Herenn. I, 20. II, 15, ubi accurate haec causa tractatur. Cic. de inv. II, 49. Est Graecorum *ἀντινομία* Hermog. p. 15. 56. Rhet. gr. IV, 262. 719. 815. V, 82. 201. 359. Victor p. 216.

11 *καὶ εἰ ἀμφίβολος*] Ex ambiguo. Auct. ad Her. I, 20. II, 16. *ἀμφιβολία* Hermog. p. 15. 62. (quam alii *στάσιν* esse negant Rhet. IV, 271. 843.) Victor p. 216.

13 *καὶ εἰ τὰ μὲν πράγματα*] Polit. II, 8.

17 *τό τε γνώμῃ*] Sic Bekker quod iam Vater suaserat, priores *τότε.* Ubi locos enumerare incipit, verbis *τε . . καὶ*

. . *καὶ* uti solet, p. 1363 b, 18. 1366 b, 25. 1370, 3. 1372, 22. 1374 b, 4.

18 *ἀλλ' ἵνα, ἐὰν ἀγνοήσῃ τί λέγει ὁ νόμος, μὴ ἐπιορκῇ*] Demosthenes in Aristocr. § 96 p. 652 iudices multa psephismata quae contra leges essent lata, probasse docens eos sic ab omni defendit culpa: *οὐκ ἄρα εὐορκοῦσιν οἱ δικάσαντες αὐτό; ναί. πῶς; ἐγὼ διδάξω. γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ δικάσειν ὀμωμόκασιν, ἡ δὲ τῆς γνώμης δόξα ἀφ' ὧν ἂν ἀκούσωσι παρίσταται· ὅτε τοίνυν κατὰ ταύτην ἔθεντο τὴν ψῆφον, εὐσεβοῦσιν. πᾶς γὰρ ὁ μήτε δι' ἔχθραν μήτε δι' εὔνοιαν μήτε δι' ἄλλην ἄδικον πρόφασιν μηδεμίαν, παρ' ἃ γιγνώσκει, θέμενος τὴν ψῆφον εὐσεβεῖ· εἰ γὰρ ἠγνόησέ τι διδασκόμενος, τοῦ μὴ συνεῖναι δίκην οὐκ ὀφείλει δοῦναι· ἀλλ' εἴ τις εἰδὼς ἐκείνους προδέδωκεν ἢ ἐξαπατᾷ, οὗτός ἐστ' ἔνοχος τῇ ἀρᾷ. διόπερ καταρᾶται καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν ὁ κῆρυξ οὐκ εἴ τινες ἐξηπατήθησαν, ἀλλ' εἴ τις ἐξαπατᾷ λέγων ἢ βουλὴν ἢ δῆμον ἢ τὴν ἡλιαίαν.*

19 *καὶ ὅτι οὐ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν αἱρεῖται οὐδείς, ἀλλὰ τὸ αὑτῷ*] Excogitatum est, ut Victorius monet, hoc argumentum contra superius illud *τὸ δίκαιόν ἐστι ἀληθές τι καὶ συμφέρον, ἀλλ' οὐ τὸ δοκοῦν.*

20 *καὶ ὅτι οὐδὲν διαφέρει ἢ μὴ κεῖσθαι ἢ μὴ χρῆσθαι*] Supra enim dictum est: *καὶ ὅτι τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ τοῦτ' ἐστὶ τὸ μὴ παντελῶς χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις.* Idem argumentum infra de testibus: *καὶ ὅτι οὐδὲν ἂν ἔδει μαρτυριῶν, εἰ ἐκ τῶν λόγων ἱκανὸν ἦν θεωρῆσαι.*

22 *παρασοφίζεσθαι τὸν ἰατρόν*] Proverbium erat, ut h. l. docet, dictum de eo, qui ipse imperitus peritum corrigere vellet. Tum *ἁμαρτία τοῦ ἰατροῦ* genitivus obiectivus videtur ex adagii verbis. Polit. II, 8 p. 1269, 18: *οὐ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσεται κινήσας, ὅσον βλαβήσεται τοῖς ἄρχουσιν ἀπειθεῖν ἐθισθείς.* Cleon ap. Thuc. III, 37 de Atheniensibus: *πάντων δὲ δεινότατον, εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν καθεστήξει ὧν ἂν δόξῃ πέρι, μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χείροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένη πόλις κρείσσων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσιν ἀκύροις, ἀμαθία τε μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας, οἵ τε φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς*

τοὺς ξυνετωτέρους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι τῶν τε ἀεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐκ ἂν δηλώσαντες τὴν γνώμην, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ πολλὰ σφάλλουσι τὰς πόλεις· οἱ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἑαυτῶν ξυνέσει ἀμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιοῦσιν εἶναι, ἀδυνατώτεροι δὲ τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον, κριταὶ δὲ ὄντες ἀπὸ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἢ ἀγωνισταὶ ὀρθοῦνται τὰ πλείω. ὣς οὖν χρὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας, μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγῶνι ἐπαιρομένους παρὰ δόξαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει παραινεῖν.

26 *περὶ δὲ μαρτύρων*] Vide ad Anaximenis cap. 15 p. 168—71.

27 *μάρτυρές εἰσι διττοί, οἱ μὲν παλαιοὶ οἱ δὲ πρόσφατοι*] Haec testium divisio posterioribus non probata est; Cic. part. cap. 2 testimonia divina ut oracula, auspicia, et humana esse dicit.

28 *οἱ μὲν μετέχοντες τοῦ κινδύνου*] Scholion in A: εἰς ὃν ὁ μαρτυρούμενος δηλονότι ἐμπίπτει.

29 *τούς τε ποιητὰς*] Ut Aeschines 3, 134 Hesiodi auctoritate velut vaticinio de Demosthene utitur.

30 *οἷον Ἀθηναῖοι Ὁμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σαλαμῖνος*] Il. II, 557:

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας
[στῆσε δ' ἄγων, ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες]

ubi vid. Heyne tom. IV p. 320. et quos laudat Plut. Sol. p. 83. Diogenes I, 48. ibiq. interpr. Strab. IX p. 603. Eustath. p. 263. 285. Alterum enim versum Solon inseruisse dicitur, Megarenses vero, quibuscum Athenienses de insula decertabant, refinxerunt:

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν νέας ἔκ τε πολίχνης
ἔκ τ' Αἰγειρούσης, Νισαίης τε Τριπόδων τε.

Quintil. V, 11, 40: *neque est ignobile exemplum, Megareos ab Atheniensibus, cum de Salamine contenderent, victos Homeri versu, qui tamen ipse non in omni editione reperitur, significans Aiacem naves suas Atheniensibus iunxisse.*

31 *καὶ Τενέδιοι ἔναγχος Περιάνδρῳ*] Res aliunde non cognita.

32 *καὶ Κλεοφῶν*] Vid. Ruhnken Hist. crit. p. 44.

33 *τοῖς Σόλωνος ἐλεγείοις ἐχρήσατο*] Proclus ad Timaeum lib. I p. 25: *Ἐξηκεστίδου παῖδες ἐγένοντο Σόλων καὶ Δρωπίδης καὶ Δρωπίδου μὲν Κριτίας, οὗ μνημονεύει καὶ Σόλων ἐν τῇ ποιήσει λέγων*

εἰπέμεναι Κριτίᾳ ξανθότριχι πατρὸς ἀκούειν·
οὐ γὰρ ἁμαρτινόῳ πείσεται ἡγεμόνι.

Vid. fragm. XXXII tom. III p. 146 Gaisf.; inde in marg. cod. D *εἰπέμεναι* apparet; in scholiis *εἰπεῖν τῷ* exstat.

pag. 1376 1 *οἷον Θεμιστοκλῆς, ὅτι ναυμαχητέον, τὸ ξύλινον τεῖχος λέγων*] Ut Themistocles illud *ξύλινον τεῖχος* oraculi de pugna navali interpretans. Herod. VII, 141 ibiq. Wessel. Sic A, ceteri *λέγει*, incertum quid interpres latinus dederit; is *καὶ* omittit ante *οἱ χρησμολόγοι*, quod interpretes oraculorum indicare videtur.

2 *ἔτι καὶ αἱ παροιμίαι ὥσπερ εἴρηται, μαρτύριά ἐστιν*] Si verba significant *ut supra diximus*, nil est in praecedentibus quod huc referatur; at vero id ne potuit quidem dicere; cum enim qui antiqui sint testes, recenseat, primum poetas et alios, quorum sententiae vel iudicia clara fuerunt, tum de futuris rebus oracula eorumque interpretes, novum nunc addit genus: *ἔτι καὶ αἱ παροιμίαι*. Itaque supra laudatum non erat, neque auctoris *μνημονικὸν ἁμάρτημα* dici potest. Victorius dubitans hanc explicationem proponit: praeterea vero ex eo quod dictum est, genere testimonia sunt, eumque sequitur Riccobonus p. 179; Muretus: et proverbia quaeque vulgo iactata sunt, testimonia sunt, legisse videtur: *ἔτι καὶ αἱ παροιμίαι καὶ τὸ ὥσπερ εἴρηται*, acute quidem excogitatum, sed vix graece dictum. Usus est supra in locis enumerandis, unde argumenta sumuntur, poetarum et proverbiorum auctoritate I, 6 p. 1363, 6. I, 11. 12, quos si intelligeret, et praeter morem et obscure diceret; verba corrupta puto, v. c. si fuit *ὥσπερ μαρτυρία ἐστὶν* (noster dicit *μαρτυρία*, non *μαρτύριον*, ut si multitudinis numerus requireretur, cum C *μαρτυρίαι εἰσὶν* scribendum esset), ut supra I, 6: *οἱ γὰρ πολλοὶ ὥσπερ πάντες φαίνονται*. De interpr. 10 p. 20, 32: *ὥσπερ ἀποφάσεις*. Infra II, 21 p. 1395, 18 multi codices: *ἔτι ἔνιαι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαί εἰσιν οἷον μαρτυ-*

ρίαι Ἀττικὸς πάροικος, sed meliores *παροιμία* praebent. I, 7 p. 1365, 7: *ἡ γὰρ τιμὴ ὥσπερ ἀξία τις ἐστίν.* II, 3: *ὥσπερ εἰληφέναι γὰρ οἴονται τιμωρίαν.*

5 *μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα*] Integrum proverbium apud Suid. s. v. *ἄχρηστα* et *μήποτε*, Diogen. VI, 61. III, 89. Bodl. p. 30 Gaisf. corruptum et varia lectione refertum, sed constans tetrametris:

Μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα,
Μηδὲ γυναῖκα μηδὲ παῖδα μηδὲ γείτονος κύνα,
Μηδὲ κυβερνήτην φίλυπνον, μηδὲ λάλον κωπηλάτην.

6 *καὶ τὸ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν*] Scilicet *μαρτυρεῖ ἡ παροιμία νήπιος*, ne cum Fr. Wolfio ad Vateri Animadv. p. 210 *τῷ* scil. *συμβουλεύοντι* corrigendum esse censeas.

7 *νήπιος ὃς*] Item infra II, 21; versus Stasini poetae ap. Clem. Alex. Strom. VI p. 451 Sylb. Polyb. XXIV, 8, 8. et Excerpta Vatic. XXIV, 1. Suidas s. v. *νήπιος* et *Φίλιππος*; apud Polyb. et Suidam ubique *υἱοὺς* legitur, et sic h. l. solus A, qui infra cum ceteris *παῖδας* praebet; deteriores nostro loco *καταλείποι* reddunt; epicorum usus coniunctivum *καταλείπῃ* suadet. Conf. Herodot. I, 155. Eurip. Androm. v. 518—523. Livius XL, 3. Dionys. 8, 80.

9 *περὶ τῶν αὐτῶν*] *περὶ τούτων* A, ex eo quod praecedit, ut videtur, repetitum, sed fort. *τοιούτων* fuit.

10 *Εὔβουλος ἐν τοῖς δικαστηρίοις*] Vid. Ruhnken Histor. crit. p. 67. Multitudinis numerus saepius hoc dictum ab Eubulo in Charetem iactatum esse indicare videtur; sed huic obstat *ἐχρήσατο*; fort. *ἐν τοῖς δικασταῖς*. Infra *κρείττων ὁ κίνδυνος ὁ ἐν δικασταῖς*. Demosth. p. 813: *ἀνάγκη ἐστὶν ἐν ὑμῖν παρ' αὐτοῦ πειρᾶσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν.* in Timocrat. § 207 p. 764.

10 *ᾧ Πλάτων εἶπε πρὸς Ἀρχίβιον*] *Ἀγύρριον* a Comico Platone vexatum hic reponendum esse censet Meineke histor. comicor. I p. 161, et sane Victorius ex A *ἀργίβιον*, Bekkerus *ἀρτίβιον* refert. Ad h. l. Gaisford, quem sequitur Mein., Proclum ad Hesiod. Op. v. 198 respexisse putat: *καλῶς οὖν καὶ Πλάτων ἐρωτηθεὶς τί ποτε προσγέγονε τοῖς κατ' αὐτὸν ἀνθρώποις, ἀπεκρίνατο, μὴ αἰσχύνεσθαι κακοὺς ὄντας.* De philosopho hoc dictum esse noli dubitare. Dativus *ᾧ* iure

attractionis in Aristotele vix probandus; repone ὅ quod Q et A ap. Gaisf. (incerto ap. Bekk.).

11 *ἐπιδέδωκεν ἐν τῇ πόλει*] Valcken. ap. Ruhnkenium l. l. sublata syllaba quae abundet finem senarii esse censet *ἐπιδέδωκεν τῇ πόλει*; non licet in his hariolari. In A scholion: *ἀναφανδὸν καὶ ἀνερυθριάστως πράττοντες τὰ κακά.*

13 *οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι τούτων μόνον*] Sunt *οἱ μετέχοντες τοῦ κινδύνου*, hi enim de his tantum testes, utrum res facta sit annon, res sit, an non sit, minime vero *περὶ τοῦ ποῖον*, unde multo rectius *τούτων* quod in A legitur, quam *τῶν τοιούτων*, quod ceteri libri praebent, dictum esse apparet. *μόνων* vet. tr. et Q. Auctor ad Herenn. II, 6, 9: *contra testes, vitae turpitudinem, testimoniorum inconstantiam: si aut fieri non potuisse dicemus aut non factum esse quod dicant, aut scire illos non potuisse, aut cupide dicere et argumentari*, ubi verissimum est postremum verbum; id enim significat eos non solum testimonia dicere, sed argumenta afferre et munus testium quod est *εἰ γέγονεν ἢ μή, εἰ ἔστιν ἢ μὴ* negligere et in illud *περὶ τοῦ ποῖον* transgredi. Optime hoc docet exemplum, quod auctor finxit IV, 35, 47: *accusatoris officium est, inferre crimina; defensoris diluere et propulsare; testis est dicere quae sciat aut audierit; quaesitoris est unumquemque horum in officio suo continere. Quare in causis si testem, praeterquam quod sciat aut audierit, argumentari et coniectura prosequi patieris, ius accusatoris cum iure testimonii commiscebis, testis improbi cupiditatem confirmabis, reo duplicem defensionem parabis.*

16 *οἱ δ' ἄπωθεν καὶ περὶ τοιούτων πιστότατοι· πιστότατοι δ' οἱ παλαιοί*] Prius comma Buhle uncis includit, alterum om. Muretus, *οἱ ἄπωθεν* testes ab aetate nostra remoti vertens, de quo dubitandum; sunt enim ipsi *πρόσφατοι*, sed *μὴ μετέχοντες τοῦ κινδύνου*, quos supra *τοὺς ἐκτὸς* appellavit, tum verbis *ὅσοι γνώριμοί τι κεκρίκασιν* descripsit. Superlationis gradus priore loco ferri non potest, quod is deinde demum iure suo accedit, et in A *περὶ τοιούτων ἂν ἀπιστότατοι*, unde coniicias *περὶ τοιούτων ἂν ἄπιστοι εἶεν, πιστότατοι δέ.* Thurot. delenda esse censet *πιστότατοι δ' οἱ παλαιοί.*

18 *μάρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν*] Aeschines in Tim. § 91: *εὑρίσκεται γὰρ ἡ ἀλήθεια ἐκ τῶν εἰκότων.* Rhet. Gr. IV p. 329 seq. ubi inter alia: *ἂν δέ γε μὴ ὦσιν μάρτυρες, αἰτεῖν χρὴ τὸν φεύγοντα καὶ διαβάλλειν τὴν πίστιν ὡς ἀσθενῆ τὴν μὴ ἐκ μαρτύρων, ἀλλ' ἐξ εἰκότων γιγνομένην.* Isocratis oratio *πρὸς Εὐθύνουν* est *ἀμάρτυρος*, unde haec § 4 praemonet: *ἀπόρως δ' ἔχει ἡμῖν τὸ πρᾶγμα. Νικίᾳ γὰρ οὔτε παρακατατιθεμένῳ τὰ χρήματα οὔτε κομιζομένῳ οὐδεὶς οὔτ' ἐλεύθερος οὔτε δοῦλος παρεγένετο, ὥστε μήτ' ἐκ βασάνων μήτ' ἐκ μαρτύρων οἷόν τ' εἶναι γνῶναι περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τεκμηρίων καὶ ἡμᾶς διδάσκειν καὶ ὑμᾶς δικάζειν, ὁπότεροι ἀληθῆ λέγουσιν.* Ubi quae sola *εἰκότα* sunt *τεκμήρια* dicit. Auct. ad Herenn. I, 7, 11. Hermog. p. 20. Hac ratione utuntur etiam ex abundantia, si testes adsunt, ostendentes etiamsi nullos haberent testes, causam probabiliter ex vita diiudicari posse. Isocrat. adv. Callim. § 16: *ἡγοῦμαι δὲ εἰ μήτε ἡ δίαιτα ἐγεγόνει μήτε τῶν πεπραγμένων ἦσαν μάρτυρες, ἔδει δ' ἐκ τῶν εἰκότων σκοπεῖν, οὐδ' οὕτω χαλεπῶς ἂν ὑμᾶς γνῶναι τὰ δίκαια. εἰ μὲν γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖν ἐτόλμων, εἰκότως ἄν μου κατεγιγνώσκετε καὶ περὶ τοῦτον ἐξαμαρτάνειν· νῦν δὲ οὐδένα φανήσομαι τῶν πολιτῶν οὔτε χρήμασι ζημιώσας οὔτε περὶ τοῦ σώματος εἰς κίνδυνον καταστήσας, οὔτ' ἐκ μὲν τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας ἐξαλείψας, εἰς δὲ τὸν μετὰ Λυσάνδρου κατάλογον ἐγγράψας.* Cicero pro Caelio cap. 9, quem Vict. laudavit: *equidem vos abducam a testibus, neque huius iudicii veritatem, quae mutari nullo modo potest, in voluntate testium collocari sinam, quae facillime effingi, nullo negotio flecti ac detorqueri potest. Argumentis agemus, signis omni luce clarioribus crimina refellemus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione pugnabit.*

26 *ὥστε φανερὸν ὅτι*] In A pro *ὥστε* vitiose *ὅτι* exstat; aut *ὥστε* verum est, aut scribendum *φανερὸν οὖν ὅτι.*

27 *χρησίμης*] Vid. ad I, 1 p. 1355, 20.

30 *τὰ δ' ἄλλα περὶ μάρτυρος ἢ φίλου ἢ ἐχθροῦ ἢ μεταξύ*] Haec plerumque in quaestionem veniunt, ut ap.

Anax. qui haec sola considerat, Cicer. part. orat. § 47. 117. Haec, Arist. dicit, ex enthymematis de quibus II, 23. disceptanda sunt.

34 *περὶ δὲ τῶν συνθηκῶν*] Quintil. V, 5. Auct. ad Herenn. II, 20. Cic. de inv. II, 68.

Locus communis et amplificatio, *αὔξησις τῶν συνθηκῶν* Isocr. adv. Callim. (§ 27—32. 42—46.) Plataic. Demosthenis oratio *κατὰ Διονυσοδώρου*.

34 *τοσαύτη τοῦ λόγου χρῆσις*] *τῶν λόγων* A, quod ipsum non falsum est et recepimus. Tum vero articulo inserto scribendum est *ὅσον τῷ αὔξειν*, quamvis *αὔξειν ἢ καθαιρεῖν* facile abesse possint.

pag. 1376b 4 *οἱ ἐπιγεγραμμένοι ἢ φυλάττοντες*] Schol. in A: *ἤτοι ἐπιγράψαντες, τὸ φυλάττοντες ἐπὶ τῆς ἀγράφου συνθήκης, τὸ δὲ ἐπιγεγραμμένοι ἐπὶ τῆς ἐγγράφου.* Minime puto; Cic. pro Archia cap. 5: *nam cum Appii tabulae neglegentius asservatae dicerentur, Gabinii, quamdiu incolumis fuit, levitas, post damnationem calamitas, omnem tabularum fidem resignasset, Metellus tanta diligentia fuit, ut ad L. Lentulum praetorem et ad iudices venerit et unius nominis litura se commotum esse dixerit.*

5 *τούτοις αἱ συνθῆκαι πισταί εἰσιν*] Quales subscriptores, tales et tabulae ipsae habentur; notandus est dicendi modus, qui nostrae magis quam graecae linguae convenit; exspectamus enim *τοιαῦται αἱ συνθῆκαί εἰσιν*, aut *φυλάττοντες ταύτας, αἱ συνθῆκαι πισταί εἰσιν ἢ ἄπιστοι.*

6 *ὁμολογουμένης δ' εἶναι τῆς συνθήκης, οἰκείας μὲν οὔσης αὐξητέον*] Isocrat. adv. Callim. § 27: *ἐνθυμεῖσθε δὲ ὅτι περὶ τῶν μεγίστων ἥκετε δικάσοντες. περὶ γὰρ συνθηκῶν τὴν ψῆφον οἴσετε, ἃς οὐδὲ πώποτε οὔθ' ὑμῖν πρὸς ἑτέρους οὔτ' ἄλλοις πρὸς ὑμᾶς ἐλυσιτέλησε παραβῆναι, τοσαύτην δ' ἔχουσι δύναμιν ὥστε τὰ πλεῖστα τοῦ βίου καὶ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις διὰ συνθηκῶν εἶναι. ταύταις γὰρ πιστεύοντες ὡς ἀλλήλους ἀφικνούμεθα καὶ ποριζόμεθα ὧν ἕκαστοι τυγχάνομεν δεόμενοι. μετὰ τούτων καὶ τὰ συμβόλαια τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ποιούμεθα, καὶ τὰς ἰδίας ἔχθρας καὶ τοὺς κοινοὺς πολέμους διαλυόμεθα· τούτῳ μόνῳ κοινῷ πάντες ἄνθρωποι διατε-*

λοῦμεν χρώμενοι. ὥστε ἅπασι μὲν προσήκει βοηθεῖν αὐταῖς, μάλιστα δ' ὑμῖν· ὑπόγυιον γάρ ἐστιν ἐξ οὗ καταπολεμηθέντες, ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς γενόμενοι, πολλῶν ἐπιθυμησάντων διαφθεῖραι τὴν πόλιν εἰς ὅρκους καὶ συνθήκας κατεφεύγομεν, ἃς εἰ Λακεδαιμόνιοι τολμῷεν παραβαίνειν, σφόδρ' ἂν ἕκαστος ὑμῶν ἀγανακτήσειε. καίτοι πῶς οἷόν τ' ἐστὶν ἑτέρων κατηγορεῖν οἷς αὐτός τις ἔνοχός ἐστιν; τῷ δ' ἂν δόξαιμεν ἀδικεῖσθαι παρὰ τὰς συνθήκας κακῶς πάσχοντες, εἰ μηδ' αὐτοὶ φαινοίμεθ' αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιούμενοι; τίνας δὲ πίστεις πρὸς τοὺς ἄλλους εὑρήσομεν, εἰ τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς γεγενημένας οὕτως εἰκῇ λύσομεν; et quae porro sequuntur usque ad § 35, item § 42—47.

8 *καὶ αἱ μὲν συνθῆκαι οὐ ποιοῦσι τὸν νόμον κύριον*] Muretus: *et pacta quidem non ita demum rata sunt, si cum lege consentiant, at leges pactis robur ac firmitatem tribuunt.* Non aliud legit, sed male negatio, quae sensum pessumdat, ibi inserta est.

9 *οἱ δὲ νόμοι τὰς κατὰ τὸν νόμον συνθήκας*] A *κατὰ νόμους*, placet hic multitudinis numerus propter *οἱ νόμοι*.

15 *ἂν δ' ἐναντία ᾖ*] Cic. pro Archia § 8: *hic tu tabulas desideras Heracleensium publicas, quas Italico bello incenso tabulario interisse omnes scimus. Est ridiculum ad ea quae habemus, nihil dicere, quaerere quae habere non possumus, et de hominum memoria tacere, literarum memoriam flagitare, et cum habeas amplissimi viri religionem, integerrimi municipii iusiurandum fidemque, ea quae depravari nullo modo possunt, repudiare; tabulas, quas idem dicis solere corrumpi, desiderare.* Celeberrimus locus Isocr. Panegyr. § 175—180, quo pacem Antalcida auctore factam *συνθήκας* esse negat necessarioque solvendam: *ἀλλὰ γὰρ ἴσως διὰ τὰς συνθήκας ἄξιον ἐπισχεῖν; . . . καίτοι πῶς οὐ χρὴ διαλύειν ταύτας τὰς ὁμολογίας, ἐξ ὧν τοιαύτη δόξα γέγονεν, ὥστε ὁ μὲν βάρβαρος κήδεται τῆς Ἑλλάδος καὶ φύλαξ τῆς εἰρήνης ἐστίν, ἡμῶν δέ τινές εἰσιν οἱ λυμαινόμενοι καὶ κακῶς ποιοῦντες αὐτήν; ὃ δὲ πάντων καταγελαστότατον, ὅτι τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς ὁμολογίαις τὰ χείριστα τυγχάνομεν διαφυλάττοντες. ἃ μὲν γὰρ αὐτονόμους ἀφίησι τάς τε νήσους καὶ τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ τῆς*

Εὐρώπης, πάλαι λέλυται καὶ μάτην ἐν ταῖς στήλαις ἐστίν ἃ δ' αἰσχύνην ἡμῖν φέρει καὶ πολλοὺς τῶν συμμάχων ἐκδέδωκε, ταῦτα δὲ κατὰ χώραν μένει καὶ πάντες αὐτὰ κύρια ποιοῦμεν, ἃ χρῆν ἀναιρεῖν καὶ μηδεμίαν ἐᾶν ἡμέραν, νομίζοντας προστάγματα καὶ μὴ συνθήκας εἶναι. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι συνθῆκαι μέν εἰσιν, αἵ τινες ἂν ἴσως καὶ κοινῶς ἀμφοτέροις ἔχωσι, προστάγματα δὲ τὰ τοὺς ἑτέρους ἐλαττοῦντα παρὰ τὸ δίκαιον; et quae plura in hanc rem ibi exponuntur. Acute C. Claudius in oratione ap. Dionysium XI, 11, qua Appio decemviro ut magistratum abdicet, suadet: *ὁμολογίας δὲ καὶ πίστεις ἀπορρήτους εἴ τινας ἀλλήλοις δεδώκατε, θεοὺς ἐγγυητὰς ποιησάμενοι· τάχα γάρ τι καὶ τοιοῦτον ὑμῖν πέπρακται· φυλαττομένας μὲν ἀνοσίους εἶναι νόμιζε ὡς κατὰ πολιτῶν καὶ πατρίδος, καταλυομένας δὲ εὐσεβεῖς· θεοὶ γὰρ ἐπὶ καλαῖς καὶ δικαίαις παραλαμβάνεσθαι φιλοῦσιν ὁμολογίαις, οὐκ ἐπ' αἰσχραῖς καὶ ἀδίκοις.*

Quae contra *συνθήκας* dicuntur, valent eadem contra *διαθήκας*, conf. Isaeus I, 41—43, quo maioris faciendam esse ostenderet *τὴν κατὰ γένος οἰκειότητα.* ubi haec leguntur: *διαθήκας δ' ἤδη πολλοὶ ψευδεῖς ἀπέφηναν, καὶ οἱ μὲν τὸ παράπαν οὐ γενομένας, ἐνίων δ' οὐκ ὀρθῶς βεβουλευμένων . . τὰς δὲ διαθήκας, αἷς οὗτοι πιστεύοντες ἡμᾶς συκοφαντοῦσιν, οὐδεὶς ὑμῶν οἶδε κυρίας γενομένας. . . τὰς δὲ διαθήκας ὑφ' ἡμῶν ἀμφισβητουμένας· οὗτοι γὰρ τὸ ἀνελεῖν αὐτὰς ἐκείνου βουλομένου διεκώλυσαν . . . πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυμήθητε ὅτι αὐτὰς ἔλυσε μὲν Κλεώνυμος εὖ φρονῶν, διέθετο δὲ ὀργισθεὶς καὶ οὐκ ὀρθῶς βεβουλευμένος· ὥστε πάντων ἂν εἴη δεινότατον, εἰ κυριωτέραν αὐτοῦ τὴν ὀργὴν ἢ τὴν διάνοιαν ποιήσετε.*

20 *εἶθ' ὅτι τοῦ δικαίου ἐστὶ βραβευτὴς ὁ δικαστής*] Vid. Schoem. ad Isaeum p. 426.

21 *οὔκουν τοῦτο σκεπτέον, ἀλλ' ὡς δικαιότερον*] *τοῦτο* intellige *συνθήκας*, sed *ταύτας* potius scribendum est.

22 *μεταστρέψαι*] Facile corrumpuntur et interpolantur pacta, Isocr. Trapez. § 33—34.

24 *σκοπεῖν*] Om. vet. transl. *σκοπεῖν δεῖ* C, tum *ἐστί τινι τῶν*, ceteri *τινί ἐστιν ἢ τῶν*. Hic quoque verbum facile

abest, sed mira interpolatio in sequentibus invasit ceteros libros; nam pro eo quod ex A nunc legimus *τῶν γεγραμμένων ἢ τοῖς οἰκείοις ἢ τοῖς ἀλλοτρίοις, ἔπειτα*, ceteri omnes cum vet. transl. *τοῖς ἢ δικαίοις καλοῖς. ἔτι τε* — ap. Bekk. *δικαίοις ἢ καλοῖς*

27 *αἱ γὰρ ὕστεραι κύριαι*] A, quae rite dicta in celeris sic ad amussim suppleta sunt *ἢ γὰρ αἱ ὕστεραι κύριαι, ἄκυροι δὲ αἱ πρότεραι.*

32 *αἱ δὲ βάσανοι μαρτυρίαι τινές εἰσιν*] Anaxim. cap. 17, ubi eadem, quae hic Arist. tradit; Auct. ad Herenn. II, 10. Cicer. part. orat. 50. 117. Top. 74. Quintil. V, 4. Victor p. 227. Exempla contra quaestiones Cic. pro Sulla § 78. a quaestionibus Isocrat. Trapezit. alii, quos ad Anaxim. p. 171—174 laudavimus.

6 *δεῖ δ' ἔχειν ἐπαναφέρειν ἐπὶ τοιαῦτα γεγενημένα παραδείγματα*] Cicero part. § 50: *atque haec exemplis firmanda sunt.* pag. 1377

7 *ἃ ἴσασιν οἱ κρίνοντες*] De his, quae post haec in plerisque libris, etiam in A leguntur, Victorius: „Plures vero hinc versus sustuli, qui cum ab Aldino exemplari abessent, in libro postea Venetiis excuso accreverant. Delevi autem, quia adulterinos putavi; aut enim ex alio scriptore artis haec pars sumpta est, aut scholion olim fuit, quod importune post in contextum verborum Aristotelis translatum sit; vidi namque scriptos quoque libros, in quibus legeretur; in vetere tamen translatione vestigium eius nullum. Qui accurate quae supra a philosopho iam tradita erant, perpendet, ipsius haec non esse, manifesto intelliget; cuncta enim ille, quae ad quaestiones pertinentia dicere voluerat, iam explicaverat, nec aliquid desiderari videbatur; sententia vero, quae his verbis exponitur, superioribus continetur; vox etiam iuncta illic est, quae sermonem Aristotelis non redolet, et omnis denique haec locutio locutionis ipsius dissimilis videtur. Quibus omnibus de causis aliisque spero consilium meum probatum iri, qui ea hinc sustulerim.“ Sunt autem verba, quae quod in A exstant, uncis inclusa retinuimus; omiserat iam Aldus, et desunt in D E m. Conf. Brandis Phil. IV, 43.

8 *περὶ δ' ὅρκων*] Anaximenes cap. 17 pauca, neque cum

his quae Aristoteles dat, comparanda praebet, vid. adnot. p. 174—176; Cicero de offic. III, 104. Quintil. V, 6, qui Arist. divisionem sequitur (Iul. Victor p. 227.): *iusiurandum litigatores aut offerunt suum aut non recipiunt oblatum, aut ab adversario exigunt, aut recusant cum ab ipsis exigitur.* In quibus singulis exponendis multa cum nostro auctore conveniunt; conf. quem Gaisf. laudat, Valesium ad Harpocr. p. 278.

Isocrat. ad. Demon. § 23: *ὅρκον ἐπακτὸν προσδέχου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχρᾶς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κινδύνων διασώζων. ἕνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεῶν ὀμόσῃς, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς· δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.*

10 *δίδωσι μὲν*] *μὲν* om. A. vet. transl. QZ. et abesse potest; concinnitatis causa additum esse videtur, quae in sequentibus cum cura observatur.

10 *ἔτι ἄλλως παρὰ ταῦτα*] *ἄλλως* om. vet. transl. Tum *οὗτος*, quod inclusit Buhle, offendit, sed probum est, si supra v. 8 *περὶ δ' ὅρκου* legatur, non *ὅρκων*. Singularem numerum initio quoque p. 1375, 25 indicaverat.

11 *οὐ δίδωσι μὲν οὖν*] *διδόναι ὅρκον* est iusiurandum alicui deferre. Singula non eo, quo indicavit, sed inverso fere ordine exponit sic: *οὐ δίδωσι, οὐ λαμβάνει, λαμβάνει, δίδωσι*; tum coniuncta sequuntur: *λαμβάνει μέν, δίδωσι δ' οὔ*, et *δίδωσι μέν, οὐ λαμβάναι δέ*; denique de facto iureiurando agit, *εἰ ὀμώμοσται οὗτος*, primum *ὑπ' αὐτοῦ*, deinde *ὑπ' ἐκείνου*. Haec enim infra explicantur verbis: *ἐὰν δὲ ᾖ γεγενημένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐναντίος* et tum *ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ ᾖ ὀμωμοσμένος*, ut nihil sit quod in his requiras.

11 *ὅτι ῥᾳδίως ἐπιορκοῦσιν*] Aeschin. 3, 99. 150: *διώμνυτο τὴν Ἀθηνᾶν, ἥν, ὡς ἔοικε, Φειδίας ἐνεργολαβεῖν εἰργάσατο καὶ ἐνεπιορκεῖν Δημοσθένει.*

13 *τοὺς δὲ μὴ ὀμόσαντος οἴεται καταδικάσειν*] Ita Victorius emendavit locum, eumque editores secuti sunt; libri omnes *ὀμόσαντας*, quod sensum pervertit; graecus schol. verum interpretatur: *εἰ δὲ μὴ ὀμόσει, ἴσως ἂν καταδικασθῇ.* Accusator putat, si reus iuraverit, nihil eum redditurum esse

et iudices, si iusiurandum non dederit, eum condemnaturos esse. — *καταδικάσειν, ὡς οὕτως ὁ κίνδυνος* Vahlen p. 88.

18 *οὕτως δὲ δι' ἀρετήν*] Sic A ap. Vict.; *δ' οὐ δι'* ap. Bekk. *οὐδὲ δι'* primitus in eo fuisse ap. Gaisf.

19 *καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους ἁρμόττει*] Conf. Brandis comment. Eleat. p. 71. Probum et pium virum ab improbo ad iurandum provocari minime decet; idem enim est ac si robustus invalidum ad rem viribus disceptandam provocaret. Aristotelem non attendit Quintilianus V, 6, qui in recusando hoc unum relinqui putat, ut invidiam sibi quaeri ab adversario dicat atque id agi, ut in causa in qua vincere non possit, queri possit; tres rationes philosophus affert.

22 *καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους μεταστρέψαντα*] Iustum enim est, qui deos metuat, hos testes invocare eorumque auxilium implorare; impium vero, hoc non audere.

26 *εἰ δὲ δίδωσιν, ὅτι εὐσεβὲς*] Demosth. p. 1243 § 27: *καὶ οὗτος, ὥς φησιν, ὡς χρηστῷ μὲν αὐτῷ ὄντι καὶ οὐδὲν ψευσαμένῳ ὅρκον ἐδίδου, ὡς περὶ πονηροῦ δὲ καὶ ἀπαλείφοντος ἀπὸ τῶν παρακαταθηκῶν νυνὶ διαλέγεται; κἀκεῖνος οὔτ' ὀμόσαι θέλων, ὡς οὗτός φησιν, οὔτ' ἀποδιδοὺς οὐκ εὐθὺς ἂν ὠφλήκει;*

27 *καὶ ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτὸν ἄλλων κριτῶν δεῖσθαι*] Quintilianus l. l.: *at is qui defert, agere modeste videtur, cum litis adversarium iudicem faciat et eum, cuius cognitio est, onere liberet, qui profecto alieno iureiurando stari quam suo malit.* *δικαστῶν* A, non *κριτῶν*, sed hoc melius convenit sequenti *κρίσιν*, tanto magis mirum ibi *δικαστῶν* apparere.

28 *τούτῳ γὰρ δίδωσι κρίσιν*] Sic A, ceteri omnes *αὐτῷ . . κρίνειν*, vet. transl. *ipsis enim dat iudicium*, quorum primum mendum librarii esse censui; nunc apud Stephanum legimus p. 283: *ἔνια οὖν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν αὐτῷ γὰρ δίδωσι κρίνειν, ἄλλα δὲ ἔχουσιν αὐτοῖς γὰρ δίδωσι κρίνειν, τὸ μὲν οὖν αὐτοῖς νόει ἀντὶ τοῦ τοῖς θεοῖς.* Aperte adversarius intelligendus est.

29 *περὶ ὧν ἄλλους ἀξιοῖ ὀμνύναι*] *ἀξιοῦσιν* A, recte; qui unum adversarium intelligebant, id quod in universum dictum erat, in *ἀξιοῖ* mutabant.

30 *συνδυαζομένων*] Bonitz I, 90, *συνδυαζόμενον* libri.

pag. 1377 b 2 *ἀνάγκη*] Hoc alterum post *λόγους* positum om. A; abesse potest, sed additum non displicet.

3 *ἐὰν δὲ ᾖ γεγενημένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐναντίος*] Ita optime A et vet. transl.; priori hoc additum scholion, quod recte rem exponit: *τοῦτο λέγει πρὸς τὸ εἰρημένον ἄνωθεν, ὅτι ἔστιν ἄλλως παρὰ ταῦτα, εἰ ὀμώμοσται οὗτος. τὰ γὰρ περὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ ὅρκου ἐπληρώθη.* — In ceteris misera exstat interpolatio: *δῆλον δὲ ἂν ᾖ ἠπατημένος ὑπ' αὐτοῦ ὁ ἐναντίος.* — Ceterum Vict. et Gaisf. *ὑφ' αὐτοῦ* ex A notant.

4 *ὅτι οὐκ ἐπιορκία*] *ἐπιορκήσει* A, id falsum, nam res facta refertur, unde verbum aut *ἐπιώρκησεν*, aut *ἐπιορκεῖ* esse debet.

6 *καὶ τὸ ἐπιορκεῖν, ὅτι ἔστι τὸ τῇ διανοίᾳ ἀλλ' οὐ τῷ στόματι*] Secundum Euripidis verba: *ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.* Cicero de offic. III, 107 seq. cap. 29.

7 *ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ ᾖ ὑπεναντίος καὶ ὀμωμοσμένος*] Lectionem codicis A, qui solus verba *ὑπεναντίος καὶ* servat, restituimus; insunt enim vestigia integrae lectionis. Si cum ceteris illa omittimus, falsa est sententia; nam non de quovis iureiurando adversario ea, quae sequuntur, opponi possunt, sed si illud violavit; itaque hoc intelligere debes, quod vix fieri potest, ex praecedentibus, ubi recte: *ἐὰν δὲ ᾖ γεγενημένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐναντίος.* Non sine ratione hic positum *ὑπεναντίος*, idque ipsum mihi auctoris magis quam interpretis manum prodere videtur; est enim: contra adversarium haec promas, si vel leviter iusiurandum violaverit; itaque verba potius *καὶ ὀμωμοσμένος* male addita sunt, neque enim haec desiderantur, aut illa sic transponenda: *ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ ᾖ ὀμωμοσμένος καὶ ὑπεναντίος.*

10 *ἀξιοῦσιν*] Sic et tum *ἐμμένουσιν* auctore A restituimus; maior enim vis inest, si contra adversarios proferuntur, quam si is, qui haec dicit, ipse se comprehendit.

11 *περὶ μὲν . . τοσαῦτα*] A solus omittit.

LIBER SECUNDUS.

Cap. I.

15] *τρίτον* NV et Vaticanus 265, quorum N in margine: *κατὰ λατίνους ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ β βιβλίον*, addit Q: *κατὰ δὲ ἕλληνας ἄρχεται τὸ γ βιβλίον*. recte A: *τέλος Ἀριστοτέλους τέχνης ῥητορικῆς ᾱ. Ἀριστοτέλους τέχνη ῥητορικὴ β*. Inde corrigenda quae supra I p. 170 de A diximus.

18 *καὶ ποῖαι δόξαι καὶ προτάσεις*] Vocabulo *δόξα* nondum in hac re usus est, apto quo arti rhetoricae non *ἀληθές*, sed *ἔνδοξον* solum inesse ostendatur; infra II, 18 de eadem re: *περὶ ἁπάντων δ' αὐτῶν εἰλημμέναι δόξαι καὶ προτάσεις εἰσίν*.

20 *ὡς περὶ ἕκαστον εἰπεῖν ἰδίᾳ τὸ γένος τῶν λόγων*] Muretus: *ὡς περὶ ἑκάστου ἐπιειπεῖν*, quod non intelligo; et vix sanus est locus, praeter A omnes ante *ὡς* inserunt *λέγεται*, corruptam lectionem in libro suo invenit latinus interpres, is enim vertit: *est dicere propter genus*, *ἔστιν εἰπεῖν διὰ τὸ γένος* (vix enim *proprie* vertit). Id quoque quaerere licet, an non haec sententia ex *ταῦτ' ἐστίν* dependeat, ut sequentia parentheseos locum fere teneant. Probus esset sensus: ut qui his utantur propositionibus, in omnibus tribus generibus verba facere et perorare possint. Ita vero explicare non licet, nisi *δύνασθαι* vel simile verbum addideris. Mihi corrigendum videtur *ἐνθυμήματα πρὸς τὸ περὶ ἕκαστον εἰπεῖν* et acuendum illud *ἰδίᾳ*, intelligit enim *τὰ εἴδη*, *τὰς καθ' ἕκαστον γένος ἰδίας προτάσεις*, has enim enarravit, non *τὰς κοινὰς ὁμοίως πάντων*, vid. p. 1358, 31. Sic *κοινῇ* p. 1392, 2.

21 *καὶ γὰρ τὰς συμβουλὰς κρίνουσι καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν*] Genus tertium cur hic non notetur, apparet ex I,

3: *ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν ἢ θεωρὸν εἶναι ἢ κριτήν, κριτὴν δὲ ἢ τῶν γεγενημένων ἢ τῶν μελλόντων.* Tamen et hic dicitur *κρίνειν*, I, 1: *ὁ δ' ἐκκλησιαστὴς καὶ δικαστὴς ἤδη περὶ παρόντων καὶ ἀφωρισμένων κρίνουσι.* Sed et quae II, 18 leguntur, *κρίσιν* minus ad demonstrativum genus pertinere demonstrant: *ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς· ὥσπερ γὰρ πρὸς κριτὴν τὸν θεωρὸν ὁ λόγος συνέστηκεν. ὅλως δὲ μόνος ἐστὶν ἁπλῶς κριτὴς ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσιν ὁ τὰ ζητούμενα κρίνων· τά τε γὰρ ἀμφισβητούμενα ζητεῖται πῶς ἔχει καὶ περὶ ὧν βουλεύονται.* Quare tertium genus auctor iure suo et addere et omittere poterat.

23 *ἀποδεικτικὸς*] Ut infra v. 8 *ἔξω τῶν ἀποδείξεων*, at nondum absolvit; restat enim altera pars, quae non minus ad docendum pertinet, *οἱ τόποι* cap. 18—25.

24 *ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν*] Demosth. *παραπρ.* § 340 p. 450: *αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι δυνάμεις ἐπιεικῶς εἰσὶν αὐτάρκεις, ἡ δὲ τοῦ λέγειν, ἂν τὰ παρ' ὑμῶν τῶν ἀκουόντων ἀντιστῇ, διακόπτεται.*

28 *ἔχειν πως*] *πως διακεῖσθαι* A, ut utrumque verbum aliena manu insertum videatur; deerat fortasse in vetusto codice verbum, quod cum linguae ratio flagitare videretur, alii alio modo suppleverunt. Excusi libri vet. transl. revera om. *habere*, nos verbum ex codd. restituimus.

31 *τὸ δὲ διακεῖσθαί πως τὸν ἀκροατὴν εἰς τὰς δίκας*] Ideo artium scriptores magis ad genus iudiciale, quam quod multo praestantius esset, deliberativum illustrandum operam navasse, I, 1 monuit.

pag. 1378 5 *καὶ ἔσεσθαι καὶ ἀγαθὸν ἔσεσθαι φαίνεται*] Alterum *ἔσεσθαι* om. BC, potius prima *καὶ ἔσεσθαι* abundant.

5 *τῷ δ' ἀπαθεῖ*] i. e. qui nulla cupiditate ductus est, *ὁ μὴ ἐπιθυμῶν*; fingitur qualis ipse sit auditor, quem tum movere studet orator, quare nullus est locus lectioni *τῷ δ' ἀπειθεῖ.*

9 *ἔστι δὲ ταῦτα φρόνησις καὶ ἀρετὴ καὶ εὔνοια*] Socrates in Platonis Gorgia p. 87 (487): *ἐννοῶ γὰρ ὅτι τὸν μέλλοντα βασανιεῖν ἱκανῶς ψυχῆς πέρι ὀρθῶς τε ζώσης καὶ μὴ τρία ἄρα δεῖ ἔχειν ἃ σὺ πάντα ἔχεις ἐπιστήμην*

τε καὶ εὔνοιαν καὶ παρρησίαν. eaque ibi Socrates multis accurate more suo exponit. Cicero de offic. II, 9, 33: *fides autem ut habeatur, duabus rebus effici potest, si existimabimur adepti coniunctam cum iustitia prudentiam; nam et iis fidem habemus, quos plus intelligere quam nos arbitramur quosque et futura prospicere credimus et quum res agatur in discrimenque ventum sit, expedire rem et consilium ex tempore capere posse; hanc enim utilem homines existimant veramque prudentiam. Iustis autem et fidis hominibus, id est, bonis viris, ita fides habetur, ut nulla sit in iis fraudis iniuriaeque suspicio; itaque his salutem nostram, his fortunas, his liberos rectissime committi arbitramur.* Conf. I, 2. Tria illa insunt verbis Periclis ap. Thucyd. II, 60: καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς οἴομαι ἥσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα, φιλόπολίς τε καὶ χρημάτων κρείσσων. ὅ τε γὰρ γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ τε ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι· προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο. Vide, ne hunc celeberrimum locum primus Aristoteles attenderit. Conf. ad Anax. p. 243. Demosth. exordium de pace, Aeschin. in Ctesiph. 170. 174.

9 διαψεύδονται] Fallunt, falsum sequuntur, neque recte iudicant; commune verbum, singularia sequuntur, οὐκ ὀρθῶς δοξάζουσιν, οὐ τὰ δοκοῦντα λέγουσιν, ἐνδέχεται μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν γιγνώσκοντας. Vid. Muret. var. lect. VIII, 14.

10 περὶ ὧν λέγουσιν ἢ συμβουλεύουσιν] Postrema duo verba me offendunt, quae unum genus deliberativum spectant, cum λέγουσιν omnia tria comprehendat.

17 ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς διῃρημένων ληπτέον] I, 9. σπουδαῖον adiectivum esse vocabuli ἀρετῆς, ipse monet categ. cap. 6.

19 ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη] Aristoteles primus haec posterioribus fere neglecta elaboravit. Philod. de rhet. vol. herc. III, 185: εἰ τὸ κυριώτατον ἐν τῷ κατανοῆσαι διὰ τίνων καὶ γεννᾶται καὶ καταπραῢνεται ταῦτα, τοῦτο δὲ μόνον

ὡς οὐ προσῆκον ἑαυτοῖς οὐκ ἐγχειρῆσαι τοὺς ῥήτορας ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους μετενεγκεῖν τὰ λοιπὰ μετενηνοχότας.

20 *λεκτέον νῦν*] *νῦν* om. A. neque opus est, *nunc dicendum* vet. transl.

20 *ἔστι δὲ τὰ πάθη*] Ethic. Nic. II, 4: *λέγω δὲ πάθη μὲν ἐπιθυμίαν, ὀργήν, φόβον, θράσος, φθόνον, χαράν, φιλίαν, μῖσος, πόθον, ζῆλον, ἔλεον, ὅλως οἷς ἕπεται ἡδονὴ ἢ λύπη.* Ethic. Eudem. II, 2: *λέγω δὲ πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα, θυμόν, φόβον, αἰδῶ, ἐπιθυμίαν, ὅλως οἷς ἕπεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ αἰσθητικὴ ἡδονὴ ἢ λύπη καθ' αὑτά.* Neque tamen ideo corrigendum in Rhetor. *λύπη ἢ ἡδονή*, vid. Vaterus p. 76, neque in Nicom. *χάριν*, quam in nostris libris explicat; utrumque est *πάθος*.

23 *δεῖ δὲ διαιρεῖν τὰ περὶ ἕκαστον εἰς τρία*] *τὰ* om. A. Eandem triplicem divisionem supra I, 10—12 in expositione generis iudicialis dederat; hanc intelligit infra verbis v. 30: *καὶ διέλωμεν τὸν εἰρημένον τρόπον*, ne *διέλθωμεν* ibi corrigas. Tripartitam hanc divisionem, quam in singulis flagitat, exhibet rite cap. 5 *φόβος*, 6 *αἰσχύνη*, 7 *ἔλεος* et *νέμεσις*, 10 *φθόνος*, 11 *ζῆλος*. Tacite vero omittit *πραότης* cap. 3 illud *διὰ τίνων*, duo modo profitetur *φιλία* cap. 4 *τίνας φιλοῦσι καὶ μισοῦσι καὶ διὰ τί.*

29 *περὶ τούτων*] A et vet. tr., *ἐπὶ τούτων* ceteri.

Cap. II.

31 *ἔστω δὴ ὀργὴ ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν*] Tradita erat ab aliis haec definitio, vid. Topic. VIII, 1 p. 156, 27 seqq., ubi docet facile impugnari hunc finem, si dicis: *ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεται τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν*, minus vero, si est *ἡ ὀργὴ ὄρεξις τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν.* Ethic. Nic. V, 10. Erat et alia definitio: *ὀργὴ λύπη μεθ' ὑπολήψεως τοῦ ὀλιγωρεῖσθαι*, de qua vid. Top. VI, 13 p. 151, 15. IV, 5 p. 125 b, 29. In Platon. defin. p. 573 (415): *ὀργὴ παράκλησις τοῦ θυμικοῦ εἰς τὸ τιμωρεῖσθαι.* Aristot. *περὶ ψυχῆς* I, 1: *διαφερόντως δ' ἂν ὁρίσαιντο φυσικός τε καὶ διαλεκτικὸς ἕκαστον αὐτῶν, οἷον ὀργὴ τί ἐστιν· ὁ μὲν*

γὰρ ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως ἤ τι τοιοῦτον, ὁ δὲ ζέσιν τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος καὶ θερμοῦ. Nostrum Stoici probaverunt: *Ira est libido puniendi eius, qui videatur laesisse iniuria.* Cicero Tuscul. IV, cap. 9 § 21. 44., quam definitionem Victorius et Muretus ex Diogene graece exhibent: *ἡ ὀργὴ ἐπιθυμία τιμωρίας τοῦ δοκοῦντος ἠδικηκέναι οὐ προσηκόντως.* Stobaeus ecl. eth. p. 176: *ὀργή ἐστιν ἐπιθυμία τιμωρήσασθαι τὸν δοκοῦντα ἠδικηκέναι παρὰ τὸ προσῆκον.* Ut aptum est *φαινομένην*, ita offendit *φαινομένης*, nam *ὄρεξις* certe est *τιμωρίας*, non *τιμωρίας φαινομένης*, nec in ceteris locis qui definiunt iram, adumbrata ultio apparet.

32 *τῶν εἰς αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ, τοῦ ὀλιγωρεῖν μὴ προσήκοντος*] Ita Bekkerus ex A, quae vix sana sunt; sensus esse debet qui in vulgata lectione, quam omnes cum vet. transl. ceteri libri praeter A servant: *τῶν εἰς αὐτὸν ἢ εἰς αὐτοῦ τινὰ μὴ προσηκόντως*, exstat: quod aut ipse aut qui vel quae ipsi curae sunt, negligi videntur; unde coniicias, nisi verba *ἢ τῶν αὐτοῦ* ex iis, quae infra leguntur *καὶ ὅτι αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ τι πεποίηκεν*, importune inculcata sunt, auctorem dedisse: *αὐτοῦ ἢ τῶν εἰς αὐτόν*, mireris vero et hic cur non quod alibi simpliciter sit *ἢ αὐτοῦ ἢ τῶν αὐτοῦ*. Ex A ap. Gaisf. haec afferuntur: *τῶν εἰς αὐτὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν αὐτοῦ τοῦ ὀλιγωρεῖν, sed ἢ αὐτὸς delevit recentior manus.* Et sane ibi exstant *ἢ αὐτός*, quae non delenda, sed corrigenda sunt et verbis *ἢ αὐτοῦ ἢ τῶν αὐτοῦ* explicatur quod praecedit *τῶν εἰς αὐτόν*.

34 *ἀνάγκη τὸν ὀργιζόμενον ὀργίζεσθαι ἀεὶ τῶν καθ' ἕκαστόν τινι, οἷον Κλέωνι ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπῳ*] II, 4: *καὶ ἡ μὲν ὀργὴ ἀεὶ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, οἷον Καλλίᾳ ἢ Σωκράτει, τὸ δὲ μῖσος καὶ πρὸς τὰ γένη· τὸν γὰρ κλέπτην μισεῖ καὶ τὸν συκοφάντην ἅπας.*

1 *καὶ πάσῃ ὀργῇ ἕπεσθαί τινα ἡδονήν*] Haec et quae sequuntur supra iam I, 11 eodem modo exposuerat. pag. 1378 b

5 *δυνατῶν αὐτῷ*] Acute omittit Muretus in versione, probante Vatero p. 79; nam hoc probandum est, iratum quod ultionis spe ductus est, laetitia perfundi. Tamen si Muretum sequeris, restat ter repetitum *ἐφίεται* et verba ipsa ambigua

fiunt. Totum hoc membrum *ὁ δ' ὀργιζόμενος — αὐτῷ* languidum aliena manu illatum videtur.

6 *ὅς τε πολὺ γλυκίων*] Il. Σ, 109, vid. ad p. 1370 b, 11.

13 *τρία δ' ἐστὶν*] Non apodosis est, in qua *δὲ* ponitur, vid. supra ad I, 1 p. 1355, 10, sed haec omnia cohaerent: *ἐπεὶ δ' ἡ ὀλιγωρία ἐστὶν ἐνέργεια δόξης . . τρία δ' ἐστὶν εἴδη ὀλιγωρίας . . προσήκειν δ' οἴονται πολυωρεῖσθαι . . φανερὸν οὖν ἐκ τούτων ἤδη.* Ita Polit. I, 12—13: *ἐπεὶ δὲ . . φανερὸν τοίνυν ὅτι.* Deteriores omittunt *δ'* — sic etiam Thurot.

16 *τῶν δὲ μηδενὸς ἀξίων ὀλιγωροῦσιν*] Ut nexus sententiae constet, inserendum *καταφρονοῦντες.* Sententia enim sic procedit: *ὅσων γὰρ καταφρονοῦσι ταῦτα οἴονται μηδενὸς ἄξια,* quibus praemissis recte sequitur quod nunc legimus Bekker[3] *μηδενὸς ἀξίων* in *καταφρονουμένων* mutavit.

17 *φαίνεται καταφρονεῖν*] Delet Vahlen p. 561, inclusit Bekker[3]; me in nostro auctore hoc minus offendit; ceterum *καταφρονῶν* scribens non est quod reprehendas.

19 *ἐπεὶ οὖν οὐχ ἵνα αὐτῷ τι*] Mirum in A legi *μή.* Sic et II, 5 p. 1382 b, 32 *μηδὲ* male pro *οὐδέ*, sed etiam v. 24 similiter *μὴ ἵνα* apparet, et quaerendum an non nostro loco *μὴ* sit ferendum. p. 1386 b, 20: *τὸ δὲ μὴ ὅτι.* 1385, 18. 1388, 32: *οὐχ ὅτι.* Conf. ad p. 1383 b, 22.

23 *ἔστι γὰρ ὕβρις τὸ πράττειν καὶ λέγειν*] Sic A; ceteri omnes *τὸ βλάπτειν καὶ λυπεῖν.* Etiam verbis et oratione *ὕβρις* fieri potest. Demosth. pro Ctesiph. § 12: *τοῦ δὲ παρόντος ἀγῶνος ἡ προαίρεσις αὐτὴ ἐχθροῦ μὲν ἐπήρειαν ἔχει καὶ ὕβριν καὶ λοιδορίαν καὶ προπηλακισμὸν ὁμοῦ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα.* Aristot. infra: *ὀργίζονται δὲ τοῖς καταγελῶσι καὶ χλευάζουσι καὶ σκώπτουσιν· ὑβρίζουσι γάρ.* Platon. definit. p. 573 (415): *ὕβρις ἀδικία πρὸς ἀτιμίαν φέρουσα.*

25 *μὴ ἵνα τι γίγνηται αὐτῷ ἄλλο ἢ ὅτι ἐγένετο, ἀλλ' ὅπως ἡσθῇ*] Non ut utilitatem inde praeter libidinem accipiat, neque ut par pari referat; infra: *ἀνάγκη δὲ τοιαῦτα εἶναι ἃ μήτε ἀντὶ τινὸς μήτ' ὠφέλιμα τοῖς ποιοῦσιν· ἤδη γὰρ δοκεῖ δι' ὕβριν.* Itaque *ἢ ὅτι ἐγένετο* non est: quam quod factum est. In vet. transl. et aliis deterioribus libris

tria haec verba desunt, ὁμοιοτελεύτῳ ni fallor, nam sententiam horum flagitari docent quae statim sequuntur.

32 διὸ λέγει ὀργιζόμενος ὁ Ἀχιλλεύς] Il. I, 355:

ἦ γάρ μ' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.

Sequens versus IX, 648:

ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ, ὁππότ' ἐκείνων
μνήσομαι, ὥς μ' ἀσύφηλον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν
Ἀτρείδης, ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην.

Est enim *honoratus Achilles* Horat. epist. ad. Pis. v. 120.

1 ἐν ᾧ ἂν ταὐτῷ ὑπερέχῃ πολύ] Non intelligo illud pag. 1379 ταὐτῷ, A exhibet ταῦτα; at id significat: penes quem haec multum abundant, et nexum conturbat; nam ἐν ᾧ rem significat, ut seqq. ἐν χρήμασιν, ἐν τῷ λέγειν docent. Offendit h. l. transitus a multitudinis numero in singularem; itaque vide ne sit legendum: ἐν ᾧ ἄν τις ὑπερέχῃ πολύ. Vetus translatio: *in ipso in quo excedunt multum*, sed vix ita scripsit interpres, et *in ipso* om. cod. Mon. Cod. C ap. Gaisf. αὐτός, quod non ineptum est. Vir doctus in marg. exempli Morellii apud eundem ἕκαστος.

3 διὸ εἴρηται θυμὸς] Il. II, 196:

μή τι χολωσάμενος ῥέξῃ κακὸν υἷας Ἀχαιῶν.
θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέος βασιλῆος,
τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι, φιλεῖ δέ ἑ μητίετα Ζεύς.

Sequens versus I, 82:

κρείσσων γὰρ βασιλεύς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι·
εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ,
ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι· σὺ δὲ φράσαι εἴ με σαώσεις.

Multitudinis numerus in priore loco διοτρεφέων βασιλήων erat et in Zenodoti editione; alterius loci auctoritate et Stoici utebantur, Diogen. VII, 1, 114.

13 ἐάν τε μή, ὁμοίως] Similiter quasi κατ' εὐθυωρίαν adversaretur.

15 οὕτως ἔχοντα] Id est τὸν λυπούμενον ideoque ἐφιέμενόν τινος. Latinus interpres aperte in libro suo invenit ἔχων, quod in Q exstat, alii ἔχον exhibent, ut non inepte coniicias: οὕτως ἔχων τούτοις πᾶσιν ὀργίζεται.

15 *διὸ κάμνοντες, πενόμενοι, ἐρῶντες*] Novum insertum est in exemplis: *πολεμῶν δὲ τοῖς πρὸς τὸν πόλεμον*, ut ante *ἐρῶντες* excidisse *πολεμοῦντες* non immerito suspiceris. Inseruit Bekker[3].

16 *ἐπιθυμοῦντές τι καὶ μὴ κατορθοῦντες*] Ita A, ceteri *τι* omittunt, recte, quamvis et *τε καὶ* aptum esset.

18 *μάλιστα μὲν*] *μὲν* om. A; additum videtur, quod alterum membrum sequatur: *ἔτι δ' ἐὰν τἀναντία τύχῃ προσδεχόμενος*, sed hoc refertur ad v. 10: *ὅταν λυπῶνται.*

27 *καὶ ποῦ καὶ πότε*] Placet hic ordo, *καὶ πότε καὶ ποῦ* alii; videtur enim *ἀνάπαλιν* posuisse auctor, primum *ποῖαι*, postremum enim est *ἡλικίαι*, tum *ποῦ* quod *διαθέσεις* innuit, denique *πότε*, quo *καὶ ὧραι καὶ χρόνοι* indicantur.

pag. 1379b 2 *ἐν τούτοις*] Non habent quocum haec verba coniungantur; primi viderunt Basilienses editores hanc difficultatem, verba *ἐν τούτοις ἐν οἷς σκώπτονται* post *ἢ μὴ δοκεῖν* annectentes; at ibi illa non desiderantur, hic flagitantur; Wolfius apud Vaterum p. 211 corrigit melius *ἑαυτοῖς* vel *αὑτοῖς*. Mihi ex mala interpretatione addita videntur: pronomen ex superioribus intelligitur. Conf. Brandis Philol. IV, 46.

3 *καὶ τοῖς φίλοις μᾶλλον ἢ τοῖς μὴ φίλοις*] Polit. VII, 7: *ὁ θυμός ἐστιν ὁ ποιῶν τὸ φιλητικόν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τῆς ψυχῆς δύναμις ᾗ φιλοῦμεν. σημεῖον δέ· πρὸς γὰρ τοὺς συνήθεις καὶ φίλους ὁ θυμὸς αἴρεται μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς ἀγνῶτας, ὀλιγωρεῖσθαι νομίσας. . . . οὐ καλῶς δ' ἔχει λέγειν χαλεποὺς εἶναι πρὸς τοὺς ἀγνῶτας· πρὸς οὐδένα γὰρ εἶναι χρὴ τοιοῦτον, οὐδ' εἰσὶν οἱ μεγαλόψυχοι τὴν φύσιν ἄγριοι, πλὴν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας. τοῦτο δὲ μᾶλλον ἔτι πρὸς τοὺς συνήθεις πάσχουσιν, ὅπερ εἴρηται πρότερον, ἂν ἀδικεῖσθαι νομίσωσιν. καὶ τοῦτο συμβαίνει κατὰ λόγον· παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι δεῖν τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσι, πρὸς τῷ βλάβει καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν, ὅθεν εἴρηται*

χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν

καὶ

οἵ τοι πέρα στέρξαντες, οἱ δὲ καὶ πέρα μισοῦσιν.

9 *οἱ μὲν ὡς ἡττόνων οἱ δ' ὡς παρ' ἡττόνων*] Acu-

men captat auctor; alteri qui ipsi inferiores illis adversantur, eos quasi sint inferiores, alteri vero, *οἱ μὴ ἀντιποιοῦντες εὖ μηδὲ τὴν ἴσην ἀνταποδιδόντες*, quasi ab inferioribus acceperint, despicere videntur.

11 *τῆς ὀλιγωρίας πρὸς τοὺς μὴ προσήκοντας*] Scil. *ὀλιγωρεῖν*, ex definitionis verbis *τοῦ ὀλιγωρεῖν μὴ προσήκοντος* facile quis *τῆς ὀλιγωρίας πρὸς αὐτοὺς μὴ προσηκούσης* coniiciat, sed res eadem est.

15 *ὁ Ἀντιφῶντος Πλήξιππος*] In Meleagro, Athenaeus XV p. 673 F. Meineke histor. comicor. p. 315. Schol. 31, 14: *ὥσπερ ὁ Πλήξιππος ἐλυπήθη κατὰ τοῦ Μελεάγρου, ὅτι ἀνεψιὸς ὢν αὐτοῦ ὁ Μελέαγρος οὐκ ᾐσθάνθη, ὅτι θέλει τοῦ Καλυδωνίου χοίρου τὸ δέρμα καὶ τὴν κεφαλὴν ὃν ἐφόνευσεν ὁ Μελέαγρος. δέδωκε δὲ ταύτην ὁ Μ. τῇ ἐρωμένῃ αὐτοῦ τῇ Ἀταλάντῃ. ἔδει γοῦν διὰ τοῦτο τὸν Πλήξιππον ὀργισθῆναι.*

20 *διὸ καὶ τοῖς κακὰ ἀγγέλλουσιν ὀργίζονται*] Aeschyl. Pers. v. 259. Soph. Antig. 277. Eurip. Or. 844.

21 *καὶ τοῖς ἢ ἀκούουσι περὶ αὐτῶν ἢ θεωμένοις τὰ αὐτῶν φαῦλα*] Quae sequuntur, docent eos intelligi, qui libenter eorum mala audiunt aut aspiciunt, nec ipsi commoventur. II, 4, ubi quos homines amicos deligant, exponit: *καὶ τοὺς μὴ κακολόγους μηδὲ εἰδότας μήτε τὰ τῶν πλησίον κακὰ μήτε τὰ αὐτῶν, ἀλλὰ τἀγαθά· ὁ γὰρ ἀγαθὸς τοῦτο δρᾷ*, qui non curiose aliorum mala exquirunt et alta tenent memoria.

25 *πρὸς οὓς θαυμάζουσιν*] Abundat *πρός*, deteriores etiam postea *ἢ πρὸς οὓς αἰσχύνονται.*

29 *καὶ τοῖς χάριν μὴ ἀποδιδοῦσιν*] Idem fere quod supra legitur: *καὶ τοῖς μὴ ἀντιποιοῦσιν εὖ μηδὲ τὴν ἴσην ἀνταποδιδοῦσιν.* Quibuscum hoc erat coniungendum; vix enim dignum est quod novum conficiat locum, sed idem accidit II, 4 p. 1381, 8. 16, item 31 et b, 2.

34 *ποιητικὸν δ' ὀργῆς καὶ ἡ λήθη*] Hoc non secundi generis est *οἷς ὀργίζονται*, sed tertii *διὰ ποῖα ὀργίζονται*, cuius plura iam praecessisse particula *καὶ* indicat; facile itaque, ut h. l. maiorem esse lacunam statuas, adducaris; ipse enim Aristoteles in exordio quod de affectibus dedit, II, 1 monuit:

δεῖ δὲ διαιρεῖν τὰ περὶ ἕκαστον εἰς τρία· λέγω δ' οἷον περὶ ὀργῆς πῶς τε διακείμενοι ὀργίλοι εἰσὶ καὶ τίσιν εἰώθασιν ὀργίζεσθαι καὶ ἐπὶ ποίοις· εἰ γὰρ τὸ μὲν ἓν ἢ τὰ δύο ἔχοιμεν τούτων, ἅπαντα δὲ μή, ἀδύνατον ἂν εἴη τὴν ὀργὴν ἐμποιεῖν. Nihil tamen excidit; in his enim quae secundi sunt ordinis, causa qua moti irascuntur, addita est, ut haec omnia aeque in tertium ordinem sint referenda. Dedita opera postremum ita finxit, ut tertii quoque mentionem faceret; poterat enim et hic dicere: et iis qui obliviscuntur, irascuntur. Aristoteles ipse artissimum nexum verbis indicat: *οἷς μὲν οὖν ὀργίζονται καὶ ὡς ἔχοντες καὶ διὰ ποῖα ἅμα εἴρηται.* Accedit, statim ab initio ubi *ὀλιγωρίας* species enumerantur et propter quas res homines magni aestimari velint, illud *ἐπὶ ποίοις* prae ceteris esse notatum. Similiter de amicitia cap. 4, postquam quos ament, docuit, addit: *ποιητικὰ δὲ φιλίας χάρις καὶ τὸ μὴ δεηθέντος ποιῆσαι καὶ τὸ ποιήσαντα μὴ δηλῶσαι.* II, 10 postquam qui invident, exposuit, non multis res propter quas invident, et homines quibus invident, enarrat; haec enim illis iam illustrata esse: *ἐφ' οἷς δὲ φθονοῦσιν, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἴρηται· ἐφ' ὅσοις γὰρ φιλοδοξοῦσι καὶ φιλοτιμοῦνται ἔργοις ἢ κτήμασι καὶ ὀρέγονται δόξης καὶ ὅσα εὐτυχήματά ἐστι, σχεδὸν περὶ πάντα φθόνος ἐστὶ ... φανερὸν δὲ καὶ οἷς φθονοῦσιν· ἅμα γὰρ εἴρηται.*

pag. 1380 1 *καὶ διὰ ποῖα, ἅμα εἴρηται*] Apertior oratio esset: *καὶ ὡς ἔχοντες (ταῦτ' ἔστι, τούτοις δὲ) καὶ διὰ ποῖα ἅμ' εἴρηται*, vel *ἔχοντες (εἴρηται, φανερὸν δὲ) καὶ διὰ ποῖα· ἅμα (γὰρ) εἴρηται*, ut II, 10, quem locum modo attulimus.

2 *δῆλον δ' ὅτι δέοι ἂν κατασκευάζειν τῷ λόγῳ τοιούτους*] Cap. 3: *δῆλον οὖν ὅτι τοῖς καταπραΰνειν βουλομένοις ἐκ τούτων τῶν τόπων λεκτέον, αὐτοὺς μὲν παρασκευάζουσι τοιούτους, οἷς δ' ὀργίζονται, ἢ φοβεροὺς ἢ αἰσχύνης ἀξίους.* Sed h. l. oppositio legitur, qua necesse est scribatur *αὐτοὺς μέν.* Aristoteles in his et similibus nude intelligit *ἡμᾶς*, ut v. c. II, 5: *ὥστε δεῖ τοιούτους παρασκευάζειν, ὅταν ᾖ βέλτιον τὸ φοβεῖσθαι αὐτούς, ὅτι τοιοῦτοί εἰσιν οἷοι παθεῖν.* II, 7: *δῆλον ὅτι ἐκ τούτων παρασκευαστέον, τοὺς μὲν δεικνύντας ἢ ὄντας ἢ γεγενη-*

μένους ἐν τοιαύτῃ δεήσει καὶ λύπῃ. Quare ante *κατασκευάζειν* iure A *αὐτὸν* omittit; ceterum in illis locis *παρασκευάζειν* legi adverte.

Cap. III.

5 *ἐπεὶ δὲ τὸ ὀργίζεσθαι . . τῷ . . ὀργὴ πραότητι*] Sequitur delinitio, quae irae contraria est; melius ergo sic: *ἐπεὶ δὲ τῷ ὀργίζεσθαι ἐναντίον τὸ πραΰνεσθαι καὶ ὀργῇ πραότης, ληπτέον πῶς ἔχοντες πρᾷοί εἰσι.* Nam haec *πραότης* primaria est notio; et sane ex A Bekkerus notavit: *τῷ ὀργίζεσθαι ἐναντίον τό*, quod reposuimus; II, 11: *καταφρονοῦσι δὲ τῶν ἐναντίων· ἐναντίον γὰρ ζήλῳ καταφρόνησίς ἐστι καὶ τὸ ζηλοῦν τῷ καταφρονεῖν*, vides et hic verbum et substantivum, sed haud probanda varietate, coniunctum; correxit iam Victorius *καὶ τῷ ζηλοῦν τὸ καταφρονεῖν.*

6 *πῶς ἔχοντες*] Alii, sed non A, *πῶς τ' ἔχοντες*, ut II, 1: *λέγω δ' οἷον περὶ ὀργῆς πῶς τε διακείμενοι ὀργίλοι εἰσὶ καὶ τίσιν εἰώθασιν ὀργίζεσθαι καὶ ἐπὶ ποίοις.* II, 2: *φανερὸν οὖν ἐκ τούτων ἤδη πῶς τ' ἔχοντες ὀργίζονται αὐτοὶ καὶ τίσι καὶ διὰ ποῖα.* II, 9: *πρῶτον μὲν οὖν περὶ τοῦ νεμεσᾶν λέγωμεν τίσι τε νεμεσῶσι καὶ ἐπὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες αὐτοί, εἶτα μετὰ ταῦτα περὶ τῶν ἄλλων*, ubi *τε* ex A accessit.

7 *ἔστω δὴ πράυνσις κατάστασις καὶ ἠρέμησις ὀργῆς*] Topic. IV, 5: *διαμαρτάνουσι δὲ καὶ οἱ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν δύναμιν τάττοντες οἷον τὴν πραότητα ἐγκράτειαν ὀργῆς καὶ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην φόβων καὶ κερδῶν ἐγκράτειαν· ἀνδρεῖος μὲν γὰρ καὶ πρᾷος ὁ ἀπαθὴς λέγεται, ἐγκρατὴς δὲ ὁ πάσχων καὶ μὴ ἀγόμενος.* Ethic. Nicom. IV, 11. Plat. defin. p. 567 (412): *πραότης κατάστασις κινήσεως τῆς ὑπ' ὀργῆς. κρᾶσις ψυχῆς σύμμετρος.*

25 *καὶ οἱ κύνες δηλοῦσιν οὐ δάκνοντες τοὺς καθίζοντας*] Odyss. XIV, 29:

ἐξαπίνης δ' Ὀδυσῆα ἴδον κύνες ὑλακόμωροι·
οἱ μὲν κεκλήγοντες ἐπέδραμον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
ἕζετο κερδοσύνῃ, σκῆπτρον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.

ubi schol.: *φυσικὸν βοήθημα πρὸς ἀποτροπὴν κυνῶν τὸ καθεσθῆναι καὶ προέσθαι τὴν ῥάβδον.* Antigonus histor. mirab. 24 p. 68 West. Idem de leonibus Plin. VIII, 19, 48.

26 *πρὸς τοὺς σπουδάζοντας*] *τοὺς* vel del. vel *αὐτοὺς* scrib. censet Bonitz I, 92.

31 *ὅλως δ' ἐκ τῶν ἐναντίων δεῖ σκοπεῖν τὰ πραϋντικά*] Quae his praecedunt, iam supra de ira congessit, quo fit, ut omnia ibi laudata in mentem revocet. Melius hic locus supra legeretur, ubi *ὀλιγωρίας* mentio fit, ne idem repeteretur. Adverte etiam vocem *τὰ πραϋντικὰ* rem non personam significantem, ut illam saepe huic adhaerere intelligas. A secuti *πραΰνοντα* recepimus, Vahlen p. 52 hoc improbat.

32 *ἕως γὰρ ἂν οὕτως ἔχωσιν*] *γὰρ* om. A, arcte enim haec cohaerent cum his quae praecedunt.

pag. 1380 b 5 *ἔτι κεχρονικότες*] Antiphon V, 71: *μὴ οὖν ὕστερον τοῦτο γνῶτε, ἀναίτιόν με ὄντα ἀπολέσαντες, ἀλλὰ πρότερόν γ' εὖ βουλεύσασθε καὶ μὴ μετ' ὀργῆς καὶ διαβολῆς, ὡς τούτων οὐκ ἂν γένοιντο ἕτεροι πονηρότεροι σύμβουλοι. οὐ γὰρ ἔστιν ὅ τι ὀργιζόμενος ἄνθρωπος ἂν γνοίη· αὐτὸ γὰρ ᾧ βουλεύεται, τὴν γνώμην διαφθείρει τοῦ ἀνθρώπου. μέγα τι ἡμέρα παρ' ἡμέραν γιγνομένη γνώμην, ὦ ἄνδρες, ἐξ ὀργῆς μεταστῆσαι καὶ τὴν ἀλήθειαν εὑρεῖν τῶν γεγενημένων.* Demosth. Prooemia 6 p. 1422. Cleon ap. Thuc. III, 38: *ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὖθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν καὶ χρόνου διατριβὴν ἐμποιησάντων, ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἠδικηκότων μᾶλλον· ὁ γὰρ παθὼν τῷ δράσαντι ἀμβλυτέρᾳ τῇ ὀργῇ ἐπεξέρχεται, ἀμύνασθαι δὲ τῷ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτω κείμενον ἀντίπαλον ὂν μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἀναλαμβάνει.*

8 *διὸ εὖ Φιλοκράτης*] Notus ille orator, foederis cum Philippo CVIII, 2 Olymp. icti auctor, de quo multa in Aeschinis et Demosthenis orationibus leguntur; fort. in hac ipsa causa reus dictum illud protulit. Lysias *ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων* § 6: *ἀκούω γὰρ ἔγωγε καὶ ὑμῶν δὲ τοὺς πολλοὺς οἶμαι εἰδέναι, ὅτι πάντων δεινότατόν ἐστι διαβολή. μάλιστα δὲ τοῦτο ἔχοι ἄν τις ἰδεῖν, ὅταν πολλοὶ ἐπὶ τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ εἰς ἀγῶνα καταστῶσιν. ὡς γὰρ*

ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ τελευταῖοι κρινόμενοι σώζονται· πεπαυμένοι γὰρ τῆς ὀργῆς αὐτῶν ἀκροᾶσθε, καὶ τοὺς ἐλέγχους ἤδη θέλοντες ἀποδέχεσθαι. Demosth. epist. de reditu p. 1470: ἐξ ὧν πάντων δῆλόν ἐστιν ὅτι καιρῷ τινὶ ληφθεὶς καὶ οὐκ ἀδικήματι τῇ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐν ταῖς αἰτίαις ὀργῇ περιπέπτωκα ἀδίκως τῷ πρῶτος εἰσιέναι. Isocrates περὶ ἀντιδ. § 19.

12 οἷον συνέβη ἐπὶ Ἐργοφίλου] Conf. de rei huius usu Schol. Aristoph. Ran. 358. Ergophilus praetor Atheniensium, auctore Harpocrat. item Callisthenes ex Aeschin. παραπρ. § 30 notus; conf. Westermannus de Callisthene I p. 23.

14 καὶ ἐὰν ἐλεῶσι καὶ] Bekkerus ex A, quod Victorium fugit; vulgatam enim lectionem ἕλωσι, quam ceteri omnes tenent, ex illo libro non mutavit; ἕλωσι si de iudiciis intelligendum est reique maiorem dant poenam, quam ipsi afferre voluissent, dici non potest ὥσπερ εἰληφέναι γὰρ οἴονται τιμωρίαν; haec enim ipsa vera est poena, quam de reo iudicium sumsit. Placet itaque ἐλεῶσι, modo ne credas illa verba sola locum efficere; nam si misericordia moventur, omnino non irascuntur, nisi forte et alia cumulare velis ut καὶ ἐὰν φιλῶσι et similia; addendum enim, qua re ad misericordiam ducuntur; id vero fit, si quae sequuntur, his arctius connectamus et καὶ deleamus. Adde, si καὶ ἐὰν μεῖζον κακὸν πεπονθότες ὦσιν novum esse locum censes, iam mutato subiecto non significari eos, de quibus auctor agit: πῶς ἔχοντες πρᾶοί εἰσιν. Possis et sic καὶ ἐὰν ἐλεῶσι καὶ μεῖζον coniungere, nisi quod tum cum aliis libris ἢ ὀργιζόμενοι scribendum erit. II, 4: ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται, ὁ δὲ μισῶν οὔ. καὶ ὁ μὲν πολλῶν ἂν γενομένων ἐλεήσειεν, ὁ δ' οὐδενός. Vetus translatio: *et si absorbeantur et,* quod quale sit, si infra II, 20 p. 1394, 1 ἀναλώσουσι verbo *absorbebunt* reddi memineris, perspicies; non in codice invenisse, sed ex coniectura vertisse videtur καὶ ἐὰν ἀναλώσωσι: *et si absorbeant.*

17 οὐ γίγνεται ἡ ὀργὴ πρὸς τὸ δίκαιον] A, γὰρ post γίγνεται ceteri inserunt; Vahlen p. 56 totum membrum delendum esse censet.

19 *διὸ δεῖ τῷ λόγῳ προκολάζειν*] Decet verbis castigare, antequam puniamus. Conf. Mur. Var. lect. VIII, 2.

21 *ἡ γὰρ ὀργὴ τῶν καθ' ἕκαστόν ἐστι*] A *πρὸς τὸν καθ' ἕκαστον*, recte, nam hominibus irascuntur; quamvis et neutrum ferri possit, II, 4 p. 1382, 5: *καὶ ἡ μὲν ὀργὴ ἀεὶ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα οἷον Καλλίαν ἢ Σωκράτην, τὸ δὲ μῖσος καὶ πρὸς τὰ γένη.*

22 *διὸ ὀρθῶς πεποίηται*] Odyss. IX, 504:

Κύκλωψ, αἴ κέν τίς σε καταθνητῶν ἀνθρώπων
ὀφθαλμοῦ εἴρηται ἀεικελίην ἀλαωτύν,
φάσθαι, Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον ἐξαλαῶσαι,
υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.

Quo fit, ut magis Cyclops ira accendatur; nos ab ulciscendi studio facilius desistimus, si quos ulcisci volumus, neque a nobis sibi malum afferri neque cur afferatur, sensuros esse putamus.

27 *διὸ εὖ περὶ τοῦ Ἕκτορος ὁ ποιητής*] Il. XXIV, 54, ubi Apollo loquitur. *αἰκίζει* A ap. Vict. *αἰκίζεις* ap. Gaisf. sed *εις* primae manus non videtur, ambiguum esse dicit Bekk.

30 *δῆλον οὖν*] Rerum quibus moti conciliantur, quod initio capitis v. 7 professus est *καὶ διὰ τίνων πραΰνονται*, ne mentionem quidem fecit; nihil tamen excidit, conf. ad a, 31. 1382 b, 34.

31 *αὐτούς*] Ita Bekkerus, sed scribendum *αὑτούς*; intelligit enim *τοὺς ὀργιζομένους*.

Cap. IV.

34 *τίνας δὲ φιλοῦσι καὶ μισοῦσι, καὶ διὰ τί*] Mirum in hoc uno loco, quod nulli ceterorum affectuum in principio expositionis deest, tertium *καὶ πῶς ἔχοντες* desiderari; certe nullam rationem, qua motus Aristoteles ipse illud omiserit, invenimus. — Polit. V, 10 p. 1312 b, 25 seq. Isocr. Antid. 31.

35 *λέγωμεν*] *λέγομεν* A. Indicativum in Aristotele interdum Bekkerus ex optimo libro in textum recepit, ut Analyt. prior. I, 13 p. 32, 17. ibidem b 4. 24. Vid. ad p. 1360 b, 2.

35 *ἔστω δὴ τὸ φιλεῖν*] Eandem definitionem supra I, 5 dedit: *πολυφιλία δὲ καὶ χρηστοφιλία οὐκ ἄδηλα τοῦ φι-*

λου ὡρισμένου, ὅτι ἐστὶν ὁ τοιοῦτος φίλος ὅστις ἃ οἴεται ἀγαθὰ εἶναι ἐκείνῳ, πρακτικός ἐστιν αὐτῶν δι' ἐκεῖνον. Diog. Laert. V, 1, 31 de Aristotele: *τὴν φιλίαν ὡρίζετο ἰσότητα εὐνοίας ἀντιστρόφου.* Conf. VII, 1, 124. Ethic. Nicom. liber VIII et IX amicitiam tractant, vid. Zellius p. 330. 338, ibi VIII, 2: *τῷ δὲ φίλῳ φασὶ δεῖν βούλεσθαι τἀγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα, τοὺς δὲ βουλομένους οὕτω τἀγαθὰ εὔνους λέγουσιν, ἐὰν μὴ ταὐτὸ καὶ παρ' ἐκείνου γίγνηται· εὔνοιαν γὰρ* (*μὴ λανθάνουσαν*) *ἐν ἀντιπεπονθόσι φιλίαν εἶναι.* Arist. Topic. IV, 5, ibique Alex. p. 137. Platon. defin. p. 568 (413): *φιλία ὁμόνοια ὑπὲρ καλῶν καὶ δικαίων. προαίρεσις βίου τοῦ αὐτοῦ. ὁμοδοξία περὶ προαιρέσεως καὶ πράξεως. ὁμόνοια περὶ βίου κοινωνίαν μετ' εὐνοίας. κοινωνία τοῦ εὖ ποιῆσαι καὶ παθεῖν.*

1 *φίλος δ' ἐστὶν ὁ φιλῶν καὶ ἀντιφιλούμενος*] Sensu activo et passivo, de quo vid. Platonis dialogus Lysis. pag. 1381

2 *οἴονται δὲ*] Imo *γάρ*, conf. var. b 27.

8 *καὶ οἷς δὴ ταὐτὰ ἀγαθὰ καὶ κακά*] Demosth. pro cor. § 35 de Aeschine: *οὐ γὰρ τὰ ῥήματα τὰς οἰκειότητας ἔφη βεβαιοῦν, μάλα σεμνῶς ὀνομάζων, ἀλλὰ τὸ ταυτὰ συμφέρειν. συμφέρειν δὲ Φιλίππῳ καὶ Φωκεῦσι καὶ ὑμῖν ὁμοίως ἅπασι τῆς ἀναλγησίας καὶ τῆς βαρύτητος ἀπαλλαγῆναι τῆς τῶν Θηβαίων.* Ethic. Nic. VIII, 5 p. 1157, 25. Iphig. Taur. v. 587. Dio Cassius in Nov. Coll. Maii tom. II p. 170. 537.

9 *καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς φίλοι, καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς ἐχθροί*] Debebat accusativum ponere, quum haec omnia ex verbis: *τούτων δὲ ὑποκειμένων ἀνάγκη φίλον εἶναι* dependeant; nunc *φίλοι εἰσίν* intelligit, ideo statim in seqq. verbum *φιλοῦσιν* addidit; dativus est infra *καὶ τοῖς . . φιλοῦσιν*, quod praecedunt *τούτους ἢ φιλοῦσιν ἢ βούλονται φίλοι εἶναι.* Sic et I, 9 incipiunt Topica: *ἀνάγκη τά τε ποιητικὰ τῆς ἀρετῆς εἶναι καλά,* et tum transitus in nominativum fit: *καὶ αἱ τῶν φύσει σπουδαιοτέρων ἀρεταὶ καλλίους καὶ τὰ ἔργα,* et sic porro, item II, 5. Conf. Wannowskius de casibus abs. p. 180, qui ex Aristotele locos qui nil probant affert. Praestat relativum, non articulum intelligi et bis scribi *καὶ οἵ*

10 *ὥστε ἅπερ αὑτῷ καὶ ἄλλῳ βουλόμενος*] Nota articulum ὁ ex vulgari usu addendum hic omissum esse. Isocrat.

Panath. § 54: *οἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι πατέρες ἔπειθον τοὺς συμμάχους ποιεῖσθαι πολιτείαν ταύτην, ἥνπερ αὐτοὶ διετέλουν ἀγαπῶντες, ὃ σημεῖόν ἐστιν εὐνοίας καὶ φιλίας, ὅταν τινὲς παραινῶσι τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι τούτοις, ἅπερ ἂν σφίσιν αὐτοῖς συμφέρειν ὑπολάβωσιν.*

14 *ἢ οὗς*] Cf. Brandis Philol. IV, 46.

21 *διὸ τοὺς ἐλευθερίους καὶ ἀνδρείους τιμῶσι*] Ethic. Nicom. IV, 1: *φιλοῦνται δὲ σχεδὸν μάλιστα οἱ ἐλευθέριοι τῶν ἀπ' ἀρετῆς· ὠφέλιμοι γάρ, τοῦτο δ' ἐν τῇ δόσει.* Dicit autem *τιμῶσι*, quod hos quidem et diligunt.

22 *καὶ τοὺς δικαίους· τοιούτους δ' ὑπολαμβάνουσι τοὺς μὴ ἀφ' ἑτέρων ζῶντας*] Arist. Oecon. cap. 2: *κτήσεως δὲ πρώτη ἐπιμέλεια ἡ κατὰ φύσιν· κατὰ φύσιν δὲ γεωργία προτέρα, καὶ δεύτεραι ὅσαι ἀπὸ τῆς γῆς οἷον μεταλλευτικὴ καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη. ἡ δὲ γεωργικὴ μάλιστα ὅτι δικαία· οὐ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων οὔθ' ἑκόντων ὥσπερ καπηλεία καὶ αἱ μισθαρνίαι, οὔτ' ἀκόντων ὥσπερ αἱ πολεμικαί, ἔτι δὲ καὶ τῶν κατὰ φύσιν. φύσει γὰρ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἡ τροφὴ πᾶσίν ἐστιν, ὥστε καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τῆς γῆς. πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἀνδρίαν συμβάλλεται μεγάλα.* Cato de re rust. praefat.

24 *καὶ τῶν ἄλλων οἱ αὐτουργοὶ μάλιστα*] Aliorum etiam opificum qui ipsimet opus faciunt, neque servorum opera utuntur; aliter Muretus qui vertit: et ex his ii praecipue qui agros colunt, maximeque qui suos. *τῶν ἄλλων* omittens agricolas intelligit; contemtae enim erant *βάναυσοι τέχναι* et qui his incumbebant.

29 *ἢ ἐν τοῖς θαυμάζουσιν αὐτοὺς*] Si verum est quod in A exstat *ἢ ἐν οἷς θαυμάζουσιν αὐτοί*, idem quod praecedit, dicitur et alterumutrum membrum inane est; huiusmodi paraphrases in Aristotelis libris plures restant, varie emendatae; vulgata lectio proba videtur, cum oppositionem aptam reddat. At si *ἐν πᾶσιν βελτίστοις θαυμαζομένοις* res, non homines indicat, ferri non potest *εὐδόκιμοι . . ἐν τοῖς θαυμάζουσιν αὐτούς*. Aptus vero erit sensus, si scribimus: *ἢ ἐν οἷς θαυμάζονται αὐτοί.* Sed is locus infra recurrit.

30 *ἔτι τοὺς ἡδεῖς συνδιαγαγεῖν καὶ συνδιημερεῦσαι*] Ethic. Nicom. VIII, 6: *οὐδεὶς δὲ δύναται συνημερεύειν τῷ*

λυπηρῷ οὐδὲ τῷ μὴ ἡδεῖ . . οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐστὶ φίλον ὡς τὸ συζῆν. ὠφελείας μὲν γὰρ οἱ ἐνδεεῖς ὀρέγονται, συνημερεύειν καὶ οἱ μακάριοι.

34 *καὶ οἱ ἐπιδέξιοι καὶ τωθάσαι καὶ ὑπομεῖναι*] Non novus est locus, in quo nominativus medius inter accusativos positus offenderet, sed additamentum praecedentium: *τοιοῦτοι δ' οἱ εὔκολοι.* Transitum in nominativum defendere studet Wannowskius de casibus abs. p. 189., vid. ad v. 9. Pro *τωθάσαι* exstat in A *τῷ παῖσαι*, in B *τωθαῖσαι*, ubi rec. manus *γρ. τὸ παῖσαι.* Verum quidem videtur *τωθάσαι*, sive ex coniectura inventum, sive ex meliore libro restitutum, sed mirum articulum *τῷ* sequenti verbo additum legi. Schol. 32, 35: *καὶ οἱ ἐπιδέξιοι καὶ εἰς τὸ παῖσαι καὶ εἰς τὸ δύνασθαι ὑπομεῖναι, εἴ τις ἀντιπαίσῃ ἢ ὑβρίσῃ, ἤτοι ὁ ὑβρίζων καὶ ὑβριζόμενος ἀνεχόμενοι· καὶ γὰρ ἀμφότεροι οἱ τωθάζοντες καὶ τωθαζόμενοι ἀνεχόμενοι σπεύδουσιν ἐπὶ ταὐτὰ τῷ πλησίον.* Aperte is in libro suo *τῷ παῖσαι καὶ τῷ* invenit, in quo explicando cum verbo *τωθάζειν* utatur, inde hoc in textum relatum esse puto; restitui igitur veterem lectionem.

7 *καὶ τοὺς μὴ κακολόγους μηδὲ εἰδότας μήτε τὰ τῶν* pag. 1381 b *πλησίον κακὰ μήτε τὰ αὑτῶν*] Qualem philosophum describit Plato Theaet. p. 242 (173). — *αὑτῶν* correxit Bonitz I, 92.

9 *ταῦτα*] A, *τοῦτο* ceteri.

16 *γίγνεται γὰρ οὕτω καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ*] Illud *καὶ* quod Victorius ex A pro vulgato *τὸ* notavit, ipsius est poetae, Hesiodi op. et d. v. 15:

καὶ κεραμεῖ κεραμεὺς κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων,
καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.

Infra II, 10: *ὅθεν εἴρηται καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ.* Polit. V, 10 p. 1312 b, 5: *καθ' Ἡσίοδον, ὡς κεραμεῖ κεραμεύς.*

20 *μὴ καταφρονοῦντες*] II, 6: *ὅλως δ' οὐκ αἰσχύνονται οὐθ' ὧν πολὺ καταφρονοῦσι τῆς δόξης τοῦ ἀληθεύειν (οὐδεὶς γὰρ παιδία καὶ θηρία αἰσχύνεται) οὔτε ταὐτὰ τοὺς γνωρίμους καὶ τοὺς ἀγνῶτας, ἀλλὰ τοὺς μὲν γνωρίμους τὰ πρὸς ἀλήθειαν δοκοῦντα, τοὺς δὲ ἄπωθεν τὰ πρὸς τὸν νόμον.*

25 *καὶ τοῖς ὁμοίως καὶ τοὺς ἀπόντας καὶ τοὺς παρ-*

όντας φιλοῦσιν] An dativum praetulit, ne accusativorum multitudo offenderet? Concinnitas requirit *καὶ τοὺς . . φιλοῦντας*, sed verbum *φιλοῦσιν* relativam suadet sententiam, qualem Bas. Isingr. dedit *καὶ οἳ ὁμοίως* . . cf. Bonitz I, 91.

28 *ἐγκαταλιπόντας*] A, et sane supra p. 1368 b, 19 *ἐγκαταλιμπάνουσι* exstat, infra vero p. 1417, 5 *ἐγκαταλείπειν* legimus. *ἐγκαταλείποντας* ceteri codices.

30 *πρὸς αὐτούς*] Bonitz I, 91, *πρὸς ἑαυτοὺς* libri, idem cum Mureto *οἵ καὶ* pro vulgato *καὶ οἵ*.

34 *οὓς θαρροῦμεν*] A, *οἷς* ceteri, conf. Bonitz l. l.

34 *εἴδη δὲ φιλίας ἑταιρεία οἰκειότης συγγένεια καὶ ὅσα τοιαῦτα*] Diog. Laert. V, 1, 31: *τήν τε φιλίαν ὡρίζετο ἰσότητα εὐνοίας ἀντιστρόφου, ταύτης δὲ τὴν μὲν εἶναι συγγενικήν, τὴν δὲ ἐρωτικήν, τὴν δὲ ξενικήν.* Conf. Stob. II, 7 p. 130 H. Nicom. Ethic. VIII, 5 ibiq. interpr.

pag. 1382 2 *δεῖ θεωρεῖν*] A *ἐστὶ θεωρεῖν*, quod ipsum probum est.

3 *ὀργὴ μὲν οὖν ἐστὶν*] Exspectamus cum primum excutiatur, etiam *ἐπηρεασμὸν* et *διαβολὴν* sequi, de quibus nihil dicitur.

6 *οἷον Καλλίᾳ ἢ Σωκράτει*] Necessario cum aliis accusativus reddendus est.

7 *τὸ δ' ἀνίατον*] Aliter, ut videtur, Pericles ap. Thucyd. II, 64: *τὸ δὲ μισεῖσθαι καὶ λυπηροὺς εἶναι ἐν τῷ παρόντι πᾶσι μὲν ὑπῆρξε δὴ ὅσοι ἑτέρων ἠξίωσαν ἄρχειν· ὅστις δ' ἐπὶ μεγίστοις τὸ ἐπίφθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βουλεύεται. μῖσος μὲν γὰρ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀντέχει, ἡ δὲ παραυτίκα τε λαμπρότης καὶ ἐς τὸ ἔπειτα δόξα ἀείμνηστος καταλείπεται.* Sed ne oratorem amplificare rem dicam, et oppositio rem extenuat et schol. non male dicit: *διαλύεται γὰρ ἢ θανάτῳ ἢ ἄλλῳ τινί.*

8 *αἴσθεσθαι*] Sic veteres editiones in Poetic. cap. 16: *τῷ αἴσθεσθαί τι ἰδόντα*, vid. Buttmann. II p. 68. Schneider ad Plat. Pol. III p. 248. var. lect. in Plat. Theaet. p. 265, 13. *αἴσθεσθαι* pro *αἰσθάνεσθαι* edidit Bekkerus ex codd. Analyt. post. II, 2 p. 90, 28.

12 *καὶ τὸ μὲν μετὰ λύπης, τὸ δ' οὐ μετὰ λύπης*] Polit. V, 10 p. 1312 b, 25: *μόριον δέ τι τοῦ μίσους καὶ τὴν ὀργὴν δεῖ τιθέναι· τρόπον γάρ τινα τῶν αὐτῶν αἰτία γί-*

νεται πράξεων. πολλάκις δὲ καὶ πρακτικώτερον τοῦ μίσους· συντονώτερον γὰρ ἐπιτίθενται διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι λογισμῷ τὸ πάθος. μάλιστα δὲ συμβαίνει τοῖς θυμοῖς ἀκολουθεῖν διὰ τὴν ὕβριν, δι' ἣν αἰτίαν ἥ τε Πεισιστρατιδῶν κατελύθη τυραννὶς καὶ πολλαὶ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μῖσος· ἡ μὲν γὰρ ὀργὴ μετὰ λύπης πάρεστιν, ὥστε οὐ ῥᾴδιον λογίζεσθαι, ἡ δ' ἔχθρα ἄνευ λύπης.

14 καὶ ὁ μὲν πολλῶν ἂν γενομένων ἐλεήσειεν, ὁ δ' οὐδενός] Exemplum supra legimus cap. 3: καὶ ἐὰν ἐλεῶσιν, ἐὰν μεῖζον κακὸν πεπονθότες ὦσιν ἢ οἱ ὀργιζόμενοι ἂν ἔδρασαν. Sed illud οὐδενὸς oppositum videtur vocabulo πολλῶν, quod non est; nulla enim re is qui odit ad misericordiam ducitur; sententia flagitat ὁ δ' οὔ vel οὐδαμῶς.

Cap. V.

21 ἔστω δὴ φόβος] Plat. definit. p. 573 (415): φόβος ἔκπληξις ψυχῆς ἐπὶ κακοῦ προσδοκίᾳ. Arist. Nic. Eth. III, 9: φοβούμεθα δὲ δηλονότι τὰ φοβερά, ταῦτα δ' ἐστὶν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν κακά· διὸ καὶ τὸν φόβον ὁρίζονται προσδοκίαν κακοῦ. Stoici ap. Stob. ecl. eth. p. 172: φόβον δ' εἶναι ἔκκλισιν ἀπειθῆ λόγῳ, αἴτιον δ' αὐτοῦ τὸ δοξάζειν κακὸν ἐπιφέρεσθαι τῆς δόξης τὸ κινητικὸν καὶ πρόσφατον ἐχούσης τοῦ ὄντως αὐτὸ φευκτὸν εἶναι.

22 οὐ γὰρ πάντα τὰ κακὰ φοβοῦνται, οἷον εἰ ἔσται ἄδικος ἢ βραδύς] Haec enim mala non sentiunt homines, ut paulo ante dixit: ἔστι δὲ τὰ μὲν λυπηρὰ αἰσθητὰ πάντα, τὰ δὲ μάλιστα κακὰ ἥκιστα αἰσθητὰ ἀδικία καὶ ἀφροσύνη· οὐδὲν γὰρ λυπεῖ ἡ παρουσία τῆς κακίας.

24 ἀλλ' ὅσα λύπας μεγάλας ἢ φθορὰς δύναται] I, 9: οὕτω μὲν οὖν λεχθὲν ὑποθήκην δύναται, ὡδὶ δ' ἔπαινον.

32 τοῦτο γάρ ἐστι κίνδυνος, φοβεροῦ πλησιασμὸς] Ethic. Eudem. III, 1 p. 1229 b, 10: καὶ γὰρ κίνδυνος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις λέγεται μόνοις τῶν φοβερῶν, ὅταν πλησίον ᾖ τὸ τῆς τοιαύτης φθορᾶς ποιητικόν, φαίνεται δὲ κίνδυνος, ὅταν πλησίον φαίνηται (vulgo φαίνεται).

4 ἐπεὶ δ' οἱ πολλοὶ χείρους καὶ ἥττους] Huic rei quae sit metuenda, φοβερόν, quum addit et homines quos metua- pag. 1382 b

mus, aptum transitum, quo homines qui sint metuendi, *φοβεροί*, enumeret, sibi invenisse videtur; sunt autem decem loci qui hos exponunt, quibus enarratis denuo ad res, *φοβερά*, redit. Itaque in hoc affectu *ποῖα φοβοῦνται καὶ τίνας* non separatim examinat, sed posterius priori insertum legimus. Similiter cap. 8 postquam quorum homines nos miseret, denuo res quasdam quae misericordiam commovent, subiicit *καὶ τὰ γεγονότα ἄρτι ἢ μέλλοντα* et quae sequuntur. Haec monemus, ne quis versus infra positos 22—27 huc reponendos esse censeat, ut et *τὰ φοβερὰ* et *οἱ φοβεροὶ* separatim exponantur; transitum enim ad novam speciem faciunt sane verba *ἐπεὶ δὲ* cap. 6 p. 1384, 23. cap. 9 p. 1387, 16.

7 *συνειδότες πεποιηκότι τι δεινὸν*] *τι* om. A. Vict. Lys. de caede Eratosth. 44: *οὔτε συνῄδει κακὸν οὐδὲν ὃ ἐγὼ δεδιὼς μή τις πύθηται ἐπεθύμουν αὐτὸν ἀπολέσαι.*

13 *ὑπέκειτο γὰρ τὸ τοιοῦτο φοβερόν*] Intelligit quae supra dixit verba: *καὶ ἀδικία δύναμιν ἔχουσα· τῷ προαιρεῖσθαι γὰρ ὁ ἄδικος ἄδικος.* item: *καὶ φόβος τῶν δυναμένων τι ποιῆσαι· ἐν παρασκευῇ γὰρ ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸν τοιοῦτον.*

16 *καὶ οὓς φοβοῦνται οἱ κρείττους αὐτῶν, διὰ ταὐτό*] Idem fere quod locus praecedens hic continet, nisi quod ibi obiective qui potentioribus terribiles sunt (etiamsi eos non metuunt), hic subiective quos illi metuunt (etiamsi non terribiles sunt), notantur; mirum acumen in re, ut videtur, minime necessaria.

18 *καὶ οἱ τοῖς ἥττοσιν αὐτῶν ἐπιτιθέμενοι*] Muretus cum vet. transl. *κρείττοσιν* legendum esse dicit; id vero praecedenti loco dictum est, nam si potentiores sustulerunt, impetus in eos fecerunt et insidias struxerunt. Tum ut recte monet Vaterus p. 89, *αὐξηθέντες* obstat.

20 *οὐχ οἱ ὀξύθυμοι καὶ παρρησιαστικοί, ἀλλ' οἱ πρᾶοι καὶ εἴρωνες καὶ πανοῦργοι*] Eurip. Med. v. 310—15:

λέγεις ἀκοῦσαι μαλθάκ', ἀλλ' εἴσω φρενῶν
ὀρρωδία μοι, μή τι βουλεύσῃ κακόν.
τοσῷδε δ' ἧσσον ἢ πάρος πέποιθά σοι·
γυνὴ γὰρ ὀξύθυμος, ὡς δ' αὔτως ἀνήρ,
ῥᾴων φυλάσσειν ἢ σιωπηλὸς σοφός.

21 *ἄδηλοι γὰρ εἰ ἐγγύς*] *ᾗ* A, alii *οἵ*, vet. tr. et schol. fol. 34 b, 22 *ᾗ*, quod explicat *ἤτοι ὡς ἐγγίζοντες*.

23 *ὅσα ἁμαρτάνουσιν ἐπανορθώσασθαι μὴ ἐνδέχεται*] Ex A scripsimus pro vulgato *ἂν ἁμάρτωσιν*, participium hic requirimus.

26 *ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, φοβερά ἐστιν ὅσα ἐφ' ἑτέρων γιγνόμενα ἢ μέλλοντα ἐλεεινά ἐστιν*] Idem cap. 8 de misericordia: *ὅλως γὰρ καὶ ἐνταῦθα δεῖ λαβεῖν ὅτι ὅσα ἐφ' αὑτῶν φοβοῦνται, ταῦτα ἐπ' ἄλλων γιγνόμενα ἐλεοῦσιν.*

28 *τὰ μὲν οὖν φοβερὰ καὶ ἃ φοβοῦνται, σχεδὸν ὡς εἰπεῖν τὰ μέγιστα ταῦτ' ἐστίν*] Finita prima et secunda parte, *ποῖα φοβοῦνται καὶ τίνας*, tertiam *πῶς ἔχοντες* aggreditur; unde fortasse scribendum esse credas *καὶ οὓς φοβοῦνται*, ne illi *τίνας φοβοῦνται* desint; tamen incertam esse hanc coniecturam et Aristotelem *τὰ φοβερὰ* sola notare voluisse, quae infra leguntur, evincunt: *ἐπεὶ δὲ περὶ φόβου φανερὸν τί ἐστι, καὶ τῶν φοβερῶν, καὶ ὡς ἕκαστοι ἔχοντες δεδίασι, φανερὸν ἐκ τούτων καὶ τὸ θαρρεῖν τί ἐστι καὶ περὶ ποῖα θαρραλέοι καὶ πῶς διακείμενοι θαρραλέοι εἰσίν.* Vides et hic utrobique, item in expositione *τοῦ θαρρεῖν* quae sequitur, secundum illum locum omissum. Non optime verba *καὶ ἃ φοβοῦνται* adiecta esse, adnotare licet; nusquam enim hoc verbo usus est, ubique intelligendum aut additum est *φοβερὰ* vel *φοβεροί*.

32 *οὐδὲ ταῦτα ἃ μὴ οἴονται παθεῖν*] Quod addere solet Aristoteles *ἂν* et in iis quae sequuntur, praeter verbum finitum *οἴονται* nil additum legitur, suspectum fit h. l. *παθεῖν*; certo erit delendum, si auctor eundem ordinem quem infra sequitur, et hic servavit; ibi enim persona rem praecedit: *καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων καὶ ταῦτα καὶ τότε*, item *καὶ ὑπὸ τοιούτων ὑφ' ὧν οὐκ ᾤοντο, καὶ ταῦτα καὶ τότε ὅτε οὐκ ᾤοντο.*

8 *ὥστε δεῖ τοιούτους παρασκευάζειν*] Vid. Demosth. pag. 1383 Phil. III.

12 *καὶ ταῦτα καὶ τότε ὅτε οὐκ ᾤοντο*] Aegre desideramus quod post *καὶ ταῦτα* hic deest: *ἃ οὐκ ᾤοντο*, vel *ἃ καὶ ὅτε*.

17 *τῷ φόβῳ καὶ τὸ θαρραλέον*] Desunt in libris, supplevit Veneta, ex ingenio puto, et apte quidem sed non ne-

cessario sunt addita; auctori enim nostro si *θάρσει* opponitur *τὸ φοβερὸν* sufficit.

19 *ἔστι δὲ θαρραλέα τά τε δεινὰ πόρρω ὄντα καὶ τὰ θαρραλέα ἐγγύς*] Mirum videtur *θαρραλέα*, quod definiendum erat, expositioni ipsi illatum; facile hoc effugit, si *σωτήρια* vel *ἐναντία* scripsit; sed haec minus curat.

30 *ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν κινδύνοις . . . διὰ τὴν ἐμπειρίαν*] Ethic. Nicom. III, 9: *οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν θαλάττῃ καὶ ἐν νόσοις ἀδεὴς ὁ ἀνδρεῖος, οὐχ οὕτω δὲ ὡς οἱ θαλάττιοι· οἱ μὲν γὰρ ἀπεγνώκασι τὴν σωτηρίαν καὶ τὸν θάνατον τὸν τοιοῦτον δυσχεραίνουσιν, οἱ δὲ εὐέλπιδές εἰσι παρὰ τὴν ἐμπειρίαν.*

pag. 1383 b 2 *ταῦτα δ' ἐστὶ πλῆθος χρημάτων καὶ ἰσχὺς σωμάτων καὶ φίλων*] Militum copias intelligit. *ἰσχὺς καὶ πλῆθος χρημάτων καὶ* Thurot.

5 *ἢ μὴ τοιούτους περὶ ὧν φοβοῦνται*] A: *ὦσιν μηδένα ἢ μὴ πολλοὺς ἢ μὴ τούτους ἢ περί*, id probum videtur si *τούτους παρ' ὧν φοβοῦνται* scripserit.

5 *καὶ ὅλως ἂν τὰ πρὸς θεοὺς αὐτοῖς καλῶς ἔχῃ*] Xenoph. Cyrop. I, 6, 2. III, 3, 34. Demosth. Olynth. II, 22: *πολὺ γὰρ πλείους ἀφορμὰς εἰς τὸ τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχειν ὁρῶ ἡμῖν ἐνούσας ἢ ἐκείνῳ.*

9 *ἢ μηδὲν ἂν παθεῖν μηδὲ πείσεσθαι*] Neque nunc, neque in futurum pati; quae dicendi ratio magis postremae graecitati quam Aristoteli convenit; postrema duo verba delenda esse puto.

Cap. VI.

13 *ἔστω δὴ αἰσχύνη*] Ethic. Nicom. IV, 15: *περὶ δὲ αἰδοῦς ὥς τινος ἀρετῆς οὐ προσήκει λέγειν· πάθει γὰρ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ἕξει. ὁρίζεται γοῦν φόβος τις ἀδοξίας, ἀποτελεῖται δὲ τῷ περὶ τὰ δεινὰ φόβῳ παραπλήσιον· ἐρυθραίνονται γὰρ οἱ αἰσχυνόμενοι, οἱ δὲ τὸν θάνατον φοβούμενοι ὠχριῶσιν. σωματικὰ δὴ φαίνεταί πως ἀμφότερα εἶναι, ὅπερ δοκεῖ πάθους μᾶλλον ἢ ἕξεως εἶναι.* Definitio, quam hic Ar. memorat, legitur in Platonic. definit. p.

573 (416): *αἰσχύνη φόβος ἐπὶ προσδοκίᾳ ἀδοξίας.* Stoicis est *φόβος ἀδοξίας* Diogen. VII, 1, 112 ibiq. Menag. p. 303.

20 *τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα ἀπὸ κακίας ἔργα ἐστίν*] Primum quae sunt *ἔργα*, tum quae sunt *σημεῖα* exponit; haec causa est, cur, postquam dixit: *ἀπὸ αἰσχροκερδείας γὰρ καὶ ἀνελευθερίας*, hanc alteram denuo memorat; quae enim sunt signa eius, affert: *πάντα γὰρ ἀνελευθερίας ταῦτα σημεῖα.* Tum utramque coniungit: *ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἑκάστης τῶν τοῦ ἤθους κακιῶν τὰ ἔργα καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰ ὅμοια· αἰσχρὰ γὰρ καὶ αἰσχυντικά.*

22 *καὶ τὸ ἀποστερῆσαι παρακαταθήκην*] *ἢ ἀδικῆσαι* addit A, neque causa, cur haec deleantur, quod genus ipsum indicent; pertinent enim ad ipsam *παρακαταθήκην*, potes aliquem fort. non omnino illa privare *ἀποστερεῖν*, sed nihilo minus in ea re iniuria afficere *ἀδικεῖν*.

23 *καὶ τὸ συγγενέσθαι οἷς οὐ δεῖ ἢ ὅπου οὐ δεῖ ἢ ὅτε μὴ δεῖ*] Mirum *μὴ* positum pro *οὐ*, sed cod. A integrum membrum *ἢ ὅτε μὴ δεῖ* omittit. Ethic. Nicom. II, 2 p. 1104 b, 21: *δι' ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας φαῦλαι γίνονται τῷ διώκειν ταύτας καὶ φεύγειν· ἢ ἃς μὴ δεῖ ἢ ὅτε οὐ δεῖ ἢ ὡς οὐ δεῖ ἢ ὁσαχῶς ἄλλως ὑπὸ τοῦ λόγου διορίζεται τὰ τοιαῦτα.* III, 14: *οὐδ' ὅτε μὴ δεῖ.* IV, 2 p. 1120 b, 20: *οὐ μὴν δώσει γε οἷς οὐ δεῖ οὐδ' ὅτε μὴ δεῖ οὐδ' ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.*

32 *τὸ δ' ἐπαινεῖν παρόντα κολακείας, καὶ*] *καὶ τὸ ἐπαινεῖν παρόντα καὶ* Vahlen, unde Bekker[3] *κολακείας* inclusit; me repetitum vocabulum *κολακείας . . κολακείας γὰρ σημεῖα* non magis offendit, quam quod modo praecedit v. 26: *ἀπὸ . . ἀνελευθερίας . . . πάντα γὰρ ἀνελευθερίας ταῦτα σημεῖα.*

10 *ἀναίσχυντα*] A, *αἰσχυντικὰ* ceteri. *γὰρ* post *αἰσχρὰ* pag. 1384
om. Muretus, quod probat Vahlen p. 52.

29 *θαυμάζεσθαι μὲν οὖν βούλονται*] Explicat supra dicta quinque genera; iam hic tria coniungere voluit: *τοὺς θαυμάζοντας καὶ οὓς θαυμάζει καὶ ὑφ' ὧν βούλεται θαυμάζεσθαι*, primum vero hic omittit, quod ad hoc non pertinent quae dicuntur.

35 *καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ τὰ ἐν φανερῷ μᾶλλον*]

Rem hic notat, ubi personam exspectamus; statim vero ab illa in hanc transit: *διὰ τοῦτο τοὺς ἀεὶ παρεσομένους μᾶλλον αἰσχύνονται.* Similiter infra transitum facit et rem inserit: *αἰσχύνονται δ' οὐ μόνον αὐτὰ τὰ ῥηθέντα αἰσχυντηλά*, sed et hic illico ad homines revertitur: *ὁμοίως δὲ οὐ τοὺς εἰρημένους μόνον αἰσχύνονται.*

36 *τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ*] Eurip. Cresph. fragm. p. 129 Matth.: *αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖσι γίγνεται, τέκνον.*

pag. 1384b 3 *καὶ τοὺς μὴ συγγνωμονικοὺς τοῖς φαινομένοις ἁμαρτάνειν*] Haec si sana et ut nunc leguntur, ex auctoris manu profecta sunt, loco suo mota sunt; quae enim sequuntur et rationem reddunt, non explicant *τοὺς μὴ συγγνωμονικούς*, sed *τοὺς μὴ περὶ ταὐτὰ ἐνόχους*. Quare illa verba aut post *δῆλον ὅτι νεμεσᾷ* ponenda aut quod malim, praecedenti loco praeponenda sunt. Ceteri libri praeter A et vet. tr. sic: *δῆλον γὰρ τοῖς φαινομένοις ἁμαρτάνειν τἀναντία δοκεῖν* (*δοκεῖ*) *τούτοις, καὶ τοὺς μὴ συγγνωμονικούς. ἃ γάρ τις.* In Schol. 35, 16: *καὶ μὴ συγγνωμονοῦντας* legitur.

6 *οὐδὲν γὰρ διαφέρει μὴ δοκεῖν ἢ μὴ ἐξαγγέλλειν*] Si quis alius rerum turpium conscius est easque reticet, idem est ac si nulla ei turpitudo inesse videatur; quare cum *οὐδεὶς τῆς δόξης φροντίζει ἀλλ' ἢ διὰ τοὺς δοξάζοντας*, eos qui mala non enunciant, non verentur. — *μὴ ἰδεῖν ἢ μὴ* Bonitz I, 93.

14 *ἠδοξηκότες*] *ἠξιωκότες* deteriores; schol. 35, 26: *γράφεται καὶ οὐδέν πως ἠδοξηκότες.*

16 *διὸ εὖ ἔχει ἡ τοῦ Εὐριπίδου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς Συρακοσίους*] Schol. graec.: *Εὐριπίδης πρὸς τοὺς Συρακουσίους πρεσβεὺς ἀποσταλεὶς καὶ περὶ εἰρήνης καὶ φιλίας δεόμενος, ὡς ἐκεῖνοι ἀνένευον, εἶπεν· ἔδει, ἄνδρες Συρακούσιοι, εἰ καὶ δι' οὐδὲν ἄλλο, ἀλλά γε διὰ τὸ ἄρτι ὑμῶν δέεσθαι, αἰσχύνεσθαι ἡμᾶς ὡς θαυμάζοντας.* De veritate huius narrationis parum constat et facile ex Aristotelis verbis eam fingere potuit scholiasta aut alius, a quo hic acceptam retulit; multo minus quod Ruhnkenius Hist. crit. p. 70 dicit, reponendum esse *Ὑπερίδου*. Huius viri auctoritatem Aristoteles nunquam laudat, neque de eius legatione ad Syracusanos pro republica suscepta quidquam traditum est. Post

infelicem expeditionis eventum (Thuc. VII, 87) Euripidem Siculis celebratum poetam (Plut. Nic. cap. 29), qui de captivis cum Syracusanis ageret, ab Atheniensibus, antequam ad Archelaum veniret, legatum missum esse non improbabile est. Alium Euripidem, trierarchum (Demosth. *πρὸς Πολυκλ.* § 68), intelligit Droysen de Pseudeponymis in Zeitschr. für Alterth. 1839, 9 p. 931.

23 *ὧν πολὺ καταφρονοῦσι τῆς δόξης τοῦ ἀληθεύειν*] Muretus om. *τοῦ ἀληθεύειν*, et sic supra: *καὶ ὧν μὴ καταφρονεῖ τῆς δόξης.*

24 *οὐδεὶς γὰρ παιδία καὶ θηρία αἰσχύνεται*] I, 11: *ἐπεὶ ὧν τις πολὺ καταφρονεῖ, ὥσπερ παιδίων ἢ θηρίων, οὐδὲν μέλει τῆς τούτων τιμῆς ἢ τῆς δόξης αὐτῆς γε τῆς δόξης χάριν, ἀλλ' εἴπερ, δι' ἄλλο τι.*

26 *ἀλλὰ τοὺς μὲν γνωρίμους τὰ πρὸς ἀλήθειαν δοκοῦντα*] Vid. II, 4. Aliter Ethic. Nic. IV, 15: *εἰ δ' ἐστὶ τὰ μὲν κατ' ἀλήθειαν αἰσχρὰ τὰ δὲ κατὰ δόξαν, οὐθὲν διαφέρει· οὐδέτερα γὰρ πρακτέα, ὥστ' οὐκ αἰσχυντέον*, ibi quae facere debent homines, hic quae facere solent, exponit.

32 *ὥσπερ Κυδίας περὶ τῆς Σάμου κληρουχίας ἐδημηγόρησεν*] Olymp. CVII, 1 (352) archonte Aristodemo, vid. Ruhnk. Histor. crit. p. 74. Clinton Fasti Hellen. p. 142. Usus est orator conformatione, *προσωποποιΐᾳ*, qua auditores ab iniusta agrorum divisione deterreret.

36 *διὸ καὶ ὁρᾶσθαι ἀτυχοῦντες ὑπὸ τῶν ζηλούντων ποτὲ οὐ βούλονται*] Eurip. Hecub. v. 962—970.

1 *καὶ ὅταν ἔχωσιν ἃ καταισχύνουσιν ἔργα καὶ πράγ-* pag. 1385
ματα ἢ αὐτῶν ἢ προγόνων] Vulgo *καταισχυνοῦσιν*, A *καταισχύνωσιν*, futurum neque h. l. neque paulo post, ubi A *καὶ ὅλως ὑπὲρ ὧν αἰσχυνοῦνται*, aptum est, neque multitudinis numerus probandus esse videtur; plurima enim id genus exempla quae in vulgatis Aristotelis editionibus leguntur, nunc ex Bekkeri libris emendata sunt.

9 *αἰσχυντηροὶ*] h. l. A, sed p. 1389, 29. 1390, 2 *αἰσχυντηλοί*, 1384 b, 19 *αἰσχυντηλὰ* sine varietate.

12 *ἐγκαλυπτομένους*] Vid. Astius ad Plat. Phaedr. p. 305.

Cap. VII.

16 *ἢ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες*] Ubique in hac tripartita divisione *καί*, nunquam *ἤ*, legimus, haud dubie hic quoque restituendum, et ita vet. transl., si huic fides praestanda est, nam saepissime *et* et *aut* confunduntur.

17 *ἔστω δὴ χάρις*] Platon. defin. p. 570 (413): *χάρις εὐεργεσία ἑκούσιος, ἀπόδοσις ἀγαθοῦ, ὑπουργία ἐν καιρῷ.*

18 *ὑπουργεῖν δεομένῳ*] A ap. Bekkerum et Gaisf.: *ἔχειν ὑπουργία δεομένων*, idem sed omisso *ἔχειν* ex eodem libro Victorius, simul ibi vulgatam repositam esse monet; infinitivus si deest, coniungendum est *λέγεται ὁ ἔχων χάριν*, ut vertit vet. interpr. lat., non ut Victorius aliique *χάριν ὑπουργεῖν*, quibus *ὁ ἔχων* est qui possidet quo quis eget. Unde Aristotelem *ἔχειν ὑπουργίαν δεομένῳ* scripsisse coniicias; explicat enim illud *ἔχειν χάριν* et facile in simplex verbum transire potuit; infra idem est: *ἀνάγκη οὖν μάλιστα μὲν εἰς ταῦτα ἔχειν τὴν ὑπουργίαν. χάριν* scholion esse censet Vaterus p. 93, quod *χάριν ὑπουργεῖν* coniungit. Sed ubique noster in definiendo substantivo iterum substantivo, non verbo utitur, ut hic quoque *ἔστω δὴ χάρις . . ὑπουργία δεομένῳ* verum esse appareat, non *ὑπουργεῖν*. Inseruntur autem verba *καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ἔχειν*, quod vocabulum est *πολλαχῶς λεγόμενον*, in quibus si *ὁ ἔχων* abesset, nemo requireret. Verbum fortasse et ideo redditum, quod infra *ἢ μόνος ἢ πρῶτος* id flagitarent.

20 *ἂν ᾖ*] Ita A, alii cum vet. transl. *ἂν ἤ*, quo verbum *ὑπουργῇ* intelligatur, cui apte tum *μόνος ἢ πρῶτος* conveniunt, at in definitione est *ὑπουργία*, idque genitivus *ἢ μεγάλων καὶ χαλεπῶν* flagitat, ex hoc enim, non ex *δεομένῳ* genitivus dependet; verbum autem ex illo substantivo ad nominativos intelligendum est.

28 *δεήσεως*] A, vet. tr., Oricellarius ap. Vict., de quo vid. Vict. praef. ad Nic. *αἰσθήσεως* schol. E, *αἰτήσεως* ceteri.

28 *κεχαρισμένοι*] Gratiam inierunt, quae alias nulla esset, sed exspectamus: magnam gratiam inenut, magnum beneficium contulisse videntur. *κεχαρισμένον* A.

28 *οἷον ὁ ἐν Λυκείῳ τὸν φορμὸν δούς*] Res nobis plane ignota et inaudita. Schol. p. 35 b, 41: *κἂν γὰρ μικρὰ ἡ χάρις, ἀλλ' οὖν μεγάλη αὐτῷ ἐνομίσθη, ὃς ἀποκεκλεισμένῳ ὄντι καὶ δι' αὐτοῦ ἐξελθόντι. ἐν τείχει γὰρ ἢ πύργῳ ἦν τις ἀποκεκλεισμένος, εἶτα διερχόμενός τις καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐναπόκλειστον ἀφῆκε φορμὸν εἰς τὸν πύργον, οὗ ἐντὸς ἐμβληθεὶς καθῆκεν ἑαυτὸν διὰ τοῦ πύργου ἢ τοῦ τείχους.* Verba ipsa haec ficta esse docent, nec meliora Stahr Arist. I, 108.

29 *εἰς ταῦτα*] Haec quae diximus; igitur fortasse non cum Bekkero *ταὐτά*, quod et Victorius editionis margini addidit, scribendum; alia res est infra.

31 *καὶ οἷς καὶ ἐφ' οἷς*] Ex A dedimus, quo tripartita illa divisio recte observatur, ceteri non *οἷς*, sed *ὅτε* exhibent, infelici emendatione illatum, quod auctor in praecedentibus hoc maxime exponit.

33 *ἐν τοιαύτῃ*] *ἐν τῇ αὐτῇ* A et deinde *ἐν τῇ τοιαύτῃ*. Utrobique *ἐν τῇ αὐτῇ* praeferendum videtur.

35 *ἢ ὑπηρετοῦντας*] *ἢ* libri om., et Bas. Isingr. prima dedit (nam supra deteriores libri *ὑπηρετῆσαι*, non *ὑπηρετηκότας*), nos ex vet. transl. cod. Mon. *at* exhibente ibi *ἢ* fuisse scriptum docemur, fort. supra quoque *ἢ ὑπηρετηκότας* ponendum est, ut praecedit *ἢ ὄντας ἢ γεγενημένους*.

2 *τοῦτο δ' οὐκ ἦν χάρις*] Ne *γὰρ* corrigas, II, 13 p. 1390, 22: *τοῦτο δ' ἦν ἐλεητικόν*. II, 3 p. 1380 b, 18: *ἡ δ' ὀργὴ τοῦτο ἦν* et 22. III, 2 p. 1404 b, 37: *αὕτη δ' ἦν ἡ τοῦ ῥητορικοῦ λόγου ἀρετή*. pag. 1385 b

3 *ἢ ὅτι ἀπέδωκαν ἀλλ' οὐκ ἔδωκαν*] Vid. Voemel proleg. in orat. de Halonneso p. 31 seq.

4 *εἴτ' εἰδότες εἴτε μή*] *εἴτ' εἰδὼς εἴτε μὴ εἰδὼς* A, quem singularem aptis exemplis confirmare non possum, sed facile inde multitudinis numerum correctum esse apparet.

6 *καὶ περὶ ἁπάσας τὰς κατηγορίας σκεπτέον*] Haec quoque usum et utilitatem categoriarum, quibus loci communes inveniuntur, indicant.

Cap. VIII.

13 *ἔστω δὴ ἔλεος*] Zeno et Stoicia p. Diog. Laert. VII, 1 § 111: *καὶ τὴν μὲν λύπην εἶναι συστολὴν ἄλογον· εἴδη δὲ αὐτῆς ἔλεον, φθόνον, ζῆλον, ζηλοτυπίαν, ἄχθος, ἐνόχλησιν, ἀνίαν, ὀδύνην, σύγχυσιν. ἔλεον μὲν οὖν εἶναι λύπην ὡς ἐπ' ἀναξίως κακοπαθοῦντι, φθόνον δὲ λύπην ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς.* Cicero Tuscul. IV, 8, 18: *misericordia est aegritudo ex miseria alterius, iniuria laborantis: nemo enim parricidae aut proditoris supplicio misericordia commovetur.* Conf. Stob. ecl. eth. p. 180.

13 *ἐπὶ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ καὶ λυπηρῷ*] Si *φθαρτικὸν* est, item est *λυπηρόν*; at misericordiam commovet non modo *φαινόμενον κακὸν φθαρτικόν*, sed et *κακὸν λυπηρόν*, quare reponendum, quod vetus interpres latinus et Muretus vertunt, *φθαρτικῷ ἢ λυπηρῷ*. II, 5: *ἔστω δὴ φόβος λύπη τις ἢ ταραχὴ ἐκ φαντασίας μέλλοντος κακοῦ φθαρτικοῦ ἢ λυπηροῦ. οὐ γὰρ πάντα τὰ κακὰ φοβοῦνται οἷον εἰ ἔσται ἄδικος ἢ βραδύς, ἀλλ' ὅσα λύπας μεγάλας ἢ φθορὰς δύναται.*

29 *αὐτοῦ τε γὰρ ταῦτα*] Cur transitus in singularem fit nec *αὐτῶν* dicit?

30 *καὶ οἱ μήτε ἐν ἀνδρίας πάθει ὄντες*] His respondent *μήτ' αὖ φοβούμενοι σφόδρα*, id est qui non in *ὑπερβολῇ* sint fortitudinis; at quid sibi volunt in medio interposita verba *μήτ' ἐν ὑβριστικῇ διαθέσει?* inprimis cum sequatur *ἀλλ' οἱ μεταξὺ τούτων.* Quorum vero? eorum scilicet, qui *τεταπεινωμένοι* et qui *ὑβρισταὶ* sunt; quare neque ordine suo haec collocata et quaedam excidisse puto. Neutro genere cur dicat *ἀλόγιστα γὰρ . . ταῦτα*, non intelligo.

pag. 1386 1 *καὶ ὅλως δὴ ὅταν*] Plerumque dicit *καὶ ὅλως* vel *ὅλως δέ*; raro invenitur utrumque coniunctum *καὶ ὅλως δέ*, ut I, 9. II, 23, rarissime *καὶ ὅλως δή*, ut Pol. V, 4 p. 1304, 33. Ethic. Nic. X, 10 p. 1131 b, 14. Hoc loco *δὴ* ex A, quamvis taceat Bekkerus de QYZ, editiones et codices Victorii et Gaisf. *δὲ* exhibent.

3 *συμβεβηκότα ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ, ἢ ἐλπίσαι γενέσθαι ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ*] Hoc graece probari non pot-

est; dicere solet *ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ τινί*, facilius possis *ἢ τῳ τῶν αὐτοῦ*. Particulam *ἢ* ante secundum *αὐτῷ* om. A et vet. transl., sed similis locus III, 15: *ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐγγύς*, ubi vet. tr. *τις* addit.

5 *ὅσα τε γὰρ τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυνηρῶν φθαρτικά, πάντα ἐλεεινά, καὶ ὅσα ἀναιρετικά*] Incertum est, quale sit discrimen inter *φθαρτικὰ* et *ἀναιρετικά*; imo ipse ex his tria diversa exponit *τὰ ὀδυνηρά, τὰ φθαρτικά*, denique *ὧν ἡ τύχη αἰτία κακῶν*. Praeterea primum membrum falsum continet; non enim modo quae *φθαρτικὰ* sunt, sed et quae *λυπηρὰ* vel *ὀδυνηρά*, neque *φθαρτικὰ* vel *ἀναιρετικὰ* sunt, misericordiam commovent; ipse enim definiit *ἐπὶ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ καὶ λυπηρῷ*. Has difficultates sensit et sustulit Muretus, qui in versione *φθαρτικὰ* omisit; hoc enim omittit, non ut Riccobonus p. 221 dicit *καὶ ὅσα ἀναιρετικά* — Conf. Vahlen p. 60, qui *φθαρτικὰ* margini propter *ἀναιρετικὰ* adscriptum dicens delet, idem vero ad poetic. II p. 21, 81 transponens corrigit: *καὶ ὅσα ἀναιρετικὰ καὶ φθαρτικὰ* . .

7 *ἔστι δ' ὀδυνηρὰ μὲν καὶ φθαρτικά*] Haec supra disiuncta in unum coniunxit; Rhet. Gr. VII p. 702: *οἶκτός γε μὴν οἷς τὰ ἀνήκεστα συμβέβηκε πεπονθέναι παρακολουθεῖ ἤτοι ἐχθροῦ τινὸς ἐπηρείᾳ ἢ ἄλλως φύσεως ἀνάγκῃ* et quae ibi sani auctoris leguntur verba.

12 *ὅθεν προσῆκεν ἀγαθόν τι πρᾶξαι, κακόν τι συμβῆναι*] Id est ut *εὖ πρᾶξαι*; similiter *ἀγαθά, πονηρὰ πράττειν*, sed verum puto quod Vahlen coniecit *ὑπάρξαι*.

14 *οἷον Διοπείθει τὰ παρὰ βασιλέως τεθνεῶτι κατεπέμφθη*] Ergo vir clarus, haud ignotus intelligendus est, neque de imperatore Diopithe ab aliis accusato, a Demosthene defenso Ol. CIX, 4, fort. ipso illo iudicio damnato, dubitandum esse videtur. Schol. 36 b, 28: *οἷον ὁ Διοπάθης ἔπαθέ τι κακόν, ἤγουν τὸ ἐξορισθῆναι παρὰ βασιλέως, καὶ ὅτε ἤδη ἔγγιζεν ἡ βασιλικὴ πρόσταξις, ἡ συμπαθοῦσα αὐτὸν καὶ ἐπανακαλουμένη τῆς ἐξορίας καὶ ἤδη ἦλθεν εἰς τὸν τόπον, ἔνθα ἐξωρίσθη, ἀπέθανεν ὁ Διοπάθης*. Hoc est fabulam fingere, ne tacuisse videaris.

17 *ἐλεοῦσι δὲ*] Quorum misereri deceat, paucis compre-

hendit Isocrat. de bigis § 48: *δικαίως δ' ἂν ὑφ' ὑμῶν ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ἐλεηθείην, εἰ καὶ τῷ λόγῳ τυγχάνω μὴ δυνάμενος ἐπὶ τοῦθ' ὑμᾶς ἄγειν, εἴπερ χρὴ τούτους ἐλεεῖν τοὺς ἀδίκως μὲν κινδυνεύοντας, περὶ δὲ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένους, ἀναξίως δ' αὐτῶν καὶ τῶν προγόνων πράττοντας, πλείστων δὲ χρημάτων ἀπεστερημένους καὶ μεγίστῃ μεταβολῇ τοῦ βίου χρωμένους.*

20 *διὸ καὶ Ἄμασις*] Imo Psammenitus eius filius. Herodotus in Thalia III, 14. Quare Aristotelis notandum est *μνημονικὸν ἁμάρτημα*; sic Ethicorum II, 9 ait Calypsonem dicere apud Homerum ea quae Ulixes dicit, at Eustratius et Victorius III, 3. Var. lect. Circen esse ait. Sic Gellius XV, 8. Aiacem pro Hectore a Cicerone dictum, sic Agamemnonem pro Ulixe in II, 30 de divinatione, quod notavit Politianus; sic Aiax pro Ulixe in eodem II, 39 de divinatione [conf. Muret. Var. Lect. III, 6]. Sic in oratore Eupolin pro Aristophane; sic Plutarchus in Nicia Cleonem pro Agoracrito. Muretus. Iam Victorius, aut *μνημονικὸν ἁμάρτημα*, inquit, est, aut alios rerum gestarum auctores, ab Herodoto dissentientes secutus Aristoteles diversa prodidit. Posterius non probabile, quod Herodotus ipsi satis notus et prae ceteris fide dignus erat, et verba ipsa eadem apud Herodotum et Aristotelem, aliunde sumptam non esse historiam suadent. Quum in A scriptum sit addito articulo *ὁ Ἄμασις*, errorem facile sustuleris corrigens *ὁ Ἀμάσιος*, Amasidis filius; multo clarior enim filio, qui dimidium anni regnavit, erat pater quadraginta quatuor annos Aegyptiorum rex; sed nomen ipsum ab Aristotele neglectum esse non puto; dixisset ut saepius Herodotus: *διὸ καὶ Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος*. In Polit. II, 6 in Platonis legibus Socratem loqui dicit, qui *Ἀθηναῖος ξένος* est; ibidem Platonem possessionem *μέχρι πενταπλασίας* augeri concedere monet, item II, 7, at Plato dixit *μέχρι τετραπλασίου*, qui in re graviori multo gravior est error neque tollendus, nisi Aristotelem quintam partem excludere et in altero loco ex priore male *πενταπλασίαν* pro *τετραπλασίαν* invectum dixeris. Ibidem III, 13 et V, 10 in narratione item ex Herodoto V, 92 sumpta Periandrum et Thrasybulum confundit. Cf. ad III, 9 p. 1409, 27.

21 *τοῦτο μὲν γὰρ ἐλεεινόν, ἐκεῖνο δὲ δεινόν*] Psammenitus ipse apud Herodotum a Cambyse interrogatus respondet: *ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήϊα ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίειν· τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου πένθος ἄξιον ἦν δακρύων, ὃς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν ἐς πτωχηΐην ἀπῖκται ἐπὶ γήραος οὐδῷ.* Conf. Bentl. ad Hor. Carm. I, 3, 18.

23 *ἔτι ἐλεοῦσιν ἐγγὺς αὐτοῖς τοῦ δεινοῦ ὄντος*] Primo loco haec adiecta sunt; haec enim cohaerent: *ἐλεοῦσι δὲ τούς τε γνωρίμους . . . καὶ τοὺς ὁμοίους ἐλεοῦσι.* Hoc dicit, homines adhuc misericordia commoveri, si *δεινὸν* illud appropinquat; nam si iam adest, ea omnis removetur et metu exstinguitur. — Rectius Vahlen aliquid excidisse censet, v. c. *χρήσιμον· (οὐ γὰρ) ἔτι ἐλεοῦσιν.* Difficultatem ii, qui *αὐτοῖς* mutarunt in *αὐτοῦ* (sic omnes praeter A), senserunt; iam enim alii, non ipsi intelliguntur.

24 *καὶ τοὺς ὁμοίους ἐλεοῦσι*] Cleon ap. Thuc. III, 40: *μηδὲ τρισὶ τοῖς ἀξυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἴκτῳ καὶ ἡδονῇ λόγων καὶ ἐπιεικείᾳ, ἁμαρτάνειν. ἔλεός τε γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος ἀντιδίδοσθαι καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὔτ' ἀντοικτιοῦντας ἐξ ἀνάγκης τε καθεστῶτας ἀεὶ πολεμίους.*

27 *ὅλως γὰρ καὶ ἐνταῦθα δεῖ λαβεῖν ὅτι, ὅσα ἐφ' αὑτῶν φοβοῦνται, ταῦτα ἐπ' ἄλλων γιγνόμενα ἐλεοῦσιν*] Intelligit quae supra dixit cap. 5: *ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, φοβερά ἐστιν ὅσα ἐφ' ἑτέρων γιγνόμενα ἢ μέλλοντα ἐλεεινά ἐστιν.*

32 *τοὺς συναπεργαζομένους σχήμασι*] Poetic. 17: *ὅσα δὲ δυνατὸν καὶ τοῖς σχήμασι συναπεργαζόμενον· πιθανώτατοι γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως οἱ ἐν τοῖς πάθεσίν εἰσιν.*

32 *ἐσθήσει*] Vahlen p. 558, Bekker[3] ex A *αἰσθήσει*, ceteri *ἐσθῆτι*, at statim sequitur *ἐσθῆτας* sine varietate, et sic alibi, ut dubitare liceat; potius multitudinis numerus *ἐσθῆσι* reponendus est, quod in pronuntiatione ab *αἰσθήσει* non discrepat. Tum ceteri praeter A et vet. tr.: *ὅλως τῇ ὑποκρίσει.* — Alia nunc ipse Vahlen proponit ad Arist. poet. II, 79—81: *καὶ φωναῖς καὶ ὅλως ἐν ὑποκρίσει καὶ αἰσθήσει*, quod non probo.

pag. 1386 b 1 *καὶ τὰ γεγονότα ἄρτι ἢ μέλλοντα διὰ ταχέων*] Postquam homines simulatione, si quacunque ratione mala dilucide ante oculos ponunt, *διὰ τὸ ἐγγὺς φαίνεσθαι* maiorem misericordiam commovere monuit, idem de rebus valere addit: *ἅπαντα γὰρ διὰ τὸ ἐγγὺς φαίνεσθαι μᾶλλον ποιεῖ τὸν ἔλεον.* A om. *τά*, ceteri deinde *διὰ τὸ αὐτὸ*

2 *καὶ τὰς πράξεις*] Ante *καὶ λόγους* ponit v. 3 Thurot, quod probat Vahlen l. l. p. 80, nec ineptum est.

6 *ἐλεεινόν*] Non A, qui cum vet. tr. solus id servat, sed ceteri om.

8 *καὶ ὡς ἀναξίου ὄντος*] A vet. tr., ceteri male *τε* inserunt ante *ὄντος*, ut *καὶ* delendum esset; proba videtur lectio neque *ὡς καὶ* transponendum.

Cap. IX.

9 *ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν*] Ethic. Nicom. II, 7: *νέμεσις δὲ μεσότης φθόνου καὶ ἐπιχαιρεκακίας. εἰσὶ δὲ περὶ λύπην καὶ ἡδονὴν τὰς ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τοῖς πέλας γινομένας· ὁ μὲν γὰρ νεμεσητικὸς λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὖ πράττουσιν, ὁ δὲ φθονερὸς ὑπερβάλλων τοῦτον ἐπὶ πᾶσι λυπεῖται, ὁ δ' ἐπιχαιρέκακος τοσοῦτον ἐλλείπει τοῦ λυπεῖσθαι ὥστε καὶ χαίρειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ ἄλλοθι καιρὸς ἔσται.* quibus rhetoricam indicare videtur. Ethic. magn. I, 28: *νέμεσις δ' ἐστὶ μεσότης φθονερίας καὶ ἐπιχαιρεκακίας· ἀμφότεραι γὰρ αὗται ψεκταί εἰσιν, ὁ δὲ νεμεσητικὸς ἐπαινετός. ἔστι δὲ ἡ νέμεσις περὶ ἀγαθὰ ἃ τυγχάνει ὑπάρχοντα ἀναξίῳ ὄντι λύπη τις. νεμεσητικὸς οὖν ὁ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις λυπητικός, καὶ αὐτός γε πάλιν οὗτος λυπήσεται, ἄν τινα ἴδῃ κακῶς πράττοντα ἀνάξιον ὄντα. ἡ μὲν οὖν νέμεσις καὶ ὁ νεμεσητικὸς ἴσως τοιοῦτος, ὁ δέ γε φθονερὸς ἐναντίος τούτῳ· ἁπλῶς γὰρ ἄν τε ἄξιος ᾖ, ἄν τε μὴ τοῦ εὖ πράττειν, λυπηθήσεται. ὁμοίως τούτῳ ὁ ἐπιχαιρέκακος ἡσθήσεται κακῶς πράττοντι καὶ τῷ ἀξίῳ καὶ τῷ ἀναξίῳ, ὁ δέ γε νεμεσητικὸς οὔ· ἀλλὰ μεσότης τίς ἐστι τούτων.* Ethic. Eudem. III, 7. Pseudoplut. vita Homeri cap. CXXXII: *πάλιν δὲ τῶν περὶ Ἀριστοτέλην ἀστεῖα πάθη ἡγουμένων τὴν νέμεσιν καὶ τὸν ἔλεον· τὸ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς*

δάκνεσθαι ἐπὶ τοῖς πλησίον, εἰ παρ' ἀξίαν εὐτυχοῦσι, νέμεσις καλεῖται, τὸ δὲ λυπεῖσθαι, εἰ παρ' ἀξίαν δυστυχοῦσιν, ἔλεος λέγεται· ταῦτα καὶ Ὅμηρος προσήκειν τοῖς ἀγαθοῖς νομίζει, ὅπου καὶ τῷ Διὶ ἀνατίθησιν αὐτά· ποιεῖ γὰρ ἄλλα τε καὶ ταῦτα

Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο,
Ζεὺς γάρ οἱ νεμέσασχ' ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο.

Haec ex ipso nostro vel ex alio gemino loco hausta sunt, quod alter versus ab Aristotele solo notatus docet.

15 *ἄδικον γὰρ τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν γιγνόμενον, διὸ καὶ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν*] Ethic. Eudem. III, 7: *ὁ μὲν φθόνος τὸ λυπεῖσθαί ἐπὶ τοῖς κατ' ἀξίαν εὖ πράττουσίν ἐστι, τὸ δὲ τοῦ ἐπιχαιρεκάκου πάθος ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀνώνυμον, ἀλλ' ὁ ἔχων δῆλος, ἐπὶ τῷ χαίρειν ταῖς παρὰ τὴν ἀξίαν κακοπραγίαις, μὴ χαίρειν δὲ ἐπὶ ταῖς ἀξίαις. μέσος δὲ τούτων ὁ νεμεσητικὸς καὶ ὃ ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι τὴν νέμεσιν, διὸ καὶ θεὸν οἴονται εἶναι τὴν νέμεσιν.*

16 *δόξειε δ' ἂν καὶ ὁ φθόνος . . ταὐτὸν τῷ νεμεσᾶν, ἔστι δ' ἕτερον*] Top. II, 2: *ἄλλος* (*τόπος*) *τὸ λόγους ποιεῖν τοῦ τε συμβεβηκότος καὶ ᾧ συμβέβηκεν, ἢ ἀμφοτέρων καθ' ἑκάτερον ἢ τοῦ ἑτέρου, εἶτα σκοπεῖν εἴ τι μὴ ἀληθὲς ἐν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθὲς εἴληπται,· οἷον . . εἰ φθονερὸς ὁ σπουδαῖος, τίς ὁ φθονερὸς καὶ τίς ὁ φθόνος; εἰ γὰρ ὁ φθόνος ἐστὶ λύπη ἐπὶ φαινομένῃ εὐπραγίᾳ τῶν ἐπιεικῶν τινός, δῆλον ὅτι ὁ σπουδαῖος οὐ φθονερός· φαῦλος γὰρ ἂν εἴη. καὶ εἰ ὁ νεμεσητικὸς φθονερός, τίς ἑκάτερος αὐτῶν; οὕτω γὰρ καταφανὲς ἔσται, πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος τὸ ῥηθέν, οἷον εἰ φθονερὸς μὲν ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις, νεμεσητικὸς δ' ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη φθονερὸς ὁ νεμεσητικός.* Cicero ad Atticum V, 19, 3: *ut libet, sed plane gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν.* Conf. Gaisf. ad Schol. Hesiod. Op. v. 198.

19 *εἰς εὐπραγίαν*] *ἐπὶ εὐπραγίᾳ* A, sed fuisse videtur *εὐπραγίαν.* Gaisf.

20 *τὸ δὲ μὴ ὅτι αὐτῷ τι συμβήσεται ἕτερον, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν πλησίον*] II, 10: *εἴπερ ἐστὶν ὁ φθόνος λύπη τις ἐπὶ εὐπραγίᾳ φαινομένῃ τῶν εἰρημένων ἀγαθῶν περὶ*

τοὺς ὁμοίους, μὴ ἵνα τι αὐτῷ, ἀλλὰ δι' ἐκείνους. Aristoteles ipse ἕτερον interpretatur φαῦλον, vid. Valcken. Diatr. p. 112.

28 οἷον τοὺς πατραλοίας καὶ μιαιφόνους] Cicero Tuscul. IV, 8, 18: *misericordia est aegritudo ex miseria alterius, iniuria laborantis; nemo enim parricidae aut proditoris supplicio misericordia commovetur.*

pag. 1387 16 ἐπεὶ δὴ δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐγγὺς τι φαίνεται τοῦ φύσει] Aliis in locis, in quibus transitum facit, non dicit ἐπειδὴ δέ, sed ἐπεὶ δέ, ut II, 5: ἐπεὶ δ' οἱ πολλοὶ χείρους καὶ ἥττους τοῦ κερδαίνειν, ibidem: ἐπεὶ δὲ περὶ φόβου φανερὸν τί ἐστι καὶ τῶν φοβερῶν. II, 6: ἐπεὶ δὲ περὶ ἀδοξίας φαντασία ἐστὶν ἡ αἰσχύνη. II, 8: ἐπεὶ δ' ἐγγὺς φαινόμενα τὰ πάθη ἐλεεινά ἐστιν. II, 1: ἐπεὶ δ' ἡ ὀλιγωρία ἐστὶν ἐνέργεια δόξης. II, 10: ἐπεὶ δὲ πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς καὶ ἀντεραστὰς καὶ ὅλως τοὺς τῶν αὐτῶν ἐφιεμένους φιλοτιμοῦνται. ubi editiones Aldi aliorumque ἐπειδὴ δέ.

22 καὶ ἐὰν διὰ ταῦτ'] Sic ex A scripsimus, non quod in ceteris, κἄν; si novus incipit locus, qualis hic est, contractionem non legimus; semel tantum supra cap. 8 exstat: κἂν οἴωνταί τινας εἶναι ἐπιεικεῖς.

29 ὅπλα ὢν] A, ceteri omnes ὅπλων, deinde post γάμοι ceteri διαφέροντες, A solus ἁρμόττοντες, quod non calami lapsu ex repetito verbo natum est, imo id correctum in id quod flagitari videbatur. Hoc dicit, ut sunt arma pulchra, v. c. Achillis, quae fortem virum, non iustum ornant, et nuptiae, quae nobilibus, non pecuniosis conveniunt. — ὅπλων . . καὶ γάμοι (λαμπροὶ) ἁρμόττοντες Vahlen. Conf. Bonitz III, 78.

30 καὶ γάμοι διαφέροντες οὐ τοῖς νεωστὶ πλουσίοις ἀλλὰ τοῖς εὐγενέσιν] Cuius rei exemplum est quod fortasse in animo habuit auctor, Alcibiades apud Isocr. de bigis § 31: μετὰ δὲ ταῦτα τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν ἔγημεν· ἡγοῦμαι γὰρ καὶ ταύτην ἀριστεῖον αὐτὸν λαβεῖν. ὁ γὰρ πατὴρ αὐτῆς Ἱππόνικος, πλούτῳ μὲν πρῶτος ὢν τῶν Ἑλλήνων, γένει δ' οὐδενὸς ὕστερος τῶν πολιτῶν, τιμώμενος δὲ καὶ θαυμαζόμενος μάλιστα τῶν ἐφ' αὐτοῦ, μετὰ προικὸς δὲ πλείστης καὶ δόξης μεγίστης ἐκδιδοὺς τὴν θυγατέρα, καὶ τοῦ γάμου τυχεῖν εὐχομένων μὲν ἁπάντων ἀξιούντων δὲ τῶν

πρώτων, τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενος κηδεστὴν ἐπεθύμησε ποιήσασθαι.

33 *ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται*] Iliad. XI, 540 de Hectore:

αὐτὰρ ὁ τῶν ἄλλων ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν
ἔγχεΐ τ' ἄορί τε μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν·
Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο.
[*Ζεὺς γάρ οἱ νεμεσᾶθ', ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο.*]

Postremum versum Aristoteles servavit, ex Aristotele, ut supra vidimus, Pseudoplut. vit. Hom. cap. 132. et Plutarchus, vid. Heynius ad h. l.

3 *οἷς μὲν οὖν νεμεσῶσι καὶ δι' ἅ, ἐκ τούτων δῆλον*] pag. 1387 b pr. A *τοῖς* et tum *διὰ τί*. Non mirum, si *τοῖς*, unde vulgata venit *οἷς*, natum sit ex *τίσι* ut supra v. 6, neque multitudinis numerus *διὰ τίνα*, qui in ceteris locis legitur, necessario requiritur. Neque tamen nostra oratio offendit, quae item variat II, 10 p. 1388, 23: *δῆλον δὲ καὶ οἷς χαίρουσιν . . . καὶ ἐπὶ τίσι*, si iure ibi Bekkerus *ἐφ'* ante *οἷς* delevit. II, 11: *τὰ ποῖα καὶ ἐπὶ τίσιν*, ut cap. 2. 5. 6. 8.

7 *δεύτερον δ', ἂν ὄντες ἀγαθοὶ καὶ σπουδαῖοι τυγχάνωσιν*] Muretus negationem inserendam esse censet, dicit enim: lege *οὐ τυγχάνουσιν*, debebat scribere *μὴ τυγχάνωσι*. Offendit egregium virum quod eadem quae in praecedentibus, sententia inesse videatur; nam qui sunt *ἄξιοι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν*, aperte *ἀγαθοὶ* et *σπουδαῖοι* sunt; itaque sensum quaesivit quem ipse vertit: qui cum boni gravesque viri sint, ea non consequuntur, quae contraria sunt verbis *καὶ ταῦτα κεκτημένοι*. Sed hoc ipsum in vulgata lectione est; ex illis enim *καὶ ταῦτα κεκτημένοι* hic intelligendi sunt et ii qui illa non possident; neque Aristoteles hoc loco *μὴ τυγχάνωσιν*, sed *μὴ κεκτημένοι ὦσιν* vel *ἔχωσιν* vel simile dixisset.

Cap. X.

22 *εἴπερ ἐστὶν ὁ φθόνος λύπη τις ἐπὶ εὐπραγίᾳ φαινομένῃ τῶν εἰρημένων ἀγαθῶν περὶ τοὺς ὁμοίους, μὴ ἵνα τι αὑτῷ, ἀλλὰ δι' ἐκείνους*] Plat. defin. p. 574 (416): *φθόνος λύπη ἐπὶ φίλων ἀγαθοῖς ἢ οὖσιν ἢ γεγενημένοις.* Conf. Plat. Phileb. p. 215 seq. (49); supra II, 9 Aristoteles:

λύπη μὲν γὰρ ταραχώδης καὶ ὁ φθόνος ἐστὶ καὶ εἰς εὐπραγίαν, ἀλλ' οὐ τοῦ ἀναξίου ἀλλὰ τοῦ ἴσου καὶ ὁμοίου. τὸ δὲ μὴ ὅτι αὐτῷ τι συμβήσεται ἕτερον, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν πλησίον, ἅπασιν ὁμοίως δεῖ ὑπάρχειν· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ μὲν νέμεσις τὸ δὲ φθόνος, ἀλλὰ φόβος, ἐὰν διὰ τοῦτο ἡ λύπη ὑπάρχῃ καὶ ἡ ταραχή, ὅτι αὐτῷ τι ἔσται φαῦλον ἀπὸ τῆς ἐκείνου εὐπραξίας. Hoc posterius necessarium videtur et quamquam a Zenone ap. Diog. VII, 111 (*φθόνος λύπη ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς*) omissum, a Cicerone non sine vi notatum est, Tusc. Quaest. IV, 8, 17: *invidentiam esse dicunt aegritudinem susceptam propter alterius res secundas, quae nihil noceant invidenti. Nam si qui doleat eius rebus secundis, a quo ipse laedatur, non recte dicatur invidere, ut si Hectori Agamemno; qui autem, cui alterius commoda nihil noceant, tamen eum doleat his frui, is invidet profecto.* Id si Aristoteles in hac definitione non neglexit, latet in verbis *μὴ ἵνα τι αὐτῷ*, unde Muretus probante Vatero p. 98 *μὴ ἵνα μή τι αὐτῷ*, idque non ut ne quid eveniat ei qui invidet, sed eorum ipsorum causa quibus invidetur; poterat probabilius quod supra *μὴ ὅτι τι αὐτῷ*. Nobis nihil mutandum esse videtur; qui enim alii invidet, non propter se quod ipse illis bonis frui velit, sed quod alius secundis rebus utatur, invidet; abest invidentia, si ille omnibus bonis privatur, etiamsi nihil in ipsum inde redundaverit; quare oppositus est *φθόνος ζήλῳ*, hic enim *οὐχ ὅτι ἄλλῳ ἀλλ' ὅτι οὐχὶ καὶ αὐτῷ ἐστίν.* Idque notare voluit Aristoteles. Qui vero alii invidet simulque malum timet, non propter illum, sed propter se ipsum ita affectus est, unde abit *φθόνος* et nascitur *φόβος*.

27 *καὶ οἷς μικροῦ ἐλλείπει τὸ μὴ πάντα ὑπάρχειν*] Desunt exempla, quibus docti hoc graece dictum credamus pro eo quod iam Bas. editores restituerunt *μικρὸν ἐλλείπει τοῦ*. Hoc postremum *τοῦ* et Victorius in commentario coniecit; Muretus *μικρὸν ἐλλείπει τό*.

pag. 1388 7 *τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται*] Schol. p. 37 b, 28: *τοῦ Αἰσχύλου τοῦ ποιητοῦ ἐστί.*

13 *ὡσαύτως καὶ πρὸς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα*] Sic ex A reposuimus; ceteri omnes *πρὸς τούτους καὶ περί*, quibus nullus inest sensus; nam si *τούτους* intelligit quos nominavit,

dici nequit *ὡσαύτως*. Muretus vertit: talibus et ob talia non invident; at intelligendum est *φιλοτιμοῦνται*, neque negativam sententiam, sed positivam explicant, unde melius haec superioribus inserta legerentur: *φιλοτιμοῦνται γὰρ πρὸς τοὺς εἰρημένους, ὡσαύτως καὶ πρὸς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα, πρὸς δὲ τοὺς*

18 *εἰσὶ δὲ καὶ οὗτοι ἐγγὺς καὶ ὅμοιοι*] Aegre articulo ante *ἐγγύς*, quem iam Vaterus p. 99 desideravit, caremus.

23 *καὶ τοῖς ταχὺ οἱ μήπω τυχόντες ἢ μὴ τυχόντες φθονοῦσιν*] Hoc loco membrum illud cum A inseruimus; simile enim est ei quod praecedit; ceteri libri hoc colon statim post Hesiodi verba inculcant, neque *μήπω*, sed *ἢ μόλις*, quod ut vocabulo *ταχὺ* accurata esset oppositio, correctum videtur, exhibent.

24 *δῆλον δὲ καὶ ἐφ' οἷς χαίρουσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐπὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες*] *ἐφ'* om. Bekker[3]; sed *ἐφ' οἷς* rem, non personam designat, melius igitur alteram coniunctionem inclusisset; at hoc verbum et de re et de persona dicitur *χαίρειν ἐπί τινι*, ut supra II, 9: *δεῖ γὰρ χαίρειν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ὡς δ' αὔτως καὶ ἐπὶ τοῖς εὖ πράττουσι κατ' ἀξίαν.*

25 *ὡς γὰρ οὐκ ἔχοντες λυποῦνται, οὕτως ἔχοντες ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἡσθήσονται*] Ex A Bekkerus *οὐκ* edidit, ceteri libri *μὴ* praebent; acute Muretus negationem delet probante Wolfio ap. Vaterum p. 211: nam quomodo affecti dolent alienis bonis, eodem modo affecti gaudebunt contrariis. At quis *φθόνον* et *ἐπιχαιρεκακίαν* idem esse *πάθος* dixerit? est quidem *τοῦ αὐτοῦ ἤθους*, sed non eiusdem affectus. Itaque simplicissimum esset: *ὡς γὰρ λυποῦνται, οὕτως ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἡσθήσονται.*

27 *ἀξιούμενοι*] *ἀξιοῦντες* Bonitz I, 94.

Cap. XI.

30 *εἰ γάρ ἐστι ζῆλος λύπη τις ἐπὶ φαινομένῃ παρουσίᾳ ἀγαθῶν ἐντίμων καὶ ἐνδεχομένων αὐτῷ λαβεῖν περὶ τοὺς ὁμοίους τῇ φύσει*] Zeno ap. Diogen. VII, 111: *ζῆλον δὲ λύπην ἐπὶ τῷ ἄλλῳ παρεῖναι ὧν αὐτὸς ἐπιθυμεῖ*, in quibus Victorius quod editio princ. praestat, *ὧν αὐτὸς ἔχει*, emendat *μὴ ἔχει*. Cicero Tuscul. disput. IV, 8, 17: *aemulatio aegritudo, si eo quod concupierit, alius potiatur, ipse ca-*

reat. Ap. Stobaeum ecl. eth. p. 178: *ζῆλος λύπη ἐπὶ τῷ ἕτερον ἐπιτυγχάνειν ὧν αὐτὸς ἐπιθυμεῖ, αὐτὸν δὲ μή. λέγεσθαι δὲ καὶ ἑτέρως ζῆλον μακαρισμοῦ ἔνδειαν καὶ τὴν ἄλλου μίμησιν ὡς ἂν κρείττονος.*

36 *ἀνάγκη δὴ ζηλωτικοὺς μὲν εἶναι*] Alii *δέ*, quod nihil est; notandum *δὴ* insertum, ut de coelo I, 7 p. 276, 15.

pag. 1388 b 2 *οὐδεὶς γὰρ ἀξιοῖ τὰ φαινόμενα ἀδύνατα*] Muretus probante Vatero p. 100 ante haec ex definitione verba inserit: *ἐνδεχόμενον* (scrib. *ἐνδεχομένων*) *αὐτοῖς λαβεῖν*, addenda enim constare haec ex superioribus et ex iis quae sequuntur. Quae si adiecta essent, omnia melius cohaererent; nunc cum iam in definitione dicta sint, *ἀπὸ κοινοῦ* intelligamus; Aristoteles omisit, quo magis oppositio appareret: *ἀνάγκη ζηλωτικοὺς εἶναι τοὺς ἀξιοῦντας αὐτοὺς ἀγαθῶν ὧν μὴ ἔχουσιν . . . καὶ οἷς ὑπάρχει τοιαῦτα ἀγαθά*, igitur aemulantur et qui non possident et qui possident.

4 *ἔστι γὰρ ταῦτα*] Ethic. Nic. IV, 7 fine: *αἱ γὰρ δυναστεῖαι καὶ ὁ πλοῦτος διὰ τὴν τιμήν ἐστιν αἱρετά· οἱ γοῦν ἔχοντες αὐτὰ τιμᾶσθαι δι' αὐτῶν βούλονται.* — *δὲ* pro *γὰρ* coniicit Thurot.

6 *ὡς γὰρ προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι, ὅτι προςῆκε τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι, ζηλοῦσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν*] Quod putant ipsos decere probos esse viros, bonis enim illis abundare probos decere, hi quoque *ζηλωτικοὶ* sunt et bona illa in aliis admirantur; sed quaerendum de *τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι.* Multum turbant in his interpretes; Muretus corrigit: *ὡς προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι, ὅτι προσήκει τοῖς ἔχουσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν.* In quibus si quid placeat, quod coniungit verba: *ὅτι προσῆκε τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν, ζηλοῦσι*, probes. Vaterus p. 100: *ὅτι προσῆκον ἀγαθοῖς εἶναι τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι*, reliqua ex scholio addita censet, e quibus, cur haec bona admirentur, nemo perspicit. Schol. 38, 15: *ζηλοῦσι γὰρ τοιαῦτα ἀγαθὰ διὰ τὸ οἴεσθαι ἀγαθοὺς εἶναι καὶ διὰ τὸ ἔχειν τὰ ἔχειν τὰ ἀγαθὰ ἃ προσήκει ἔχειν τοὺς ἀγαθούς*, unde Vahlen p. 566 coniecit, Bekker[3] recepit: *ὅτι ἃ προσῆκε τοῖς ἀγαθοῖς ἔχουσι.* Quidni etiam *προσήκει*? si *ἀγαθῶς ἔχουσι*, i. e. *ἀγαθοῖς*, probum est, vulgata retinenda; scholiasta enim auctoris verba

non repetit, sed suo more explanat. Certum vero est *ἀγαθῶς* Top. V, 7 p. 136 b, 28. Stephanus p. 290: *ὡς γὰρ προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι. ζηλοῦσι γὰρ οἱ ζηλοῦντες τοὺς τὰ ἀγαθὰ ἔχοντας ἀγαθούς, ὅτι καὶ ἑαυτοῖς ἀγαθοῖς οὖσι προσῆκεν αὐτὰ ἔχειν. συντακτέον οὖν καὶ οὕτως, εἰ βούλει, διὰ τὸ σαφέστερον. ζηλοῦσι γάρ, λείπει τοὺς τὰ ἀγαθὰ εὐτυχήσαντας ἔχειν, ὡς προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι· διὰ τοῦτο γὰρ ζηλοῦσιν ὡς ἀγαθοὶ καὶ αὐτοί. εἶτα εἰπὲ ὅτι προσῆκε τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν, ἤγουν τὰ ζηλωτά.* Is non aliud quam quod legimus invenit. Conf. Brandis Philol. IV, 46.

10 *εἰ δ' ἐστὶ ζηλωτὰ τὰ ἔντιμα ἀγαθά*] Isocrat. Antid. § 142—149.

21 *καὶ ὧν ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια λέγονται ἢ ὑπὸ ποιητῶν ἢ λογογράφων*] Isocrat. Euag. § 40: *τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησάμενον τίς ἂν ῥήτωρ ἢ ποιητὴς ἢ λόγων εὑρετὴς ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσειεν*; ante Bekkerum *ἢ ῥήτωρ*, haud dubie praeter *ἢ* etiam *ῥήτωρ* est delendum; ipse enim alibi poetam et oratorem componit, ut Philipp. § 109: *περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν τῇ ψυχῇ προσόντων ἀγαθῶν οὔτε τῶν ποιητῶν οὔτε τῶν λογοποιῶν οὐδεμίαν φανήσεται μνείαν πεποιημένος.* § 144: *οὐδεὶς ἂν οὔτε λόγων εὑρετὴς οὔτε ποιητὴς ἐπαινέσειεν.* Ad Nicocl. § 7. 13. 48.

23 *καὶ τὸ ζηλοῦν τῷ καταφρονεῖν*] Substantivo verbum addit, in quo item concinnitas servanda est, unde reponendum quod Victorius tacite edidit: *καὶ τῷ ζηλοῦν τὸ καταφρονεῖν.* Vid. ad II, 3. Recepit Bekker[3].

29 *δι' ὧν μὲν οὖν τὰ πάθη ἐγγίγνεται καὶ διαλύεται, ἐξ ὧν αἱ πίστεις γίγνονται περὶ αὐτῶν εἴρηται*] Ita Bekkerus distinxit, quo fit, ut *ἐξ ὧν* et *περὶ αὐτῶν* in eodem membro ad idem vocabulum *παθῶν* pertineat, quod fieri nequit; Cod. Y et Basilienses editores coniungunt duas sententias: *καὶ ἐξ ὧν*; at non fiunt *πίστεις* de affectibus, sed ut I, 2 monuit, ex iis. Iam cum quod ceteri distinguunt, *περὶ αὐτῶν εἴρηται*, contra Aristotelis morem toties repetitum sit, *περὶ αὐτῶν* mala manu additum esse coniicias; legimus tamen I, 2:

ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς διώρισται περὶ αὐτῶν, exspectamus vero h. l. *περὶ τούτων*.

Cap. XII.

31 *Τὰ δὲ ἤθη ποῖοί τινες κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς τύχας, διέλθωμεν μετὰ ταῦτα.*] Quam tripartitam supra I, 2 argumentationem ostenderat: *τῶν δὲ διὰ τοῦ λόγου ποριζομένων πίστεων τρία εἴδη ἐστίν· αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος, αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀκροατὴν διαθεῖναί πως, αἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι.* Conf. I, 8. 9. III, 1. Postquam primo libro, quae ex re ipsa ducta singulis generibus conveniunt, docuit (quae enim omnibus communia sunt, infra exponuntur post *τὰ πάθη* et *ἤθη*), in secundo *τὰ πάθη* aggressus est; restat tertia pars, *ἤθη*, magni sane momenti, nam ut ipse dicit I, 2: *σχεδὸν ὡς εἰπεῖν κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος.* Ipsorum auditorum indolem oratorem perspectam cognitamque tenere necesse est, quo facilius oratione accommodata ad illorum animos viam sibi muniat, ut ipse auctor est II, 13: *τῶν μὲν οὖν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τὰ ἤθη τοιαῦτα, ὥστ' ἐπεὶ ἀποδέχονται πάντες τοὺς τῷ σφετέρῳ ἤθει λεγομένους λόγους καὶ τοὺς ὁμοίους, οὐκ ἄδηλον πῶς χρώμενοι τοῖς λόγοις τοιοῦτοι φανοῦνται καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ λόγοι.* Inde veram esse codicum lectionem et improbandam apparet eam, quam vetusta translatio sequitur: *τὰ δὲ ἤθη ποῖοί τινες καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις κατὰ τὰς ἡλικίας*, quamque Muretus Vaterus, p. 101—103 aliique probarunt. Similiter in Ethic. Eudem. II, 2 *τὰ ἤθη* considerantur *κατὰ τὰ πάθη* vel *κατὰ τὰς δυνάμεις τῶν παθημάτων* et *κατὰ τὰς ἕξεις*. Integer locus haud parum nostrum adiuvat: *λεκτέον δὴ κατὰ τί τῆς ψυχῆς ποῖ' ἄττα ἤθη. ἔσται δὲ κατά τε τὰς δυνάμεις τῶν παθημάτων καθ' ἃς ὡς παθητικοὶ λέγονται, καὶ κατὰ τὰς ἕξεις καθ' ἃς πρὸς τὰ πάθη ταῦτα λέγονται τῷ πάσχειν πως ἢ ἀπαθεῖς εἶναι. μετὰ ταῦτα ἡ διαίρεσις ἐν τοῖς ἀπηλλαγμένοις τῶν παθημάτων καὶ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν*

ἕξεων. λέγω δὲ πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα, θυμὸν φόβον αἰδῶ ἐπιθυμίαν, ὅλως οἷς ἕπεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ αἰσθητικὴ ἡδονὴ ἢ λύπη καθ' αὑτά. καὶ κατὰ μὲν ταῦτα οὐκ ἔστι ποιότης, ἀλλὰ πάσχει κατὰ δὲ τὰς δυνάμεις ποιότης. λέγω δὲ τὰς δυνάμεις καθ' ἃς λέγονται κατὰ τὰ πάθη οἱ ἐνεργοῦντες, οἷον ὀργίλος ἀνάλγητος ἐρωτικὸς αἰσχυντηλὸς ἀναισχύντικος. ἕξεις δέ εἰσιν ὅσαι αἴτιαί εἰσι τοῦ ταῦτα ἢ κατὰ λόγον ὑπάρχειν ἢ ἐναντίως οἷον ἀνδρία σωφροσύνη δειλία ἀκολασία. Ex quatuor rationibus considerari mores: *κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς τύχας*, singularis horum vocabulorum explanatio docet; et ideo postremum posuit mores, ne in affectibus eadem, quae in moribus exposuisset, essent repetenda; qualis enim esset iratus, amans, alii, satis declaravit. Non minus supra in exponendis virtutibus et vitiis, quem locum ipse laudat, morum mentionem fecit, unde et illa pars, quae *τὰς ἕξεις* continet, omitti poterat, sic enim I, 9: *μετὰ δὲ ταῦτα λέγωμεν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ· οὗτοι γὰρ σκοποὶ τῷ ἐπαινοῦντι καὶ ψέγοντι· συμβήσεται γὰρ ἅμα περὶ τούτων λέγοντας κἀκεῖνα δηλοῦν, ἐξ ὧν ποιοί τινες ὑποληφθησόμεθα κατὰ τὸ ἦθος, ἥπερ ἦν δευτέρα πίστις· ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν ἡμᾶς τε καὶ ἄλλον ἀξιόπιστον δυνησόμεθα ποιεῖν πρὸς ἀρετήν.* Reliqua igitur sunt quae exponat, *τὰ ἤθη κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς τύχας* cap. 12—17. Mira sunt quae Quintilianus V, 10 p. 400 Burm. in hoc libro invenisse sibi visus est: *debet etiam nota esse recte argumenta tractaturo vis et natura omnium rerum et quid quaeque earum plerumque efficiat. hinc enim sunt quae εἰκότα dicuntur; credibilium autem genera sunt tria . . . ideoque Aristoteles in secundo de arte Rhetorica libro diligentissime est exsecutus, quid cuique rei et quid cuique homini soleat accidere et quas res quosque homines, quibus rebus aut hominibus vel conciliasset vel alienasset ipsa natura, ut divitias quid sequatur aut ambitum aut superstitionem, quid boni probent, quid mali petant, quid milites, quid rustici, quo quaeque modo res vitari vel appeti soleat. verum hoc exsequi mitto; non enim longum tantum, sed etiam impossibile ac potius infinitum est*; *praeterea positum*

in communi omnium intellectu; si quis tamen desideravit, a quo peteret, ostendi. Crederes alium hunc de rhetorica librum aut dormitantem eum qui superstes est, evolvisse, unde et Muretus tom. III p. 767 Ruhnk.: puto eum nimis confisum esse memoriae suae; sed omnino negligenter hos libros tractavit, unde tot eius de his errores, neque iniuria a Petro Victorio ad h. l. p. 333 vehementer castigatur.

34 *περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρότερον*] Melius abest *πρότερον*, modo enim de his disputavit neque medium aliud insertum legitur, et statim sequitur item *πρότερον*, recte positum. Conf. Düntzer zu Ar. Poetik p. 54. Neque sufficit novam hoc capite incipere quaestionem de moribus, separatam ab affectibus, ut histor. anim. IV, 1 p. 523, 33, ubi novus incipit liber, item libro V. Sunt tamen pauci loci, qui contra afferri possint; VIII, 1 p. 588 b, 11 pertinent ad v. 5. VIII, 17 p. 600 b, 18 intelligit quae ibidem a, 30, at sunt quaedam interiecta. Pol. I, 10 p. 1258, 34 intelligit quae v. 21 leguntur. Quid, si verba *περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρότερον* et *εἴρηται δὲ περὶ τούτων πρότερον* varietas sit lectionis eiusdem loci?

36 *καὶ ποῖα προαιροῦνται*] I, 6 p. 1363, 19. Virtutes exposuit I, 9.

37 *ἡλικίαι δ' εἰσὶ νεότης καὶ ἀκμὴ καὶ γῆρας*] Naturae ordinem hic sequitur; ipse propter oppositionem contrariam sic exponit: *νεότης καὶ γῆρας καὶ ἀκμὴ* et cap. 14 fine: *περὶ μὲν οὖν νεότητος καὶ γήρως καὶ ἀκμῆς ποίων ἠθῶν ἐστὶν ἕκαστον, εἰρήσθω τοσαῦτα.*

pag. 1389 1 *τύχην δὲ λέγω εὐγένειαν καὶ πλοῦτον καὶ δυνάμεις*] Eodem ordine haec exponuntur cap. 15—17, sed multitudinis numerus vocabuli *δύναμις* ibi non apparet; Muretus et hic *δύναμιν* vertit. *τύχην* quod ex A et vet. transl. restitutum est pro *τύχας*, quod superioribus convenit, abstracte intelligendum, ut II, 17: *περὶ μὲν οὖν τῶν καθ' ἡλικίαν καὶ τύχην ἠθῶν εἴρηται.*

3 *οἱ μὲν οὖν νέοι τὰ ἤθη εἰσὶν ἐπιθυμητικοί, καὶ οἷοι ποιεῖν ὧν ἂν ἐπιθυμήσωσιν*] Topic. III, 2: *καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ καιρῷ μεῖζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἱρετώτερον, οἷον τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρᾳ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι· μεῖζον γὰρ ἐν τῷ γήρᾳ δύναται. κατὰ ταῦτα δὲ*

καὶ ἡ φρόνησις ἐν τῷ γήρᾳ αἱρετώτερον· οὐδεὶς γὰρ τοὺς νέους αἱρεῖται ἡγεμόνας διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν φρονίμους εἶναι. ἡ δ' ἀνδρία ἀνάπαλιν· ἐν τῇ νεότητι γὰρ ἀναγκαιοτέρα ἡ κατὰ τὴν ἀνδρίαν ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη· μᾶλλον γὰρ οἱ νέοι τῶν πρεσβυτέρων ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐνοχλοῦνται.

3 *οἷοι ποιεῖν ὧν ἂν ἐπιθυμήσωσιν*] Solus A *ἃ*, quod rarius et praeter morem in vulgarem usum correctum est.

4 *καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν μάλιστα ἀκολουθητικοί εἰσι τῇ περὶ τὰ ἀφροδίσια καὶ ἀκρατεῖς ταύτης*] *τῇ* pro *ταῖς*, quod in A et vet. transl., vel *τῆς*, quod in reliquis libris est, emendavit Victorius in script. comment. Bentleius ad Horat. Serm. II, 5, 79, conf. Wolfius ap. Vater. p. 212. Singularem flagitat *ταύτης*, isque melius sententiae convenit, ne *τούτων* corrigas, quamvis ut *ἡδοναί*, sic et *ἐπιθυμίαι ἀφροδισίων* dicatur, Ethic. Nicom. VII, 5: *θυμὸς γὰρ καὶ ἐπιθυμίαι ἀφροδισίων καὶ ἔνια τῶν τοιούτων ἐπιδήλως καὶ τὸ σῶμα μεθιστᾶσιν, ἐνίοις δὲ καὶ μανίας ποιοῦσιν.* De re Ethic. Nic. III, 13: *τῶν δ' ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν κοιναὶ δοκοῦσιν εἶναι, αἱ δ' ἴδιοι καὶ ἐπίθετοι, οἷον ἡ μὲν τῆς τροφῆς φυσική . . καὶ εὐνῆς φησὶν Ὅμηρος ὁ νέος καὶ ἀκμάζων, τὸ δὲ τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε, οὐκέτι πᾶς, οὐδὲ τῶν αὐτῶν.* VIII, 3. Eudem. VII, 2.

Isocr. Nicocles § 44: *χρὴ δὲ δοκιμάζειν τὰς ἀρετὰς οὐκ ἐν ταῖς αὐταῖς ἰδέαις ἁπάσας, ἀλλὰ τὴν μὲν δικαιοσύνην ἐν ταῖς ἀπορίαις, τὴν δὲ σωφροσύνην ἐν ταῖς δυναστείαις, τὴν δ' ἐγκράτειαν ἐν ταῖς τῶν νεωτέρων ἡλικίαις . . ἐκράτησα ταύτην ἔχων τὴν ἡλικίαν, ἐν ᾗ τοὺς πλείστους ἂν εὕροιμεν πλεῖστα περὶ τὰς πράξεις ἐξαμαρτάνοντας,* atque eius *σωφροσύνην* ostenderat § 36—42.

6 *εὐμετάβολοι δὲ καὶ ἁψίκοροι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας*] Horat. ad Pison. v. 165.

10 *καὶ οἷοι ἀκολουθεῖν τῇ ὁρμῇ*] Non cuivis impetui, sed ei cuius origo *θυμὸς* est, ut praestet quod in A legitur *ὀργῇ*. Id mutatum esse videtur propter praecedens *ὀξύθυμοι*, ut *τῇ ὁρμῇ* idem sit quod *τῇ ὀξύτητι τοῦ θυμοῦ*.

13 *μᾶλλον*] *Maxime* vet. tr. *τὸ φιλότιμον* et *φιλόνι-*

κον tam arcte cohaerent, ut *μάλιστα* non desideretur. Eadem varietas b, 33.

15 *φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστα*] Plat. Rep. VIII p. 386 (549): *οὐκοῦν καὶ χρημάτων ὁ τοιοῦτος νέος μὲν ὢν καταφρονοῖ ἄν, ὅσῳ δὲ πρεσβύτερος γίγνοιτο, μᾶλλον ἀεὶ ἀσπάζοιτο ἂν τῷ τε μετέχειν τῆς τοῦ φιλοχρημάτου φύσεως καὶ μὴ εἶναι εἰλικρινὴς πρὸς ἀρετὴν διὰ τὸ ἀπολειφθῆναι τοῦ ἀρίστου φύλακος*; Horatius: *utilium tardus provisor, prodigus aeris.* Arist. Ethic. Nicom. IV, 2: *ἐλευθεριώτεροι δὲ εἶναι δοκοῦσιν οἱ μὴ κτησάμενοι ἀλλὰ παραλαβόντες τὴν οὐσίαν· ἄπειροί τε γὰρ τῆς ἐνδείας καὶ πάντες ἀγαπῶσι μᾶλλον τὰ αὑτῶν ἔργα ὥσπερ οἱ γονεῖς καὶ οἱ ποιηταί.*

16 *ὥσπερ τὸ Πιττακοῦ ἔχει ἀπόφθεγμα εἰς Ἀμφιάραον*] Intercidit Pittaci dictum; fictas nugas schol. affert: *ὁ Πιττακὸς ἐδίδου τῷ Ἀμφιαράῳ τῷ μάντει χρήματα, ὁ δ' οὐκ ἠθέλησε λαβεῖν, ὅθεν καὶ ὁ Πιττακὸς λέγει πρὸς αὐτόν, σὺ δ' οὔπω χρυσῶν ἔρωτος ἐγεύσω. ἢ γὰρ ἂν χεῖρας ἑτοίμους εἶχες λαβεῖν.* Stephanus p. 290: *ὥσπερ ἔχει τὸ τοῦ Πιττακοῦ πρὸς Ἀμφιάραον. ὁ Πιττακὸς ὡς ἔοικε τραγῳδίαν ἐμελέτησεν εἰς Ἀμφιάραον ἐκεῖνον τὸν στρατηγικώτατον καὶ μαντικώτατον. οὗτος γὰρ ἔγνω ὡς ἐν τῷ Θηβαϊκῷ ἀναιρεθήσεται πολέμῳ ὡς μάντις. διὸ τοῦτο μηνυόμενος παρὰ τοῦ Ἀδράστου ἐλθεῖν εἰς τὸν πόλεμον οὐχ ὑπήκουσεν, ἕως τῇ αὐτῇ γυναικὶ Ἐριφύλῃ ἔστειλε χρυσέους κόσμους καὶ χρήματα πρὸς Ἀμφιάραον, ὁ δὲ ταῦτα οὐκ ἐδέξατο. τοῦτο γοῦν μελετῶν ὁ Πιττακὸς ἀπεφθέγξατο περὶ τοῦ χρυσοῦ.*

17 *καὶ οὐ κακοήθεις ἀλλ' εὐήθεις*] Plat. Rep. III p. 149 (409): *διὸ δὴ καὶ εὐήθεις νέοι ὄντες οἱ ἐπιεικεῖς φαίνονται καὶ εὐεξαπάτητοι ὑπὸ τῶν ἀδίκων ἅτε οὐκ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς παραδείγματα ὁμοιοπαθῆ τοῖς πονηροῖς.* In his vocabulis *εὔηθες* et *κακόηθες* ludit Plato Rep. III p. 134 (400), Demosth. pro Ctesiph. § 11.

19 *καὶ εὐέλπιδες· ὥσπερ γὰρ οἱ οἰνωμένοι, οὕτω διάθερμοί εἰσιν οἱ νέοι ὑπὸ τῆς φύσεως*] Aristot. Probl. p. 955, 1: *τὸ δὲ θερμὸν τὸ περὶ τὸν τόπον, ᾧ φρονοῦμεν καὶ ἐλπίζομεν, ποιεῖ εὐθύμους, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ πί-*

νειν εἰς μέθην πάντες ἔχουσι προθύμως, ὅτι πάντας ὁ οἶνος ὁ πολὺς εὐέλπιδας ποιεῖ, καθάπερ ἡ νεότης τοὺς παῖδας. τὸ μὲν γὰρ γῆρας δύσελπί ἐστιν, ἡ δὲ νεότης ἐλπίδος πλήρης.

25 *τῇ γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ*] Ut seq. capite de senibus: *καὶ φιλόζωοι καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ διὰ τὸ τοῦ ἀπόντος εἶναι τὴν ἐπιθυμίαν.* Significat primum et postremum tempus, initium et finem vitae. Ceterum Bekkerus egregie ad *οἴονται*, quod ineptum est, adnotavit: *an οἷόν τε*? Certissima est emendatio. Idem vitium infra II, 23 p. 1398 b, 23.

26 *καὶ εὐεξαπάτητοί εἰσι*] Vet. tr. *καὶ ἐξαπάτητοι δ' εἰσί*, id ut in topicis libri primi et alibi saepius occurrit, ita neque hoc neque sequenti capite invenitur. Huius contrarium in senum descriptione non apparet, cetera omnia recte sibi respondent; hic vero de iuvenibus desiderantur contrarie dicta, quae de senibus p. 1389 b, 32 leguntur, *καὶ φιλόζωοι* . . nam quod deinde sequitur *καὶ φίλαυτοι μᾶλλον ἢ δεῖ* oppositum est verbis *καὶ φιλόφιλοι καὶ φιλέταιροι*. At etiam iuvenes *φιλόζωοι* sunt nec vitae contemtores, sed ita ut *τὸ καλὸν* pluris faciant, cuius exemplum est Achilles p. 1359, 2. Quare hoc non multum requiritur.

28 *τό τε ἐλπίζειν ἀγαθόν τι θαρραλέον ἐστίν*] Ulricus notante Vatero p. 104 emendat *θαρραλέου*, ut aeque atque in praecedente persona notetur, quod ut non falsum, sic necessarium non est.

29 *καὶ αἰσχυντηλοί· οὐ γάρ πω καλὰ ἕτερα ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ πεπαίδευνται ὑπὸ τοῦ νόμου μόνον*] Non nisi iusta et proba a parentibus acceperunt et docti sunt; ipsi nondum experti sunt alia multa esse honesta. Muretus: nondum enim percipiunt, quae pulchra sunt expetenda esse, sed a lege tantum instituti sunt; adnotans haec: itaque ubi spes est latendi, facile admittunt in se turpia. Correxisse videtur, nescio quo iure: *τὰ καλὰ αἱρετά*. Ulricus *ἀλλ' ἃ πεπαίδευνται* parum apte scribit; ex usu enim esset *ἢ ἃ*

31 *οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ βίου πω τεταπείνωνται*] Sic Bekkerus correxit, et corr. D, deteriores *ποτε*, A et vet. transl.

οὔπω, neque similem locum, in quo οὐ . . οὔπω proxime coniuncta leguntur, invenire memini; alius enim generis est Analyt. post. I, 5: *διὰ τοῦτο οὐδ' ἄν τις δείξῃ καθ' ἕκαστον τὸ τρίγωνον ἀποδείξει ἢ μιᾷ ἢ ἑτέρᾳ ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἕκαστον, τὸ ἰσόπλευρον χωρὶς καὶ τὸ σκαληνὸν καὶ τὸ ἰσοσκελές, οὔπω οἶδε τὸ τρίγωνον ὅτι δύο ὀρθαῖς.* Fortasse οὔπω aliena manu insertum est, supra quoque v. 21: *ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μήπω πολλὰ ἀποτετυχηκέναι* et A et vet. transl. exhibent *μὴ πολλά.* Simpliciter etiam ex contrario infra de senibus cap. 13: *καὶ μικρόψυχοι διὰ τὸ τεταπεινῶσθαι ὑπὸ τοῦ βίου.*

37 *καὶ φιλόφιλοι*] Ethic. Nicom. VIII, 3: *μάλιστα δ' ἐν τοῖς πρεσβύταις ἡ τοιαύτη (πρὸς τὸ συμφέρον) δοκεῖ φιλία γίνεσθαι (οὐ γὰρ τὸ ἡδὺ οἱ τηλικοῦτοι διώκουσιν ἀλλὰ τὸ ὠφέλιμον), καὶ τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ νέων ὅσοι τὸ συμφέρον διώκουσιν. οὐ πάνυ δ' οἱ τοιοῦτοι οὐδὲ συζῶσι μετ' ἀλλήλων· ἐνίοτε γὰρ οὐδ' εἰσὶν ἡδεῖς· οὐδὲ δὴ προσδέονται τῆς τοιαύτης ὁμιλίας, ἐὰν μὴ ὠφέλιμοι ὦσιν· ἐπὶ τοσοῦτον γάρ εἰσιν ἡδεῖς ἐφ' ὅσον ἐλπίδας ἔχουσιν ἀγαθοῦ. ἡ δὲ τῶν νέων φιλία δι' ἡδονὴν εἶναι δοκεῖ· κατὰ πάθος γὰρ οὗτοι ζῶσι, καὶ μάλιστα διώκουσι τὸ ἡδὺ αὐτοῖς καὶ τὸ παρόν· τῆς ἡλικίας δὲ μεταπιπτούσης καὶ τὰ ἡδέα γίνεται ἕτερα. διὸ ταχέως γίνονται φίλοι καὶ παύονται· ἅμα γὰρ τῷ ἡδεῖ ἡ φιλία μεταπίπτει, τῆς δὲ τοιαύτης ἡδονῆς ταχεῖα ἡ μεταβολή. καὶ ἐρωτικοὶ δ' οἱ νέοι· κατὰ πάθος γὰρ καὶ δι' ἡδονὴν τὸ πολὺ τῆς ἐρωτικῆς· διόπερ φιλοῦσι καὶ ταχέως παύονται, πολλάκις τῆς αὐτῆς ἡμέρας μεταπίπτοντες. συνημερεύειν δὲ καὶ συζῆν οὗτοι βούλονται· γίνεται γὰρ αὐτοῖς τὸ κατὰ φιλίαν οὕτως.* Ethic. Eudem. VII, 2 p. 1236, 38.

A et vet. transl.: *καὶ φιλόφιλοι καὶ φίλοι καὶ φιλέταιροι,* in quo alia compositio latere videtur, v. c. *φιλερασταὶ* vel simile. Conf. p. 1250 b, 33. Ceteri *καὶ φίλοι* omittunt. — *φιλοίκειοι* correxit Vahlen, recepit Bekker[3] ex p. 1251 b, 35: *ἔτι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα οἷον φιλοίκειον εἶναι καὶ φιλόφιλον, φιλέταιρον, φιλόξενον, φιλάνθρωπον καὶ φιλόκαλον.*

pag. 1389 b 3 *παρὰ τὸ Χιλώνειον*] Alii aliis tribuunt, vid. Menagius

ad Diogen. I, 41. Heind. ad Plat. Protag. p. 584. Astius p. 166. Schol. Eurip. Hipp. 264.

7 *τοῦτο γὰρ αἴτιόν ἐστι καὶ τοῦ πάντα ἄγαν*] Quod prava hac opinione, se omnia intelligere, ducuntur neque ut senes, cauti et dubii agunt, etiam in rebus gerendis modum excedunt, quare huius mali ille fons est; mala enim sententia mala facta parit. I. M. Gesnerus in Chrestomathia graeca scribit: *τούτου γὰρ αἴτιόν ἐστι καὶ τὸ πάντα ἄγαν*, et sane si in omnibus modum excedunt, et in his transsilient, quod si voluisset auctor, nulla apparet causa, cur id adderet, et si addidisset, scripsisset *καὶ γὰρ τούτου*. Conf. Vaterus p. 106.

7 *καὶ τὰ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς ὕβριν καὶ οὐ κακουργίαν*] *καὶ* ante *οὐ* om. A., unde coniicias: *εἰς ὕβριν, οὐκ εἰς κακουργίαν*, ita vet. tr. *in contumeliam, non in nequitiam*, et infra cap. 13 p. 1390, 18: *καὶ τἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς κακουργίαν, οὐκ εἰς ὕβριν*, at vero etiam hic quod omisit Bekkerus, ex A apud Victorium et Gaisf. enotatum est *οὐχ ὕβριν*, ut altero loco *εἰς ὕβριν, οὐ κακουργίαν*, altero *εἰς κακουργίαν, οὐχ ὕβριν* scribendum esse dubitare non liceat.

12 *εὐτράπελοι*] A *φιλευτράπελοι*, id et p. 1251, 20, neque obstat, quod cap. 13 p. 1390, 23 *οὐκ εὐτράπελοι* senes dicuntur; unde hic locus correctus esse videtur, sed potius ibi quoque *οὐ φιλευτράπελοι* scribendum erit quam id quod A praestat, hic negligendum, cap. 17 p. 1391, 22: *φιλοτιμότεροι γὰρ καὶ ἀνδρωδέστεροί εἰσι*, idem A *φιλανδρωδέστεροι*. Cf. Isocr. Areop. § 49.

13 *τὸ μὲν οὖν τῶν νέων τοιοῦτόν ἐστιν ἦθος*] Haec desunt in vet. transl. fortasse casu; nam propter *est* repetitum (et ceteri libri *ἦθός ἐστιν* scribunt) facile excidere poterant. Non negligendum tamen infra cum senioribus iuniores coniunctos esse: *τῶν μὲν οὖν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τὰ ἤθη τοιαῦτα*. Equidem de veritate huius commatis non dubito.

Cap. XIII.

16 *ἡμαρτηκέναι*] *ἐξημαρτηκέναι* A, quod gravius est.

17 *ἧττόν τε ἄγαν*] *Minus autem valde* vet. tr. male.

Oppositum est quod supra de iuvenibus dictum est: *πάντα γὰρ ἄγαν πράττουσιν.* Unde minus recte facili quidem structura, sed deteriore sententia edit. Par. et Rassow observ. crit. in Arist. p. 32 *ἄγανται.*

18 *ἀμφισβητοῦντες*] *ἀμφιδοξοῦντες* A et vet. tr. egregie, mutatum haud dubie, quod rem controversam flagitarent, a qua et contra quam disputarent dubii et ambigui.

23 *διὰ ταὐτὰ*] Sic Ulricus et Vaterus, scil. quod sunt *ἄπιστοι* et *καχύποπτοι*, ceteri *ταῦτα.*

23 *ἀλλὰ κατὰ τὴν Βίαντος ὑποθήκην καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες*] Cap. 21: *δεῖ φιλεῖν οὐχ ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα· ἐπιβούλου γὰρ θάτερον. ἢ ὧδε. οὐκ ἀρέσκει δέ μοι τὸ λεγόμενον· δεῖ γὰρ τόν γ' ἀληθινὸν φίλον ὡς φιλήσοντα ἀεὶ φιλεῖν. καὶ οὐδὲ τὸ μηδὲν ἄγαν. δεῖ γὰρ τούς γε κακοὺς ἄγαν μισεῖν.* Diogen. I, 87 de Biante: *ἔλεγε τὸν βίον οὕτω μετρεῖν ὡς καὶ πολὺν καὶ ὀλίγον χρόνον βιωσομένους καὶ φιλεῖν ὡς μισήσοντας· τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι κακούς.* In quibus contrarium *καὶ μισεῖν ὡς φιλήσοντας* fortasse de industria omissum est; parum enim ratio addita his conveniet; omittit et Cicero de amicitia cap. 16: *negabat ullam vocem inimiciorem amicitiae potuisse reperiri quam eius qui dixisset, ita amare oportere ut si aliquando esset osurus, nec vero se adduci posse, ut hoc quemadmodum putaretur, a Biante dictum esse crederet, qui sapiens habitus esset unus e septem; impuri cuiusdam aut ambitiosi aut omnia ad suam potentiam revocantis esse sententiam.* ibique interpp. Sed Scipio, ut Aristoteles infra cap. 21, contrariam sententiae partem sciens negligere potuit, ne quem vituperaret, et laudare cogeretur. Integrum Biantis praeceptum Sophoclis Aiax v. 676—682 probat, ubi vid. Lobeckius, et Demosthenes in Aristocr. p. 660 § 122: *ἔστι γὰρ οὐχ ὑγιαινόντων, οἶμαι, ἀνθρώπων οὔθ' ὅταν τινὰ ὑπειλήφωσι φίλον, οὕτω πιστεύειν ὥστε, ἂν ἀδικεῖν ἐπιχειρῇ, τὸ ἀμύνασθαι σφῶν αὐτῶν ἀφελέσθαι, οὔθ' ὅταν ἐχθρόν τινα ἡγῶνται, οὕτως αὖ μισεῖν ὥστ', ἐὰν παυσάμενος βούληται φίλος εἶναι, τὸ ποιεῖν ἐξεῖναι ταῦτα κωλῦσαι· ἀλλ' ἄχρι τούτου καὶ φιλεῖν, οἶμαι, χρὴ καὶ μισεῖν, μηδετέρου τὸν καιρὸν ὑπερβάλλοντας.*

27 καὶ ἀνελεύθεροι] Horat.: *quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti.* Ethic. Nicom. IV, 3 p. 1121 b, 12: ἡ δ' ἀνελευθερία ἀνίατός ἐστιν· δοκεῖ γὰρ τὸ γῆρας καὶ πᾶσα ἀδυναμία ἀνελευθέρους ποιεῖν, καὶ συμφυέστερον τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀσωτίας· οἱ γὰρ πολλοὶ φιλοχρήματοι μᾶλλον ἢ δοτικοί. IX, 7: ἔτι δὲ τὰ ἐπιπόνως γενόμενα πάντες μᾶλλον στέργουσιν, οἷον καὶ τὰ χρήματα οἱ κτησάμενοι τῶν παραλαβόντων. Plat. de rep. p. 330 St.: ἔδοξας οὐ σφόδρα ἀγαπᾶν τὰ χρήματα, τοῦτο δὲ ποιοῦσιν ὡς τὸ πολὺ οἳ ἂν μὴ αὐτοὶ κτήσωνται· οἱ δὲ κτησάμενοι διπλῇ ἢ οἱ ἄλλοι ἀσπάζονται αὐτά. ὥσπερ γὰρ οἱ ποιηταὶ τὰ αὑτῶν ποιήματα καὶ οἱ πατέρες τοὺς παῖδας ἀγαπῶσι, ταύτῃ τε δὴ καὶ οἱ χρηματισάμενοι περὶ τὰ χρήματα σπουδάζουσιν ὡς ἔργον ἑαυτῶν, καὶ κατὰ τὴν χρείαν ᾗπερ οἱ ἄλλοι. conf. ibi interpr. Thucyd. II, 44: τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγήρων μόνον, καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀχρείῳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινές φασι, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι.

30 καὶ δειλοὶ καὶ πάντα προφοβητικοί] Vid. Bentl. ad Hor. art. poet. v. 172:

vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
dilator, spe longus, iners, pavidusque futuri.

32 ὥστε προωδοποίηκε τὸ γῆρας τῇ δειλίᾳ· καὶ γὰρ ὁ φόβος κατάψυξίς τίς ἐστιν] Probl. XXX p. 954 b. 10: ὥστε φοβερόν τι ὅταν εἰσαγγελθῇ, ἐὰν μὲν ψυχροτέρας οὔσης τῆς κράσεως τύχῃ, δειλὸν ποιεῖ· προωδοπεποίηκε γὰρ τῷ φόβῳ καὶ ὁ φόβος καταψύχει. δηλοῦσι δὲ οἱ περίφοβοι. τρέμουσι γάρ. ubi in verbo repetitum augmentum observa, quod et h. l. in A sec. manus restituit; idem locus vocabulum ὁ φόβος in vet. tr. fortuito desiderari docet.

33 καὶ μάλιστα] καὶ μᾶλλον A, vet. tr.

35 καὶ οὗ δὲ ἐνδεεῖς, τούτου μάλιστα ἐπιθυμεῖν] δὲ accessit ex A, invenit et interpres, sed locum mutavit: *hoc autem maxime,*- delendum potius est καὶ aut ante μάλιστα ponendum. Ex eodem A infinitivus redditus est, ceteri ἐπιθυμοῦσι.

35 καὶ φίλαυτοι μᾶλλον ἢ δεῖ] φίλαυτοι A et vet. tr., ceteri φιλαίτιοι, id si probamus, nil senes φιλαύτους esse

dictum est; atque id requiritur, dicit enim in sequenti loco *διὰ τὸ φίλαυτοι εἶναι.*

37 *τὸ μὲν γὰρ συμφέρον αὐτῷ ἀγαθόν ἐστι, τὸ δὲ καλὸν ἁπλῶς*] I, 6 p. 1365, 35. I, 9 p. 1366 b, 37 seqq.

pag. 1390 7 *καὶ ζῶσι τῇ μνήμῃ μᾶλλον ἢ τῇ ἐλπίδι*] Pericles ap. Thucyd. II, 44 occisorum patres aetate iam provectiores quam qui alios procreent filios, his verbis consolatur: *ὅσοι δ' αὖ παρηβήκατε, τόν τε πλείονα κέρδος ὃν εὐτυχεῖτε βίον ἡγεῖσθε καὶ τόνδε βραχὺν ἔσεσθαι, καὶ τῇ τῶνδε εὐκλείᾳ κουφίζεσθε. τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγήρων μόνον, καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀχρείῳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινές φασι, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι.* Quibus et quae infra dicit Ar. senes *πρακτικοὺς* esse *κατὰ τὸ κέρδος*, optime illustrantur.

13 *ὥστε οὔτ' ἐπιθυμητικοὶ οὔτε πρακτικοὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας*] Transponunt A et vet. tr. *πρακτικοὶ οὔτ' ἐπιθυμητικοί*, quod non probandum; respondent enim quae de iuvenibus supra sunt dicta *εἰσὶν ἐπιθυμητικοὶ καὶ οἷοι ποιεῖν ὧν ἂν ἐπιθυμήσωσιν.* Sed paulo post iidem recte *διὸ σωφρονικοὶ* omissa particula *καί*, qua facile caremus.

18 *καὶ τἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς κακουργίαν, οὐκ εἰς ὕβριν*] Praeter A et vet. transl. ceteri omnes *ἀδικίαν*, non *κακουργίαν.* Tum vero scribe ex A *οὐχ ὕβριν*, vid. ad cap. 12 p. 1389 b, 7.

23 *φιλογέλοιοι*] Ut statim dicit *τῷ φιλογέλωτι*, ita supra cap. 12 fine de iisdem *φιλογέλωτες*, ut mira sit adiectivi variatio, accedit in A exstare *φιλόγελοι*, an forma *φιλόγελῳ* usus est Aristoteles, ut Athenaeus *φιλόγελως ὄντας* p. 261 d, ubi alii *φιλογέλωτας*? ex ipso Aristotele apud Stobaeum I, 18 (p. 1251, 19) *φιλόγελων εἶναι*, ubi Barocc. *φιλογέλοιον.* III, 2 p. 1405, 13 A *νέοι* pro *νέῳ* praebet.

Cap. XIV.

30 *ὑπερβολήν*] Quod in utraque aetate nimium et ideo malum est; poterat item dicere: *ἑκατέρων ἀφαιροῦντες τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν*, ut infra: *ὅσα δ' ὑπερβάλλουσιν ἢ ἐλλείπουσι.*

3 *καὶ σώφρονες μετ' ἀνδρίας καὶ ἀνδρεῖοι μετὰ σωφροσύνης*] Coniungunt quae plerumque disiuncta sunt, ut Pericles de Atheniensibus apud Thuc. II, 40: *φιλοκαλοῦμεν γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας.* pag. 1390 b

10 *ἀκμάζει δὲ τὸ μὲν σῶμα ἀπὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μέχρι τῶν πεντεκαιτριάκοντα, ἡ δὲ ψυχὴ περὶ τὰ ἑνὸς δεῖν πεντήκοντα*] Solonem secutus est, qui septenarium numerum ad hominum aetates dividendas adhibuit fragm. XIV, 7:

τῇ δὲ τετάρτῃ πᾶς τις ἐν ἑβδομάδ' ἐστὶν ἄριστος
ἰσχύν, οἵ τ' ἄνδρες σήματ' ἔχουσ' ἀρετῆς.

et tum v. 11:

τῇ δ' ἕκτῃ περὶ πάντα καταρτύεται νόος ἀνδρός,
οὐδ' ἔρδειν ἔθ' ὁμῶς ἔργ' ἀπάλαμνα θέλει.
ἑπτὰ δὲ νοῦν καὶ γλῶσσαν ἐν ἑβδομάσιν μέγ' ἄριστος
ὀκτώ τ'· ἀμφοτέρων τέσσαρα καὶ δέκ' ἔτη.

Vid. Hippocratis aliorumque divisiones ap. Censorinum de die natali cap. 14 ibiq. Lindenbr. p. 96. Solonis versus, quos a Christiano vel Iudaeo confictos censuit Porsonus, ab Aristotele indicari Polit. VII, 16 monuit iam Victorius: *διὸ κατὰ τὴν διανοίας ἀκμήν, αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τοῖς πλείστοις ἥνπερ τῶν ποιητῶν τινὲς εἰρήκασιν οἱ μετροῦντες ταῖς ἑβδομάσι τὴν ἡλικίαν, περὶ τὸν χρόνον τὸν τῶν πεντήκοντα ἐτῶν.* Ex his videatur improbandum esse quod A et vet. transl. *ψυχὴ ἑνὸς δεῖ πεντήκοντα* praebent, omissis *περὶ τά*; id enim contra Solonis sententiam animum a tricesimo usque ad undequinquagesimum annum maxime vigere significaret. Aristot. Pol. VII, 17 fine: *δύο δ' εἰσὶν ἡλικίαι, πρὸς ἃς ἀναγκαῖον διῃρῆσθαι τὴν παιδείαν, μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἑπτὰ μέχρι ἥβης καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀφ' ἥβης μέχρι τῶν ἑνὸς καὶ εἴκοσιν ἐτῶν. οἱ γὰρ ταῖς ἑβδομάσι διαιροῦντες τὰς ἡλικίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λέγουσιν οὐ καλῶς, δεῖ δὲ τῇ διαιρέσει τῆς φύσεως ἐπακολουθεῖν.* In quibus Muretus tom. III p. 766 R. corrigit *οὐ κακῶς*, ne inconstans sit Aristoteles, qui et hic et alibi illorum rationem sequitur et probat. Mihi doctus quidam ex ingenio verba *περὶ τὰ* inseruisse videtur. Dionysius 4, 29: *οὐ πολὺ ἀποδέῃ πεντηκονταετὴς εἶναι, κράτιστα δὲ ἄνθρωποι φρονεῖν πεφύκασιν οἱ περὶ ταύτην μάλιστα γενόμενοι τὴν ἡλικίαν.* et 31 de eodem: *ὅτε γ'*

εἰς τὴν κρατίστην παρεγενόμην τοῦ σώματος καὶ τῆς φρονήσεως ἀκμήν, τριάκοντα γεγονὼς ἐτῶν. Vides Dionysium hunc Aristotelis locum secutum esse. Macrob. somn. Scip. I, 6, 75: *notandum vero quod cum numerus septem se multiplicat, facit aetatem, quae proprie perfecta et habetur et dicitur, adeo ut illius aetatis homo, utpote qui perfectionem et attigerit iam et necdum praeterierit, et consilio aptus sit nec ab exercitio virium alienus habeatur.* Schol. 39, 20: *περὶ τὴν πέμπτην ἡλικίαν ἀκμάζει τὸ σῶμα· πεντάκις γὰρ ἑπτὰ λε, περὶ δὲ τῷ τέλει τῆς ἑβδόμης ἡλικίας παρακμάζει ἡ ψυχὴ ἑπτάκις ἑπτά, τεσσαρακονταεννέα.*

Cap. XV.

19 *ἡ δ' εὐγένεια ἐντιμότης τις προγόνων ἐστίν*] *τις* om. A et vet. transl. Polit. IV, 8: *ἡ γὰρ εὐγένειά ἐστιν ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετή.* III, 13: *εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους.*

20 *καὶ καταφρονητικὸν καὶ τῶν ὁμοίων*] Alterum *καὶ* si iure positum est, significat nobiles vel alios item nobilitate praestantes, sed ipsorum maioribus non pares contemnere; nam si horum maiores eosdem magistratus vel imperia gesserunt, neque tamen aeque longinquo temporis spatio distant, cum illis contendere non possunt et contemnuntur, unde *ταὐτά*, non *ταῦτα* et Victorius in scriptis commentariis et Vaterus p. 108 coniecerant; sed non opus, *ταῦτα* enim omnia quae ad nobilitatem pertinent, comprehendit.

21 *ἐντιμότερα καὶ εὐαλαζόνευτα*] *et magis iactabilia* vet. tr. Comparativum, nisi ipse interpres primus dedit, propter concinnitatem alteri adiectivo illatum fuisse puto.

22 *ἔστι δὲ εὐγενὲς μὲν κατὰ τὴν τοῦ γένους ἀρετήν, γενναῖον δὲ κατὰ τὸ μὴ ἐξίστασθαι τῆς φύσεως*] *περὶ τὰ ζῷα ἱστορ.* I, 1 p. 488, 18: *εὐγενὲς μὲν γάρ ἐστι τὸ ἐξ ἀγαθοῦ γένους, γενναῖον δὲ τὸ μὴ ἐξιστάμενον ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως.* Polit. III, 13 p. 1283, 34: *οἱ δ' ἐλεύθεροι καὶ εὐγενεῖς ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων· πολῖται γὰρ μᾶλλον οἱ γενναιότεροι τῶν ἀγεννῶν . . . εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους.*

23 ὅ περ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐ συμβαίνει τοῖς εὐγενέσιν, ἀλλ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ εὐτελεῖς] Eurip. Heraclid. v. 325:

εὐγενὴς δ' ἀν' Ἑλλάδα
σῴζεις πατρῴαν δόξαν· ἐξ ἐσθλῶν δὲ φύς,
οὐδὲν κακίων τυγχάνεις γεγὼς πατρός,
παύρων μετ' ἄλλων. ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως
εὕροις ἄν, ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός.

25 φορὰ γάρ τίς ἐστιν ἐν τοῖς γένεσιν ἀνδρῶν ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ τὰς χώρας γιγνομένοις] Pindari locos Gaisf. laudavit Nem. VI, 15: τεκμαίρει καί νυν Ἀλκιμίδας τὸ συγγενὲς ἰδεῖν Ἄγχι καρποφόροις ἀρούραισιν, αἵτ' ἀμειβόμεναι Τόκα μὲν ὦν βίον ἀνδράσιν ἐπηετανὸν ἐκ πεδίων ἔδοσαν, Τόκα δ' αὖτ' ἀναπαυσάμεναι σθένος ἔμαρψαν. Item XI, 47 seqq., inde translatio ad alios nata est, ut Demostheni φορὰ προδοτῶν.

28 κἄπειτα πάλιν ἀναδίδωσιν] ἀναδιδόναι de terrae proventu dictum, iam Victorius recte explicuit: posteaque rursus intervallo aliquo temporis edit ac gignit industrios item et insignes viros; id autem dixit quod modo τὸ ἐξίστασθαι φύσεως nobilibus solemne esse monuerat, ἀλλ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ εὐτελεῖς. Alii contra usum verbi intransitivo sensu: retro ferri, flaccescere, ut ἐπιδοῦναι explicant.

28 ἐξίσταται δὲ τὰ μὲν εὐφυᾶ γένη εἰς μανικώτερα ἤθη] Poet. 17: διὸ εὐφυοῦς ἡ ποιητική ἐστιν ἢ μανικοῦ.

30 τὰ δὲ στάσιμα εἰς ἀβελτερίαν καὶ νωθρότητα, οἷον οἱ ἀπὸ Κίμωνος καὶ Περικλέους καὶ Σωκράτους] De Cimonis filiis nil traditum legimus; Periclis Paralus et Xanthippus stupidi, ἠλιθίω, dicuntur Plat. Alcib. I p. 334 (118). Conf. Heind. ad Protag. p. 481. De Socratis filiis Plut. Cat. mai. cap. 20: ἐπεὶ καὶ Σωκράτους οὐδὲν ἄλλο θαυμάζειν τοῦ παλαιοῦ πλὴν ὅτι γυναικὶ χαλεπῇ καὶ παισὶν ἀποπλήκτοις χρώμενος ἐπιεικῶς καὶ πρᾴως διετέλεσε. Aliorum exempla passim in Platonis dialogis, v. c. Lachete leguntur. Eadem vitia μανίαν et νωθρότητα alio modo liberis insitam et innatam invenit Plato Politico p. 363 (310), illam si fortes ex fortium genere, hanc si modesti et iusti, κόσμιοι, ex horum genere uxores ducunt: οἱ μέν που κόσμιοι τὸ σφέτερον αὐτῶν ἦθος ζητοῦσι καὶ κατὰ δύναμιν γαμοῦσί τε παρὰ τούτων

καὶ τὰς ἐκδιδομένας παρ' αὐτῶν εἰς τούτους ἐκπέμπουσι πάλιν· ὡς δ' αὔτως τὸ περὶ τὴν ἀνδρίαν γένος δρᾷ, τὴν αὐτοῦ μεταδιῶκον φύσιν, δέον ποιεῖν ἀμφότερα τὰ γένη τούτων τοὐναντίον ἅπαν. ΝΕ. ΣΩ. πῶς καὶ διὰ τί; ΞΕ. διότι πέφυκεν ἀνδρία τε ἐν πολλαῖς γενέσεσιν ἄμικτος γεννωμένη σώφρονι φύσει κατὰ μὲν ἀρχὰς ἀκμάζειν ῥώμῃ, τελευτῶσα δὲ ἐξανθεῖν παντάπασι μανίαις. ΝΕ. εἰκός. ΞΕ. ἡ δὲ αἰδοῦς γε αὖ λίαν πλήρης ψυχὴ καὶ ἀκέραστος τόλμης ἀνδρείας, ἐπὶ γενεὰς πολλὰς οὕτω γεννηθεῖσα, νωθεστέρα φύεσθαι τοῦ καιροῦ καὶ ἀποτελευτῶσα δὴ παντάπασιν ἀναπηροῦσθαι.

Articulus *οἱ*, quem A omittit, facile ex praecedentibus intelligitur, unde ceteris libris redditum esse puto.

Cap. XVI.

33 *ὑπερήφανοι, πάσχοντές τι*] *οἱ πάσχοντές τι* Ulricus apud Vaterum articulo inserto, quo non opus est; subiectum enim ex *τῷ πλούτῳ* intelligitur *οἱ πλούσιοι*, quorum mores divitiis mutantur.

pag. 1391 1 *ὁ γὰρ πλοῦτος*] *δὲ* YZ apud Bekkerum, at idem in A apud Victorium et Gaisf.; cui accedit vet. transl.

9 *ὅθεν καὶ τὸ Σιμωνίδου εἴρηται*] Hunc igitur intelligit, ut Victorius iam indicavit, Plato Rep. VI p. 283 (489): *οὐ γὰρ ἔχει φύσιν κυβερνήτην ναυτῶν δεῖσθαι ἄρχεσθαι ὑφ' αὐτοῦ, οὐδὲ τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας ἰέναι, ἀλλ' ὁ τοῦτο κομψευσάμενος ἐψεύσατο, τὸ δὲ ἀληθὲς πέφυκεν, ἐάν τε πλούσιος ἐάν τε πένης κάμνῃ, ἀναγκαῖον εἶναι ἐπὶ ἰατρῶν θύρας ἰέναι καὶ πάντα τὸν ἄρχεσθαι δεόμενον ἐπὶ τὰς τοῦ ἄρχειν δυναμένου, οὐ τὸν ἄρχοντα δεῖσθαι τῶν ἀρχομένων ἄρχεσθαι, οὗ ἂν τῇ ἀληθείᾳ τι ὄφελος ᾖ.* ubi vid. schol. et Schleierm. p. 566; primus ibi Aristotelem contulit Schneiderus. Stob. Serm. LXXXIX: *Σιμωνίδης ἐρωτηθεὶς πότερον αἱρετώτερον πλοῦτος ἢ σοφία, οὐκ οἶδα, ἔφη, ὁρῶ γὰρ τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας φοιτῶντας.* Diogenes Laert. II, 69 de Aristippo: *ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Διονυσίου διὰ τί οἱ μὲν φιλόσοφοι ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας ἔρχονται, οἱ δὲ πλούσιοι*

ἐπὶ τὰς τῶν φιλοσόφων οὐκέτι, ἔφη, ὅτι οἱ μὲν ἴσασιν ὧν δέονται, οἱ δὲ οὐκ ἴσασιν.

14 ἀνοήτου εὐδαίμονος ἦθους ὁ πλοῦτός ἐστιν] A secundum Bekkerum et Victorium ἦθος πλοῦτος, apud Gaisf. vero: ἦθος πλούτου, *sed emendavit recentior ut videtur manus* πλοῦτος. Accedit auctoritas vet. transl. *insensati felicis mores divitiarum sunt*, idque verum puto, exponit enim τῷ πλούτῳ ἃ ἕπεται ἤθη, idque paucis sic explanat, ut qui mores sint ἀνοήτου εὐδαίμονος, iidem et πλούτου esse inveniantur.

Cap. XVII.

22 φιλανδρωδέστεροι] A vet. tr., ἀνδρωδέστεροι ceteri, conf. ad p. 1389 b, 11. Vulgatam probat Vahlen p. 51.

24 ὅσα ἐξουσία αὐτοῖς] Bekkerus tacite ἐξουσί' αὐτοῖς scripsit; in A ἔξουσι exstare apud Gaisf. legimus, sed et ibi recte emendatum est ἐξουσία.

27 ποιεῖ γὰρ σεμνοτέρους τὸ ἀξίωμα] Sic ex A et vet. transl. scripsimus; ceteri ἐμφανεστέρους.

30 κατὰ μόριά τε] Sic A apud Vict. et Gaisf., item vet. transl. *secundum partes quidem*; κατά τε μόρια ex A tacite Bekkerus. Structura quodammodo mutata pergit in verbis καὶ ἔτι εἰς. Quam hic sub finem εὐτυχίαν attingit, supra cap. 12 in universum comprehendit.

4 ἀγαθά] Post γιγνόμενα om. A et inclusit Gaisfordus. pag. 1391 b

7 οἷον πένητος καὶ ἀτυχοῦς ἦθος καὶ ἀδυνάτου] Non ex ordine haec posita sunt, et omisit τὸν ἀγενῆ, praeterea εὐτυχίας contrarium supra II, 12 δυστυχίαν dixit. Verbis: περὶ μὲν οὖν τῶν καθ' ἡλικίαν καὶ τύχην ἠθῶν εἴρηται comprehendit cap. 12—17, ita ut ἡλικίαν iterum inserat, ut cap. 13 iuniores, cap. 14 iuniores et seniores; melius esse credas τῶν κατὰ τύχην ἠθῶν, quod contraria hic indicantur, sed illud necessarium est, si quae initio sequentis capitis diximus, vera sunt; omnia enim de moribus dicta coniungit, nam τὰ ἤθη κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις cap. 12 indicata sunt, addit vero quae sola restant τὰ κατὰ τὰς πολιτείας.

Cap. XVIII.

8 *ἐπεὶ δ' ἡ τῶν πιθανῶν λόγων χρῆσις πρὸς κρίσιν ἐστί*] Impedita loci structura; Muretus apodosin verbis *λοιπὸν ἡμῖν διελθεῖν* incipere statuit idque multis defendere studet Vaterus p. 111—116; Victorius vero ut schol. graecus verbis *ὥστε διωρισμένον ἂν εἴη*, idque probabilius videtur; haec enim tractationem de moribus claudunt et cur finita sit docent. Quae deinde sequuntur, alius sunt generis et transitum ad ea, quae omnibus generibus communia sunt, faciunt, h. e. novum prorsus, quod nulla ratione cum praecedentibus cohaeret, tractant. Hoc dicit Aristoteles: cum oratio sit de qua iudicetur (II, 1), idque fiat et in deliberativo genere et in iudiciali, item quodammodo in demonstrativo, revera tamen iudicium sit nonnisi *ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσιν* (id est iudiciali et deliberativo), fortasse requiras *τὰ τῶν πολιτειῶν ἤθη*, sed cum de his iam supra dictum sit, disputatio de moribus finita est. Aristoteles, si longior est protasis, quae incipit vocabulis *ἐπεὶ δὲ* vel similibus, interdum sententiarum vi et impetu ita abripitur, ut quae apodosin reddere debebant, conclusionis locum teneant. Vid. Zellius ad Ethic. p. 324. *περὶ ποιητικῆς* cap. 9: *ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τελείας ἐστὶ πράξεως ἡ μίμησις ἀλλὰ καὶ φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν, ταῦτα δὲ γίνεται καὶ μάλιστα ὅταν γένηται παρὰ τὴν δόξαν δι' ἄλληλα . . . ὥστε ἀνάγκη τοὺς τοιούτους εἶναι καλλίους μύθους*, ubi recte et Madius p. 139 et Victorius p. 102 apodosin agnoverunt; conf. Herm. ad Vigerum nro. 242. ibidem cap. 7: *ἔτι δ' ἐπεὶ τὸ καλὸν καὶ ζῷον καὶ ἅπαν πρᾶγμα ὃ συνέστηκεν ἔκ τινων, οὐ μόνον ταῦτα τεταγμένα δεῖ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ὑπάρχειν μὴ τὸ τυχὸν . . . ὥστε δεῖ καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ ἐπὶ ζῴων ἔχειν μὲν μέγεθος, τοῦτο δὲ εὐσύνοπτον εἶναι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μύθων ἔχειν μὲν μῆκος, τοῦτο δ' εὐμνημόνευτον εἶναι.* Analyt. poster. I, 25 p. 86 b, 30: *ἔτι εἰ ἀρχὴ συλλογισμοῦ ἡ καθόλου πρότασις ἄμεσος . . . ὥστε βελτίων ἡ ἀρχὴ τῆς δεικτικῆς ἢ τῆς στερητικῆς, ἡ δὲ βελτίοσιν ἀρχαῖς χρωμένη βελτίων.* Alia res est ibidem p. 85 b, 23—27, ubi A *εἰ* omittit. Magna Moral. II, 7 p. 1205 b, 2. II, 11 p. 1211,

22. Physic. VI, 1 p. 231 b, 28: *εἰ δὴ ἀνάγκη . . . ὥστε εἰ μέν.* ibidem: *εἰ οὖν ἀνάγκη ἢ ἠρεμεῖν ἢ κινεῖσθαι πᾶν, ἠρεμεῖ δὲ καθ' ἕκαστον τῶν ΑΒΓ, ὥστ' ἔσται τι συνεχῶς ἠρεμοῦν ἅμα καὶ κινούμενον.* nisi hic potius apodosis in seqq. *ἐνδέχοιτ' ἄν.* De coelo II, 5 p. 287, 32: *εἰ γὰρ . . . ὥστε κἂν διὰ τούτου* (scrib. *τοῦτο*) *φανερὸν εἴη ὅτι σφαιροειδής ἐστιν ὁ οὐρανός.* III, 1 p. 299 b, 18. De anima II, 2 p. 414, 4—13, ubi male *ἐπεὶ* in *ἔτι* mutandum esse censet Trend. III, 9 ibiq. Trend. p. 531. De memoria 1 p. 449, 31: *ἐπεὶ δὲ . . ὥστε φανερόν.* De somno 2 p. 455, 15: *ἐπεὶ δὲ . . πρῶτον μὲν ἐπειδὴ λέγομεν . . . ὥστε ἀναγκαῖον.* De part. animal. II, 1 p. 646, 24—b, 5. [vid. Bonitz Arist. Stud. III, 106.]

Haec quidem grammaticae sufficiunt arti, non vero sententiae, quae qualis sit, vid. in comment. acad. Ueber die Rh. d. Ar. p. 30—40, haud probata Brandisio Gesch. der gr. Phil. III, 1 p. 195, Thuroto Études p. 228—236, defensa a Vahleno p. 65—76. Ibi Aristotelem *τοῖς εἴδεσι* I, 4—15 simul ut par erat *τοὺς τόπους* II, 18—26 coniunxisse et hac prima parte absoluta secundam et tertiam, i. e. *τὰ πάθη* et *ἤθη* aggressum esse docuimus. Haec enim ita cohaerent: *περὶ μὲν οὖν τῶν καθ' ἡλικίαν καὶ τύχην ἠθῶν εἴρηται· τὰ γὰρ . . . ἀδυνάτου, περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἠθῶν ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον, ὥστε . . ποιητέον. ἐπεὶ δὲ περὶ ἕκαστον μὲν γένος.* Quae vero in medio posita sunt v. 8—20: *ἐπεὶ δ' ἡ . . βουλεύονται,* si cum II, 1 contuleris, potius dicta esse credas quibus affectus indicaret; sic enim ibi eadem protasi praemissa: *ἐπεὶ δ' ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική (καὶ γὰρ τὰς συμβουλὰς κρίνουσι καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν), ἀνάγκη μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται, ἀλλὰ καὶ αὑτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν.* In iis quae nunc leguntur, neque consequens est apodosis ex iis quae praecedunt, et minus aptum videtur, Aristotelem quod I, 8: *τὰ κατὰ τὰς πολιτείας ἤθη* attigerit politicorumque librorum mentionem fecerit, profiteri lectores iam scire *πῶς τε καὶ διὰ τίνων τοὺς λόγους ἠθικοὺς ποιητέον,* at iure hoc confirmat, si haec fini praecedentis capitis adhaerent. Ad vulgatum ordinem de-

fendendum iure uti potes verbis III, 1 v. 35: *καὶ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν πολιτειῶν*, si sanum est postremum vocabulum.

10 *ἐάν τε πρὸς ἕνα*] Quidni *πρὸς* [*πολλοὺς ἢ πρὸς*] *ἕνα* vel *πρὸς* [*πολλούς, ἄν τε πρὸς*] *ἕνα*?

12 *ὃν δεῖ*] A, *γὰρ* inserunt ceteri.

13 *ἐάν τε πρὸς ἀμφισβητοῦντα ἐάν τε πρὸς ὑπόθεσιν λέγῃ τις*] Fictas, ni fallor, intelligit iudicialis generis causas, quales sunt Antiphontis tetralogiae.

21 *ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον*] I, 8.

26 *ἔτι δ' ἐξ ὧν ἠθικοὺς τοὺς λόγους ἐνδέχεται ποιεῖν*] Mirum hic desiderari *τὰ πάθη*, et nullam video causam, qua illa desint; nam et supra I, 2 tria, *πάθη, ἤθη* et *πίστεις δι' αὐτοῦ τοῦ λόγου* indicavit, et ipse haec examinavit. Num igitur excidit hoc scripsitque *παθητικοὺς καὶ ἠθικούς*, vel quod facilius lacunam explicaret, *ἠθικοὺς καὶ παθητικούς*, an latiori sensu dixit *ἠθικούς*, ut cap. 12: *ἤθη κατὰ τὰ πάθη*, quod non facit II, 22 p. 1396 b, 33? — Haec potius aliena manu addita delenda sunt.

28 *πᾶσι γὰρ ἀναγκαῖον τὰ περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου προσχρῆσθαι ἐν τοῖς λόγοις*] *προσχρῆσαι* Reiz, quo accusativus *τὰ* defendatur, verbo parum apto. I, 3: *ἔχειν προτάσεις περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου*. Sed in A exstat *τό*, ut articulus cum verbo *προσχρῆσθαι* sit coniungendus.

33 *καὶ συμβουλεύοντες ἢ ἀποτρέποντες καὶ ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες καὶ κατηγοροῦντες ἢ ἀπολογούμενοι*] Sic A et vet. transl., quod si verum est, *συμβουλεύοντες* idem esset atque *προτρέποντες*, id quod constanti usui auctoris nostri contrarium est; unde aut corrigendum *καὶ προτρέποντες ἢ ἀποτρέποντες*, aut deletis verbis *ἢ ἀποτρέποντες* (et in cod. Monac. vet. transl. verba *et dehortantes* sane desiderantur) scribendum *καὶ συμβουλεύοντες καὶ ἐπαινοῦντες*, quo facilius vetustior lectio explicatur, et similiter Aristoteles II, 22: *καὶ γὰρ συμβουλεύοντα τῷ Ἀχιλλεῖ καὶ ἐπαινοῦντα καὶ ψέγοντα καὶ κατηγοροῦντα καὶ ἀπολογούμενον ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα ἢ δοκοῦντα ὑπάρχειν ληπτέον, ἵν' ἐκ τούτων λέγωμεν ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες εἴ τι καλὸν ἢ αἰσχρὸν ὑπάρχει, κατηγοροῦντες δ' ἢ ἀπολογούμενοι εἴ τι*

δίκαιον ἢ ἄδικον, συμβουλεύοντες δ' εἴ τι συμφέρον ἢ βλαβερόν. et quae his praecedunt: πῶς ἂν δυναίμεθα συμβουλεύειν Ἀθηναίοις . . . ἢ ἐπαινεῖν . . . ὁμοίως δὲ ψέγουσιν . . ὡς δ' αὔτως καὶ οἱ κατηγοροῦντες καὶ οἱ ἀπολογούμενοι.

2 εἴ τι ἔχομεν] Mire sane additum hoc commation, quod pag. 1392
ideo codices praeter A et vet. transl. omittunt. De his enim se dicturum esse, supra iam I, 2 fine professus est.

3 ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέντες ἀποδῶμεν] Quaenam sunt τὰ λοιπά? Fortasse intelliges ipsos τόπους, quasi verba sic transposita essent: τούτων δὲ διορισθέντων, ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέντες ἀποδῶμεν τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν, περί τε ἐνθυμημάτων κοινῇ πειραθῶμεν εἰπεῖν, εἴ τι ἔχομεν, καὶ περὶ παραδειγμάτων. At linguae indoles id non admittit, quod si esset, verba τὰ λοιπὰ προσθέντες desiderarentur. λέξιν et τάξιν intelligere non licet; nulla enim horum ἐξ ἀρχῆς πρόθεσις, conf. II, 26 fine. Priorem interpretationem sequuntur Maioragius, Riccobonus, et ipse Brandis p. 7, alteram idem Riccobonus proposuit, qui verbis I, 1 p. 1355 b, 22: πῶς τε καὶ ἐκ τίνων tres rhetoricae partes indicatas esse censet. Coniicias τοὺς τόπους cap. 23—24 singulatim relatos notari, de quibus dicit cap. 22 fine: ἔτι δ' ἄλλον τρόπον καθόλου περὶ ἁπάντων λάβωμεν καὶ λέγωμεν. Sed haec arcte ἐνθυμήμασιν adhaerent nec ab his separari possunt, p. 1395 b, 20; aeque arcte his adhaerent quas fortasse intelligas λύσεις καὶ ἐνστάσεις cap. 25, de quibus p. 1397, 4: δηλωθέντων δὲ τούτων (i. e. τῶν τόπων) περὶ τῶν λύσεων καὶ ἐνστάσεων διορίσωμεν, ut has verbis τὰ λοιπὰ προσθέντες significari valde dubitem. Non negligendum tamen p. 1396 b, 29—a, 6 longiorem transitum ad locos ipsos legi, ut res nova magnique momenti eo indicari videatur. Unum solum sufficit, quod ex operis initio intelligimus et exspectamus, ut expositis εἴδεσι et τόποις, h. e. ταῖς δι' αὐτοῦ τοῦ λόγου πίστεσι, iam τὰς παθητικὰς καὶ ἠθικὰς πίστεις aggrediatur; haec enim sola quae tractentur supersunt, haec est eius ἡ ἐξ ἀρχῆς πρόθεσις. — Maioragii interpretationem sequitur Vahlen p. 73. Conf. comm. acad. p. 36—37.

5 *τὸ μὲν αὔξειν οἰκειότατον τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, ὥσπερ εἴρηται*] Vid. I, 9.

7 *περὶ τούτων γὰρ ἡ κρίσις*] Om. Muretus sine ratione, nisi quod melius esset scriptum *τούτου* quam *τούτων*, in quo *γεγονότα* intelligendum est.

Cap. XIX.

8 *περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου*] Alia ratione posteriores h. l. tractarunt, vid. schol. in Hermogen. tom. IV p. 747 seqq.

11 *ἡ γὰρ αὐτὴ δύναμις τῶν ἐναντίων, ᾗ ἐναντία*] *ἡ ἐναντία* Muretus Var. lect. VIII, 8 ex Aldina et calamo notatis libris (quos vereor ne non sint) corrigit, quod loci sensum pervertit neque Lambino tom. I p. 401 Ruhnk. persuasit, neque Vatero p. 117. Ethic. Nicom. V, 1: *οὐδὲ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον ἐπί τε τῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων· δύναμις μὲν γὰρ καὶ ἐπιστήμη δοκεῖ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ εἶναι, ἕξις δ' ἡ ἐναντία τῶν ἐναντίων οὔ*, ubi item corrigendum *ᾗ ἐναντία*.

12 *καὶ τὸ ὅμοιον*] Simpliciter ut modo *τὸ ἐναντίον* dictum pro *καὶ τὸ ᾧ ὅμοιον*. Alii male *ἀνόμοιον*.

13 *καὶ εἰ τὸ χαλεπώτερον δυνατόν, καὶ τὸ ῥᾷον*] Id Isocrates in Philippo docet; quod suadet Philippo, non modo *δυνατὸν* esse § 39—56, sed etiam *ῥᾴδιον* § 57—87; alios enim difficiliora perfecisse Philippo inferiores. Egregium exemplum de industria factum in Alcidam. *περὶ σοφιστῶν* p. 79 seq. R.: *ἔπειτα τοῖς μὲν λέγειν δεινοῖς οὐδεὶς ἂν φρονῶν ἀπιστήσειεν ὡς οὐ μικρὸν τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν μεταρρυθμίσαντες ἐπιεικῶς λογογραφήσουσι, τοῖς δὲ γράφειν ἠσκημένοις οὐδεὶς ἂν πιστεύσειεν ὡς ἐπὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ λέγειν οἷοί τε ἔσονται. τοὺς μὲν γὰρ τὰ χαλεπὰ τῶν ἔργων ἐπιτελοῦντας εἰκός, ὅταν ἐπὶ τὰ ῥᾴω τὴν γνώμην μεταστήσωσιν, εὐπόρως μεταχειρίσασθαι τὴν τῶν πραγμάτων ἀπεργασίαν, τοῖς δὲ τὰ ῥᾴδια γεγυμνασμένοις ἀντίτυπος καὶ προσάντης ἡ τῶν χαλεπωτέρων ἐπιμέλεια καθίσταται.* Id quod deinde multis confirmatur exemplis, quae hic describere longum est, non tamen sine voluptate apud auctorem ipsum legentur.

15 *χαλεπώτερον γὰρ καλὴν οἰκίαν ἢ οἰκίαν εἶναι*] Topic. VI, 1: *πρῶτον μὲν οὖν ἐπισκεπτέον εἰ μὴ καλῶς ὥρισται· ῥᾷον γὰρ ὁτιοῦν ποιῆσαι ἢ καλῶς ποιῆσαι.* Ethic. Magn. I, 3: *μετὰ τοῦτο τοίνυν τοῦτ' ἐάν τις σκοπῇ ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν πασῶν, ὄψεται οὐκ ἄλλην μὲν ποιοῦσαν οἰκίαν, ἄλλην δὲ σπουδαίαν οἰκίαν, ἀλλὰ τὴν οἰκοδομικήν, καὶ οὗ ποιητικὸς ὁ οἰκοδόμος, ἡ τούτου ἀρετὴ τοῦ αὐτοῦ τούτου ποιητική. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων.* Utrumque locum laudavit Schraderus.

18 *οἷον τὸ σύμμετρον τὴν διάμετρον εἶναι οὔτ' ἂν ἄρξαιτο γίγνεσθαι οὔτε γίγνεται*] Vid. Euclid. Elem. X, 117, ubi hoc multis illustratur, conf. Plat. Rep. p. 623 (510), Muretus ad Aristot. Ethic. III, 5 tom. III p. 270. R. Hoc exemplum ab Aristotele frequentatur, Analyt. prior. I, 23. 31. 44. II, 17. poster. I, 2. 33. Soph. el. 9. 17. Top. I, 15. Ethic. Eud. II, 10 p. 1226, 3. Phys. IV, 12 p. 221 b, 25. 222, 5. De coelo I, 11. 12. De gener. anim. II, 6 p. 742 b, 27. Metaphys. I, 2 fine. IV, 7. 12 (p. 1019 b, 24.). 29. Θ, 4. 10.

23 *καὶ ἀρχὴ γὰρ ἐκείνη*] A, ceteri *καὶ* om., sed proba est particula, non solum *δυνατὸν* hoc est, quod *πρότερον*, sed etiam quod *ἀρχή*, de quo v. 16 dictum.

26 *δυνατὸν ταῦτα καὶ εἶναι καὶ γενέσθαι*] Ita et vet. transl.; sed A *δυνατὰ ταῦτα καί ἐστι καὶ γίγνεται*, quod correctum esse non miror, et tamen fortasse ipse auctor scripsit.

31 *ὡς ἐπὶ τὸ πολύ*] Haec h. l. posita nemo desideret; nam partes, si totum inde confectum est, fieri posse par est, sed ex partibus non facile semper totum conficitur.

31 *εἰ γὰρ πρόσχισμα καὶ κεφαλὶς καὶ χιτὼν δύναται γενέσθαι, καὶ ὑποδήματα δυνατὸν γενέσθαι*] Calceamenti partes nobis incertae enumerantur, ut in Xenophontis Cyrop. VIII, 2, 5: *ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις πόλεσι διὰ τὸ πολλοὺς ἑκάστου δεῖσθαι ἀρκεῖ καὶ μία ἑκάστῳ τέχνη εἰς τὸ τρέφεσθαι, πολλάκις δὲ οὐδ' ὅλη μία. ἀλλ' ὑποδήματα ὁ μὲν νευρορραφῶν μόνον τρέφεται, ὁ δὲ σχίζων, ὁ δὲ χιτῶνας μόνον συντέμνων, ὁ δέ γε τούτων οὐδὲν ποιῶν, ἀλλὰ συντιθεὶς ταῦτα.* ubi vid. Schneid. et in lexic. s. v. *πρόσχισμα.* Problem. XXX, 8 p. 956 b, 3: *οὐκ ἔστιν ἐν*

ἄλλη τέχνη ἐκ τούτου ποιήσουσα πλὴν ὡς μέρους, οἷον ἡ σκυτικὴ ὑπόδημα ἐκ προσχίσματος. Schol. p. 40 b, 4: πρόσχισμα λέγεται τὸ ἔμπροσθεν τῆς τραχηλαίας τοῦ ὑποκαμίσου, κεφαλὶς δὲ ἡ τραχηλαία. καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ καληγίου πρόσχισμα τὸ κοιλόν, κεφαλὶς δὲ τὸ καύκαλον. Vet. tr. *indumentum*, unde alii ὑπενδύματα correxerunt.

33 καὶ χιτών] Post κεφαλὶς A, vet. transl. item BCY omittunt, ceteri ex praecedenti suppleverunt.

34 καὶ εἰ τὸ γένος ὅλον τῶν δυνατῶν γενέσθαι] ὅλον non male Muretus omittit, malim γένος δυνατὸν γενέσθαι, quod posterius in Victorii libro p exstat.

pag. 1392 b 7 ὅθεν καὶ Ἀγάθωνι εἴρηται] Omnes libri praeter E Q m in utroque versu τύχη scribunt; illi in posteriore τέχνη praestant, quod probavit Muretus ad h. l. III p. 769. Bekkerus, alii. Verum viderunt qui ut Isingr. Camot. Maioragius, Grotius in Excerptis trag. p. 437., Dobreeus in Adversar. priori versui τέχνῃ intulerunt, quod verba ipsa flagitant; πράσσειν enim dicitur, quod nostro studio et contentione fit, προσγίγνεσθαι quod sine ulla opera nostra fit; idem et articulus priori versui praepositus probat, neque cur sit corrigendum χρὴ τέχνῃ cum Porsono ad Eur. Medeam v. 1090 et Elmsleio ibid. v. 1062, videmus. Accedit in A non esse infinitivum, sed πράσσει, quod de homine dictum est; nescimus vero quae praecedunt. Mire a sensu verborum aberravit Reisigius ad Oedip. Colon. p. 177; sophistas Agathon secutus est, qui omnia φύσει aut τύχῃ aut τέχνῃ fieri affirmaverant, vid. Plat. Legg. X, 185 (888). IV, 341 (709). Astius ad h. l. p. 207. Simplic. ad Arist. Phys. fol. 80 b. Rhetor. Graec. VI, 47. VII, 94. van Heusde Initia II, 1, 17. Lobeck Aglaoph. p. 388. De generat. II, 6 p. 334, 2, ubi vulgo male τέχνης, Bekk. ex codd. τύχης restituit.

11 ὥσπερ καὶ Ἰσοκράτης ἔφη] Isocratis dictum de Euthyno aliunde ignotum; adde ipsius Aristotelis de Isocrate αἰσχρὸν σιωπᾶν, Ἰσοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν. Schol. gr. εὐθύνους, B C Q εὔθυμος, quae varietas haud ignota est Stephano in Cram. Anecd. I, 290, qui male orationem ἀμάρτυρον huc transtulit et more suo nugas fingit; συνηγορεῖ

τοίνυν ὁ Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ τῷ Νικίᾳ κατ' Εὐθύνου (γράφεται καὶ Εὔθυμος ὄνομα κύριον) εἰπών, οὐ δύνασαί τι εὑρεῖν. Demosth. Aristocrat. § 107—109.

15 εἰ δὲ γέγονεν ἢ μὴ γέγονεν] A om. postrema ἢ μὴ γέγονεν, quae ut facile excidere poterant, ita si absunt, non desiderantur; attingit enim in fine περὶ δὲ τοῦ μὴ γεγονέναι, simpliciterque dicit infra περὶ δὲ τοῦ ἐσομένου, ubi nemo addet καὶ μὴ ἐσομένου, etsi nihil in fine sequitur. Sufficit igitur initio capitis dixisse περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου.

17 καὶ εἰ τὸ ὕστερον εἰωθὸς γίγνεσθαι γέγονεν, καὶ τὸ πρότερον γέγονεν, οἷον εἰ ἐπιλέληϲται, καὶ ἔμαθέ ποτε τοῦτο] Idem locus fere sub finem legitur: καὶ εἰ ὅσα ὕστερον πέφυκε γίγνεσθαι . . καὶ τὸ πρότερον . . γέγονεν, ut hic inter τὸ εἰωθὸς et πεφυκὸς distinguat. Illud quoque attendendum est, infra ubi τὸ ἐσόμενον eosdem locos quos τὸ γεγονὸς continere notat, praeter primum et secundum omnes repeti.

19 καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐβούλετο, πέπραχεν] Sic Bekkerus ex A, deteriores libri πέπραγεν, de quo quae Göttling ad Oeconom. p. 95. affert exempla Poet. cap. 11. Nicom. Eth. X, 9 p. 1179, 11, parum firma sunt; conf. ad I, 9 p. 1367 b, 32.

21 ἔτι εἰ ἐβούλετο καὶ μηδὲν τῶν ἔξω ἐκώλυεν] Praecedenti hic locus arcte cohaeret, ideo ἔτι dixit. At quale est discrimen? nam si praecedit καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐβούλετο, πέπραχεν, idem iam transpositis verbis redit καὶ εἰ ἐβούλετο καὶ ἐδύνατο, nihil aliud enim volunt verba καὶ μηδὲν τῶν ἔξω ἐκώλυεν, at nulla vis est in transpositione verborum neque ea sensum mutat. Deinde in verbis καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ὠργίζετο A et vet. tr. δυνατόν, quod correctum esse, non mirum. Locus interpolatione corruptus. ὄρεξιν auctor explicat, quae et λογιστικὴ et ἄλογος est, quarum illa βούλησιν, haec ὀργὴν et ἐπιθυμίαν continet, vel secundum Platonem λογισμὸν θυμὸν ἐπιθυμίαν, vid. ad I, 10 p. 1369, 2. Iam includas et deleas additamenta, et sanus est locus: καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐβούλετο, πέπραχεν . . . ἔτι εἰ [ἐβούλετο καὶ] μηδὲν τῶν ἔξω ἐκώλυεν [καὶ εἰ δυνατὸν] καὶ ὠργίζετο, καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐπεθύμει. Hoc

confirmant quae statim de futuro repetit: *τό τε γὰρ ἐν δυνάμει καὶ βουλήσει ὂν ἔσται καὶ τὰ ἐν ἐπιθυμίᾳ καὶ ὀργῇ [καὶ λογισμῷ] μετὰ δυνάμεως ὄντα*, in quibus iterum verba *καὶ λογισμῷ* male inserta esse vides, idque perspexit iam doctus vir, nam in codice D illa desunt.

25 *καὶ εἰ ἔμελλε γίγνεσθαι καὶ ποιεῖν*] Quod hic hominem modo denotat, verba sufficiunt: *καὶ εἰ ἔμελλε ποιεῖν*. Infra rem significat: *ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνεται μᾶλλον τὰ μέλλοντα ἢ τὰ μὴ μέλλοντα.*

28 *καὶ εἰ ἐπείρασε, καὶ ἔπραξεν*] Si puellam tentavit, etiam vitiavit. Alterum *καὶ* A om., et ex praecedenti facile intelligitur.

34 *φανερὸν ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημένοις*] Sic A et vet. tr. Si verbum additur, probum est, ut v. 13: *περὶ δὲ ἀδυνάτου δῆλον ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημένοις ὑπάρχει*. At nostro loco verbum desideratur, unde non male ceteri particulam omittunt.

33 *καὶ περὶ τοῦ ἐσομένου ἐκ τῶν αὐτῶν δῆλον*] Vid. ad v. 15. Vet. tr. *et de futuro quidem*. Nullum hic video locum particulae *μέν*, quae nobis indicet v. 8: *περὶ δὲ μεγέθους*, magis illa verba adhaerent iis, quae de praeterito locutus est.

pag. 1393 2 *καὶ τὰ ἐν ἐπιθυμίᾳ καὶ ὀργῇ καὶ λογισμῷ μετὰ δυνάμεως ὄντα*] Delenda sunt *καὶ λογισμῷ* et om. D, vid. ad p. 1392 b, 21.

3 *διὰ ταῦτα καὶ εἰ ἐν ὁρμῇ τοῦ ποιεῖν*] *διὰ* et *εἰ* omittit A, neque consecutio *διὰ ταῦτα*, quae emendatione illata videtur, neque nude positum *ταῦτα*, praecedentibus artissime adhaerens eaque repetens pro *ταῦτά τε δὴ καί*, placet. Malim simpliciter *καὶ τὰ ἐν ὁρμῇ*, iam Veneta *τὸ* inseruit, nam Aldina *καὶ ἐν* exhibet.

5 *τὰ μέλλοντα ἢ τὰ μὴ μέλλοντα*] Prius *μέλλοντα* om. A; probarem, si alterum deesset.

11 *εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς*] I, 7. Ceterum ibi non *ἁπλῶς* disputavit *περὶ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος*, sed de maiore et minore bono, at separatim et de industria illud tractavit. Adverte hoc loco *ἀγαθὸν* commune omnium generum esse vocabulum, in quo velut species sunt *συμφέρον, καλόν, δίκαιον*, ita ut huius comparatione exposita simul, quid

sit μεῖζον vel ἔλαττον συμφέρον, καλόν, δίκαιον, intelligamus neque longa horum singulorum demonstratio requiratur. At in primo libro ἀγαθὸν et κακὸν idem quod συμφέρον et βλαβερὸν valet et I, 14 accurate quaestionem περὶ ἀδικήματος μείζονος καὶ ἐλάττονος excussit. Vid. ad I, 3 p. 1359, 26.

16 τὸ δὲ παρὰ ταῦτα ἔτι ζητεῖν περὶ μεγέθους ἁπλῶς καὶ ὑπεροχῆς κενολογεῖν ἐστίν] Hoc quidem vere dictum, sed ipse supra id flagitavit I, 3: δῆλον ὅτι δέοι ἂν καὶ περὶ μεγέθους καὶ μικρότητος καὶ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος προτάσεις ἔχειν καὶ καθόλου καὶ περὶ ἑκάστου οἷον τί μεῖζον ἀγαθὸν ἢ ἔλαττον, ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων.

Cap. XX.

22 λοιπὸν δὲ περὶ τῶν κοινῶν πίστεων ἅπασιν εἰπεῖν, ἐπείπερ εἴρηται περὶ τῶν ἰδίων] Transitum facit his verbis ab iis argumentis, quae singulis adhaerent generibus, ad ea, quae omnibus communia sunt; at quomodo hoc fieri potest, cum iam capite decimo octavo communia aggressus sit: λοιπὸν ἡμῖν διελθεῖν περὶ τῶν κοινῶν, quae enim praecedenti capite tractata sunt, τὸ δυνατόν, τὸ γεγονός, τὸ ἐσόμενον, τὸ μέγεθος aeque atque haec quae sequuntur, omnibus communia sunt. Itaque vis et discrimen in vocabulo πίστεων latere videtur; illae sunt προτάσεις, e quibus fidem quaerunt, haec, exemplum et enthymema, ipsa sunt πίστεις. Sed vix cuiquam haec ratio sufficiet, nam haec omnia ad fidem faciendam auditoribus adhibentur; nihil requirimus, nisi quod supra dictum est p. 1392, 1: λοιπὸν δὲ περὶ ἐνθυμήματος καὶ παραδείγματος εἰπεῖν· ἡ γὰρ γνώμη, vel λοιπὸν δὲ περὶ τῶν ἄλλων κοινῶν πίστεων ἅπασιν εἰπεῖν, παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος· ἡ γὰρ . . .

25 παράδειγμα] Vid. Plat. Politic. p. 291 (278), Zeno in Rhet. Graec. V, 396.

27 ἡ δ' ἐπαγωγὴ ἀρχή] Quia exemplum ipsum sine inductione non est et antequam cum alio conferas, universale animo concepisti cui exemplum adiungas; id docuit Analyt. prior. II, 24. poster. II. fine: δῆλον δὴ ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα

ἐπαγωγῇ γνωρίζειν ἀναγκαῖον, καὶ γὰρ ἡ αἴσθησις οὕτω τὸ καθόλου ἐμποιεῖ. Ethic. Nic. VI, 3: ἐκ προγιγνωσκομένων δὲ πᾶσα διδασκαλία . . ἡ μὲν γὰρ δι' ἐπαγωγῆς, ἡ δὲ συλλογισμῷ. ἡ μὲν δὴ ἐπαγωγὴ ἀρχή ἐστι καὶ τῶν καθόλου, ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐκ τῶν καθόλου.

30 παραβολή] Rhet. Graec. VI, 34. VII, 25. 1150. Alexand. in Aristot. Top. p. 254.

31 οἷον οἱ Αἰσώπειοι καὶ Λιβυκοί] Vid. Theon cap. 3, ubi λιβυστικοὶ male scriptum est. Rhet. Gr. I, 10. II, 11. 164.

31 ἔστι δὲ τὸ μὲν παράδειγμα τοιόνδε τι] Quod re vera exemplum est et vulgo dicitur, indicat; at παράδειγμα Aristoteli genus est tres comprehendens species, quarum prima nunc confirmanda est; illam vero v. 28 descripsit τὸ λέγειν πράγματα προγεγενημένα. Iam vide quid in A exstet; ibi non παράδειγμα est, sed παραδείγματα λέγειν, ut certissima sit emendatio τὸ μὲν πράγματα λέγειν τοιόνδε τι. Verbum προγεγενημένα aut intelligendum est quod equidem puto, aut hic quoque repetitum excidit. Infra quoque p. 1394, 7 τὰ διὰ τῶν πραγμάτων simpliciter dictum occurrit.

35 Δαρεῖος] Cf. ad Herodot. II, 110. A et vet. transl.: πρότερον Δαρεῖος οὐ πρότερον, ceteri, cum utrumque orationem asperam et ineptam reddat, prius omiserunt. Alterutro certe facile caremus; Vahlen p. 567 prius propter sequens καὶ πάλιν dictum censet; imo oppositum, si sanum est, fingitur verbis ὥστε καὶ οὗτος, in quibus latet καὶ νῦν οὗτος, quod deteriores addunt. In Aristotele talia magis notanda quam emendanda sunt. Tum A ἔλαβεν, non λαβεῖν, ut et infra πρὶν ἔλαβεν.

pag. 1393b 2 ὥστε καὶ οὗτος ἐὰν λάβῃ, διαβήσεται, διὸ οὐκ ἐπιτρεπτέον] Artaxerxes III ad Aegyptum subigendam incitatus legatos ad Graecos, qui auxiliares milites peterent, misit; concesserunt Argivi et Thebani, negarunt Athenienses et Lacedaemonii: Aegyptus devicta est Olymp. CVII, 3 = 350. Ideo Max. Schmidt in commentatione de tempore, quo ab Aristotele hi libri conscripti et editi sint, p. 20 hoc exemplum ab auctore artem rhetoricam profitente illo ipso tempore, quo Graeci utrum regem adiuvarent necne, ambigebant, prolatum esse censet. Ut in Rhetoricis, sic in Analyticis prior. II, 24, item quid sit

παράδειγμα docens, ex historia sumsit exemplum: *τὸ τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τοὺς Θηβαίους ὁμόρους πολεμεῖν κακόν· Θηβαίοις γὰρ οὐ συνήνεγκεν ὁ πρὸς Φωκεῖς πόλεμος.* Sed ex neutro tempus quo scripta sunt, definiam, nisi quod haec non ante Phocense bellum finitum, illa non ante Artaxerxis expeditionem in Aegyptum susceptam dicta esse constat; at poterat et multo post his exemplis uti. Isocrat. Panath. § 159: *καὶ τοσοῦτον ἀπολειφθέντες τῆς τοῦ βαρβάρου φρονήσεως . . ἡ μὲν Ἀργείων καὶ Θηβαίων Αἴγυπτον αὐτῷ συγκατεπολέμησεν, ἵν' ὡς μεγίστην ἔχων δύναμιν ἐπιβουλεύῃ τοῖς Ἕλλησιν, ἡμεῖς δὲ καὶ Σπαρτιᾶται, συμμαχίας ἡμῖν ὑπαρχούσης, ἀλλοτριώτερον ἔχομεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς κτλ.* Conf. Droysen Z. f. Alterth. 1839, 9 p. 935.

3 *παραβολὴ δὲ τὰ Σωκρατικά, οἷον εἴ τις λέγοι ὅτι οὐ δεῖ κληρωτοὺς ἄρχειν*] Ipsius hoc Socratis dictum ab accusatoribus inter crimina relatum, Xenoph. Memorab. I, 2, 9: *ἀλλά, νὴ Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπερορᾶν ἐποίει τῶν καθεστώτων νόμων τοὺς συνόντας, λέγων ὡς μωρὸν εἴη τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθιστάναι, κυβερνήτῃ δὲ μηδένα ἐθέλειν χρῆσθαι κυαμευτῷ μηδὲ τέκτονι μηδ' αὐλητῇ μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῷ ἐλάττονας βλάβας ἁμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἁμαρτανομένων.*

5 *ὥσπερ ἂν εἴ τις τοὺς ἀθλητὰς κληροίη μὴ οἳ ἂν δύνωνται ἀγωνίζεσθαι ἀλλ' οἷ ἂν λάχωσιν*] A et vet. tr. *οἳ μὴ δύνανται*, sufficit fortasse negationis transpositio *μὴ οἳ δύνανται.*

7 *ὡς δέον τὸν λαχόντα ἀλλὰ μὴ τὸν ἐπιστάμενον*] *οὐ δέον* A omisso *μή*. An fuit *ὡς οὐ δέον τὸν ἐπιστάμενον ἀλλὰ τὸν λαχόντα*? — Ita et Vahlen p. 64.

8 *λόγος δέ, οἷος ὁ Στησιχόρου περὶ Φαλάριδος καὶ Αἰσώπου ὑπὲρ τοῦ δημαγωγοῦ*] Vid. Aesopi fabul. p. 206—209 ed. Corai., qui aliorum imitationes addidit; prior enim legitur apud Conon. narr. 42. et ap. Plut. Arat. c. 38. de vitando aere alieno c. 7. XII, 215 H., altera apud Plut. *εἰ πρεσβ. πολιτ.* § 16. et Ioseph. Arch. VII p. 811. De Stesichori aetate, nam quae hic de Phalaride, apud Cononem de Gelone traduntur, vid. Bentleii Phalar. p. 168 seqq. Kleine

Stesichori fragg. p. 17—20. 110. Boeckhius in Corp. Inscr. II p. 319. Similis narratio Tiberii ap. Dionem in Nova Collect. Maii II, p. 553—554 § 80: ὅτι Τιβέριος οὐκ εὐχερῶς παρέλυε τῆς ἡγεμονίας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ προβαλλομένους καὶ πρὸς τοὺς τοῦτο μεμφομένους ἔλεγε τοιάνδε παραβολήν· ἄνθρωπός τις ἦν τοὺς πόδας ἔχων ἡλκωμένους· τῶν δὲ μυιῶν ἐπικαθημένων αὐτοῖς καὶ κεντούντων τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἀπεσόβει ταύτας· ὡς δέ τις τοῦτο ποιεῖν ἐπεχείρησεν, ἄνθρωπε, ἀνεβόησεν, ἄφες αὐτὰς μήπως τούτων αἳ ἐκορέσθησαν διωχθεισῶν ἕτεραι ἀντεπέλθωσι λιμώττουσαι καὶ μείζους μοι προξενήσωσι τὰς ὀδύνας· τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τῶν ἡγεμόνων, ὅτι χρονίζοντες καὶ κορεννύμενοι πρᾳότερον τοῖς ἀρχομένοις προσφέρονται. Ceterum vel ex his exemplis fabularum origo patet ad certam quandam rem in republica demonstrandam inventarum; postea singulari illa causa neglecta iam omnibus hominibus usui esse poterant, et morales esse coeperant. Denique Aesopum non servum, sed civem fuisse, qui in concione verba faceret aliorumque causam diceret, docemur. Hic est priscus ille dicendi et horridus modus, quem Livius 2, 32 tradit.

15 τὸν ἄνθρωπον] τινὰ A et vet. transl. quod minus convenit, sed melius fortasse et τὸν abesset, ut ἵππος, ἔλαφος abstracte positum est.

16 αὐτοῦ κολάσαι] αὐτὸν τιμωρήσασθαι A, verbum ne ter idem repeteretur, mutatum esse videtur. Conf. Vahlen p. 63.

17 συνομολογήσαντος δὲ καὶ ἀναβάντος] Adverte subiectum mutatum, unde in Q συνωμολογήσατο, debebat vero συνωμολόγησε καί, vel συνωμολογήσαντο.

19 ἐδούλευσεν ἤδη] ἤδη om. A, recte puto, sed tum et v. 23 in δουλεύσετε ἤδη delendum est; necessaria vero illa particula v. 21 ἔχετε ἤδη, ut A et vet. tr.; ceteri enim ἤδη ἔχετε. Conf. v. 30.

24 συνηγορῶν δημαγωγῷ κρινομένῳ] A δημηγορῶν κρινομένω δημαγωγῶ, vet. transl. *populum alloquens cum iudicaretur rector populi*, hoc est quod flagitatur δημηγορῶν κρινομένου δημαγωγοῦ, in quo δημηγορῶν, quod vix ex voc. δημαγωγῷ aut v. 2 λόγοι δημηγορικοὶ natum est, praeter

morem de iudicio dictum est, sed propter id ipsum in vulgare *συνηγορῶν* correctum videtur. Vulgatam probat Finckh.

27 *καὶ κυνοραῖστὰς πολλοὺς ἔχεσθαι αὐτῆς*] Plut. *εἰ πρεσβυτ. πολιτ.* cap. 16: *ἡ μὲν γὰρ Αἰσώπειος ἀλώπηξ τὸν ἐχῖνον οὐκ εἴα τοὺς κρότωνας αὐτῆς ἀφελεῖν βουλόμενον· ἂν γὰρ τούτους, ἔφη, μεστοὺς ἀπαλλάξῃς, ἕτεροι προσίασι πεινῶντες.*

31 *ἐὰν δὲ τούτους ἀφέλῃ*] *ἀφέληται* A, quod nisi praemisso *τις* stare nequit, sed offendit supra activum *ἀφέλοι*, hic medium positum *ἀφέλῃ*.

32 *ἔφη ὦ*] om. A, vet. tr., in ceteris post *ὑμᾶς* posita.

34 *τοῦτον*] om. vet. tr.

1 *τὰ κοινὰ κλέπτοντες*] *reliqua* vet. tr. ex emendatione natum videtur, quod supra est *τὸ λοιπὸν αἷμα*, cui responderet *τὰ λοιπὰ κοινά*. pag. 1394

6 *ῥάω μὲν οὖν πορίσασθαι τὰ διὰ τῶν λόγων, χρησιμώτερα δὲ πρὸς τὸ βουλεύσασθαι τὰ διὰ τῶν πραγμάτων*] Non recte haec vituperat acutissimus Lessingius de fabulae natura XVIII p. 203—207. Non attendit enim verba quae hic maximi sunt momenti *πρὸς τὸ βουλεύσασθαι.* Qui enim ipsi de re ambigua deliberant, his facilius exemplo quam fabula persuadeas; causam indicat Aristoteles de poet. cap. 9, ubi cur tragici veras quam fictas historias sequi malint, docet: *αἴτιον ὅτι πιθανόν ἐστι τὸ δυνατόν. τὰ μὲν οὖν μὴ γενόμενα οὔπω πιστεύομεν εἶναι δυνατά, τὰ δὲ γενόμενα φανερὸν ὅτι δυνατά· οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο, εἰ ἦν ἀδύνατα.* Recte vero in A et C *ῥᾷον*, ex hoc enim infinitivus dependet, mutatum quod *χρησιμώτερα* sequitur. Paulo supra v. 5 *ῥᾷον* in vet. tr. vertitur *facere*, i. e. *facile*, ut eum *ῥάδιον* invenisse credas.

10 *δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς παραδείγμασι*] Arist. probl. 18, 3. p. 916 b, 26: *διὰ τί τοῖς παραδείγμασι χαίρουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ταῖς ῥητορείαις καὶ τοῖς λόγοις μᾶλλον τῶν ἐνθυμημάτων; ἢ ὅτι τῷ τε μανθάνειν χαίρουσι καὶ τῷ ταχύ; ῥᾷον δὲ διὰ τῶν παραδειγμάτων καὶ τῶν λόγων μανθάνουσιν, ἃ γὰρ ἴσασιν ἔστι ταῦτα καὶ ἐπὶ μέρους· τὰ δὲ ἐνθυμήματα ἀπόδειξίς ἐστιν ἐκ τῶν καθόλου ἃ ἧττον ἴσμεν ἢ τὰ μέρη. ἔτι οἷς ἂν μαρτυρῶσι πλείους,*

μᾶλλον πιστεύομεν, τὰ δὲ παραδείγματα καὶ οἱ λόγοι μαρτυρίαις ἐοίκασιν, αἱ δὲ διὰ τῶν μαρτύρων ῥᾴδιοι πίστεις. ἔτι τὸ ὅμοιον μανθάνουσιν ἡδέως, τὰ δὲ παραδείγματα καὶ οἱ μῦθοι τὸ ὅμοιον δεικνύουσι.

10 *μὴ*] *οὐκ* A, quasi esset *τὸν οὐκ ἔχοντα*, quod a correctoribus in *μὴ* mutatum esse mirum non est.

12 *τοῖς δὲ ῥητορικοῖς*] Acute *τῆς δὲ ῥητορικῆς* C idque verum puto.

16 *μάρτυς γὰρ πιστὸς καὶ εἷς χρήσιμος*] At utilem esse vel unum testem non quaeritur, sed unum sufficere nec plures requiri. A non *πιστὸς* sed *χρηστός*, quod illo interpretabantur; neque vero Aristotelem . . *χρηστὸς* . . *χρήσιμος* scripsisse puto; equidem corrigo *μάρτυς γὰρ χρηστὸς καὶ εἷς ἀπόχρη*. Id Vahlen p. 64 improbat.

Cap. XXI.

22 *ἔστι δὲ γνώμη ἀπόφανσις*] Quae sequuntur Gregor. Corinth. in Hermog. Rhet. Graec. VII p. 1154 excerpsit, sed nescio quo errore Theophrastum, non Aristotelem auctorem dicit: *δῆλον γὰρ ὅτι γνώμας τοὺς λόγους πάντες τοὺς καθολικοὺς ὀνομάζουσι· κατὰ γὰρ τὸν Θεόφραστον γνώμη ἐστὶ καθόλου ἀπόφασις* [scrib. *ἀπόφανσις*] *ἐν τοῖς πρακτέοις· εἰσὶ δὲ τούτων αἱ μὲν παράδοξοι, αἱ δὲ ἔνδοξοι, αἱ δὲ ἀμφισβητούμεναι. καὶ αἱ μὲν παράδοξοι δέονται κατασκευῶν, οἷα ἐστὶν αὕτη, χρὴ δ' οὔποθ' ὅστις κτλ.* Doxopater II, 288: *Σώπατρος δὲ πάλιν οὕτω καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην ὁρίζεται· γνώμη ἐστὶν ἀπόφανσις καθολικὴ περὶ ποιότητα πραγμάτων ἢ προσώπων ἢ τοῦ συναμφοτέρου . . . καθ' ἑτέρους δέ τινας πάλιν γνώμη ἐστὶ καθολικὴν συμβουλήν τινα καὶ παραίνεσιν ἔχουσα πρός τι τῶν ἐν τῷ βίῳ χρησίμων.* Paucis et dilucide exposuit Anaximenes cap. 12: *γνώμη δ' ἐστὶ μὲν ὡς ἐν κεφαλαίῳ καθ' ὅλων τῶν πραγμάτων δόγματος ἰδίου δήλωσις, δύο δὲ τρόποι τῶν γνωμῶν εἰσίν, ὁ μὲν ἔνδοξος ὁ δὲ παράδοξος. ὅταν μὲν οὖν ἔνδοξον λέγῃς, οὐδὲν δεῖ τὰς αἰτίας φέρειν· οὔτε γὰρ ἀγνοεῖται τὸ λεγόμενον οὔτ' ἀπιστεῖται· ὅταν δὲ παράδοξον λέγῃς, χρὴ φράζειν τὰς αἰτίας συντόμως, ἵνα τὴν*

ἀδολεσχίαν καὶ τὴν ἀπιστίαν διαφύγῃς. Digna sunt quae cum Aristotele conferantur schol. in Hermog. V p. 422: *καὶ γνωμικὸν μέν ἐστιν ἀπόφανσις περὶ τῶν καθόλου, διδάσκουσα ὁποῖά ἐστι τὰ πράγματα ἢ ὁποῖα δεῖ εἶναι δίκαια ἢ συμφέροντα ἄνευ ὡρισμένων ὀνομάτων· αἱ γὰρ ἐν ταῖς ὡρισμέναις τέχναις ἀποφάνσεις οὐ γνῶμαι, οἷον σημεῖον οὗ μέρος οὐδέν, καὶ δὶς δύο τέσσαρα, ἀλλ' ὅσα περὶ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν γνωμοτυποῦμεν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ συμφέροντος καὶ ὅσα οὐδεμιᾶς τέχνης ἀφωρισμένα οἷον* [Eurip. Phoen. v. 414]

εὖ πρᾶττε, τὰ φίλων δ' οὐδέν, ἤν τις δυστυχῇ.

καὶ τὸ [Dem. p. 16]*· τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. καὶ πάλιν, οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τοὺς ἐπ' εὐσεβείᾳ διαφέροντας μὴ καὶ κινδυνεύειν αἱρεῖσθαι τῆς εὐσεβείας ἕνεκα· πᾶσι γὰρ τοῖς ἐπ' εὐσεβείᾳ διαφέρουσι καὶ τὸ κινδυνεύειν* [*καὶ*] *θέλειν ὑπὲρ τοῦ μένειν ὁμοίους ἀναγκαῖόν τι γίνεται. ταῦτα μὲν ὁποῖά ἐστι σημαίνει τὰ πράγματα, ὁποῖα δὲ δεῖ εἶναι ὡς τοῦτο, εἰ γὰρ ἀθανάτου δόξης τυχεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐθέλετε, χρὴ πᾶν ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας παθεῖν ἢ προέσθαι ταῦτα φαῦλά τινα φοβηθέντας καὶ πρόσκαιρα.* Idem auctor VII p. 765: *γνώμη δέ ἐστιν, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, καθολικὴ ἀπόφανσις περὶ τῶν πραγμάτων οὕτως ἐχόντων ἢ ἔχειν ὀφειλόντων. τῶν δὲ γνωμῶν ἔνιαι μὲν χωρὶς ἀποδείξεως λέγονται οἷον, εἷς οἰωνὸς ἄριστος, αἱ δὲ μετὰ ἀποδείξεως. τούτων δὲ αἱ μὲν λεληθυῖαν ἔχουσι τὴν ἀπόδειξιν, αἱ δὲ φανεράν, λεληθυῖαν μὲν ὡς αἱ τοιαῦται* [Eurip. Fragm. p. 126 M.]

ἔδει γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους
τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά,
τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον
χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

τοῦ μὲν γὰρ τὸν φύντα θρηνεῖν ἀπόδειξις τὸ εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά, ὡσαύτως καὶ τοῦ ἐπὶ θανόντι χαίρειν τὸ πόνων λελασμένον. φανερὰν δὲ ἔχουσιν αἱ τοιαῦται τὴν ἀπόδειξιν, ἔστι μήτηρ πατρὸς φιλοτεκνοτέρα, ἡ μὲν γὰρ αὑτῆς οἶδεν ὄντα, ὁ δὲ οἴεται [Aristot. Ethic. Nicom. VIII, 14. IX, 7]. *διαφέρει δὲ γνώμης ἐνθύμημα ὡς Ἀλέξαν-*

δρός φησι· τῆς μὲν ἀναποδείκτου προδήλως διαφέρει τῷ ἐκείνην μὲν ψιλὴν εἶναι ἀπόφανσιν, τὸ δὲ ὥσπερ συλλογισμόν τινα, τῆς δὲ ἀποδεδειγμένης ᾗ τὰ μέρη τῶν ὅλων· ἐμπεριέχεται γὰρ τῇ γνώμῃ τὸ ἐνθύμημα, μέρος δὲ ἐκεῖνο καθὸ ἡ ἀπόφανσις ἀποδέδεικται.

A exhibet *δ' ἡ γνώμη*, sed articulo nullus locus, ut et hic fuisse credam *ἔστω δὴ γνώμη*, idem liber cum vet. tr. *οὐ μέντοι οὔτε περί*, cui aptum est quod deteriores codices deinde praebent *οὔτε περὶ πάντων καθόλου*, sed neque hi prius *οὔτε* agnoscunt, et A sic pergit *καὶ οὐ περὶ πάντων*, neglecto postremo vocabulo, quod facile intelligitur, ut nesciam quomodo illud *οὔτε* defendam.

26 *ὥστ' ἐπεὶ τὰ ἐνθυμήματα ὁ περὶ τούτων συλλογισμός ἐστι, σχεδὸν τά τε συμπεράσματα τῶν ἐνθυμημάτων καὶ αἱ ἀρχαὶ ἀφαιρεθέντος τοῦ συλλογισμοῦ γνῶμαί εἰσιν*] Idem aliis verbis, quae non Aristotelis, sed Stoicorum doctrinam indicant, ex Neocle schol. Rhet. Graec. VII p. 765, ubi et de syllogismo notatu haud indigna plura leguntur, tradit: *τῶν δὲ ἐνθυμημάτων ὁπόσα μὲν κατὰ τῶν συνεχόντων τὴν καθήγησιν πρόεισι, καθολικῶς ὥς φησι Νεοκλῆς, ἐξενεχθέντα, γνῶμαι εὐθὺς γίνονται· ὁπόσα δὲ καὶ τὸ καθηγούμενον τοῦ ζητουμένου περιείληφε, πάντως περιέχει (τὸ) γνωμικῶς ἐξηνέχθαι δυνάμενον· ἁπλῶς γάρ, φησί, τὸ ἐπισυνδέον τὴν καθήγησιν ἐν συλλογισμῷ καθολικῶς ἐξενεχθὲν γνώμη γίνεται, καὶ ἀνάπαλιν δὲ ἀπὸ πάσης γνώμης ἐνθύμημα δύναται γενέσθαι.*

Cod. A et vet. transl. *περὶ τοιούτων*, quod apud Bekkerum non adnotatum est, pro *περὶ τούτων*.

29 *χρὴ δ' οὔ ποτ', ὅς τις*] Eurip. Medea v. 296 seqq., ubi vid. interpp. *παρ' ἀστῶν* ex A, apud Eurip. *πρὸς ἀστῶν*. Antiph. VI, 10.

pag. 1394 b 2 *οὐκ ἔστιν ὅς τις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ*] Ex Euripidis Stheneboea initium prologi, vid. Aristoph. Ran. v. 1250. Fraggm. p. 329. Ratio sententiae haec addita est:

ἢ γὰρ πεφυκὼς ἐσθλὸς οὐκ ἔχει βίον,
ἢ δυσγενὴς ὢν πλουσίαν ἀροῖ πλάκα.

Omisit auctor hos versus; nam de sententia, non de enthymemate loquitur, unde necessario non erant addendi, ceterum

satis noti tunc temporis; quare rationem librariorum negligentia excidisse non puto.

4 *οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ὅς τις ἔστ' ἐλεύθερος*] Eurip. Hecub. v. 858, ubi exstat *ἔστι θνητῶν*.

7 *ἀνάγκη τέτταρα εἴδη εἶναι γνώμης*] Quatuor illae species sunt:

γνώμη			
μετ' ἐπιλόγου		ἄνευ ἐπιλόγου	
ἐνθυμήματος μέρος	ἐνθυμηματικαὶ μέν, οὐκ ἐνθυμήματος δὲ μέρος	διὰ τὸ προεγνῶσθαι	ἅμα λεγόμεναι δῆλαι ἐπιβλέψασιν

Sufficit vero prior divisio in duas partes, quam sequuntur Anaximenes cap. 12. Auctor ad Herennium IV, 17, 24, malimque Aristoteles scripsisset *δύο εἴδη*.

9 *ἀποδείξεως μὲν οὖν δεόμεναι*] Greg. Corinth. in Hermog. VII p. 1154: *τὰς δὲ ἐνδόξους χρὴ λέγειν ἄνευ ἀποδείξεως οἷον, ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστι.* Conf. Arist. Eth. Nic. I, 9.

13 *ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν*] Stephanus p. 291: *Σιμωνίδου ἐστὶν ἀπὸ τῶν σκολιῶν αὐτοῦ ἐπῶν, οἱ δ' Ἐπιχάρμου.* Huius esse dicit Meineke Comic. graec. III, 169 *ἐμὶν* pro *ἡμῖν* corrigens. Schneidew. Philolog. III, 21. A et vet. tr., quod Bekkerum fugit, *ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον*, invitis numeris, sed iidem statim non male *φαίνεται μὲν γάρ*, ceteri *μὲν* om.

16 *οὐδεὶς ἐραστὴς ὅς τις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ*] Eurip. Troad. v. 1061, ubi vid. Seidl.; Euripidis libri *οὐκ ἔστ'* scribunt, *οὐδεὶς* item Arist. Ethic. Eud. VII, 2.

22 *ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλασσε θνητὸς ὤν*] Legebatur inter monostichos versus, nisi quod *ἔχθραν*, non *ὀργήν*, nescio unde excusum erat, sed Brunckius poet. gnom. p. 301 Sch. nimia levitate ductus Christianum auctorem esse putans, ex illa sylloge facessere iussit; at disputaverat multum Bentleius Phalar. p. 257. 266 seqq. Euripides in Philoct. p. 286 M.:

ὥσπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ,
οὕτω προσήκει μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.

Dionys. Arch. V, 4: *ἀνθρώπους δ' ὄντας μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν φρονεῖν μηδ' ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς σώμασιν.* VIII, 50. Phal. epist. LI: *θνητοὺς γὰρ ὄντας ἀθάνατον ὀργὴν ἔχειν, ὥς φασί τινες, οὐ προσήκει,* e quibus Porsonus ad Med. v. 138 *οὔτοι* corrigens senarios fecit.

23 *δεῖν ἀεὶ φυλάττειν τὴν ὀργὴν*] A *δεῖν φυλάττειν,* et vocabulum *ἀεὶ* om. etiam vet. tr.; verba vero *τὴν ὀργὴν* deesse apud Vict. et Gaisf. adnotatum est, tacet Bekkerus; verum puto *μὴ δεῖν φυλάττειν,* pertinent enim haec ad prima versus verba *ἀθάνατον ὀργὴν* iisque adnexa esse cogites, sic nihil requiritur. Sequens quoque *λέγει* post *διὰ τί* deest in A et vet. tr. eoque facile caremus, ut *τὸ διὰ τί* eadem sit forma qua *γνώμη.*

24 *ὅμοιον δὲ καὶ τὸ*] *ὁμοίως* A, vet. transl., quod minus aptum videbatur, ideoque correctum est; etiam *τὸ* om. A.

25 *θνατὰ χρὴ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν*] Arist. Ethic. Nic. X, 7: *οὐ χρὴ δὲ κατὰ τοὺς παραινοῦντας ἀνθρώπινα φρονεῖν ἄνθρωπον ὄντα οὐδὲ θνητὰ τὸν θνητόν, ἀλλὰ ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται ἀθανατίζειν καὶ πάντα ποιεῖν πρὸς τὸ ζῆν,* ubi vid. Zell p. 458. Similiter hunc versum corrigit Isocrat. ad Demon. § 32: *ἀθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν.* Si Epicharmi est versus, male vulgares formas *θνητὰ* atque *θνητὸν* exhibet A, sed facile aliquis, si Attici est poetae, propter concinnitatem vocis *ἀθάνατα* doricam formam inferre poterat, quam ceteri omnes praeferunt.

27 *καὶ περὶ ποῖον ἕκαστον ἁρμόττει*] Sic omnes libri, et vet. transl. EM *circa quale,* Victorii vero codex *circa qualia;* tacite Victorius genitivum *ποίων* reddidit, qui initio capitis legitur quemque ea quae sequuntur confirmare videntur; utroque tamen loco verbum *χρῆσθαι,* quod hic non apparet, ibi additum legi negligendum non est.

32 *περὶ δὲ τῶν μὴ παραδόξων ἀδήλων δὲ*] Gregorius Corinth. in Hermog. Rhet. Gr. VII p. 1155: *τῶν δὲ μὴ παραδόξων, ἀδήλων δὲ καὶ ἀμφιβόλων προστιθέναι δεῖ τὰς αἰτίας σὺν ἀποφθέγμασιν, οἷον εἴ τις λέγει ὅπερ Στησί-*

χορος εἶπεν ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες αὐτοῖς χαμόθεν ᾄσωσιν· ἐὰν γὰρ ὦσιν οἱ ὑβρίζοντες δυνατώτεροι, δενδροτομήσουσι τὴν χώραν ἅπασαν τοσοῦτον, ὥστε μηδὲ τοὺς τέττιγας ἔχειν ἔνθα καθεσθέντες ᾄσουσιν. In quibus Aristotelis verba non religiose descripta vides, et ne de interpretatione dubites, Gregorius scripsit: ἐὰν γὰρ ὦσιν ὑβρίζοντες, οἱ δυνατώτεροι δενδ., ut explicat Demetrius de elocut. § 243., qui Dionysio hoc dictum § 99 tribuit; Stesichorum auctorem esse Aristoteles et infra III, 11 repetit, conf. Goeller ad Demetr. p. 116. Eustath. ad Il. III, 151. Kleine ad Stesich. p. 113.

2 χαμόθεν] χαμᾶθεν Cobet Novae lect. p. 150. pag. 1395

2 ἁρμόττει δὲ γνωμολογεῖν] Auct. ad Herenn. IV, 17: *sententias interponi raro convenit, ut rei actores, non vivendi praeceptores esse videamur.* Quintil. VIII, 5 p. 721 B: *in hoc genere custodiendum est et id quidem ubique, ne crebrae sint, ne palam falsae, quales frequenter ab iis dicuntur, qui haec καθολικὰ vocant et quidquid pro causa videtur, quasi indubitatum pronuntiant, et ne passim et a quocunque dicantur; magis enim decent eos, in quibus est auctoritas, ut rei pondus etiam persona confirmet; quis enim ferat puerum aut adolescentulum aut etiam ignobilem, si iudicet in dicendo et quodammodo praecipiat?*

3 πρεσβυτέροις] πρεσβυτέρων A, unde Q πρεσβυτέρῳ, singularis numerus etiam in vet. transl., veteres editiones πρεσβύτερον exhibent.

7 καὶ ῥαδίως ἀποφαίνονται] καθόλου addendum censet Vahlen p. 12, sic male ter redit idem vocabulum. γνώμας ex γνωμοτύποι facile intelligitur.

8 καθόλου δὲ μὴ ὄντος καθόλου εἰπεῖν] Quae Anaximeni cap. 12 est γνώμη ἐξ ὑπερβολῆς, argumentis aut anteponenda aut postponenda.

13 οἷον παρακαλοῦντι ἐπὶ τὸ κινδυνεύειν μὴ θυσαμένους, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης] Il. XII, 243. Epaminondam intelligere videtur, quem ante pugnam Leuctricam infelici omine cum exercitu urbe egressum versum illum, quo militum animos confirmaret, protulisse Diodorus XV, 52 narrat. Cic. Cat. maior. 4: *Quintus Fabius Maximus augur*

cum esset, dicere ausus est, optimis auspiciis ea geri, quae pro rei publicae salute gererentur; quae contra rem publicam fierent, contra auspicia fieri.

14 *καὶ ἐπὶ τὸ ἥττους ὄντας ξυνὸς Ἐνυάλιος*] Il. XVIII, 309. Ne cum Wolfio et Gaisfordo corrupta haec censeas, ex iis quae praecedunt, intellige *ἐπὶ τὸ κινδυνεύειν.*

17 *νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει*] Stasini versus, de quo vid. ad I, 15.

19 *Ἀττικὸς πάροικος*] De molestis vicinis, ut facile coniicias, proverbium, Zenob. II, 28 ibique interpp. confer modo quae de Atheniensibus ipsis dicuntur in Isocr. Antid. § 300.

19 *δεῖ δὲ τὰς γνώμας λέγειν καὶ παρὰ τὰ δεδημοσιευμένα*] Non intelligo articulum *τάς*, neque quae dicuntur, *γνῶμαι* sunt; praecipit enim pervulgatas sententias interdum impugnandas esse. *πάντα* pro *παρὰ τὰ* A, quod recte emendatum esse non dubito; sed *τὰς γνώμας* male illatum et delendum esse videtur, nisi forte malis *καὶ παρὰ τὰς δεδημοσιευμένας γνώμας, λέγω δὲ δεδημοσιευμένας.*

22 *εἰρημένη ᾖ*] Ita Bekkerus ex coniectura, quam confirmat C, *ᾖ* enim om. A, ceteri *ἐστιν*, unde eorum interpolatam originem agnoscere licet.

24 *οὗτος γοῦν εἰ ἐγίγνωσκεν ἑαυτόν, οὐκ ἄν ποτε στρατηγεῖν ἠξίωσεν*] Acute hoc Victorius ab eo dictum censet, qui Iphicratem humili loco natum laudavit contra eos, qui illi ignobilitatem obiicerent.

25 *τὸ δὲ ἦθος βέλτιον*] Lysias XX, 33: *καὶ μηδαμῶς τοῖς λέγουσι βεβαιώσητε λόγον τὸν πάντων πονηρότατον· λέγεται γὰρ τοὺς κακῶς πεπονθότας μεμνῆσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς εὖ. τίς γὰρ ἔτι θελήσει χρηστὸς εἶναι . .*

pag. 1395 b 2 *διὰ τὴν φορτικότητα τῶν ἀκροατῶν*] Vid. Zell ad Ethic. Nicom. p. 20 ibiq. Muretus.

2 *χαίρουσι γὰρ*] Auct. ad Herennium IV, 17 de raro interpositis sententiis: *quum ita interponentur, multum afferent ornamenti; necesse est enim eam comprobet tacitus auditor, quum ad causam videat accommodari rem certam ex vita et moribus sumptam.*

9 *οὐδὲν γειτονίας χαλεπώτερον*] Demosth. in Calliclem init. p. 1272: *οὐκ ἦν ἄρ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, χαλεπώτε-*

ρον οὐδὲν ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν, ὅπερ ἐμοὶ νυνὶ συμβέβηκεν, ubi ἄρα vulgatum fuisse proverbium indicat. Isocr. Plat. § 18. ὅτι post εἰπόντος, quod hanc sententiam introducat, om. A et vet. tr., idque abesse potest, etiamsi sequatur ἢ ὅτι

10 οὐδὲν ἠλιθιώτερον τεκνοποιίας] Conf. Gellius II, 23 ibique Menander:

ὢ τρὶς κακοδαίμων ὅστις ὢν πένης γαμεῖ
καὶ παιδοποιεῖθ', ὡς ἀλόγιστός ἐστ' ἀνήρ.

12 ταύτην τε δὴ ἔχει μίαν χρῆσιν] Ita recte Bekkerus ex varietate restituit, δὲ δὴ ἔχειν μίαν χρῆσιν A, ceteri τε δεῖ μίαν χρῆσιν ἔχειν, vet. transl. *hunc autem oportet unum habere usum ei, quod in sententias loqui.* Repetit supra dicta βοήθειαν μεγάλην μίαν μὲν δὴ διά, ubi δὴ A et vet. tr. recte omittunt, et transitum facit . . τε δὴ . . καὶ . . quod frequentatum Herodoto, Pausaniae, Straboni, aliis, saepe in libris depravatum.

14 ἦθος δ' ἔχουσιν οἱ λόγοι ἐν ὅσοις δήλη ἡ προαίρεσις] Vid. III, 16. Poet. 6 ibique Tyrw. p. 127. Item cap. 15, et substantivum etiam infra v. 17 in A, qui προαιρέσεων, non προαιρετῶν exhibet.

19 εἰρήσθω τοσαῦτα] ταῦτα A, vet. tr., vid. ad I, 11 fine.

Cap. XXII.

22 ἑκατέρου] ἑκάτερον A, non male, hae enim duae diversae sunt species.

23 εἴρηται πρότερον] I, 2 p. 1356 b, 3, neque ibi τις, quod A recte omittit, post συλλογισμὸς apparet.

28 ὥσπερ φασὶν οἱ ποιηταὶ τοὺς ἀπαιδεύτους παρ' ὄχλῳ μουσικωτέρους λέγειν] Eurip. Hippolyt. v. 989:

ἐγὼ δ' ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον,
εἰς ἥλικας δὲ κὠλίγους σοφώτερος.
ἔχει δὲ μοῖραν καὶ τόδ'· οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
φαῦλοι παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν.

ibique Valcken; ex A aliisque cum Victorio dedimus adiectivum, non adverbium μουσικωτέρως, quod Bekkerus scripsit

et vulgatae rationi dicendi magis convenit; Aristoteles ipsius poetae verba eorumque structuram reddere voluit.

pag. 1396 1 *καὶ τοῦτο δ' ὅτι οὕτω φαίνεται, δῆλον εἶναι ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις*] A et vet. tr. *δὴ ὅτι . . εἶναι ἅπασιν.* Infinitivi *εἶναι . . συνάγειν* dependent ex *ὥστε.*

4 *πρῶτον μὲν οὖν δεῖ λαβεῖν*] Quidnam? nam id desiderari videtur; omnia vero quae sequuntur plurima uno tenore cohaerent et v. 33 denuo ad prima recurrit: *ὥστε . . φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖον . . πρῶτον περὶ ἕκαστον ἔχειν ἐξειλεγμένα κτλ.*

8 *εἰ πολεμητέον ἢ μὴ πολεμητέον*] Postrema tria verba om. A et vet. tr. inclusitque Gaisfordus; propter verbum repetitum casu exciderunt, nam necessaria sunt, quod *συμβουλεύειν* et *προτρέπειν* et *ἀποτρέπειν* significat atque utrumque indicandum est.

10 *πότερον ναυτικὴ ἢ πεζικὴ*] Scrib. *πεζή.*

11 *ἔτι δὲ τίνας πολέμους πεπολεμήκασι καὶ πῶς*] Eadem supra ubi eandem rem tractavit 1, 4: *ἔτι δὲ πολέμους τίνας καὶ πῶς πεπολέμηκεν.* Tamen hic A exhibet *εἴτε τινάς*, quod ex illo loco fort. correctum est, sed offendit *τινὰς* praepositum, an fuit *εἶτα τίνας*?

14 *τὰ ὑπὲρ Ἡρακλειδῶν πραχθέντα*] A *τῶν ἡρακλειωδῶν λεχθέντα*, vet. tr. *aut ea quae pro Heraclidibus producta,* probo verbum illud, ut *τὰ μυθολογούμενα* a rebus gestis discernantur.

19 *τοὺς πρὸς τὸν βάρβαρον συμμαχεσαμένους καὶ ἀριστεύσαντας*] Transponit A: *ἀριστεύσαντας καὶ συμμαχεσαμένους*, quod ab aliis improbatum esse non mirum.

20 *ἠνδραποδίσαντο Αἰγινήτας καὶ Ποτιδαιάτας καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα*] De Aeginetis vid. Thucyd. II, 27. IV, 5. Diodor. XII, 44. de Potidaeatis Thuc. II, 70. Diod. XII, 46. Praeterea intellige Meliorum, Scionaeorum, Toronaeorum mala ab Atheniensibus inlata.

21 *καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἁμάρτημα ὑπάρχει αὐτοῖς*] Hoc apertissime *δὶς ταὐτόν*, et alterutrum vacat; utrum ipse *ὁ σοφὸς Ἀριστοτέλης* corrigens dederit posterius, an interpolator, disceptare nolo, mihi quod brevius est, placet. — Sufficit fort. alterum *καὶ* deletum.

24 *περὶ Ἀθηναίων ἢ Λακεδαιμονίων*] *καὶ Λακ.* Bekkerus ex Q et A affert, at A ap. Gaisf. praebet: *περὶ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων*, atque ita etiam vet. transl., idque corrigendum fuisse apparet, aeque atque *ἀνθρώπους ἢ θεούς*, quod in A legitur.

30 *εἴ τι συμφέρον*] *τι* om. A, nec opus tertium repetitum hic legi.

32 *οἷον περὶ δικαιοσύνης, εἰ ἀγαθὸν ἢ μὴ ἀγαθόν*] Postrema tria verba om. A, casu ut videtur; auctor Platonis reipublicae argumentum his attingit.

34 *πάντες*] *οἱ πάντες* A, num *ἅπαντες*?

3 *καὶ διὰ τοῦ λόγου δῆλον ὅτι*] Non opus est *γὰρ* inseri ante *ὅτι*, quod omnes praeter A praebent. *διὰ τοῦ λόγου* idem est quod supra I, 2 p. 1356, 4. 19. pag. 1396 b

4 *φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, πρῶτον περὶ ἕκαστον ἔχειν*] Necesse est oratorem non minus quam dialecticum sibi rerum, de quibus agendum est, scientiam acquirere. Topic. I, 14: *τὰς δὲ διαγραφὰς ποιεῖσθαι ἐπὶ ἑκάστου γένους ὑποτιθέντας χωρίς, οἷον περὶ ἀγαθοῦ ἢ περὶ ζώου καὶ περὶ ἀγαθοῦ παντὸς ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ τί ἐστι.* Primus Topicorum liber inprimis hanc rem tractat. Analyt. prior. I, 30: *καθ' ἕκαστον δὲ δεῖ ἐκλέγειν τῶν ὄντων οἷον περὶ ἀγαθοῦ ἢ ἐπιστήμης.* Muretus in versione *περὶ ἕκαστον* omisit, sine causa, quamvis alterum *περὶ* omitti possit.

7 *ἀποβλέποντα*] Paulo post Bekkerus tacite *περιγράφοντας* ex solo A, puto; plures enim *περιγράφοντα* cum vet. tr.; concinnitas utroque loco idem flagitat, et multitudinis numerus praestat, si haec dependeant e verbis *πάντες οὕτω φαίνονται ἀποδεικνύντες*, id vero neque necessarium est et singulari auctor saepe utitur, ut supra v. 25, accedit, sic demum verum esse, quod A v. 10 praebet *ἔχῃ*, unde *περιγράφοντα* scribimus.

10 *ἔχηται*] *ἔχῃ* A eique convenit *δεικνύναι*, unde coniicias *ἄν τις πλείω ἔχῃ*, ne hoc quidem necessarium est; intelligitur enim ille *ἀποβλέπων* et *περιγράφων*.

12 *λέγω δὲ κοινὰ μὲν*] *λέγομεν δὲ κοινὰ* A secundum Bekkerum, quod errore factum est, disertim enim Victorius non

hoc ibi legi, sed *λέγω δὲ κοινὰ μέν*, idemque ex varietate ap. Gaisf. apparet, atque ita vet. transl. Itaque pro A scribendum erit QYZ.

18 *καὶ τὸν Κύκνον*] Pindar. Olymp. II, 90 de Achille:
ὃς Ἕκτορ' ἔσφαλε, Τροίας
ἄμαχον ἀστραβῆ κίονα, Κύκνον τε θανάτῳ πόρεν,
Ἀοῦς τε παῖδ' Αἰθίοπα.

19 *καὶ ὅτι νεώτατος καὶ οὐκ ἔνορκος ὢν ἐστράτευσεν*] Pausanias III, 24, 10 seq.

20 *εἷς μὲν οὖν τρόπος τῆς ἐκλογῆς καὶ πρῶτος οὗτος ὁ τοπικός*] A et vet. transl. *οὖν τόπος*. Intelligit quae de rerum cognitione oratori necessaria hucusque exposuit, eamque maximi esse momenti denuo indicavit: *πρῶτον μὲν οὖν δεῖ λαβεῖν ὅτι . . ἀναγκαῖον καὶ τὰ τούτῳ ἔχειν ὑπάρχοντα*, item: *φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖον ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, πρῶτον περὶ ἕκαστον ἔχειν ἐξειλεγμένα.* Iure itaque et hic *πρῶτος οὗτος*. *τρόπος* vero cum Bekkero aliisque restituendum erat, non tam quod supra est *τίνα τρόπον δεῖ ζητεῖν*, ut Muretus censet, sed quod hic *τόπος* non est, tum quod paulo post ubi alterum quod restat, *τοὺς τόπους*, aggreditur, dicit: *ἔτι δ' ἄλλον τρόπον καθόλου περὶ ἁπάντων λάβωμεν.* Unde et verba *ὁ τοπικὸς* cum Mureto (qui corrigit: *εἷς μὲν οὖν τῆς ἐκλογῆς καὶ πρῶτος οὗτος ὁ τρόπος*) tollenda puto, e varietate nata; alii enim et hic *ὁ τόπος* legunt. Mihi *τῆς ἐκλογῆς* admodum displicet, non enim sequitur *ἄλλος τρόπος τῆς ἐκλογῆς καὶ δεύτερος*, debebatque dicere *τρόπος ὁ τῆς ἐκλογῆς*. Vocabulum insertum videtur, atque auctor, nam *καὶ* in A non exstat, scripsisse: *εἷς μὲν οὖν τρόπος πρῶτος οὗτος*, ut enthymemata ad quamcunque rem exponendam inveniamus. Analyt. post. I, 22: *εἷς μὲν οὖν τρόπος λέγεται ἀποδείξεως οὗτος. ἔτι δὲ ἄλλος εἰ κτλ.* II, 8 p. 93, 9. Cum altera ratio non statim addatur: *ἔτι δ' ἄλλον . . λάβωμεν καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν ἐνθυμημάτων λέγωμεν*, verba nude posita *τὰ δὲ στοιχεῖα τ. ἐ. λ.* sane offendunt, melius ferenda, si *νῦν* inseritur verbo, quod transitum ad *τόπους* indicet.

22 *πρῶτον δ' εἴπωμεν περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν πρῶτον*] III, 1: *τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐζητήθη κατὰ φύσιν ὅπερ πέφυκε πρῶτον.* Poetic. 1: *λέγωμεν ἀρξάμενοι κατὰ φύ-*

σιν πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων. Sophist. elench. 1: *λέγωμεν ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν πρώτων,* ubi *πρῶτον* fortasse librariorum culpa deest. De partib. animal. I, 5 fine: *τὰς δ' αἰτίας πειραθῶμεν εἰπεῖν περί τε τῶν κοινῶν καὶ τῶν ἰδίων ἀρξάμενοι καθάπερ διωρίσαμεν πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων. περὶ αἰσθητῶν* p. 436, 5: *τὰ μὲν οὖν εἰρημένα περὶ ψυχῆς ὑποκείσθω, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν λέγωμεν καὶ πρῶτον περὶ τῶν πρώτων.* Ethic. Eud. I, 7: *πεπροοιμιασμένων δὲ καὶ τούτων λέγωμεν ἀρξάμενοι πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων.* Polit. II, 1: *ἀρχὴν δὲ πρῶτον ποιητέον ἧπερ πέφυκεν ἀρχὴ ταύτης τῆς σκέψεως.* Physic. VIII, 10: *ὅτι τοῦτ' ἀμερὲς ἀναγκαῖον εἶναι καὶ μηδὲν ἔχειν μέγεθος νῦν λέγωμεν, πρῶτον περὶ τῶν προτέρων αὐτοῦ διορίσαντες.* Sic h. l. omnes libri, non *πρώτων.*

23 *ἔστι γὰρ τῶν ἐνθυμημάτων εἴδη δύο· τὰ μὲν γὰρ δεικτικά ἐστιν ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, τὰ δ' ἐλεγκτικά*] III, 17. Rhet. Graec. V, 406. VII, 766: *ἔτι τῶν ἐνθυμημάτων τὰ μέν ἐστιν ἐλεγκτικά, τὰ δὲ δεικτικά. δεικτικὰ μὲν οὖν τὰ κατ' ἔμφασιν ἀκολουθίας προϊόντα, οἷον τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. ἐλεγκτικὰ δὲ τὰ κατ' ἔμφασιν μάχης ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ Λυκούργου· οὐ γὰρ Σόλων μὲν αὐτὸ παρέλιπεν, Αὐτοκλῆς δὲ εὕρετο* [*εὗρεν*?]*· τὸ δ' αὐτό φησι* (*'Αλέξανδρος*) *διανόημα ἑτέρως δύναται μεταχειρίζεσθαι τῆς αὐτῆς γινομένης διαφορᾶς· τὰ μὲν γὰρ δεικτικὰ πρὸς πρᾶγμά τι συνίσταται, τὰ δὲ ἐλεγκτικὰ πρὸς πρόσωπον. ἐπεὶ δὲ πᾶν ἐνθύμημα ὡς ἔφαμεν, ἢ ἐκ μάχης ἢ ἐξ ἀκολουθίας γίνεται, ἀναγκαῖον περὶ ἀκολουθίας καὶ μάχης εἰπεῖν. ἔνιοι μὲν οὖν τῶν περὶ ταῦτα δεινῶν, ὡς 'Αλέξανδρός φησιν, οὐδεμίαν διαφορὰν οἴονται τούτων εἶναι, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῶν ἐξ αὐτῶν προδήλως δεικνύουσιν ὅτι οὐκ ἔστι ταὐτὰ ἀλλ' ἕτερα.* Ex Alexandro, Neocle aliisque turbidis rivis quae ex fonte ipso melius haurire poterant, posteriores sumserunt; vix credas his Aristotelis libros de rhetorica notos fuisse.

25 *ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς ἔλεγχος καὶ συλλογισμός*] Analyt. prior. II, 20. Soph. el. 1. 6. 9.

28 *τὸ δὲ ἐλεγκτικὸν τὸ τὰ ἀνομολογούμενα συνάγειν*]

Ut in Organo dicit: *συλλογισμὸς μετ' ἀντιφάσεως τοῦ συμπεράσματος*, vel *ἀντιφάσεως συλλογισμός*, vel ut infra II, 23. III, 9: *συναγωγὴ τῶν ἀντικειμένων*.

29 *περὶ ἑκάστων τῶν εἰδῶν τῶν χρησίμων καὶ ἀναγκαίων*] *ἕκαστον* scribendum quod coniecerunt Victorius, Muretus, Buhlius, et ita vet. transl. *ἕκαστα* BCDE.

33 *καὶ περὶ τῶν ἠθῶν καὶ παθημάτων καὶ ἕξεων ὡςαύτως εἰλημμένοι ἡμῖν ὑπάρχουσι πρότερον οἱ τόποι*] Quod supra II, 18 indicavit, hic repetit; exposuit *εἴδη* (de quibus vid. I, 2 finem), h. e. *τὸ ἀγαθὸν καὶ κακόν, τὸ καλὸν καὶ αἰσχρόν, τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον*, item *τὰ πάθη* et *ἤθη* eorumque locos tractavit; iam aggreditur *τόπους*. Unde quorumdam librorum lectionem, quam Muretus probavit, *εἰδικῶν παθημάτων* nullum praebere sensum apparet, sed admodum me offendunt verba *καὶ ἕξεων*; neque enim disertim *ἕξεις* exposuit (vid. I, 9. II, 12 ibiq. not.), neque necessariam rhetoricae partem esse unquam monuit, ut iis quae hucusque accurate illustrata erant, nullo iure *ἕξεις* adderet. Quod deteriores libri praebent *ἐξ ὧν*, nihil nisi corruptum *ἕξεων* est. *παθημάτων* pro *παθῶν* ex usu Aristotelis est, vid. Ueber die *κάθαρσις* p. 38 seqq., sed morum et affectuum mentio hic abundat nec, si supra dicta cap. 18 vera sunt, ferri potest. Haec sufficiunt *ἐξειλεγμέναι . . . ἕκαστον, ἐξ ὧν . . . περὶ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ, καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου*. vel si particula sana est . . *ἕκαστον, ὥστ' ἐξ ὧν . . ἀδίκου ἡμῖν ὑπάρχουσιν*, sive addito sive neglecto *εἰλημμένοι*, nam in A exstat *εἰλημμένων*. Conf. comment. p. 37 seq. Vahlen p. 75.

pag. 1397 1 *ἔτι δ' ἄλλον τρόπον καθόλου περὶ ἁπάντων λάβωμεν*] Locos non uni alterive generi, hos enim singulos iam exposuit, sed omnibus tribus communes enumerare vult, ut totius inventionis divisio docet, vid. II, 18. I, 2, ubi exemplum est *ὁ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον τόπος*. Inveniuntur tamen in sequenti capite loci, qui ex hoc numero excludendi et ex Aristotelis consilio parum recte inserti sunt, ut locus XX: *ἄλλος κοινὸς καὶ τοῖς ἀμφισβητοῦσι καὶ τοῖς συμβουλεύουσι*, et XXVII: *ἄλλος ἐκ τῶν ἁμαρτηθέντων κατηγορεῖν καὶ ἀπολογεῖσθαι*, quibus auctor ipse, cui generi utilis sit locus vel

inutilis, indicat; idem et de aliis dixeris, v. c. XXIII: *ἄλλος τοῖς προδιαβεβλημένοις καὶ ἀνθρώποις καὶ πράγμασιν ἢ δοκοῦσι τὸ λέγειν τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξου* parum convenit generi deliberativo, neque XXV: *ἄλλος εἰ ἐνεδέχετο βέλτιον ἄλλως ἢ ἐνδέχεται ὧν ἢ συμβουλεύει ἢ πράττει ἢ πέπραχε σκοπεῖν* demonstrativo generi aptus et ab ipso auctore ad unum genus iudiciale translatus est, cui soli convenit et locus VI: *ἄλλος ἐκ τῶν εἰρημένων καθ' αὑτοὺς πρὸς τὸν εἰπόντα.* Haec Aristotelem non minus quam ceteros rhetores vel invitum inprimis genus iudiciale excoluisse demonstrant. Quae communia essent omnibus, iam a prima rhetoricae aetate disquirebantur, vid. Anaxim. cap. 7 seqq.; Aristotelem vero praeter auctorem in Rhet. Gr. V, 404 nemo secutus est; posteriores tamen hanc rem non prorsus neglexisse, sed ut coniicere licet, ex philosophorum disciplina via et ratione prosequentes excussisse, quae apud Ciceronem aliosque (de quibus vid. seq. adnot.) leguntur, probant; multa cum singula magis curarent genera, in exornationum vel figurarum numerum, inprimis *σχημάτων τῆς διανοίας*, relata sunt.

Cap. XXIII.

7 *ἔστι δ' εἷς μὲν τόπος τῶν δεικτικῶν ἐκ τῶν ἐναντίων*] In Rhet. Gr. V, 404. VII, 762, ex Neoclis ut videtur, vel Alexandri libris loci XXI, qui maxime cum Aristotele conveniunt, enumerantur: *τόποι δὲ ἐνθυμηματικοὶ εἴκοσιν εἷς· πρῶτος ὁ ἐκ τοῦ ἐναντίου λαμβανόμενος. ἀκολουθεῖ γὰρ τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις· καὶ γὰρ εἰ ἡ σωφροσύνη καλόν, αἰσχρὸν ἡ ἀκολασία, καὶ εἰ αἰσχρὸν ἡ ἀδικία, καλὸν ἡ δικαιοσύνη.* Praeterea ut, quantum in hac re veteres praestiterint, intelligas, quamvis longius ab auctore nostro discedant, accurate conferendi sunt XVII illi loci, qui apud Apsinem IX, 522—527 et XXXI qui apud Minucianum IX, 604—613 exstant; certum ordinem, nam Aristotelem talem non observasse mireris, secuti sunt ex Stoicorum ut videtur disciplina Cicero de orat. II, 162—177. orat. part. 7. de invent. II, 14—71. Quintil. V, 10, 20—100. Cicero de oratore libro II, qui hoc caput intelligit 36, 152: *sed Aristoteles is quem maxime ego*

admiror, proposuit quosdam locos, ex quibus omnis argumenti via non modo ad philosophorum disputationem, sed etiam ad hanc, qua in causis utimur, inveniretur, nescio ex quorum libris oratori locos congessit, II, 162—172. conf. partit. orat. 2, 7. in quibus et hic legitur: *iam ex contrario, si Gracchus nefarie, praeclare Opimius.* Aristotelis exempla vertit Quintilianus V, 10 p. 419: *ex contrariis: frugalitas bonum; luxuria enim malum. si malorum causa bellum est, erit emendatio pax. si veniam meretur, qui imprudens nocuit, non meretur praemium, qui imprudens profuit.* Aristotel. Topic. II, 9: *σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον, οἷον ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἡδύ· οὐδὲ γὰρ τὸ κακὸν λυπηρόν· ἢ εἰ τοῦτο, κἀκεῖνο. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη ἐπιστήμη, καὶ ἡ ἀδικία ἄγνοια· καὶ εἰ τὸ δικαίως ἐπιστημονικῶς καὶ ἐμπείρως, τὸ ἀδίκως ἀγνοούντως καὶ ἀπείρως. εἰ δὲ ταῦτα μή, οὐδ' ἐκεῖνα, μᾶλλον γὰρ ἂν φανείη τὸ ἀδίκως ἐμπείρως ἢ ἀπείρως.* Conf. III, 6., ubi haec exempla: *ὁμοίως γὰρ ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ λύπην πᾶσαν εἶναι κακὸν τῷ εἴ τις ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ λύπην εἶναί τινα κακόν. ἔτι εἴ τις αἴσθησις μή ἐστι δύναμις, καὶ ἀναισθησία τις οὐκ ἔστιν ἀδυναμία.* Conf. Brandis Philol. IV, 18 seqq.

Exemplum aptissimum est Aristophanis Ran. v. 1467, ubi Euripides haec dicit:

εἰ τῶν πολιτῶν οἷσι νῦν πιστεύομεν,
τούτοις ἀπιστήσαιμεν, οἷς δ' οὐ χρώμεθα,
τούτοισι χρησαίμεσθα, σωθείημεν ἄν.
εἰ νῦν γε δυστυχοῦμεν ἐν τούτοισι, πῶς
τἀναντί' ἂν πράξαντες οὐ σωζοίμεθ' ἄν;

Lysias XVI, 11. XVIII, 17. Demosth. *παραπρ.* § 214 p. 407. Alcibiades ap. Thucyd. VI, 92: *γνόντας τοῦτον δὴ τὸν ὑφ' ἁπάντων προβαλλόμενον λόγον, ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, κἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, ὅσῳ τὰ μὲν Ἀθηναίων οἶδα, τὰ δ' ὑμέτερα ᾔκαζον.*

11 *ἢ ὡς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ*] Alcidamantis, vid. ad I, 13, qui ut Isocratis Archidamus bellum, in eadem re pacem suasit. Conf. Isocrat. *περὶ εἰρήνης* § 19 seqq. Demosth. *προοίμια* p. 1419: *πρῶτον μὲν οὖν ὑμᾶς ἐκεῖνο ἐγνωκέναι*

δεῖ, ὡς οὐδὲν ὧν ἐποιεῖτε ἐπὶ τοῦ πολεμεῖν ὄντες τοῦ λοιποῦ πρακτέον ἐστίν, ἀλλὰ πάντα τἀναντία· εἰ γὰρ ἐκεῖνα φαῦλα πεποίηκε τὰ πράγματα, τἀναντία εἰκὸς βελτίω ποιῆσαι. Thucydides IV, 62: *τὴν δὲ ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην ἄριστον εἶναι εἰρήνην πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ποιήσασθαι; ἢ δοκεῖτε, εἴ τῳ τι ἔστιν ἀγαθὸν ἢ εἴ τῳ τἀναντία, οὐχ ἡσυχία μᾶλλον ἢ πόλεμος τὸ μὲν παῦσαι ἂν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ ξυνδιασῶσαι, καὶ τὰς τιμὰς καὶ λαμπρότητας ἀκινδυνοτέρας ἔχειν τὴν εἰρήνην, ἄλλα τε ὅσα ἐν μήκει λόγων ἄν τις διέλθοι ὥσπερ περὶ τοῦ πολεμεῖν;*

13 *εἴπερ γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρακόσιν*] Elmsleius ad Eurip. Med. v. 87 p. 83 Lips. aptissimam particulam *εἴπερ*, quae et sequenti inest exemplo, ne *εἰ . . οὐδὲ* coniungatur, corrigit in *ἐπεὶ γάρ*; possis et *εἴπερ γε μηδέ*, sed neutrum necessarium puto. Praeterea pro *πίπτειν*, quod veteres edd. exhibent, *πίτνειν* coniicit; eandem coniecturam Victorius margini exempli sui, antequam veterem codicem contulerat, unde *πεσεῖν* editum est, adscripsit. Exemplum hoc ante Quintilianum, cuius verba supra leguntur, vix ex Aristotele dedit Cicero de invent. I, 30, 47: *in contrariis hoc modo; nam si iis, qui imprudentes laeserunt, ignosci convenit, iis, qui necessario profuerunt, haberi gratiam non oportet.* A *τοῖς κακῶς πεπραχόσιν*, contra linguae usum, idem in fine *προσῆκον εἶναι*, ceteri *προσῆκόν ἐστι*, ut infinitivus dependeat ex eo quod praecessit; ut enim *εἶναι* mutatum esse in *ἐστι* facile apparet, ita contrarium vix tibi persuadeas.

15 *ἂν*] A, *εἴγ'* ceteri.

16 *προσῆκον εἶναι*] A, *προσῆκόν ἐστι* ceteri.

17 *ἀλλ' εἴπερ ἔστιν ἐν βροτοῖς*] Schol.: *Εὐριπίδης ταῦτά φησι πρὸς τὸν Θυέστην, ὃς ταῦτά φησι πρὸς τὸν Ἀτρέα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.* Ad Thyestem Musgravius, ad Cressas refert Matthiae Fragm. IX p. 134. Ante haec verba ex coniectura quidem *καί*, quod transitum significaret, addiderunt; infra III, 9 multi Isocratis loci nulla coniunctione interiecta congesti leguntur. — Aeschines *παραπρ.* § 6: *ἐγὼ δ' ἐπ' αὐτῷ τούτῳ δικαίως ἂν ὑπολαμβάνω μάλιστα σώζεσθαι· εἰ γὰρ ὁ καταγνοὺς ἑαυτοῦ καὶ μὴ παρὼν ἀδικεῖ, ὅ γε ἀπογνοὺς καὶ τὸ σῶμα τοῖς νόμοις καὶ τοῖς πολίταις*

παραδοὺς οὐκ ἀδικεῖ. Saepe Antiphon hac *ἐκ τοῦ ἐναντίου* sententia utitur: si adversario hoc praesto esset argumentum, magnae esset contra me auctoritatis indicium; nunc igitur idem contra istum eandem habere vim decet. I § 11—12, ubi eadem sententia aliis verbis repetita est, II, *β*, 4. V, 38. 84. VI, 27. Lysias IV, 12. VII, 23. 36—37. Andocides I, 23 seq.: *ἀλλὰ γὰρ λόγον ἀνοσιώτερον καὶ ἀπιστότερον οὐδένας πώποτ' ἐγὼ εἰπόντας οἶδα, οἳ τοῦτο μόνον ἡγήσαντο δεῖν, τολμῆσαι κατηγορῆσαι· εἰ δ' ἐλεγχθήσονται ψευδόμενοι, οὐδὲν αὐτοῖς ἐμέλησεν. ὥσπερ οὖν, εἰ ἀληθῆ ἦν ταῦτα ἃ με κατηγόρησαν, ἐμοὶ ἂν ὠργίζεσθε καὶ ἠξιοῦτε δίκην τὴν μεγίστην ἐπιτιθέναι, οὕτως ἀξιῶ ὑμᾶς, γιγνώσκοντας ὅτι ψεύδονται, πονηρούς τε αὐτοὺς νομίζειν χρῆσθαί τε τεκμηρίῳ ὅτι εἰ τὰ δεινότατα τῶν κατηγορηθέντων περιφανῶς ἐλέγχονται ψευδόμενοι, ἦ που τά γε πολλῷ φαυλότερα ῥᾳδίως ὑμῖν ἀποδείξω ψευδομένους αὐτούς.* Ibidem § 102. Isaeus VIII, 32.

19 *συμβαίνειν*] *συμβαίνει* A, quod durius quidem est, sed defendi potest.

20 *ἄλλος ἐκ τῶν ὁμοίων πτώσεων*] Secundus locus; vid. supra ad I, 7 p. 1364, 34. I, 9 p. 1366 b, 30. Arist. Top. II, 9, ubi quid sint *πτώσεις* et *συστοιχία* explicat: *δοκεῖ δὲ τὰ κατὰ τὰς πτώσεις σύστοιχα εἶναι, οἷον τὸ μὲν δικαίως τῇ δικαιοσύνῃ, τὸ δὲ ἀνδρείως τῇ ἀνδρείᾳ. σύστοιχα δὲ λέγεται τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἅπαντα, οἷον δικαιοσύνη, δίκαιος, δικαίως.* III, 6. IV, 3: *πάλιν ἐπὶ πτώσεων καὶ τῶν συστοίχων εἰ ὁμοίως ἀκολουθοῦσι καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι· ἅμα γὰρ ἑνὶ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει, οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη ἐπιστήμη τις, καὶ τὸ δικαίως ἐπιστημόνως καὶ ὁ δίκαιος ἐπιστήμων· ἐὰν δὲ τούτων τι μή, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδέν.* Alexand. in Top. p. 169. Cicero Top. cap. 4: *coniugata dicuntur quae sunt ex verbis eiusdem generis. eiusdem autem generis verba, quae orta ab uno varie commutantur ut sapiens, sapienter, sapientia. haec verborum coniugatio* *συζυγία* *dicitur, ex qua huiusmodi est argumentum: si compascuus ager est, ius est compascere.* Non Aristotelem, qui semper *συστοιχίαν* dicit, sed posteriores, in primis Stoicos, intelligit; *coniuncta* appellat de orat. II, 166

seq. part. orat. 7. Quintil. V, 10 p. 422: *his illud adiicere ridiculum putarem, nisi eo Cicero uteretur, quod coniugatum vocant ut eos, qui rem iustam faciant, iuste facere, quod certe non eget probatione.* Vides Quintilianum Aristotelis libros non evolvisse.

Aristotel. Pol. V, 9 p. 1309, 37: *εἰ γὰρ μὴ ταὐτὸν τὸ δίκαιον κατὰ πάσας τὰς πολιτείας, ἀνάγκη καὶ τῆς δικαιοσύνης εἶναι διαφοράς.* Phys. III, 3 p. 203 b, 16: *οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' εἰ ἡ δίδαξις τῇ μαθήσει τὸ αὐτό, καὶ τὸ μανθάνειν τῷ διδάσκειν, ὥσπερ οὐδ' εἰ ἡ διάστασις μία τῶν διεστηκότων, καὶ τὸ διίστασθαι ἐνθένδε ἐκεῖσε κἀκεῖθεν δεῦρο ἓν καὶ τὸ αὐτό.*

22 *νῦν δ' οὐχ αἱρετὸν τὸ δικαίως ἀποθανεῖν*] Supra I, 9: *ἀνάγκη ὅσα τε ἀνδρίας ἔργα ἢ σημεῖα ἀνδρίας ἢ ἀνδρείως πέπρακται καλὰ εἶναι, καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ δικαίως ἔργα, πάθη δὲ οὔ· ἐν μόνῃ γὰρ ταύτῃ τῶν ἀρετῶν οὐκ ἀεὶ τὸ δικαίως καλόν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ζημιοῦσθαι αἰσχρὸν τὸ δικαίως μᾶλλον ἢ τὸ ἀδίκως.*

23 *ἄλλος ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα*] Tertius locus; Rhet. Gr. V, 40: *τρίτος ὁ ἐκ τοῦ πρός τι, οἷον εἰ γὰρ μὴ ὑμῖν τὰ φαῦλα προστάσσειν παράνομον, οὐδὲ ἐμοὶ τὸ πεισθέντα ἐργάσασθαι.* Minucianus IX p. 611: *ἀπὸ τοῦ πρός τι, εἰ αὐτὴ μεμοίχευται, καὶ ὁ συνελθὼν αὐτῇ μοιχός ἐστιν, ὡς ἐπὶ τοῦ μεταπεμψαμένου τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα. καὶ παρὰ Δημοσθένει* [p. 376], *εἰ Φιλοκράτης πέφηνε πυροπωλῶν ἢ ξυληγῶν τὸ χρυσίον ἐπὶ τῶν τραπεζῶν καταλλαττόμενος καὶ τούτων κοινωνῶν τῶν πραγμάτων Αἰσχίνης, εὔδηλον ὅτι καὶ οὗτος δεδωροδόκηκεν.* Quintil. V, 10 p. 420: *illa quoque quae ex rebus mutuam confirmationem praestantibus ducuntur, quae proprii generis videri quidam volunt et vocant ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα, Cicero ex rebus sub eandem rationem venientibus, fortiter consequentibus iunxerim: si portorium Rhodiis locare honestum est, et Hermacreonti conducere et quod discere honestum, et docere.* Vid. Cic. de invent. I, 30, 47. Integrum fere hunc locum: *ἄλλος ἐκ τῶν . . . ἀποκτεινάντων Νικάνορα* Dionysius Halic. ad Ammaeum de Dem. et Arist. cap. 12, ut ipse dicit, *κατὰ λέξιν* descripsit; sed multa a nostris libris discrepant; illud iam mirum,

Dionysium totam paragraphum, in qua haud pauca iure omittere poterat, describentem postrema verba, quae ad ipsam Demosthenis causam pertinerent: *ἐπεὶ γὰρ . . ἀποθανεῖν*, neglexisse; quae si in libro suo invenit, salvo sensu omittenda non erant; nunc enim Demosthenis causa aeque atque Theodectis locus in Alcmaeone paralogismi non verum exemplum est. Praeterea alia prorsus quam quae in nostris exemplis leguntur, apud Dionysium exstant: *ἔστι δὲ τοῦτο παραλογίσασθαι. οὐ γὰρ εἰ δικαίως ἔπαθεν ἄν, καὶ δικαίως ὑπὸ τούτου πέπονθεν [ὡς ὁ φόνου ἄξια ποιήσας πατὴρ εἰ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἑαυτοῦ τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀπάγεται], διὸ δεῖ σκοπεῖν χωρὶς εἰ ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι, εἶτα χρῆσθαι ὁποτέρως ἂν ἁρμόττῃ· ἐνίοτε γὰρ διαφωνεῖ τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι τῷ Θεοδέκτου καὶ οἷον ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα.* At hoc non Dionysii, sed librariorum culpa factum videtur; nam cod. B apud Grosium apertum emblema *ὡς ὁ φόνου . . . ἀπάγεται* non habet, pergens *διὸ δεῖ* — Vid. Sauppe Dionysios u. Aristoteles p. 7—13.

Aeschines in Ctesiph. § 188, qui locus etiam ex contrario est: *εἰ τοῦτ' ἔχει καλῶς, ἐκεῖνο αἰσχρῶς· εἰ ἐκεῖνοι κατ' ἀξίαν ἐτιμήθησαν, οὗτος ἀνάξιος ὢν στεφανοῦται.* Lysias XII, 57: *λαβόντες γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πόλιν ἀμφοτέροις ἐπολέμουν, τοῖς τε τριάκοντα πάντα κακὰ εἰργασμένοις καὶ ὑμῖν πάντα κακὰ πεπονθόσι. καίτοι τοῦτο πᾶσι δῆλον ἦν, ὅτι εἰ μὲν ἐκεῖνοι δικαίως ἔφευγον, ὑμεῖς ἀδίκως, εἰ δ' ὑμεῖς ἀδίκως, οἱ τριάκοντα δικαίως· οὐ γὰρ δὴ ἑτέρων ἔργων αἰτίαν λαβόντες ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσον, ἀλλὰ τούτων.* XXVI, 15: *καὶ εἰ μὲν τόνδε ἀποδοκιμάσετε, δόξετε κἀκεῖνον δικαίως ἂν ἀποδοκιμάσαι· ἐὰν δὲ μὴ τόνδε, οὐδ' ἐκεῖνον δικαίως.*

24 *καλῶς ἢ δικαίως*] *καὶ* pro *ἢ* deteriores, idque apud Dionysium exstat, sed huius codices omnes propter simile cadens verba *ὑπάρχει τὸ καλῶς ἢ δικαίως ποιῆσαι θατέρῳ* omittunt; suppletus igitur locus est ex veteribus Aristotelis editionibus.

25 *ὡς ὁ τελώνης Διομέδων περὶ τῶν τελῶν*] Hermacreontis ad Rhodios dictum apud Cicer. Rhet. I, 30, 47: *nam*

si Rhodiis turpe non est portorium locare, ne Hermacreonti quidem turpe est conducere, ex hoc Quintil., cuius verba vide supra. Apud Dionysium excusum *περὶ τῶν τελωνῶν*, sed omnes codices haec ignorant verba, haud dubie ex veteribus Aristotelis editionibus translata.

27 *οὐδ'*] Soloece A *μηδ'*, ex praecedentibus male repetitum.

27 *τὸ ὠνεῖσθαι*] Articulum omittunt duo libri Dionysii, alii *τὶ* exhibent.

28 *καὶ εἰ τῷ ποιήσαντι, καὶ τῷ πεπονθότι*] Haec post *ποιήσαντι* libri deteriores. At quid haec repetita sibi volunt, cum initio ea exposita legantur? Necessario sunt delenda idque postea auctoritate codicis A confirmatum vidimus, qui haec omnia omittit, nisi quod postremum verbum quod praecedit *ποιήσαντι* sic exhibet, *πείσαντι ἢ ποιήσαντι*. Vides corruptum quod erat, emendatum simul textui illatum esse. Apud Dionysium: *δικαίως ὑπάρχει τῷ πεπραγμένῳ ὑπάρξει καὶ τῷ ποιήσαντι ἢ ποιοῦντι.* Nil scripsit philosophus, nisi *καὶ τῷ ποιήσαντι.*

30 *ἔστι δ' ἐν τούτῳ παραλογίσασθαι*] Idem infra II, 24, ubi eiusdem Theodectis exemplum ex Oreste allatum est: *ὅλος δὲ ὁ τόπος παραλογιστικὸς . . ἢ τὸ ἐν τῷ Ὀρέστῃ τῷ Θεοδέκτου· ἐκ διαιρέσεως γάρ ἐστι. δίκαιόν ἐστιν ἥτις ἂν κτείνῃ πόσιν ἀποθνήσκειν ταύτην, καὶ τῷ πατρί γε τιμωρεῖν τὸν υἱόν· οὐκοῦν καὶ ταῦτα πέπρακται· συντεθέντα γὰρ ἴσως οὐκέτι δίκαιον.* Eadem in Euripidis fabula ab Tyndareo et ab Oreste v. 490—604 in utramque partem disputantur, ubi similes versus inveniuntur, ut:

> *θυγάτηρ δ' ἐμὴ θανοῦσ' ἔπραξεν ἔνδικα,*
> *ἀλλ' οὐχὶ πρὸς τοῦδ' εἰκὸς ἦν αὐτὴν θανεῖν.*

vel ut Orestes dicit:

> *ἐγὼ δ' ἀνόσιός εἰμι μητέρα κτανών,*
> *ὅσιος δέ γ' ἕτερον ὄνομα τιμωρῶν πατρί.*

et paulo post:

> *τοῦτον κατέκτειν', ἐπὶ δ' ἔθυσα μητέρα,*
> *ἀνόσια μὲν δρῶν, ἀλλὰ τιμωρῶν πατρί.*

et Dioscuri in Electra v. 1241 ad Orestem:

> *δίκαια μὲν νῦν ἥδ' ἔχει, σὺ δ' οὐχὶ δρᾷς.*

A poetis hoc exemplum ad rhetores transiit, vid. auct. ad Herenn. I, 16, 26. Cicer. de invent. I, 13, 18 seq.

30 *ἐν τούτῳ*] *τοῦτο* A et Dionysius, ut sit: id potest in errorem inducere, fallere, sed vix aliud sonare puto nisi: hoc est vel significat fallere, ut non mirer, inde factum esse *ἐν τούτῳ*, p. 1400 b, 2: *ἔστι δὲ τοῦτο ψεῦδος*.

30 *εἰ γὰρ δικαίως ἔπαθέν τι, δικαίως πέπονθεν, ἀλλ' ἴσως οὐχ ὑπὸ σοῦ*] Sic A, Dionysius *ἔπαθεν ἄν*, ceteri cum vet. tr. *ἀπέθανε*. Delenda esse *δικαίως πέπονθεν* Sauppe vidit.

pag. 1397 b 2 *ἁρμόττει*] *ἂν ἁρμόττῃ* deteriores cum Dionysio, conf. p. 1397 b, 17, ubi eadem varietas. III, 6.

2 *ἐνίοτε*] Plures Dionysii libri *ἐνίοις*, qui voluerunt *ἐν ἐνίοις*.

4 *οὔ τις*] *οὗτος* A, *aliquis* vet. tr.; recte emendatum puto; tum vero A non *δ'* sed *δεῖ*, tr. vet. omittit, in quo nescio quid latet. Fortasse integer versus, qui sequebatur, fuit:

στυγοῦσιν, ἀλλὰ διαλαβόντα χρὴ σκοπεῖν.

Poetae verba v. 4—7 *μητέρα . . κτανεῖν* omisit Dionysius.

7—11 *καὶ οἷον . . ἀποθανόντα*] Haec suo loco mota, quamvis et Dionysius eundem ordinem servaverit, non enim ad Alcmaeonis exemplum ficta sunt, aut deleto *καὶ* inserenda v. 28 sunt post *τῷ ποιήσαντι* (utriusque generis exemplum est, prius *τοῦ δικαίως πεπονθότος*, alterum *τοῦ δικαίως ποιήσαντος*), aut quod particula *οἷον* in A omissa suadet et H. Sauppe p. 12 praefert, verba *καὶ ἡ περὶ Δημοσθένους . . . ἀποθανόντα* adiungenda sunt superioribus v. 27: *οὐδ' ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι*. Neque verba v. 25—27: *καὶ εἰ κελεῦσαι . . . ὠνεῖσθαι* interposita placent, nam arcte cohaerent *θατέρῳ τὸ πεπονθέναι*. || *καὶ εἰ τῷ πεπονθότι . . τῷ ποιήσαντι*. Tum demum apte sequuntur: *καὶ εἰ κελεῦσαι . . ὠνεῖσθαι* || *καὶ ἡ περὶ Δημοσθένους . . ἀποθανόντα*.

7 *καὶ οἷον ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα*] Dionysius l. c.: *τίς οὖν ἐστιν ἡ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα, περὶ ἧς ὁ φιλόσοφος γέγραφεν, ἐν ᾗ τὸ κυριώτατον τῆς ἀμφισβητήσεως κεφάλαιον ἐκ τοῦ πρὸς ἄλληλα; ἢ ἡ πρὸς*

Αἰσχίνην ὑπὲρ Κτησιφῶντος τοῦ παρασχόντος Δημοσθένει τὸ περὶ τοῦ στεφάνου ψήφισμα καὶ τὴν τῶν παρανόμων φεύγοντος γραφήν; ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ζητούμενον οὐ τὸ κοινόν, εἰ τιμῶν καὶ στεφάνων ἄξιος ἦν Δημοσθένης ἐπιδιδοὺς ἐκ τῶν ἰδίων κτημάτων τὴν εἰς τὰ τείχη δαπάνην· ἀλλ' εἰ καθ' ὃν χρόνον ὑπεύθυνος ἦν, κωλύοντος τοῦ νόμου τοὺς ὑπευθύνους στεφανοῦν. τὸ γὰρ ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα τοῦτ' ἔστιν εἰ ὥσπερ τῷ δήμῳ τὸ δοῦναι, οὕτω καὶ τῷ ὑπευθύνῳ τὸ λαβεῖν τὸν στέφανον ἐξῆν. ἐγὼ μὲν οὖν ταύτης οἴομαι τῆς δίκης μεμνῆσθαι τὸν Ἀριστοτέλη. εἰ δέ τις ἐρεῖ ὅτι περὶ τῆς τῶν δώρων ἣν ἐπ' Ἀντικλέους ἄρχοντος ἀπελογήσατο περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, πολλῶν νεωτέρας ἔτι ποιήσει τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας τῶν Δημοσθένους ἀγώνων. Vix infelicius eruditi viri invenies iudicium; at hoc certissime constat, Dionysium verba, quae rationem *τοῦ ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα* continent: *ἐπεὶ γὰρ δικαίως ἐκρίθησαν ἀποκτεῖναι, δικαίως ἔδοξεν ἀποθανεῖν*, in libro suo non invenisse, minime autem casu quodam neglexisse; non enim ipse aliam et prorsus alienam quaesivisset. Imo etiam sequens exemplum de Thebano occiso in Dionysii codice deerat; nam et totum locum *ἐκ τοῦ πρὸς ἄλληλα* transscribere in animo erat, et si legisset, rationem ex hac causa ad praecedentem, qua Demosthenes notatur, facile transtulisset. Iam cum haec exempla ab ipso Aristotele addita esse non sit dubitandum, nam illustrant supra dicta: *καὶ εἰ τῷ πεπονθότι . . . καὶ τῷ πεπονθότι*, Dionysius minus integro exemplo usus deceptus esse videtur. Causa ipsa Demosthenis incerta est, nec coniecturam facere licet, ut fortasse intelligatur quod apud Aeschinem in Timarch. § 170 seqq. et Dinarchum in Dem. § 30 non dissimile exstat; interfecit, ut dicebant inimici, suadente Demosthene Aristarchus non sine maxima crudelitate Nicodemum: *Νικόδημος δ' ὁ Ἀφιδναῖος ὑπ' Ἀριστάρχου τετελεύτηκε βιαίῳ θανάτῳ ἐκκοπεὶς ὁ δείλαιος ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν γλῶτταν ἀποτμηθείς.* Absolutus quidem est Demosthenes, sed obstat Aristarchum condemnatum solum patrium mutasse; igitur ne haec quidem causa intelligi videtur; imperatorem, non oratorem Demosthenem intel-

ligendum esse putat Victorius. — Conf. Arn. Schäfer Demosth., II, 98, Sauppe p. 11.

Ut schol. fides appareat eiusque fingendi libido, haec afferamus, fol. 43 b, 28 *Νικάνορα*] *τοῦ Ἀλεξάνδρου τελευτήσαντος ἐν Μακεδονίᾳ διηρήθη εἰς πολλὰς ἀρχάς, καὶ Νικάνωρ Μακεδὼν ἦν. λαβὼν καὶ αὐτὸς μέρος τῆς Μακεδονίας καὶ ἄρχων ἐν αὐτῇ ἔσπευδε καταδουλῶσαι τὴν Ἑλλάδα. τέως γοῦν ἀνῃρέθη παρὰ τῶν συγγενῶν. ὁ γοῦν ῥήτωρ δικάζεται εἰς πρόσωπον τοῦ Νικάνορος μετὰ τῶν ἀποκτεινάντων τὸν Νικάνορα. ἐπεὶ γὰρ ἐκρίθησαν δικαίως . . ἀποθανεῖν ὁ Νικάνωρ, ἀλλὰ μὴν οὐ δίκαιον ἦν ἀποθανεῖν παρὰ τῶν ὁμογενῶν· δίκαιον γὰρ ἦν θανεῖν παρὰ τῶν Ἑλλήνων, οὓς καὶ καταδουλοῦν ἔσπευδεν, οὐ μὴν δὲ παρὰ τῶν ὁμογενῶν.* Hoc est Aristotelem interpretari et enarrare!

9 *καὶ περὶ τοῦ Θήβησιν ἀποθανόντος*] Interpres graecus: *Θήβησιν θανὼν ἦν ὁ Τιμόλαος, περὶ οὗ ἐκέλευσε ὁ κατηγορούμενος κρῖναι καὶ ἐξετάσαι, εἰ δίκαιος ἦν οὗτος ἀποθανεῖν, ἐπεὶ οὐκ ἄδικόν ἐστιν ἀποκτεῖναι τὸν δικαίως ἀποθανόντα.* Hunc finem patriae proditor si habuisset, Demosthenes id non silentio transiisset. Euphronem, cuius historia apud Xenoph. Hellen. VII, 3, 4—12 exstat, intelligendum esse vidit Victorius, ubi et haec leguntur § 12: *οἱ μὲν οὖν Θηβαῖοι ταῦτα ἀκούσαντες ἔγνωσαν δίκαια τὸν Εὔφρονα πεπονθέναι.*

10 *ἐκέλευσε κρῖναι*] *κελεύει κρίνεσθαι* A et vet. tr., reus scil., qui ibi § 10: *νῦν δὲ . . οὐ δικαίως φησί τις αὐτὸν τεθνάναι;*

12 *ἄλλος ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον*] Quartus locus, qui tripertitus est *ἐκ τοῦ μᾶλλον, ἐκ τοῦ ἧττον*, et *εἰ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον.* Hos Aristoteles coniungit, unde dicit *ἔτι*; novus si incipit locus, additum est *ἄλλος*. Theoni I, 225 est *σύγκρισις μείζονι, ἐλάττονι, ἴσῳ.* Cicero quoque de orat. II, 40, 172 rerum contentionem ex maiore, minore et pari coniungit, item part. orat. 7. Minucianus IX p. 608, Apsines p. 522. Unum modo locum habet auctor Rhet. Gr. V, 404: *πέμπτος ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, οἷον εἰ γὰρ υἱὸν ἀπέκτεινεν ἴδιον, πῶς ἀλλοτρίου φείσεται.* In Topic.

II, 10 quatuor *τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον* modi afferuntur, in quibus qui huc pertinent sunt: *ἄλλος ἑνὸς περὶ δύο λεγομένου εἰ ᾧ μᾶλλον εἰκὸς ὑπάρχειν μὴ ὑπάρχει, οὐδ' ᾧ ἧττον καὶ εἰ ᾧ ἧττον εἰκὸς ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ ᾧ μᾶλλον.*

15 *τὸ δ' ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει ὅς γε καὶ τὸν πατέρα τύπτει*] Victorius: Hoc exemplum esset argumentationis ex maiori Ciceroni, quo tamen philosophus, quomodo quis ex minore argumentetur, docet; caederet etiam propinquos, qui patrem caedit. Quid uterque secutus sit, manifestum est. Cum maius flagitium sit, patrem quam propinquos caedere, existimat Cicero vere, qui a caedendo patre sibi non temperat, a caedendis etiam propinquis sibi temperaturum non esse ideoque ex maiore genus hoc argumenti vocat. Aristoteles cum boni viri officium sit nemini vim afferre cumque iniuria ab omni abesse debeat, si tamen ibi manet, ubi minus esse debebat, illic etiam existet, ubi frequentius esse consuevit, et haec causa est, cur *εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει* appellarit a minoreque eam significari voluerit. Haec Victorius eumque secuti sunt Muretus, Maioragius, alii; improbat hanc explicationem Vaterus p. 128. Videtur enim exemplum esse a maiore ad minus, non quod flagitatur, a minore ad maius; hoc alterum exemplum a minore ad maius procedit, si relativum transponimus: *ὅτι ὅς γε τοὺς πλησίον τύπτει, καὶ τὸν πατέρα τύπτει.* Et hoc haud improbabile videatur, nisi hoc loco varietas memoratu dignissima in A exstaret; nam in eo post *δέῃ δεῖξαι* haec sententia alia ratione verbis *τύπτει ὅτι . . δεῖ δεῖξαι* explicatur; et hic unus est locus in Rhetoricis, qui maiorem varietatem prodit, quales in Categoriis, Topicis, aliis plures esse alibi docuimus. Duplicem sententiae formam iuxta positam melius perspiciemus:

τὸ δ' ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει ὅς γε καὶ τὸν πατέρα

τύπτει ἐκ τοῦ κατὰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ μᾶλλον ὑπάρχει. καθ' ὁπότερον ἂν δέῃ δεῖξαι	*τύπτει ὅτι εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει· τοὺς γὰρ πατέρας ἧττον τύπτουσιν ἢ τοὺς πλησίον. ἢ δὴ οὕτως ἢ εἰ ᾧ μᾶλλον ὑπάρχει, μὴ ὑπάρχει, ἢ ᾧ ἧττον εἰ ὑπάρχει ὁπότερον δεῖ δεῖξαι·*

εἴθ' ὅτι ὑπάρχει εἴθ' ὅτι οὔ.

Quam alteram pleniorem formam recentior manus in A, qui

solus haec nobis servavit, delenda censuit, et partim eradendo paene delevit, quo factum, ut Victorius silentio hoc transiret. Priore loco *κατὰ* correctum et repositum est *εἰ*; praepositio vera est, si scripseris *κατὰ τὸ εἰ τὸ ἧττον*, articulus vero, qui ante *μᾶλλον* desideratur, rite abesse non potest. Id si probas, abundat *ἐκ τοῦ*, quod ipsum altero loco requiritur, nam *τὸ δ' ὅτι . . ὅτι* vix ferendum est, at probum est *τὸ δ' ὅτι . . ἐκ τοῦ ὅτι*. Iam ratio addita *τοὺς γὰρ πατέρας ἧττον τύπτουσιν ἢ τοὺς πλησίον*, quae supra ex nostrae aetatis iudicio attulimus, vera non esse evincit, et nihil corrigendum esse docet; quod raro fit, *ἧττον*, quod frequentius accidit, *μᾶλλον* dicitur. Formula autem vere Aristotelica nec, si recte memini, aliis usitata est *ἢ δὴ οὕτως ἤ*, vel inserto verbo *ἢ δὴ οὕτως . . ἤ*, si aliam divisionem sequitur et novum addit; Rhet. III, 7: *ἢ δὴ οὕτω δοκεῖ, ἢ μετ' εἰρωνείας*. III, 19. Analyt. prior. II, 27. post. I, 6. Sophist. el. 6. Ethic. Nicom. X, 2. et omisso *οὕτω* de generat. anim. p. 734, 5. idem de anima III, 11 fine, ubi nunc omnes *ἤδη αὕτη κινεῖ ἡ δόξα, οὐχ ἡ καθόλου, ἢ ἄμφω*. Distinguit auctor et hic; exemplum enim allatum continet solum *τὸ ἧττον* et *μᾶλλον*, nunc considerat *ᾧ μᾶλλον* aut *ᾧ ἧττον ὑπάρχει*, cuius generis sane primum iam erat exemplum. In verbis advertendum *ᾧ μᾶλλον ὑπάρχει*, melius supra *ἂν ὑπάρχοι*, in Topicis *εἰκὸς ὑπάρχειν*, finitum verbum requirimus et postea, ut integrum sit *ἢ ᾧ ἧττον ὑπάρχει, εἰ ὑπάρχει*. Tum melius *ἂν δέῃ* priore loco, Bekkerus pronominis *ὁπότερον* primam tantum litteram invenit deletis post *ὁ* litteris octo vel novem, ut et hic spatium sit particulae. Denique verba *εἴθ' ὅτι ὑπάρχει, εἴθ' ὅτι οὔ* utrique loco convenire et necessaria esse vix adnotare opus est. Num scholion est, quod in A solo exstat? id quo minus credas, iam integra allata sententia impedit, quum si explicatio esset, pauca sufficerent verba; equidem mihi in his veriorem auctoris manum agnoscere videor. — Integrum locum Sauppe p. 4 sic reddit: *τὸ δ' ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει, ὅς γε καὶ τὸν πατέρα τύπτει ἐκ τοῦ ὅτι εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει· τοὺς γὰρ πατέρας ἧττον τύπτουσιν ἢ τοὺς πλησίον. ἢ δὴ οὕτως ἢ εἰ ὃ μᾶλλον ὑπάρχει, μὴ ὑπάρχει,* [*οὐδ' ὃ ἧττον*],

ἢ ᾧ ἧττον, εἰ ὑπάρχει, [καὶ ᾧ μᾶλλον ὑπάρχει], ὁπότερον [δὴ] δεῖ δεῖξαι, εἴθ' ὅτι ὑπάρχει εἴθ' ὅτι οὔ.

Dinarchus postquam Demosthenem § 41 seqq. argento corruptum minora et leviora, v. c. ut peregrini civitatem adipiscerentur, perfecisse multis exemplis monstravit, Harpali aurum libentem accepisse inde concludit § 45: πρὸς τῆς Ἀθηνᾶς, οἴεσθε αὐτὸν ἀργύριον μὲν χαίρειν λαμβάνοντα, χρυσίου δ' εἴκοσι τάλαντα οὐκ ἂν λαβεῖν; ἢ κατὰ μικρὸν μὲν δωροδοκεῖν, ἀθρόον δ' οὐκ ἂν προσδέξασθαι τοσοῦτον λῆμμα; Andocid. IV, 15: καίτοι ὅστις ὑβρίζει γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ καὶ τῷ κηδεστῇ θάνατον ἐπιβουλεύει, τί χρὴ προσδοκᾶν τοῦτον περὶ τοὺς ἐντυχόντας τῶν πολιτῶν διαπράττεσθαι; πάντες γὰρ ἄνθρωποι τοὺς οἰκείους τῶν ἀλλοτρίων ποιοῦνται περὶ πλείονος. Demosth. in Cononem p. 1264 § 23: εἰ γὰρ οὕτω τοὺς ἑαυτοῦ προῆκται παῖδας ὥστ' ἐναντίον ἐξαμαρτάνοντας ἑαυτοῦ, καὶ ταῦτα ἐφ' ὧν ἐνίοις θάνατος ἡ ζημία κεῖται, μήτε φοβεῖσθαι μήτ' αἰσχύνεσθαι, τί τοῦτον οὐκ ἂν εἰκότως παθεῖν οἴεσθε; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι ταῦτ' εἶναι σημεῖα τοῦ μηδὲ τοῦτον τὸν ἑαυτοῦ πατέρα αἰσχύνεσθαι· εἰ γὰρ ἐκεῖνον αὐτὸς ἐτίμα καὶ ἐδεδίει, κἂν τούτους αὐτὸν ἠξίου. Lysias I, 31. VII, 26. XXXI, 22—23. Isaeus VIII, 33. ibidem 30—31. Demosth. Mid. 9. Isocr. Antid. 166. Plat. 52.

19 *καὶ σὸς μὲν οἰκτρὸς*] Incerti poetae versus. Schol. gr.: οἶμαι ταῦτα πρὸς τὴν Ἀλθαίαν λέγειν τὸν Οἰνέα λυπουμένην δι' ἀδελφὸν αὐτῆς ἀναιρεθέντα παρὰ Μελεάγρου καὶ διὰ τὸν πατέρα αὐτῆς λυπούμενον. φησὶ γοῦν, εἰ λυπεῖται πατήρ σου διὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, οὐ δεῖ κἀμὲ πάνυ λυπεῖσθαι ὡς ἀπολέσαντα τὸν υἱόν μου; Si Euripidis sunt versus, usque ad mortem Meleagri fabulam perductam esse constat. Conf. Matth. IX p. 224. Bekkerum sequor, qui verba *τὸν Ἑλλάδος* uncinis ut glossema inclusit; inepta enim sunt, etiamsi numeri haec initio sequentis versus posita admittunt. Corruptorum librorum lectionem Fr. A. Wolfius apud Vaterum p. 207, ut metrum constaret, sic transposuit:

Οἰνεὺς ἄρ' οὐχί, τὸν Ἑλλάδος ἀπολέσας γόνον
κλεινότατον;

Verum vidit iam vir doctus in edit. Morell. apud Gaisford.

21 *εἰ μηδὲ Θησεὺς*] A vet. transl.; *μὴ* ceteri, Stephanus p. 298.

23 *καὶ εἰ μηδ' οἱ ἄλλοι τεχνῖται φαῦλοι, οὐδ' οἱ φιλόσοφοι*] Haec sententia ex Isocratis antidosi sumta est, ubi philosophiam (i. e. artem rhetoricam) contra diversos accusatores defendit, § 209—214. — *μηδ' ἄλλοι* A, neque articulus flagitatur.

24 *καὶ εἰ μηδ' οἱ στρατηγοὶ φαῦλοι ὅτι ἡττῶνται πολλάκις, οὐδ' οἱ σοφισταί*] Ita solus C, si ex silentio apud Gaisf. coniicere licet, cod. p. Victorii *ἡττακοῦνται*, vet. tr. *vincuntur,* unde vulgatum *ἡττῶνται* interpolatum esse puto. *θανατοῦνται* A, *ἀποθανοῦνται* EQ, *θανοῦνται* BDYZ. Equidem lectionem codicis antiqui A probo, si mali non sunt imperatores, quod ab Atheniensibus capitis condemnati sunt, etiam philosophi eadem poena puniti mali non sunt habendi. Certum exemplum incerti auctoris in animo habet, an Isocratis Antidosin intelligit, qui § 101 seqq. Timotheum condemnatum laudat, cuius amicitia usus ipse se defendat?

27 *ἄλλος ἐκ τοῦ τὸν χρόνον σκοπεῖν*] Locus quintus, quem integrum Dionysius ep. ad Ammaeum cap. 11 repetit. Rhet. Gr. V, 405: *τρισκαιδέκατος ὁ ἐκ τῶν καιρῶν, οἷον εἰ τοῖς μέλλουσιν ἄκαιρος ἡ νίκη, καὶ τοῖς ἤδη νενικηκόσι.* Minucianus IX, 607. Apsines IX, 525: *ἢ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος χρόνου τὸ μὴ γενόμενον, οἷον ἂν ἦν εἰ ἐγένετο, ὡς ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην, ὑμεῖς τιμῶντές ποτε Ἰφικράτην καὶ ἄλλους τινὰς εὖ πεποιήκατε. εἶτα ἐπάγει ἐνθύμημά τι, εἰ τοίνυν ὥσπερ δι' Ἰφικράτην καὶ Πολύστρατον καὶ ἄλλους τινὰς εὖ πεποιήκατε, δι' αὐτὸν οὕτως εἰ καὶ Χαβρίας ἠξίωσεν ὑμᾶς τούτων εὖ ποιῆσαί τινας οὓς νῦν αἰτιώμενοι πάντας ἀφαιρεῖσθαι κελεύουσιν, οὐκ ἂν ἐδώκατε; ἐγὼ μὲν οἶμαι. εἶτα πάλιν ἡ ἐπαγωγὴ ἐνθυμηματικῶς, ἴδιον δὲ ἐνθυμήματος δριμύτητος δόξαν ἀποτελεῖν καὶ ἔστιν ἀγωνιστικόν τε ἅμα καὶ ἐλεγκτικόν. ἤδη δὲ καὶ παράδειγμα ἐνθυμηματικῶς εἰσάγεται οἷόν ἐστιν, εἰ γὰρ ὅθ' ἥκομεν Εὐβοεῦσιν.* Demosthenis locus adv. Lept. § 85 p. 482 Iphicratis exemplo plane geminus, dignus qui hic integer describatur, ut qua ratione orator hanc argumenti sedem illustraverit, omnes intelligant: *ἐγὼ δ' ἔτι τοῦτ' εἰπεῖν ὑπὲρ*

Χαβρίου βούλομαι. ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τιμῶντές ποτε Ἰφικράτην οὐ μόνον αὐτὸν ἐτιμήσατε, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνον Στράβακα καὶ Πολύστρατον· καὶ πάλιν Τιμοθέῳ διδόντες τὴν δωρεὰν δι' ἐκεῖνον ἐδώκατε καὶ Κλεάρχῳ καί τισιν ἄλλοις πολιτείαν. Χαβρίας δ' αὐτὸς ἐτιμήθη παρ' ὑμῖν μόνος. εἰ δὴ τότε, ὅθ' εὑρίσκετο τὴν δωρεάν, ἠξίωσεν ὑμᾶς, ὥσπερ δι' Ἰφικράτην καὶ Τιμόθεον εὖ τινὰς πεποιήκατε, οὕτω καὶ δι' αὐτὸν εὖ ποιῆσαι τούτων τινὰς τῶν εὑρημένων τὴν ἀτέλειαν, οὓς νῦν οὗτοι μεμφόμενοι πάντας ἀφαιρεῖσθαι κελεύουσιν ὁμοίως, οὐκ ἂν ἐδώκατε ταύτην αὐτῷ τὴν χάριν; ἔγωγε ἡγοῦμαι. εἶθ' οἷς δι' ἐκεῖνον ἂν τότ' ἐδώκατε δωρεάν, διὰ τούτους νῦν αὐτὸν ἐκεῖνον ἀφαιρήσεσθε τὴν ἀτέλειαν; ἀλλ' ἄλογον. οὐδὲ γὰρ ὑμῖν ἁρμόττει δοκεῖν παρὰ μὲν τὰς εὐεργεσίας οὕτω προχείρως ἔχειν, ὥστε μὴ μόνον αὐτοὺς τοὺς εὐεργέτας τιμᾶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνων φίλους, ἐπειδὰν δὲ χρόνος διέλθῃ βραχύς, καὶ ὅσα αὐτοῖς δεδώκατε, ταῦτ' ἀφαιρεῖσθαι. Non diversus est alius locus, quem Apsines l. l. eodem exemplo probavit: *ἢ κατὰ πρόσληψιν, οἷον εἰ περὶ εὐεργέτου λέγοις, φέρε, εἰ δὲ πρὶν πρᾶξαι καθυπέσχετο πράξειν εἰ λάβοι γε τὰς δωρεάς, οὐκ ἂν ὑπέσχεσθε δώσειν; ἃ τοίνυν καὶ πρὶν ἢ παθεῖν δεδώκατε* [leg. *ἐδώκατε*] *ἂν ἢ δώσειν ὑπέσχεσθε, ταῦτα παθόντες οὐ δώσετε;* Hermogenes de invent. III, 11 hoc *πλαστὸν ἐπιχείρημα* dicit et idem exemplum laudat: *εἰ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ τινὶ πραχθέντι δωρεὰν αἰτεῖς καὶ πλάττεις, οὕτως· εἰ δὲ πρὶν ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν ᾔτουν τὴν δωρεάν, οὐκ ἄν μοι ἔδοτε, οὐκ ἂν ἐψηφίσασθε ἐπαγγελλομένῳ ποιήσειν; καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐρεῖς, δεινὸν δὲ ἐπαγγελλομένῳ μὲν ποιήσειν ψηφίσασθαι, μὴ δοῦναι δὲ πεποιηκότι. εἰ δὲ ἐπὶ κακῷ τινὶ πραχθέντι τιμωρίαν ἀπαιτεῖς καὶ πλάττεις, ὁμοίως· εἰ δὲ πρὶν ἢ γενέσθαι τὸ κακὸν ἔγνωμεν ὅτι ἔσται, οὐκ ἂν ἐφιλοτιμησάμεθα κωλῦσαι; δεινὸν δὲ μέλλον μὲν γενέσθαι κωλύειν, γενόμενον δὲ μὴ τιμωρεῖσθαι.* Aristoteles Top. II, 4: *ἔτι ἐπὶ τὸν χρόνον ἐπιβλέπειν εἴ που διαφωνεῖ, οἷον εἰ τὸ τρεφόμενον ἔφησεν ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι. τρέφεται μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ ζῷα, αὔξεται δὲ οὐκ ἀεί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπίστασθαι ἔφησε μεμνῆσθαι· τὸ μὲν γὰρ τοῦ παρε-*

ληλυθότος χρόνου ἐστί, τὸ δὲ καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ λεγόμεθα τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, οἷον ὅτι ἔσται ἡλίου ἔκλειψις, μνημονεύειν δὲ οὐκ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ τὸ παρεληλυθός. Huius loci auctoritate confirmes librorum lectionem *ἄλλος εἰς τὸν χρόνον σκοπεῖν*, nam idem apud Dionysium exstat, nisi quod ibi male *σκοπεῖ* legitur; sed praestat quod ex A et vet. tr. editum est; singulis enim locis ab initio huius capitis illud *ἐκ τοῦ* additum est; sub finem demum hoc deest et infinitivus solus invenitur verbi *σκοπεῖν*, vid. loc. XX. XXII. XXV. XXVI.

Locus hic frequentissimus in orationibus veterum; Thucyd. III, 56. VI, 16. Lysias VII, 27. Isaeus IX, 14—16. Demosth. Olynth. III, 16. Cherson. 34—37, in Androt. 6—7 ibiq. interpp. de falsa leg. p. 414. Isocrat. Antid. 33—35. de bigis 15. Trap. 45—47. Callim. 17—18. 25—26. Euthyn. 11.

28 *οἷον ὡς Ἰφικράτης ἐν τῇ πρὸς Ἁρμόδιον] ἀπολογίᾳ* puto, *περὶ τῆς εἰκόνος*, qua se adversus Harmodium, qui ipsum statua indignum dixerat, defendit, Dionys. de Lys. 12. Pseudoplut. vit. Lys. sub finem, Muret. var. lect. VIII, 22. Ruhnk. histor. crit. p. 58. Aristides tom. II p. 518 Dind. de hac ipsa oratione: *ἆρ' οὖν διῆλθές ποτ' αὐτοῦ τὴν ἀπολογίαν τὴν ὑπὲρ τῆς δωρεᾶς; καίτοι τίθει μὲν εἰ βούλει, Λυσίου τὸν λόγον εἶναι, τίθει δ' Ἰφικράτους, εἰ τοῦτο αἱρεῖ.* Aristoteles ipsius fuisse Iphicratis orationem non dubitavit. Conf. Clinton Fasti Hell. p. 121 Kr.

31 *καὶ πάλιν πρὸς τὸ Θηβαίους διεῖναι Φίλιππον εἰς τὴν Ἀττικήν]* Paulo ante proelium ad Chaeroneam commissum; Philippi Thessalorum ceterorumque sociorum legatos Thebanos incitantes id postulasse memorat Demosth. pro Ctesiph. § 213 p. 299: *τὸ δ' οὖν κεφάλαιον, ἠξίουν ὧν μὲν εὖ πεπόνθεσαν ὑπὸ Φιλίππου χάριν αὐτοὺς ἀποδοῦναι, ὧν δ' ὑφ' ὑμῶν ἠδίκηντο δίκην λαβεῖν, ὁποτέρως βούλονται, ἢ διέντας αὐτοὺς ἐφ' ὑμᾶς ἢ συνεμβαλόντας εἰς τὴν Ἀττικήν, καὶ ἐδείκνυσαν, ὡς ᾤοντο, ἐκ μὲν ὧν αὐτοὶ συνεβούλευον τὰ ἐκ τῆς Ἀττικῆς βοσκήματα καὶ ἀνδράποδα καὶ τἄλλ' ἀγαθὰ εἰς τὴν Βοιωτίαν ἥξοντα, ἐκ δὲ ὧν ἡμᾶς ἐρεῖν ἔφασαν τὰ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ διαρπασθησόμενα ὑπὸ τοῦ πολέμου.* Ipsius regis hoc dictum esse non constat; dixisset

enim *καὶ πάλιν τὸ τοῦ Φιλίππου πρὸς τό*, ut supra Iphicratem appellavit; vix honoris causa eum non nominavit; legatos qui a Philippi partibus steterant, quorum nomina ex Marsya Plut. Dem. 18 servavit, ut Thebanis persuaderent, hoc argumentum excogitasse puto; cur vero hoc illi flagitarent, docent Demosthenis verba § 146 p. 276: *ἦν δὲ* (*Φίλιππος*) *οὔτ' ἐν τῇ θαλάττῃ τότε κρείττων ὑμῶν οὔτ' εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐλθεῖν δυνατὸς μήτε Θετταλῶν ἀκολουθούντων μήτε Θηβαίων διιέντων.* Aeschines in Ctesiph. de Demosthene § 151: *γράψειν ἔφη ψήφισμα . . πέμπειν ὑμᾶς πρέσβεις εἰς Θήβας αἰτήσοντας Θηβαίους δίοδον ἐπὶ Φίλιππον.* Apud Dionysium exstat *πρὸς τὸ διὰ Θηβαίων διιέναι . . βοηθῆσαι Φωκεῦς . . καὶ διέσπευσε μὴ δώσουσιν* librariorum culpa.

3 *ἄλλος ἐκ τῶν εἰρημένων καθ' αὑτοὺς πρὸς τὸν εἰπόντα*] Sextus locus; Rhet. Gr. V, 404: *ἕβδομος ἐκ τῶν ἠρμένων πρὸς τὸ ὑποκείμενον, οἷον δεῖ τὸν μείζονα ὑπερέχειν κατ' ἀρετήν, εἰ δὲ μή, γέλοιον ἂν εἴη, εἰ ὁ χείρων ἀνακρίνοι τὸν βελτίω.* In quibus facile epitomatoris falcem agnoscas; non enim intelligas quae ex Aristotele lucem accipiunt; fortasse exciderunt quaedam. *καθ' αὑτῶν* vir doctus in exemplo edit. Morell. ap. Gaisf. An est, quae inter se dixerunt? at tum et verba *πρὸς τὸν εἰπόντα* inepta sunt. *καθ' αὑτούς*, ut *κατὰ σέ, κατὰ τὸν πάππον*, modum et morem indicare videtur, tum vero *κατ' αὐτοὺς* dicendum erat. Schol. 44, 14: *ἐκ τῶν εἰρημένων καθ' ἑαυτούς, ἤτοι ἐξ ὧν εἶπον καὶ ἔπραξαν ἂν ἐκεῖνοι οἱ ἀξιοῦντες τόδε γενέσθαι ἐπιχειρητέον*, qui deinde bis Aristophontem in Antiphontem mutat. In Rhet. Gr. libri omnes *ἠρμένων*, tum cod. Mon. *πρὸς τὸν ὑποκρινόμενον*, num *ἀποκρινόμενον*? Sed Aristoteles verbis *πρὸς τὸν εἰπόντα* eum qui accusat intelligit, *τὸν κατηγοροῦντα*. Num fortasse scribendum *ᾑρημένων*? ut *αἵρεσις* intelligatur, quam quis et vitae agendae et reipublicae administrandae elegerit, res ex Demosthene celebrata; certe est ex moribus vitae sumptum. pag. 1398

Demosth. pro Ctesiph. § 124: *ἤδη δ' ἐπὶ ταῦτα πορεύσομαι, τοσοῦτον αὐτὸν ἐρωτήσας. πότερόν σέ τις, Αἰσχίνη, τῆς πόλεως ἐχθρὸν ἢ ἐμὸν εἶναι φῇ; ἐμὸν δῆλον ὅτι. εἶτα οὗ μὲν ἦν παρ' ἐμοῦ δίκην κατὰ τοὺς νό-*

μους ὑπὲρ τούτων λαβεῖν, εἴπερ ἠδίκουν, ἐξέλιπες, ἐν ταῖς εὐθύναις, ἐν ταῖς γραφαῖς, ἐν ταῖς ἄλλαις κρίσεσιν· οὗ δ' ἐγὼ μὲν ἀθῷος ἅπασι, τοῖς νόμοις, τῷ χρόνῳ, τῇ προθεσμίᾳ, τῷ κεκρίσθαι περὶ πάντων πολλάκις πρότερον, τῷ μηδεπώποτε ἐξελεγχθῆναι μηδὲν ὑμᾶς ἀδικῶν, τῇ πόλει δ' ἢ πλέον ἢ ἔλαττον ἀνάγκη τῶν γε δημοσίᾳ πεπραγμένων μετεῖναι τῆς δόξης, ἐνταῦθα ἀπήντηκας; ὅρα μὴ τούτων μὲν ἐχθρὸς ἦς, ἐμὸς δὲ προσποιῇ.

4 *διαφέρει δὲ ὁ τρόπος*] Mores sunt qui in hac re in discrimen vocantur; mores enim et vita eminet et litigantes discernit; sic defendo *τρόπος*, ne *τόπος* corrigam, quod interpretatur Victorius, vertit Muretus; scripsisset, ni fallor, *οὗτος ὁ τόπος*.

4 *οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ*] Sophoclis puto; si alius esset, nomen addidisset; conf. III, 15, unde Teucrum se contra Ulixis calumnias eadem ratione qua Iphicratem adversus Aristophontem, defendisse probabile fit. Euripidem quoque in Telepho hac exornatione usum esse Valcken. Diatr. p. 211 docuit.

5 *ᾧ ἐχρήσατο Ἰφικράτης πρὸς Ἀριστοφῶντα*] Aristides *περὶ τοῦ παραφθέγματος* tom. II p. 519 Dind., ubi plura de Iphicrate et hac causa: *ἆρ' οὖν περὶ μὲν τῆς δωρεᾶς ἀπολογούμενος παρρησίᾳ τινὶ χρώμενος φαίνεται, κινδυνεύων δὲ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ὑπ' Ἀριστοφῶντος μετέθετο; ἀλλὰ κἀκεῖ τὴν φύσιν διεσώσατο. ἐρόμενος γὰρ τὸν Ἀριστοφῶντα, ὥς φασι, σὺ δ' αὐτὸς εἰ κύριος ἦσθα τῶν νεῶν, πότερον προὔδωκας ἂν ἢ οὔ; ἐπειδὴ ἀπέφησεν ὁ Ἀριστοφῶν, εἶτα σὺ μὲν οὐκ ἂν προὔδωκας ὢν Ἀριστοφῶν, Ἰφικράτης δὲ προὔδωκεν;* Quintil. V, 12, 9: *his quidam probationes adiiciunt, quas παθητικὰς vocant, ductas ex affectibus; atque Aristoteles quidem potentissimum putat ex eo, qui dicit, si sit vir optimus, quod ut optimum est, ita longe quidem, sed sequitur tamen videri; inde enim illa nobilis Scauri defensio: Quintus Varius Sucronensis ait Aemilium Scaurum rempublicam populi Romani prodidisse, Aemilius Scaurus negat. Cui simile quiddam fecisse Iphicrates dicitur, qui cum Aristophontem, quo accusante similis criminis reus erat, interrogasset, an is accepta pecunia rempublicam proditurus esset, isque id negasset; quod igitur, inquit,*

tu non fecisses, ego feci? Intuendum autem et, qui sit, apud quem dicimus, et id, quod illi maxime probabile videatur, requirendum. Quintil. intelligit verba I, 2: *ἀλλὰ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος.* Valcken. Eurip. Diatrib. p. 211. et Spald. ad l. De Scauro vid. Meier Fragm. orat. Roman. p. 129. et de Scipione simile ibidem p. 6., simile et ap. Polyb. fragm. Vatic. XIV, 5 ibique Maius. Conf. Clinton Fasti Hell. p. 137. — Haud multum aliena sunt quae Demosth. pro Ctesiph. § 10 contra Aeschinem profert: *περὶ μὲν δὴ τῶν ἰδίων ὅσα λοιδορούμενος βεβλασφήμηκε περὶ ἐμοῦ, θεάσασθε ὡς ἁπλᾶ καὶ δίκαια λέγω. εἰ μὲν ἴστε με τοιοῦτον οἷον οὗτος ᾐτιᾶτο, οὐ γὰρ ἄλλοθί που βεβίωκα ἢ παρ' ὑμῖν, μηδὲ φωνὴν ἀνάσχησθε, μηδ' εἰ πάντα τὰ κοινὰ ὑπέρευ πεπολίτευμαι, ἀλλ' ἀναστάντες καταψηφίσασθε ἤδη· εἰ δὲ πολλῷ βελτίω τούτου καὶ ἐκ βελτιόνων καὶ μηδενὸς τῶν μετρίων, ἵνα μηδὲν ἐπαχθὲς λέγω, χείρονα καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ὑπειλήφατε καὶ γιγνώσκετε, τούτῳ μὲν μηδ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων πιστεύετε· δῆλον γὰρ ὡς ὁμοίως ἅπαντ' ἐπλάττετο· ἐμοὶ δ', ἣν παρὰ πάντα τὸν χρόνον εὔνοιαν ἐνδέδειχθε ἐπὶ πολλῶν ἀγώνων τῶν πρότερον γεγενημένων, καὶ νυνὶ παράσχεσθε.*

Vir. doct. in exemplo edit. Morell. apud Gaisford. *καὶ ᾧ ἐχρήσατο.*

7 *οὐκ ἂν προδοίης*] *οὐ προδοίης* A, vet. tr., et fortasse particula ex superioribus intelligi potest.

11 *ἀλλὰ πρὸς ἀπιστίαν τοῦ κατηγόρου*] Sed contra accusatorem, cuius dictis auditores nullam fidem praestent, quod non aeque caste integreque vivit, talia dicenda sunt. Muretus probante Vatero p. 130 omnia haec *ἀλλὰ . . τοῦ φεύγοντος* omittit, sed idem p. 775 in scholiis ad verba *τοῦτ' οὖν ἐξελέγχειν ἀεὶ* (vel ut ipse vertit *δεῖ*), eorum quae omiserat, versionem adnotationis loco adscripsit ibique non *ἀλλά*, sed *ἄλλος*, alius, vertit. Non attenderat vir ingeniosus, hunc locum ab auctore non accusatori, sed ei qui causam dicit, scriptum esse. Gaisfordus verba *οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ . . εἴπειεν* omnia *διὰ μέσου* esse putat, *excellit autem hic modus* (vel *locus*) *sed ad fidem accusatori detrahendam.* Id non admittunt verba *δεῖ δ' ὑπάρχειν*, inde enim iam explicat usum huius loci,

referturque *κατηγόρου* ad verbum quod praecedit *κατηγοροῦντα*.

Non idem quidem, sed non dissimile est, quod accusator Demosth. ap. Rut. Lup. II, 4: *atqui ego illum, iudices, arbitror Lycurgum laudatorem producturum, scilicet qui sit testis eius pudori ac probitati. Sed ego Lycurgum vobis praesentibus hoc unum interrogabo, velitne se similem esse illius factis et moribus? quod si negarit, satisfactum vobis esse de veritate nostra debebit.*

12 *τοῦτ' οὖν ἐξελέγχειν ἀεί*] Postremum A servat, quod plerique omittunt; non male; *ἀεὶ δεῖ* C et ita graecus interpr.: *δεῖ οὖν ἀεὶ ἐλέγχειν τοῦτο, ὅτι οὐ κρεῖττον ὁ κατήγορος.* Certatim correxerunt *δεῖ* Muretus, Rassow emend. Arist. p. 9, Vahlen p. 35, Thurot p. 250 (*ἀλλὰ πρὸς . . τοῦτ' ἐξελέγχειν δεῖ*).

15 *ἄλλος ἐξ ὁρισμοῦ*] Septimus locus; Rhet. Gr. V, 405: *ἑκκαιδέκατος ἐξ ὁρισμοῦ, οἷον κύριος φρόνιμος τῶν πάνυ ἀγαθῶν καὶ ὁ ἀνδρεῖος πάνυ τῶν ἀναγκαίων.* Minucianus IX, 607. Cicero de orat. II, 164. Posteriorem *στάσιν* in iudiciali genere fecerunt, de qua vid. Ernesti Lexic. Technol. s. v. *ὅρος* et definitio; alii figuram, ut Rutil. Lupus II, 5.

Saepe oratores hoc utuntur loco, ut Isocr. Antid. § 270 quid sit *φιλοσοφία*. § 281 seq. cl. 275 *πλεονεκτεῖν*. Lysias III, 41—43 *ἐκ προνοίας*, XXVII, 8 *ἄκριτος*. Demosth. adversarios confutans seque *ἀνδρεῖον* esse confirmans de Cherson. § 68—72.

16 *ὅτι τὸ δαιμόνιον οὐδέν ἐστιν ἀλλ' ἢ θεὸς ἢ θεοῦ ἔργον*] Ex Platonis Apologia p. 110 (27): *ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κατὰ τὸν σὸν λόγον . . εἰ δὲ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλὴ ἀνάγκη νομίζειν ἐμέ ἐστιν . . τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἤτοι θεούς γε ἡγούμεθα ἢ θεῶν παῖδας, φῂς ἢ οὔ; πάνυ γε. οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ φῄς, εἰ μὲν θεοί τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη ὃ ἐγώ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον φάναι ἐμὲ θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδήπερ γε δαίμονας ἡγοῦμαι. εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδές εἰσι νόθοι τινὲς ἢ ἐκ νυμφῶν ἢ ἔκ τινων ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώ-*

πων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μή; ὁμοίως γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἡγοῖτο καὶ ὄνων τοὺς ἡμιόνους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. Conf. Schleierm. ad h. l. p. 434. Astius vita Plat. p. 483. Vides interrogationem esse apud Platonem, quam etiam Aristotelem servasse, quod in A legitur, docet: τί τὸ δαιμόνιόν ἐστιν, ἆρα θεός, ubi reponendum: ἆρ' οὐ θεὸς ἢ θεοῦ ἔργον; ita III, 18 de eadem re: ἤρετο εἰ οὐχ οἱ δαίμονες ἤτοι θεῶν παῖδες εἶεν ἢ θεῖόν τι.

18 *καὶ ὡς Ἰφικράτης, ὅτι γενναιότατος ὁ βέλτιστος*] Haec ut Harmodii et Aristogitonis mentio docet et infra τὰ σά, ex eadem adversum Harmodium apologia, quam supra Aristoteles laudavit, sumpta sunt; apud Aristidem tom. II p. 519 Dind. ex illa haec: καὶ μνησθεὶς Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, οὓς Ἀθηναῖοι πρώτους ἁπάντων τῶν εὐεργετῶν ἦγον, ἢ παραλαβεῖν ἂν αὐτούς φησιν ἢ ὑπ' ἐκείνων παρακληθῆναι, εἰ κατ' ἐκείνους ἐγένετο. καὶ ὑμεῖς μὲν φησὶν οἴεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παρ' ὑμῶν ταῦτά μοι γράμματα καὶ τὴν στήλην εἶναί τι σεμνόν, ἐμοὶ δὲ στήλη οὐρανομήκης ἕστηκεν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ μαρτυροῦσα τὴν ἀρετήν. Ex eadem videatur esse apologia quod in Rhet. Gr. V, 406 de etymologia: καὶ ὡς Ἰφικράτης· ὁ γὰρ πατὴρ πρὸς μὲν ἀνδρῶν ἦν εὐπατριδῶν, ὧν τὴν εὐγένειαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπωνυμίας ῥᾴδιόν ἐστι γνῶναι. Sed corrigendum est Ἰσοκράτης, est enim de bigis § 25.

A addito articulo ὡς ὁ Ἰφικράτης, ut p. 1399, 33 οἷον ὁ Ἰφικράτης.

22 *καὶ ὡς ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ*] Incerti oratoris laudatio, ut Isocratis Ἑλένη, cuius auctor Alexandrum una muliere contentum κόσμιον fuisse probabat.

24 *καὶ δι' ὃ Σωκράτης οὐκ ἔφη βαδίζειν ὡς Ἀρχέλαον*] Vid. Menagius ad Diog. Laert. II, 5, 25. Schneid. ad Xenoph. Apolog. § 17. Ethic. Nicom. VIII, 15: τὸν γὰρ φιλοῦντα καὶ εὖ ποιοῦντα οὐδεὶς δυσχεραίνει, ἀλλ' ἐὰν ᾖ χαρίεις, ἀμύνεται εὖ δρῶν, ubi unus Bekkeri codex cum vulgata ἀμείβεται.

26 *εὖ παθόντα*] A καὶ εὖ παθόντας, quod ferri potest.

28 *ἄλλος ἐκ τοῦ ποσαχῶς, οἷον ἐν τοῖς τοπικοῖς περὶ*

τοῦ ὀρθῶς] Octavus locus, qui in posteriorum rhetorum scriptis non invenitur et latet in praecedenti loco, definitione, in qua ipsa diversa verborum significatio negligi non potest. Quomodo hoc sit considerandum, in Topicis I, 15 multis exponit, sed exemplum *περὶ τοῦ ὀρθῶς* neque ibi, neque omnino in illis libris invenies; itaque omittit haec Muretus, Victorius disciplinam topicam, non libros de ea compositos intelligit. Riccobonus p. 263 et ante eum Robortellus contra linguae indolem et auctoris dicendi rationem interpretantur: in Topicis recte de hoc disputatum est, unde *περὶ τούτου ὀρθῶς* legunt. Vocabulum *πολλαχῶς λεγόμενον* sane esse potest; dicitur enim de figura, cui contrarium *τὸ καμπύλον*, de moribus, de oratione, sed hic non quadrat. Brandis p. 19: *περὶ τοῦ εἰ ὀρθῶς*.

29 *ἄλλος ἐκ διαιρέσεως*] Nonus locus; Rhet. Gr. V, 405: *ἑνδέκατος ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως, οἷον εἰ τῶν φαύλων τὴν ἀλογίαν ἡγητέον, πῶς οὐκ ἐπαινετέα τῶν λογικῶν ἡ κατάστασις*; quod contrarii, non partitionis vel divisionis est exemplum. Conf. Ernesti lexic. techn. Auctori ad Herennium est exornatio, quam *expeditionem* appellat IV, 29, 40.; alii enumerationem dicunt. Cic. de orat. II, 165.

Exemplum sumptum est ex Isocratis Antidosi § 217—220 integre hic reddendum: *πρῶτον μὲν οὖν ὁρίσασθαι δεῖ τίνων ὀρεγόμενοι καὶ τίνος τυχεῖν βουλόμενοι τολμῶσί τινες ἀδικεῖν . . . ἐγὼ μὲν οὖν ἡδονῆς ἢ κέρδους ἢ τιμῆς ἕνεκα φημὶ πάντας πάντα πράττειν· ἔξω γὰρ τούτων οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν ὁρῶ τοῖς ἀνθρώποις ἐγγιγνομένην. εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει, λοιπόν ἐστι σκέψασθαι τί τούτων ἂν ἡμῖν γίγνοιτο διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους. πότερ' ἂν ἡσθείημεν ὁρῶντες ἢ καὶ πυνθανόμενοι πονηροὺς αὐτοὺς ὄντας καὶ δοκοῦντας τοῖς συμπολιτευομένοις; καὶ τίς οὕτως ἐστὶν ἀναίσθητος ὅστις οὐκ ἂν ἀλγήσειε τοιαύτης διαβολῆς περὶ αὐτὸν γιγνομένης; ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἂν θαυμασθεῖμεν οὐδὲ τιμῆς μεγάλης τύχοιμεν τοιούτους τοὺς συνόντας ἀποπέμποντες, ἀλλὰ πολὺ ἂν μᾶλλον καταφρονηθεῖμεν καὶ μισηθεῖμεν τῶν ταῖς ἄλλαις πονηρίαις ἐνόχων ὄντων. καὶ μὴν οὐδ' εἰ ταῦτα παρίδοιμεν, χρήματα πλεῖστ' ἂν λάβοιμεν οὕτω παιδείας προεστῶτες. οἶμαι γὰρ*

δήπου τοῦτό γε πάντας γιγνώσκειν, ὅτι σοφιστῇ μισθὸς κάλλιστός ἐστι καὶ μέγιστος, ἢν τῶν μαθητῶν τινὲς καλοὶ κἀγαθοὶ καὶ φρόνιμοι γένωνται καὶ παρὰ τοῖς πολίταις εὐδοκιμοῦντες· οἱ μὲν γὰρ τοιοῦτοι πολλοὺς μετασχεῖν τῆς παιδείας εἰς ἐπιθυμίαν καθιστᾶσιν, οἱ δὲ πονηροὶ καὶ τοὺς πρότερον συνεῖναι διανοουμένους ἀποτρέπουσιν. ὥστε τίς ἂν ἐν τούτοις τὸ κρεῖττον ἀγνοήσειεν, οὕτω μεγάλην τὴν διαφορὰν τῶν πραγμάτων ἐχόντων; Isaei fragm. I, 1—3. Isocr. Busir. § 42 seq.: *τοὺς δὲ θεοὺς οὐδεμίαν ἡγεῖ τῆς τῶν παίδων ἀρετῆς ἔχειν ἐπιμέλειαν. καίτοι κατὰ τὸν σὸν λόγον δυοῖν τοῖν αἰσχίστοιν οὐ διαμαρτάνουσιν· εἰ μὲν γὰρ μηδὲν δέονται χρηστοὺς αὐτοὺς εἶναι, χείρους εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν, εἰ δὲ βούλονται μέν, ἀποροῦσι δ' ὅπως ποιήσουσιν, ἐλάττω τῶν σοφιστῶν τὴν δύναμιν ἔχουσιν.* Gorgiae qui dicitur Helena, cuius lusus ex tali constat divisione.

32 *ἄλλος ἐξ ἐπαγωγῆς*] Decimus locus; ex hoc duos fecit auctor in Rhet. Gr. V, 405: *ἔνατος ἐκ τοῦ παραδείγματος· ἄτοπον γὰρ εἰ κυβερνήτας μέν τις μὴ κλήρῳ προβάλλεται, στρατηγοὺς δὲ κλήρῳ προβάλλεται. δέκατος ὁ ἐξ ἐπαγωγῆς οἷον Ἀλυάττου καὶ Κανδαύλου, ἔτι δὲ Γύγου καὶ Ἀλυάττου πολεμίων ἡμῖν φωραθέντων ἀεί, τίς ἂν πιστεύσειεν εὔνουν ἡμῖν καθεστάναι Κροῖσον;* ubi et *Ἀλυάττου* male repetitum nec Candauli locus esse videtur; exspectamus Ardym potius et Sadyattem, Herod. I, 14 seqq. Ciceroni est ex similibus de orat. II, 168. Quintil. V, 10 p. 418.

33 *ἐκ τῆς Πεπαρηθίας*] Orationem fuisse credas; Eustathius ad Od. I, 215:

μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
οὐκ οἶδ'· οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.

adnotat: *δοκεῖ δὲ καὶ τῷ Ἀριστοτέλει τὰ εἰρημένα ὀρθῶς ἔχειν, ὅς φησιν ὡς ἄριστα περὶ τῶν τέκνων κρίνουσιν αἱ γυναῖκες, διό φησι Πεπαρηθία τις γυνὴ μαρτυρήσασα οἰκεῖόν τινα εἶναι παῖδα ἔλυσε τὴν περὶ ἐκείνου ἀμφιβολίαν.*

33 *ὅτι περὶ τῶν τέκνων αἱ γυναῖκες πανταχοῦ διο-*

ρίζουσι τἀληθές] Herodot. VI, 67—69. Dio orat. XV p. 446 R. Isaeus fragm. I, 9: *καὶ πρὸς ταῖς μαρτυρίαις, ὦ ἄνδρες δικασταί, πρῶτον μὲν ἡ τοῦ Εὐφιλήτου μήτηρ, ἣν οὗτοι ὁμολογοῦσιν ἀστὴν εἶναι, ὅρκον ὀμόσαι ἐπὶ τοῦ διαιτητοῦ ἐβούλετο ἐπὶ Δελφινίῳ ἦ μὴν τουτονὶ Εὐφίλητον εἶναι ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ ἡμετέρου πατρός. καίτοι τίνα προσῆκε μᾶλλον αὐτῆς ἐκείνης τοῦτο εἰδέναι;* Aristot. Polit. II, 3 p. 1262, 14—24.

pag. 1398b 1 *τοῦτο μὲν γὰρ Ἀθήνησι Μαντίᾳ τῷ ῥήτορι ἀμφισβητοῦντι πρὸς τὸν υἱὸν ἡ μήτηρ ἀπέφηνεν*] Haec est causa, ex qua constant orationes *πρὸς Βοιωτὸν* p. 995 § 2 —4. 1010 § 8 seqq.

3 *Δωδωνὶς*] *δαδμονὶς* A.

8 *τὰς ἀλλοτρίας ναῦς*] Intelligendum vel addendum *τὰς οἰκείας*. — Sic et censor quidam Litt. Centralblatt 1854 p. 12 illa verba supplet.

13 *πολίτην*] *πολιτικὸν* corrupte A. Alcidamas Homerum Chium fuisse aperte negavit.

13 *Χίλωνα τῶν*] *Χείλωνα καὶ τῶν* A, num *Χίλωνα ἕνα καὶ τῶν*?

14 *ἥκιστα φιλόλογοι*] Strab. I, 103. Plat. legg. I, 641 (213 Bkk.).

16 *καὶ Ἀθηναῖοι*] *ὅτι Ἀθηναῖοι* A apud Vict. et Gaisf., quod Bekkerum fugit, neque haec iis, quae praecedunt, adhaerent; imo novum incipit exemplum *ἐπαγωγῆς* eiusdem fortasse Alcidamantis, eos qui philosophorum legibus et institutis uterentur, felici frui statu, *εὐδαιμονεῖν*; licet his Platonis sententiam et rempublicam commendare. — Lacunam indicavit Vahlen, Bekker[3].

19 *ἄλλος ἐκ κρίσεως*] Undecimus locus; Rhet. Gr. V, 405: *δωδέκατος ὁ ἐκ τῆς κρίσεως· ὁρῶντες γὰρ Φίλιππον καὶ τὰ Φιλίππου κατὰ τῶν Ἀθηναίων μηχανήματα δυσμενῆ καὶ κακόνουν πάντως αὐτὸν τῇ πόλει λογισόμεθα.* At hoc non est, quod veteres *ἐκ κρίσεως* dixerunt, vid. Apsines IX, 526. Minucianus IX, 611. Theon progymn. cap. 7, 12 ibiq. Finckh. Auctori ad Herenn. II, 13. 19. est *ex iudicato*, item Ciceroni de invent. I, 30, 48. II, 22, 68. Quintil. V, 11 p. 447. ad Anaxim. p. 113. De Haloneso § 39. Lysias I, 2.

20 *μάλιστα μὲν εἰ πάντες καὶ ἀεί*] Top. I, 1: *ἔνδοξα δὲ τὰ δοκοῦντα πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σοφοῖς καὶ τούτοις ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις καὶ ἐνδόξοις.* ibidem: *οὔτε γὰρ τὰ πᾶσι δοκοῦντα λαμβάνει οὔτε τὰ τοῖς πλείστοις οὔτε τὰ τοῖς σοφοῖς καὶ τούτοις οὔτε τὰ πᾶσιν οὔτε τοῖς πλείστοις οὔτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις.* I, 10: *ἔστι δὲ πρότασις μὲν διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἔνδοξος ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σοφοῖς καὶ τούτοις ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις μὴ παράδοξος.* I, 14: *τὰς μὲν οὖν προτάσεις ἐκλεκτέον . . ἢ τὰς πάντων δόξας προχειριζόμενον ἢ τὰς τῶν πλείστων ἢ τὰς τῶν σοφῶν καὶ τούτων ἢ πάντων ἢ τῶν γνωριμωτάτων.* Haec et alia plura exempla docent, lectionem quorundam librorum *ἢ οἱ πλείους* usui auctoris repugnare. Exspectamus vero etiam hoc loco, ne sit ambiguum, *ἢ σοφοί, καὶ τούτων ἢ πάντες*

21 *εἰ δὲ μή, ἀλλ' οἵ γε πλεῖστοι*] Sic A ex usu Aristotelis, qui posteriorum morem *εἰ δὲ μή γε, ἀλλὰ* ignorat; ceteri libri cum vet. tr.: *ἀλλ' ἢ οἱ πλεῖστοι.*

21 *ἢ σοφοὶ ἢ πάντες ἢ οἱ πλεῖστοι*] In A exciderunt *ὁμοιοτελεύτῳ*, unde ceteros codices ex eo descriptos non esse, sed integriorem librum iis auxilio fuisse apparet; nam ingenio haec aliquem supplevisse parum probabile est.

22 *ἢ εἰ αὐτοί*] *καὶ αὐτοὶ* A, quod mutatum esse non mirum est. Alterum *οἱ κρίνοντες* non deest in A, quod Bekkerus dicit, imo ceteri omnes haec ignorant, et solus A cum vet. tr. ea servat.

23 *οἷόν τε*] *οἴονται* corrupte A, vet. tr. Cf. p. 1389, 25.

27 *ἱκανῶς*] *καλῶς* A, *bene* vet. tr. Non modo hoc, sed etiam quod sequitur in A *τὰ δίκαια* pro *δίκην* probamus.

28 *ἢ ὥσπερ Σαπφώ, ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν κακόν*] Gregor. Corinth. in Hermog. VII p. 1153: *ἡ δὲ ἐπενθύμησίς ἐστιν ἐνθύμημα ἐπιφερόμενον, οἷόν φησιν ἡ Σαπφὼ ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν κακόν, οἱ θεοὶ γὰρ οὕτω κεκρίκασιν· ἀπέθνησκον γὰρ ἄν, εἴπερ ἦν καλὸν τὸ ἀποθνήσκειν.* Vid. Sapph. Fragm. ed. Neue p. 41. Arist. Ethic. Eud. III, 1 p. 1229 b, 35.

29 *ὡς Ἀρίστιππος*] *ὥσπερ* pro *ὡς* A. Utinam addidisset

Aristoteles, quale fuisset Platonis dictum quod a Socratis doctrina abhorreret.

31 *ἀλλὰ μὴν ὅ γ' ἑταῖρος ἡμῶν, ἔφη, οὐθὲν τοιοῦτον*] Similiter Cimon ap. Plut. cap. 16: *καὶ γὰρ αὐτὸς ἐπὶ παντὶ μεγαλύνων τὴν Λακεδαίμονα πρὸς Ἀθηναίους καὶ μάλιστα ὅτε τύχοι μεμφόμενος αὐτοῖς ἢ παροξύνων, ὥς φησι Στησίμβροτος, εἰώθει λέγειν· ἀλλ' οὐ Λακεδαιμόνιοί γε τοιοῦτοι.*

32 *καὶ Ἡγήσιππος ἐν Δελφοῖς ἐπηρώτα τὸν θεόν*] Xenophon Hell. IV, 7, 2: *ὁ δὲ Ἀγησίπολις ἐπεὶ ἔγνω ὅτι εἴη αὐτῷ ἡγητέον τῆς φρουρᾶς καὶ τὰ διαβατήρια θυομένῳ ἐγένετο, ἐλθὼν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ χρηστηριαζόμενος ἐπηρώτα τὸν θεὸν εἰ ὁσίως ἂν ἔχοι αὐτῷ μὴ δεχομένῳ τὰς σπονδὰς τῶν Ἀργείων, ὅτι οὐχ ὁπότε καθήκοι ὁ χρόνος, ἀλλ' ὁπότε ἐμβάλλειν μέλλοιεν Λακεδαιμόνιοι, τότε ὑπέφερον τοὺς μῆνας. ὁ δὲ θεὸς ἐπεσήμαινεν αὐτῷ ὅσιον εἶναι μὴ δεχομένῳ σπονδὰς ἀδίκως ὑποφερομένας. ἐκεῖθεν δὲ εὐθὺς πορευθεὶς εἰς Δελφοὺς ἐπήρετο αὖ τὸν Ἀπόλλω, εἰ κἀκείνῳ δοκοίη περὶ τῶν σπονδῶν καθάπερ τῷ πατρί. ὁ δ' ἀπεκρίνατο καὶ μάλα κατὰ ταὐτά.* Iam Victorius hunc locum indicavit, non tamen Aristotelem eandem rem narrare et corruptum *ἡγήσιππος* in *ἡγησίπολις* (Plutarchus Agesilao tribuit, vid. Schneid. ad Xen.) emendandum esse intellexit; Muretus qui *Agesipolis* vertit, verum vidit. Nunc vero iam dudum doctum Graecum, qui codicem quo latinus interpres usus est, emendavit, idem perspexisse docemur; ibi enim exstat *Egesippus polis vel*, quae varietas est lectionis
polis l'
Egesippus. Est vero *Ἡγησίπολις* vulgaris ionica forma pro *Ἀγεσίπολις*. A *ἠρώτα*, *interrogabat* vet. tr., quod sufficit. — *Ἀγησίπολις* Bekker[3].

pag. 1399 2 *καὶ περὶ τῆς Ἑλένης ὡς Ἰσοκράτης ἔγραψεν ὅτι σπουδαία*] Theon progymn. 8, 7: *δεῖ δὲ λαμβάνειν καὶ τὰς κρίσεις τῶν ἐνδόξων καθάπερ οἱ ἐπαινοῦντες Ἑλένην ὅτι Θησεὺς προέκρινε.* De Theseo vid. Isocr. Hel. § 18—38.

3 *καὶ περὶ Ἀλεξάνδρου, ὃν αἱ θεαὶ προέκριναν*] Isocrat. ibidem § 41—48, ubi Alexandrum hoc ipso argumento ab aliorum vituperatione defendit. Supra I, 6: *καὶ ὃ τῶν φρο-*

νίμων τις ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν προέκρινεν οἷον Ὀδυσσέα Ἀθηνᾶ καὶ Ἑλένην Θησεὺς καὶ Ἀλέξανδρον αἱ θεαὶ καὶ Ἀχιλλέα Ὅμηρος.

4 *καὶ περὶ Εὐαγόρου, ὅτι σπουδαῖος, ὥσπερ Ἰσοκράτης φησίν*] Isocrat. Euag. § 51 seqq.: *Κόνωνα δὲ τὸν διὰ πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἑλλήνων τίς οὐκ οἶδεν ὅτι δυστυχησάσης τῆς πόλεως ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενος ὡς Εὐαγόραν ἦλθε νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν παρ' ἐκείνῳ καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν.* — Verba *ὅτι σπουδαῖος* Thurot post *Ἀλεξάνδρου* ponit sine causa.

6 *ἄλλος ἐκ τῶν μερῶν*] Duodecimus locus; idem fere videtur qui supra *ἐκ διαιρέσεως*. Fort. huc pertinet Rhet. Gr. V, 404: *δεύτερος ὁ ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου καὶ ἐπὶ μέρους οἷον εἰ εὐεργετούμενοι μισοῦμεν, καὶ κακὰ πάσχοντες ἀγαπήσομεν.* At hoc exemplum est *ἐκ τοῦ ἐναντίου.*

6 *ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, ποία κίνησις ἡ ψυχή*] Exemplum in Topicis ter notatum, II, 4: *ἐὰν οὖν τι τεθῇ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁπωσοῦν οἷον τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι, σκοπεῖν, εἰ κατά τι τῶν εἰδῶν τῶν τῆς κινήσεως ἐνδέχεται τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι, οἷον αὔξεσθαι ἢ μειοῦσθαι ἢ φθείρεσθαι ἢ γίνεσθαι ἢ ὅσα ἄλλα κινήσεως εἴδη· εἰ γὰρ κατὰ μηδέν, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. οὗτος δὲ ὁ τόπος κοινὸς πρὸς ἄμφω πρός τε τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν· εἰ γὰρ κατά τι τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι κινεῖται καὶ εἰ κατὰ μηδὲν τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται.* Item IV, 2. 6. Igitur locus non solum *δεικτικός*, sed etiam *ἐλεγκτικὸς* est. Conf. de anima I, 3 p. 406, 12.

10 *ἄλλος, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν πλείστων συμβαίνει ὥσθ' ἕπεσθαί τι τῷ αὐτῷ ἀγαθὸν καὶ κακόν*] Decimus tertius locus; Rhet. Gr. V, 405: *πεντεκαιδέκατος ἐκ τῶν ἑπομένων καὶ ἀποβαινόντων καὶ ἐκ τῶν διὰ τῶν πρεπόντων, οἷον οὐ δεῖ παιδείαν ἀσκεῖν· ἕπεται γὰρ φθόνος.* In Victorii libro hic locus notatur: *ὁ ἀπὸ ἐπιτιμίων τινὶ ἀγαθῶν ἢ κακῶν*, in quibus recte *ἑπομένων* corrigit; debebat et *καὶ κακῶν* emendare. Simile quid *παρεπόμενον* Minucianus IX, 605, 22, cuius expositio p. 610, 11 excidit, dixisse videtur.

Posteriores quidquid sequitur, bonum vel malum, consequens appellant, Cicero de orat. II, 170., Quintil. V, 10 p. 419. Conf. Arist. Top. II, 4 p. 111 b, 17.

Id Demosth. dicit *τὰ συμβησόμενα σκοπεῖν* in Aristocr. § 2: *δεῖ δὴ πάντας ὑμᾶς, εἰ βούλεσθε ὀρθῶς περὶ τούτων μαθεῖν καὶ κατὰ τοὺς νόμους δικαίως κρῖναι τὴν γραφήν, μὴ μόνον τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ ψηφίσματι ῥήμασι προσέχειν τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ συμβησόμενα ἐξ αὐτῶν σκοπεῖν.* Aptum exemplum huius rei praestat Cleon ap. Thucyd. III, 39 sententiam atrocissimam, qua omnes Mytilenaei trucidentur, hoc confirmans argumento: *τῶν τε ξυμμάχων σκέψασθε, εἰ τοῖς τε ἀναγκασθεῖσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἑκοῦσιν ἀποστᾶσι τὰς αὐτὰς ζημίας προσθήσετε, τίνα οἴεσθε ὅντινα οὐ βραχείᾳ προφάσει ἀποστήσεσθαι, ὅταν ἢ κατορθώσαντι ἐλευθέρωσις ᾖ ἢ σφαλέντι μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον; ἡμῖν δὲ πρὸς ἑκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τά τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. καὶ τυχόντες μὲν πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβόντες τῆς ἔπειτα προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν στερήσεσθε, σφαλέντες δὲ πολεμίους πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἕξομεν, καὶ ὃν χρόνον τοῖς νῦν καθεστηκόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀνθίστασθαι, τοῖς οἰκείοις ξυμμάχοις πολεμήσομεν.* At Diodotus id potius ex Cleonis consilio sequi docet cap. 46: *σκέψασθε γὰρ ὅτι νῦν μέν, ἤν τις καὶ ἀποστᾶσα πόλις γνῷ μὴ περιεσομένη, ἔλθοι ἂν ἐς ξύμβασιν δυνατὴ οὖσα ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ τίνα οἴεσθε ἥντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευάσασθαι, πολιορκίᾳ τε παρατενεῖσθαι ἐς τοὔσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῇ καὶ ταχὺ ξυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ βλάβη δαπανᾶν καθημένοις διὰ τὸ ἀξύμβατον, καὶ ἢν ἕλωμεν πόλιν, ἐφθαρμένην παραλαβεῖν καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στερεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε. ὥστε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ ἡμᾶς μᾶλλον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἀκριβεῖς βλάπτεσθαι ἢ ὁρᾶν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον μετρίως κολάζοντες ταῖς πόλεσιν ἕξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυούσαις χρῆσθαι, καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας.*

11 τι τῷ αὐτῷ] αὐτοῖς ex A enotatum est, *ipsis aliquod* vet. tr., alii τι αὐτοῖς vel τι αὐτῷ habent.

13 οἷον τῇ παιδεύσει τὸ φθονεῖσθαι ἀκολουθεῖ κακόν] Euripidis exemplum vid. II, 21.

15 ὁ τόπος οὗτός ἐστιν ἡ Καλλίππου τέχνη προσλαβοῦσα τὸ δυνατὸν καὶ τἆλλα, ὡς εἴρηται] Si, ut verba indicare videntur, praecepta de arte rhetorica intelliguntur, non video quomodo haec, etiamsi quis accurate hos locos excusserit, rhetoricam artem exhauriant; at clara sunt omnia, si ars qua usus est Callippus (Isocratis discipulus? περὶ ἀντιδ. § 93) in orationibus componendis, designatur; item paulo post: ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος ὅλη τέχνη ἥ τε Παμφίλου καὶ ἡ Καλλίππου. Idem et de Thucydidis orationibus et Antiphontis tetralogiis valet. Postrema verba haud mediocriter offendunt; exspectamus enim non ὡς εἴρηται, non enim de Callippi arte quidquam antea dictum est, sed καὶ τἆλλα ὅσ' εἴρηται, intelliguntur enim τὰ τελικὰ κεφάλαια, infra repetita, οἷον εἰ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον καὶ ὠφέλιμον ἢ αὐτῷ ἢ φίλοις ἢ βλαβερὸν ἐχθροῖς καὶ ἐπιζήμιον ἢ ἐλάττων ἡ ζημία τοῦ πράγματος, et quae supra cap. 19 exposuit. Aristoteles scripsisset: ὥσπερ εἴρηται. III, 2: τἆλλα ὀνόματα ὅσα εἴρηται. Muretus: *hinc colligit scholiastes graecus quiddam deesse*, neque in Anonymo neque in Stephano de hac re quidquam invenitur.

17 ἄλλος, ὅταν περὶ δυοῖν καὶ ἀντικειμένοιν ἢ προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν δέῃ] Decimus quartus locus, in Victorii libro ὁ ἀπὸ δύο ἀντικειμένων notatus. Auct. ad Herenn. II, 38.

18 καὶ τῷ πρότερον] Delendum καί, nisi aliquid excidit; dependet enim infinitivus ex ἄλλος.

21 οἷον ἱέρεια οὐκ εἴα τὸν υἱὸν δημηγορεῖν] Gregorius Cor. in Hermog. VII p. 1153: ἡ δὲ ἐπενθύμησίς ἐστιν ἐνθύμημα ἐπιφερόμενον οἷον . . οὐ δεῖ σε δημηγορεῖν· τὸ γὰρ δημηγορεῖν πρᾶγμα σφαλερὸν καὶ ἐπίφθονον· εἰ μὲν γὰρ τὰ δίκαια λέγεις, οἱ ἄνθρωποί σε μισήσουσιν, ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα, οἱ θεοί. ταῦτα γοῦν μὴ προστεθέντα μὲν οὐ ζητοῦνται, ἐὰν δὲ προστεθῶσι, κατασκευάζουσι

τὸν προτεθέντα νοῦν. Similiter Euripidis Tiresias in Phoen. v. 961 de sua arte:

ὅστις δ' ἐμπύρῳ χρῆται τέχνῃ,
μάταιος· ἢν μὲν ἐχθρὰ σημήνας τύχῃ,
πικρὸς καθέστηχ' οἷς ἂν οἰωνοσκοπῇ,
ψευδῆ δ' ὑπ' οἴκτου τοῖσι χρωμένοις λέγων,
ἀδικεῖ τὰ τῶν θεῶν· Φοῖβον ἀνθρώποις μόνον
χρῆν θεσπιῳδεῖν, ὃς δέδοικεν οὐδένα.

25 *τουτὶ δ' ἐστὶ ταὐτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἕλος πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας*] Incertum aliunde proverbium, cuius sensus ex integro loco satis apparet, de iis, qui bona mixta malis consequuntur; Maioragius de iis dictum censet, qui salinas emere non possunt, nisi cum stagnis sive paludibus adiunctis, quod iam schol. Steph. p. 293 finxit. Aliorum ineptias, ut *ἕλκος*, *ἔλεος*, *ἔλαιον* commemorare piget.

28 *ἄλλος, ἐπειδὴ οὐ ταὐτὰ φανερῶς ἐπαινοῦσι καὶ ἀφανῶς*] Decimus quintus locus, in Victorii codice sic notatus: *ἐκ τῶν ἄλλως καὶ ἄλλως ἐπαινούντων ὃ καὶ παράδοξον λέγεται.* Aristot. Sophist. elench. cap. 12 p. 172 b, 36: *ἔτι δ' ἐκ τῶν βουλήσεων καὶ τῶν φανερῶν δοξῶν. οὐ γὰρ ταὐτὰ βούλονταί τε καὶ φασίν, ἀλλὰ λέγουσι μὲν τοὺς εὐσχημονεστάτους τῶν λόγων, βούλονται δὲ τὰ φαινόμενα λυσιτελεῖν, οἷον τεθνάναι καλῶς μᾶλλον ἢ ζῆν ἡδέως φασὶ δεῖν καὶ πένεσθαι δικαίως μᾶλλον ἢ πλουτεῖν αἰσχρῶς, βούλονται δὲ τἀναντία. τὸν μὲν οὖν λέγοντα κατὰ τὰς βουλήσεις εἰς τὰς φανερὰς δόξας ἀκτέον, τὸν δὲ κατὰ ταύτας εἰς τὰς ἀποκεκρυμμένας· ἀμφοτέρως γὰρ ἀναγκαῖον παράδοξα λέγειν· ἢ γὰρ πρὸς τὰς φανερὰς ἢ πρὸς τὰς ἀφανεῖς δόξας ἐροῦσιν ἐναντία.* His ut videtur motus Muretus ultima verba loci XVII: *ληπτέον δ' ὁπότερον ἂν ᾖ χρήσιμον* in nostri loci finem translulit. Id in amicitia, quae propter *τὸ συμφέρον* initur, plerumque accidere docet Eth. Nic. VIII, 15: *τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν πάντας ἢ τοὺς πλείστους τὰ καλά, προαιρεῖσθαι δὲ τὰ ὠφέλιμα. καλὸν δὲ τὸ εὖ ποιεῖν μὴ ἵν' ἀντιπάθῃ, ὠφέλιμον δὲ τὸ εὐεργετεῖσθαι.* Eth. Eudem. VII, 11 p. 1243: *αἴτιον δὲ διότι καλλίων μὲν ἡ ἠθικὴ φιλία, ἀναγκαιοτέρα δὲ ἡ χρήσιμος. οἱ δὲ ἔρχονται μὲν ὡς ἠθικοὶ φίλοι καὶ*

δι' ἀρετὴν ὄντες· ὅταν δ' ἄντικρυς ᾖ τι τῶν ἰδίων, δῆλοι γίνονται ὅτι ἕτεροι ἦσαν. ἐκ περιουσίας γὰρ διώκουσιν οἱ πολλοὶ τὸ καλόν. ubi quomodo sit haec lis diiudicanda, infra exponit. Pseudodemosth. p. 1335 § 39: ἐγὼ δὲ τὰς μὲν τούτων προφάσεις, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τὰς κατηγορίας καὶ τὰς προσποιήτους ταυτασὶ ἔχθρας οὐ λανθάνειν ὑμᾶς νομίζω. οὐ γὰρ ὀλιγάκις ἑωράκατ' αὐτοὺς ἐπὶ μὲν τῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ βήματος ἐχθροὺς εἶναι φάσκοντας ἀλλήλοις, ἰδίᾳ δὲ ταὐτὰ πράττοντας καὶ μετέχοντας τῶν λημμάτων, καὶ τοτὲ μὲν λοιδορουμένους καὶ πλύνοντας αὐτοὺς τἀπόρρητα, μικρὸν δὲ διαλείποντας τοῖς αὐτοῖς τούτοις ἐνδεκάζοντας καὶ τῶν αὐτῶν ἱερῶν κοινωνοῦντας. καὶ τούτων οὐδὲν ἴσως θαυμάσαι ἄξιόν ἐστι· φύσει τε γάρ εἰσι πονηροὶ καὶ τὰς τοιαύτας προφάσεις ὁρῶσιν ὑμᾶς ἀποδεχομένους, ὥστε τί κωλύει ταύταις αὐτοὺς χρωμένους ἐξαπατᾶν ὑμᾶς πειρᾶσθαι; Ex hoc genere sunt orationes pro Megalopolitis (conf. § 24), Rhodior. libertate; Athenaeus III p. 122 A B. ibique Theodorus et Sophocles. Isocrat. Panath. § 243—244.

33 ἄλλος ἐκ τοῦ ἀνάλογον ταῦτα συμβαίνειν] Decimus sextus locus; Rhet. Graec. V, 404: ὄγδοος ἐκ τοῦ ἀναλόγου οἷον ὥσπερ τις τοὺς μισθοφόρους ποιεῖται πολίτας δι' ἐπιείκειαν, οὕτω καὶ φυγάδας ποιεῖταί τις ἐν τοῖς μισθοφόροις τὸ ἀνῆκον διαπραττόμενος. Quae ex Aristotele restituenda sunt: ποιεῖται τοὺς ἐν τοῖς μ. ἀνήκεστα διαπραττομένους. Quintil. V, 11 p. 446. Non multum hic locus abhorret ab illo ἐκ τοῦ πρὸς ἄλληλα. — Lysias XX, 34—35.

ταῦτα solus A et vet. transl. servant, nec si abesset, requireretur.

3 οἷον Στράβακα καὶ Χαρίδημον] Demosth. adv. Lept. pag. 1399 b § 84 p. 482.

5 ἄλλος ἐκ τοῦ τὸ συμβαῖνον ἐὰν ᾖ ταὐτόν] Decimus septimus locus, in Victorii libro dictus: ἐκ τοῦ ἓν ἀποτέλεσμα ἐξ ἀμφοῖν δείκνυσθαι τῶν ἐναντίων καὶ αἴτια ταὐτὰ ἑνός τινος. Verba vix integra, quidni simpliciter: τὸ συμβαῖνον ἐὰν ᾖ ταὐτὸν καὶ ἐξ ὧν συμβαίνει, vel omisso ταὐτὸν sub finem συμβαίνει ταὐτά?

Exempla huius loci Demosth. in Aristocr. § 94 p. 652.,

Lysias IX, 21. X, 31. XII, 35 seqq. XIII, 93 seqq. XXVI, 14. 16. XXVII, 7. XXVIII, 10. XXX, 23.

6 Ξενοφάνης] Vid. Brandis hist. philos. I, 357. 360.

9 ἑκατέρου] Necessario ἑκάστου ex A restituendum.

9 μέλλετε δὲ κρίνειν οὐ περὶ Ἰσοκράτους ἀλλὰ περὶ ἐπιτηδεύματος, εἰ χρὴ φιλοσοφεῖν] Omnes libri περὶ Σωκράτους et exemplum ex Theodectis Socrate sumptum esse putavit Victorius, cui probe convenit, si hunc condemnaveritis, et philosophiam condemnastis. Isocratem*) ut audacter substitueremus, haec illius verba ex oratione de permutatione § 173 seqq. nos moverunt: ὧν ἐνθυμουμένους χρὴ μηδενὸς πράγματος ἄνευ λόγου καταγιγνώσκειν μηδ' ὁμοίως διακεῖσθαι δικάζοντας ὥσπερ ἐν ταῖς ἰδίαις διατριβαῖς, ἀλλὰ διακριβοῦσθαι περὶ ἑκάστου καὶ τὴν ἀλήθειαν ζητεῖν, μεμνημένους τῶν ὅρκων καὶ τῶν νόμων καθ' οὓς συνεληλύθατε δικάσοντες· ἔστι δ' οὐ περὶ μικρῶν οὔθ' ὁ λόγος οὔθ' ἡ κρίσις ἐν ᾗ καθέσταμεν, ἀλλὰ περὶ τῶν μεγίστων· οὐ γὰρ περὶ ἐμοῦ μέλλετε μόνον τὴν ψῆφον διοίσειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ἐπιτηδεύματος ᾧ πολλοὶ τῶν νεωτέρων προσέχουσι τὸν νοῦν. οἶμαι δ' ὑμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν ὅτι τὰ πράγματα τῆς πόλεως τοῖς ἐπιγιγνομένοις καὶ τοῖς τηλικούτοις οἱ πρεσβύτεροι παραδιδόασι. τοιαύτης οὖν ἀεὶ τῆς περιόδου γιγνομένης ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὅπως ἂν οἱ νεώτεροι παιδευθῶσιν, οὕτω τὴν πόλιν πράττουσαν διατελεῖν· ὥστ' οὐ ποιητέον τοὺς συκοφάντας κυρίους τηλικούτου πράγματος, οὐδὲ τοὺς μὲν μὴ διδόντας τούτοις ἀργύριον τιμωρητέον, παρ' ὧν δ' ἂν λάβωσιν ἐατέον ποιεῖν ὅ τι ἂν βουληθῶσιν, ἀλλ' εἰ μὲν ἡ φιλοσοφία τοιαύτην ἔχει δύναμιν ὥστε διαφθείρειν τοὺς νεωτέρους, οὐ τοῦτον χρὴ μόνον κολάζειν ὃν ἂν γράψηταί τις τούτων, ἀλλὰ πάντας ἐκποδῶν ποιεῖσθαι τοὺς περὶ τὴν διατριβὴν ταύτην ὄντας· εἰ δὲ τοὐναντίον πέφυκεν ὥστ' ὠφελεῖν καὶ βελτίους ποιεῖν τοὺς πλησιάζοντας καὶ πλέονος ἀξίους, τοὺς μὲν διαβεβλημένους πρὸς αὐτὴν παυστέον, τοὺς δὲ συκοφαντοῦντας ἀτιμητέον, τοῖς δὲ νεωτέροις συμβουλευτέον ἐν ταύτῃ διατρίβειν μᾶλλον ἢ τοῖς

*) Supra a, 2 A Σωκράτης male pro Ἰσοκράτης.

ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν. Hanc eandem ἀντίδοσιν infra III, 17 laudat; et quae fine Ethicorum Nicom. X, 10 de politica leguntur: τῶν δὲ σοφιστῶν οἱ ἐπαγγελλόμενοι λίαν φαίνονται πόρρω εἶναι τοῦ διδάξαι· ὅλως γὰρ οὐδὲ ποῖόν τί ἐστιν ἢ περὶ ποῖα ἴσασιν· οὐ γὰρ ἂν τὴν αὐτὴν τῇ ῥητορικῇ οὐδὲ χείρω ἐτίθεσαν, οὐδ' ἂν ᾤοντο ῥᾴδιον εἶναι τὸ νομοθετῆσαι συναγαγόντι τοὺς εὐδοκιμοῦντας τῶν νόμων· ἐκλέξασθαι γὰρ εἶναι τοὺς ἀρίστους, ὥσπερ οὐδὲ τὴν ἐκλογὴν οὖσαν συνέσεως καὶ τὸ κρῖναι ὀρθῶς μέγιστον, contra Isocratem, illa in Antidosi § 79 seqq. tradentem, dicta sunt. — Andocides de mysteriis § 103—105: εἰ οὖν ἐμοῦ καταψηφιεῖσθε, ὁρᾶτε μὴ οὐκ ἐμοὶ μάλιστα τῶν πολιτῶν προσήκει λόγον δοῦναι τῶν γεγενημένων, ἀλλὰ πολλοῖς ἑτέροις μᾶλλον, τοῦτο μὲν οὓς φεύγοντας κατηγάγετε, τοῦτο δὲ οὓς ἀτίμους ὄντας ἐπιτίμους ἐποιήσατε . . . εἰ οὖν γνώσονται ὑμᾶς ἀποδεχομένους τὰς κατηγορίας τῶν πρότερον γεγενημένων, τίνα αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἕξειν περὶ σφῶν αὐτῶν ἢ τίνα αὐτῶν ἐθελήσειν εἰς ἀγῶνας καθίστασθαι ἕνεκα τῶν πρότερον γεγενημένων; φανήσονται γὰρ πολλοὶ μὲν ἐχθροί, πολλοὶ δὲ συκοφάνται, οἳ καταστήσουσιν αὐτῶν ἕκαστον εἰς ἀγῶνα. ἥκουσι δὲ νυνὶ ἀκροασόμενοι ἀμφότεροι, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντες ἀλλήλοις, ἀλλ' οἱ μὲν εἰσόμενοι εἰ χρὴ πιστεύειν τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις καὶ τοῖς ὅρκοις οὓς ὠμόσατε ἀλλήλοις, οἱ δὲ ἀποπειρώμενοι τῆς ὑμετέρας γνώμης, εἰ αὐτοῖς ἐξέσται ἀδεῶς συκοφαντεῖν καὶ γράφεσθαι, τοὺς δὲ ἐνδεικνύναι, τοὺς δὲ ἀπάγειν. οὕτως οὖν ἔχει, ὦ ἄνδρες· ὁ μὲν ἀγὼν ἐν τῷ σώματι τῷ ἐμῷ καθέστηκεν, ἡ δὲ ψῆφος ἡ ὑμετέρα δημοσίᾳ κρίνει, πότερον χρὴ τοῖς νόμοις τοῖς ὑμετέροις πιστεύειν ἢ τοὺς συκοφάντας παρασκευάζεσθαι ἢ φεύγειν αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἀπιέναι ὡς τάχιστα. Demosthenes περὶ παραπρ. § 229—233: ὧν μηδέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάθητε τήμερον, μηδ' ἀφῆτε τοῦτον ὃς ὑμᾶς τηλικαῦτα ἠδίκηκεν. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς τίς ἔσται λόγος περὶ ὑμῶν, εἰ τοῦτον ἀφήσετε; . . . καὶ τίς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτ' ἰδὼν τὸ παράδειγμα δίκαιον αὑτὸν παρασχεῖν ἐθελήσει; τίς προῖκα πρεσβεύειν, εἰ

μήτε λαβεῖν μήτε τῶν εἰληφότων ἀξιοπιστότερον παρ' ὑμῖν εἶναι δοκεῖν ὑπάρξει; ὥστε οὐ μόνον κρίνετε τούτους τήμερον, οὔ, ἀλλὰ καὶ νόμον τίθεσθε εἰς ἅπαντα τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον, πότερον χρημάτων αἰσχρῶς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν πρεσβεύειν ἅπαντας προσήκει ἢ προῖκα ὑπὲρ ὑμῶν τὰ βέλτιστα ἀδωροδοκήτως.

Posteriores alium locum finxerunt, Minucianus IX, 610: *ἀπὸ δὲ τοῦ ἐμπεριεχομένου· περιέχεται τῇ κλοπῇ τὸ ἐπιορκεῖν, τὸ* [scrib. *τῷ*] *ἀγγεῖλαι τὰ ψευδῆ τὸ Φωκέας ἀπολωλέναι, τὸ* [leg. *τῷ*] *κατατρίψαι τοὺς χρόνους τὸ Θρᾴκην προδεδόσθαι*, i. e. quod Aeschines in Atheniensium concione falsa retulit, deperditi sunt Phocenses; quod legati tres menses commorati sunt in Macedonia, Philippo Thracia prodita est. Rhet. Gr. V, 405: *τεσσαρεσκαιδέκατος ἐκ μεταλήψεως οἷον οὐ τὸ πεισθῆναι δεινὸν ἦν τῷ Ἀντιπάτρῳ, ἀλλ' ὅτι προσδεχόμεθα δουλείαν.*

11 *διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ*] Vid. interpp. Herod. IV, 126.

12 *καὶ τὸ μετέχειν τῆς κοινῆς εἰρήνης ποιεῖν τὸ προσταττόμενον*] Schol. gr.: *Φίλιππος κατηνάγκασε τοὺς Ἀθηναίους, ἵν' εἰρηνεύωσιν μετ' αὐτοῦ ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι χῶραι, ὁ δὲ Δημοσθένης ἀντιπίπτων λέγει ὅτι τὸ μετέχειν τῆς κοινῆς εἰρήνης ἤτοι τὸ εἰρηνεύειν μετὰ τοῦ Φιλίππου ἡμᾶς ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἐστὶ τὸ ποιεῖν ὃ προστάττει ὁ Φίλιππος.* Unde Reiskius ind. Dem. s. v. *εἰρήνη* hoc notavit, sed non minus, quam alia, et hoc auctor finxit. Intelligitur foedus, *κοινὴ εἰρήνη* appellatum, quod Graeci exceptis Lacedaemoniis post Philippum occisum cum Alexandro Ol. CXI, 1 = 336 icerunt. Vid. oratio *περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν*, in qua ipsa haec verba *τῆς κοινῆς εἰρήνης μετέχειν* § 30 p. 220 leguntur. Conf. § 10. 11. 17. 20. Haec oratio Macedones pacem violasse et ex ipsis foederis legibus licere Athenienses Macedonibus arma inferre docet, sed quamvis ibi § 17 haec verba inveniantur: *εἰ δ' οὐκ ἀνιᾶσιν οἱ καθ' ὑμῶν τῷ Μακεδόνι ὑπηρέται προστάττοντες πράττειν τὰ ἐν ταῖς κοιναῖς ὁμολογίαις, πεισθῶμεν αὐτοῖς*, tamen non ea est oratio, quam Aristoteles h. l. intelligit.

14 *ἄλλος ἐκ τοῦ μὴ ταὐτὸ τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ αἱρεῖσθαι*

ὕστερον ἢ πρότερον, ἀλλ' ἀνάπαλιν] Duodevicesimus locus, in Victorii libro: *ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἄλλο αἱρεῖσθαι*. Rhet. Gr. V, 406: *εἰκοστὸς πρῶτος ὁ τοῖς διαβεβλημένοις καὶ ἀνθρώποις καὶ πράγμασι τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξως λέγειν παρέχων, οἷον ἄτοπον γὰρ εἰ φεύγοντες μὲν ἐμαχόμεθα ὅπως κατέλθωμεν, κατελθόντες δὲ φευξόμεθα ὅπως μὴ μαχώμεθα*. Haec quoque ut alia iam vidimus, negligentissime excerpta sunt: plurimum enim distat praeceptum ab exemplo; hoc enim est nostri loci iisdem verbis redditum; locus ipse prorsus alienus, et infra ab Aristotele relatus vicesimus tertius; excidisse igitur inter haec quaedam dixeris, nisi numerus XXI locorum obstaret et hic ut alibi aperta esset negligentia; fortasse iam iis, unde haec excerpta sunt, error inerat.

τοὺς αὐτοὺς om. A, id explicandi causa additum videtur. Conf. Lysias XXXIV, 2. Isocr. Antid. § 199—203. Dinarch. in Dem. § 81—82. Plataeenses quondam Lacedaemoniorum, deinde Atheniensium strenui socii ap. Thuc. III, 56 de auxilio, quod illis tulerant Persarum bello: *ὧν ἡμεῖς γενόμενοι καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρῶμεν, Ἀθηναίους ἑλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρὴ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι γιγνώσκοντας, καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς, ὅταν ἀεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχωσι καὶ τὸ παραυτίκα που ἡμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται*. et paulo post: *δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι, καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πανοικησίᾳ διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι*. Alcidam. *περὶ σοφιστῶν* p. 83 R. Andocid. III, 34. IV, 21: *αἴτιοι δ' ὑμεῖς οὐ τιμωρούμενοι τοὺς ὑβρίζοντας, καὶ τοὺς μὲν λάθρᾳ ἀδικοῦντας κολάζοντες, τοὺς δὲ φανερῶς ἀσελγαίνοντας θαυμάζοντες*. Dem. LI, 11.

15 *οἷον τόδε τὸ ἐνθύμημα, εἰ φεύγοντες μὲν ἐμαχόμεθα ὅπως κατέλθωμεν*] Ex Lysiae oratione, cuius partem Dionysius de Lysia cap. 32—33 servavit. Scripta erat haec oratio viro genere egregio et populi amanti, cum Athenienses e Piraeo in urbem armis rediissent, persuadere cupienti, ne

antiquam rempublicam, quod nonnulli conabantur, convelli atque immutari paterentur. p. 399 Bekk.: *δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ ὅτε μὲν ἐφεύγομεν, ἐμαχόμεθα Λακεδαιμονίοις, ἵνα κατέλθωμεν, κατελθόντες δὲ φευξόμεθα, ἵνα μὴ μαχώμεθα.* Aegre caremus in Aristotele verbis *δεινὸν γὰρ ἂν εἴη* et mirum in scholiis ad Hermog., cuius auctor quisquis fuit non ex ipso Lysia hausit, legi *ἄτοπον γάρ*. Nisi de suo addidit, ea in Aristotelis vetusto libro invenisse credam. Sed verba quae rationem indicant, nullo modo recte conveniunt; unus Muretus aptum loco sensum reddit vertens: tunc enim pugnare volebant potius quam in patria non manere; nunc autem malunt non pugnare quam manere. Quae versio et hoc incommodum fugit, quod *ᾑροῦντο* non de utraque re sit intelligendum; alterum enim membrum non perfectam, sed futuram indicat rem. Sed nimium haec a graecis recedunt; poterat Aristoteles paucis hoc demonstrare: *ὁτὲ μὲν γὰρ τὸ μάχεσθαι ᾑροῦντο, ὁτὲ δὲ τὸ μὴ μάχεσθαι.* Nunc cum his notio *τοῦ μένειν*, quod contrarium verbo *φεύγειν*, inserta sit, ut sensus evadat, negatio transponenda est, vel simpliciter sic: *ὁτὲ μὲν γὰρ τὸ μένειν ἀντὶ τοῦ μὴ μάχεσθαι ᾑροῦντο, ὁτὲ δὲ τὸ μὴ μάχεσθαι ἀντὶ τοῦ μένειν*, vel etiam: *ὁτὲ μὲν γὰρ τὸ μὴ μένειν ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ᾑροῦντο, ὁτὲ δὲ τὸ μάχεσθαι ἀντὶ τοῦ μὴ μένειν.* In quibus *μὴ μένειν* idem quod *φεύγειν* est; imperfectum *ᾑροῦντο* non recte quidem dictum et melius esset *αἱροῦνται*, sed Aristoteles id quod futurum orator pronunciat, si pugnare negligunt, quasi iam factum fingere potest. Omnino melius hoc exemplum loco XXVI convenit: *ὅταν τι ἐναντίον μέλλῃ πράττεσθαι τοῖς πεπραγμένοις ἅμα σκοπεῖν.* — Aeschines 3, 195: *ἡγοῦντο γάρ, ὥσπερ τότε αὐτοὺς φεύγοντας ἀπὸ Φύλης Θρασύβουλος κατήγαγεν, οὕτω νῦν μένοντας ἐξελαύνειν.*

19 *ἄλλος τὸ οὗ ἕνεκ' ἂν εἴη ἢ γένοιτο, τούτου ἕνεκα φάναι εἶναι ἢ γεγενῆσθαι*] Locus undevicesimus, in Victorii libro notatus: *ἐκ τοῦ παρὰ τὸν σκοπὸν τοῦ λαβόντος συμβαίνειν.* Rhet. Gr. V, 406: *ἐννεακαιδέκατος ἐκ τοῦ οὗ ἕνεκα ἂν εἴη ἢ γένοιτο [οἷον] τούτου χάριν φάναι γεγονέναι, ὅτι ὁ Διομήδης προείλετο τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὸν ἐκ

τοῦ Ὀδυσσέως. Postrema corrupta ex Aristotele explicanda; fortasse: *φάναι εἶναι ἢ γεγονέναι, οἷον ὅτι ὁ Δ. πρ. τὸν Ὀ. οὐ τιμῶν καὶ ἕνεκα τοῦ Ὀδυσσέως.* Aristotelis libri omnes *οὗ ἕνεκ' ἂν εἴη εἰ μὴ γένοιτο,* quam lectionem sensu flagitante mutavimus in *εἴη ἢ γένοιτο,* quod auctor schol. Rhet. Gr. l. l. in libro suo invenit, et gr. schol. legisse videtur: *οὗτινος ἕνεκα εἶναι ἤτοι διὸ δίδωμί σοι νομίσματα, ἢ γένοιτο ἤτοι δέδωκα.* Id ipsum nunc C apud Gaisf. praestat; verum vertit iam Muretus et probavit Vaterus p. 133. Sensus est, id quod *οὗ ἕνεκα* (Zweck) est, mutatur, et cum huic sit additum *εἶναι ἢ γεγενῆσθαι,* illi etiam utrumque addendum est, unde facilis et necessaria sequitur emendatio *ἢ γένοιτο.*

22 *πολλοῖς ὁ δαίμων*] Conf. Caesar de bello Gall. I, 14. Victorius.

25 *ἐκ τοῦ Μελεάγρου τοῦ Ἀντιφῶντος*] Conf. Meineke histor. comicor. p. 315, qui primus *κτάνωσι* in *κάνωσι* mutavit.

26 *κτάνωσι*] Melius *κάνωσι,* Gaisf. coniicit *οὐχ ὡς κτάνωσι.*

28 *ὅτι ὁ Διομήδης προείλετο Ὀδυσσέα*] III, 15: *κοινὸν δὲ τῷ διαβάλλοντι καὶ τῷ ἀπολυομένῳ, ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται πλειόνων ἕνεκα πραχθῆναι, τῷ μὲν διαβάλλοντι κακοηθιστέον ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκλαμβάνοντι, τῷ δὲ ἀπολυομένῳ ἐπὶ τὸ βέλτιον, οἷον ὅτι ὁ Διομήδης τὸν Ὀδυσσέα προείλετο, τῷ μὲν ὅτι διὰ τὸ ἄριστον ὑπολαμβάνειν τὸν Ὀδυσσέα, τῷ δ' ὅτι οὔ, ἀλλὰ διὰ τὸ μόνον μὴ ἀνταγωνιστεῖν ὡς φαῦλον.* Delegit sibi Diomedes Ulixem in *Δολωνείᾳ* Il. X, 218—254. Hoc Theodectis Aiax de Achillis armis contendens adversus Ulixem protulit.

30 *ἄλλος κοινὸς καὶ τοῖς ἀμφισβητοῦσι καὶ τοῖς συμβουλεύουσι, σκοπεῖν τὰ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα*] Vicesimus locus; in Victorii libro *ἐκ τῶν προτρεπόντων ἢ ἀποτρεπόντων,* ubi item *καὶ* scribendum erat. At hic locus, ut ipse dicit Aristoteles, non omnibus est generibus communis, sed iudiciali et deliberativo.

33 *ταῦτα γάρ ἐστιν ἃ ἐὰν μὲν ὑπάρχῃ δεῖ πράττειν*] Contrarium, ut *μὲν* docet, intelligendum *ἐὰν δὴ μὲ ὑπάρχῃ,*

μὴ πράττειν. At haec ipsa supplet C et marg. Y; iure puto. Recepit Bekker³, quem secutus sum.

35 *ἢ βλαβερὸν ἐχθροῖς καὶ ἐπιζήμιον, ἢ ἐλάττων ἡ ζημία τοῦ πράγματος*] Congerit quae ad perficiendum exhortantur; sed recte offendit Victorius in vocabulo *ἐπιζήμιον*, quod et sine causa et contra morem cum *βλαβερὸν* coniunctum est, tum de alio hoc, de alio *ἡ ζημία* dicitur, quum tamen idem designetur, denique haec verba *ἢ ἐλάττων ἡ ζημία* nimis abrupte adduntur, non ut I, 12: *αὐτὸν μὲν οὖν (ἀδικοῦσιν), ὅταν οἴωνται δυνατὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα πραχθῆναι καὶ ἑαυτοῖς δυνατόν, εἴτε ἂν λαθεῖν πράξαντες ἢ μὴ λαθόντες μὴ δοῦναι δίκην, ἢ δοῦναι μὲν ἀλλ' ἐλάττω τὴν ζημίαν εἶναι τοῦ κέρδους ἑαυτοῖς ἢ ὧν κήδονται.* Itaque Victorius in editione negationem excidisse coniecit *καὶ μὴ ἐπιζήμιον*, sed idem in notis manuscriptis: *ἢ βλαβερὸν ἐχθροῖς, κἂν ἐπιζήμιον ᾖ, ἐλάττων*, quod inserto *εἰ* ante *ἐλάττων* verissimum puto. Conf. Brandis Philol. IV, 42.

37 *καὶ προτρέπονται δ' ἐκ τούτων καὶ ἀποτρέπονται ἐκ τῶν ἐναντίων*] Cur hoc loco homines qui moventur, non oratores qui suadent aut dissuadent, indicat? Puto et hic auctorem scripsisse *προτρέπουσι . . . ἀποτρέπουσι.* — Recepit Bekker³, quem secutus sum. *καὶ προτρέποντα δ' . . ἀποτρέποντα . .* corrigit Vahlen p. 567, quod non apte convenit.

pag. 1400 5 *ἄλλος ἐκ τῶν δοκούντων μὲν γίγνεσθαι ἀπίστων δέ*] Vicesimus primus locus, in Victorii libro notatus: *ἐκ τῶν γενομένων, ἀπίστων δέ.*

10 *Ἀνδροκλῆς*] Ruhnken histor. crit. p. 43. Bergk ad Andocidem p. 117.

14 *ἄλλος ἐλεγκτικός, τὸ τὰ ἀνομολογούμενα σκοπεῖν*] Vicesimus secundus locus; in Victorii libro: *ὁ ἀπὸ τῶν ἀνομολογουμένων, ἐλεγκτικὸς δὲ οὗτος καὶ οὐκ ἀποδεικτικός.* Convenit cum hoc quod Apsines IX, 526 *ἐκ μάχης*, Minucianus p. 609 *ἀπὸ τοῦ μαχομένου* dicit; Cicero de orat. II, 170 ex consentaneis et praecurrentibus et repugnantibus, partit. orat. § 7 dissentanea et quasi pugnantia inter se.

17 *χωρὶς μὲν ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος*] Isocrat. adv. Callim. § 47: *ἄλλως τε καὶ τοὺς ὥσπερ Καλλίμαχος βεβιωκότας· ὃς δέκα μὲν ἔτη συνεχῶς ὑμῖν Λακεδαιμονίων*

πολεμησάντων οὐδεμίαν παρέσχεν αὐτὸν ἡμέραν τάξαι τοῖς στρατηγοῖς, ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν τὸν χρόνον διετέλεσεν ἀποδιδράσκων καὶ τὴν οὐσίαν ἀποκρυπτόμενος, ἐπειδὴ δὲ οἱ τριάκοντα κατέστησαν, τηνικαῦτα κατέπλευσεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ φησὶ μὲν εἶναι δημοτικός, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐπιθυμεῖ μετασχεῖν ἐκείνης τῆς πολιτείας, ὥστ' οὐδ' εἰ κακῶς ἔπαθεν ἠξίωσεν ἀπελθεῖν, ἀλλ' ᾑρεῖτο μετὰ τῶν ἡμαρτηκότων εἰς αὐτὸν πολιορκεῖσθαι μᾶλλον ἢ μεθ' ὑμῶν τῶν συνηδικημένων πολιτεύεσθαι.

Haec verba *χωρὶς μὲν ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος* in libris supra post *σκοπεῖν* posita leguntur, verum ordinem Morelius tacite restituit.

18 *χωρὶς δ' ἐπ' αὐτοῦ, καὶ φησὶ μὲν εἶναί με φιλόδικον, οὐχ ἔχει δὲ ἀποδεῖξαι δεδικασμένον οὐδεμίαν δίκην*] Nescio unde haustum, conf. Isocr. Antid. § 144. Lysias XX, 5: *καὶ κατηγοροῦσι μὲν αὐτοῦ ὡς πολλὰς ἀρχὰς ἦρξεν, ἀποδεῖξαι δὲ οὐδεὶς οἷός τέ ἐστιν ὡς οὐ καλῶς ἦρξεν.* XII, 38—40.

22 *ἄλλος τοῖς προδιαβεβλημένοις καὶ ἀνθρώποις καὶ πράγμασιν, ἢ δοκοῦσι, τὸ λέγειν τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξου*] Locus vicesimus tertius: in Victorii libro: *ὁ ἀπὸ τοῦ λεγομένης τῆς αἰτίας λύεσθαι τὴν διαβολήν.* Rhet. Gr. V, 406: *εἰκοστὸς πρῶτος ὁ τοῖς διαβεβλημένοις καὶ ἀνθρώποις καὶ πράγμασι τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξως λέγειν παρέχων.* Vid. supra ad loc. XVIII. Huius auctor in Aristotelis libro non *προδιαβ.*, quod in A est, legisse, *ἢ δοκοῦσι* brevitatis causa omisisse videtur. *πράγμασι μὴ δοκοῦσι*, quod Victorius ex A edidit, sensus refutat, simul si probum esset, *δὲ* erat addendum; intellige *διαβεβλῆσθαι*, atque hoc ipsum fere facit, ut non *προδιαβεβλημένοις*, sed *διαβεβλημένοις* quod ceteri codices exhibent, praeferamus. Conf. Vaterus p. 134. Dativus, ne mendum inesse putes, ex *ἄλλος* dependet. Muretus verba *τοῖς προδ. . . δοκοῦσι* omittit.

25 *ὑποβεβλημένης τινὸς τὸν*] Sic A, ut disertim Victorius enotavit et ap. Gaisf. apparet, *διαβεβλημένης τινὸς πρὸς τὸν* ceteri omnes; contrarium male tradit Bekkerus.

28 *διότι ἀνδρειότερος ὢν τοῦ Αἴαντος οὐ δοκεῖ*] Fortasse, ut Muretus dicit, quia cauti ac prudentes audacibus ti-

midi et ignavi videntur. Haec cum superioribus ex Theodectis Aiace collata hunc poetam ut Euripidem orationes in utramque partem disputatas fabulis inseruisse ostendunt.

29 *ἄλλος ἀπὸ τοῦ αἰτίου*] Locus vicesimus quartus, in Victorii libro: *ὁ ἀπὸ τοῦ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ.* Rhet. Gr. V, 404: *τέταρτος ἐκ τῶν αἰτίων καὶ τῶν ποιητικῶν καὶ γενέσεων καὶ φθορῶν οἷον εἰ ἀγαθὸν καὶ καλὸν ἡ φιλανθρωπία, καὶ τὸ ἐκ ταύτης γενόμενον.* Minucianus IX, 606. Ciceroni de oratore II, 171 est ex causis rerum, part. orat. § 7.

Eodem argumento quo Leodamas Lysias utitur, ut quos Agoratus XXX viris detulisset, de republica bene meritos esse viros ostenderet, XIII, 51: *οὐ γὰρ δήπου, εἴ τι κακὸν τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων εἰργάσαντο, οἱ τριάκοντα δεδιότες μὴ καταλυθείη ὁ δῆμος, τιμωροῦντες ὑπὲρ τοῦ δήμου ἂν αὐτοὺς ἀπέκτειναν, ἀλλ' οἶμαι πολὺ τοὐναντίον τοῦτον.* Conf. § 75. XVI, 11, 5. XXV, 14, item docet nullam rem cum XXX viris fuisse.

33 *ὅτι ἦν στηλίτης γεγονὼς ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀλλ' ἐκκόψαι ἐπὶ τῶν τριάκοντα*] Saepe hoc factum; vid. Boeckhii Corp. Inscr. I p. 144. Thucyd. I, 132. VI, 54. orat. in Neaeram p. 1378. Scriptores hist. Aug. p. 161. 171. 243 Casaub. Negavit Leodamas *τὸ οὖ αἴτιον*, hoc est, *οὐ πιστεύειν αὐτῷ τοὺς τριάκοντα*, unde et *τὸ αἴτιον* abesse sequebatur, *ὅτι ἦν στηλίτης γεγονώς*, vel ut ipse acute dicit, *ἐγγεγραμμένη ἡ ἔχθρα πρὸς τὸν δῆμον.*

36 *ἄλλος, εἰ ἐνεδέχετο βέλτιον ἄλλως ἢ ἐνδέχεται ὧν ἢ συμβουλεύει ἢ πράττει ἢ πέπραχε σκοπεῖν*] Locus vicesimus quintus, in Victorii libro: *ὅτι οὐκ ἐνδέχεται βέλτιόν τι γενέσθαι.* Hoc posteriores rhetores et oratores in probabili generis iudicialis excusserunt.

Egregium exemplum, quod rem explanet, dedit Demosth. in Aristocrat. § 110—115 p. 657., quod diligenter excutiendum est.

38 *φανερὸν γὰρ ὅτι, εἰ μὴ οὕτως ἔχει, οὐ πέπραχεν*] Negatio sensum corrumpit; itaque neque Georgius Trapezuntius neque Muretus vertit, et in marg. Isingr. notatum: *εἰ οὕτως ἔχει.* Frustra eam defendit Vaterus p. 134 vertens: si

id quod facit aut suadet, non est illud *βέλτιον*. Semper enim repetendum ex praecedente *ἐνδέχεσθαι βέλτιον ἄλλως*. Fortasse *εἰ μὲν οὕτως ἔχει*.

4 *ἄλλος, ὅταν τι ἐναντίον μέλλῃ πράττεσθαι τοῖς πε-* pag. 1400 b
πραγμένοις, ἅμα σκοπεῖν] Locus vicesimus sextus, in Victorii libro: *ὁ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου τοῖς πεπραγμένοις*. Vid. ad locum XVIII huic non dissimilem. Sophist. elench. cap. 15: *ἔτι καθάπερ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἐλεγκτικοῖς ὁμοίως τὰ ἐναντιώματα θεωρητέον ἢ πρὸς τὰ ὑφ᾽ αὑτοῦ λεγόμενα ἢ πρὸς οὓς ὁμολογεῖ καλῶς λέγειν ἢ πράττειν, ἔτι πρὸς τοὺς δοκοῦντας τοιούτους ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους ἢ πρὸς τοὺς πλείστους ἢ πρὸς τοὺς πάντας.*

5 *οἷον Ξενοφάνης Ἐλεάταις*] Aegyptiis Plutarchus et Clemens. Alex. dicunt, vid. Wyttenb. ad Plut. p. 171 E. Winckelm. ad Erotic. p. 207. Lobeck. Aglaoph. p. 167.

8 *ἄλλος τόπος τὸ ἐκ τῶν ἁμαρτηθέντων κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι*] Locus vicesimus septimus, in Victorii libro: *ὁ ἀπὸ τῆς ἀπολογίας τῶν ἁμαρτηθέντων*. Rhet. Gr. V, 406: *ὀκτωκαιδέκατος ἐκ τῶν ἁμαρτανομένων καὶ κατηγοροῦντι καὶ ἀπολογουμένῳ οἷον κατηγοροῦσι Μηδείας ὡς* [add. *τοὺς παῖδας*] *ἀπέκτεινεν· ἥμαρτε γὰρ περὶ τὴν ἀποστολήν· ἀπολογεῖται δὲ ὅτι οὐ καὶ τὸν Ἰάσονα· τοῦτο γὰρ ἡμάρτανε* [scrib. *ἥμαρτεν ἂν*] *μὴ ποιήσασα*. Totus hic locus alienus est; pertinet enim ad iudiciale genus, non ad demonstrativum atque deliberativum. In verbis nota contra concinnitatem additum esse vocabulum *τόπος*, ut II, 24 *ἄλλος δὲ τόπος*, fortasse etiam articulum *τό*, tum corrigendum *κατηγορεῖν καὶ ἀπολογεῖσθαι*, quod et auctor Rhet. Gr. invenit; utrumque enim est: *οἱ μὲν κατηγοροῦσιν .. ἡ δ᾽ ἀπολογεῖται*. Medea cur filios interfecerit, vid. Eurip. v. 773—792. 987—1048. 1205—1217. 1312—1317. 1337. 1365 Elmsl.; argumenta Medeae defendendae in quibus et nostrum vide ap. Theonem p. 218, quem exscripsit Doxopater Rhet. Gr. II, 330.

15 *ἔστι δ᾽ ὁ τόπος οὗτος τοῦ ἐνθυμήματος καὶ τὸ εἶδος ὅλη ἡ πρότερον Θεοδώρου τέχνη*] Num est prior ars Theodori Byzantii *λογοδαιδάλου* intelligenda, ut plerique libri *προτέρα* exhibent, quam posterior secuta est, an est *ἡ πρότερον* (sic A exhibet) ars, quae ante Theodorum usitata erat,

ἢ πρὸ Θεοδώρου, quamque ille primus auxit atque mutavit? Nam quae in Platonis Phaedro ex Corace et Tisia afferuntur exempla, huius sane sunt generis.

16 ἄλλος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος] Duodetricesimus locus et postremus; in Victorii libro: ὁ ἀπὸ τῆς φερωνυμίας. Rhet. Gr. V, 406: εἰκοστὸς ἐκ τοῦ ὀνόματος, οἷον ὅτι οὐκ ἄν ποτε Ἱππονίκην ἔθετο ὁ τοῦ Ἑρμοῦ ὢν ἱερεὺς Ἑρμογένης μὴ ὄντος υἱοῦ. καὶ ὡς Ἰφικράτης· ὁ γὰρ πατὴρ πρὸς μὲν ἀνδρῶν ἦν εὐπατριδῶν ὢν τὴν εὐγένειαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπωνυμίας ῥᾴδιόν ἐστι γνῶναι. Prius exemplum corruptum. Cicero de orat. II, 165 ex vocabulo, Quintilianus V, 10 p. 405. 412 seqq. Tragicis et in primis Euripidi solemne ἐτυμολογεῖν, vid. Valcken. ad Phoen. v. 27 et 639. Elmsl. ad Bacch. v. 508. In altero exemplo scrib. ὡς Ἰσοκράτης. Isocr. de bigis § 25: ὁ γὰρ πατὴρ πρὸς μὲν ἀνδρῶν ἦν Εὐπατριδῶν, ὢν τὴν εὐγένειαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπωνυμίας ῥᾴδιον γνῶναι.

16 οἷον ὡς ὁ Σοφοκλῆς] Fragm. I ex Tyrone. Lob. ad Aiac. v. 430.

19 καὶ Ἡρόδικος Θρασύμαχον] Selymbrianus ut videtur, vid. Heind. ad Plat. Protag. p. 489. Mitioris sophistae obiurgatio est in vehementiorem, quae valde Prodico conveniet. Vid. Artium script. p. 94. Welcker Prodikos von Keos Rhein. Museum I p. 563. Kayser ad Philostr. soph. p. 214. 393. Herodicum dicit et Theophil. in Fabr. Bibl. gr. XIII, 715, ubi male χαλεπὸν γὰρ excusum est.

20 καὶ Πῶλον ἀεὶ σὺ πῶλος εἶ] Alludit fortasse Platonis Socrates in Gorg. p. 38 (463): Πῶλος δὲ ὅδὶ νέος ἐστὶ καὶ ὀξύς.

21 οὐκ ἂν ἀνθρώπου] Operarum errore excidit ἂν in Bekkeri editione.

22 καὶ ὡς ἡ Εὐριπίδου Ἑκάβη εἰς τὴν Ἀφροδίτην] Eurip. Troad. 1000 ed. Seidl.:

τὰ μῶρα γὰρ πάντ' ἐστὶν Ἀφροδίτη βροτοῖς,
καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.

Eustathius ad Il. III, 64 p. 414: ὡς δὲ καὶ ζωογόνος ὁ ἀλληγορικὸς Ζεύς, δηλοῖ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτοῦ ῥητορικῇ λέγων ὅτι Ἀφροδίτη ὡς ἄρχουσα ἀφροσύνης καὶ

Ζεὺς ὡς ζωῆς αἴτιος ὤν. Ipse hoc in Aristotelis libris non invenit, et si vetustiorum auctoritatem secutus servavit, horum magis errorem quam excidisse quaedam puto; aptum tamen hoc est exemplum *ὡς ἐν τοῖς τῶν θεῶν ἐπαίνοις εἰώθασι λέγειν*, et notandum idem Iovis exemplum ab schol. h. l. fol. 47, 5 afferri: *ἢ ὅτι καλῶς ὠνομάσθη ὁ Ζεύς, ὡς χορηγὸς τῆς ζωῆς.* Conf. Krische Forschungen I, 399. Aus den Hercul. Rollen p. 8. Est vero Orphicorum, Platonis, Chrysippi etymologia, nec eam Aristoteles abnuerit.

24 *καὶ ὡς Χαιρήμων Πενθεὺς ἐσομένης συμφορᾶς ἐπώνυμος*] Ut Elmsleio videtur, in fabula Dionyso, quem vid. ad Eurip. Bacch. v. 508, ubi similes Euripidis loci notantur.

26 *εὐδοκιμεῖ δὲ μᾶλλον τῶν ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ τῶν ἀποδεικτικῶν*] III, 9 ubi de oppositis loquitur: *ἡδεῖα δ' ἐστὶν ἡ τοιαύτη λέξις ὅτι τἀναντία γνωριμώτατα καὶ παράλληλα μᾶλλον γνώριμα καὶ ὅτι ἔοικε συλλογισμῷ· ὁ γὰρ ἔλεγχος συναγωγὴ τῶν ἀντικειμένων ἐστίν.* III, 2: *εἰ δὲ μή, ἀπρεπὲς φανεῖται διὰ τὸ παράλληλα τὰ ἐναντία μάλιστα φαίνεσθαι.* III, 17: *τῶν δὲ ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τῶν δεικτικῶν, ὅτι ὅσα ἔλεγχον ποιεῖ, μᾶλλον δῆλον ὅτι συλλελόγισται· παράλληλα γὰρ μᾶλλον τἀναντία γνωρίζεται.* Ex Aristotele sumptum axioma: contraria iuxta posita magis elucescunt.

30 *θορυβεῖται μάλιστα τὰ τοιαῦτα*] III, 10: *διὸ οὔτε τὰ ἐπιπόλαια τῶν ἐνθυμημάτων εὐδοκιμεῖ (ἐπιπόλαια γὰρ λέγομεν τὰ παντὶ δῆλα καὶ ἃ μηδὲν δεῖ ζητῆσαι) οὔτε ὅσα εἰρημένα ἀγνοούμενά ἐστιν, ἀλλ' ὅσων ἢ ἅμα λεγομένων ἡ γνῶσις γίνεται καὶ εἰ μὴ πρότερον ὑπῆρχεν, ἢ μικρὸν ὑστερίζει ἡ διάνοια· γίγνεται γὰρ οἷον μάθησις.* II, 21 p. 1394 b, 7—16.

31 *ἀρχόμενα*] Sic vet. tr. et inde Veneta, Victorii cod. p. et fort. BD ap. Gaisford., *ἀρχόμενοι* ceteri.

Cap. XXIV.

38 *τόποι δ' εἰσὶ τῶν φαινομένων ἐνθυμημάτων εἷς μὲν ὁ παρὰ τὴν λέξιν*] De vitiosis argumentationibus vid. auct. ad Herennium II, 20, 31—46. Cicero de invent. I, 47

—50. Iulius Victor cap. 12. Cum hos locos componeret, librum de sophisticis elenchis, in quo eadem res pluribus accurate discutitur, nondum elaborasse videtur; neque enim huius mentio fit, quae si exstitisset, non deesset et multa discrepant, v. c. hic locum *παρὰ τὴν λέξιν* dividit in *παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως* et *παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν*, at ibi ubi omnia aut *παρὰ τὴν λέξιν* aut *ἔξω τῆς λέξεως* fiunt, priora sunt cap. 4 seqq. *ὁμωνυμία, ἀμφιβολία, σύνθεσις, διαίρεσις, προσῳδία, σχῆμα λέξεως*, posteriora *παρὰ τὸ συμβεβηκός, ἁπλῶς ἢ μὴ ἁπλῶς, παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν, παρὰ τὸ ἑπόμενον, παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν, παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον τιθέναι, παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν.* E quibus si dialecticis propria et a rhetorica aliena recidas, *διαίρεσιν* et *σύνθεσιν* ad *τὸ παρὰ τὴν λέξιν* relatam, hic vero exclusam vides. Alia ibi nec ea, quae hic leguntur, continet *τὸ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως*, e quibus illud: *τὸ μὴ συλλογισάμενον συμπερασματικῶς τὸ τελευταῖον εἰπεῖν, οὐκ ἄρα τὸ καὶ τό, ἀνάγκη ἄρα τὸ καὶ τό*; inter sophistarum *κρύψεις* in interrogando cap. 15 latet: *σφόδρα δὲ καὶ πολλάκις δοκεῖν ἐληλέγχθαι ποιεῖ τὸ μάλιστα σοφιστικὸν συκοφάντημα τῶν ἐρωτώντων τὸ μηδὲν συλλογισαμένους μὴ ἐρώτημα ποιεῖν τὸ τελευταῖον, ἀλλὰ συμπεραστικῶς εἰπεῖν ὡς συλλελογισμένους, οὐκ ἄρα τὸ καὶ τό.* Quia particula *ἄρα* utimur, ad locum *παρὰ τὴν λέξιν* retulit quae eodem iure ad *παρὰ τὴν ἔλλειψιν* reducas. In sophisticis elenchis diligenter descripta sunt quae ad *παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως* attinent nec dubius ibi loquitur ut h. l.: *καὶ ἔοικε τὸ τοιοῦτον εἶναι παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως.*

pag. 1401 5 *συνεστραμμένον*] A, *συνεστραμμένως* celeri; Vahlen *καὶ ἐν τοῖς ἐνθυμήμασι.* Praepositionem iam Veneta *ἐν γὰρ τοῖς* scribens exhibet; postremum *καὶ τὸ* male repetitum videtur, Muretus simul verba *τοῖς ἐνθυμήμασι* omisit. Etiamsi *οὕτω κἀν τοῖς ἐνθυμήμασι* scripseris, praeter morem id dictum est; exspectamus enim *κἀν τοῖς ῥητορικοῖς* ut p. 1402, 7.

8 *ἔστι δὲ εἰς τὸ τῇ λέξει συλλογιστικῶς λέγειν χρήσιμον τὸ συλλογισμῶν πολλῶν κεφάλαια λέγειν*] Frequentationem dicit oratoribus solemnem; non falli autem arbitror

qui exemplum ab Aristotele brevibus indicatum, ex Isocrat. Euagor. § 65—69, quae ipsa est *ἀνακεφαλαίωσις*, sumptum esse credam.

12 *ἓν δὲ τὸ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ὡς τὸ φάναι σπουδαῖον εἶναι μῦν*] Ex Polycratis laudatione murium, ex qua aliud infra exemplum legitur; conf. *συναγωγὴ τεχνῶν* p. 75.

13 *ὡς τὸ φάναι*] *ὡς* om. A, vet. tr., quod ex usu additum est.

16 *συμπαραλαμβάνει*] Optativum ex A, vet. tr. dedimus, *συμπεριλαμβάνει* B p v.

16 *ὅτι Πίνδαρος ἔφησεν*] Fragm. 66 p. 594, ubi vid. Boeckh., conf. Wolf. ap. Vaterum p. 207. Animi causa addere libet quae Stephanus p. 295 tradit: *τὸ δὲ τοῦ Πινδάρου ᾆσμα οἱ μὲν εἰς τὸν Πᾶνα ἐκδεδώκασι κυνοειδῆ θεὸν ὄντα ὡς ἔφησαν, παντοδαπὸν δὲ εἶπον ὡς συμμιγέντων πάντων τῶν θεῶν τῇ Ῥέᾳ ἢ τῇ Ἥρᾳ, καὶ γεννηθέντος οὕτω τερατώδους τοῦ Πανός . . τινὰ δὲ τῶν βιβλίων κοινὸν μίγμα καλέουσιν ἔχουσι. τότε γὰρ εἰ οὕτω γράφεται τὸν Πᾶνα νόησον.* Nullum huius interpolationis vestigium in nostris apparet codicibus. Sed Z ap. Bekk. non *κύνα*, sed *κοινὰ* exhibet, quod schol. fol. 47 b, 22 interpretatur: *κοινὰ ἀντὶ τοῦ κοινῶς . . τινὰ δὲ τῶν βιβλίων ἔχουσι καὶ κυνα διὰ τοῦ υ ψιλοῦ, ἔστι δὲ καὶ ὡς παρήχησις κύνα, κοινά.*

18 *ἢ ὅτι τὸ μηδένα εἶναι κύν' ἀτιμότατόν ἐστιν, ὥστε τὸν κύνα δῆλον ὅτι τίμιον*] Ne canem quidem in domo ali sordidum est. Ergo canem esse honorificum est. Aequivocatio autem est in his coniunctis vocibus: canem esse, quod vel canem in domo esse vel Cynicum esse significare potest. Cynici enim philosophi canes appellabantur, qui hac fallacia cognomen istud suum ornare poterant. Schrader.

21 *κοινὸς Ἑρμῆς*] Astius ad Theophr. p. 257.

22 *καὶ τὸ τὸν λόγον εἶναι σπουδαιότατον*] Diodorus Siculus I, 2: *συμβάλλεται δὲ αὕτη (ἡ τῆς ἱστορίας δύναμις) καὶ πρὸς λόγου δύναμιν, οὗ κάλλιον ἕτερον οὐκ ἄν τις ῥᾳδίως εὕροι. τούτῳ γὰρ οἱ μὲν Ἕλληνες τῶν βαρβάρων, οἱ δὲ πεπαιδευμένοι τῶν ἀπαιδεύτων προέχουσι, πρὸς δὲ τούτοις διὰ μόνου τούτου δυνατόν ἐστιν ἕνα τῶν*

πολλῶν περιγενέσθαι, καθόλου δὲ φαίνεται πᾶν τὸ προτεθὲν τοιοῦτον ὁποῖον ἂν ἡ τοῦ λέγοντος δύναμις παραστήσῃ· καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀξίους λόγου προσαγορεύομεν ὡς τούτους τὸ πρωτεῖον τῆς ἀρετῆς περιπεποιημένους. An Diodorus auctorem secutus est, quem Aristoteles carpit? Conf. praefat. ad Anaxim. rhetor. Isocrat. Paneg. § 47, qui *κάλλος* laudans similiter ludit Helen. 54: *εὑρήσομεν . . καὶ τὴν ἀρετὴν διὰ τοῦτο μάλιστ' εὐδοκιμοῦσαν, ὅτι κάλλιστον τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐστίν.*

24 *ἄλλος τὸ διῃρημένον συντιθέντα λέγειν ἢ τὸ συγκείμενον διαιροῦντα*] Secundus locus, *παρὰ διαίρεσιν καὶ σύνθεσιν*, in Soph. elenchis cap. 4, ut supra monuimus, ad *παρὰ τὴν λέξιν* relatus. — *τὸ τὸ διῃρημένον* Bonitz I, 89.

26 *ἔστι δὲ τοῦτο Εὐθυδήμου λόγος*] In Platonis Euthydemo haec exempla non leguntur, conf. Winckelm. Prolegg. p. XXVII. Plura in Soph. el. cap. 20: *καὶ ὁ Εὐθυδήμου λόγος· ἆρα οἶδας σὺ νῦν οὔσας ἐν Πειραιεῖ τριήρεις ἐν Σικελίᾳ ὤν;* Haec integra est captatio sophistica brevissime in nostro loco notata, ex his veris sententiis consistens coniunctis: *ἆρα οἶδας σὺ νῦν ἐν Πειραιεῖ ὤν;* et *ἆρα οἶδας σὺ νῦν οὔσας τριήρεις ἐν Σικελίᾳ;*

27 *ἐν Πειραιεῖ*] A, quod apud Gaisf. adnotatum est, *ἐμπειραεῖ*, quod in titulis exstat, et veteres codices raro servarunt, v. c. *Σ* in Demosth. Leptin. § 11 p. 460., eaque pronuntiatione Graeci etiam nunc utuntur.

33 *πάλιν τὸ Πολυκράτους εἰς Θρασύβουλον, ὅτι τριάκοντα τυράννους κατέλυσεν· συντίθησι γάρ*] Omnes trigintaviros coniungit, quos si verum esset disiungere et singulos a Thrasybulo sublatos esse docere debebat; error est *παρὰ τὴν σύνθεσιν.* Fortasse ex eodem Polycrate est quod apud Quintil. III, 6, 26: *numerum qui cadit in speciem quantitatis, an Thrasybulo triginta praemia debeantur, quia tot tyrannos sustulerit?* quae graece leguntur in Rhet. Gr. V p. 342.

35 *ἢ τὸ ἐν τῷ Ὀρέστῃ τῷ Θεοδέκτου· ἐκ διαιρέσεως γάρ ἐστιν*] Vid. supra ad II, 23. Error est praecedenti contrarius *παρὰ τὴν διαίρεσιν. ἥτις* Gaisf. ex D recepit; idem attulit, quae Ios. Scaliger exempli sui margini adscripserat:

δίκαιόν ἐστιν, ἥτις ἂν κτείνῃ πόσιν,
θανεῖν μιν, ἢ τὸν παῖδα τιμωρεῖν πατρί.

At Orestes utrumque coniunxit dicens iustum esse, quae maritum occiderit, interfici, itemque iustum esse patri filium auxilium ferre eiusque mortem ulcissi, quare poetam potius scripsisse coniicias alterum versum:

ταύτην θανεῖν, καὶ παῖδα τιμωρεῖν πατρί.

Sed hae sunt iuveniles et ineptae nugae, quas sanae mentis philologi vitent.

1 *οὐκοῦν καὶ ταῦτα καὶ πέπρακται*] Sic libri; prius *καὶ* recte iam Aldus omiserat, alterum ceteri editores cum Veneta. Inepte Vahlen: *οὐκοῦν καὶ ταῦτα δίκαι' ἃ πέπρακται.* pag. 1401 b

2 *ἀφαιρεῖ*] A, *aufert* vet. tr., *ἀφαιρεῖται* ceteri.

3 *ἄλλος δὲ τόπος τὸ δεινώσει κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν*] Tertius locus; verbis *δὲ τόπος* facile caremus. Hanc non sedem esse argumenti, infra II, 26 probatur. Auct. ad Herenn. II, 29, 46: *item vitiosum est, id augere, quod convenit doceri, hoc modo: ut si quis quem arguat, hominem occidisse, et antequam satis idoneas argumentationes attulerit, augeat peccatum et dicat, nihil indignius esse quam hominem occidere; non enim utrum indignum sit an non, sed factumne sit, quaeritur.* Isocrates Antidos. § 89—92: *καίτοι πότερα χρὴ πιστεύειν ὑμᾶς τοῖς σαφῶς ἐπισταμένοις καὶ τοὺς λόγους καὶ τὸν τρόπον τὸν ἐμόν, ἢ τῷ μηδὲν μὲν εἰδότι τῶν ἐμῶν, προῃρημένῳ δὲ συκοφαντεῖν; ὃς εἰς τοσοῦτο πονηρίας καὶ τόλμης ἐλήλυθεν, ὥστε γραψάμενος ὡς λόγους διδάσκω δι' ὧν πλεονεκτήσουσι παρὰ τὸ δίκαιον ἀπόδειξιν μὲν οὐδεμίαν τούτων ἤνεγκε, λέγων δὲ διατετέλεκεν ὡς δεινόν ἐστι διαφθείρασθαι τοὺς τηλικούτους, ὥσπερ ἀντιλέγοντός τινος περὶ τούτων, ἢ τοῦτο δέον αὐτὸν ἀποφαίνειν ὃ πάντες ὁμολογοῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον διδάσκειν ὡς ἐγὼ τυγχάνω ταῦτα διαπραττόμενος. καὶ εἰ μέν τις τοῦτον ἀπαγαγὼν ἀνδραποδιστὴν καὶ κλέπτην καὶ λωποδύτην μηδὲν μὲν αὐτὸν ἀποφαίνοι τούτων ἀπειργασμένον, διεξίοι δ' ὡς δεινὸν ἕκαστόν ἐστι τῶν κακουργημάτων, ληρεῖν ἂν φαίη καὶ μαίνεσθαι τὸν κατήγορον, αὐτὸς δὲ τοιούτοις λόγοις κεχρημένος οἴεται λανθάνειν ὑμᾶς. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι τοῦτό γε καὶ τοὺς ἀμαθε-*

στάτους γιγνώσκειν, ὅτι δεῖ πιστὰς εἶναι καὶ μέγα δυναμένας τῶν κατηγοριῶν οὐχ αἷς ἔξεστι χρήσασθαι καὶ περὶ τῶν μηδὲν ἠδικηκότων, ἀλλ' ἃς οὐχ οἷόν τ' εἰπεῖν ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν ἡμαρτηκότων· ὧν αὐτὸς ὀλιγωρήσας οὐδὲν προσήκοντας τῇ γραφῇ λόγους εἴρηκεν. ἔδει γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς λόγους δεικνύναι τοὺς ἐμούς, οἷς διαφθείρω τοὺς συνόντας καὶ τοὺς μαθητὰς φράζειν τοὺς χείρους διὰ τὴν συνουσίαν τὴν ἐμὴν γεγενημένους· νῦν δὲ τούτων μὲν οὐδέτερον πεποίηκε, παραλιπὼν δὲ τὴν δικαιοτάτην τῶν κατηγοριῶν ἐξαπατᾶν ὑμᾶς ἐπεχείρησεν. Advers. Callimachum § 40: ἐὰν δ' ἄρα μεμνῆται τῶν ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας γεγενημένων, ἀξιοῦτε αὐτὸν μὴ ἐκείνων κατηγορεῖν ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς ἀπολογήσεται, ἀλλ' ὡς ἐγὼ τὰ χρήματα εἴληφα διδάσκειν, περὶ οὗπερ ὑμᾶς δεῖ ψηφίζεσθαι, μηδ' ὡς αὐτὸς δεινὰ πέπονθεν ἀποφαίνειν, ἀλλ' ὡς ἐγὼ πεποίηκα ἐξελέγχειν, παρ' οὗπερ ἀξιοῖ τὰ ἀπολωλότα κομίζεσθαι· ἐπεὶ κακῶς γε αὐτὸν πράττοντα ἐπιδεῖξαι καὶ πρὸς ἄλλον ὁντινοῦν ἀγωνιζόμενος τῶν πολιτῶν δύναται. καίτοι χρὴ μέγα παρ' ὑμῖν δύνασθαι τῶν κατηγοριῶν οὐχ αἷς ἔξεστι χρῆσθαι καὶ πρὸς τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας, ἀλλ' ἃς οὐχ οἷόν τ' εἰπεῖν ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν ἠδικηκότων. Andocides περὶ τῶν μυστηρίων § 29—33: περὶ μὲν τῶν μυστηρίων, ὦ ἄνδρες, ὧν ἕνεκα ἡ ἔνδειξις ἐγένετο καὶ περὶ ὧν ὑμεῖς οἱ μεμυημένοι εἰσεληλύθατε, ἀποδέδεικταί μοι ὡς οὔτε ἠσέβηκα οὔτε μεμήνυκα περὶ οὐδενὸς οὔθ' ὡμολόγηκα περὶ αὐτῶν, οὐδ' ἔστι μοι ἁμάρτημα περὶ τὼ θεὼ οὔτε μεῖζον οὔτ' ἔλαττον οὐδὲ ἕν. ὅπερ ἐμοὶ περὶ πλείστου ἐστὶν ὑμᾶς πεῖσαι· καὶ γὰρ οἱ λόγοι τῶν κατηγόρων ταῦτα τὰ δεινὰ καὶ φρικώδη ἀνωρθίαζον καὶ λόγους εἶπον ὡς πρότερον ἑτέρων ἁμαρτόντων καὶ ἀσεβησάντων περὶ τὼ θεώ, οἷα ἕκαστος αὐτῶν ἔπαθε καὶ ἐτιμωρήθη. τούτων οὖν ἐμοὶ τῶν λόγων ἢ τῶν ἔργων τί προσήκει; ἐγὼ γὰρ πολὺ μᾶλλον ἐκείνων κατηγορῶ, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο φημὶ δεῖν ἐκείνους μὲν ἀπολέσθαι, ὅτι ἠσέβησαν, ἐμὲ δὲ σώζεσθαι, ὅτι οὐδὲν ἡμάρτηκα. ἢ δεινόν γ' ἂν εἴη εἰ ἐμοὶ ὀργίζοισθε ἐπὶ τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασι, καὶ τὴν εἰς ἐμὲ διαβολὴν εἰδότες ὅτι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν λέγεται, κρείττω τῆς ἀληθείας ἡγήσεσθε. δῆλον ὅτι γὰρ τοῖς

μὲν ἡμαρτηκόσι τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα οὐκ ἔστιν ἀπολογία ὡς οὐκ ἐποίησαν· ἡ γὰρ βάσανος δεινὴ παρὰ τοῖς εἰδόσιν· ἐμοὶ δ' ὁ ἔλεγχος ἥδιστος, ἐν οἷς ὑμῶν οὐδέν με δεῖ δεόμενον οὐδὲ παραιτούμενον σωθῆναι ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ, ἀλλ' ἐλέγχοντα τοὺς τῶν κατηγόρων λόγους, et quae alia de eadem re plura sequuntur. Antipho V, 10: *φασὶ δὲ αὖ τό τε ἀποκτείνειν μέγα κακούργημα εἶναι, καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ μέγιστόν γε, καὶ τὸ ἱεροσυλεῖν καὶ τὸ προδιδόναι τὴν πόλιν· ἀλλὰ χωρὶς περὶ αὐτῶν ἑκάστου οἱ νόμοι κεῖνται.* Lysias XXV, 2—6.

5 *ὅτι ἐποίησεν*] Id de accusatore valet, debet vero et is qui causam dicit comprehendi, unde integre reddendum erit *ὅτι ἐποίησεν ἢ οὐκ ἐποίησεν*, aut quod malim, statim enim sequitur haec expositio, illo quoque omisso *ὅταν μὴ δείξας αὐξήσῃ τὸ πρᾶγμα*, tum vero recte C *οὐ πεποίηκεν* pro *οὔτε*, pro *ὀργίζηται* vero A *ὄρσῃι*, in quo Victorius *ὀργίσῃ* non male suspicatur.

9 *ἄλλος τὸ ἐκ σημείου*] Quartus locus; in sophisticis elenchis cap. 5 argumenta *ἐκ σημείου* sumpta iure ad locum *παρὰ τὸ ἑπόμενον* referuntur: *ἐν δὲ τοῖς ῥητορικοῖς αἱ κατὰ τὸ σημεῖον ἀποδείξεις ἐκ τῶν ἑπομένων εἰσί, βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι ὅτι μοιχός, τὸ ἑπόμενον ἔλαβον ὅτι καλλωπιστὴς ἢ ὅτι νύκτωρ ὁρᾶται πλανώμενος. πολλοῖς δὲ ταῦτα μὲν ὑπάρχει, τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐχ ὑπάρχει.* Haec si antequam hoc Rhetoricorum caput conscripsit, dixisset, male hic disiunxisset; nunc se ipse corrigit et quae vulgo *ἐκ σημείου* dicuntur, ad *παρὰ τὸ ἑπόμενον* pertinere docet.

10 *ταῖς πόλεσι συμφέρουσιν οἱ ἐρῶντες*] Pausaniam in Platonis Convivio p. 388 (182) intelligit haec dicentem: *οὐ γὰρ οἶμαι συμφέρει τοῖς ἄρχουσι φρονήματα μεγάλα ἐγγίγνεσθαι τῶν ἀρχομένων, οὐδὲ φιλίας ἰσχυρὰς καὶ κοινωνίας, ὃ δὴ μάλιστα φιλεῖ τά τε ἄλλα πάντα καὶ ὁ ἔρως ἐμποιεῖν. ἔργῳ δὲ τοῦτο ἔμαθον καὶ οἱ ἐνθάδε τύραννοι· ὁ γὰρ Ἀριστογείτονος ἔρως καὶ ἡ Ἁρμοδίου φιλία βέβαιος γενομένη κατέλυσεν αὐτῶν τὴν ἀρχήν.* Atque hunc Platonis locum indicavit iam Victorius. Athenaeus XIII p. 602 a: *Ἱερώνυμος δὲ ὁ περιπατητικὸς περισπουδάστους φησὶ γε-*

νέσθαι τοὺς τῶν παίδων ἔρωτας, ὅτι πολλάκις ἡ τῶν νέων ἀκμὴ καὶ τὸ πρὸς ἀλλήλους ἑταιρικὸν συμφρονῆσαν πολλὰς τυραννίδας καθεῖλε. παίδων γὰρ παρόντων ἐραστὴς πᾶν ὁτιοῦν ἕλοιτ' ἂν παθεῖν ἢ δειλοῦ δόξαν ἀπενέγκασθαι παρὰ τοῖς παιδικοῖς. ἔργῳ οὖν τοῦτο ἔδειξεν ὁ συνταχθεὶς Θήβησιν ὑπὸ Ἐπαμεινώνδου ἱερὸς λόχος καὶ ὁ κατὰ τῶν Πεισιστρατιδῶν θάνατος ὑπὸ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος γενόμενος, περὶ Σικελίαν δὲ ἐν Ἀκράγαντι ὁ Χαρίτωνος καὶ Μελανίππου. Plut. Erotic. p. 760 b. Neque a iudiciis haec aliena fuisse, Aeschinis locus in Timarchum § 132—135, qui *προκατάληψις* est, docet: *ἀναβήσεται δ' ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ τῶν στρατηγῶν τις, ὡς ἀκούω, ὑπτιάζων καὶ κατασκοπούμενος ἑαυτὸν ὡς ἐν παλαίστραις καὶ διατριβαῖς γεγονώς, ὃς ἐπιχειρήσει διασύρειν τὴν ὅλην ἔνστασιν τοῦ ἀγῶνος, οὐ κρίσιν ἐξευρηκέναι με φάσκων ἀλλὰ δεινῆς ἀπαιδευσίας ἀρχήν, παραφέρων πρῶτον μὲν τοὺς εὐεργέτας τοὺς ὑμετέρους, Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους πίστιν καὶ τὸ πρᾶγμα ὡς συνήνεγκε τῇ πόλει διεξιών, οὐκ ἀφέξεται δ', ὥς φασιν, οὐδὲ τῶν Ὁμήρου ποιημάτων οὐδὲ τῶν ὀνομάτων τῶν ἡρωϊκῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν λεγομένην γενέσθαι φιλίαν δι' ἔρωτα Πατρόκλου καὶ Ἀχιλλέως ὑμνήσει καὶ τὸ κάλλος, ὥσπερ οὐ πάλαι μακαριζόμενον, ἂν τύχῃ σωφροσύνης, νῦν ἐγκωμιάσεται κτλ.*, quae Aeschines in seqq. § 136—159 explicat et confutat.

13 *ἀσυλλόγιστον γὰρ καὶ τοῦτο*] Non *καί*, sed *δὴ* A, quod sane melius, neutrum in vet. transl., immo integrum comma male repetitum videtur.

15 *ἄλλος διὰ τὸ συμβεβηκός*] Locus quintus; Sophist. elench. cap. 5: *οἱ μὲν οὖν παρὰ τὸ συμβεβηκὸς παραλογισμοί εἰσιν, ὅταν ὁμοίως ὁτιοῦν ἀξιωθῇ τῷ πράγματι καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχειν· ἐπεὶ γὰρ τῷ αὐτῷ πολλὰ συμβέβηκεν, οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις καὶ καθ' οὗ κατηγορεῖται, ταῦτα πάντα ὑπάρχειν.*

16 *οἷον ὃ λέγει Πολυκράτης εἰς τοὺς μῦς*] Herodotus II, 141, Polemo ap. Clem. Alex. Protr. p. 25. et ap. schol. h. l.: *Πολέμων ἱστορεῖ τοὺς ἀμφὶ Τρωάδα κατοικοῦντας ἀπὸ χρησμῶν τινῶν ἐπιχωρίους μῦς σέβεσθαι διὰ τὸ τὰς*

νευρὰς τῶν τόξων τῶν πολεμίων φαγεῖν. Schol. Ven. ad Iliad. I, 39. Eustath. p. 35.

18 *διὰ γὰρ τὸ μὴ κληθῆναι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐμήνισε τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν Τενέδῳ*] Haec quae Wyttenbachii diligentiam ad Plutarch. p. 74 B. fugerant, Sophoclis fabulam *σύνδειπνον* explicant. Vid. Soph. fragm. p. 22 seqq. Lips.

20 *διὰ τὸ ἐπὶ τοῦ μὴ κληθῆναι*] R lectionis varietate in textum translata, unde Victorii libri p v cum vet. tr. *διὰ τὸ μή,* ceteri vero vulg. *ἐπὶ τοῦ μὴ*

21 *ἄλλος τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον*] Locus sextus; Soph. el. cap. 5: *ὁ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχος διὰ τὸ οἴεσθαι ἀντιστρέφειν τὴν ἀκολούθησιν· ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος ἐξ ἀνάγκης τόδε ᾖ, καὶ τοῦδε ὄντος οἴονται καὶ θάτερον εἶναι ἐξ ἀνάγκης . . . ἐν δὲ τοῖς ῥητορικοῖς αἱ κατὰ τὸ σημεῖον ἀποδείξεις ἐκ τῶν ἑπομένων εἰσί· βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι ὅτι μοιχὸς τὸ ἑπόμενον ἔλαβον ὅτι καλλωπιστὴς ἢ ὅτι νύκτωρ ὁρᾶται πλανώμενος. πολλοῖς δὲ ταῦτα μὲν ὑπάρχει, τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐχ ὑπάρχει.* Conf. infra III, 16. *περὶ ποιητικῆς* cap. 24: *ἔστι δὲ τοῦτο παραλογισμός. οἴονται γὰρ ἄνθρωποι ὅταν τουδὶ ὄντος τοδὶ ᾖ ἢ γινομένου γίνηται, εἰ τὸ ὕστερόν ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἶναι ἢ γίνεσθαι· τοῦτο δ' ἐστὶ ψεῦδος.* Rhet. Graec. VII, 322: *ὀνομάζει δὲ τουτονὶ τὸν διαλεκτικὸν τρόπον Ἀριστοτέλης παρὰ τὸ ἑπόμενον, ὅταν τῇ προτάσει καὶ τῇ κατασκευῇ οὐχ ἑπομένην δῶμεν τὴν ἀναστροφήν, ἀλλὰ σεσοφισμένην, οἷον ὁ ἀλεκτρυὼν δίπους, ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ἄνθρωπος δίπους, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ἀλεκτρυών.* ubi Demosthenem adversus Aeschinem hac fallacia usum esse egregio exemplo demonstratur: (eadem V, 283. IV, 410.) *οὕτω καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ στεφάνου* [p. 272 § 135] *παραλογίζεται τὸν Αἰσχίνην, φησὶ γὰρ οὕτως· οὐκοῦν ὅτε τούτου μέλλοντος λέγειν ἀπήλασεν αὐτὸν ἡ βουλὴ καὶ προσέταξεν ἑτέρῳ λέγειν, τότε καὶ προδότην εἶναι καὶ κακόνουν ἡμῖν ἀπεφήνατο. τοὺς μὲν γὰρ προδότας ἐκβάλλεσθαι ὁμολογεῖται, τὸ δὲ τοὺς ἐκβαλλομένους πάντως εἶναι προδότας οὐκ ἀληθές.* Demosth. *παραπρ.* § 268. proditores legati ita agunt, ut reipublicae mala inferant; iam si post legationem mala acciderunt vel ex

legatione, proditores sunt legati; hoc ut invicto argumento saepissime abutitur orator, si *αὐτὰ τὰ πράγματα* Aeschinem proditionis convincere et arguere dicit. § 120. 330—331. Item *περὶ παραπρ.* § 9—16 se gravissimo argumento Aeschinem a Philippo auro corruptum esse confirmaturum esse profitetur: *ἵν' εἰδῆθ' ὅτι τοῖς ὑφ' αὑτοῦ πεπραγμένοις καὶ δεδημηγορημένοις ἐν ἀρχῇ μάλιστα ἐξελεγχθήσεται δῶρα ἔχων.* At nihil aliud quam Aeschinem antea contra Philippum concionatum, postea vero pro pace cum rege ineunda locutum esse probat.

23 *ὅτι γὰρ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι*] Ethic. Nic. IV, 8, ubi *μεγαλόψυχον* describit: *καὶ εἰς τὰ ἔντιμα μὴ ἰέναι καὶ οὗ πρωτεύουσιν ἄλλοι.* Est enim *καταφρονητικὸς τῶν ἄλλων.*

25 *τοιοῦτοι γάρ*] Sic Bekkerus ex coniectura, *τοιούτοις ἄρα* A, ceteri *ὁ τοιοῦτός ἐστιν*, vel articulo neglecto *τοιοῦτός ἐστιν.* Vulgata lectio *ὅτι καὶ οἱ μοιχοὶ τοιοῦτοι* ex vet. transl. *quod et adulteri tales* sumpta et primum in margine Venetae apparet.

25 *ὅμοιον δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς οἱ πτωχοὶ καὶ ᾄδουσι καὶ ὀρχοῦνται*] Qui hoc dixit et oratione amplificavit, vituperatur ab Isocrate, Helen. § 8: *τοσοῦτον δ' ἐπιδεδωκέναι πεποιήκασι τὸ ψευδολογεῖν, ὥστ' ἤδη τινὲς ὁρῶντες τούτους ἐκ τῶν τοιούτων ὠφελουμένους, τολμῶσι γράφειν ὡς ἔστιν ὁ τῶν πτωχευόντων καὶ φευγόντων βίος ζηλωτότερος ἢ ὁ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ποιοῦνται τεκμήριον ὡς εἰ περὶ πονηρῶν πραγμάτων ἔχουσί τι λέγειν, περί γε τῶν καλῶν κἀγαθῶν ῥαδίως εὐπορήσουσιν.*

29 *ἄλλος παρὰ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον, οἷον τῷ ἅμα ἢ μετὰ τοῦτο γεγονέναι*] Septimus locus, quem integrum Dionys. ad Ammaeum de Dem. et Ar. cap. 12 repetit. Soph. elench. cap. 5: *ὁ δὲ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον, ὅταν προσληφθῇ τὸ ἀναίτιον ὡς παρ' ἐκεῖνο γενομένου τοῦ ἐλέγχου. συμβαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς κτλ.* Analyt. prior. II, 17. *περὶ ποιητικῆς* 10: *διαφέρει γὰρ πολὺ τὸ γίνεσθαι τάδε διὰ τάδε ἢ μετὰ τάδε.* ubi vid. Victor. p. 104.

32 *οἷον ὡς*] Prius deest ap. Dionysium.

32 *οἷον ὡς ὁ Δημάδης τὴν Δημοσθένους πολιτείαν πάντων τῶν κακῶν αἰτίαν*] Aristoteles hic Demosthenem ab hac culpa, quam inimici ei inferebant, liberat. Idem vero Aeschines adversus Ctesiphontem Demostheni vitio vertit § 134: *ἡ δ' ἡμετέρα πόλις ἡ κοινὴ καταφυγὴ τῶν Ἑλλήνων, πρὸς ἣν ἀφικνοῦντο πρότερον ἐκ τῆς Ἑλλάδος αἱ πρεσβεῖαι, κατὰ πόλεις ἕκαστοι παρ' ἡμῶν τὴν σωτηρίαν εὑρησόμενοι, νῦν οὐκέτι περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας ἀγωνίζεται, ἀλλ' ἤδη περὶ τοῦ τῆς πατρίδος ἐδάφους. καὶ ταῦτ' ἡμῖν συμβέβηκεν ἐξ ὅτου Δημοσθένης πρὸς τὴν πολιτείαν προσελήλυθεν*, item § 136. Imo gravissima illa causa id agit, ut Demosthenem belli auctorem fuisse argumentis demonstret, vid. inprimis *δεύτερον* et *τρίτον καιρὸν* § 79—158. Cur igitur Demadem appellat, cum integra de hac re Aeschinis oratio existeret? ni fallor, quod Demades ipse rationem attulit; huius enim, non Aristotelis videntur verba, scripsitque Aristoteles fortasse hanc artem, antequam celeberrima haec causa in iudicio agebatur, ut tum has principum oratorum orationes cognitas non haberet. Supra pugna Chaeroneensis indicata est p. 1398, 1 et commune Graecorum foedus p. 1399 b, 12, ut hic liber intra spatium annorum Olymp. CXI, 1 et CXII, 3 (336—330) scriptus esse videatur. *μετ' ἐκείνην γὰρ συνέβη ὁ πόλεμος*. Difficilia intellectu; nam si ut par est, bellum cum Philippo gestum, in quo proelium ad Chaeroneam commissum est, intelligitur, quo iure hoc *μετ' ἐκείνην* conflagrasse dicit, cum Demosthenes nunquam a republica administranda recesserit? Itaque hic ipse in oratione sua, a quo tempore primum rempublicam aggressus est usque ad Byzantii obsidionem Olymp. CX, 2. § 60—101 p. 245—260, et tum res Amphissensium et quae inde secuta sunt usque ad proelium § 160 seqq. p. 281 deinceps enarrat semper in re publica versatus. Iam si Demosthenes, ut et ipse et adversarius adversus Ctesiphontem profitetur, a re publica adversus Philippum administranda non cessavit, Demades non quo Aristoteles sensu intellexit, hoc dixisse, sed Demosthenis reipublicae gerendae rationem bellum secutum idque ex ea natum esse, aeque atque Aeschines significasse videtur. Conf. A. Schaefer III, 1 p. 71. Demosth. Vertheid. des Ktesiph. p. 70.

Aliud simile exemplum est, quo Demosthenes Aeschinem omnium malorum auctorem dicit, pro Ctesiph. § 143: *οὗτός ἐστιν ὁ συγκατασκευάσας καὶ πάντων εἷς ἀνὴρ μεγίστων αἴτιος κακῶν*, et 159: *ὁ γὰρ τὸ σπέρμα παρασχὼν οὗτος τῶν φύντων αἴτιος.* At causa fuit, quod Philippus in Amphictyonum societatem erat assumptus, quo devitari non potuit, ut maioris momenti controversiae inter Graecos natae ad ipsum ceteris potentiorem, qui armis diiudicaret, traderentur. *παραπρ.* § 240, quod est *πρὸ τούτου.* 286. 288. Lysias XIII, 33 seqq.

34 *ἄλλος παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ πότε καὶ πῶς*] Octavus locus; Soph. elench. c. 5: *οἱ δὲ παρὰ τὸ μὴ διωρίσθαι τί ἐστι συλλογισμὸς ἢ τί ἔλεγχος, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου γίνονται . . ἔνιοι δὲ ἀπολιπόντες τι τῶν λεχθέντων φαίνονται ἐλέγχειν . . ἕλκοι δ' ἄν τις τοῦτον καὶ εἰς τοὺς παρὰ τὴν λέξιν.* Vides inde incertam horum sedem; nam quae enthymemata non sunt, sed videntur, et hoc et illud vitium attingunt; sic Aristoteles ipse *τὰ ἐκ σημείου* retulit ad *παρὰ τὸ ἑπόμενον*; quae ex hoc genere sunt, ad *ἔλλειψιν*, hanc nunc ad *παρὰ τὴν λέξιν* refert. Ibidem cap. 6: *καὶ διαιρουμένοις οὕτως κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τούτοις θετέον τὴν τοῦ λόγου ἔλλειψιν.*

Aeschines *παραπρ.* § 121—123 ab ipso Demosthene legatos ex secunda legatione ad Philippum reversos publica oratione et decreto laudatos esse dicit; Demosthenes vero *παραπρ.* § 235—236 adversarium male agere et quae ipse post primam legationem decrevisset, ad secundam transferre confirmat: *ταῦτα δὴ παρέξεται νῦν οὗτος λέγων ὡς αὐτὸς ἐπῄνεσεν ἡμᾶς καὶ αὐτὸς εἱστία τοὺς πρέσβεις, τὸ πότε οὐ διορίζων. ἔστι δὲ ταῦτα πρὸ τοῦ τὴν πόλιν ἠδικῆσθαί τι καὶ φανεροὺς τούτους πεπρακότας αὑτοὺς γενέσθαι, ὅτ' ἄρτι μὲν ἧκον οἱ πρέσβεις τὸ πρῶτον, ἔδει δὲ ἀκοῦσαι τὸν δῆμον τί λέγουσιν, οὐδέπω δὲ οὔθ' οὗτος συνερῶν δῆλος ἦν τῷ Φιλοκράτει οὔτ' ἐκεῖνος τοιαῦτα γράφων. ἂν δὴ ταῦτα λέγῃ, μέμνησθε τοὺς χρόνους ὅτι τῶν ἀδικημάτων εἰσὶ πρότεροι.* Alterum apertius et clarius exemplum in oratoribus non invenies. Cicero Milon. 13, 61, ubi consecutionem egregiam argumentis addit et signis, sed fal-

sam; non enim rationem affert, quam vid. ap. Ascon. § 9.

36 *αἵρεσις γὰρ αὐτῇ ἐδόθη παρὰ τοῦ πατρός*] Eurip. Iphig. Aul. 66:

ἐπεὶ δ' ἐπιστώθησαν, εὖ δέ πως γέρων
ὑπῆλθεν αὐτούς, Τυνδάρεως πυκνῇ φρενὶ
δίδωσ' ἑλέσθαι θυγατρὶ μνηστήρων ἕνα.

3 *ἔτι ὥσπερ ἐν τοῖς ἐριστικοῖς παρὰ τὸ ἁπλῶς καὶ μὴ* pag. 1402 *ἁπλῶς, ἀλλὰ τί, γίγνεται φαινόμενος συλλογισμός*] Nonus locus et postremus; Soph. elench. cap. 5: *οἱ δὲ παρὰ τὸ ἁπλῶς τόδε ἢ πῇ λέγεσθαι καὶ μὴ κυρίως, ὅταν τὸ ἐν μέρει λεγόμενον ὡς ἁπλῶς εἰρημένον ληφθῇ.*

5 *ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, ἔστι γὰρ τὸ μὴ ὂν μὴ ὄν*] In Soph. elench. l. l.: *εἰ τὸ μὴ ὄν ἐστι δοξαστόν, ὅτι τὸ μὴ ὂν ἔστιν. οὐ γὰρ ταὐτὸν εἶναί τι καὶ εἶναι ἁπλῶς, ἢ πάλιν ὅτι τὸ ὂν οὐκ ἔστιν ὂν εἰ τῶν ὄντων τι μή ἐστιν, οἷον εἰ μὴ ἄνθρωπος· οὐ γὰρ ταὐτὸ μὴ εἶναί τι καὶ ἁπλῶς μὴ εἶναι· φαίνεται δὲ διὰ τὸ παρεγγὺς τῆς λέξεως καὶ μικρὸν διαφέρειν τὸ εἶναί τι τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναί τι τοῦ μὴ εἶναι.* et quae plura ibi notatu digna leguntur.

9 *ὥσπερ καὶ Ἀγάθων λέγει*] *περὶ ποιητ.* 18: *ἔστι δὲ τοῦτο εἰκὸς ὥσπερ Ἀγάθων λέγει· εἰκὸς γὰρ γίγνεσθαι πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκός.* Dionysius ep. ad Amm. de Arist. cap. 8: *βιαζόμενος τὸ κακουργότατον τῶν ἐπιχειρημάτων πιθανώτατον, ὅτι καὶ τὸ μὴ εἰκὸς γίνεταί ποτε εἰκός.* De generat. animalium IV, 4 p. 770 b, 15: *ἧττον εἶναι δοκεῖ τέρας διὰ τὸ καὶ τὸ παρὰ φύσιν εἶναι τρόπον τινὰ κατὰ φύσιν.*

17 *ἔστι δ' ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἡ Κόρακος τέχνη συγκειμένη*] Idem exemplum Plato in Phaedro p. 93 (273) ex Tisia attulit, ubi quid sit *εἰκὸς* exponit: *εἰπέτω τοίνυν καὶ τόδε ἡμῖν ὁ Τισίας, μή τι ἄλλο λέγει τὸ εἰκὸς ἢ τὸ τῷ πλήθει δοκοῦν. Τί γὰρ ἄλλο; Τοῦτο δὴ ὡς ἔοικε σοφὸν εὑρὼν ἅμα καὶ τεχνικὸν ἔγραψεν, ὡς ἐάν τις ἀσθενὴς καὶ ἀνδρικὸς ἰσχυρὸν καὶ δειλὸν συγκόψας ἱμάτιον ἤ τι ἄλλο ἀφελόμενος εἰς δικαστήριον ἄγηται, δεῖ δὴ τἀληθὲς μηδέτερον λέγειν, ἀλλὰ τὸν μὲν δειλὸν μὴ ὑπὸ μόνου φάναι τοῦ ἀνδρικοῦ συγκεκόφθαι, τὸν δὲ τοῦτο μὲν*

ἐλέγχειν ὡς μόνῳ ἥστην, ἐκείνῳ δὲ καταχρήσασθαι τῷ πῶς δ' ἂν ἐγὼ τοιόσδε τοιῷδε ἐπεχείρησα; ὁ δ' οὐκ ἐρεῖ δὴ τὴν ἑαυτοῦ κάκην, ἀλλά τι ἄλλο ψεύδεσθαι ἐπιχειρῶν τάχ' ἂν ἔλεγχόν πῃ παραδοίη τῷ ἀντιδίκῳ. καὶ περὶ τἆλλα δὴ τοιαῦτ' ἄττ' ἐστὶ τὰ τέχνῃ λεγόμενα. οὐ γάρ, ὦ Φαῖδρε; Τί μήν; Φεῦ, δεινῶς γ' ἔοικεν ἀποκεκρυμμένην τέχνην ἀνευρεῖν ὁ Τισίας ἢ ἄλλος, ὅστις δή ποτ' ὢν τυγχάνει καὶ ὁπόθεν χαίρει ὀνομαζόμενος. quibus postremis verbis Corax inventor indicatur, conf. συναγωγὴ τεχνῶν p. 33. Plato unum exemplum, si debilis robustum verberavit, accuratius exponit, Aristoteles et contrarium attigit. Isocrates adv. Callimachum § 13—15; negat Callimachus δίαιταν factam esse: ὡς οὐκ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἀντὶ μυρίων δραχμῶν διακοσίας ἐθελῆσαι λαβεῖν, confutat Isocrates hoc argumentum contra adversarium in suam rem vertens: ὀφειλομένων μὲν αὐτῷ μυρίων δραχμῶν οὐκ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἐπὶ δυοῖν μναῖν ποιήσασθαι τὴν διαλλαγήν· ἀδίκως δὲ αἰτιώμενον καὶ συκοφαντοῦντα οὐδὲν θαυμαστὸν τοσοῦτον ἐθελῆσαι λαβεῖν, tum haec quae cum Platonis verbis componas, addit: θαυμάζω δ' εἰ αὐτὸν μὲν ἱκανὸν γνῶναι νομίζει, ὅτι οὐκ εἰκὸς ἀντὶ μυρίων δραχμῶν διακοσίας ἐθελῆσαι λαβεῖν, ἐμὲ δ' οὐκ ἂν οἴεται τοῦτ' ἐξευρεῖν, εἴπερ ἐβουλόμην ψευδῆ λέγειν, ὅτι πλέον ἔδει φάσκειν τούτων δεδωκέναι.

Aptissima exempla Antiphontis tetralogiae, quae ex hoc uno loco constant, praebent; in prima accusator ex probabili et collatione a reo hominem, quod inimicissimus et infestissimus ei fuisset, occisum esse docet; hoc ipso argumento reus, qui causam dicit *Α. β.* § 3 se id facinus commisisse negat et quod ipse attulerit εἰκός, multum praestare affirmat: καὶ ἐμὲ ὡς δεινὸν μὲν παγχάλεπόν φασιν ἐλέγχεσθαι εἶναι, ὡς δ' ἠλίθιον ἐξ αὐτῶν ὧν ἔπραξα φανερὸν εἶναι ἐργασάμενον τὸ ἔργον. εἰ γὰρ νῦν διὰ τῆς ἔχθρας τὸ μέγεθος εἰκότως ὑφ' ὑμῶν καταδοκοῦμαι, πρὶν ἐργάσασθαι εἰκότερον ἦν τὸν εἰδότα τὴν ὑποψίαν τὴν νῦν εἰς ἐμὲ οὖσαν, καὶ τῶν ἄλλων εἴ τινα ἔγνων ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ, διακωλύειν μᾶλλον ἢ αὐτὸν ἐργασάμενον εἰς ἑκουσίους καὶ προδήλους ὑποψίας ἐμπεσεῖν· ἔκ τε γὰρ αὐτοῦ τοῦ ἔργου φανερὸς γενόμενος ἀπωλλύμην, λαθών τε σαφῶς

ᾔδειν τήνδε τὴν ὑποψίαν εἰς ἐμὲ οὖσαν. Sed denuo instat accusator γ. § 7 et adversarii εἰκὸς item ἐκ τοῦ εἰκότος refellit: ἀξιῶν δὲ διὰ τὸ φανερὰν εἶναι τὴν ὑποψίαν αὐτῷ μὴ καταδοκεῖσθαι ὑφ' ὑμῶν, οὐκ ὀρθῶς ἀξιοῖ. οὐ γὰρ τοῦτον ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις ὄντα ἱκανὴ ἦν ἡ ὑποψία ἀποτρέψαι τῆς ἐπιθέσεως. οὐδεὶς γὰρ ἐπεβούλευσεν αὐτῷ· πᾶς γὰρ ἄν τις τῶν ἧσσον κινδυνευόντων τὴν ὑποψίαν μᾶλλον τοῦ κινδύνου φοβούμενος ἧσσον ἢ οὗτος ἐπέθετο αὐτῷ.

17 δ' ἐκ τούτου] Sic ex vet. tr. Morelius, δὲ τοῦτο A, δὲ τούτου ceteri.

18 ἔνοχος ἢ τῇ αἰτίᾳ] Deest constructio deleto ἢ restituenda.

24 καὶ τὸ τὸν ἥττω δὲ λόγον κρείττω ποιεῖν τοῦτ' ἐστίν] Cic. Brut. cap. 8.

25 ἐδυσχέραινον οἱ ἄνθρωποι] Eurip. Med. v. 566—570 Elmsl. Diog. IX, 51: πρῶτος ἔφη δύο λόγους περὶ παντὸς πράγματος ἀντικειμένους ἀλλήλοις, οἷς καὶ συνηρώτα πρῶτος τοῦτο πράξας. Menage observ. p. 444.

26 ψεῦδός τε γάρ ἐστι, καὶ οὐκ ἀληθὲς ἀλλὰ φαινόμενον] Ita tacite Bekkerus operarum errore, libri enim omnes addunt εἰκός, et hoc est de quo loquitur Aristoteles. Restituit Bekker [3].

Cap. XXV.

31 ἔστι δὲ λύειν ἢ ἀντισυλλογισάμενον ἢ ἔνστασιν ἐνεγκόντα] λύσις est ἐμφάνισις ψευδοῦς συλλογισμοῦ, Soph. elench. 18. 24. vel ut dicit Top. VIII, 10: λέλυκε μὲν οὖν πάντως ὁ ἀνελὼν παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος, οἶδε δὲ τὴν λύσιν ὁ εἰδὼς ὅτι παρὰ τοῦτο ὁ λόγος.

35 αἱ δ' ἐνστάσεις φέρονται καθάπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς, τετραχῶς] Si disciplina et ars intelligitur, in libris quos de ea composuit, id docendum erat; at ibi quae dilucide in Rhetorica illustrantur, non leguntur; quae enim VIII, 10 de argumentorum solutione et conclusione impedienda exstant, etiamsi ibi est: αἱ μὲν οὖν ἐνστάσεις καθάπερ εἴπομεν, τετραχῶς γίνονται, haec si quis accuratius inspexerit, ut iam

Victorius monuit, a nostro loco aliena sunt et aliud demonstrant. In Analyt. vero prior. II, 26, ubi naturam obiectionis explicat, postquam quae sumitur ex eodem, quod est ἐξ ἑαυτοῦ, exemplis docuit, pergit: ἐπισκεπτέον δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐνστάσεων, οἷον περὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ τοῦ ὁμοίου καὶ τοῦ κατὰ δόξαν, ubi postremum est, quod hic dicit ἐκ τῶν κεκριμένων. Conf. Brandis in Philologo IV, 23.

36 ἐξ ἑαυτοῦ] γε ἑαυτοῦ A, *ex eodem* vet. tr. et hic et infra, ubi item omnes ἀφ' ἑαυτοῦ. Neque mutandum, est enim: ex re ipsa.

36 ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου] In expositione τὸ ἐναντίον praecedit, unde et Muretus vertit: ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου, idque verum puto. Vid. l. l. ex Analyt.

pag. 1402 b 2 ἡ ἔνστασις διχῶς] Analyt. l. l.: φέρεται δὲ ἡ ἔνστασις διχῶς τε καὶ διὰ δύο σχημάτων, διχῶς μὲν ὅτι ἢ καθόλου ἢ ἐν μέρει πᾶσα ἔνστασις, διὰ δύο δὲ σχημάτων ὅτι ἀντικείμεναι φέρονται τῇ προτάσει, τὰ δὲ ἀντικείμενα ἐν τῷ πρώτῳ καὶ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι περαίνονται μόνοις. Exemplum obiectionis ὅτι πᾶσα ἔνδεια πονηρὸν ex Platonis convivio sumptum est; hoc enim argumento Socrates p. 421—425 (199 seq.) Agathonem, qui περὶ ἀρετῆς Ἔρωτος disputavit, refellit.

4 Καύνιος ἔρως] Caunus cuius amore soror turpiter deperiit; Ovid. Metam. IX, 453. Conon ap. Phot. p. 131, 3. vid. s. v. Steph. Suid. Hesych. Diogenian. V, 71 ibiq. interpp. — A καύνικος, non quod operarum errore apud Bekkerum exstat, κάννικος exhibet, ceteri codices omnes κάλλιστος ἢ κάκιστος, quod ineptissime Mynas p. 419 ne sensu quidem Aristotelis intellecto defendit.

4 ἐπὶ δὲ τοῦ ἐναντίου] et v. 7: ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων, at haec praepositio locum non habet; non enim in hoc, sed ex hoc sumenda est confutatio; utrobique reponendum ἀπό.

5 ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ πάντας τοὺς φίλους εὖ ποιεῖ] Id si verum est, contrarium de contrario dictum item verum esse debet; at non est, οὐ γὰρ ὁ μοχθηρὸς πάντας τοὺς φίλους κακῶς ποιεῖ, igitur ut vir improbus non omnes amicos suos

incommodis afficit, ita vir probus non omnes beneficiis accumulat. Conf. Topic. II, 7.

7 *ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων*] Multitudinis, non singularem numerum, ut supra, affert; debebat enim scribere: *ἀπὸ δὲ τοῦ ὁμοίου*; sed multo magis exemplum ipsum, quod aeque atque praecedens *ἐκ τοῦ ἐναντίου* est, offendit; inest quidem *ὅμοιον* quoddam, ne vero confundatur, aptius exspectamus exemplum.

11 *οὔκουν ὁ Πιττακὸς αἰνετός*] Polit. II, 12 fine: *ἐγένετο δὲ καὶ Πιττακὸς νόμων δημιουργὸς ἀλλ' οὐ πολιτείας· νόμος δ' ἴδιος αὐτοῦ τὸ τοὺς μεθύοντας, ἂν τυπτήσωσι (ἄν τι πταίσωσι), πλείω ζημίαν ἀποτίνειν τῶν νηφόντων· διὰ γὰρ τὸ πλείους ὑβρίζειν μεθύοντας ἢ νήφοντας οὐ πρὸς τὴν συγγνώμην ἀπέβλεψεν, ὅτι δεῖ μεθύουσιν ἔχειν μᾶλλον, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον.* Ethic. Nicom. III, 7: *καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῷ τῷ ἀγνοεῖν κολάζουσιν, ἐὰν αἴτιος εἶναι δοκῇ τῆς ἀγνοίας οἷον τοῖς μεθύουσι διπλᾶ τὰ ἐπιτίμια· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ· κύριος γὰρ τοῦ μὴ μεθυσθῆναι, τοῦτο δ' αἴτιον τῆς ἀγνοίας.* Diogen. I, 76. — *συνετὸς* pro *αἰνετὸς* Vahlen.

13 *ἐπεὶ δὲ τὰ ἐνθυμήματα λέγεται ἐκ τεττάρων*] *ἐνθυμήματα* intellige h. l. non quae I, 2. II, 20 dicit, sed latiore sunt sensu *πίστεις ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι.* Nunc et *παράδειγμα* in numerum enthymematum referre licet.

16 *τὰ δὲ δι' ἐπαγωγῆς διὰ τοῦ ὁμοίου*] Victorius aut posterius *διά*, aut *δι' ἐπαγωγῆς* delendum esse censet; Muretus neque *δι' ἐπαγωγῆς* neque *ὅταν λαβὼν . . κατὰ μέρος* vertit, probante Vatero p. 137, qui ultima haec contraria esse censet supra I, 2 de exemplo dictis: *ἔστι δὲ οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς μέρος οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς ὅλον, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, γνωριμώτερον δὲ θάτερον ᾖ θατέρου, παράδειγμά ἐστιν.* Si Aristoteles scripsit *τὰ δὲ διὰ τοῦ ὁμοίου ἢ ἑνὸς ἢ πλειόνων διὰ παραδείγματος*, nihil requirimus et membra rite et pariter emensa sunt, explicationem tamen illam insertam non falsam esse, Victorius ex Analyt. prior. II, 24 probavit, ubi *παραδείγμα-*

τος naturam acutissime philosophus explicuit; nulla enim probatio per exemplum sine inductione fit. Ille locus item prohibebit, quo minus verba quis sic transponat: *ὅταν λαβὼν τὰ κατὰ μέρος εἶτα συλλογίζηται τὸ καθόλου.*

19 *τὰ δὲ δι' ἀναγκαίου καὶ ὄντος διὰ τεκμηρίου*] *ἀεὶ* post *καὶ* excidisse recte monuit Vahlen, conf. Bonitz II, 10, ut v. 29 *ἀεὶ καὶ ἀναγκαῖον*, neque *ὄντος* de sententiae veritate explicandum, quod infra *ὑπάρχειν* dicit.

20 *τὰ δὲ διὰ τοῦ καθόλου ἢ τοῦ ἐν μέρει ὄντος, ἐάν τε ὂν ἐάν τε μή, διὰ σημείων*] Vid. Analyt. prior. II, 27, ubi exempla, quae vid. ad I, 2., ut universale, quaelibet femina gravida pallida est; haec pallida, ergo gravida; particulare ut, Pittacus probus et sapiens, ergo sapientes probi, quod tertia figura solvitur.

21 *τὸ δὲ εἰκὸς οὐ τὸ ἀεὶ ἀλλὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ*] Importune et male ex margine haec inculcata esse censet Victorius, cuius iudicium probat Vaterus p. 138; in quo falsus est vir egregius. Postquam Aristoteles unde enthymemata nascuntur, enumeravit, haec quomodo solvi possint, docet et redit primum ad id, quod supra primum pertractaverat, *τὸ εἰκός*, deinde hoc absoluto reliqua aggreditur: *λύεται δὲ καὶ τὰ σημεῖα . . πρὸς δὲ τὰ παραδειγματώδη ἡ αὐτὴ λύσις καὶ τὰ εἰκότα*, denique *τὰ δὲ τεκμήρια.* Ideo dicit: *τὰ τοιαῦτα μὲν τῶν ἐνθυμημάτων* i. e. *τὰ ἐκ τῶν εἰκότων*, et quae sequuntur usque ad *σημεῖα* hoc unum explicant; quo fit ut illa verba necessaria sint nec ulla ratione abesse possint.

22 *φανερὸν ὅτι τὰ τοιαῦτα μὲν τῶν ἐνθυμημάτων ἀεὶ ἔστι λύειν κτλ.*] In Antiphontis tertia tetralogia iuvenis, qui seniorem necaverat, accusatus, se illi *ἄρξαντι χειρῶν ἀδίκων* plagas inflixisse dicit; in altera accusatione id parum probabile esse docetur § 2: *μάθετε δὴ πρῶτον μὲν ὅτι ἄρξαι καὶ παροινεῖν τοὺς νεωτέρους τῶν πρεσβυτέρων εἰκότερόν ἐστι· τοὺς μὲν γὰρ ἥ τε μεγαλοφροσύνη τοῦ γένους ἥ τε ἀκμὴ τῆς ῥώμης ἥ τε ἀπειρία τῆς μέθης ἐπαίρει τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι, τοὺς δὲ ἥ τε ἐμπειρία τῶν παρανομουμένων ἥ τε ἀσθένεια τοῦ γήρως ἥ τε δύναμις τῶν νέων φοβοῦσα σωφρονίζει.* Hoc probabile, *εἰκός*, in defensione adhibitis testibus falsum esse convincitur § 2: *δοκεῖ δέ μοι*

περὶ τὸν ἄρξαντα τῆς πληγῆς τὸ ἀδίκημα εἶναι. ὁ μὲν οὖν διώκων οὐκ εἰκόσι τεκμηρίοις χρώμενος τοῦτον τὸν ἄρξαντά φησιν εἶναι. εἰ μὲν γὰρ ὥσπερ βλέπειν μὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀκούειν δὲ τοῖς ὠσίν, οὕτω κατὰ φύσιν ἦν ὑβρίζειν μὲν τοὺς νέους σωφρονεῖν δὲ τοὺς γέροντας, οὐδὲν ἂν τῆς ὑμετέρας κρίσεως ἔδει· αὐτὴ γὰρ ἡ ἡλικία τῶν νέων κατέκρινε· νῦν δὲ πολλοὶ μὲν νέοι σωφρονοῦντες, πολλοὶ δὲ πρεσβῦται παροινοῦντες οὐδὲν μᾶλλον τῷ διώκοντι ἢ τῷ φεύγοντι τεκμήριον γίνονται. κοινοῦ δὲ τοῦ τεκμηρίου ἡμῖν ὄντος τούτῳ τῷ παντὶ προέχομεν· οἱ γὰρ μάρτυρες τοῦτόν φασιν ἄρξαι τῆς πληγῆς. Hic itaque illud *εἰκὸς* necessarium non esse, h. e. nihil esse nisi *εἰκὸς* monuit, at testium auctoritate altius causam suam adiuvit.

25 *διὸ καὶ ἀεὶ ἔστι πλεονεκτεῖν ἀπολογούμενον μᾶλλον ἢ κατηγοροῦντα*] Aliter oratores, si ipsi rei causam dicunt; Demosth. pro Ctesiphonte § 6 sq. p. 227: *περὶ τούτων δ' ὄντος τουτουῒ τοῦ ἀγῶνος, ἀξιῶ καὶ δέομαι . . ἀκοῦσαί μου . . ὥσπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν, οὓς ὁ τιθεὶς ἐξ ἀρχῆς Σόλων οὐ μόνον τῷ γράψαι κυρίους ᾤετο δεῖν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῷ τοὺς δικάζοντας ὑμᾶς ὀμωμοκέναι, οὐκ ἀπιστῶν ὑμῖν, ὥς γ' ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ' ὁρῶν ὅτι τὰς αἰτίας καὶ τὰς διαβολάς, αἷς ἐκ τοῦ πρότερος λέγειν ὁ διώκων ἰσχύει, οὐκ ἔνι τῷ φεύγοντι παρελθεῖν, εἰ μὴ τῶν δικαζόντων ἕκαστος ὑμῶν τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν διαφυλάττων καὶ τὰ τοῦ λέγοντος ὕστερον δίκαια εὐνοϊκῶς προσδέξεται καὶ παρασχὼν ἑαυτὸν ἴσον καὶ κοινὸν ἀμφοτέροις ἀκροατὴν οὕτω τὴν διάγνωσιν ποιήσεται περὶ ἁπάντων.* Demades § 3: *δεινὸν δέ τι συμβαίνει πολλοῖς τῶν κρινόντων, ὦ ἄνδρες δικασταί. ὥσπερ γὰρ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν νόσος τὴν ὅρασιν συγχέασα κωλύει τὰ ἐμποδὼν κείμενα θεωρεῖν, οὕτως ἄδικος παρεισδύνων λόγος εἰς τὰς τῶν δικαστῶν γνώμας οὐκ ἐᾷ δι' ὀργὴν συνορᾶν τὴν ἀλήθειαν, διὸ καὶ δεῖ συνορᾶν ὑμᾶς εὐλαβῶς ἐπὶ τῶν κινδυνευόντων μᾶλλον ἢ τῶν ἐγκαλούντων· οἱ μὲν γὰρ αὐτόθεν ἔχουσιν ἐκ τῆς πρωτολογίας ὁποῖον αὐτοὶ βούλονται τὸν δικαστήν, οἱ δ' ἀναγκάζονται πρὸς ὠργισμένους κριτὰς τὴν διάνοιαν ἀντιτάσσεσθαι.* Lysias de Aristoph. bonis § 2: *αἰτήσομαι οὖν ὑμᾶς δίκαια καὶ ῥᾴδια*

χαρίσασθαι, ἄνευ ὀργῆς καὶ ἡμῶν ἀκοῦσαι, ὥσπερ τῶν κατηγόρων. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀπολογούμενον, κἂν ἐξ ἴσου ἀκροᾶσθε, ἔλαττον ἔχειν. οἱ μὲν γὰρ ἐκ πολλοῦ χρόνου ἐπιβουλεύοντες, αὐτοὶ ἄνευ κινδύνων ὄντες, τὴν κατηγορίαν ἐποιήσαντο, ἡμεῖς δ' ἀγωνιζόμεθα μετὰ δέους καὶ διαβολῆς καὶ κινδύνου μεγίστου. εἰκὸς οὖν ὑμᾶς εὔνοιαν πλείω ἔχειν τοῖς ἀπολογουμένοις. Eadem Andocides περὶ τῶν μυστηρίων § 6: αἰτοῦμαι οὖν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, εὔνοιαν πλείω παρασχέσθαι ἐμοὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ἢ τοῖς κατηγόροις, εἰδότας ὅτι κἂν ἐξ ἴσου ἀκροᾶσθε, ἀνάγκη τὸν ἀπολογούμενον ἔλαττον ἔχειν. οἱ μὲν γὰρ ἐκ πολλοῦ χρόνου ἐπιβουλεύσαντες καὶ συνθέντες, αὐτοὶ ἄνευ κινδύνων ὄντες, τὴν κατηγορίαν ἐποιήσαντο· ἐγὼ δὲ μετὰ δέους καὶ κινδύνου καὶ διαβολῆς τῆς μεγίστης τὴν ἀπολογίαν ποιοῦμαι. εἰκὸς οὖν ὑμᾶς ἐστὶν εὔνοιαν πλείω παρασχέσθαι ἐμοὶ ἢ τοῖς κατηγόροις. et quae plura ibi item a Lysia translata leguntur. Isocrat. Antid. 17 seqq.

27 ἐπεὶ γὰρ] καὶ γὰρ Bonitz II, 11 propter apodoseos difficultatem, quam verbo οὔκουν incipere puto; Thurot v. 30 δὲ ante κριτὴς delet.

28 λῦσαι] λύσαι hic Bekkerus edidit, λῦσαι infra III, 14. 17., unde operarum videtur error esse, nam et Mor. Magn. II, 7 p. 1206 b, 8, ubi omnes λύσαι scribunt, Bekkerus correxit; κωλύσαι in Polit. H, 4 vett. edd. Tum exspectamus potius: λῦσαι ὅτι οὐκ εἰκὸς καὶ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, certe huius usus οὐ ταὐτὸ λῦσαι ἢ ὅτι . . ἢ ὅτι exempla mihi desunt.

30 οὐ γὰρ ἂν ἦν εἰκὸς] Quatuor verba οὐ γὰρ ἂν ἦν om. A. Ex vet. tr. *quod in pluribus ikos, non enim utique esset ikos* in utriusque archetypo ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰκός· οὐ γὰρ ἂν ἦν εἰκὸς fuisse apparet; sic media illa verba in A exciderunt.

31 ἂν οὕτως ἐλύθη] Sic omnes libri, nisi quod Ald. Ven. οὕτω, cuius soloecismi alterum exemplum in Aristotelis libris non invenitur; restituendum quod linguae indoles flagitat λυθῇ, quamvis non minus recte εἰ οὕτως ἐλύθη scribatur. — Hoc posterius Bekker[3] scripsit; illud verba οὔκουν ἱκανὸν ἂν λύσῃ suadent.

33 τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ κρίνειν] Cum legis sit formula ibique tempus futurum positum, et hic κρινεῖν scribi praestat; vid. ad I, 15.

36 ἐνδέχεται δὲ εἶναι τοιαύτην διχῶς, ἢ τῷ χρόνῳ ἢ τοῖς πράγμασιν] Refellam adversarii εἰκός, si aliud quod magis εἰκός est et illud superat, attulero; quod duplici ratione fieri potest. Notandum Aristotelem hic indicare quod posteriores rhetores dicunt: probabile ex causa et ex vita, vid. auct. ad Herenn. II, 2.

1 εἰ γὰρ τὰ πλεονάκις οὕτως] πλειονάκις A, unde acute Victorius et hic quod infra legitur fuisse putat, ut et res et tempus significetur, εἰ γὰρ τὰ πλείω καὶ πλεονάκις οὕτω, et ita vertit Muretus, tamen vulgata lectio falsa non est; nam in οὕτω latet facinus idem perpetratum, quod saepius commissum est, v. c. probabile est, εἰκός, Clodium a Milone ei infestissimo occisum esse; at Clodius saepius alios occidit, Milo neminem; quo fit ut magis sit probabile, εἰκὸς μᾶλλον, Clodium, ut Milonem interficeret, egressum esse. pag. 1403

3 ὥσπερ ἐλέχθη ἐν τοῖς πρώτοις] Vid. ad I, 2, ubi et locum ex Analyt. prior. II, 27 attulimus.

5 πρὸς δὲ τὰ παραδειγματώδη] Non dubito quin auctor scripserit quod Victorius coniecit: πρὸς δὲ τὰ παραδείγματα καὶ τὰ παραδειγματώδη, ut τὰ δὲ τεκμήρια καὶ τεκμηριώδη ἐνθυμήματα.

7 ἢ καὶ τὰ πλείω ἢ πλεονάκις ἄλλως] Si vel unum exemplum contrarium attulimus, adversarii sententiam solvimus et necessariam non esse docuimus, quamvis ille plurima exempla in suam rem congesserit, unde locus scribendus et distinguendus: ἐάν τε γὰρ ἔχωμέν τι οὐχ οὕτω, λέλυται, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, εἰ καὶ πλείω ἢ πλεονάκις ἄλλως· ἐάν τε καὶ τὰ πλείω καὶ τὰ πλεονάκις οὕτω, μαχετεόν. A apud Victorium et Gaisf. ἢ κατὰ πλείω, Bekkerus inde ἢ καὶ πλείω enotavit. — Vulgo sic verba distinguuntur: . . ἔχωμέν τι, οὐχ οὕτω λέλυται . . τὰ πλεονάκις, οὕτω μαχετέον . . Absolute et breviter dictum est οὐχ οὕτω pro οὐχ οὕτως ἔχον. Vahlen supra ἔχωμεν (ἕν) τι. Dicit vero ἄλλως (aliter atque nos dicimus), ne οὕτω toties repetatur.

12 δῆλον δὲ καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν]

Analyt. prior. II, 27. Est enim in prima figura, de qua vid. Analyt. poster. I, 14, unde ex A et vet. transl. ἀπόδειξις recepimus; non solum enim inde συλλογισμός, sed ἀπόδειξις fit, si et propositiones (ὅτι ὑπάρχει) sunt verae et forma (ὅτι τεκμήριον) est recta. Ceteri libri ἀποδείξει praebent.

Cap. XXVI.

17 τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν οὐκ ἔστιν ἐνθυμήματος στοιχεῖον] Supra II, 24 inter φαινόμενα ἐνθυμήματα retulit; στοιχεῖον et τόπον idem esse, iam II, 22 monuit.

20 ἐνθυμήματα] Vocabulum male hic illatum et delendum.

26 ἄλλο τῶν κατασκευαστικῶν] Om. A, vet. tr., nec haec requiruntur; ex interpretatione illata sunt; ἐνθυμήματος εἶδος A apud Vict. et Gaisf. vet. tr. Morel., non ἐνθυμήματα εἶδος, quod ceteri exhibent.

27 ἀνταποδεικνύουσι δέ] Respondent verbis λύει μέν, unde reponendum ἀνταποδείκνυσι δέ, et ita DE, Aldus, Veneta. Multitudinis numerum primus ex libris tacite Morelius dedit, is vero articulo utroque loco inserto (nam priorem omnes servant libri) cum vet. tr. et Victorii libris p v: ἢ ὁ δείξας ἢ ὁ ἔνστασιν ἐνεγκών, ut iam duo qui confutent fingantur et iure sequatur pluralis numerus.

29 ὥστε αὕτη μὲν οὐκ ἂν εἴη ἡ διαφορά] Articulus ἡ locum non habet et delendus est; non legitur in Veneta.

34 ἐπεὶ δὲ δὴ τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λόγον] In quibusdam codicibus haec desunt et initio sequentis libri denuo apparent, quod in Aristotelis libris saepe invenitur; vid. Sylburg ad Organ. p. 318, 4. ad Physic. p. 108, 9. De part. animal. ad p. 50, 7. Zell ad Ethic. p. 421, sed δὴ contra auctoris nostri usum ex A additum est et codd. ceteri cum vet. transl. om. Verba ipsa apta esse videntur, ne prorsus importune appareant haec: λοιπὸν δὲ διελθεῖν περὶ λέξεως καὶ τάξεως, nusquam enim initio hanc tripartitam divisionem dederat; nunquam vero verba εἰρήσθω τοσαῦτα praemissa protasi, qualis hic apparet, apud Aristotelem leguntur, ut et

hic enim ex more suo scripsisse credam: *περὶ μὲν οὖν τῶν παραδειγμάτων*.

36 *καὶ ὅλως τῶν περὶ τὴν διάνοιαν*] Omnem argumentorum, *πίστεων*, tractationem, quam hucusque exposuit, quae est de inventione, intelligit; id et loci ex arte poetica ante rhetoricam conscripta docent, digni quos integros describamus, cap. 6: *τρίτον δὲ ἡ διάνοια. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λέγειν δύνασθαι τὰ ἐνόντα καὶ τὰ ἁρμόττοντα, ὅπερ ἐπὶ τῶν λόγων τῆς πολιτικῆς καὶ ῥητορικῆς ἔργον ἐστίν· οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολιτικῶς ἐποίουν λέγοντας, οἱ δὲ νῦν ῥητορικῶς. ἔστι δὲ ἦθος μὲν τὸ τοιοῦτον ὃ δηλοῖ τὴν προαίρεσιν ὁποία τις· διόπερ οὐκ ἔχουσιν ἦθος τῶν λόγων ἐν οἷς μηδ' ὅλως ἔστιν ὅ τι προαιρεῖται ἢ φεύγει ὁ λέγων. διάνοια δέ, ἐν οἷς ἀποδεικνύουσί τι ὡς ἔστιν ἢ ὡς οὐκ ἔστιν, ἢ καθόλου τι ἀποφαίνονται.* Cap. 19: *τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν διάνοιαν ἐν τοῖς περὶ ῥητορικῆς κείσθω· τοῦτο γὰρ ἴδιον μᾶλλον ἐκείνης τῆς μεθόδου. ἔστι δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ταῦτα, ὅσα ὑπὸ τοῦ λόγου δεῖ παρασκευασθῆναι. μέρη δὲ τούτων τό τε ἀποδεικνύναι καὶ τὸ λύειν καὶ τὸ πάθη παρασκευάζειν, οἷον ἔλεον ἢ φόβον ἢ ὀργὴν ἢ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ἔτι μέγεθος καὶ μικρότητα. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν δεῖ χρῆσθαι, ὅταν ἢ ἐλεεινὰ ἢ δεινὰ ἢ μεγάλα ἢ εἰκότα δέῃ παρασκευάζειν. πλὴν τοσοῦτον διαφέρει, ὅτι τὰ μὲν δεῖ φαίνεσθαι ἄνευ διδασκαλίας, τὰ δὲ ἐν τῷ λόγῳ ὑπὸ τοῦ λέγοντος παρασκευάζεσθαι καὶ παρὰ τὸν λόγον γίγνεσθαι. τί γὰρ ἂν εἴη τοῦ λέγοντος ἔργον, εἰ φανοῖτο ἡδέα καὶ μὴ διὰ τὸν λόγον;* Conf. comment. acad. p. 40.

2 *λοιπὸν δὲ διελθεῖν περὶ λέξεως καὶ τάξεως*] Hanc tripartitam rhetoricae divisionem auctor initio libri non tetigit; at non debebat id quod omnes rhetores ex rei natura, ut par est, religiose observant, negligere, ne quis haec legens Aristotelem sine causa, quae necessaria esse non demonstraverit, exponere queratur; neque in his duobus libris quod elocutionem aut divisionem indicet, invenitur, nisi fort. huc referas verba II, 18: *τούτων δὲ διορισθέντων περί τε ἐνθυμημάτων κοινῇ πειραθῶμεν εἰπεῖν, εἴ τι ἔχομεν, καὶ περὶ παραδειγμάτων, ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέντες ἀποδῶμεν* pag. 1403 b

τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν. ubi vid. adnot. Neque inepte amicus Riccoboni ad II, 18 p. 239 coniecit, Aristotelis *τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν* fuisse illam *περὶ τῶν πίστεων*, quibus expositis finitum est quod proposuerat; neque quod Riccobonus l. l. sibi persuasit, in verbis I, 1: *περὶ δὲ αὐτῆς τῆς μεθόδου πειρώμεθα λέγειν πῶς τε καὶ ἐκ τίνων δυνησόμεθα τυγχάνειν τῶν προκειμένων*, illud *πῶς* elocutionem et dispositionem, *ἐκ τίνων* argumentationem significat. Exposita primaria rhetorices *περὶ τῶν πίστεων* parte, quam a ceteris rhetoribus neglectam aut negligenter tractatam omni cum cura et diligentia Aristotelem perscrutari voluisse principium libri primi demonstrat, alio tempore postea reliquas partes, elocutionem et dispositionem, ab aliis iam ante eum probabiliter absolutas, quo perfectam redderet artem oratoriam, addidisse videtur, quo factum est, ut de partibus initio nihil traditum legatur. Nam tertius liber, quem nostratium quidam et temere et inepte Aristotelis esse negant, si quis alius ingenuus philosophi nostri foetus est. V. Rose Pseud. p. 3 a discipulo tertium additum esse dicit, p. 137 iam de universa hac rhetorica ab Aristotele profecta dubitat; haec est nostrae aetatis ars critica.

LIBER TERTIUS.

Cap. I.

6 *Ἐπειδὴ τρία ἐστὶν*] Alii *ἐπειδὴ δέ*, scribendum *ἐπεὶ δὲ* ex Q, vid. finis praeced. libri; tres gravissimas oratoriae artis partes, inventionem, elocutionem, dispositionem agnoscit, quartae pronuntiationis, *ὑποκρίσεως*, vim quidem intelligit, sed hic omittit. Aristides II p. 128 Dind.: *ἔστι μὲν δήπου ῥητορεύειν τὸ τὰ δέοντα ἐξευρεῖν καὶ τάξαι καὶ τὰ πρέποντα ἀποδοῦναι μετὰ κόσμου καὶ δυνάμεως.* Cicero in orat. 14, 43: *Quoniam tria videnda sunt oratori, quid dicat, quo quidque loco et quomodo, dicendum omnino est, quid sit optimum in singulis, sed aliquanto secus atque in tradenda arte dici solet.* — Sunt qui hunc tertium librum Aristotelis non esse censeant, quos ut huius viri ingenium eiusque dicendi rationem melius cognoscant, admonemus, conf. Sauppe Dionysios u. Aristoteles p. 73. Ueber die Epitaphia p. 221 seq.

7 *δεύτερον δὲ περὶ τὴν λέξιν*] Aegre articulo caremus, ut infra: *καὶ ἔστι φύσεως τὸ ὑποκριτικὸν εἶναι καὶ ἀτεχνότερον, περὶ δὲ τὴν λέξιν ἔντεχνον.*

10 *καὶ διὰ τί τοσαῦτα μόνα*] Hanc causam supra I, 2 frustra quaeres; necessario enim non plura esse non docuit, quemadmodum v. c. ex temporum rationibus tria tantum genera esse demonstravit.

15 *περὶ δὲ τῆς λέξεως ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν*] Arcte cohaerent cum verbis v. 9: *περὶ μὲν τῶν πίστεων εἴρηται.* Quod sequitur *ἃ δεῖ λέγειν . . ὡς δεῖ εἰπεῖν*, iam Plato Rep. III, 392 (119) *λόγον*, inventionem, dixit *ἃ λεκτέον*, elocutionem vero, *λέξιν*, appellavit *ὡς λεκτέον*. Isocr. Phil. 4.

18 τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐζητήθη κατὰ φύσιν, ὅπερ πέφυκε πρῶτον] Vid. ad. II, 22.

21 ὃ δύναμιν μὲν ἔχει μεγίστην] Lepida sunt quae Stephanus p. 300 tradit: ὡς ἐκ τῶν περὶ Αἰσχίνην καὶ Δημοσθένην δεδήλωται. ἐτραγῴδησε μὲν γὰρ παρὰ Φίλιππον ἰὼν Αἰσχίνης καὶ καλῶς ὑπεκρίθη καὶ νενίκηκε καὶ ἐστεφάνωται, ὁ δὲ Δημοσθένης μὴ ἔχων εἰς τὴν ὑπόκρισιν ἡττήθη· κἀντεῦθεν αὐτοῖς ἡ διαμάχη συνέπεσεν. Haec ficta ex iis, quae Aeschines de legatis ad Philippum causam Atheniensium agentibus narrat.

22 τὰ περὶ τὴν ὑπόκρισιν] Reizius, Buhle τό, quod praecedens relativum ὃ flagitat. Pronuntiationis praecepta vid. ap. Auct. ad Herenn. III, 11—15. Cicer. de orat. III, 56 seqq. Quint. XI, 3.

22 καὶ γὰρ εἰς τὴν τραγικὴν καὶ ῥαψῳδίαν ὀψὲ παρῆλθεν] Infra ὀψὲ προῆλθεν, utrumque verum; magis offendunt verba καὶ ῥαψῳδίαν; non enim additur καὶ ἔπη, praeterea ῥαψῳδία non est epica poesis, ut τραγικὴ tragica ars, sed ipsa ὑπόκρισις carminum, quo fit ut ὑπόκρισις et ῥαψῳδία saepe coniungantur. Itaque vide ne male sint haec inculcata; sic demum v. 24 τὰς τραγῳδίας recte positum legitur. Livius VII, 2 de Livio Andronico: *idem scilicet id quod tum omnes erant, suorum carminum actor*. Plut. Solon. p. 95 C: ἐθεάσατο τὸν Θέσπιν αὐτὸν ὑποκρινόμενον, ὥσπερ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς.

24 αὐτοὶ] αὐτοῖς A et vet. transl., quod recte emendatum est.

27 Γλαύκων ὁ Τήιος] Menagius ad Diog. VIII, 52, Wolf. Prolegg. p. CLXII, Schneider ad Xen. Sympos. III, 6. Poet. c. 25 p. 1461 b, 1.

29 καὶ πότε μέσῃ] Hoc tertium πότε om. ADQZ cum vet. transl.

31 πρὸς ἕκαστον] ἕκαστα A vet. transl.

31 περὶ ὧν σκοποῦσιν] περὶ ἃ A, schol. fol. 50 b, 14, vet. transl. *circa quae*, quidni simplicius ἃ σκοποῦσιν?

32 τὰ μὲν οὖν ἆθλα σχεδὸν ἐκ τῶν ἀγώνων οὗτοι λαμβάνουσι] Cicero de orat. III, 56, 213: *actio inquam in*

dicendo una dominatur; sine hac summus orator esse in numero nullo potest; mediocris hac instructus summos saepe superare, et quae plura ibi de hac re disputantur. Plut. X orat. vit. p. 848 de Demosthene: *παραφθαρεὶς δὲ τὴν φωνὴν ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ θορυβηθείς, τοὺς ὑποκριτὰς ἔφη δεῖν κρίνειν ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης*, ubi vid. Westerm. p. 81. Theophrastus scripsit *περὶ ὑποκρίσεως ᾱ*. Diog. Laert. V, 48.

34 *ἐκεῖ μεῖζον δύνανται νῦν τῶν ποιητῶν οἱ ὑποκριταί*] Inde confirmare licet Poetic. cap. 9 p. 1451 b, 37: *διὰ τοὺς ὑποκριτάς*, ubi alii *κριτάς*.

35 *διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν πολιτειῶν*] Haec intelligit infra: *ἀλλ' ὅμως μέγα δύναται καθάπερ εἴρηται διὰ τὴν τοῦ ἀκροατοῦ μοχθηρίαν*, quae ipsa scribendum esse *πολιτῶν* aperte docent. Hoc exstat in schol. fol. 50 b, 30 sed invito auctore, cuius verba eum *πολιτειῶν* interpretari docent.

1 *φορτικὸν*] Schol.: *φορτικὸν δὲ νομίζεται τοῖς σοφοῖς, ἐπεὶ καὶ ὁ Πλάτων ἀπεδίωκε τῆς αὐτοῦ διατριβῆς τὸν Δημοσθένην ὡς θηρολέξην.* pag. 1404

3 *οὐκ ὀρθῶς*] *ὡς* inserit Chandler p. 9, quod opus non est nec grammatica flagitat; particula ex contrario membro huc referenda.

8 *τὸ μὲν οὖν τῆς λέξεως ὅμως ἔχει τι μικρόν*] Vocabulum *ὅμως* non optime repetitum videtur et deest in vet. transl. aliisque libris; tamen verum et necessarium est. Quod enim dixerat: *τἄλλα ἔξω τοῦ ἀποδεῖξαι περίεργά ἐστιν*, id nunc quodammodo restringit elocutionemque ceteris cupediis orationis praestare dicit, quamvis quantum vulgo putant, haec quoque non valeat.

13 *ἐκείνη μὲν οὖν ὅταν ἔλθῃ*] Pronuntiatio in rhetorica, *ὑπόκρισις*, si exculta erit, et eius ars exstiterit, idem efficiet quod in tragoedia *ἡ ὑποκριτική*, in qua *μεῖζον δύνανται νῦν τῶν ποιητῶν οἱ ὑποκριταί*, sed parum adhuc profecerunt, ut Thrasymachus, de quo Quintil. III, 3: *nec audiendi quidam, quorum est Albutius, qui tris modo primas esse partes volunt, quia memoria atque actio natura, non arte contingant, licet Thrasymachus quoque idem de actione crediderit.* Ergo is sophista ipse qui primus eam aggressus est,

eadem ratione motus quam Aristoteles affert, hanc partem arte non comprehendendam esse putavit.

15 *Θρασύμαχος ἐν τοῖς ἐλέοις*] Conf. *τεχνῶν συναγωγὴ* p. 93 seqq. Kayser ad Philostr. vit. soph. p. 214.

19 *οἱ γὰρ γραφόμενοι λόγοι μεῖζον ἰσχύουσι διὰ τὴν λέξιν ἢ διὰ τὴν διάνοιαν*] Ut Isocratis orationes, vid. Alcidamantis oratio *περὶ τῶν τοὺς γραπτοὺς λόγους γραφόντων*, quae adversus Isocratem scripta videtur. Conf. Isocr. Phil. § 25—29, ubi et *ὑποκρίσεως* est mentio eiusque vis.

24 *ἐπεὶ δ' οἱ ποιηταὶ λέγοντες εὐήθη διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν*] Conf. III, 12. Isocrat. Euag. § 10: *πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων καὶ ῥυθμῶν ἅπαντα ποιοῦσιν, οἱ δ' οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν, ἃ τοσαύτην ἔχει χάριν ὥστ', ἂν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχῃ κακῶς, ὅμως αὐταῖς ταῖς εὐρυθμίαις καὶ ταῖς συμμετρίαις ψυχαγωγοῦσι τοὺς ἀκούοντας. γνοίη δ' ἄν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν· ἢν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπῃ, τὸ δὲ μέτρον διαλύσῃ, φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης ἧς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν.* Plat. Gorg. p. 119 seqq. (501). Strabo I, 2 p. 27 Tauchn.: *ὡς δ' εἰπεῖν ὁ πεζὸς λόγος ὅ γε κατεσκευασμένος μίμημα τοῦ ποιητικοῦ ἐστι. πρώτιστα γὰρ ἡ ποιητικὴ κατασκευὴ παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον καὶ εὐδοκίμησεν, εἶτα ἐκείνην μιμούμενοι, λύσαντες τὸ μέτρον, τἄλλα δὲ φυλάξαντες τὰ ποιητικὰ συνέγραψαν οἱ περὶ Κάδμον καὶ Φερεκύδην καὶ Ἑκαταῖον, εἶτα οἱ ὕστερον ἀφαιροῦντες ἀεί τι τῶν τοιούτων εἰς τὸ νῦν εἶδος κατήγαγον ὡς ἂν ἀπὸ ὕψους τινός.* Dionysius Halic. in Rhet. Gr. V, 446: *ἔτι γε μὴν ἐν τῷ περὶ μιμήσεως ὁ αὐτός φησιν ὅτι Γοργίας μὲν τὴν ποιητικὴν ἑρμηνείαν μετήνεγκεν εἰς λόγους πολιτικούς, οὐκ ἀξιῶν ὅμοιον τὸν ῥήτορα τοῖς ἰδιώταις εἶναι, Λυσίας δὲ τοὐναντίον ἐποίησε· τὴν γὰρ φανερὰν ἅπασι καὶ τετριμμένην λέξιν ἐζήλωσεν κτλ.* De Gorgia vid. *συναγωγὴ τεχνῶν* p. 69. Fossius p. 52.

24 *λέγοντες εὐήθη*] Schol. fol. 51 b, 5: *τινὰ ἔχουσιν ἀήθη, ἤτοι λέξεις ἀήθεις καὶ παραξένους . . τινὰ δὲ τῶν βιβλίων ἔχουσιν εὐήθη.* Ex nostris libris solus Victorii p

ἀήθη exhibet, quae varietas ex schol. in marg. Venetae adnotata est.

25 *τήνδε τὴν δόξαν*] *τὴν* om. A, recte, si *τήνδε* cum verbis *διὰ τὴν λέξιν* coniungitur; quae aut qualis enim haec *δόξα* sit, non dictum est; potius *τήνδε* delendum, quam *τὴν* addendum erat; sed probum est *τὴν δόξαν*, et in A *τὴν δὲ δόξαν* scriptum est.

31 *ἐκ τῶν τετραμέτρων εἰς τὸ ἰαμβεῖον μετέβησαν*] De poet. cap. 4: *τό τε μέτρον ἐκ τετραμέτρου ἰαμβεῖον ἐγένετο· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον τετραμέτρῳ ἐχρῶντο διὰ τὸ σατυρικὴν καὶ ὀρχηστικωτέραν εἶναι τὴν ποίησιν, λέξεως δὲ γενομένης αὐτὴ ἡ φύσις τὸ οἰκεῖον μέτρον εὗρεν. μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ ἰαμβεῖόν ἐστιν. σημεῖον δὲ τούτου· πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, ἑξάμετρα δὲ ὀλιγάκις καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας.* Cap. 24: *τὸ δὲ ἰαμβεῖον καὶ τετράμετρον κινητικὰ τὸ μὲν ὀρχηστικόν, τὸ δὲ πρακτικόν*, quod Horatius dicit *et natum rebus agendis.* Bentl. Opusc. p. 258 Lips.

33 *οὕτω καὶ τῶν ὀνομάτων ἀφείκασιν*] Ut Aeschyli grandiloquam orationem missam fecit Euripides, vid. cap. seq. At quis scabram repetiti verbi *ἀφείκασιν* orationem feret? Prius iam Twiningius in versione poeticae p. 471 delendum esse censuit; sic redde integrum locum: *οὕτω καὶ τῶν ὀνομάτων ὅσα παρὰ τὴν διάλεκτόν ἐστιν, οἷς οἱ πρότερον ἐκόσμουν . . ἀφείκασιν.* Non dicitur *οἱ πρῶτον*, sed *οἱ πρῶτοι*, saepissimeque confusum *πρῶτον* et *πρότερον*. Particula *δ'* quidem servari potest, at tum non primaria est res quae esse debet, sed tantummodo additamentum verborum *ὅσα . . . ἐστιν.* — Secutus est Bekker[3] omisso altero *ἀφείκασιν.*

39 *εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς*] De poetica cap. 20—22.

Cap. II.

1 *καὶ ὡρίσθω λέξεως ἀρετὴ σαφῆ εἶναι*] De poet. cap. pag. 1404 b
22: *λέξεως δὲ ἀρετὴ σαφῆ καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι· σαφεστάτη μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἀλλὰ*

ταπεινή. Et in hac re posteriores rhetores alios, non Aristotelem secuti sunt; plerique *ἑρμηνείας δὲ ἀρεταὶ τέσσαρες, ἑλληνισμός, σαφήνεια, συντομία, πιθανότης*, vid. Rhetor. Gr. VI, 36. VII, 16. Schol. Theon. I, 260; Georgius Pletho VI, 587: *αἱ δὲ τῆς ἑρμηνείας τοῦ λόγου τέσσαρες ἀρεταί, μᾶλλον δὲ τοῦ διδασκαλικοῦ καὶ ἱστορικοῦ καθεστήκασιν αἵδε, σαφήνεια, συντομία, πιθανότης μεγαλοπρέπεια, ὡς Ἰσοκράτει καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, Διονυσίῳ, Φιλοστράτῳ, Ἰαμβλίχῳ καὶ πᾶσι παλαιοῖς καὶ τοῖς σοφωτέροις τῶν νέων δοκεῖ καὶ τῷ Ἑρμογένει ἐν ταῖς ἰδέαις· ὁ τῶν ὀνομάτων γὰρ ἑλληνισμὸς νεωτερικόν ἐστιν.* Cui magno promissori hiatu fidem ne multam tribuas, neque enim eorum quos laudat, scripta evolvit, et ne dicam Aristotelem infra cap. 5 *ἑλληνισμὸν* referre, auctor ad Herenn. IV, 12, 17 elocutionem tres res in se habere dicit, elegantiam, compositionem, dignitatem, e quibus elegantia in latinitatem et explanationem, quod Graeci *ἑλληνισμὸν καὶ σαφήνειαν* appellant, distribuitur. Itaque *ἑλληνισμὸς* non *νεωτερικὸν* est; si quid verum est in Plethonis verbis, ex Isocratis doctrina illa esse accepta videantur, quamvis in his magis narrationis, *διηγήσεως*, virtutes quam elocutionis appareant (v. c. Theon progym. 4, 6: *ἀρεταὶ δὲ διηγήσεως τρεῖς σαφήνεια, συντομία, πιθανότης.*), neque Isocratem easdem huius addito hellenismo quas illius constituisse credere liceat.

2 *ὅτι ὁ λόγος ἐὰν μὴ δηλοῖ, οὐ ποιήσει*] *ὡς ἐὰν* A. *oratio quaecunque non manifestat* vet. tr., an interpres invenit *ὅς ἄν*? Sed fortasse etiam hic istud *ὅτι . . ὡς* defendi potest; frequens enim et apud alios et inprimis in nostro auctore pluribus interpositis repetitum *ὅτι* vel *ὅτι . . ὡς*, vid. quae congessi ad Polit. III, 13 p. 1283 b, 16, nostro non dissimile est Analyt. p. 62, 19: *οὔτ' ἔνδοξον ὡς εἰ θάτερον ψεῦδος, ὅτι θάτερον ἀληθές.*

3 *μήτε ταπεινὴν μήτε ὑπὲρ τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πρέπουσαν*] Conf. cap. 9. Idem est quod auctori ad Herenn. IV, 12 seq. *dignitas*, Hermogeni de ideis I, 5 p. 217 *ἀξίωμα*. Nescio an Quintil. *ornatum* reddat VIII, 3, 5. atque ea quae deinde exponuntur, intelligat: *recteque Cicero his ipsis ad Brutum verbis quadam in epistola scribit: nam eloquentiam,*

quae admirationem non habet, nullam iudico. Aristoteles quoque eandem petendam maxime putat, qui haud dubie *eundem petendum* scripsit; nam et quae sequuntur et quae praecedunt, ornatum tractant. Cic. orat. 57, 192.

5 *τῶν δ' ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σαφῆ μὲν ποιεῖ τὰ κύρια*] De poet. cap. 23: *σεμνὴ δὲ καὶ ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικὸν ἡ τοῖς ξενικοῖς κεχρημένη. ξενικὸν δὲ λέγω γλῶτταν καὶ μεταφορὰν καὶ ἐπέκτασιν καὶ πᾶν τὸ παρὰ τὸ κύριον.* Georgius Pletho Rhet. VI, 589: *ἡ σαφήνεια ἐκ μυριολεξιῶν καὶ σαφηνισμοῦ γίγνεται*, ubi Par. cod. *μυρίων λέξεων*, quod propius verum *κυρίων* accedit. Isocrat. Euag. § 9 sq. poetis concessum esse *καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταγμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις τὰ δὲ καινοῖς τὰ δὲ μεταφοραῖς, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς εἴδεσι διαποικῖλαι τὴν ποίησιν, τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἔξεστι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς μόνον καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι.* Quae minime vera ne ex animi sententia dicta credas, conf. Rhet. Gr. VII, 906.

8 *τὸ γὰρ ἐξαλλάξαι*] Id iam in marg. Venetae adnotatum est haud dubie ex schol. fol. 51 b, 41. Victorii liber p *ἐξαπαλάξαι*, ceteri omnes *ἐξαλαπάξαι*, vet. tr. *dissueta enim loqui. ἐξαλλάξαι* Victorio satis firmatum ex seq.: *ἐπὶ μεῖζον γὰρ ἐξαλλάττει τοῦ πρέποντος* et ex loco poet. supra allato, item Dionysii Lysia cap. 3: *ἀλλ' οἱ βουλόμενοι κόσμον τινὰ προσεῖναι τοῖς λόγοις, ἐξήλλαττον τὸν ἰδιώτην καὶ κατέφευγον ἐπὶ τὴν ποιητικὴν φράσιν*, ut Victorius scripsit pro vulg. *τοῖς ὅλοις ἐξήλλαττον ἰδιώτην*.

9 *ὥσπερ γὰρ*] *ὅπερ γὰρ* Isingr.

12 *ἐπὶ μὲν οὖν τῶν μέτρων*] Isocr. Euagor. § 8—11. Plat. de rep. X p. 477 (601), cuius locum vide cap. 4.

13 *πολλά τε ποιεῖ τοῦτο*] Vix *τε* locum suum tenet.

14 *ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσιν*] Ita libri omnes; ex Mureti emendatione Var. lect. VII, 8 Reizius et Buhlius *ἐλάττω εἰσὶν* (quidni *ἐστίν*?) dederunt, idemque Victorius in margine commentarii olim coniecerat; nunc est anacoluthon, quod ipsum deleto vocabulo *διὸ* v. 18 tollitur, sic

enim omnia optime cohaerent. Callicles in Platonis Gorgia p. 84 (485): *ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω ψελλιζόμενον καὶ παῖζον, χαίρω τε καὶ χαρίεν μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ· ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρόν τί μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι καὶ ἀνιᾷ μου τὰ ὦτα καί μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι· ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλιζομένου ἢ παίζοντα ὁρᾷ, καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἄνανδρον καὶ πληγῶν ἄξιον.* Cic. orat. cap. 21.

17 *ἢ περὶ λίαν μικρῶν*] Quis? alius certe praeter dictos; offendit etiam *λίαν* repetitum, quod solus A et vet. tr. servant. Mihi haec verba male addita esse videntur.

19 *καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως ἀλλὰ πεφυκότως*] Quod in Lysia oratore Dionysius admiratur, et Aristoteles ipse in Euripide poeta laudat, quae virtus omnes qui de hoc scripserunt, fugit. Vid. ad v. 24.

21 *διαβάλλονται*] Muretus Var. Lect. VII, 8 *διευλαβοῦνται*, quem verbi usus fefellit, quem Victorius docuit: male affecti animo sunt adversus istos.

21 *καθάπερ πρὸς τοὺς οἴνους*] Plut. Symp. IV p. 661 D: *διὸ φεύγουσι τὸν μεμιγμένον οἶνον οἱ πίνοντες, οἱ δὲ μιγνύοντες πειρῶνται λανθάνειν ὡς ἐπιβουλεύοντες.* Victorius.

22 *ἡ Θεοδώρου φωνή*] Aristot. polit. VII, 17. Plut. de glor. Athen. 10. Pausanias Attic. I, 37, 3.

24 *κλέπτεται δ' εὖ, ἐάν τις ἐκ τῆς εἰωθυίας διαλέκτου ἐκλέγων συντιθῇ, ὅπερ Εὐριπίδης ποιεῖ καὶ ὑπέδειξε πρῶτος*] Vid. supra a, 33. Locus de Euripide notatu dignus, hoc est quod Horatius dicit ad Pisones v. 47:

dixeris egregie, notum si callida verbum
reddiderit junctura novum.

et v. 240:

ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
speret idem, sudet multum, frustraque laboret
ausus idem; tantum series iuncturaque pollet,
tantum de medio sumtis accedit honoris.

27 *ὅσα τεθεώρηται ἐν τοῖς περὶ ποιήσεως*] Cap. 21:

ἅπαν δὲ ὄνομά ἐστιν ἢ κύριον ἢ γλῶττα ἢ μεταφορὰ ἢ κόσμος ἢ πεποιημένον ἢ ἐπεκτεταμένον ἢ ὑφῃρημένον ἢ ἐξηλλαγμένον, quae deinceps exponuntur. Ubique Aristoteles si libros de arte poetica laudat, dicit ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς, non ποιήσεως, ut hunc unum locum ad reliquorum normam refingere non dubitemus, vid. I, 11. III, 1. III, 18. Polit. VIII, 7 et hoc ipso capite bis.

30 ὅπου δέ, ὕστερον ἐροῦμεν] Cap. 3. 7.

32 τὸ δὲ κύριον καὶ τὸ οἰκεῖον καὶ μεταφορὰ μόναι χρήσιμαι] Notanda est rara attractio pro μόνα χρήσιμα. In Poetica τὸ οἰκεῖον, vocabulum aptum et quod rem recte significat, non notatum est, cap. 22: ἐν δὲ τοῖς ἰαμβείοις διὰ τὸ ὅτι μάλιστα λέξιν μιμεῖσθαι ταῦτα ἁρμόττει τῶν ὀνομάτων ὅσοις κἂν ἐν λόγοις τις χρήσαιτο· ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα τὸ κύριον καὶ μεταφορὰ καὶ κόσμος. Conf. Victorius ad poet. p. 221. Nescio quomodo τὸ οἰκεῖον differat ab eo, quod est κύριον, quocum et v. 35 et p. 1405 b, 12 apparet.

32 μόναι χρήσιμαι] A, ceteri μόναι χρήσιμοι, Winstanleius ad poet. p. 183 μόνα χρήσιμα. A paulo post v. 38 cum ceteris ὁμωνυμίαι χρήσιμοι. Conf. ad I, 1 p. 1355, 20.

38 τῶν δ' ὀνομάτων τῷ μὲν σοφιστῇ ὁμωνυμίαι χρήσιμοι] Homonyma sunt verba, quae plura et diversa significant, ut canis, aquila, synonyma, quae diversa eandem habent significationem. Sophist. elench. cap. 3, ubi plura ὁμωνυμίας sunt exempla. Rhet. Gr. VI, 39: ἡ σοφιστικὴ ὕλην μὲν ἔχει τὸ περὶ πάντων δοκεῖν πιθανῶς διαλέγεσθαι, εἶδος δὲ τὸ παλίμβολον καὶ ἄστατον, τέλος τὸν χρηματισμόν, ὄργανον τὴν ὁμωνυμίαν τῶν λέξεων καὶ τὰ παρακείμενα, εἶδος δὲ ἔχει καὶ τὸ μηδαμοῦ τοῖς αὐτοῖς ἐμμένειν, ubi παρειμένα, quae callide praetermittit, tacet, ex VII p. 10 reponendum. Latiore sensu ὁμωνυμίας vocabulum in Categor. principio de iis, quibus inter se diversis genus est commune, legitur: συνώνυμα δὲ λέγεται ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτὸς οἷον ζῷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς (conf. Top. VI, 10), ubi veteres interpretes diversum auctoris usum notarunt, et de illa priore Stoicis accepta significatione, quam Aristoteles hic tradit,

Simplicius p. 43 Brand.: *καὶ γὰρ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ποιητικῆς συνώνυμα εἶπεν εἶναι ὧν πλείω μὲν τὰ ὀνόματα, λόγος δὲ ὁ αὐτός, οἷα δή ἐστι τὰ πολυώνυμα τό τε λώπιον καὶ ἱμάτιον καὶ τὸ φᾶρος.* Tum ex Porphyrii commentariis: *ἔνθα δὲ περὶ τὰς πλείους φωνὰς ἡ σπουδὴ καὶ τὴν πολυειδῆ ἑκάστου ὀνομασίαν ὥσπερ ἐν τῷ περὶ ποιητικῆς καὶ τῷ τρίτῳ περὶ ῥητορικῆς, τοῦ ἑτέρου συνωνύμου δεόμεθα ὅπερ πολυώνυμον ὁ Σπεύσιππος ἐκάλει, καὶ οὐ καλῶς ὁ Βοηθὸς παραλελεῖφθαι τῷ Ἀριστοτέλει φησὶ τὰ παρὰ τοῖς νεωτέροις καλούμενα συνώνυμα καὶ τὰ τοιαῦτα πολυώνυμα συνώνυμα καλούμενα ἅπερ Σπεύσιππος ἐκάλει πολυώνυμα. οὐ γὰρ παραλέλειπται, ἀλλ' ἐν ἄλλαις πραγματείαις ἐν αἷς ἦν οἰκεῖος ὁ λόγος, παρείληπται.* Eundem nostrum locum intelligit Anonymus in Categ., quem A. Brandis primus edidit, p. 33, 28: *γνήσιον τὸ παρὸν σύγγραμμα Ἀριστοτέλους, ἀλλ' οὐ νόθον, εἰ μὲν ταῖς Κατηγορίαις ὁμώνυμα καὶ συνώνυμα παραδίδοται μόνα, ἐν δὲ ταῖς Ῥητορικαῖς τέχναις καὶ πολυώνυμα καὶ ἑτερώνυμα.* cuius auctor hoc dicere videtur: non spurius est, ut quidam coniecerunt (vid. Brandis Ueber die Reihenfolge der Arist. Bücher des Organon p. 23), categoriarum liber, quod *συνώνυμα* non, ut in Rhetoricis, *πολυώνυμα* significat; fort.: *εἰ καὶ ἐν ταῖς Κατηγορίαις.*

pag. 1405 1 *λέγω δὲ κύριά τε καὶ συνώνυμα*] Synonyma ne sint nova et inusitata. Bernays Mus. Rhen. VIII, 585: *τῶν δὲ ῥημάτων τῷ μὲν .. συνωνυμίαι, λόγῳ δὲ κύρια* sine causa.

3 *τί μὲν οὖν τούτων ἕκαστόν ἐστι καὶ πόσα εἴδη μεταφορᾶς*] Intelligo quae supra dicta sunt, *γλῶττα, διπλᾶ, πεποιημένον, κύριον, μεταφορὰ* in poetica cap. 21 explicita, non *ὁμωνυμίας* et *συνωνυμίας*, de quibus posterioribus Aristotelem in libris de arte poetica dixisse, Porphyrii et inde Simplicii verba supra descripta evincunt; nisi disertum et horum et novum quod nuperrime accessit testimonium deterreat, facile id dubites et ex h. l. Porphyrium coniectura assecutum esse coniicias; nam in poetic. cap. 21—22, ubi de hac re erat disputandum, nil exstat et si vera sunt, quae Porphyrius et Simplicius tradunt, ibi sub finem plura excidisse putandum

est. Quatuor species translationis enumeravit ibi: *μεταφορὰ δ' ἐστὶν ὀνόματος ἀλλοτρίου ἐπιφορὰ ἢ ἀπὸ τοῦ γένους ἐπὶ εἶδος ἢ ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐπὶ γένος ἢ ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐπὶ εἶδος ἢ κατὰ τὸ ἀνάλογον*. Animadvertenda est dicendi ratio vix sana: *ὅτι τοῦτο πλεῖστον δύναται, αἱ μεταφοραὶ* pro *ὅτι τούτων πλεῖστον δύνανται αἱ μεταφοραί*, nam hoc vult, de poet. 22: *ἔστι δὲ μέγα μὲν τὸ ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων πρεπόντως χρῆσθαι καὶ διπλοῖς ὀνόμασι καὶ γλώτταις, πολὺ δὲ μέγιστον τὸ μεταφορικὸν εἶναι*. Quare etiam *μεταφορᾶς* male insertum putes, et *πόσα εἴδη* intelligas supra v. 26 dicta, non translationis, sed nominum; ad eum locum enim nunc revertit. At in poetica *πόσα εἴδη μεταφορᾶς*, non vero species horum nominum enumerantur, ut callidius Bekker[3] coniecturas meas sequeretur. Sufficit cum Vatero *αἱ μεταφοραὶ* deleri.

6 *τοσοῦτον*] *οὕτω* A (quod Bekkerum fugit) Q, unde iam Victorius *τοσούτῳ* restituit.

9 *καὶ λαβεῖν οὐκ ἔστιν αὐτὴν παρ' ἄλλου*] De poet. 22 de metaphora: *μόνον γὰρ τοῦτο οὔτε παρ' ἄλλου ἔστι λαβεῖν εὐφυΐας τε σημεῖόν ἐστι· τὸ γὰρ εὖ μεταφέρειν τὸ τὸ ὅμοιον θεωρεῖν ἐστίν*.

10 *δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐπίθετα καὶ τὰς μεταφορὰς ἁρμοττούσας λέγειν*] Prius de metaphoris loquitur, sub finem transit ad epitheta: *καὶ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις ἐστὶ μὲν κτλ.* De metaphora conf. Demetrius § 78—89. Omnino verba *καὶ τὰ ἐπίθετα* hic in expositione translationis melius abessent.

12 *διὰ τὸ παρ' ἄλληλα τὰ ἐναντία μάλιστα φαίνεσθαι*] III, 9: *ἡδεῖα δ' ἐστὶν ἡ τοιαύτη λέξις, ὅτι τἀναντία γνωριμώτατα καὶ παρ' ἄλληλα μᾶλλον γνώριμα*. De coelo II, 6 fine: *εὐαισθητότερα γὰρ τὰ παρ' ἄλληλα τιθέμενα*. Anaxim. Rhet. 3. Demosth. *περὶ παραπρ.* p. 393 § 166—173, quae ipse fecerit, illustrat, tum § 174 opponit adversarium: *φέρε δὴ τί τούτῳ πέπρακται παρὰ ταῦτα καὶ τί τῷ Φιλοκράτει, θεάσασθε, παρ' ἄλληλα γὰρ ἔσται φανερώτερα*.

14 Non male quod corruptum in A exstat, emendatum est in ceteris: *νέῳ φοινικίς, οὕτω γέροντί τι*. Recentiores *γέροντι τί* scripserunt.

15 *τῶν βελτιόνων*] *τοῦ βελτίονος* A, ut b, 23., idque recepimus.

20 *Ἰφικράτης Καλλίαν*] Xenoph. Hellen. VI, 3, 3: *Καλλίας ὁ δᾳδοῦχος.*

23 *καὶ ὁ μὲν διονυσοκόλακας, αὐτοὶ δ' αὐτοὺς τεχνίτας καλοῦσιν*] Histriones dixit qui vulgo *οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τεχνῖται* dicebantur. Problem. XXX, 10 *οἱ Διονυσιακοὶ τεχνῖται.* Philostrat. vit. sophist. p. 596 ibiq. Vales. p. 360 Kayser. Gellius XX, 4. Incertus est qui primus *διονυσοκόλακας* dixerit; mox in proverbium transiit, Athen. XII, 538 f. (unde et *οἱ μέν*, quod praeter A et vet. transl. reliqui libri habent, verum est,) acute ad Dionysii adulatores translatum, ab Epicuro ad Platonem, Diogen. X, 8., ab aliis ad sodales Dionysii, Athen. X, 435 e.

30 *κώπας ἀνάσσειν καὶ ἀποβὰς εἰς Μυσίαν*] Schol. gr.: *καὶ τὸ ἀποβὰς εἰς Μυσίαν ἐτραυματίσθη πολεμίῳ βραχίονι, τὸ ἀποβὰς μεταφορικὴ ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ βελτίονος καταληφθεῖσα, τὸ γὰρ ἀποβὰς ἐπὶ στόλου λέγεται, οὗτος δὲ ἐξελάβετο ἐπὶ ἑνὸς ἀνθρώπου.* Iure Victorius hanc alteram metaphoram negavit et unum esse locum illud *ἀνάσσειν* solum explicitum probat; alterum versum ex vetustis in Aristotelem commentariis sumsisse videtur, vid. Fragm. Eurip. p. 344, ubi *κώπης ἀνάσσει* scribunt. Fort.:

κώπης ἀνάσσων κἀποβὰς εἰς Μυσίαν
ἐτραυματίσθη πολεμίῳ βραχίονι.

Frequens est haec metaphora v. c. Cyclop. 86. Helen. 1045. conf. Wolfius ap. Vaterum p. 213. Pflugk ad Eurip. Helen. v. 1039. Welcker gr. Tragoed. p. 482. *κώπης ἄναξ* Aeschyl. Pers. 378. Participium postea invenimus apud Stephanum p. 302. 304: *διὰ τὸν Ἀχιλλέα λέγει τὸ κώπης ἀνάσσων ἦλθεν . . ἔστι δὲ καὶ τὸ ἀποβὰς εἰς Μυσίαν ἀπρεπές. ἀνώτερον εἴρηται τοῦτο περὶ τοῦ Ἀχιλλέως, ἀπρεπὲς δέ ἐστι διὰ τὸ τὴν ἀπόβασιν γίνεσθαι τότε, ὅταν τις ἀπὸ τῆς νεὼς πρῶτον ἐκβὰς πατήσῃ τηνικαῦτα εἰς τὸν αἰγιαλόν, ἡ δὲ Μυσία πορρωτάτω τῆς θαλάσσης ἐστίν.*

33 *κραυγὴν Καλλιόπης*] Conf. Osann Beiträge zur gr. Litteraturgesch. I, 88.

37 *οἷον ἐν τῷ αἰνίγματι τῷ εὐδοκιμοῦντι*] Cleobulinae

sive Eumetidos est, secundum Plut. conviv. sept. sapient. cap. 10 p. 154 B ibique Wyttenb. Hexameter versus in Arist. poet. 22. Demetrio *περὶ ἑρμηνείας* § 102 (item Ioh. Sicel. Rhet. VI, 200. VII, 949, qui non *ἄνδρ'* *εἶδον*, sed *εἶδον ἐγὼ* exhibent); integrum aenigma ap. Athenaeum X, 76 p. 452 b: *πολλοὶ δὲ γρίφων καὶ τοιοῦτοί τινές εἰσιν οἷον*

ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα
οὕτω συγκόλλως ὥστε σύναιμα ποιεῖν.

τοῦτο δὲ σημαίνει σικύας προσβολήν. Sed omnes auctorum, quos enumeravimus, libri scripti et veteres excusi *πυρίχαλκον* coniunctim dant, quod editores distinxerunt; Sicel. Ioh. l. l.: *ἀνθ' ὅτου δὲ πυρίχαλκον τὴν σικύαν ὁ τοῦ γρίφου ποιητὴς ἐκάλεσεν, αὐτὸς ἂν εἰδείη, ἐπεὶ οὔτε ἐγὼ οἶδα οὔτε τὸν εἰδότα ἤκουσα. νομίζω δὲ ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ χαλκείῳ σκεύει εἰς τὰς σικύας ἐχρῶντο, τοῦτο δὲ διὰ πυρὸς σκευάζεται, διὰ τοῦτο εἶπε ταύτην πυρίχαλκον, ἢ διὰ τὸ πυροειδεῖς εἶναί τινας τῶν χαλκῶν.* In Aristotele primus Victorius ex coniectura *πυρὶ χαλκὸν* restituit. Conf. Bergk Comment. de reliquiis comoediae p. 112.

5 *μεταφοραὶ γὰρ αἰνίττονται*] Metaphorae vim aenig- pag. 1405 b matis habent, id multum praestat Victorii coniecturae *μεταφορᾷ*. Conf. Wolfius ap. Vaterum p. 213.

6 *κάλλος δὲ ὀνόματος*] Aristotelem secutus est Theophrastus apud Demetrium § 173—175., cui hic auctoris locus non negligendus erat: *ποιεῖ δὲ εὔχαριν τὴν ἑρμήνειαν καὶ τὰ λεγόμενα καλὰ ὀνόματα. ὡρίσατο δ' αὐτὰ Θεόφραστος οὕτως· κάλλος ὀνόματός ἐστι τὸ πρὸς τὴν ἀκοὴν ἢ πρὸς τὴν ὄψιν ἡδὺ ἢ τὸ τῇ διανοίᾳ ἔντιμον. πρὸς μὲν τὴν ὄψιν ἡδέα τὰ τοιαῦτα ῥοδόχροον, ἀνθοφόρου χρόας. ὅσα γὰρ ὁρᾶται ἡδέως, ταῦτα καὶ λεγόμενα καλά ἐστι. πρὸς δὲ τὴν ἀκοὴν Καλλίστρατος, Ἄννων. ἥ τε γὰρ τῶν λάμβδα σύγκρουσις ἠχῶδές τι ἔχει καὶ ἡ τῶν νῦ γραμμάτων, καὶ ὅλως τὸ νῦ δι' εὐφωνίαν ἐφέλκονται οἱ Ἀττικοὶ Δημοσθένην λέγοντες καὶ Σωκράτην. τῇ διανοίᾳ δὲ ἔντιμα τὰ τοιαῦτά ἐστιν οἷον τὸ ἀρχαῖοι ἀντὶ τοῦ παλαιοὶ ἐντιμότερον· οἱ γὰρ ἀρχαῖοι ἄνδρες ἐντιμότεροι.*

9 *οὐ γὰρ ὡς ἔφη Βρύσων οὐθένα αἰσχρολογεῖν*] Bry-

sonis tetragonismi mentio fit Sophist. elench. cap. 11. Analyt. post. I, 9. Eius sententiam, quam Aristoteles tradit, Stoici secuti sunt, vid. Cicero epist. ad Fam. IX, 22. Schneider ad hist. animal. tom. III p. 427. Quintil. VIII, 3, 39. Schweighaeuser ad Athen. XI, 108 p. 328. — ὡς om. A, quod abesse nequit, multo facilius probaveris quod deinde in eo legitur: *τόδε ἀντὶ τοῦδε εἰπεῖν*, non *ἀντὶ τοῦ τόδε*, de quibus verbis haec apud graec. schol. exstant: *ὁ Βρύσων ἔλεγεν μηδένα αἰσχρολογεῖν καὶ καλῶς λέγειν, εἴπερ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν τοῦδε εἴπῃ τόδε· ταὐτὸν γὰρ σημαίνειν, εἰ καὶ τὸ τόδε καὶ τὸ τοῦδε ἔλεγε, καὶ οὕτως μὲν εὕρηται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τὸ εἴπερ τὸ αὐτὸ σημαίνει τοῦδε ἀντὶ τοῦ τόδε εἰπεῖν· σφάλμα δέ ἐστι γραφικὸν τὸ εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ τοῦδε· ἔδει γὰρ εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ τόδε. καὶ ὅσα τῶν ἀντιγράφων εἰσὶ παλαιά, οὕτως εὕρηται ἔχοντα, εἴπερ τὸ αὐτὸ σημαίνει τόδε ἀντὶ τοῦ τοῦδε εἰπεῖν.* Vix aliud quam quod in A exstat, voluit tradere.

15 *ἄμφω μὲν γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν*] Ambo vocabula honestum et turpe significant, at non quatenus est honestum aut turpe, sed alterum quatenus est honestum, ut est liberis dare operam, alterum quatenus est turpe, ut stuprum facere, aut utrumque turpe significat, sed alterum magis, alterum minus. Conf. Ethic. Nic. IV, 14: *καὶ ἡ τοῦ ἐλευθερίου παιδιὰ διαφέρει τῆς τοῦ ἀνδραποδώδους καὶ αὖ τοῦ πεπαιδευμένου καὶ ἀπαιδεύτου. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τῶν παλαιῶν καὶ τῶν καινῶν· τοῖς μὲν γὰρ ἦν γελοῖον ἡ αἰσχρολογία, τοῖς δὲ μᾶλλον ἡ ὑπόνοια· διαφέρει δ' οὐ μικρὸν ταῦτα πρὸς εὐσχημοσύνην.* — A *τὸ καλὸν ἢ τὸ*

21 *καὶ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις*] Ut metaphora ab honesta re et a turpi fieri potest, ita et *ἐπίθετα*; sequens exemplum ex Euripidis Oreste sumptum v. 1603 P:

ΜΕ. ὁ μητροφόντης ἐπὶ φόνῳ πράσσει φόνον.
ΟΡ. ὁ πατρὸς ἀμύντωρ, ὃν σὺ προὔδωκας θανεῖν.

24 *καὶ ὁ Σιμωνίδης*] p. 24 ed. Schneid. nr. XVII. Bentleius Opusc. p. 237. Heraclides Ponticus Pol. 25: *Ἀναξίλας νικήσας Ὀλύμπια ἡμιόνοις εἱστίασε τοὺς Ἕλληνας καί τις αὐτὸν ἐπέσκωψεν εἰπών· οὗτος τί ἂν ἐποίει νικήσας ἵπ-*

ποις; ἐποίησε δὲ καὶ ἐπινίκιον Σιμωνίδης· χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων.

28 ἔτι τὸ αὐτὸ ὑποκορίζεσθαι] Unde haec verba dependent? non ad translationes ut ea quae praecedunt pertinent. Ut epithetis rem maiorem vel minorem reddere licet, sic verba ipsa extenuari possunt. Sana esse τὸ αὐτὸ spondere non ausim.

30 Ἀριστοφάνης] Incert. rhetor in Notices tom. XIV, 195: μείωσις δὲ ὅταν σμικρύνων τι λέγῃς ὡς Ἀριστοφάνης οἷον τριηρίτη, βοϊδάριον, κυναρίδιον. Vid. fragg. p. 982 Bergk. Demosth. p. 818 § 15 χρυσίδιον. p. 1283: ἐν γραμματειδίῳ δυοῖν χαλκοῖν ἐωνημένῳ καὶ βιβλιδίῳ μικρῷ et p. 1268. Isocr. Trap. § 34. ἀρχιδίοις de cor. § 261. Philipp. § 145: ἐν μικροῖς πολιχνίοις καὶ νησυδρίοις. Panath. 70. 89. Isocrates adv. sophistas § 4: ἀργυρίδιον καὶ χρυσίδιον τὸν πλοῦτον ἀποκαλοῦντες. § 20: τοιαῦτα λογίδια διεξιόντες. Isaeus II, 9: χρυσίδια. II, 35: οἰκίδιον, alia multa, de quibus vid. Commentatio de diminutivorum in ιδιον apud Atticos usu; scripsit Ianson in Archiv. V, 3 p. 385—412.

33 καὶ νοσημάτιον] Notandum, in hoc postremo exemplo primariam vocem, quae in ceteris apparet, non esse positam: ἀντὶ δὲ νόσου aut καὶ ἀντὶ νόσου, vel ut C supplet νοσήματος νοσημάτιον.

Cap. III.

34 τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν τέτταρσι γίγνεται κατὰ τὴν λέξιν] Demetrius § 115 seqq., qui τὸ ψυχρὸν tribus constare dicit ἐν διανοίᾳ, ἐν λέξει, ἐν συνθέσει, secundum ex Aristotele recenset et paucis capitis argumentum comprehendit: ἐν δὲ λέξει ὁ Ἀριστοτέλης φησὶ γίνεσθαι τετραχῶς . . . ὡς Ἀλκιδάμας ὑγρὸν ἱδρῶτα ἢ ἐν συνθέτῳ, ὅταν διθυραμβώδης συντεθῇ ἡ δίπλωσις τοῦ ὀνόματος ὡς τὸ ἐρημοπλάνος ἔφη τις καὶ εἴ τι ἄλλο οὕτως ὑπέρογκον. γίνεται δὲ καὶ ἐν μεταφορᾷ τὸ ψυχρόν, τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ πράγματα. τετραχῶς μὲν οὖν κατὰ τὴν λέξιν οὕτως ἂν γίνοιτο. ubi excidit γλῶττα et ἐπιθέτων nomen.

35 *οἷον Λυκόφρων*] Sophista, conf. Soph. elench. cap. 15.

37 *καὶ ὡς Γοργίας ὠνόμαζε*] Vid. *συναγωγὴ τεχνῶν* p. 69 seq., Foss de Gorgia p. 53, qui nescio cur *πτωχόμουσος κόραξ* scribendum esse censet; dictum puto de paupere poeta, qui divitum aulas frequentavit. — *πτωχομουσοκόλακας . . . καὶ εὐορκήσαντας* Vahlen Mus. Rhen. XXI, 146.

pag. 1406 1 *ἐπιορκήσαντας καὶ κατεπιορκήσαντας*] Sic ex libris tacite Bekkerus, editiones praeter Camot. et schol. gr. omnes literam *ι*, non *η* in utroque verbo exhibent, neque Victorius ex libris mutavit. *ἐπιορκήσαντες καὶ κατεπιορκήσαντες* Lobeck ad Phryn. p. 361. Foss de Gorgia p. 53. Stephanus p. 305: *τὸ κατευορκήσαντές τινες οὕτω λέγουσι τοὺς κατά τινος εὐορκήσαντας ἤτοι ἀληθεύσαντας.*

1 *καὶ ὡς Ἀλκιδάμας*] Vid. Artium script. p. 177. Foss de Gorgia p. 82.

3 *τελεσφόρον τὴν πειθὼ τῶν λόγων κατέστησεν*] De arte rhetorica dictum videtur.

8 *πέλωρον*] A, ceteri *τὸν πελώριον*, conf. cap. 7 p. 1408 b, 13.

9 *καὶ Ἀλκιδάμας*] Conf. Brandis Philol. IV, 44.

12 *ἐν μὲν γὰρ ποιήσει πρέπει γάλα λευκὸν εἰπεῖν*] Homer. Iliad. IV, 434. V, 902. Cratinus apud Priscianum II p. 271 Kr. Vid. Lobeck ad Aiac. p. 133 ed. II.

15 *ἐπεὶ δεῖ γε χρῆσθαι αὐτῷ*] Ita ex A restituimus, sed melius hoc videtur, quod vet. transl. exprimit *αὐτοῖς* i. e. *ἐπιθέτοις*, Victorio et Vatero p. 148 probatum. Ceteri libri *αὐτῇ*, quod sensus non admittit.

19 *οὐ γὰρ ἡδύσματι*] Vid. Kayser ad Philostr. vit. soph. p. 176.

21 *ὑγρὸν ἱδρῶτα*] Vid. Demetr. § 116 quae supra laudavimus, Doxopater Rhet. II, 231: *ἐπίθετα δὲ ὥσπερ ὁ Ἀλκιδάμας ὑγρὸν ἱδρῶτα φησὶ καὶ Ὅμηρος γάλα λευκὸν καὶ ἵππους μώνυχας. ἤρκει γὰρ ἐπὶ τούτων καὶ τὸ κύριον μόνον, ἃ ποιητικῆς μὲν ἴδια ὡς ἐναργῆ τε καὶ ἡδέα καὶ εὐμεγέθη, τοῖς ῥήτορσι δὲ ἀλλότρια.*

22 *καὶ οὐχὶ νόμους ἀλλὰ τοὺς τῶν πόλεων βασιλεῖς*

νόμους] Ex Pindaro multis frequentatum, vid. Boeckh Fragm. p. 641. Artium script. p. 177, ubi in Chrysippi verbis male *ἄρχων καὶ ἡγεμὼν* pro *ἄρχοντα καὶ ἡγεμόνα* scriptum est. A cum vet. tr.: *ἀλλὰ τῶν πόλεων βασιλεῖς νομίμους*, quod fort. verum est. Illud si dixit Alcidamas, alios secutus est; nam Plato quoque Symp. p. 191 C: *φασὶν οἱ πόλεως βασιλεῖς νόμοι* scripserat; si vero *νόμους* esse *τῶν πόλεων βασιλεῖς νομίμους* monuit, novum protulit et ab Aristotele notari poterat.

25 *καὶ σκυθρωπὸν τὴν φροντίδα τῆς ψυχῆς*] Exspectamus et hic *καὶ οὐ σκυθρωπόν, ἀλλὰ*

26 *καὶ οὐ χάριτος, ἀλλὰ πανδήμου χάριτος*] Hoc de rhetorica, duo sequentia quae cohaerent exempla de Ulixe dicta sunt, vel Homeri Odyssea.

30 *ἀντίμιμον*] C et *γρ T*, ceteri libri omnes cum vet. transl. *τίμιον*. Graecus interpres fol. 55 b, 15 vero illud sine ullo dubitationis signo: *ἀντίμιμον ἤτοι ἴσα τοῖς μιμητικοῖς δυναμένην. ὁ δὲ μητροπολίτης οὕτως ἡρμήνευσε, ἀντίμιμον καθόσον ἡ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμία ἐναντία ἐστὶ καὶ ἀντιπράττουσα τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῷ θελήματι τοῦ σώματος.* Item Stephanus p. 306: *ἀντίμιμον εἶπε διότι τοῦ θυμικοῦ τὸ ἦθος καὶ ἡ τοῦ σώματος ἐμφαίνει διάθεσις· εἰ γάρ τις ἀνδρεῖός ἐστιν, ἀντιμιμεῖται καὶ ἡ ψυχὴ τὸ ἦθος τούτου.*

32 *ἔξεδρον*] Victorius ex graeco schol., libri omnes *ἐξεῦρον*. Ille p. 55 b, 18: *ἔξεδρος ἤτοι ἐκπίπτουσα τοῦ πρέποντος ἡ ὑπερβολὴ τῆς μοχθηρίας.*

1 *διὸ χρησιμωτάτη ἡ διπλῆ λέξις*] De poet. 22. Doxopatri Rhet. II, 231: *σύνθετος δὲ λέγεται πᾶσα ἡ διθυραμβώδης καὶ συνηθεστέρα τοῖς ποιηταῖς ὡς τὸ ἀκεσώδυνον ἢ κυνόμυια καὶ τὰ τοιαῦτα.* Conf. Demetrius § 78. pag. 1406 b

4 *ἰαμβείοις*] Imo *ἰαμβοποιοῖς*, ut *διθυραμβοποιοῖς*, *ἐποποιοῖς*, *κωμῳδοποιοί*. Nihilo minus sequentia *τούτοις γὰρ νῦν χρῶνται* vulgatum defendunt; nunc enim non ut antea tetrametris, sed trimetris utuntur, idque supra cap. 1 p. 1404, 31 monuit; alias scripsisset *ταύταις γὰρ μάλιστα χρῶνται*, neque supra *ἰαμβοποιοὺς* uti *μεταφοραῖς* docuit,

sed has orationi pedestri, quam illi sequuntur, convenire, ibidem b, 34.

9 *οἷον Γοργίας χλωρὰ καὶ ἔναιμα τὰ πράγματα*] Demetrius l. l. sensum magis quam verba ex Aristotele reddit: *τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ πράγματα*. Plat. Phaedr. p. 68 (260) de arte rhetorica: *ποῖόν τινα οἴει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν.* — A, schol. cum vet. tr. *ἔναιμα*, ceteri fere omnes, quod cuivis in mentem veniat et vocabulo *χλωρὰ* convenire videtur, *ἄναιμα*, sed verba quae sequuntur *κακῶς δὲ ἐθέρισας*, illud potius commendant et *ἔναιμα* fuisse *πράγματα* docent.

14 *οὐδὲν τοιοῦτον ἄθυρμα τῇ ποιήσει προσφέρων*] De Homero dictum, vid. Foss de Gorgia p. 83.

15 *τὸ δὲ Γοργίου*] Plut. Sympos. VII p. 727 d: *Γοργίας δὲ ὁ σοφιστὴς χελιδόνος ἀφείσης ἐπ' αὐτὸν ἀπόπατον ἀναβλέψας πρὸς αὐτήν, οὐ καλὰ ταῦτ', εἶπεν, ὦ Φιλομήλα.* Victorius.

Cap. IV.

20 *ἔστι δὲ καὶ ἡ εἰκὼν μεταφορά*] Demetrius § 80—89, qui *εἰκασίαν* dicit. Quintil. VIII, 6, 8.

21 *ὡς δὲ λέων ἐπόρουσε*] In nostris Homeri libris non invenitur, fort. alius poetae, nisi Aristoteles ut alibi et hic diverso ab iis quae nobis supersunt, exemplo usus est. Il. XX, 164: *Πηλείδης δ' ἑτέρωθεν ἐναντίον ὦρτο λέων ὣς σίντης.*

22 *ὅταν δὲ λέων ἐπόρουσε, μεταφορά*] Quintil. VIII, 6, 9: *comparatio est, cum dico fecisse quid hominem ut leonem, translatio, cum dico de homine, leo est.*

29 *δεσμῶν*] *ἀφετοῖς* addit Faber ad Longin. 44 p. 389, idem *δάκνειν* corrigit.

29 *καὶ ὡς Θεοδάμας εἴκαζεν*] Victorius hanc interpretationem, qua meliorem invenire non contigit, quamque verba *ἐν τῷ ἀνάλογον* confirmant, addit: Theodamas similem esse dicebat Archidamum Euxeno, qui geometriam non calleret. Euxenus igitur (ut arbitror) deformis et improbus erat, hoc tamen in se boni habebat, quod erat bonus geometra. Si quis

igitur geometriam ab Euxeno auferret, nulla in re Archidamus ab eo discreparet; nam ceteris rebus ac vitiis pares sunt. Adiecit Victorius et Polemonis dictum ap. Diog. IV, 3, 7: *ἔλεγεν οὖν τὸν μὲν Ὅμηρον ἐπικὸν εἶναι Σοφοκλέα, Ὅμηρον δὲ Σοφοκλέα τραγικόν.* Hoc igitur dixit Theodamas: *ὁ μὲν Ἀρχίδαμός ἐστιν Εὔξενος γεωμετρεῖν οὐκ ἐπιστάμενος, Εὔξενος δὲ Ἀρχίδαμος γεωμετρικός*, et usus est figura, quam rhetores dicunt commutationem vel *ἀντιμεταβολήν*, vid. auct. ad Herenn. IV, 28, 39. Alexander Rhet. Gr. VIII p. 480., ubi plura exstant exempla. Aristoteles ipse Ethic. Nic. VIII, 13: *ὁ γὰρ δοῦλος ἔμψυχον ὄργανον, τὸ δὲ ὄργανον ἄψυχος δοῦλος.* Eudem. VII, 9. Polit. III, 14 fine. Schol. fol. 56, 25: *ὡς Θεοδάμας, εἰ ὁ Ἀρχίδαμος ἔοικε τῷ Εὐξείνῳ μὴ εἰδότι γεωμετρεῖν, λοιπὸν ἄρα καὶ ὁ Εὔξεινος ἔοικε τῷ Ἀρχιδάμῳ· ἀγεωμέτρητος ἄρα ὁ Ἀρχίδαμος κατὰ τοῦτο, τὸ δὲ Ἀρχίδαμος γεωμετρικὸς ἤτοι ἀγεωμέτρητος.*

32 *καὶ τὸ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος*] Libro V p. 253 (469): *ἀνελεύθερον δὲ οὐ δοκεῖ καὶ φιλοχρήματον νεκρὸν συλᾶν καὶ γυναικείας τε καὶ σμικρᾶς διανοίας τὸ πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα τοῦ τεθνεῶτος ἀποπταμένου τοῦ ἐχθροῦ, λελοιπότος δὲ ᾧ ἐπολέμει; ἢ οἴει τι διάφορον δρᾶν τοὺς τοῦτο ποιοῦντας τῶν κυνῶν, αἳ τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι τοῦ βαλόντος οὐχ ἁπτόμενοι.* ubi Bekk. ex vetustissimo Parisiensi A aoristum pro *βάλλοντος* scripsit, hoc denuo restituit Schneiderus, neque cum sit in universum dictum, improbandum.

35 *καὶ ἡ εἰς τὸν δῆμον*] Rep. VI p. 281 (488): *πῶς οὖν, ἔφη, εὖ ἔχει λέγειν, ὅτι οὐ πρότερον κακῶν παύσονται αἱ πόλεις, πρὶν ἂν ἐν αὐταῖς οἱ φιλόσοφοι ἄρξωσιν, οὓς ἀχρήστους ὁμολογοῦμεν αὐταῖς εἶναι; Ἐρωτᾷς, ἦν δ' ἐγώ, ἐρώτημα δεόμενον ἀποκρίσεως δι' εἰκόνος λεγομένης. Εἶεν εἶπον· σκώπτεις ἐμβεβληκώς με εἰς λόγον οὕτω δυσαπόδεικτον; ἄκουε δ' οὖν τῆς εἰκόνος, ἵν' ἔτι μᾶλλον ἴδῃς, ὡς γλίσχρως εἰκάζω. οὕτω γὰρ χαλεπὸν τὸ πάθος τῶν ἐπιεικεστάτων ὃ πρὸς τὰς πόλεις πεπόνθασιν, ὥστ' οὐδ' ἔστιν ἓν οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτον πεπονθός, ἀλλὰ δεῖ ἐκ πολλῶν αὐτὸ ξυναγαγεῖν εἰκάζοντα καὶ ἀπολογούμενον ὑπὲρ αὐτῶν, οἷον οἱ γραφῆς τραγελάφους καὶ τὰ τοιαῦτα μι-*

γνύντες γράφουσι. νόησον γὰρ τοιουτονὶ γενόμενον εἴτε πολλῶν νεῶν πέρι εἴτε μιᾶς· ναύκληρον μεγέθει μὲν καὶ ῥώμῃ ὑπὲρ τοὺς ἐν τῇ νηῒ πάντας, ὑπόκωφον δὲ καὶ ὁρῶντα ὡσαύτως βραχύ τι καὶ γιγνώσκοντα περὶ ναυτικῶν ἕτερα τοιαῦτα, τοὺς δὲ ναύτας στασιάζοντας πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς κυβερνήσεως, ἕκαστον οἰόμενον δεῖν κυβερνᾶν, μήτε μαθόντα πώποτε τὴν τέχνην μήτε ἔχοντα ἀποδεῖξαι διδάσκαλον ἑαυτοῦ μήτε χρόνον ἐν ᾧ ἐμάνθανε, πρὸς δὲ τούτοις φάσκοντας μηδὲ διδακτὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸν λέγοντα ὡς διδακτὸν ἑτοίμους κατατέμνειν, αὐτοὺς δὲ αὐτῷ ἀεὶ τῷ ναυκλήρῳ περικεχύσθαι δεομένους καὶ πάντα ποιοῦντας, ὅπως ἂν σφίσι τὸ πηδάλιον ἐπιτρέψῃ, ἐνίοτε δ' ἂν μὴ πείθωσιν ἀλλ' ἄλλοι μᾶλλον, τοὺς μὲν ἄλλους ἢ ἀποκτιννύντας ἢ ἐκβάλλοντας ἐκ τῆς νεώς, τὸν δὲ γενναῖον ναύκληρον μανδραγόρᾳ ἢ μέθῃ ἤ τινι ἄλλῳ ξυμποδίσαντας τῆς νεὼς ἄρχειν χρωμένους τοῖς ἐνοῦσι, καὶ πίνοντάς τε καὶ εὐωχουμένους πλεῖν ὡς τὸ εἰκὸς τοὺς τοιούτους, πρὸς δὲ τούτοις ἐπαινοῦντας ναυτικὸν μὲν καλοῦντας καὶ κυβερνητικὸν καὶ ἐπιστάμενον τὰ κατὰ ναῦν, ὃς ἂν ξυλλαμβάνειν δεινὸς ᾖ, ὅπως ἄρξουσιν ἢ πείθοντες ἢ βιαζόμενοι τὸν ναύκληρον, τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον ψέγοντας ὡς ἄχρηστον, τοῦ δὲ ἀληθινοῦ κυβερνήτου πέρι μηδ' ἐπαΐοντας, ὅτι ἀνάγκη αὐτῷ τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι ἐνιαυτοῦ καὶ ὡρῶν καὶ οὐρανοῦ καὶ ἄστρων καὶ πνευμάτων καὶ πάντων τῶν τῇ τέχνῃ προσηκόντων, εἰ μέλλει τῷ ὄντι νεὼς ἀρχικὸς ἔσεσθαι, ὅπως δὲ κυβερνήσει ἐάν τέ τινες βούλωνται ἐάν τε μή, μήτε τέχνην τούτου μήτε μελέτην οἰομένους δυνατὸν εἶναι λαβεῖν ἅμα καὶ τὴν κυβερνητικήν. τοιούτων δὴ περὶ τὰς ναῦς γιγνομένων τὸν ὡς ἀληθῶς κυβερνητικὸν οὐχ ἡγεῖ ἂν τῷ ὄντι μετεωροσκόπον τε καὶ ἀδολέσχην καὶ ἄχρηστόν σφισι καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς οὕτω κατεσκευασμέναις ναυσὶ πλωτήρων;

36 *καὶ ἡ εἰς τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν*] Rep. X p. 477 (601): *οὕτω δή, οἶμαι, καὶ τὸν ποιητικὸν φήσομεν χρώματ' ἄττα ἑκάστων τῶν τεχνῶν τοῖς ὀνόμασι καὶ ῥήμασιν ἐπιχρωματίζειν αὐτὸν οὐκ ἐπαΐοντα ἀλλ' ἢ μιμεῖσθαι, ὥστε ἑτέροις τοιούτοις ἐκ τῶν λόγων θεωροῦσι δοκεῖν, ἐάν τε περὶ σκυτοτομίας τις λέγῃ ἐν μέτρῳ καὶ ῥυθμῷ καὶ ἁρ-*

μονίᾳ, πάνυ εὖ δοκεῖν λέγεσθαι, ἐάν τε περὶ στρατηγίας ἐάν τε περὶ ἄλλου ὁτουοῦν· οὕτω φύσει αὐτὰ ταῦτα μεγάλην τινὰ κήλησιν ἔχειν. ἐπεὶ γυμνωθέντα γε τῶν τῆς μουσικῆς χρωμάτων τὰ τῶν ποιητῶν, αὐτὰ ἐφ' αὑτῶν λεγόμενα, οἶμαί σε εἰδέναι οἷα φαίνεται. τεθέασαι γάρ που. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἔοικε τοῖς τῶν ὡραίων προσώποις, καλῶν δὲ μή, οἷα γίγνεται ἰδεῖν, ὅταν αὐτὰ τὸ ἄνθος προλίπῃ; Παντάπασιν, ἦ δ' ὅς. Alia exempla in Republ. VII, 369 (537 seq.). VIII, 411 (562) et nobilis illa imago initio septimi libri.

1 *καὶ ἡ Περικλέους εἰς Σαμίους*] De populari statu ab Atheniensibus Samiis invitis constituto; Thucyd. I, 115: *δημοκρατίαν κατέστησαν.* Mirus est Göttling. ad Aristot. Polit. p. 328, qui serio hoc lepidum dictum ex Periclis epitaphio depromptum dicit. pag. 1407

3 *καὶ εἰς Βοιωτούς*] Pericles Boeotos ilicibus comparabat, ex quibus cunei et clavae fiunt, quae alias ilices frangunt; ita Maioragius.

6 *καὶ ὁ Δημοσθένης τὸν δῆμον*] Victorius et alii Demosthenem imperatorem et Niciae socium sine causa intelligunt; schol. gr. haec verba laudat: *ὥσπερ γὰρ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ὄντες ὑπὸ τοῦ σάλου καὶ τῶν κυμάτων ταρασσόμενοι ναυτιῶσι καὶ ἁπλῶς ἀφορῶσι πρὸς τὴν θάλασσαν, οὕτω καὶ ὁ δῆμος ναυτιᾷ καὶ ἰλιγγιᾷ ἀφορῶν πρὸς τὰ πράγματα,* in quibus Reiskius ind. graec. Demosth. s. v. *ναυτιᾶν* corrigit *καὶ ἀηδῶς ἀφορῶσι,* at non sunt oratoris sed scholiastae qui haec finxit verba. Ceterum non apte verbum *εἴκαζεν* intelligere licet, quod v. 7 legitur, quo ipso mutata constructio indicatur; concinnitas requirit: *καὶ ἡ Δημοσθένους εἰς τὸν δῆμον,* ut supra v. 35: *καὶ ἡ εἰς τὸν δῆμον* ex A et vet. transl. Ceteri codices omnes ibi ex foeda interpolatione *καὶ ὡς ὁ Δημοσθένης εἰς τὸν δῆμον* — In textum recepit Bekker[3], quem secutus sum. — Audaciores metaphoras in scriptis vitans Demosthenes in concione non fugiebat, vid. Aeschin. qui hoc vitio vertit, in Ctesiph. 72: *οὐ γὰρ ἔφη δεῖν· καὶ γὰρ τὸ ῥῆμα μέμνημαι ὡς εἶπε διὰ τὴν ἀηδίαν τοῦ λέγοντος ἅμα καὶ τοῦ ὀνόματος ἀπορρῆξαι τῆς εἰρήνης τὴν συμμαχίαν.* 164. 166: *οὐ μέμνησθε αὐτοῦ τὰ μι-*

αρὰ καὶ ἀπίθανα ῥήματα, ἃ πῶς ποθ' ὑμεῖς, ὦ σιδήρεοι, ἐκαρτερεῖτε ἀκροώμενοι; ὅτ' ἔφη παρελθὼν ἀμπελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν, ἀνατετμήκασί τινες τὰ κλήματα τοῦ δήμου, ὑποτέτμηταί τὰ νεῦρα τῶν πραγμάτων, φορμορραφούμεθα ἐπὶ τὰ στενά, τινὲς πρῶτον ὥσπερ τὰς βελόνας διείρουσι. ταῦτα δὲ τί ἐστιν, ὦ κίναδος; ῥήματα ἢ θαύματα; item 224. 253 (207 ipse Aeschines), *περὶ παραπρ.* 21. 110. Hegesippus de Halon. fin. Antipho: *φονεῖς τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας.*

7 *καὶ ὡς Δημοκράτης*] Aristophan. Equit. v. 721:

Ἀλλ. ὡς σφόδρα σὺ τὸν δῆμον σεαυτοῦ νενόμικας.
Κλ. ἐπίσταμαι γὰρ αὐτὸν οἷς ψωμίζεται.
Ἀλλ. κᾆθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς·
μασώμενος γὰρ τῷ μὲν ὀλίγον ἐντίθης,
αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας.

Sext. Empiric. de rhetor. II, 42 p. 297: *ταῖς δ' ἀληθείαις ἀπ' οὐδενὸς ὑγιοῦς τροφὴν πορίζεται εἰκότως ταῖς τίτθαις, αἳ μικρὸν τοῦ ψωμίσματος τοῖς παιδίοις διδοῦσαι τὸ ὅλον καταπίνουσιν.* Conf. Becker Charicles I, 27.

9 *καὶ ὡς Ἀντισθένης*] Tenuem et tabe confectum Cephisodotum thuri similem esse dixit, quod laetitia omnes bonos afficit, cum macie absumitur.

10 *τὸν λεπτὸν*] Schol. gr.: *τὰ μὲν τῶν ἀντιγράφων τὸν λεπτὸν .. τὰ δὲ τῷ λεπτῷ*, quae varietas in margine Y fort. ex hoc scholio indicata est.

15 *ἀεὶ δὲ δεῖ τὴν μεταφορὰν τὴν ἐκ τοῦ ἀνάλογον*] Vid. poet. cap. 21, ubi quid sit *μεταφορὰ ἡ ἐκ τοῦ ἀνάλογον* explicat, ibi idem exemplum legitur: *λέγω δὲ οἷον ὁμοίως ἔχει φιάλη πρὸς Διόνυσον καὶ ἀσπὶς πρὸς Ἄρην· ἐρεῖ τοίνυν τὴν φιάλην ἀσπίδα Διονύσου καὶ τὴν ἀσπίδα φιάλην Ἄρεως.* Conf. infra cap. 11; est metaphora a Timotheo inventa, vid. Athen. p. 433 d. Inde Antiphanes et Anaxandridas usi sunt, ibid. XI p. 502 b. cf. Mein. p. 58. 201. tom. III. Polit. III, 14: *ὥσπερ γὰρ ἡ οἰκονομικὴ βασιλεία τις οἰκίας ἐστίν, οὕτως ἡ βασιλεία πόλεως καὶ ἔθνους ἑνὸς ἢ πλειόνων οἰκονομία.*

16 *καὶ ἐπὶ θάτερα καὶ ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν*] Alterum *καὶ ἐπὶ* del. Bernays Mus. Rhen. VIII, 590, omittit Bekker[3].

Vater postrema quatuor verba ex interpretatione nata esse censet.

18 φιάλην Ἄρεος] Ἄρεως A, quod idem et p. 1412 b, 34. 1413, 6. 1457 b, 22 et 32 praebet, itaque et hic retinendum erat.

Cap. V.

19 ἔστι δ' ἀρχὴ τῆς λέξεως τὸ ἑλληνίζειν] Conf. Sophist. elench. cap. 32. Anaxim. cap. 25 seq. Zenon ap. Diogen. VII, 59. Auct. ad Herenn. IV, 12. Cicero de orat. III, cap. 10—13.

20 πρῶτον μὲν ἐν τοῖς συνδέσμοις] Ita et Isocrates praecepit, Art. script. p. 161. Rhet. Gr. V, 469. 473, quae integriora servavit Ioh. Sicel. VI, 156: *καὶ τοὺς συνδέσμους τοὺς σαφεῖς μὴ σύνεγγυς τιθέναι καὶ τὸν ἑπόμενον τῷ ἡγουμένῳ εὐθὺς ἀνταποδιδόναι, τοὺς μὲν ὡς τὸ ταῦτα μὲν τοιαῦτα, ἐκεῖνα μέντοι ἑτέρως, τοὺς δὲ ὡς τὸν μὲν καὶ τὸν δὲ καὶ τὸ ὡς καὶ τὸ οὕτως.* Anaxim. 25: *μετὰ δὲ συνδέσμους οὓς ἂν προείπῃς ἀποδίδου τοὺς ἀκολουθοῦντας. τὸ μὲν οὖν τοὺς συνδέσμους ἀποδιδόναι τοὺς ἀκολουθοῦντας τοιόνδε ἐστίν· ἐγὼ μὲν παρεγενόμην οὗ ἔφην, σὺ δὲ φάσκων ἥξειν οὐκ ἦλθες· πάλιν ὅταν ὁ αὐτὸς σύνδεσμος ἀκόλουθος ᾖ, οἷον σὺ γὰρ κἀκείνων αἴτιος ἐγένου καὶ τούτων αἴτιος σύ.* Contrarium tradit Demetrius § 53, sed de figura gravi ibi exponit, ne hunc Aristoteli adversari credas: *χρὴ δὲ καὶ τοὺς συνδέσμους μὴ μάλα ἀνταποδίδοσθαι ἀκριβῶς οἷον τῷ μὲν συνδέσμῳ τὸν δέ. μικροπρεπὲς γὰρ ἡ ἀκρίβεια, ἀλλὰ καὶ ἀτακτοτέρως πως χρῆσθαι, καθάπερ που ὁ Ἀντιφῶν λέγει· ἡ γὰρ νῆσος ἣν ἔχομεν, δήλη μὲν καὶ πόρρωθέν ἐστιν ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα καὶ τὰ μὲν χρήσιμα καὶ ἐργάσιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστί, τὰ δ' ἀργὰ πολλὰ σμικρᾶς αὐτῆς οὔσης. δυσὶ γὰρ τοῖς μὲν συνδέσμοις εἷς ὁ δὲ ἀνταποδίδοται.*

30 δεύτερον δὲ τὸ τοῖς ἰδίοις ὀνόμασι λέγειν] Anaxim. 26: *πρῶτον μὲν οὖν ὀνόμαζε τοῖς οἰκείοις ὀνόμασιν ὅ τι ἂν λέγῃς διαφεύγων τὸ ἀμφίβολον*, idem paulo infra *σύνθεσιν συγκεχυμένην* dicit exemplis allatis, quam Aristoteles *ἀμφίβολον* appellat.

32 *ταῦτα δέ, ἂν μὴ τἀναντία προαιρῆται*] Haec notanda et observanda sunt, nisi forte quis dedita opera obscura sectetur ut vates, qui grandiloquis et ambiguis verbis utuntur, ne tacuisse videantur. Paulo post *ἐν ποιήσει* dicit, quod poetae in primis hoc dicendi genus adhibent, ut Empedocles; itaque Victorii coniectura *ἐν προαιρέσει* necessaria non est; laudasset enim prosae orationis scriptorem, non poetam, dixissetque *προαιρούμενοι*, sed intelligendum est de industria illos id agere. *ταῦτα δὲ* auctor omisisset, nisi praeter ambigua etiam *τὰ περιέχοντα* intellexisset.

38 *Κροῖσος Ἅλυν*] Herodotus I, 53. 91.

pag. 1407 b 3 *μᾶλλον . . . μᾶλλον*] Sic A et vet. transl.; ceteri melius prius omittunt.

7 *τέταρτον, ὡς Πρωταγόρας*] Soph. elench. cap. 14. poet. cap. 21., vid. Artium script. p. 40 seqq. Classen de grammaticae graecae primordiis p. 30.

11 *γεγραμμένον*] Conf. Brandis Phil. IV, 43.

13 *ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου*] Demetr. § 192: *τὸ δὲ σαφὲς ἐν πλείοσιν, πρῶτα μὲν ἐν τοῖς κυρίοις, ἔπειτα ἐν τοῖς συνδεδεμένοις, τὸ δὲ ἀσύνδετον καὶ διαλελυμένον ὅλον ἀσαφὲς πᾶν. ἄδηλος γὰρ ἡ ἑκάστου κώλου ἀρχὴ διὰ τὴν λύσιν ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ ποιεῖ τὸ πλεῖστον ἡ λύσις.* Theon progymn. 4, 18. Cf. Brandis Geschichte der Philos. I p. 153.

17 *τοῦ λόγου τοῦδ' ἐόντος ἀεὶ ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίγνονται*] Sic primus distinxit Victorius eumque secuti sunt Reizius et Buhle; *τοῦ δέοντος* A, schol. gr., vet. transl., idem apud Clem. Alex. p. 602., Euseb. praep. Evang. XIII, 680. Intelligit Heraclitus *τὸν κοινὸν καὶ θεῖον λόγον*, ut longior Sexti Emp. expositio docet, e qua auctoris initium apponamus, VII, 132 p. 398: *ἐναρχόμενος οὖν τῶν περὶ φύσεως ὁ προειρημένος ἀνὴρ καὶ τρόπον τινὰ δεικνὺς τὸ περιέχον φησί· Λόγου τοῦδε ἐόντος ἀεὶ ἀξύνετοι γίγνονται ἄνθρωποι καὶ πρόσθεν ἢ ἀκοῦσαι καὶ ἀκούσαντες τὸ πρῶτον· γιγνομένων γὰρ κατὰ τὸν λόγον τόνδε ἄπειροι ἐοίκασι πειρώμενοι ἐπέων καὶ ἔργων τοιούτων ὁκοίων ἐγὼ διηγεῦμαι κατὰ φύσιν διαιρέων ἕκαστον καὶ φράζων ὅκως ἔχει, τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει ὁκόσα ἐγερθέντες

ποιοῦσιν ὄκωσπερ ὁκόσα εὕδοντες ἐπιλανθάνονται. In Sexto deest *ἀεί*, quod ex Aristotele adiecit Victorius; conf. Schleiermacher Museum der Alterthm. p. 482. Nulla vero est ratio, qua motus Sextum in exponenda hac Heracliti sententia turpiter falsum esse dicas, quod H. Ritter Geschichte der Ion. Philosophie p. 151 seq. coniecit. Aristoteles *τοῦ δέοντος* legit; nam si *τοῦ δ' ἐόντος* scripseris, ei necessario *ἀεὶ* adhaeret, neque ambiguum est quod auctor vituperat. *τοῦ δέοντος* legitur etiam in Origen. philosoph. nuper editis IX, 9 p. 280, 67.

18 *πρὸς ὁποτέρῳ διαστίξαι*] *an δεῖ στίξαι?* Bekkerus, idem Victorius in advers.; melius *δεῖ διαστίξαι* Gaisfordus.

19 *ἔτι δὲ ποιεῖ σολοικίζειν τὸ μὴ ἀποδιδόναι*] Improbat Aristoteles in attenuata dicendi ratione zeugmatis usum, quem multi scriptores nimium frequentant. *ἔτι τάδε* A, vet. transl. praeter soloecismos, qui neglecto genere vel numero committuntur; his arcte coniungas *ἀσαφῆ δὲ ἄν.*

21 *δὲ καὶ ἂν*] *καὶ* om. A, vet. tr.

22 *προθεὶς*] Sic A apud Victorium et Gaisf., non *προςθεὶς* quod Bekkerus dicit.

Cap. VI.

26 *εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε*] Contrarium sequitur ei, quod praecedenti capite expositum est; ibi vulgare dicendi genus, *τὸ σύντομον*, indicatur, hic gravis figura notatur, quod ut faceret, et ea quae supra cap. 2 dixerat, monebant, elocutionis virtutem esse, ut sit *σαφὴς* et neque *ταπεινὴ* neque *ὑπὲρ τὸ ἀξίωμα*, sed *πρέπουσα*, unde postquam *σαφήνειαν* docuit, et attenuatam et gravem figuram tradit, quibus constitutis *τὸ πρέπον* aggreditur.

34 *λιμένας εἰς Ἀχαϊκούς*] Incerti poetae; Eurip. Androm. v. 740: *χείματος γὰρ ἀγρίου τυχοῦσα λιμένας ἦλθες εἰς εὐηνέμους* metaphorice dictum.

35 *δέλτου μὲν αἵδε*] Eurip. Iphig. Taur. v. 709 ibiq. Herm.

2 *Ἀντιμάχου*] Ex Thebaide, vid. Schellenberg. p. 52. pag. 1408

Libro nono Boeotii agri collem Teumessum exornavit. Conf. Valcken. ad Eur. Phoen. v. 1107.

5 *ὅπως οὐκ ἔχει*] Conf. Brandis Phil. IV, 42.

6 *τὸ ἄχορδον*] Ex Theognide exemplum sumptum, vid. ad cap. 11: *τόξον φόρμιγξ ἄχορδος*. De poet. cap. 21: *ἔστι δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ τῆς μεταφορᾶς χρῆσθαι καὶ ἄλλως, προσαγορεύσαντα τὸ ἀλλότριον ἀποφῆσαι τῶν οἰκείων τι, οἷον εἰ τὴν ἀσπίδα εἴποι φιάλην μὴ Ἄρεως ἀλλ' ἄοινον*, ut Victorius emendavit. Exempla in tragicorum canticis abundant, ut Eurip. Iphig. Taur. 144: *ὡς θρήνοις ἔγκειμαι τᾶς οὐκ εὐμούσου μολπᾶς ἀλύροις ἐλέγοις.*

Cap. VII.

10 *πρέπον*] Conf. Cicer. orator. 21, 70. Redit ad id quod cap. 2 *πρέπουσαν* esse debere *λέξιν* monuit, postquam quibus in rebus *τὸ ταπεινὸν* et *ἀξίωμα* vel *ὄγκος* constet, demonstravit.

12 *αὐτοκιβδήλως*] Schol. 58, 43: *ἤτοι ταπεινῶς καὶ εὐτελῶς. γράφεται καὶ αὐτοκαυδάλως. λέγεται καὶ αὐτοκαύδαλον τὸ ταπεινὸν καὶ εὐτελὲς καὶ αὐτοσχέδιον.* Victorius primus *αὐτοκαβδάλως* scripsit.

15 *Κλεοφῶν*] Orator, non poeta, conf. Tyrwhitt ad Aristot. poet. § 4.

15 *εἰ εἴπειεν ἄν*] *εἰ* addit A, vet. tr., ceteri om.; *ἄν* inclusit Bekker[3].

16 *πότνια συκῆ*] Stephanus: *γράφεται καὶ πότνια σύ· τὸ γὰρ πότνια μέγα καὶ θαυμαστὸν καὶ θεῖον ὄνομα, τὸ δὲ σὺ ἐφύβριστον καὶ εὐτελὲς ἄγαν.* Atque hoc omnes praeter A et vet. tr. praebent.

18 *καὶ εὐλαβουμένου καὶ λέγειν*] *λέγειν* si ad *εὐλαβουμένου* pertinet, alterum *καὶ* explicari nequit; si novum incipit *καὶ λέγειν* et structura mutatur ut adverbia *ἀγαμένως* et *ταπεινῶς* suadent, particula *δὲ* ante *ἐπαινετὰ* delenda est. Exspectamus potius: *εὐλαβουμένου, ἐὰν δὲ ἐπαινετά, ἀγαμένως λέγειν*, unde veram esse probatur veterem lectionem, quam cum ceteris antiqua sequitur transl.: *δυσχεραινόντως*

καὶ εὐλαβουμένως λέγειν, nisi quod omnes praeter C *καὶ λέγειν* exhibent.

20 *παραλογίζεται γὰρ ἡ ψυχή*] Conf. de poet. cap. 24, ubi de Homero similia dicit. Apud Gaisf. ex A *τε γὰρ* adnotatum est, ad quod pertinet *καὶ συνομοιοπαθεῖ*. Etiam *δὲ* post *πιθανοῖ*, quod A om., abesse potest propter particulam *καί*.

22 *ὡς ὁ λέγων*] Vix sanum pro *ὥς φησιν ὁ λέγων* vel *ὡς λέγει*. — Verba *εἰ καὶ μὴ οὕτως ἔχει, ὡς ὁ λέγων* delet Vahlen p. 563, eaque inclusit Bekker[3].

29 *καὶ Λάκων ἢ Θετταλός*] Hor. ad Pison. v. 114 seqq. conf. Antiphon. de caede Herodis § 5, ubi Mytilenaeus loquitur.

32 *ὡσαύτως ἀγροῖκος ἄν*] Probat Victorius quod Atticorum more in A scriptum est: *ὡσαύτως ἂν ἀγροῖκος ἂν καί*. Sed Aristoteles hanc particulam in eadem sententia non repetit, nisi fortasse opposita sunt vocabula quibus adhaeret, ut II, 1: *ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν κἂν ἕτερον κἂν ἑαυτόν τις κατασκευάσειε τοιοῦτον*. II, 23: *οὐκ ἂν τοὺς παῖδας, ἀλλὰ τὸν Ἰάσονα ἂν ἀπέκτεινεν*. De generat. I, 2 p. 316, 19. De anima II, 10 p. 422, 11. II, 11 p. 429 b, 9. De respirat. 3 p. 471, 24. In Analyt. prior. I, 11 vulgo: *ἔτι κἂν διὰ τῶν ὅρων ἂν εἴη φανερόν*. Sed tacite om. Bekkerus *ἄν*. Politic. II, 7: *καὶ γὰρ ἂν οἱ χαρίεντες ἀγανακτοῖεν ἄν, ὡς οὐκ ἴσων ὄντες ἄξιοι*, ubi Coraes alterum *ἂν* includit. De longit. vitae cap. 3 p. 465 b, 20: *κἂν ἐνταῦθ' ἄφθαρτον ἂν εἴη*, ubi S pro *ἂν εἴη* exhibet *ᾖ*. Conf. ad I, 11 p. 1370, 29. Physic. IV, 13 p. 222 b, 6, ubi E *ἂν* repetit, qui codex VI, 4 p. 234 b, 33 omittit. Conf. locos varietate incertos De coelo II, 4 p. 287 b, 3. II, 14 p. 297 b, 24. Meteor. I, 3 p. 339 b, 31. I, 13 p. 349, 29. De anima p. 459 b, 25. Nostro loco praestat *ὡσαύτως ἂν ἀγροῖκος καί*.

34 *οἱ λογογράφοι, τίς οὐκ οἶδεν; ἅπαντες ἴσασιν*] Prae caeteris his, ut Victorius adnotavit, Isocrates utitur, Panath. § 168: *τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ἢ τίς οὐκ ἀκήκοε*; Alia exempla *τίς οὐκ οἶδεν*; Paneg. 176. Euag. 52. Panath. 102. 168. Plataic. 7. 40. Soph. 12. Antid. 190. 203. 278. Arch.

42. 87. Trap. 33. Areop. 64. Helen. 2. *πάντες ἴσασιν* Philipp. 42. Panath. 12. 56. 98. Trap. 3. Big. 4. Isaeus IV, 27. Lycurg. 106. Dinarch. II, 10. Alcidamas p. 80 (674). Demosth. pro Ctesiph. § 95: *συκοφαντίας οὔσας ἐπιδείξω μὴ μόνον τῷ ψευδεῖς εἶναι, τοῦτο μὲν γὰρ ὑπάρχειν ὑμᾶς εἰδότας ἡγοῦμαι.* At verissima dixit de Euboeensibus Aeschines et ipse Demosth. quondam *καταράτους* appellaverat p. 364. Ibidem p. 270 § 129 de Aeschinis parentibus: *ἀλλὰ πάντες ἴσασι ταῦτα, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω.* At quae de matre adversarii dixit, ipse nescivit, cum orationem de falsa legatione componeret, de patre alia tum tradidit p. 419, ut dicit: *ὡς ἐγὼ τῶν πρεσβυτέρων ἀκούω.* Quomodo igitur Ol. CXII, 3 omnibus notum esse poterat, quod CIX, 3 ne seniores quidem tenebant. Similiter de matris nomine *ἅπαντες ἴσασιν*, et paulo post § 132 de Antiphonte *τίς οὐκ οἶδε.* Demosth. p. 1024 § 53—54. Ceterum duo sunt exempla, quae in unum coniunxerunt male distinguentes *ἃ πάντες*, ita vet. transl. BCE.

36 *τὸ δ' εὐκαίρως ἢ μὴ εὐκαίρως χρῆσθαι*] Novumne hoc accedit praeter *πρέπον*, quod rhetores omnes maximi faciunt *τὸν καιρόν*, an additamentum est *τοῦ πρέποντος*? Aperte hoc posterius intelligendum est, cum de elocutione dicat. Conf. Isocrat. Phil. § 27—28. Evincunt id porro etiam *τὰ ἀνάλογον*, quae b, 4 repetuntur.

pag. 1408 b 2 *δεῖ γὰρ αὐτὸν αὑτῷ προσεπιπλήττειν*] Hoc facit Isocrates in Panathenaico, qui postquam Agamemnonis virtutem laudavit, se *ἀκαίρως* haec dixisse excusat § 84—88, e quibus haec addere licet: *ἐγὼ δ' εἰ μὲν ἔλαθον ἐμαυτὸν πλεονάζων, ᾐσχυνόμην ἂν εἰ γράφειν ἐπιχειρῶν περὶ ὧν μηδεὶς ἂν ἄλλος ἐτόλμησεν, οὕτως ἀναισθήτως διεκείμην· νῦν δ' ἀκριβέστερον ᾔδειν τῶν ἐπιπλήττειν μοι τολμησόντων, ὅτι πολλοὶ τούτοις ἐπιτιμήσουσιν· ἀλλὰ γὰρ ἡγησάμην οὐχ οὕτως ἔσεσθαι δεινόν, ἣν ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου δόξω τισὶ τῶν καιρῶν ἀμελεῖν, ὡς ἢν περὶ ἀνδρὸς τοιούτου διαλεγόμενος παραλίπω τι τῶν ἐκείνῳ τε προσόντων ἀγαθῶν κἀμοὶ προσηκόντων εἰπεῖν.* Ibidem § 135—137 de eadem re loquitur; Antid. § 311, at haec ad rem, non ad elocutionem pertinent. Quintil. VIII, 3 p. 692, ubi oratori

verba fingere licere docet: *et si quid periculosius finxisse videbimur, quibusdam remediis praemuniendum est: ut ita dicam, si licet dicere, quodammodo, permittite mihi sic uti. quod idem etiam in iis quae licentius translata erunt, proderit, quae non tuto dici possunt . . qua de re Graecum erit illud elegantissimum, quo praecipitur ita* προεπιπλήσσειν τῇ ὑπερβολῇ. Quintilianus aperte Aristotelis locum intelligit eiusque verba reddit, unde προεπιπλήσσειν Stephanus in Thesauro, Casaubonus in marg., Gesnerus ad Quint., Ernesti Lex s. v. corrigunt; conf. figura quae dicitur ἐπιτίμησις apud Tiberium VIII, 532. Longin. 32: διόπερ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Θεόφραστος μειλίγματά φασί τινα τῶν θρασειῶν εἶναι ταῦτα μεταφορῶν τὰ ὡσπερεὶ φάναι καὶ οἱονεί καὶ εἰ χρὴ τοῦτον εἰπεῖν τὸν τρόπον, καὶ εἰ δεῖ παρακινδυνευτικώτερον εἰπεῖν· ἡ γὰρ ὑποτίμησίς (scr. ἐπιτίμησίς) φασιν ἰᾶται τὰ τολμηρά.

5 τοῖς ἀνάλογον μὴ πᾶσιν] vet. tr. *proportionalibus quidem non omnibus,* is interpres in libro suo μὲν μὴ invenisse videtur, cui particulae nullus hic locus est.

6 μὴ καὶ τῇ φωνῇ] καὶ ἡ φωνή, μὴ G. Wiechmann Plat. et Arist. de arte rhet. p. 64.

7 καὶ τοῖς ἁρμόττουσιν] καὶ delet Vahlen, sed sunt alia quoque praeter φωνὴν et πρόσωπον.

9 ἐὰν οὖν τὰ μαλακὰ σκληρῶς] Coniicias ex praecedentibus πιθανὸν scribendum esse, parum tamen hoc est probabile; quis enim contraria coniuncta, ut hic τὰ μαλακὰ σκληρῶς λέγειν, πιθανὸν dixit? et quae praecedunt, mitigationem quandam, ne nimis aperta fiat oratio, non contrarium suadent; nullo igitur modo committendum est, ut oratio discrepet a rebus; τὰ ἀνάλογον enim sunt servanda, neque omnia vero simul adhibenda. — πιθανὸν coniecit Thurot.

10 τὰ δὲ ὀνόματα τὰ διπλᾶ] Praestat quod capite secundo promiserat: ὅπου δὲ ὕστερον ἐροῦμεν, sed ibi τὰ ἐπίθετα, hic τὰ πεποιημένα neglexit.

13 οὐρανόμηκες] Isocr. Antid. § 134: καὶ τὰ μὲν ἁμαρτανόμενα παρόψονται, τὸ δὲ κατορθωθὲν οὐρανόμηκες ποιήσουσιν· ἡ γὰρ εὔνοια οὕτω διατίθησιν, quem Isocratis locum Arist. fort. intelligit, et de contraria re dictum.

Philodem. Vol. Hercul. tom. IV col. 15: *διαφορὰν οὐρανομήκη ποιήσει.*

15 *ἐν τῷ πανηγυρικῷ ἐπὶ τέλει, φήμην δὲ καὶ μνήμην*] § 186: *φήμην δὲ καὶ μνήμην καὶ δόξαν πόσην τινὰ χρὴ νομίζειν ἢ ζῶντας ἕξειν ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν τοὺς ἐν. τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἀριστεύσαντας; κτλ.* Inde Victorius recte omnium librorum lectionem *φήμη δὲ καὶ γνώμη*, quam Bekkerus servavit, correxit; praeterea me offendunt verba *ἐπὶ τέλει*, non ita veteres orationem laudant, nec ab ipso Aristotele, sed a posteriore addita puto. Sequens exemplum *καὶ οἵ τινες ἔτλησαν* in eadem oratione § 97: *καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες ἐτόλμησαν ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ τοῖς λοιποῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γενομένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην κτλ.* Ita et Bekkerus in Isocrate tacite edidit, sed et in oratione *περὶ ἀντιδόσεως*, in qua h. l. repetitur, et apud Dionys. Halic. de vi Demosth. cap. 40 *ἔτλησαν* invenitur, quod insolentius verbum ipsum fortasse auctor in graviore et vehementiore loco notare voluit. — Auctor Hipparchi p. 232 Bkk.: *φυτευθῆναι καὶ ὥρᾳ καὶ χώρᾳ, ἵνα τι καὶ ἡμεῖς τῶν σοφῶν ῥημάτων ἐμβάλωμεν ὧν οἱ δεξιοὶ περὶ τὰς δίκας καλλιεποῦνται.* Sic *χρήματα καὶ κτήματα.*

17 *φθέγγονταί τε γάρ*] *τε* non intelligo.

20 *ὅπερ Γοργίας ἐποίει καὶ τὰ ἐν τῷ Φαίδρῳ*] De Gorgia conf. Polit. III, 2. Foss p. 54. Ex Platonis Phaedro Victorius recte priorem Socratis orationem, quam hic ipse non sine divino spiritu afflatus dixisse simulat, intelligit, p. 24 (238): *ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς· τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόρρω διθυράμβων φθέγγομαι*, et p. 31 (241): *οὐκ ᾔσθου, ὦ μακάριε, ὅτι ἤδη ἔπη φθέγγομαι, ἀλλ' οὐκέτι διθυράμβους καὶ ταῦτα ψέγων;* Astius Annotat. in Phaedr. p. 391 nimis confidenter alterius orationis vocabula p. 39 (246) minus usitata, etymologiam verborum *ἔρως, μαντική, οἰωνιστική* Hermannus Geschichte der platon. Philosophie I, 566.

20 *ὅπερ*] Sic tacite Bekkerus, sed omnes Victorii libri et

Gaisf. *ὥσπερ*, disertim A, quocum convenit sequens *καὶ τά*. Morelius primus *ὅπερ* edidit.

Cap. VIII.

21 *τὸ δὲ σχῆμα τῆς λέξεως δεῖ μήτε ἔμμετρον εἶναι μήτε ἄρρυθμον*] Cicero in oratore 57, 195: *neque numerosa, ut poema, neque extra numerum, ut sermo vulgi, esse debet oratio.* Iam Isocrates in arte sua in Rhet. Gr.: *ὅλος δὲ ὁ λόγος μὴ λόγος ἔστω· ξηρὸν γάρ, μηδὲ ἔμμετρος· καταφανὲς γάρ· ἀλλὰ μεμίχθω παντὶ ῥυθμῷ μάλιστα* (vel potius, ut nunc pergunt Rhet. Gr. VI, 165. VII, 934.) *ἰαμβικῷ ἢ τροχαϊκῷ.* quae postrema si ipsius sunt Isocratis neque ex Hermogene III, 208 translata (aliis enim locis haec desiderantur), Aristotelem, qui illos numeros improbat, et hic tecte Isocratis doctrinam impugnare certum est. Dionysius de verborum compos. 25 p. 382 Sch.: *ὅπερ οὖν ἔφην, οὐ δύναται ψιλὴ λέξις ὁμοία γενέσθαι τῇ ἐμμέτρῳ καὶ ἐμμελεῖ, ἐὰν μὴ περιέχῃ μέτρα καὶ ῥυθμούς τινας ἐγκαταμεμιγμένους ἀδήλως. οὐ μέντοι προσήκει γε ἔμμετρον οὐδ' ἔρρυθμον αὐτὴν εἶναι δοκεῖν· ποίημα γὰρ οὕτως ἔσται καὶ μέλος, ἐκβήσεταί τε ἁπλῶς τὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, ἀλλ' εὔρυθμον αὐτὴν ἀπόχρη καὶ εὔμετρον φαίνεσθαι μόνον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μέν, οὐ μὴν ποίημά γε, καὶ εὐμελὴς μέν, οὐ μέλος δέ.* Quint. IX, 4, 45—121.

23 *καὶ ἅμα καὶ ἐξίστησιν*] Auditores a causa, de qua agitur, revocat, ut Victorius explicat; rectius Cicero orat. 57, 192 vertit: *qui audiunt ad maiorem admirationem traducere.*

25 *τίνα αἱρεῖται ἐπίτροπον ὁ ἀπελευθερούμενος; Κλέωνα*] Schoemanno Antiquit. iuris publ. Graec. p. 189, 13 Aristoteles comici alicuius locum ante oculos habuisse videtur; imo usum frequentem et morem solemnem tradit; conf. Casaub. ad Suet. Caes. 2. Demetrius § 15: *τῶν δὲ τὰς πυκνὰς περιόδους λεγόντων οὐδ' αἱ κεφαλαὶ ῥᾳδίως ἑστᾶσιν ὡς ἐπὶ τῶν οἰνωμένων, οἵ τε ἀκούοντες ναυτιῶσι διὰ τὸ ἀπίθανον, τοτὲ δὲ καὶ ἐκφωνοῦσι τὰ τέλη τῶν περιόδων προειδότες καὶ προαναβοῶσι.* Longinus c. 41 quem Victorius laudat: *καὶ ἔτι τούτων τὸ χείριστον, ὅπως ὥσπερ*

[ὅτι ὥσπερ?] τὰ ᾠδάρια τοὺς ἀκροατὰς ἀπὸ τοῦ πράγματος ἀφέλκει καὶ ἐπ' αὐτὰ [i. e. ἐφ' αὐτὰ] βιάζεται, οὕτως καὶ τὰ κατερρυθμισμένα τῶν λεγομένων οὐ τὸ τοῦ λόγου πάθος ἐνδίδωσι τοῖς ἀκούουσι, τὸ δὲ τοῦ ῥυθμοῦ, ὡς ἐνίοτε [ἐνίοτε ὡς?] προειδότας τὰς ὀφειλομένας καταλήξεις αὐτοὺς ὑποκρούειν τοῖς λέγουσι καὶ φθάνοντας ὡς ἐν χορῷ τινι προαποδιδόναι τὴν βάσιν.

26 τὸ δὲ ἄρρυθμον ἀπέραντον] Cicero in oratore 68, 228: *hanc igitur sive compositionem sive perfectionem sive numerum vocari placet, adhibere necesse est, si ornate velis dicere, non solum quod ait Aristoteles et Theophrastus, ne infinite feratur ut flumen oratio, quae non aut spiritu pronuntiantis aut interductu librarii, sed numero coacta debet insistere, verum etiam quod multo maiorem habent apta vim quam soluta.* De oratore III, 48, 187. Conf. Schmidt de Theophrasto p. 47.

30 διὸ ῥυθμὸν δεῖ ἔχειν τὸν λόγον, μέτρον δὲ μή] Cicero orat. 51, 172: *Sed quis omnium doctior, quis acutior, quis in rebus vel inveniendis vel iudicandis acrior Aristotele fuit? quis porro Isocrati est adversatus infensius? is igitur versum in oratione vetat esse, numerum iubet; eius auditor Theodectes, in primis ut Aristoteles saepe significat, politus scriptor atque artifex, hoc idem et sentit et praecipit, Theophrastus vero iisdem de rebus etiam accuratius.*

32 τῶν δὲ ῥύθμων ὁ μὲν ἡρῷος σεμνὸς καὶ λεκτικὸς καὶ ἁρμονίας δεόμενος] A et vet. transl. δ' εὐρύθμων, quod ut ferri potest, ita parum commendatur, neque Dionysium de verborum comp. cap. 25 p. 384 id invenisse constat: καὶ ὅτι ἀληθῆ ταῦτά ἐστι καὶ οὐδὲν ἐγὼ καινοτομῶ, λάβοι μὲν ἄν τις καὶ ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους μαρτυρίας τὴν πίστιν· εἴρηται γὰρ τῷ φιλοσόφῳ τά τε ἄλλα περὶ τῆς λέξεως τῆς πολιτικῆς ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Ῥητορικῶν τεχνῶν οἵαν αὐτὴν εἶναι προσήκει, καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς εὐρυθμίας ἐξ ὧν ἂν τοιαύτη γένοιτο, ἐν ᾗ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους ὀνομάζει ῥυθμοὺς καὶ πῇ χρήσιμος ἕκαστος αὐτῶν καταφαίνεται καὶ λέξεις παρατίθησί τινας, αἷς πειρᾶται βεβαιοῦν τὸν λόγον. Non diligentissime Dionysius Aristotelis verba attendit; praeter paeonem primum et ultimum

reliquos numeros contra Isocratis doctrinam reiicit, haec illi *εὐρυθμία* est; igitur postquam dixit: *διὸ ῥυθμὸν δεῖ ἔχειν τὸν λόγον* et varios numeros enumerat, dicendum est *τῶν δὲ ῥυθμῶν*, non *τῶν δ' εὐρύθμων*; conf. finem capitis. Praeterea locus corruptus est; herous enim qui hic *λεκτικὸς* dicitur, contrarius potius est, quod et Demetrius § 42, qui Aristotelem sequitur, tradit: *οἱ δὲ ἄλλοι ὁ μὲν ἡρῷος σεμνὸς καὶ οὐ λογικὸς ἀλλ' ἠχώδης, οὐδὲ ἔρρυθμος ἀλλ' ἄρρυθμος ὥσπερ ὁ τοιόσδε ἥκειν ἡμῶν εἰς τὴν χώραν. ἡ γὰρ πυκνότης τῶν μακρῶν ὑπερπίπτει τοῦ λογικοῦ μέτρου. ὁ δὲ ἴαμβος εὐτελὴς καὶ τῇ τῶν πολλῶν λέξει ὅμοιος. πολλοὶ γοῦν μέτρα ἰαμβικὰ λαλοῦσιν οὐκ εἰδότες. ὁ δὲ παίων ἀμφοῖν μέσος καὶ μέτριος καὶ ὁποῖος συγκεκραμένος.* Unde Victorius coniecit *καὶ οὐ λεκτικός*, quod Morelius, Reizius, Buhle receperunt; sed ne sic quidem sanus est locus; non enim dici potest herous *ἁρμονίας δεόμενος*, qua ille abundat, neque Demetrii verbis *οὐδὲ ἔρρυθμος ἀλλ' ἄρρυθμος* id confirmatur. Dionysius de verborum comp. 17 p. 224: *δάκτυλος πάνυ ἐστὶ σεμνὸς καὶ εἰς κάλλος ἁρμονίας ἀξιολογώτατος καὶ τό γε ἡρωϊκὸν μέτρον ἀπὸ τούτου κοσμεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.* Verum vidit Vicent. Madius ad Aristot. poet. cap. 4 p. 86 seq., qui *λεκτικὸς* cum *ἁρμονία* coniungit et castigat: *σεμνὸς ἀλλὰ λεκτικῆς ἐστὶν ἁρμονίας δεόμενος*, nisi quod levius cum Tyrwhitto ad eundem loc. p. 120 (qui Madii emendationem ignorasse videtur) scribendum est: *ὁ μὲν ἡρῷος σεμνὸς καὶ λεκτικῆς ἐστὶν ἁρμονίας δεόμενος.**) De poet. l. l.: *πλεῖστα ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, ἑξάμετρα δὲ ὀλιγάκις καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας.* Nunc oppositio apparet: heroo inest rhythmi gravitas, sed desideratur *λεκτικὴ ἁρμονία*, in iambo est *λεκτικὴ ἁρμονία*, sed desideratur gravitas. Neque aliud invenit Cicero, qui h. l. vertit et si tertium de heroico dictum legisset, praeterquam quod est *σεμνὸς* et *οὐ*

*) Inepte Ritterus ad Ar. poet. p. 120 nos Tyrwhitti coniectura carere posse affirmat; esse enim *ἁρμονίαν* h. l. concentum instrumentorum musicorum, quo carere hexameter ideoque nudo sermoni convenire recte dicatur.

λεκτικὸς vel quod idem est λεκτικῆς ἁρμονίας δεόμενος, id non neglexisset, de oratore III, 47, 182 seq.: *quum sint numeri plures, iambum et trochaeum frequentem segregat ab oratore Aristoteles, Catule, vester, qui natura tamen incurrunt ipsi in sermonem orationemque nostram; sed sunt insignes percussiones eorum numerorum et minuti pedes. Quare primum ad heroum nos dactyli et anapaesti et spondei pedem invitat; in quo impune progredi licet duo dumtaxat pedes aut paulo plus, ne plane in versum aut similitudinem versuum incidamus. Probatur autem ab eodem illo maxime paeon, qui est duplex: nam aut a longa oritur, quam tres breves consequuntur, ut haec verba desinite, incipite, comprimite, aut a brevibus deinceps tribus extrema producta atque longa, sicut illa sunt domuerant, sonipedes. Atque illi philosopho ordiri placet a superiore paeone, posteriore finire; est autem paeon hic posterior non syllabarum numero, sed aurium mensura, quod est acrius iudicium et certius, par fere cretico, qui est ex longa et brevi et longa, ut*

Quid petam praesidi aut exsequar, quove nunc?

a quo numero exorsus est Fannius: Si, Quirites, minas illius. Hunc ille clausulis aptiorem putat, quas vult longa plerumque syllaba terminari. Non optime Aristotelem interpretatus est Cicero; ille enim, ut minora mittamus, heroum aeque atque iambum et trochaeum reiicit neque nos ad eum invitat. Diligentius Aristotelis vestigia postea in Oratore 57, 192 seqq. consecutus est, ubi Ephorum ex Isocratis disciplina profectum paeona sequi aut dactylum, fugere autem spondeum aut trochaeum dicit: *Sed et illi priores errant et Ephorus in culpa est; nam et qui paeona praetereunt, non vident mollissimum a sese numerum eundemque amplissimum praeteriri; quod longe Aristoteli videtur secus, qui iudicat heroum numerum grandiorem quam desideret soluta oratio; iambum autem nimis e vulgari esse sermone, itaque neque humilem et abiectam orationem nec nimis altam et exaggeratam probat, plenam tamen eam vult esse gravitatis, ut eos qui audient ad maiorem admirationem possit traducere. Trochaeum autem, qui est eodem spatio quo choreus, cordacem appellat, quia contractio et brevitas dignitatem non habeat; ita paeona probat eoque ait uti omnes, sed*

ipsos non sentire, quum utantur; esse autem tertium ac medium inter illos, sed ita factos eos pedes esse, ut in eis singulis modus insit aut sesquiplex aut duplex aut par. Itaque illi, de quibus ante dixi, tantummodo commoditatis habuerunt rationem, nullam dignitatis. Iambus enim et dactylus in versum cadunt maxime. Itaque ut versum fugimus in oratione, sic hi sunt evitandi continuati pedes. Aliud enim quiddam est oratio nec quidquam inimicius quam illa versibus. Paeon autem minime est aptus ad versum, quo libentius eum recepit oratio. Ephorus vero ne spondeum quidem, quem fugit, intelligit esse aequalem dactylo, quem probat; syllabis enim metiendos pedes, non intervallis existimat, quod idem facit in trochaeo, qui temporibus et intervallis est par iambo, sed eo vitiosus in oratione, si ponatur extremus, quod verba melius in syllabas longiores cadunt. Atque haec quae sunt apud Aristotelem, eadem a Theophrasto Theodecteque de paeone dicuntur. Haec egregia et versionis et commentarii locum verborum Aristotelis continent, ut se ipse Cicero corrigere videatur et quae minus recte in libris de oratore tradiderit, facilius feras. Quintilianus IX, 4, 87 p. 856: *Miror autem in hac opinione doctissimos homines fuisse, ut alios pedes ita eligerent, alios damnarent, quasi ullus esset quem non sit necesse in oratione deprehendi; licet igitur paeonem sequatur Ephorus, inventum a Thrasymacho, probatum ab Aristotele, dactylumque, ut temperatiores brevibus ac longis; fugiat spondeum ac trochaeum, alterius tarditate, alterius celeritate damnata, et herous, qui est idem dactylus, Aristoteli amplior, iambus humanior videatur, trochaeum ut nimis currentem damnet eique cordacis nomen imponat, eademque dicant Theodectes ac Theophrastus, similia post eos Halicarnasseus Dionysius: irrumpent etiam ad vicinos nec semper illis heroo aut paeone suo, quem quia versum raro facit, maxime laudant, uti licebit.* Conf. Maercker de Theodectis vita et scriptis p. 77.

2 *ᾧ ἐχρῶντο μὲν ἀπὸ Θρασυμάχου ἀρξάμενοι*] Isocrat. Paneg.: *πολλάκις ἐθαύμασα*. Helen.: *εἰσί τινες οἳ μέγα φρονοῦσι*. Busir.: *τὴν μὲν ἐπιείκειαν*. Amartyr: *οὐ προφάσεως*. De bigis: *περὶ μὲν οὖν*. Trapez.: *ὁ μὲν ἀγών*. pag. 1409

6 *ὁ ἡμιόλιος*] i. e. quod modo dixit: *τρία πρὸς δύο.*

9 *ἀπὸ μόνου γὰρ οὐκ ἔστι μέτρον τῶν ῥηθέντων ῥυθμῶν*] Vid. Herm. Elementa doctrinae metricae p. 193.

10 *νῦν μὲν οὖν χρῶνται τῷ ἑνὶ παιᾶνι καὶ ἀρχόμενοι*] Quae sequuntur, oratores non modo initio, sed et fine sententiae eodem paeone primo usos esse docent, unde iure Vaterus p. 158 excidisse indicat quod oppositum est verbo *ἀρχόμενοι*, ut scribendum sit: *τελευτῶντες καὶ ἀρχόμενοι* vel *καὶ ἀρχόμενοι καὶ τελευτῶντες.* Posterius recepit Bekker³, quem secutus sum.

12 *ἔστι δὲ παιᾶνος δύο εἴδη*] Conf. Rufini versus in Analect. grammat. p. 522. Demetrius § 38: *σύνθεσις δὲ μεγαλοπρεπὴς ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἡ παιωνική. παίωνος δὲ εἴδη δύο, τὸ μὲν προκαταρκτικὸν οὗ ἄρχει μὲν μακρά, λήγουσι δὲ τρεῖς βραχεῖαι, οἷον τὸ τοιόνδε ἤρξατο δέ, τὸ δὲ καταληκτικὸν θατέρῳ ἀντίστροφον, οὗ τρεῖς μὲν βραχεῖαι ἄρχουσι, λήγει δὲ μία μακρὰ ὥσπερ τὸ Ἀραβία.* ubi recte Schneiderus et iam ante hunc Victorius monet, male Demetrium Aristotelem velut cognitorem et approbatorem compositionis *μεγαλοπρεποῦς* nominare; non enim de hac, sed de ea quae omni orationi convenit, loquitur; neque veriora puto, quae deinde docet Demetrius; paeonem enim primum deinceps excipere postremum vult ut in Thucydidis verbis: *ἤρξατο δὲ τὸ κακὸν ἐξ Αἰθιοπίας.* Aristoteles, ne in versuum numeros incurramus, quod, si a iambo, dactylo vel trochaeo incipies, facile fit, ut in Isocratis Panathenaico, cuius principium est: *νεώτερος μὲν οὖν προῃρούμην γράφειν*, initio orationis vel periodi paeonem primum a metro longe abhorrentem probat eamque finiri postremo paeone praecipit. Probabiliora videntur quae idem Demetrius § 41: *δεῖ δὲ λογίζεσθαι, ὅτι κἂν μὴ ἀκριβῶς δυνώμεθα τοῖς κώλοις περιτιθέναι τοὺς παίωνας ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀμφοτέρους, παιωνικήν γε πάντως ποιησόμεθα τὴν σύνθεσιν, οἷον ἐκ μακρῶν ἀρχόμενοι καὶ εἰς μακρὰς καταλήγοντες. τοῦτο γὰρ Ἀριστοτέλης παραγγέλλειν ἔοικεν, ἄλλως δὲ τὸ διττὸν τοῦ παίωνος τετεχνολογηκέναι ἀκριβείας ἕνεκα. διόπερ Θεόφραστος παράδειγμα ἐκτέθειται μεγαλοπρεπείας τὸ τοιοῦτον κῶλον· τῶν μὲν περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια φιλο-*

σοφούντων. οὐ γὰρ ἐκ παιώνων ἀκριβῶς ἀλλὰ παιωνικόν τί ἐστι. Conf. Theophrastus ap. Cicer. de orat. III, 58, 184. Sed Aristoteles hic initium et finem orationis accuratius notat neque in his Demetrii excusationi locus est, de media oratione disertim quidem nil tradit, sed coniicere licet, et Cicero, qui philosophi praeceptum de postremo paeone improbat, in Oratore 56, 214—218 monet: *quare etiam paeona qui dixit aptiorem, in quo esset longa postrema, vidit parum, quoniam nihil ad rem est, postrema an longa sit. Iam paeon quod plures habeat syllabas quam tres, numerus a quibusdam, non pes habetur. Est quidem, ut inter omnes constat antiquos, Aristotelem, Theophrastum, Theodectem, Ephorum, unus aptissimus orationi vel orienti vel mediae, putant illi etiam cadenti, quo loco mihi videtur aptior creticus.*

14 *Δαλογενὲς εἴτε Λυκίαν*] Ex incerti poetae dithyrambo in Apollinem. Schol.: *δαλογενές, εἶτα, Λύκιε ἑκάεργε.* Conf. Osann Anecd. rom. p. 60.

20 *μὴ διὰ τὸν γραφέα, μηδὲ διὰ τὴν παραγραφήν*] Ut novum incipiat versum aut notam addat, *interductum librarii,* ut Cicero orat. 68, 228. dicit, idem de oratore III, 44, 173: *interspirationis enim, non defatigationis nostrae neque librariorum notis, sed verborum et sententiarum modo interpunctas clausulas in orationibus esse voluerunt, idque princeps Isocrates instituisse fertur.* Huiusmodi librariorum notae minores et maiores exstant in Voluminibus Herculanensibus.

Cap. IX.

24 *τὴν δὲ λέξιν ἀνάγκη εἶναι ἢ εἰρομένην καὶ τῷ συνδέσμῳ μίαν*] Hanc elocutionis divisionem reddit Demetrius § 12, ubi vid. Schneid., quam Aristoteles *εἰρομένην* dicit, *διῃρημένην* appellans: *τῆς ἑρμηνείας ἡ μὲν ὀνομάζεται κατεστραμμένη οἷον ἡ κατὰ περιόδους ἔχουσα . . . ἡ δέ τις διῃρημένη ἑρμηνεία καλεῖται ἡ εἰς κῶλα λελυμένη οὐ μάλα ἀλλήλοις συνηρτημένα, ὡς ἡ Ἑκαταίου καὶ τὰ πλεῖστα τῶν Ἡροδότου καὶ ὅλως ἡ ἀρχαία πᾶσα.* Gregor. Corinth. in Hermog. Rhet. VII p. 1215: *οὐ γὰρ ἀλλήλοις τὰ κῶλα συνέχεται οὐδὲ συσφίγγεται, ἵνα πραγμάτων πλῆθος*

πολὺ παραστήσωσιν, ὅθεν καὶ τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν οἱ παλαιοὶ διηρημένην ὠνόμαζον. Sed huius auctoritas nulla est; Demetrii enim locum integrum tacite exhibet. Itaque audacter in hoc, si Aristotelem sequatur nec saepius ab eo discederet, *εἰρομένη* corrigendum putem, quamvis Göllerus etiam Pseudodionysium rhet. p. 62 contrarium dicere monuerit: *ἀπαγγελία δὲ πρέποι ἂν μάλιστα μεμιγμένη τῷ τοιούτῳ λόγῳ ἐνιαχοῦ μὲν συνεστραμμένη, ἐνιαχοῦ δὲ διῃρημένη τῆς ἐν τοῖς μύθοις ἀφελεστέρα.* Sed Aristoteli conveniunt quae idem I, 7 p. 16: *εἰ δὲ δὴ κρατεῖν χρὴ τὴν ἐμὴν γνώμην, οὐ μονότροπον ταύτην βουλεύσαιμ' ἂν εἶναι, ἀλλὰ ποικίλην καὶ μεμιγμένην καὶ τὰ μὲν τῇ ἀφελείᾳ προάγοντα, τὰ δὲ ἀντιθέτοις τε καὶ παρισώσεσιν Ἰσοκράτους, τὰ δὲ διῃρημένοις.* Nam quae ex *ἀφελείας* constat, simplex et monocolos est oratio, compositam vero periodicam etiam Aristoteles in *ἀντικειμένην* et *διῃρημένην* dividit. Aquila Romanus § 18 p. 157 tria genera notat: *Est igitur omnis oratio aut soluta nulla inter se necessitate numerorum neque composita membris quibusdam vel determinata certa circumscriptione verborum . . . aut perpetua quam Graeci εἰρομένην λέξιν appellant, quae ita connectitur, ut superiorem elocutionem semper proxima sequatur atque ita seriem quandam significatus rerum explicet . . . alia autem quae ex ambitu constat, quem ambitum Graeci περίοδον appellant,* ubi latina explicatio *εἰρομένην* confirmat. Vid. Vossii instit. orat. IV, 3. 4. Graece haec leguntur apud Aristidem Rhetor. I, 13. Rhet. IX, 403: *σύνθεσίς ἐστιν ἡ μὲν συνεχὴς ἡ διὰ πλειόνων ἑξῆς εἰρημένη ὡς τό· νόσημα γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐμπέπτωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα χαλεπόν* [Demosth. p. 424], *ἡ δὲ λελυμένη, τότε μὲν κεχυμένη ὥσπερ τό· ἔστω, γινέσθω ταῦτα, οὐδὲν ἀντιλέγω. ἡ δὲ κατὰ περίοδον, ἥτις ἐστὶν σύνταξις κώλων καὶ κομμάτων εἰς διάνοιαν ἀπηρτισμένη φράσις ὡς τό· καὶ σπουδαῖα νομίζων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἀναγκαῖα τῇ πόλει πειράσομαι περὶ αὐτῶν εἰπεῖν ἃ νομίζω συμφέρειν.* ubi animadverte *εἰρημένη*, in quo nostrum *εἰρομένη* latere videtur. Conf. quae de compositione ap. Quintil. IX, 4 leguntur.

25 *τῷ συνδέσμῳ μίαν*] *τῶν συνδέσμων* A, vet. transl.;

idem error poet. cap. 20 p. 1457, 29, ubi vid. Tyrwhitt. et Lersch Sprachphilos. II, 278.

25 *ὥσπερ αἱ ἐν τοῖς διθυράμβοις ἀναβολαί*] Ignota nobis anabolarum ratio, sed contrarias eas fuisse antistrophis et ea quae infra sequuntur *ποιήσαντα ἀντὶ τῶν ἀντιστρόφων ἀναβολὰς* docent, conf. Problem. XIX, 15.

28 *Ἡροδότου Θουρίου ἥδ' ἱστορίης ἀπόδεξις*] Ionicam formam cum Victorio ei, quam libri omnes tenent *ἀπόδειξις*, substituimus; in Herodoti libris: *Ἡροδότου Ἁλικαρνησσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε*, ubi vid. interpp., et ita etiam Demetrius § 17, unde non alia Herodoti recensione Aristotelem usum, sed memoriae esse errorem, ut statim Sophoclis dicit versus qui Euripidis sunt, coniicias.

30 *καθ' αὑτήν*] Infra de contrario v. 37: *αὐτὴν καθ' αὑτήν*, ut et hic *αὐτὴ* additum velis, neque tamen flagitatur.

31 *τελειωθῇ*] Sic A (non quod in ceteris *τελειωθείη*), schol. fol. 61, 10.

31 *ἀηδὲς*] Sic tacite Bekkerus, at A recte *ἀηδής*.

33 *προορῶντες γὰρ τὸ πέρας οὐ κάμνουσι πρότερον*] In marg. Venet.: *πόρρω ὄντες γὰρ τοῦ τέλους*, id vero, ut vidit Victorius, non ex libris, sed ex scholiasta sumptum: *διὸ καὶ οἱ δρομεῖς πόρρω ὄντες τοῦ τέλους οὐ κάμνουσιν, ἡνίκα δὲ πλησιάζουσι τῷ τέλει, εὐθὺς κάμνουσι . . . οὐ κάμνουσι πρότερον ἤτοι πόρρω ὄντες τοῦ τέλους.* Notanda vocabuli transpositio: *οὐ πρότερον κάμνουσι*.

36 *λέγω δὲ περίοδον*] Periodum ex ipsa vocabuli origine, ut Demetrius recte ostendit, cui periodus est: *σύστημα ἐκ κώλων ἢ κομμάτων εὐκαταστρόφων πρὸς τὴν διάνοιαν τὴν ὑποκειμένην ἀπηρτισμένον*, declarat; vid. Demetr. § 11: *Ἀριστοτέλης δὲ ὁρίζεται τὴν περίοδον οὕτως· περίοδός ἐστι λέξις ἀρχὴν ἔχουσα καὶ τελευτήν, μάλα καλῶς καὶ πρεπόντως ὁρισάμενος· εὐθὺς γὰρ ὁ τὴν περίοδον λέγων ἐμφαίνει ὅτι ἦρκταί ποθεν καὶ ἀποτελευτήσει ποι καὶ ἐπείγεται εἴς τε τέλος ὥσπερ οἱ δρομεῖς ἀφεθέντες. καὶ γὰρ ἐκείνοις συνεμφαίνεται τῇ ἀρχῇ τοῦ δρόμου τὸ τέλος. ἔνθεν καὶ περίοδος ὠνομάσθη ἀπεικασθεῖσα ταῖς ὁδοῖς ταῖς κυκλοειδέσι καὶ περιωδευμέναις· καθόλου γὰρ οὐδὲν ἡ περίοδός ἐστι πλὴν ποιὰ σύνθεσις. εἰ γοῦν λυθείη αὐτῆς τὸ*

περιωδευμένον καὶ μετασυντεθείη, τὰ μὲν πράγματα μενεῖ τὰ αὐτά, περίοδος δὲ οὐκ ἔσται. Vid. Vossius Instit. Orat. IV, 3, 2 p. 59. Dissen ad Demosth. de corona p. XXIV. Periodi notae contrariae sunt iis, quae *εἰρομένῃ λέξει* inhaerent, nam haec *οὐδὲν ἔχει τέλος καθ' αὑτὴν* et est *ἄπειρος*. Aliorum definitiones sunt: Alexandri *περὶ σχημάτων* Rhet. Gr. VIII, 460: *περίοδος μὲν οὖν ἐστι λόγος ἄνευ περιγραφῶν καὶ κώλων, συνθέσει αὐτοτελῆ διάνοιαν ἐκφέρων*, qui scripsisse videtur *λόγος εὖ περιγράφων καὶ κώλων συνθέσει*, ut sit idem quod Rhet. VII, 25: *περίοδος δέ ἐστι λόγος ποικίλος ἐξ εἰκότων ῥημάτων συγκείμενος διάνοιαν αὐτοτελῆ δηλῶν.* Aquilae Romani cap. 18: *est autem ea quae sententiam certa quadam circumscriptione definit atque determinat.* Aristidis Rhet. IX p. 403: *ἡ δὲ κατὰ περίοδον (σύνθεσις), ἥτις ἐστὶν σύνταξις κώλων καὶ κομμάτων εἰς διάνοιαν ἀπηρτισμένη φράσις*, quae, si postremum vocabulum, quod constructione caret, deleveris, eadem fere est quam ex Demetrio attulimus; nolim *φράσει* corrigere. Hermogenis de invent. IV, 3 p. 150: *ἔστιν μὲν οὖν περίοδος κυρίως ἡ τοῦ ὅλου ἐπιχειρήματος ἀναγκαστικὴ σύνοδος καὶ κλεὶς τρόπον τινὰ καὶ ἀληθινὴ περίοδος· τοῦτό ἐστιν ἡ ἀπαρτίζουσα τὸ ἐπιχείρημα καὶ συνάγουσα.* Conf. Rhet. VII p. 1243. Longini Rhet. IX p. 566: *ἡ δὲ περίοδος ἐνθύμημά πώς ἐστιν ἀπηγγελμένον ῥυθμοῖς εὐτάκτοις κώλοις τε καὶ περικοπαῖς καὶ ἀλλήλαις συμμέτροις.* Sed de his et similibus ut colis, commatis verius haud dubie iudicaremus, si Lacharis liber exstaret, de quo Anonymus Rhet. VII p. 930: *τῷ Λαχάρῃ διαπεπόνηται σύνταγμα μηδὲν ἕτερον περιέχον ἀλλ' ἢ περὶ κώλου καὶ περὶ κόμματος· οὐ γὰρ εὐκαταφρόνητος ὁ περὶ αὐτῶν λόγος, ὥστε πάρεργον θέσθαι τὴν περὶ αὐτοῦ σπουδὴν . . . ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐοίκασιν τῶν ὀνομάτων τούτων ἐλθεῖν εἰς ἔννοιαν ἐν ἐξετάσει λόγων οὐ κατὰ μέτρα προενηνεγμένων φιλοσόφων μὲν Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς ῥητορικαῖς λεγομέναις τέχναις, σοφιστῶν δὲ Ἰσοκράτης· τί δὲ τούτων ἕκαστος (ἑκάτερος?) λέγει καὶ ὅπως μὲν Ἀριστοτέλης τὴν περίοδον ὡρίσατο, ὡς συμπληροῖ τὰ κῶλα καὶ τὰ κόμματα, ὅπως δὲ πάλιν Ἰσοκράτης, τῷ Λαχάρῃ δεόντως ἐν τῷ περὶ αὐτῶν εἴρηται λόγῳ· πολλοὺς*

γὰρ ὁρισμοὺς τῶν ἀρχαίων παρατίθησι· λέγει γὰρ καὶ Ἰσοκράτους ὁρισμόν, ὃν οὐ παραδέχεται· τῷ γὰρ Ἀριστοτέλει οὐδεμία γέγονε περὶ αὐτοῦ σπουδή. τοῦ δὲ ἐπιστήμονος ἔργον ἐστὶν εἰδέναι, τίνες μὲν αὐτῶν καλῶς ἔχουσι, τίνες δὲ πάλιν οὐ καλῶς. Sequuntur Lolliani, Cornuti, Apsinis definitiones, quid sit κῶλον et κόμμα. Conf. Herling Grundregeln des deutschen Stils II, 32.

3 ἔχειν ὁ] ἔχειν περαντω α A ap. Vict. et Gaisf. repetitum ex v. 2. pag. 1409 b

4 καὶ πεπεράσθαι] Sic solus A, τῷ ἀεὶ πεπεράνθαι ceteri; et verbum quidem iure correctum, τῷ ἀεὶ vero pro καὶ necessarium non videtur. καὶ πεπεράνθαι etiam schol. fol. 61, 25.

4 τὸ δὲ μηδὲν προνοεῖν εἶναι μηδὲ ἀνύειν ἀηδές] εἶναι deest in vet. transl. schol. fol. 61, 26., et vacare coniicit Victorius; recte, nisi ex hoc dependet προνοεῖν, ut sit: si vero nihil providere licet neque perficere, id ingratum est. ἀνοίγειν quod A et vet. transl. habet, de auditore eo sensu, qui hic flagitatur, vix recte dicitur; flagitatur vero, auditorem ad finem procedere, πεπεράνθαι τι αὐτῷ, id quod significat ἀνύειν. Conf. Vaterus p. 161.

9 ὥσπερ τὰ Σοφοκλέους ἰαμβεῖα] Ex optimo fonte fol. 61 b, 29 scholiasta graecus: τοῦ Εὐριπίδου ἐστί, κεῖται δὲ ἐν τῷ Μελεάγρῳ

ἐν ἀντιπόρθμοις, πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα·
Οἰνεὺς δ' ἀνάσσει τῆσδε γῆς Αἰτωλίας
Πορθάονος παῖς, ὅς ποτ' Ἀλθαίαν γαμεῖ
Λήδας ὅμαιμον, Θεστίου τε παρθένον.

Vid. Fragm. Eurip. p. 224 M. [Nauck. trag. graec. fragm. p. 414 sq.] Welcker griech. Trag. I, 384. Ex Praxiphane apud Demetrium § 58 histriones recitantes versus fine φεῦ, quo abrupta est sententia, addidisse coniicere licet. Sophoclis nomen, nisi μνημονικὸν ἁμάρτημα est, fortasse ab alio additum est. Conf. ad II, 8. Brandis Philol. IV, 46.

14 καὶ διῃρημένη] Om. vet. transl. et C. Id factum esse videtur, ne haec διῃρημένη λέξις paulo infra in διῃρημένην et ἀντικειμένην dividatur.

15 μὴ ἐν τῇ διαιρέσει ὥσπερ ἡ εἰρημένη περίοδος,

ἀλλ' ὅλῃ] *εἰρημένῃ* om. A et vet. transl., sed iidem habent *ὥσπερ καὶ ἡ*, quamvis taceat Bekkerus de A, et sic editi usque ad Morelium. Cum modo praecedat de illis versibus *ἐπὶ τοῦ εἰρημένου*, facile et hic, ut sensus evaderet, *εἰρημένῃ* inseri poterat; neque apte ille locus hic adhibetur, hic enim membra, quibus periodus constat, ut protasin et apodosin, intelligit auctor. Omnino verba *ὥσπερ καὶ ἡ περίοδος* nullum habent locum, meliusque arcte cohaerent *μὴ ἐν τῇ διαιρέσει ἀλλ' ὅλῃ*. Nam singula membra periodum non efficere opus non erat monere.

16 *κῶλον δ' ἐστὶ τὸ ἕτερον μόριον ταύτης. ἀφελῆ δὲ λέγω τὴν μονόκωλον*] Haec verba veteres iam vexaverunt; Demetrius § 34: *τὸ δὲ κῶλον Ἀριστοτέλης οὕτως ὁρίζεται· κῶλόν ἐστι τὸ ἕτερον μέρος περιόδου, εἶτα ἐπιφέρει· γίνεται δὲ καὶ ἁπλῆ περίοδος· οὕτως ὁρισάμενος τὸ ἕτερον μέρος δίκωλον ἐβούλετο εἶναι τὴν περίοδον δηλονότι. ὁ δὲ Ἀρχέδημος συλλαβὼν τὸν ὅρον τὸν Ἀριστοτέλους καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τῷ ὅρῳ σαφέστερον καὶ τελεώτερον οὕτως ὡρίσατο· κῶλόν ἐστιν ἤτοι ἁπλῆ περίοδος ἢ συνθέτου περιόδου μέρος.* Aperte hic Demetrius ex Archedemo, non ex Aristotele sumsit verba: *γίνεται δὲ καὶ ἁπλῆ περίοδος*, nam Arist. dicit: *ἡ δ' ἀφελής* et *ἀφελῆ δὲ λέγω τὴν μονόκωλον*. Eundem auctorem sequi videtur § 17: *γίνονται δὲ καὶ τρίκωλοί τινες καὶ μονόκωλοι, ἃς καλοῦσιν ἁπλᾶς περιόδους. ὅταν γὰρ τὸ κῶλον μῆκός τε ἔχῃ καὶ καμπὴν κατὰ τὸ τέλος, τότε μονόκωλος περίοδος γίνεται καθάπερ ἡ τοιάδε· Ἡροδότου Ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε.* Haec si, ut Demetrius vult, *περίοδος ἁπλῆ* esset, nihil inter *ἀφελῆ περίοδον* et *εἰρομένην λέξιν* distaret; huius enim idem attulit exemplum Aristoteles; at quantum interest inter *εἰρομένην λέξιν* et *κατεστραμμένην*, cui *ἀφελὴς περίοδος* est accensenda! Aquila Romanus cap. 18. conf. Mart. Cap. p. 428 Capp.: *constat autem ambitus ex duobus membris, ex tribus membris, ex quatuor interdum, etsi nonnulli ex uno membro ambitum putant posse compleri quam μονόκωλον appellant; ego artem non video, quemadmodum periodos cognominetur et non potius colon, si unum sit.* Quintilianus de periodo IX, 4, 124

p. 867 Burm.: *genera eius duo sunt, alterum simplex cum sensus unus longiore ambitu circumducitur, alterum quod constat membris et incisis, quae plures sensus habent: aderat ianitor carceris et carnifex praetoris et reliqua. Habet periodus membra minimum duo, medius numerus videtur quatuor, sed recipit frequenter et plura.* Qui si simplex genus cum Aristotele *μονόκωλον* intelligit, quaeritur, quomodo minimum duo membra habeat ambitus. Cf. Schneid. ad Demetr.

18 *μήτε μυούρους εἶναι μήτε μακράς*] Cicero de orat. III, 49, 190: *efficiendum est illud modo vobis, ne fluat oratio, ne vagetur, ne insistat interius, ne excurrat longius, ut membris distinguatur, ut conversiones habeat absolutas.* Tacite, ni fallor, longiores Isocratis periodos carpit a Peripateticis Demetrio et Hieronymo vituperatas. Vid. Vol. Hercul. Oxon. II col. XVII: *οἱ δ' οὖν πολλοὶ τῶν σοφιστῶν ἐοίκασιν ἐξ ὧν γεγράφασιν ἀθλίως ὑποκεκρίσθαι· πονηρὸν γὰρ εἰς ὑπόκρισιν αἱ μακραὶ περίοδοι καθάπερ καὶ παρὰ Δημητρίῳ κεῖται περὶ τῶν Ἰσοκράτους*, ubi longior sequitur Hieronymi locus.

20 *οὗ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅρον*] *ὅρου* A, quod servandum est.

25 *λόγος*] Non satis intelligo, nam est quod vituperetur, *ἄλογος* A, vetr. tr. An fuit *ἄλογον*?

26 *Δημόκριτος ὁ Χῖος*] Vid. Menage ad Diogenem IX, 49 p. 418. Mullach fragm. Democr. p. 91. Hesiodi versus, quem ille mutavit, est: *ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη.*

30 *εἰς τοὺς μακροκώλους*] Sic omnes libri, ut oratores, qui longis periodorum membris utantur, ipsi *μακρόκωλοι* dicantur pro *εἰς τοὺς μακροκώλους ποιήσαντας.* Facillimum esset *τὰς* reponere, ut statim sequitur *αἱ λίαν βραχύκωλοι*, nisi homines indicari aptius sane esset.

34 *διῃρημένη μὲν οἷον, πολλάκις ἐθαύμασα*] Ex Isocratis Panegyrici principio, e quo omnia quae sequuntur exempla sumpta sunt; eadem verba Alexander Rhet. VIII p. 461, ut *δίκωλον περίοδον*, Demetrius § 25 ut *παρόμοια κῶλα* ostenderet, attulit, sed multo aptiora, si quid video, sunt

exempla a Disseno de structura periodorum oratoria p. XXXIV—XL congesta.

36 *ἀντικειμένη δὲ*] Theophrastus apud Dionysium in Lysia cap. 14: *ἀντίθεσις δ' ἐστὶ τριττῶς, ὅταν τῷ αὐτῷ τὰ ἐναντία ἢ τῷ ἐναντίῳ τὰ αὐτὰ ἢ τοῖς ἐναντίοις ἐναντία προσκατηγορηθῇ· τοσανταχῶς γὰρ ἐγχωρεῖ συζευχθῆναι· τούτων δὲ τὸ μὲν ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον παιδιῶδες καθαπερεὶ ποίημα· διὸ καὶ ἧττον ἁρμόττει τῇ σπουδῇ· φαίνεται γὰρ ἀπρεπὲς σπουδάζοντα τοῖς πράγμασι τοῖς ὀνόμασι παίζειν καὶ τὸ πάθος τῇ λέξει περιαιρεῖν· ἐκλύει γὰρ τὸν ἀκροατήν.* Quae si Aristoteles hic tradit neque, quod Victorius probat, duplex modus ille est *ἢ ταὐτὸ ἐπέζευκται τοῖς ἐναντίοις*, desideratur membrum *ἢ τἀναντία ταὐτῷ.* Sed quantumvis illa divisio Aristotelis ingenium prodit, alio tamen modo hic mihi rem aggressus esse videtur; aut duo sunt contraria in utroque colo, ut in exemplo quod sequitur, vel ut *καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν* et *καὶ τοὺς ἄφρονας κατορθοῦν*, in quibus *πρὸς ἐναντίῳ ἐναντίον σύγκειται*, aut contrariis idem verbum est commune, ut in secundo exemplo. Plura genera antitheti etiam Rutilius Lupus II, 16 praecipit: *unum est cum contrariae res inter se conferuntur*, quod est *τοῖς ἐναντίοις ἐναντία προσκατηγορεῖν*; tum *hoc idem fieri potest in una persona,* scilicet *τῷ αὐτῷ τἀναντία.* Deinde: *est autem* [*aliud item?*] *genus huius quod in eadem sententia priori verbo, contrarium quod est, infert et coniungi solet,* ubi in eodem membro contraria leguntur, postremum denique quod non intelligo: *aliud est item quod superiori infert, sed consequenter.* Anaxim. cap. 26.

pag. 1410 2 *ἀμφοτέρους δ' ὤνησαν*] Isocr. Paneg. § 35: *ἀμφοτέρους δὲ καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας καὶ τοὺς ὑπομείναντας ἔσωσαν· τοῖς μὲν γὰρ ἱκανὴν τὴν οἴκοι χώραν κατέλιπον, τοῖς δὲ πλείω τῆς ὑπαρχούσης ἐπόρισαν.*

5 *ὥστε καὶ*] Isocrat. Paneg. § 41: *τὴν τοίνυν ἄλλην διοίκησιν οὕτω φιλοξένως κατεσκευάσατο καὶ πρὸς ἅπαντας οἰκείως, ὥστε καὶ τοῖς χρημάτων δεομένοις καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι τῶν ὑπαρχόντων ἐπιθυμοῦσιν ἀμφοτέροις ἁρμόττειν καὶ μήτε τοῖς εὐδαιμονοῦσι μήτε τοῖς δυστυχοῦσιν ἐν ταῖς αὐτῶν ἀχρήστως ἔχειν ἀλλ' ἑκατέροις αὐτῶν

εἶναι παρ' ἡμῖν τοῖς μὲν ἡδίστας διατριβάς, τοῖς δὲ ἀσφαλεστάτην καταφυγήν. Unde et illud *κτήσει* explicatur; facile Athenis quaestum facere et victum quaerere externi poterant.

6 *καὶ ἔτι, συμβαίνει*] Ibidem § 48: *ὁρῶσα δὲ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις οὕτω ταραχώδεις οὔσας τὰς τύχας, ὥστε πολλάκις ἐν αὐταῖς καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν καὶ τοὺς ἀνοήτους κατορθοῦν.*

8 *εὐθὺς μὲν*] Ibidem § 72, ubi legitur *πολλῷ*.

11 *πλεῦσαι*] Ibidem § 89.

12 *καὶ φύσει*] Ibidem § 105, ubi legitur: *τῆς πολιτείας ἀποστερεῖσθαι.*

13 *οἱ μὲν γὰρ*] Ibidem § 149.

14 *ἰδίᾳ*] Ibidem § 181: *καὶ γὰρ αἰσχρὸν ἰδίᾳ μὲν τοῖς βαρβάροις οἰκέταις ἀξιοῦν χρῆσθαι, δημοσίᾳ δὲ τοσούτους τῶν συμμάχων περιορᾶν αὐτοῖς δουλεύοντας.*

15 *ἢ ζῶντας ἕξειν*] Ibidem § 186. *ἕξειν*, quod sensus flagitat, cum Victorio ex Isocrate reposuimus: *φήμην δὲ καὶ μνήμην καὶ δόξαν πόσην τινὰ χρὴ νομίζειν ἢ ζῶντας ἕξειν ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἀριστεύσαντας*; libri *ἄξειν* exhibent.

17 *καὶ ὃ εἰς Πειθόλαον*] Pitholaus et Lycophron peregrini neque ignobiles homines, fortasse Thebes, uxoris Alexandri Pherei fratres, Diodor. XVI, 14., quum ipsi domi valerent, ut ex hoc loco coniici potest, infesti Atheniensibus, postea eorum auxilium implorantes multos argento corrupisse videntur; in orat. contra Neaeram p. 1376. Pitholas Thessalus Attica civitate donatus, qua rursus privatus est, memoratur; eos in iudicium vocatos adfuisse apparet ex vocabulo *οὗτοι*, hi igitur antea Athenienses vendidisse, nunc eos emisse dicuntur.

18 *ἐλθόντες δ' ὡς ὑμᾶς*] *εἰσελθόντες δ' εἰς ὑμᾶς*, dicuntur et rempublicam pretio vendidisse, et in iudicium adducti, postquam rei facti sunt, iudices pecunia corrupisse. Cobet var. lect. p. 368. *εἰς ὑμᾶς* etiam in Stephan. et schol. fol. 62 b, 15 et 17 extat, sententia non satis certa, cum id quoque dici possit, quod Dem. 18, 46 de proditoribus tradit. Ficta sunt quae Stephanus p. 311 multis enarrat, ubi v. 4: *καὶ ὅτι μύλαι Θηβῶν* est *καὶ ὁ Τιμόλαος Θηβῶν.*

28 *ἀγρὸν γὰρ ἔλαβεν ἀργὸν παρ' αὐτοῦ*] In eodem

verbo, ut Victorius monuit, ludit Xenoph. Cyrop. VIII, 3, 37: *ἐπεὶ δὲ μειράκιον ἐγενόμην, οὐ δυνάμενος τρέφειν ἀργόν, εἰς ἀγρὸν ἀπαγαγὼν ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι.* — Schol. fol. 62 b, 40: *ἐκ τῶν Ἀριστοφάνους.*

30 *δωρητοί*] Il. IX, 526.

31 *ᾠήθησαν*] Negationem, quam sensus flagitat, DE Aldus praebent. *ᾠήθης ἂν αὐτὸν οὐ παιδίον* Bonitz Ar. Stud. I, 95. Conf. Sauppe Dionysios u. Ar. p. 18, qui *ἀλλ' αὐτὸν παιδίον γεγονέναι* coniicit.

33 *ἄξιος δὲ*] Negat orator istum aheuea statua dignum esse; itaque negatio in praecedentibus illata erat, aut interrogans haec dixit auctor. *ἀξιοῖ δὲ* schol. Isocrat. Panath. § 22: *ἀλλ' εἰ φανείην σπουδάζων καὶ πολλοὺς λόγους ποιούμενος περὶ ἀνθρώπων, οὓς οὐδεὶς ὑπείληφεν ἀξίους εἶναι λόγου, δικαίως ἂν μωρὸς εἶναι δοκοίην.* Plura exempla vid. ap. Strange Iahn Iahrb. Supplem. IV, 3 p. 362.

34 *σὺ δ' αὐτὸν*] Idem *ὁμοιοτελεύτου* exemplum ap. Demetrium § 26 et *διλογίας* ibidem § 211; in priore *νῦν θανόντα*, in posteriore *νῦν ἀποθανόντα* legitur. Est figura quae conversio dicitur.

pag. 1410 b 3 *ἐν τοῖς Θεοδεκτείοις*] Indignum nostro philosopho est quod Valerius Maxim. VIII, 14 ext. 3 narrat: *Aristoteles Theodecti discipulo oratoriae libros artis, quos ederet, donaverat, molesteque postea ferens titulum eorum sic alii cessisse, proprio volumine quibusdam rebus insistens, planius sibi de his in Theodectis libris dictum esse adiecit.* Ex nostro loco, non ex praefatione rhetoricae ad Alexandrum male hoc fictum est. Max. Schmidt in Commentatione de tempore Ar. Rhet. p. 10 Aristotelem amico et discipulo Theodecti plura praecepta, quibus hic in libro de arte rhetorica uteretur, contulisse et inde illam Valerii fabulam natam esse censet. In catalogo Diogenis extat: *τέχνης τῆς Θεοδέκτου εἰσαγωγῆς* (*συναγωγῆς* meliores libri) *ᾱ*, unde Maercker de Theod. p. 48 magistrum recentiorum more discipuli artem praefatione praemissa lectoribus commendasse ibique *τὰς ἀρχὰς τῶν περιόδων* enumerasse coniicit. Conf. Rose Pseud. p. 137, Heitz p. 85.

4 *οἷον καὶ Ἐπίχαρμος ἐποίει*] Demetrius § 24 ex Aristotele: *ἔστι δὲ κῶλα, ἃ μὴ ἀντικείμενα ἐμφαίνει τινὰ*

ἀντίθεσιν διὰ τὸ τῷ σχήματι ἀντιθέτως γεγράφθαι καθάπερ τὸ παρ' Ἐπιχάρμῳ τῷ ποιητῇ πεπαιγμένον ὅτι

τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών·

τὸ αὐτὸ μὲν γὰρ εἴρηται καὶ οὐδὲν ἐναντίον. ὁ δὲ τρόπος τῆς ἑρμηνείας μεμιμημένος ἀντίθεσίν τινα πλανῶντι ἔοικεν. ἀλλ' οὗτος μὲν ἴσως γελωτοποιῶν οὕτως ἀντέθηκε καὶ ἅμα σκώπτων τοὺς ῥήτορας. Haec inanis videtur Demetrii coniectura, quam ex ipso Epicharmi poemate facile disceptasset; parum enim probabile, poetam vel ante rhetoricam artem institutam florentem, Gorgiam primum antitheta sectantem irrisisse. Mirum illud *ἐν τήνων*, quod Aristotelis libri praebent, cum Demetrio non in usitatam formam reducendum videtur.

Cap. X.

6 *τὰ ἀστεῖα*] Conf. Anaxim. cap. 23. Cicero de orat. II, 54 seqq. Quint. VI, 3. 17. 102.

14 *τὸ γῆρας καλάμην*] Od. XIV, 213:

ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα
γιγνώσκειν.

Vitiose A *καλὴν* exhibet, verum vet. tr. praestat.

22 *διὸ οὔτε τὰ ἐπιπόλαια*] Conf. ad II; 23 fine. p. 1400 b, 29.

25 *καὶ εἰ μὴ*] *εἰ καὶ μὴ* schol. fol. 64 b, 9. *καὶ οὐ μὴ* Victorii v p.

27 *ἐκείνως δὲ οὐδέτερον*] Illo modo neutrum fit, neque ut statim neque ut non multo post doceamur, quod quidem verum est; nam quae aperta sunt, nos nil docent, sed cum praecedant verba: *γίγνεται γὰρ οἷον μάθησις*, et vocabulo *ἐκείνως* ipsae illae duae rationes significentur, hunc potius sensum exspectamus: neutrum vero illorum, neque *τὰ ἐπιπόλαια ἐνθυμήματα*, neque *ὅσα εἰρημένα ἀγνοούμενά ἐστιν*, nos docet vel doctiores reddit; id vero fit, si *ἐκείνων* scripseris; est enim *ἐκείνων δὲ οὐδέτερον γίγνεται μάθησις.* Victorii m v *ἐκείνω*, p *ἐκεῖνον* praebent. Offendere potest hoc loco *οἷον μάθησις*, postquam supra illam fieri contendit; non male tamen hic eam veram non esse quae dicitur *μάθησιν.*

30 *καὶ τὴν τοῖς ἄλλοις*] Isocrat. Philipp. § 73: *αἰσθάνομαι γάρ σε διαβαλλόμενον ὑπὸ τῶν σοὶ μὲν φθονούντων, τὰς δὲ πόλεις τὰς αὑτῶν εἰθισμένων εἰς ταραχὰς καθιστάναι καὶ τὴν εἰρήνην τὴν τοῖς ἄλλοις κοινὴν πόλεμον τοῖς αὑτῶν ἰδίοις εἶναι νομιζόντων*, ut Bekkerus ex *Γ* edidit et Victorius ex Laurentiano codice omisso *εἶναι* locum laudavit; vulgati enim libri corrupte scribebant: *τῆς εἰρήνης οὔσης τοῖς ἄλλοις κοινῆς τὸν πόλεμον αὑτῶν ἡδίω εἶναι νομιζόντων.* — Schol. 63 b, 20: *εὗρον δὲ καὶ σχόλιον λέγον ὅτι ἐκ τοῦ Ἰσοκράτους ἐστὶ τοῦτο. ὁμονοησάντων φησὶ τῶν Ἑλλήνων πάντων εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ξέρξου πόλεμον· φησὶ πόλεμον νομίζομεν τὴν κοινὴν εἰρήνην ἀμφισβητοῦντες περὶ τοῦ τίνας δεῖ ἄρχειν Λακεδαιμονίους ἢ Ἀθηναίους.* Interpretationem istam non in scholio invenit, sed de suo largitus est.

34 *ἔτι εἰ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖ*] Cum praecedat *ἐὰν ἀντικειμένως λέγηται*, tum *ἐὰν ἔχῃ μεταφοράν*, etiam in tertio exspectes *ἔτι ἐὰν ἔχῃ τὸ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖν*. Et infinitivus quidem in A legitur, sed illam dicendi diligentiam minime Aristoteles sequitur, sufficitque *ἔτι εἰ τὸ . . ποιεῖν* vel *εἰ . . ποιεῖ*. Proxima vero verba sana non sunt; sensus est: res tam vivide est describenda, ut eam oculis aspicere videaris, itaque inesse debet *ἐνέργεια*. Id et auctor lectionis librorum praeter A et vet. transl. *ποιεῖ ὡς ἤδη ἐνεργοῦσα* vel ut Q exhibet *εἴδη ἐνεργοῦσαν* voluisse videtur; ex margine enim alieno loco illata sunt; voluit autem: *ὁρᾶν γὰρ δεῖ τὰ πραττόμενα ὡς ἤδη ἐνεργοῦντα μᾶλλον ἢ μέλλοντα.* Nos sic loco medemur: *ὁρᾶν γὰρ δεῖ τὰ πράγματα πραττόμενα μᾶλλον ἢ μέλλοντα.* Cicer. de orat. II cap. 59 laudat Vict.: *est autem haec huius generis virtus, ut ita facta demonstres, ut mores eius de quo narres, ut sermo, ut vultus omnes exprimantur, ut iis qui audiunt tum geri fierique videantur.*

36 *ἐνεργείας*] Victorii m et Bekkeri Q *ἐνάρξεως*, ceteri *ἐναργείας* fere omnes, sed schol.: *τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι ἐ ν ε ρ γ ε ί α ς.*

36 *τεττάρων*] Poetic. cap. 21. Verba: *τῶν δὲ μεταφορῶν . . . πειρᾶσθαι δοῦναι* laudat Dionysius epist. ad Ammaeum cap. 8. Leptinis dictum v. 4—5: *καὶ Λεπτίνης . .*

γενομένην omnes eius codices omittunt, ex Aristotelis libris suppletum.

pag. 1411

1 *ὥσπερ*] *ὡς* Dionysii libri.

1 *Περικλῆς*] Vid. ad I, 7. Iam ante Periclem Gelon ap. Herod. VII, 162: *ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπιέντες ἔχειν τὸ πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραίρηται*, ubi vid. interpp. Demadis esse dicit Athenaeus III p. 99 d., quem locum infra dabimus.

4 *καὶ Λεπτίνης περὶ Λακεδαιμονίων*] Plutarch. *πολιτ. παραγγ.* cap. 6. XII, 149 H.: *δέχεται δὲ ὁ πολιτικὸς λόγος δικανικοῦ μᾶλλον καὶ γνωμολογίας καὶ ἱστορίας καὶ μύθους καὶ μεταφοράς, αἷς μάλιστα κινοῦσιν οἱ χρώμενοι μετρίως καὶ κατὰ καιρὸν ὡς ὁ εἰπών· μὴ ποιήσητε ἑτερόφθαλμον τὴν Ἑλλάδα. καὶ Δημάδης τὰ ναυάγια λέγων πολιτεύεσθαι τῆς πόλεως . . καὶ Περικλῆς τὴν λήμην τοῦ Πειραιέως ἀφελεῖν κελεύων. καὶ Φωκίων ἐπὶ τῆς Λεωσθένους νίκης καλὸν τὸ στάδιον εἶναι, δεδιέναι δὲ τοῦ πολέμου τὸν δόλιχον.* Dixit hoc Leptines in concione, cum Lacedaemonii a Thebanis victi Olymp. CII, 4. legatos Atheniensium auxilium imploraturos mitterent, Xenoph. Hell. VI, 5, 33 seq. ibiq. Schneid., vid. Fr. A. Wolfius ad Dem. Lept. p. XLV. Simile Cimonis dictum apud Plut. Cimon. cap. 16 Victorius addidit: *ὁ δ' Ἴων ἀπομνημονεύει καὶ τὸν λόγον, ᾧ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἐκίνησε παρακαλῶν μήτε τὴν Ἑλλάδα χωλὴν μήτε πόλιν ἑτερόζυγα περιιδεῖν γεγενημένην.* Erant qui insigne hoc Leptinis dictum, quod Aristotelis auctoritate confirmatur, ad Locrenses contra Thebanorum sententiam Athenienses servantes Olymp. XCIV, 1 transferrent, ut docet schol. August. ad Demosth. de fals. legat. p. 361, 26: *μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον κατακρατήσαντες ἰσχυρῶς οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν Ἀθηναίων προέθεντο ψῆφον περὶ τῶν Ἀθηναίων τοῖς ἰδίοις συμμάχοις, ὥστε ἀποκρίνασθαι ἕκαστον τί βούλεται παθεῖν τοὺς Ἀθηναίους. εἶτα Εὔανθός* (scrib. *Ἐρίανθός*) *τις Θηβαῖος ἐψηφίσατο τὴν μὲν πόλιν αὐτῶν κατασκαφῆναι, τὴν δὲ χώραν μηλόβοτον γενέσθαι, ἵνα ἐκεῖ νέμωνται τὰ πρόβατα τῶν Βοιωτῶν. οἱ δὲ Φωκεῖς ὄντες καὶ αὐτοὶ τότε ὑπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους*

ἀντέλεξαν συμβουλεύοντες μὴ ἑτερόφθαλμον τὴν Ἑλλάδα ποιῆσαι, αἰνιττόμενοι δύο ὀφθαλμοὺς εἶναι τῆς Ἑλλάδος τήν τε Ἀθηναίων πόλιν καὶ τὴν Λακεδαιμονίων. Conf. Isocrat. Plataicus § 31. Eidem tempori, sed Lacedaemonio illud (conf. Xenoph. Hell. V, 5, 35) tribuit Aristides Leuctr. p. 639 Dind., vid. Schneid. ad Xenoph. Hellen. II, 2, 19 seq. Mirum si veteres ipsi in hac re aberraverint; at id non est, si Leptines in concione hoc argumento, quod Lacedaemonii quondam captis Athenis Atheniensium saluti invitis Thebanis et Corinthiis consuluissent (*οὐκ εἴων* vel *εἴασαν οἱ Λακεδαιμόνιοι περιιδεῖν τὴν Ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον γενομένην*), civibus, ut illos servarent et par pari referrent, persuasit. Conf. Isocr. Areop. 69. Hanc interpretationem et verba flagitant; nam de Lacedaemoniis hoc dixerat Leptines. Victorius aut *ἐᾶν* aut *περιιδεῖν* delendum censet; posterius negat grammatica; idem in scripto commentario *οὐκ ἂν περιιδεῖν* coniicit, sed nihil est mutandum, vid. Maetzner ad Antiph. p. 208.*) Simile dictum Gaisf. laudat ex Excerpt. legat. Byzant. p. 26 Par. 126 Bonn.: *φανερόν ἐστι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ὡσπερανεὶ δύο λαμπτῆρές εἰσιν ἥ τε Ῥωμαϊκὴ καὶ Περσικὴ βασιλεία· καὶ χρὴ καθάπερ ὀφθαλμοὺς τὴν ἑτέραν τῇ τῆς ἑτέρας κοσμεῖσθαι λαμπρότητι, καὶ μὴ πρὸς ἀναίρεσιν ἑαυτῶν ἀμοιβαδὸν μέχρι παντὸς χαλεπαίνειν.* — Conf. Sauppe Dionysios u. Arist. p. 17. Usus est hoc simili ad Alexandrum de Athenis et Thebis Hegesias ap. Photium p. 244 b, 9—15.

5 *Κηφισόδοτος*] Conf. Ruhnken hist. crit. orat. p. 60. Schol. August. ad. Dem. p. 53, 16. Boehnecke Forschungen I, 248.

6 *περὶ*] *τῶν περὶ* Dionysii libri, idque ex usu graecae linguae.

8 *ἔχοντα*] *ἀγαγόντα* Dionysius, quo mira illa dictio explicatur, quasi esset *ἕλκοντα*. Sauppe *ἠχότα*.

*) Utinam Dionysius hunc quoque Leptinis locum exscripsisset, ut quod in eius codice exstaret, appareret, vid. ad p. 1410 b, 36. Fort. librarii incuria excidit, aliter Sauppe.

8 δοῦναι] Dionys. διδόναι οὕτως. εἰ μὲν δή, ubi scrib. διδόναι. οὑτωσὶ μὲν δή.

9 ἐπισιτισαμένους] ἐπισιτισομένους Lobeck ad Phrynichum p. 746, quod recepimus.

10 τὸ Μιλτιάδου ψήφισμα] Demosth. παραπρ. § 303 p. 438, 16, ibiq. schol. Aug. Aristid. II p. 219 Dind., ubi quaedam ex eo laudantur.

13 ῥόπαλον τοῦ δήμου] Primum vocabulum solus A et vet. tr., ceteri om.; δήμου primum in marg. Venet. apparet (μήδμου A, Medi vet. tr., μίδου ceteri) ex schol. 65, 17: ῥόπαλον τοῦ δήμου· ἐν γὰρ ταῖς Ἀθήναις ὅτε ἐνεωτέρισέ τι καὶ ἠτάκτησεν ὁ δῆμος, ἐμήνυον εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ ἐλάμβανον ἐκεῖθεν συμμαχίαν.

14 τηλίαν τοῦ Πειραιέως] Cicero II act. in Verr. II, 2: *M. Cato cellam penariam reipublicae nostrae nutricem plebis Romanae Siciliam nominavit*, quem locum Victorius laudat. Num τηλία arcam significat? A et vet. transl. τὴν λείαν exhibent. Quidam libri τηλείαν scribunt.

15 τὴν λήμην τοῦ Πειραιέως] Plutarch. Pericl. cap. 8: ἀπομνημονεύεται δ' ὀλίγα παντάπασιν οἷον τὸ τὴν Αἴγιναν ὡς λήμην τοῦ Πειραιέως ἀφελεῖν κελεῦσαι, ubi alios ex Plut. locos Sintenis p. 96 congessit. Demadis esse dictum Athenaeus III p. 99 d, ubi plures metaphorae audaciores collectae sunt, tradit: καὶ Δημάδης δὲ ὁ ῥήτωρ ἔλεγε τὴν μὲν Αἴγιναν εἶναι λήμην τοῦ Πειραιῶς, τὴν δὲ Σάμον ἀπορρῶγα τῆς πόλεως, ἔαρ δὲ τοῦ δήμου τοὺς ἐφήβους, τὸ δὲ τεῖχος ἐσθῆτα τῆς πόλεως, τὸν δὲ σαλπιγκτὴν κοινὸν Ἀθηναίων ἀλέκτορα. Error haud dubie Athenaei; primum enim et tertium Periclis esse Aristotelis auctoritas confirmat, secundum quoque illi Samiorum victori optime convenit. Strabo IX, 14 p. 395: εἶθ' ὁ Φώρων λιμὴν καὶ ἡ Ψυτταλία, νησίον ἔρημον πετρῶδες, ὅ τινες εἶπον λήμην τοῦ Πειραιῶς.

15 Μοιροκλῆς] Ruhnk. hist. crit. p. 79. Dixit se bono homine, quem nominabat, nihilo peiorem esse; illum enim tertia pecuniarum parte, se decima improbum esse; jener treibe seine Schlechtigkeit zu $33^1/_3$, er aber viel billiger nur zu 10 Procente. Quanta sit utrinsque improbitas, aestimatur; sed qua in re illa fuerit, haud constat. Et qualis est ratio ἐπι-

τρίτων τόκων ad *δέκατοι τόκοι*, talis est illius *ἐπιεικοῦς* ad Moeroclem; uterque improbus, sed Moerocles multo melior. De *ἐπιτρίτων τόκων* vid. Salmasius de modo usurae cap. 2 p. 41, qui *ἐπιτρίτῳ τόκῳ* . . *ἐπιδεκάτῳ* restituit, Gronovius de pecunia veterum III, 14. Boeckh Staatshaushalt. I, 144. II, 225.

20 *ὑπερήμεροι*] Attischer Process p. 508.

22 *ἐν πεντεσυρίγγῳ νόσῳ*] Dicitur enim *ἐν πεντεσυρίγγῳ ξύλῳ* Arist. Eqq. v. 1055, conf. Sauppius epist. crit. p. 59, Cobet nov. lect. p. 327.

24 *μύλωνας ποικίλους*] Cur triremes *μύλωνας* dixerit Cephisodotus, non constat.

24 *Κύων*] Conf. Rose Pseud. p. 3.

27 *ὥστε βοῆσαι τὴν Ἑλλάδα*] Demosth. p. 377: *ταῦτ' οὐχὶ βοᾷ καὶ λέγει, ὅτι χρήματα εἴληφεν Αἰσχίνης*, quae Vict. laudavit; cf. ex Olynth.: *ὁ παρὼν καιρὸς μονονουχὶ λέγει φωνὴν ἀφιείς*.

30 *ἐκκλησίας*] Glossema videtur, quo *συνδρομαὶ* explicantur, quod Fr. A. Wolfius monuit, sed auctor ipse interpretandi causa addere poterat.

30 *Ἰσοκράτης*] Philippus § 12: *ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ταύτας τὰς δυσχερείας ὑπεριδὼν οὕτως ἐπὶ γήρως γέγονα φιλότιμος, ὥστ' ἠβουλήθην ἅμα τοῖς πρὸς σὲ λεγομένοις καὶ τοῖς μετ' ἐμοῦ διατρίψασιν ὑποδεῖξαι καὶ ποιῆσαι φανερόν, ὅτι τὸ μὲν ταῖς πανηγύρεσιν ἐνοχλεῖν καὶ πρὸς ἅπαντας λέγειν τοὺς συντρέχοντας ἐν αὐταῖς πρὸς οὐδένα λέγειν ἐστίν, ἀλλ' ὁμοίως οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἄκυροι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς νόμοις καὶ ταῖς πολιτείαις ταῖς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν γεγραμμέναις*, quae postrema verba aperte Platonis rempublicam et leges perstringunt.

31 *καὶ οἷον ἐν τῷ ἐπιταφίῳ*] Lysiae § 60: *ὥστ' ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ τότε κείρασθαι τῇ Ἑλλάδι καὶ πενθῆσαι τοὺς ἐνθάδε κειμένους, ὡς συγκαταθαπτομένης τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας τῇ τούτων ἀρετῇ, ὡς δυστυχὴς μὲν ἡ Ἑλλὰς τοιούτων ἀνδρῶν ὀρφανὴ γενομένη, εὐτυχὴς δ' ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς ἑτέρων ἡγεμόνων λαβόμενος· τῇ μὲν γὰρ τούτων στερηθείσῃ δουλεία περιέστηκε, τῷ δ' ἄλλων ἀρξάντων ζῆλος ἐγγίνεται τῆς τῶν προγόνων διανοίας.*

Aristoteles, si auctor huius epitaphii notus vel certus fuisset, hic ubi alios multos laudat, nomen vix neglexisset. Ceterum *τῶν ἐν Σαλαμῖνι τελευτησάντων* memoriae lapsus est; non de his, sed de Atheniensibus in Hellesponto caesis, quorum mortem servitus secuta est, orator loquitur. Itaque P. Dobree, cui sophista, non Lysias auctor epitaphii est, Adversar. I p. 13 verba *ἐν Σαλαμῖνι* aut spuria aut corrupta esse iudicat. — Babingtoni amicus ad Hyperidis orat. funebr. p. 29 *ἐν Λαμίᾳ* corrigit, quod H. Sauppe (Dionysios u. Ar. p. 39) haec non ab Aristotele scripta esse fingens probat.

2 *Ἰφικράτης*] Clinton Fasti Hell. p. 137. pag. 1411 b

5 *παρακαλεῖν τοὺς κινδύνους τοῖς κινδύνοις βοηθήσοντας*] Tacit. Annal. XI, 26: *imminentium periculorum remedium ipsa pericula ratus.* Florus I, 17 a Schradero laudatus: *Fabius Maximus periculosissimum bellum periculo explicavit.*

6 *πρὸ ὀμμάτων μεταφορά*] *καὶ* inserit Thurot.

8 *τὴν εἰκόνα τὴν χαλκῆν*] Quae in foro constituta erat obnixo genu, vid. Corn. Nep. Chabr. cap. 1.; quod hic pugnantis, non supplicantis erat status, dicitur esse translatio *ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' οὐκ ἀεί.*

11 *τῶν τῆς πόλεως ἔργων*] *ὑπὲρ* inserendum esse censet L. Kayser.

11 *πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες*] Isocrates Paneg. § 150 sq. de Persarum ingenio et moribus: *πῶς γὰρ ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπιτηδεύμασιν ἐγγενέσθαι δύναιτ' ἂν ἢ στρατηγὸς δεινὸς ἢ στρατιώτης ἀγαθὸς . . . καὶ τὰ μὲν σώματα διὰ τοὺς πλούτους τρυφῶντες, τὰς δὲ ψυχὰς διὰ τὰς μοναρχίας ταπεινὰς καὶ περιδεεῖς ἔχοντες, ἐξεταζόμενοι πρὸς αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις καὶ προκαλινδούμενοι καὶ πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες, θνητὸν μὲν ἄνδρα προσκυνοῦντες καὶ δαίμονα προσαγορεύοντες, τῶν δὲ θεῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἀνθρώπων ὀλιγωροῦντες.* Verbum *μελετᾶν* dicitur de iis, qui arti alicui incumbunt, ut progrediantur; id nunc transfertur ad *μικρὸν φρονεῖν.* Coraes correxit *ἀσκεῖν*, idque Bekkerus dignum censuit quod laudaret. In Isocratis verbis A ap. Vict. et Gaisf. *μικρὸν ἃ φρονεῖν*, quod ex varietate *μικρὸν* et *μικρὰ* natum videtur, nisi latet *ἀεί*. Et sane in schol. 66, 10 est: *καὶ πάντα τρόπον με-*

λετῶντες ἀεὶ μικρὰ φρονεῖν ἤτοι ταπεινοῦσθαι. Conf. Demosth. Olynth. 3, 32.

12 *καὶ ὅτι τὸν νοῦν ὁ θεὸς φῶς ἀνῆψεν ἐν τῇ ψυχῇ*] Incerti auctoris, sed frequens veteribus comparatio. Topic. I, 17: *καὶ ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ τινί, οὕτως ἄλλο ἐν ἄλλῳ, οἷον ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ, νοῦς ἐν ψυχῇ καὶ ὡς γαλήνη ἐν θαλάττῃ, νηνεμία ἐν ἀέρι.* Ethic. Nic. I, 4: *ὡς γὰρ ἐν σώματι ὄψις, ἐν ψυχῇ νοῦς.* Vide Wyttenb. ad Plut. de sera num. vind. p. 94. Ast. ad Plat. remp. VII, 13 p. 573. Zell ad Ethic. VI, 12, 10.

14 *οὐ γὰρ διαλυόμεθα*] Isocrat. Panegyr. § 172: *νῦν μὲν γὰρ μάτην ποιούμεθα τὰς περὶ τῆς εἰρήνης συνθήκας· οὐ γὰρ διαλυόμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ' ἀναβαλλόμεθα καὶ περιμένομεν τοὺς καιρούς, ἐν οἷς ἀνήκεστόν τι κακὸν ἀλλήλους ἐργάσασθαι δυνησόμεθα.*

16 *καὶ τὸ τὰς συνθήκας*] Isocrat. Panegyr. § 180: *καὶ ταύτας ἡμᾶς ἠνάγκασεν ἐν στήλαις λιθίναις ἀναγράψαντας ἐν τοῖς κοινοῖς τῶν ἱερῶν ἀναθεῖναι, πολὺ κάλλιον τρόπαιον τῶν ἐν ταῖς μάχαις γιγνομένων· τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ μικρῶν ἔργων καὶ μιᾶς τύχης ἐστίν, αὗται δ' ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ πολέμου καὶ καθ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἑστήκασιν.*

19 *ὅτι καὶ αἱ πόλεις τῷ ψόγῳ*] Incerti auctoris exemplum; non modo magistratus, sed etiam civitates rationes reddunt, ne coniicias *καὶ ὅτι.* Similis sententia in Isocrat. *περὶ εἰρήνης* § 120. — *καὶ ὅτι* Bonitz I, 95 commendat exstatque in Gaisf. edit., sic et Thurot.

Cap. XI.

26 *ὅσα ἐνεργοῦντα σημαίνει*] Hanc artis poeticae legem eloquentiae haud inutilem ex rerum natura acutissime explicuit Lessing in Laocoonte. Ceterum et haec et quae sequuntur, varietatem *ἐνάργειαν*, quae saepius *ἐνεργείας* locum in libris tenet, ut p. 1410 b, 36. 1411 b, 29. 33. falsam esse demonstrant.

27 *τετράγωνον*] Ex Simonidis carmine ap. Plat. Protag.

p. 339 Steph. ibiq. Heind. p. 567. Ast. Annot. p. 151. Schneidew. ad Simonid. p. 18. Zell ad Ethic. p. 49.

28 *ἀνθοῦσαν ἔχοντος τὴν ἀκμήν*] Isocrat. Phil. § 10: *ταῦτα δὲ διανοηθεὶς καὶ νομίσας οὐδέποτ' ἂν εὑρεθῆναι καλλίω ταύτης ὑπόθεσιν οὐδὲ κοινοτέραν οὐδὲ μᾶλλον ἅπασιν ἡμῖν ξυμφέρουσαν ἐπήρθην πάλιν γράψαι περὶ αὐτῆς, οὐκ ἀγνοῶν οὐδὲν τῶν περὶ ἐμαυτόν, ἀλλ' εἰδὼς μὲν τὸν λόγον τοῦτον οὐ τῆς ἡλικίας τῆς ἐμῆς δεόμενον, ἀλλ' ἀνδρὸς ἀνθοῦσαν τὴν ἀκμὴν ἔχοντος καὶ τὴν φύσιν πολὺ τῶν ἄλλων διαφέροντος, ὁρῶν δ' ὅτι χαλεπόν ἐστι περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν δύο λόγους ἀνεκτῶς εἰπεῖν.*

29 *σὲ δ' ὥσπερ ἄφετον*] Isocrat. Phil. § 127: *προσήκει δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις τοῖς ἀφ' Ἡρακλέους πεφυκόσι καὶ τοῖς ἐν πολιτείᾳ καὶ νόμοις ἐνδεδεμένοις ἐκείνην τὴν πόλιν στέργειν, ἐν ᾗ τυγχάνουσι κατοικοῦντες, σὲ δ' ὥσπερ ἄφετον γεγενημένον ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα πατρίδα νομίζειν, ὥσπερ ὁ γεννήσας ὑμᾶς, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ αὐτῆς ὁμοίως ὥσπερ ὑπὲρ ὧν μάλιστα σπουδάζεις.* Ex h. l. Victorius quod in libris exstat *ἀφετέον*, correxit.

30 *τοὐντεῦθεν οὖν Ἕλληνες ᾄξαντες ποσίν*] Eurip. Iphig. Aul. v. 80, ubi legitur *δορί*, unde sumptum videtur quod schol. gr.: *γράφεται δὲ καί· ἀΐξαντες δόρυ* (i. e. *δορί*). Pro *τοὐντεῦθεν οὖν* quod Victorius ex Eurip. restituit, *τοὐλεύθερον* A, *τοὐλεύθερον δ'* ceteri exhibent.

31 *μεταφορά*] Tacet Bekkerus, sed libri omnes *μεταφορά· ταχὺ γὰρ λέγει*, quae operarum errore in Morelliana editione et inde in ceteris exciderunt; Gaisfordus primus restituit.

34 *αὖτις ἐπὶ δάπεδόνδε*] Odyss. XI, 598, ubi *ἔπειτα πέδονδε* recte exstat. Verba *ἔπτατ' ὀιστός* leguntur Iliad. XIII, 588. *ἐπιπτέσθαι μενεαίνων* IV, 126. *ἐν γαίῃ ἵσταντο* XI, 574. *αἰχμὴ δὲ* XV, 541.

8 *κυρτά, φαληριόωντα*] Il. XIII, 799. Demetrius § 81: pag. 1412
ἀρίστη δὲ δοκεῖ μεταφορὰ τῷ Ἀριστοτέλει ἡ κατ' ἐνέργειαν καλουμένη, ὅταν τὰ ἄψυχα ἐνεργοῦντα εἰσάγηται καθάπερ ἔμψυχα, ὡς ἐπὶ τοῦ βέλους

ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων

καὶ τὸ κυρτὰ φαληριόωντα. πάντα γὰρ ταῦτα τὸ φαληριόωντα καὶ τὸ μενεαίνων ζωτικαῖς ἐνεργείαις ἔοικεν.

9 *ἡ δ' ἐνέργεια κίνησις*] Ita Bekkerus coniecit sic scribens: *an κίνησις?* ubi lepide typographus dedit *ἄν*. Libri omnes *μίμησις*, quod alienum est a nostro loco. Ethic. Eudem. II, 3: *ἡ μὲν γὰρ κίνησις συνεχές, ἡ δὲ πρᾶξις κίνησις.* idem II, 6. Gaisf. laudat Plut. an Pythia p. 398 A: *Ἀριστοτέλης μὲν οὖν μόνον Ὅμηρον ἔφη κινούμενα ποιεῖν τὰ ὀνόματα διὰ τὴν ἐνέργειαν.* Rem docte exposuit Ephr. Lessing in Laocoonte.

10 *δεῖ δὲ μεταφέρειν*] Poet. cap. 22: *πολὺ δὲ μέγιστον τὸ μεταφορικὸν εἶναι. μόνον γὰρ τοῦτο οὔτε παρ' ἄλλου ἔστι λαβεῖν εὐφυΐας τε σημεῖόν ἐστι. τὸ γὰρ εὖ μεταφέρειν τὸ τὸ ὅμοιον θεωρεῖν ἐστίν.*

10 *καθάπερ εἴρηται πρότερον*] Cap. 10 p. 1410 b, 32.

13 *τὸ ἀδικούμενον*] *τὸν* scribit L. Kayser.

16 *καὶ τὸ ὡμαλίσθαι τὰς πόλεις*] Sic cum Victorio scribendum, quod in libris est *ἀνωμαλίσθαι*; vidit enim Aristotelem hunc Isocratis locum ex Philippo § 40 intelligere: *ἐγὼ δ', ὅτε μὲν ἡ πόλις ἡμῶν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐδυνάστευε καὶ πάλιν ἡ Λακεδαιμονίων, οὐδὲν ἂν ἡγοῦμαι περανθῆναι τούτων· ῥᾳδίως γὰρ ἂν ἑκατέραν ἐμποδὼν γενέσθαι τοῖς πραττομένοις· νῦν δ' οὐχ ὁμοίως ἔγνωκα περὶ αὐτῶν. οἶδα γὰρ ἁπάσας ὡμαλισμένας ὑπὸ τῶν συμφορῶν, ὥσθ' ἡγοῦμαι πολὺ μᾶλλον αὐτὰς αἱρήσεσθαι τὰς ἐκ τῆς ὁμονοίας ὠφελείας ἢ τὰς ἐκ τῶν τότε πραττομένων πλεονεξίας.* Dicitur *ὡμαλίσθαι* de superficie, nunc translatum est ad Graecorum civitates, et quamvis *ἐπιφάνεια καὶ δυνάμεις* multum distent, tamen commune est *τὸ ἴσον*. Unde *ἀνωμαλίσθαι*, quod Vaterus p. 169 defendit, ferri nequit. Idem verbum Isocrati nunc ex optimo libro restitutum est in Archidamo § 65: *οὕτω δ' ὡμαλισμένοι ταῖς συμφοραῖς εἰσίν.* Victorius ad Polit. II, 12: *Φαλέου δ' ἴδιον ἡ τῶν οὐσιῶν ἀνομάλωσις*, postremum verbum cum nostro *ἀνωμαλίσθαι* comparavit, sed etiam hoc corruptum est et ex usu Aristotelis reponendum *ἡ τῶν οὐσιῶν ὁμαλότης*. Nostro vero in loco A *τῶι ἄνω μάλιστα εἶναι* corrupte, ut *ὁμαλισθῆναι* scriptum esse aliquis coniiciat; sed perfectum praestat. — *ἀνομαλισθῆναι* in A latere nuper Vahlen quoque monuit, qui

locum sic refingit: *καὶ ὁμαλισθῆναι . . ἐν ἐπιφανείᾳ (γὰρ) καὶ . .*

18 *καὶ ἐκ τοῦ προσεξαπατᾶν*] Sic libri omnes recte; Victorius scripsit et vertit *προεξαπατᾶν*.

23 *ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται*] Id est ut Vaterus explicat p. 171: sibi ipsis, solis cantabunt post caedem incolarum; et omnes Aristotelis libri *ἑαυτοῖς* servant, sed schol. graecus, Demetrius § 99 (idem § 243 *ὑμῖν*), Gregorius Corinth. VII, p. 1155 recte *αὐτοῖς* exhibent; vid. ad II, 21.

24 *καὶ λέγεται μεταφορά*] Recte dictum, nec *μεταφορᾷ* scribendum est.

25 *τὸ καινὰ λέγειν*] Non improbat Aristoteles Theodori explicationem: *ὅταν μὴ ᾖ πρὸς τὴν ἔμπροσθεν δόξαν*; parum enim distat quod ipse dicit, *παράδοξον*. Sed exspectamus hanc verborum positionem: *καὶ ὡς ἐκεῖνος λέγει, μὴ πρὸς ἔμπροσθεν δόξαν*. Nunc Theodori sententiam impugnare videtur. An *πρὸς* valet *contra*, ut re vera Theodorum vituperet? Sequens *ὥσπερ οἱ* falsum est, et articulum vacare vidit iam Victorius; om. Q, Victorii m, Gaisfordi C.

35 *θράττει σε*] Atticis non inusitatum, vid. Heind. ad Plat. Theaet. § 109. Wyttenb. ad Phaed. p. 227 Lips.; sed idem si pronuntiaveris paululum mutatum, significat *Θρᾷκα εἶναι*, quod ut fieri possit, pronuntiatum putant *Θράττη σε*, scil. *ἐγέννησε*, in quo non minus ellipsis verbi, quam forma *θράττη* pro *θρᾷττα* offendit, neque in veterum scriptis alterum exemplum invenies, nisi fortasse vulgi sermo nobis ignotus patiens tale quid admiserit. Itaque aliud invenit interpres Car. Lud. Roth p. 265 a Theodoro fictum esse putans vocabulum *θράττει* pro *θρᾳκίζει*, ut sit: lyra te conturbat et lyra te Thracem esse docet. Haec interpretatio aeque atque praecedens Aristotelis verbis quae sequuntur: *δεῖ δὲ ἀμφότερα προσηκόντως λεχθῆναι* contraria est; immo nullo modo probari potest; nam sic idem est vocabulum, praeceptum vero, ex quo idem vocabulum diversa significans adhibendum est, *ὁμωνυμία*, paulo post sequitur, ut v. c. ludit in verbo *ἀρχή*; hic autem de iis quae *παρὰ γράμμα* fiunt, loquitur. Meineke Comic. graec. III p. 575 ambigue dictum esse putat: obtundit aures tuas et Thressa cecinit *Θρᾷττ' ᾖσε*.

pag. 1412b 2 *βούλει αὐτὸν πέρσαι*] Incertus verborum lusus; Maioragius et C. Roth l. l. significare putant, vis ipsum inducere ut Persis faveat, quod neque lingua admittit et ab auctoris consilio, qui quod in scribendo parum, in pronuntiando nihil differt, vel quod *παρὰ γράμμα* est, laudat, multum abhorret; potius haec cum Horatii verbis: *vis tu curtis Iudaeis oppedere* conferenda sunt.

5 *ἢ ὥσπερ Ἰσοκράτης*] Philippus § 61 de Alcibiade et Atheniensibus: *πεισθέντες γὰρ ὑπ᾽ αὐτοῦ τῆς κατὰ θάλατταν δυνάμεως ἐπιθυμῆσαι καὶ τὴν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν ἀπώλεσαν, ὥστ᾽ εἴ τις φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν παρόντων κακῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης ἐλάμβανον, οὐκ ἂν ἐξελεγχθείη ψευδόμενος.* Panegyr. § 119: *ἅμα γὰρ ἡμεῖς τε τῆς ἀρχῆς ἀπεστερούμεθα καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἀρχὴ τῶν κακῶν ἐγίγνετο.* De pace § 101: *ὥστε πολὺ ἄν τις ἀληθέστερα τυγχάνοι λέγων, εἰ φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γεγενῆσθαι τῶν συμφορῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρελάμβανον ἐκτῶντό τε δύναμιν οὐδὲν ὁμοίαν τῇ πρότερον ὑπαρχούσῃ.* § 105. Helen. 16. Conf. Strange in Iahnii Annal. Supplem. IV, 3 p. 362., qui plura congessit, et tabular. III p. 568.

8 *τό τε γὰρ τὴν ἀρχὴν*] Alterum hic intelligit ex Isocrate sumptum exemplum, in quo *ἀρχὴ* dicitur *ἀρχή*, cui contrarium est prius, in quo est *ἡ ἀρχὴ οὐκ ἀρχή*, inde illud *τε . . καὶ* explicandum est.

10 *ἀπόφησιν*] Id verum est, *αὐτό φησιν* A, in vet. tr. plura *ὁμοιοτελεύτῳ* desunt, sive interpres in codice suo non invenit, seu librarii omiserunt.

11 *ὁμωνυμίᾳ ἢ μεταφορᾷ*] Sic schol. gr., Victorius, idque probatur cod. A, in quo est *ὁμωνυμίαι ἢ μεταφοραί*, in ceteris nominativus singularis exstat. Graece vix dicitur *ὁμωνυμία φέρει τὸ ὄνομα*, illud vero est, si quis apte vocabulum per translationem vel per homonymiam dederit. C *ἐάν τις πρ.*, quod opus non est, sed A *ἐὰν μὴ πρ.* An fuit *μέν*?

12 *Ἀνάσχετος οὐκ ἀνάσχετος*] Bekkerus ex A dedit in priore *ἄσχετος*, quod cum sit homonymia, improbandum est;

nomen proprium esse vidit Musaptus apud Riccobonum p. 322. ἀηδής quod A praestat, pro ἀεὶ δὶς Riccobonus ipse coniectura invenit. Sed accentus mutandus erit, ut sit ἀνασχετός. Nomen proprium Ἄνεκτος Victorius ex Eustath. A. p. 156 attulit.

13 εἰ ἀηδής] A, εἰ ἀεὶ δὶς ceteri omnes, quod schol. interpretatur.

14 ξένος ξένος, ἢ οὐ μᾶλλον ἢ σε δεῖ] Incerti poetae versus sine varietate lectionis; vocabulum ξένος duplici sensu repeti res flagitat; quaeritur vero, quid verba ἀλλότριον γὰρ καὶ τοῦτο significent, num idem quod infra οὐκ ἀστεῖον, an aliud. Quodsi integram rei expositionem considero, Aristoteles dictionem οὐ δεῖ τὸν ξένον ξένον ἀεὶ εἶναι non vituperat, sed probans eiusdem generis esse dicit atque poetae modo laudata verba. Similiter sequenti exemplo quam ipse Anaxandridae versui infert dictionem, urbanam esse repetito ἄξιον (quasi ἄξιον sit, quod non sit ἄξιον) fatetur, nihil vero urbani inest, si simpliciter dixeris ἀποθνήσκειν δεῖ μηθὲν ἁμαρτάνοντα. Quae si vera sunt, ἀλλότριον non istud οὐκ ἀστεῖον significat, sed sententiam ξένον semper esse ξένον aeque esse absonam et a bonis moribus abhorrere atque illam poetae dictionem. Aristoteles igitur dicit: haec poetae verba idem sonant atque . . Priorem particulam ἢ itaque inclusimus. Scholiasta quae finxit, ne quae de h. l. dicta sint, lateant, addamus, p. 67 b, 38: ὁ ξένος τὸ μὲν δηλοῖ τὸ φίλος, τὸ δὲ ξένος τὸ ἕτερον δηλοῖ τὸ ἀλλότριον. καὶ οὐκ ἂν σὺ ὁ ξένος, ἤτοι ὁ φίλος, γένοιο ξένος καὶ ἀλλότριος μᾶλλον παρὸ δεῖ σε, ἢ οὐ μᾶλλον ἢ σε δεῖ ὁ ξένος γένοιο ξένος. τὸ αὐτὸ γάρ ἐστι τὸ εἰπεῖν οὐκ ἂν γένοιο μᾶλλον ἢ σε δεῖ ὁ ξένος ξένος, καὶ οὐ δεῖ τὸν ξένον ξένον. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι. τὶς ἐδέξατο ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ φίλον τινὰ καὶ ἐποίησεν ὁ φίλος ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, εἶτα ὁ δεξάμενος αὐτόν φησι πρὸς αὐτόν, ὅτι οὐ δεῖ τὸν φίλον εἶναι πάντοσε ὡς ξένον, ἀλλὰ δεῖ καὶ σὲ ποιῆσαι οἰκίαν ἐν τῇδε τῇ πόλει καὶ συνοικεῖν ἡμῖν. καὶ οὐ δεῖ τὸν ξένον ἤτοι τὸν φίλον εἶναι ξένον καὶ ἀλλότριον ἀεί. ἀλλότριον γάρ. ἤτοι τὸ ἓν ὄνομα τὸ ξένον δηλοῖ τὸ ἀλλότριον. καὶ τοῦτο τὸ παράδειγμα, οὐ

δεῖ τὸν ξένον ξένον εἶναι τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχει ξένον καὶ ξένον, ἄλλο καὶ ἄλλο σημαινόμενον. — Bekker[3] inclusit alterum *ξένος*. Vahlen corrigit:

οὐκ ἂν γένοιο μᾶλλον ἢ ξένος ξένος.
ἢ οὐ μᾶλλον ἤ σε δεῖ. τὸ αὐτὸ καί· οὐ δεῖ . . .

18 *εἰπεῖν ἄξιον γὰρ ἀποθανεῖν*] Et hic *γε*, ut in poetae versu et statim v. 29 ex A legitur, scribendum est, nisi ubique fuit quod A v. 19 exhibet *σ'*. Bekker[3] *γ'* recepit. Totus locus v. 29 recurrit, ubi item ceteri *γὰρ* scribunt.

24 *ἢ τὸ πρὸς ὃν λέγεται ἢ τὸ ὀρθῶς*] Haec et quae sequuntur, me non intelligere ingenue fateor; *πρὸς ὃ* C, quo vix quidquam proficimus. Victorius: necesse enim est semper habeant aut personam, in quam quadrent, aut elegantem structuram summamque locutionis virtutem. Adest varietas, nam A, qui verba *προσεῖναι ἢ τὸν* errore repetit, praebet *ἢ ὀρθῶς λέγεσθαι ἢ τὸ λεγόμενον*. Id deleto *ἢ* ante *ὀρθῶς*, quod unus Victorii liber omittit, fortasse verum est.

28 *τὴν ἀξίαν δεῖ γαμεῖν τὸν ἄξιον*] Poetae inserto *δὲ* esse senarium monuimus Art. script. p. 20; Catullus LXXVIII, 4: *nam dulces iungit amores, cum puero ut bello bella puella cubet.* Tibullus IV, 8, 10: *cum digno digna fuisse ferar. ἔδει* corrigit Meineke Com. gr. III, 201. IV, 603 Anaxandridae versum esse coniiciens. Equidem nunc poetae latere verba dubito; omninoque mirum est aliud hic intrudi exemplum ab auctore in poetae versu interpretando occupato; quare si verba *τὴν ἀξίαν . . οὐκ ἀστεῖον* deessent, nemo haec requireret. Urbane dictam esse hanc sententiam, etiamsi *ἄξιος* repetatur, negat; si probaret, haec novi instar exempli post *τοῦ ἀποθανεῖν* v. 29 legerentur.

28 *ἀστεῖον, ἀλλ' ἐὰν*] *ἀστεῖον καὶ ἐὰν* A, vet. tr., ut facile haec coniungenda esse: *ἀλλ' οὐκ ἀστεῖον, κἂν ἅμα ἄμφω ἔχῃ*, et sequentia *ἄξιόν γ' . . ἀποθανεῖν*, ubi ceteri praeter A item *γὰρ* exhibent, ex v. 18 male repetita esse coniicias.

33 *ὥσπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς ἄνω*] Cap. 4. Ceterum haec formula in genuinis Aristotelis libris, si recte memini, semel tantum invenitur Physic. I, 7 p. 191, 15, ubi E *ἐν τοῖς*

ἄνωθεν, et sane proximum *ἀεὶ* neque vocabulo *ἄνω*, quod Victorius voluit, neque sequenti *εὐδοκιμοῦσαι* apte adhaeret; sed in hoc fortasse latet *αἵ*.

35 *φιάλη Ἄρεως*] Vid. supra III, 4. De poet. cap. 21. Translatio ex Timotheo poeta sumpta vel Antiphane, vid. Athenaeus p. 433 c, ubi corruptus poetae versus legitur. Sequens *φόρμιγξ ἄχορδος* Theognidis est apud Demetrium § 85: *ἔνιοι δὲ καὶ ἀσφαλίζονται τὰς μεταφορὰς ἐπιθέτοις ἐπιφερομένοις, ὅταν αὐτοῖς κινδυνώδεις δοκῶσιν, ὡς ὁ Θέογνις παρατίθεται τὸ τόξον φόρμιγγα ἄχορδον ἐπὶ τοῦ τῷ τόξῳ βάλλοντος. ἡ μὲν γὰρ φόρμιγξ κινδυνῶδες ἐπὶ τοῦ τόξου, τῷ δὲ ἀχόρδῳ ἠσφάλισται*, ubi male Schneiderus et Goellerus p. 113 utrumque apud Aristotelem exemplum eiusdem Theognidis esse putant.

4 *λύχνῳ ψακαζομένῳ* [*εἰς*] *μύωπα*] Recte Musaptus apud pag. 1413
Riccobonum p. 323. lucernae stillanti lusciosum, utraque enim et lucerna si aqua inspergatur, et infirmi oculi contrahuntur et connivent, unde delendum est *εἰς*, quod iam Buhle incluserat.

11 *καὶ ἐὰν εὖ, εὐδοκιμοῦσιν*] Ita Sylburgius, libri omnes *εὐδοκιμῶσιν*, et plerique quidem omisso *εὖ*.

13 *τῷ κωρύκῳ*] Follis, quo in arte gymnastica utebantur, conf. Mercurialis Gymn. II, 4. Meineke Com. Gr. IV, 603.

17 *ὁ Καρπάθιος*] Pollux Onomast. V, 12. Erasmi Adag. II, 1, 81.

19 *εἰσὶ δὲ καὶ εὐδοκιμοῦσαι ὑπερβολαὶ μεταφοραί*] Longinus cap. 32, 3 de translationum multitudine: *διόπερ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Θεόφραστος μειλίγματά φασί τινα τῶν θρασειῶν εἶναι ταῦτα μεταφορῶν τὸ ὡσπερεὶ φάναι καὶ οἱονεὶ καὶ εἰ χρὴ τοῦτον εἰπεῖν τὸν τρόπον καὶ εἰ δεῖ παρακινδυνευτικώτερον λέξαι. ἡ γὰρ ὑποτίμησίς φασιν ἰᾶται τὰ τολμηρά.* Conf. Demetr. § 80. Isocrat. Panath. § 226—227.

29 *δὲ ὑπερβολαὶ*] *δ' αἱ ὑπερβολαὶ* Bonitz I, 96. Schol. 69, 24.

31 *οὐδ' εἴ μοι*] Il. IX, 388.

pag. 1413 b 1 *χρῶνται δὲ μάλιστα τούτῳ οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες*] Exspectamus potius *οἱ κωμῳδοποιοί*, ut Demetrius § 125, ubi de translatione, quam *ἀδύνατον ὑπερβολὴν* dicit, agit, hos prae caeteris laudat: *διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα καὶ οἱ κωμῳδοποιοὶ χρῶνται αὐτῇ, ὅτι ἐκ τοῦ ἀδυνάτου ἐφέλκονται τὸ γέλοιον ὥσπερ ἐπὶ τῶν Περσῶν τῆς ἀπληστίας ὑπερβαλλόμενός τις ἔφη, ὅτι πεδία ἐξέχεζον ὅλα, καὶ ὅτι βοῦς ἐν ταῖς γνάθοις ἔφερον.* Illud quoque notandum est, iam Aristotelis aetate Atticos oratores dictos esse; nam ne a posteriore haec inserta credas, obstant verba III, 17: *δεῖ οὖν ἀποροῦντα τοῦτο ποιεῖν ὅπερ οἱ Ἀθήνησι ῥήτορες ποιοῦσι καὶ Ἰσοκράτης.* Facile quis verba *διὸ ὀργιζόμενοι . . ῥήτορες* postea inculcata esse coniiciat; sic enim postrema *διὸ πρεσβυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές* apte cohaerent, nunc alia sententia eiusdem initii male interrupta. Ex iis qui nobis supersunt oratores, parum hoc Aristotelis dictum confirmaveris, at intelligit qui interciderunt et in scriptis efflatum et tumidum dicendi genus, quo in foro utebantur, vitasse videntur.

Cap. XII.

4 *οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γραφικὴ καὶ ἀγωνιστική*] Conf. Isocrat. Paneg. § 11. Philipp. § 25 seqq. Quint. XII, 10, 49—57. In A exstat *ἡδὺ τῆι γραφικῆι* solemni errore littera *Α* in *Δ* mutata.

11 *τὰ τοιαῦτα τῶν δραμάτων*] Demetrius § 193: *ἐναγώνιον μὲν οὖν ἴσως μᾶλλον ἡ διαλελυμένη λέξις, ἡ δ' αὐτὴ καὶ ὑποκριτικὴ καλεῖται· κινεῖ γὰρ ὑπόκρισιν ἡ λύσις. γραφικὴ δὲ λέξις ἡ εὐανάγνωστος· αὕτη δέ ἐστιν ἡ συνηρτημένη καὶ οἷον ἠσφαλισμένη τοῖς συνδέσμοις. διὰ τοῦτο δὲ καὶ Μένανδρον ὑποκρίνονται λελυμένον ἐν τοῖς πλείστοις, Φιλήμονα δ' ἀναγινώσκουσιν.*

13 *οἷον Χαιρήμων*] Tragicus poeta laudatus supra II, 23, notatus de poet. cap. 2. 24., cuius fabulae melius legebantur, quam agebantur. Conf. Ed. Müller in Zeitschrift für Alterthumswissenschaft 1838 p. 188 seq.

16 *οἱ δὲ τῶν ῥητόρων ἢ τῶν λεχθέντων*] Sic cod. A, *rhetorum non lectorum* vet. transl., *ῥητόρων εὖ λεχθέντων*

ceteri fere omnes; vulgata ῥητόρων εὖ λεχθέντες ex interpolatione prodiit neque librorum fide commendatur; nam illud εὖ si additur, non minus scriptis quam dictis orationibus erat reddendum. Si verum est τῶν ῥητόρων, etiam τῶν γραφικῶν de oratoribus est intelligendum, sed vereor ut hi γραφικοὶ dicantur; alii illud γραφικῶν de orationibus explicuerunt. At ne λόγοι quidem γραφικοὶ dicuntur, sed γραπτοί, neque genitivum illum in Aristotele feram. Cod. A non γραφικῶν, sed γραφῶν exhibet, idemque vertit vet. transl., quod vocabulum corruptum cave ex v. 13 expleas λογογράφων. Adde singularem numerum v. 17 ἁρμόττει explicari non posse; hic ipse subiectum non esse λόγους, quod vel grammatica negat, sed ut v. 3 λέξιν docet, ut integer locus sic restituendus sit: καὶ παραβαλλομένη ἡ μὲν τῶν γραφόντων ἐν τοῖς ἀγῶσι στενὴ φαίνεται, ἡ δὲ τῶν ῥητόρων ἢ τῶν λεχθέντων ἰδιωτικὴ ἐν ταῖς χερσίν, αἴτιον δ' ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι ἁρμόττει. Et si sana sunt ἢ τῶν λεχθέντων neque explicandi causa addita, licet etiam γραφομένων reponere.

21 ἐν δὲ ἀγωνιστικῇ οὔ, καὶ οἱ ῥήτορες χρῶνται] Sic ex A, in quo οὐ exstat, scripsimus, conf. Vaterus p. 175., ceteri libri hanc particulam omittunt; tum vero καί, nisi aliquid excidit, ferri nequit. Aquila Romanus cap. 30 de figuris ploce et palillogia: *atque hae duae figurae, superior et ista ipsa de qua locuti sumus, non ad ornandam magis et exornandam orationem ut illae superiores, sed ad accendendam pugnam dicendi valent, sicut vel magis pleraque, earum quae consequentur. Ideoque et Aristoteli et iteratio ipsa verborum ac nominum et repetitio frequentior et omnis huiusmodi motus actioni magis et certamini, quam stilo videtur convenire, qua de re in tertio Rhetoricarum libro artium disserit.* Conf. Demetrius § 194. 271.

23 ὅπερ ὥσπερ ὁδοποιεῖ τῷ ὑποκρίνεσθαι] Sic ex A et vet. transl. Victorius; III, 14: πάντα γὰρ ἀρχαὶ ταῦτ' εἰσὶ καὶ οἷον ὁδοποίησις τῷ ἐπιόντι. Bekkerus ex coniectura dedit: ὡς προοδοποιεῖ. Ceteri ὅπερ ὁδοποιεῖ τὸ

24 κλέψας ὑμῶν] ἡμῶν schol. 70, 14.

25 *Φιλήμων ὁ ὑποκριτὴς*] Vid. Meineke histor. Comic. p. 369. III, 166. Versus exstat apud Athen. XIV p. 614 c: *Ἀναξανδρίδης δ' ἐν Γεροντομανίᾳ καὶ εὑρετὰς τῶν γελοίων φησὶ γενέσθαι Ῥαδάμανθυν καὶ Παλαμήδην λέγων οὕτως*

καίτοι πολύ γε πονοῦμεν.
τὸν ἀσύμβολον εὗρε γελοῖα λέγειν Ῥαδάμανθυς καὶ Παλαμήδης.

Cod. A: *ὁ ὑποκριτικός.*

27 *ὅτε λέγει*] Immo *λέγοι.*

29 *ὁ τὴν δοκὸν φέρων*] Monotoniam notat.

32 *ἔτι*] Non novum est, sed rationem praecedentium reddit, unde *ὅτι* scribendum.

pag. 1414 1 *δοκεῖ δὲ ὑπεριδεῖν, ὅσα εἶπον ὅσα φημί*] Alterum videtur repetitionis exemplum, sed graecum non est; alia prorsus suadent A et vet. transl., in quibus et *δὲ* et *ὅσα φημὶ* desunt; unum est exemplum, quod interrupit *πολλὰ δοκεῖ* inserens Aristoteles: *ἦλθον, διελέχθην, ἱκέτευσα· πολλὰ δοκεῖ· ὑπερεῖδεν ὅσα εἶπον.* Addit vero illud *πολλὰ δοκεῖ* ut v. 5 et supra v. 33.

2 *καὶ Ὅμηρος*] Il. II, 671:

Νιρεὺς δ' αὖ Σύμηθεν ἄγε τρεῖς νῆας ἐΐσας,
Νιρεὺς Ἀγλαΐης θ' υἱὸς Χαρόποιό τ' ἄνακτος,
Νιρεὺς ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν.

Conf. Demetr. § 59—62.

8 *ἔοικε τῇ σκιαγραφίᾳ*] Vaterus p. 176 imaginem intelligit, quam quo plures auditores circumdant, eo minus singuli propius accedere possunt, neque quisquam tam accurate picturam examinat, quam si solus adesset; ita et schol. graecus et Sturmius; de pictura umbratili, in qua artis perspectivae apparent vestigia, praeter alios explicant Heindorf ad Plat. Theaet. § 154, Schneider ad Eclog. physic. p. 265.

11 *ἡ δὲ δίκη ἀκριβέστερον*] Necessario *δικανικὴ ἀκριβεστέρα* scribendum est, et illud vidit iam Tyrwhittus ap. Gaisf. Quae sequuntur verba *ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ ἑνὶ κριτῇ*, non *δικανικὴν λέξιν*, sed *ἐπιδεικτικὴν* indicant vel *γραφικήν*, quam *ἀκριβεστάτην* esse monuit initio capitis; *κρι-*

τῆς vero sic supra I, 3. II, 18 dicitur. Deteriores libri *εἰ ἑνί*, nonne *ἢ ἐν ἑνὶ κριτῇ*?

Alcidamas qui dicitur *περὶ σοφιστῶν* p. 82 (675): *εἰ γὰρ* [fort. *ἔτι*] *οἱ τοῖς ὀνόμασιν ἐξειργασμένοι καὶ μᾶλλον ποιήμασιν ἢ λόγοις ἐοικότες καὶ τὸ μὲν αὐτόματον καὶ πλέον ἀληθείας ὅμοιον ἀποβεβληκότες, μετὰ παρασκευῆς δὲ πεπλάσθαι καὶ συγκεῖσθαι δοκοῦντες ἀπιστίας καὶ φθόνου τὰς τῶν ἀκουόντων γνώμας ἐμπιπλῶσι — τεκμήριον δὲ μέγιστον· οἱ γὰρ εἰς τὰ δικαστήρια τοὺς λόγους γράφοντες φεύγουσι τὰς ἀκριβείας καὶ μιμοῦνται τὰς τῶν αὐτοσχεδιαζόντων ἑρμηνείας, καὶ τότε κάλλιστα γράφειν δοκοῦσιν, ὅταν ἥκιστα γεγραμμένοις ὁμοίους πορίσωνται λόγους*, et paulo post: *ἀνάγκη δέ ἐστιν, ὅταν τις τὰ μὲν αὐτοσχεδιάζῃ τὰ δὲ τυποῖ, τὸν λόγον ἀνόμοιον ὄντα ψόγον τῷ λέγοντι παρασκευάζειν καὶ τὰ μὲν ὑποκρίσει καὶ ῥαψῳδίᾳ παραπλήσια δοκεῖν εἶναι, τὰ δὲ ταπεινὰ καὶ φαῦλα φαίνεσθαι παρὰ τὴν ἐκείνων ἀκρίβειαν.*

12 *ἐλάχιστον γάρ ἐστιν ἐν ῥητορικοῖς*] Sensum perspexit Victorius, parvam habent facultatem utendi praesidiis artis, sed verba vix sana sunt, neque Aristoteles dicit *τὰ ῥητορικά*, et sane in A est *ῥητορικῆς*, ut *ἐν* locum mutasse credas et supra scriptum *ἢ ἐν ἑνὶ κριτῇ*, vel hic *ἔνεστι ῥητορικῆς*.

16 *ὅπου φωνῆς*] Sic Isocrat. Panath. § 9, qui forum nunquam ascendit, queritur: *οὕτω γὰρ ἐνδεὴς ἀμφοτέρων ἐγενόμην τῶν μεγίστην δύναμιν ἐχόντων παρ' ὑμῖν, φωνῆς ἱκανῆς καὶ τόλμης, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἄλλος τῶν πολιτῶν, ὧν οἱ μὴ τυχόντες ἀτιμότεροι περιέρχονται πρὸς τὸ δοκεῖν ἄξιοί τινος εἶναι τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ· τοῖς μὲν γὰρ ἐκτίσειν τὸ καταγνωσθὲν ἐλπίδες ὕπεισιν, οἱ δ' οὐδέποτ' ἂν τὴν φύσιν μεταβάλοιεν.* Verba melius sic cohaerent: *ἀλλ' ὅπου μάλιστα ὑποκρίσεως δεῖ, τοῦτο δὲ ὅπου φωνῆς καὶ μάλιστα ὅπου μεγάλης, ἐνταῦθα ἥκιστα ἀκρίβεια ἔνι.*

19 *δευτέρα δὲ ἡ δικανική*] Quintil. III, 8, 62: *Theophrastus quam maxime remotum ab omni affectione in deliberativo genere voluit esse sermonem, secutus in hoc auctoritatem praeceptoris sui, quamquam dissentire ab eo non timide*

solet. Namque Aristoteles idoneam maxime ad scribendum demonstrativam proximamque ab ea iudicialem putavit, videlicet quoniam prior illa tota esset ostentationis; haec secunda egeret artis vel ad fallendum, si ita poposcisset utilitas; consilia fide prudentiaque constarent. Quibus in demonstrativa consentio; nam et omnes alii scriptores idem tradiderunt; in iudiciis autem consiliisque secundum conditionem ipsius, quae tractabitur, rei accommodandam dicendi credo rationem. Licet his addere quibus Victorius hunc Quintiliani locum commentatus est: non videtur autem optimus doctor dictionem demonstrativi generis propriam maxime aptam dicere ad scribendum, quoniam tota ostentationis sit, sed quia orationes illae scribebantur ut legerentur, sumptaeque postea in manus diligenter perpenderentur; sed neque iudicialem secundum locum tenere voluit, quia egeret artis ad fallendum, sed quoniam haberentur ad paucos iudices et aliquando etiam ad singulos, ut si quid in illa negligens foret inconditeque compositum, non lateret, sed ab illis non omnino rudibus hominibus animadverti sedato animo perspicique commode posset. Quod cum in concionibus non contingeret, (cum imperita enim illic multitudine res erat in conventuque hominum turbulentorum orationes illae habebantur) ideo postremum locum huic generi assignat minimeque omnium has exquisitas subtilesque esse vult; non ea de causa, qua ipse existimavit. Sermo autem auctoris hic est de exquisita magis aut minus oratione, non de ornatu splendoreque ipsius, ut Quintilianus videtur accepisse. Haec Victorius contra Quintilianum. Idem tradit XII, 10, 51 e posterioribus quosdam novum discrimen sibi invenisse videri: *quin illi subtiles . . magistri παράδειγμα dicendo, ἐνθύμημα scribendo esse aptius tradiderunt.*

20 ὅτι ἡδεῖαν δεῖ καὶ μεγαλοπρεπῆ] Hoc contra Isocratis aliorumque rhetorum de elocutione praecepta dictum est; improbat Aristoteles qui eam in gravem mediam attenuatam figuram dividunt; μεγαλοπρεπῆ multis exponit Demetrius § 38—58. Cum duo elocutionis modi, τὸ ἡδὺ et τὸ μεγαλοπρεπές, notentur, utrumque in iis quae exposuit, constare docendum erat, unde offendit: τὸ γὰρ ἡδεῖαν εἶναι ποιήσει δῆλον ὅτι τὰ εἰρημένα et item: καὶ τὸ ἡδεῖαν τὰ εἰρημένα

ποιήσει, exspectamus enim *καὶ τὸ μεγαλοπρεπῆ*. Sed *τὸ ἡδύ*, quod ubique adesse decet, exponit idque in eo quod *πρέπον* dixit, latere docet; *τὸ μεγαλοπρεπὲς* quod rarius poscitur, missum facit. Fort. Theodectem, qui *διήγησιν μεγαλοπρεπῆ* et *ἡδεῖαν* esse voluit, intelligit; Quintil. IV, 2, 63: *illa quoque ut narrationi apta, ita cum ceteris partibus communis est virtus, quam Theodectes huic uni proprie dedit; non enim magnificam modo vult esse, verum etiam iucundam expositionem.*

26 *τὸ ἡδεῖαν*] Repete *εἶναι* ex v. 22.

28 *καὶ κοινῇ περὶ ἁπάντων καὶ ἰδίᾳ περὶ ἕκαστον γένος*] Prius cap. 2—11, posterius cap. 12; ceterum notandum dicendi genus. Ethic. Eud. I, 3: *ἐπεὶ δ' εἰσὶν ἀπορίαι περὶ ἑκάστην πραγματείαν οἰκεῖαι, δῆλον ὅτι καὶ περὶ βίου τοῦ κρατίστου καὶ ζωῆς τῆς ἀρίστης εἰσίν*. Polit. III, 11 p. 1281, 15: *εἰ μὲν οὖν περὶ πάντα δῆμον καὶ περὶ πᾶν πλῆθος ἐνδέχεται ταύτην εἶναι τὴν διαφορὰν τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς ὀλίγους σπουδαίους, ἄδηλον· ἴσως δὲ νὴ Δία δῆλον ὅτι περὶ ἐνίων ἀδύνατον*, si sanus locus est. De coelo IV, 3 p. 310, 20.

Cap. XIII.

30 *δύο μέρη· ἀναγκαῖον*] Possunt et plures esse et sunt plerumque, ut ipse b, 8 profitetur, necessariae autem sunt duae, hoc ubique urget initio et fine: *ἀναγκαῖα ἄρα μόρια πρόθεσις καὶ πίστις*, quare hic quoque scribendum videatur: *δύο μέρη ἀναγκαῖα· ἀναγκαῖον*

31 *καὶ τοῦτ' ἀποδεῖξαι*] Rem qua de agitur, confirmare, sic A et vet. transl.; ceteri libri *τότ'*, non male, quo temporis discrimen magis appareat, illud tamen *τε .. καὶ* suadere videtur. *καὶ τὸ ἀποδεῖξαι* schol. 71, 26.

34 *τούτων δὲ τὸ μὲν πρόθεσίς ἐστι τὸ δὲ πίστις*] Hae duae partes omnibus orationibus, ut in philosophia *πρόβλημα* et *ἀπόδειξις*, communes sunt; tamen et posteriores hanc veram Aristotelis divisionem neglexerunt, illam veterum, quod iudiciale genus maxime sequebantur, probaverunt; vetustissimus de partibus orationis locus legitur in Plat. Phaedro p. 81

(266): *προοίμιον, διήγησις, μαρτυρίαι τε ἐπ' αὐτῇ, τεκμήρια, εἰκότα*, quibus si non plura, certe *ἐπίλογος* accedit; Aristoteles ipse tradit *προοίμιον, διήγησις, τὰ πρὸς τὸν ἀντίδικον, ἐπίλογος*, confutationi addenda est confirmatio; Coracis divisio, si fides est praestanda Rhet. Graec. IV, 12. conf. IV, 488. V, 215. 220. VI, 13. VII, 107.): *προοίμιον, διήγησις, ἀγῶνες, παρέκβασις, ἐπίλογος.* Quintilianus III, 9, 5: *tamen neque iis assentior, qui detrahunt refutationem, tanquam probationi subiectam, ut Aristoteles; haec enim est quae constituat, illa quae destruat. Hoc quoque idem aliquatenus novat, quod prooemio non narrationem subiungit, sed propositionem; verum id facit, quia propositio ei genus, narratio species videtur, et hac non semper, illa semper et ubique credit opus esse.* At Quintilianus de partibus causarum iudicialium, Aristoteles de iis, quae omnibus generibus communes et necessariae sunt, agit; recte Victorius: Falso tamen et imperite ita sensit, ut qui prorsus videatur nescisse, non minus quae refellunt, quam quae confirmant argumenta, probationes esse, ut Aristoteles et in superiore libro et aliis in locis declaravit. Rem autem ita se habere, si disserendi artem non didicerat, ex partitionibus etiam Ciceronis potuit animadvertere (9, 33), qui cum filius dixisset: *Nempe ea sequuntur quae ad faciendam fidem pertinent*, ait: *Ita est, quae quidem in confirmationem et in reprehensionem dividuntur; nam in confirmando nostra probare volumus, in reprehendendo redarguere contraria.* Ipse Quint. XII, 10, 52: *Quodsi mihi des consilium iudicum sapientum, perquam multa recidam ex orationibus non Ciceronis modo, sed etiam eius qui est strictior multo, Demosthenis. Neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendae, cum etiam prooemia supervacua esse apud tales Aristoteles existimet; non enim trahentur his illi sapientes; proprie et significanter rem indicare, probationes colligere satis est.*

37 *διήγησις γάρ που τοῦ δικανικοῦ μόνου λόγου ἐστίν*] Sic A, ceteri cum vet. tr. *λόγου μόνου*; hoc adiectivum *μόνου* si tenes, abundat *που*, quod vet. transl. non vertit, at melius exulat *μόνου*.

pag. 1414b 1 *ἢ ἐπίλογον τῶν ἀποδεικτικῶν*] Isocratis Panathenaico,

quae demonstrativi generis est oratio, § 266: *περὶ μὲν οὖν ὧν ὑπεθέμην ἱκανῶς εἰρῆσθαι νομίζω· τὸ γὰρ ἀναμιμνήσκειν καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων οὐ πρέπει τοῖς λόγοις τοῖς τοιούτοις.*

5 *ἢ συμβουλή*] Ita iam Aldus; saepe quidem occurrit in deliberativo genere *ἡ κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία*, sed non qua *συμβουλή*. Bekkerus codices secutus *ἡ* scripsit. III, 16 fine: *ἀλλὰ τότε οὐ τὸ τοῦ συμβούλου ποιεῖ ἔργον.* Vaterus, quem Gaisfordus secutus est, etiam *ἢ κατηγορία καὶ ἢ ἀπολογία*, quamvis ne hoc quidem placeat.

5 *ἀλλ' ὁ ἐπίλογος ἔτι οὐδὲ*] Haec coniungenda esse, non ut vulgo distinguitur, *ἀλλ' ὁ ἐπίλογος. ἔτι*, viderunt Victorius, Vaterus, sed tum *ἔτι* (sic A, *ἔτι δὲ* ceteri fere omnes) ferri nequit et delendum aut in *ἐστίν* mutandum est.

6 *λόγος ἢ τὸ πρᾶγμα*] Facile coniicias *ἢ ἤ*, sed opus non est.

7 *συμβαίνει γὰρ τοῦ μήκους ἀφαιρεῖσθαι*] E longa oratione licet delibare quibus peroremus, e pusilla oratione quam facile memoriae mandes non item; itaque huic epilogus non convenit.

8 *ἴδια μὲν οὖν ταῦτα*] Poet. 12: *κοινὰ μὲν ἁπάντων ταῦτα, ἴδια δὲ τὰ* . . Poterat hoc quoque loco dicere: *κοινὰ μὲν οὖν ἁπάντων ταῦτα, ἴδια δὲ προοίμιον, ἐπίλογος.* Conf. p. 1415, 22.

9 *τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον τῶν πίστεών ἐστι*] III, 17: *τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀντίδικον οὐχ ἕτερόν τι εἶδος, ἀλλὰ τῶν πίστεων ἔστι τὰ μὲν λῦσαι ἐνστάσει, τὰ δὲ συλλογισμῷ.*

14 *οἱ περὶ Θεόδωρον*] Plat. Phaedro p. 81 (266): *καὶ καλῶς γε ὑπέμνησας. προοίμιον μὲν οἶμαι πρῶτον ὡς δεῖ τοῦ λόγου λέγεσθαι ἐν ἀρχῇ. ταῦτα λέγεις, ἦ γάρ; τὰ κομψὰ τῆς τέχνης; ΦΑΙ. ναί. ΣΩ. δεύτερον δὲ δὴ διήγησίν τινα μαρτυρίας τ' ἐπ' αὐτῇ, τρίτον τεκμήρια, τέταρτον εἰκότα. καὶ πίστωσιν οἶμαι καὶ ἐπιπίστωσιν λέγειν τόν γε βέλτιστον λογοδαίδαλον Βυζάντιον ἄνδρα. ΦΑΙ. τὸν χρηστὸν λέγεις Θεόδωρον; ΣΩ. τί μήν; καὶ ἔλεγχόν γε καὶ ἐπεξέλεγχον ὡς ποιητέον ἐν κατηγορίᾳ τε καὶ ἀπολογίᾳ.* Quae quomodo intelligam,

vid. Artium script. p. 99. *πίστωσιν* et *ἐπιπίστωσιν* in iudiciali genere Theodorus *ἔλεγχον* et *ἐπεξέλεγχον* dicit, quam postremam vocem *τὰ πρὸς τὸν ἀντίδικον* et *τὴν ἀντιπαραβολήν*, quae fere omnia *ἐκ τῶν εἰκότων* constant, continere ex Aristotelis verbis coniicere licet. *Προδιήγησις* est quae vulgo *προκατάστασις* dicitur, Hermog. III p. 81—91. Rhet. Gr. V, 220. 384. VII, 721. *ἐπιδιήγησις* quid sit, explicat Quintil. IV, 2, 128. Adde Rufum III p. 453, Curium Fortunat. p. 81, Art. script. p. 100.

14 *διήγησις ἕτερον καὶ ἡ ἐπιδιήγησις*] Articulum *ἡ* om. Morelius, quem ceteri secuti sunt; is saepius sequenti substantivo additus invenitur. Poet. cap. 4 p. 1449, 1: *ὥσπερ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια*, sic A.

17 *εἰ δὲ μή, γίνεται κενὸν καὶ ληρῶδες, οἷον Λικύμνιος ποιεῖ*] Grammatica non concedit, ut explices; tum demum si novam speciem et ab aliis differentem induxeris, novum nomen ponere licet, alioqui si non nova sed nota est species neque discrepans, inane et nugatorium est verba fingere, numerumque partium orationis frustra augere, ut fecit Licymnius, qui vocabulis distinxit quae nullae orationis sunt partes; invenit enim *ἐπούρωσιν*, *ἀποπλάνησιν*, *ὄζους*. Verba enim graeca non sic sunt solvenda: *εἰ δὲ μὴ εἶδός τι λέγων καὶ διαφορὰν ὄνομα τίθεται*, sed *εἰ δὲ εἶδός τι λέγων* . . *ὄνομα μὴ τίθεται*, quasi Licymnius hoc neglexisset, cuius nomina ab ipso inventa redduntur; tum *κενὸν* quidem hoc esse video, nam nil dicitur, sed *ληρῶδες* quomodo esse possit, non intelligo. Exspectamus potius, modo ne sit nomen quod dederis *κενὸν καὶ ληρῶδες*, ut Licymnius fecit, qui digressionem, *ἀποπλάνησιν*, (Rufin. 13) poeticis et parum apertis vocabulis *ἐπούρωσιν* et *ὄζους* appellavit. At hunc sensum non sine maiore correctione intuleris, primum deleta particula *καὶ* post *ὀνομάζων*, tum mutatis *εἰ δὲ μή*, quacumque ratione v. c. *ἰδεῖν δὲ μὴ γένηται*. Ficta sunt quae schol. gr. praebet: *ὁ Λικύμνιος ῥήτωρ ἦν, τὰς ἐπαναλήψεις ἔλεγεν ἐκεῖνος ἐ π ω ρ ο ύ σ ε ι ς. τὸ οὖν ὄνομα τοῦτο τὸ ἐ π ό ρ ο υ σ ί ς ἐστιν ἀσαφὲς καὶ οὐ παριστᾷ καὶ δηλοῖ τί σημαίνει, καὶ λοιπὸν εἰ οὐ δηλοῖ τί σημαίνει, λοιπὸν κενόν ἐστι τὸ εἶδος τοῦτο, εἴ γε ἄγνωστόν ἐστιν ἡμῖν. ἐ π ο ύ ρ ο υ σ ι ς κυρίως ἐστὶ τὰ*

συνεπουρίζοντα καὶ βοηθοῦντα τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ ἁπλῶς ὅσα λέγονται βοηθοῦντα τῇ ἀποδείξει τοῦ πράγματος ἐκτός ἐστι. Si *ὄνομα τίθεσθαι* (A ap. Victorium habet *ὀνόματι θέσθαι*, vet. transl. *nomen aliquod ponere, ὄνομά τι θέσθαι*) certum rei significandae aptum et quod dicunt technicum vocabulum imponere significat, tum omnia sunt sana et Aristoteles Licymnium (conf. Heind. ad Plat. Phaedr. p. 318) vituperat, quod eandam rem tribus variis verbis indicaverit; et sic schol.: *δεῖ δὲ τοὺς λέγοντας διαφοράν τινος πράγματος θεῖναι καὶ ὄνομα σαφές τι τῷ εἴδει τοῦ λόγου καὶ τῇ διαφορᾷ πῶς δεῖ ὀνομάζειν αὐτά, εἰ δὲ μή, ἤτοι δὲ μὴ τιθέασιν ὄνομα σαφὲς τῷ ἐφευρεθέντι εἴδει τοῦ λόγου καὶ τῇ διαφορᾷ ἀλλ' ἀσαφές, λοιπὸν γίνεται κενὸν καὶ ληρῶδες.*

18 *ἐπούρωσιν*] A., vet. tr., *ἐπέρωσιν* vel *ἐπόρουσιν* ceteri, de secundo vento, quo quis nimium abripitur, dictum videtur. Portus *ἐπέρρωσιν* confirmationem et corroborationem, ὄζους partes argumentorum intelligit.

Cap. XIV.

20 *προαύλιον*] Conf. Cicero de orat. II, 80, 325, qui ne contrarium putes, de iudiciali genere loquitur. Isocrat. Panath. § 39 de iis quae in exordio disseruit § 5—39: *ἃ μὲν οὖν ἐβουλήθην καὶ περὶ ἐμαυτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὥσπερ χορὸς πρὸ τοῦ ἀγῶνος προαναβαλέσθαι, ταῦτά ἐστιν.* v. 21 requirimus potius: *τῷ μὲν οὖν προαυλίῳ ὅμοιον τὸ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοίμιον.*

24 *συνῆψαν τῷ ἐνδοσίμῳ*] *ἐνδόσιμον* est Hesychio *τὸ πρὸ τῆς ᾠδῆς κιθάρισμα*, quo cantandi auspicium fit, at hic non ipsum exordium esse videtur, sed id quod exordium cum oratione connectit et coniungit, qua de re auctor non loquitur, ut de veritate lectionis dubitem. Attende v. 26 *ἐνδοῦναι καὶ συνάψαι* et infra v. 7 *τὰ ἐνδόσιμα τῷ λόγῳ.*

27 *παράδειγμα τὸ τῆς Ἰσοκράτους Ἑλένης προοίμιον*] § 1—13. Quintilianus III, 8, 8: *Aristoteles quidem, nec sine causa, putat et a nostra et ab eius, qui dissentiet, persona duci frequenter in consiliis exordium, quasi mutuantibus hoc*

nobis a iudiciali genere; nonnunquam etiam, ut minor res maiorve videatur; in demonstrativis vero prooemia esse maxime libera existimat; nam et longe a materia duci, ut in Helenae laude Isocrates fecerit; et ex aliqua rei vicinia, ut idem in Panegyrico cum queritur, plus honoris corporum quam animorum virtutibus dari; et Gorgias in Olympico laudans eos, qui primi tales instituerint conventus. Confer exordium Euagorae § 1—11. Busiridis § 1—8. Panathenaici § 1—38, quod his verbis, quae Aristotelis sententiam optime confirmant, finitur: *ἃ μὲν οὖν ἐβουλήθην καὶ περὶ ἐμαυτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὥσπερ χορὸς πρὸ τοῦ ἀγῶνος προαναβαλέσθαι, ταῦτά ἐστιν.*

28 *κοινὸν*] Bonitz I, 96, *οἰκεῖον* libri.

29 *ἁρμόττει καὶ μὴ*] A, *καὶ* ceteri om.

31 *ἐν τῷ Ὀλυμπικῷ λόγῳ*] Qua oratione ut Isocrates Panegyrico, Graecos ad concordiam contra Persas excitavit, vid. Foss de Gorgia p. 63. Deteriores libri *ὀλυμπιακῷ*, vid. Th. Mag. s. v.

33 *Ἰσοκράτης δὲ ψέγει*] Initio Panegyrici; idem problema tractavit Aristotel. *προβλημ.* XXX, 11. adversus Isocratem, quod Victorius perspexit; tribus argumentis acutissime excogitatis illam *ἀπορίαν* solvit, id vero quod simplicissimum et verissimum est, illa aetate talem *σοφίαν* nondum exstitisse aut non magni factam esse ibi non legitur. Conf. Eurip. et Xenophanes ap. Athen. X, 5 p. 410.

36 *διὸ καὶ αὐτὸς Ἀριστείδην ἐπαινεῖ*] Quisnam? auctorne laudationis, qua Paris efferebatur, ut Victorius coniecit? conf. II, 23. 24. At graeca verba hoc non admittunt. An est *ὁ αὐτός*, Gorgias?

38 *ὥσπερ Ἀλέξανδρος ὁ Πριάμου*] Ex Alexandri oratione, quam saepius iam laudavit, sumptum videtur. Tum schol. gr. *γράφεται δὲ οὕτως διὰ ω μεγάλου*, et ita marg. C. Ita correctum est, ut incertus ille *οὗτος* abiret.

pag. 1415 4 *οἷον Χοιρίλος*] Schol. graec. ex Victorii apographo: *ἡ ὑπόθεσις τούτου τοιάδε· δάκνεται ἐπὶ τοῖς ποιητικοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀκμάζουσιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ· καὶ οὕτω χαλεπαίνων ἀποφθέγγεται ταῦτα τὰ ἔπη·*

ὦ μάκαρ ὅστις ἔην 'κεῖνον χρόνον ἴδρις ἀοιδῆς
μουσάων θεράπων, ὅτ' ἀκήρατος ἦν ἔτι λειμών·
νῦν δ' ὅτε πάντα δέδασται, ἔχουσι δὲ πείρατα τέχναι,
ὕστατοι ὥστε δρόμου καταλειπόμεθ' οὐδέ ποι ἔστιν
πάντη παπταίνοντα νεοζυγὲς ἅρμα πελάσσαι.

καὶ τὰ ἑξῆς· αἰτιᾶται οὖν τὴν σύγχυσιν τῶν ποιητῶν καὶ ἀποδύρεται διὰ τὴν ποιητικὴν κοινωθεῖσαν καὶ συγχυθεῖσαν καὶ ὡσανεὶ μοιρασθεῖσαν παρὰ συγκλύδων καὶ ἀγελαίων ἀνδρῶν, οἷον ὡς ἔοικεν ἐθρασύνοντο κατὰ τοῦ ἀνδρός. Mirum sane, si auctor huius scholii ex integro Choerili exordio hunc dederit sensum; nam quantum ex allatis versibus et Aristotelis verbis coniici potest, artis epicae omnibus iam ab aliis commodis occupatis fines admodum constrictos et novum opus et inauditum aggredi difficile esse, poeta questus est; nihil ex antiquo illo mythico tempore illaudatum restare, igitur se historicum carmen ex rebus nuperrime gestis esse conditurum. — In edito commentario haec non leguntur, neque in scripto Monacensi, sed invenit post Victorium Gaisfordus in schol. gr. cod. bibl. Bodl. Laud. 49, cuius fini duo adhaerent folia ab editis diversa, quae praeter alia vilioris pretii insigne hoc fragmentum Choerili complectuntur, hac lectionis varietate: Ὄπισθεν πρὸ δύο ἴσως τετραδίων περὶ ἐπιδεικτικοῦ προοιμίου λέγων ἐμνήσθη ὁ Ἀριστοτέλης ἔπους τοῦ Χοιρίλλου· ἡ δὲ ὑπόθεσις . . . Haec scholia integra ex Paris. 1869 fini adiecimus. Conf. Naeke p. 104 seqq. Muret. V. L. XII, 14.

7 δεῖ δὲ ἢ ξένα ἢ οἰκεῖα εἶναι τὰ ἐνδόσιμα τῷ λόγῳ] Repetit paucis supra dicta; iam ne attingam mirum praeceptum, quod quisque sequitur, contrarium supra dixit in demonstrativo genere non ex causa, sed aliunde esse sumenda exordia. Exspectamus igitur: δεῖ δὲ ξένα, οὐκ οἰκεῖα vel μᾶλλον ξένα ἢ οἰκεῖα.

8 τοῦ δικανικοῦ] Malim τῶν δικανικῶν, quod praecedit τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων.

8 δεῖ λαβεῖν] ὑπολαβεῖν coniicias, sed illud etiam II, 22 p. 1306, 3.

11 διὰ σὲ καὶ τεὰ δῶρα εἴτε σκῦλα] Incerti dithyrambi initium; ap. schol. gr. οἷον ἦλθον εἰς σε διά σε καὶ τὰ τεὰ

καὶ τὰ σὰ δῶρα καὶ εὐεργετήματά καὶ τὰ σκῦλα ὦ θεὲ διόνυσε. eaque in textum vett. edd. relata sunt.

12 *ἐν δὲ τοῖς λόγοις καὶ ἔπεσι*] *λόγοις* videtur idem esse quod modo dixit, *προλόγοις*, et ita scribit graecus et vetustus latinus interpres; at tum debebat dicere Aristoteles: *ἐν δὲ τοῖς δράμασι καὶ ἔπεσι*, fabulae vero nunquam *λόγοι* dicuntur; adde ambiguum *ἐν τοῖς λόγοις δεῖγμά ἐστι τοῦ λόγου.* Primum epicam poesin exponit atque exempla congerit, tum idem in fabulis fieri addit. Itaque verba *λόγοις καὶ* aliena manu inserta sunt, aut *ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς λόγοις καὶ ἔπεσι* scribendum est.

13 *περὶ οὗ ἦν ὁ λόγοις*] *ἧι* A, vet. transl., cui *ἂν* addendum erat; neutrum verum, in hac formula verbum abesse solet, ut statim *οὗ ἕνεκα ὁ λόγος.*

17 *ἤγεό μοι λόγον*] Choerili esse versus censuerunt Barnesius in vita Euripidis cap. 30, Frid. A Wolfius apud Schellenb. ad Antimach. p. 39, postremo Naeke p. 111—120, qui post versus illos quinque aliquid insertum, quod nunc nescimus, fort. exempla quaedam, tunc Musa invocata transitum ad rem verbis *ἤγεό μοι* fieri putat; idem cum Barnesio epice *Ἀσίης* dedit. Improbat hanc sententiam F. G. Welcker Der epische Cyclus p. 313 aliud epicum poema vetustum, Amazoniam vel Atthidem Hegesinoi intelligens; nam et Homeri locos prima carminis verba laudari docere neque Aristotelem ex eodem Choerilo duo diversa principia tradere verisimile esse. At non prima carminis verba, sed propositionem, Homero sane, non item aliis primo versu indicatam, exponere vult philosophus, et quis incipiet verbis *ἤγεό μοι λόγον ἄλλον*? hoc ipsum aliud praecessisse probat; et si supra iam attigit, ideo non duo et diversa principia sunt. Itaque huic multum praestat prior coniectura, quae Choerili esse versus dicit.

19 *περὶ τὸ δρᾶμα*] Portus *περὶ ὃ* (immo *οὗ*) *τὸ δρᾶμα.*

20 *ὥσπερ καὶ Σοφοκλῆς· ἐμοὶ πατὴρ ἦν Πόλυβος*] Oedip. Tyr. v. 767, ubi quae sibi accidissent, narrat. At haec non in prologo exponuntur, unde Vaterus p. 180 integrum hoc exemplum ab alio male additum esse et prologum ex sensu Aristotelis de poet. cap. 13 actum fabulae primum usque ad parodum significare censet; idem iam antea Twiningius ad

poet. p. 220 suspicatus est; sed ne tum quidem neque *δηλοῖ*, debebat esse *δηλοῦσιν*, neque *καὶ* post *ὥσπερ* convenit. Constat Euripidem fabulis prologos praeponere, de quo more vid. Lessing in Hamb. Dramat., quem ut alios quae Aristoteles hic ad defendendum poetam dixit, fugerunt; iam reliquos etiam tragicos etiamsi non statim initio, tamen alicubi in fabula, qua de re agatur, ut Sophoclem in Oedipo rege, indicare monet. Hoc si voluit Aristoteles, litura verborum *ἐν τῷ προλόγῳ* aut transpositione erit succurrendum: *ὥσπερ Εὐριπίδης ἐν τῷ προλόγῳ, ἀλλά γέ που ὥσπερ Σοφοκλῆς· ἐμοὶ πατὴρ ἦν Πόλυβος*. Atticis inusitatum *ἀλλά γε* in Aristotele non offendit; nisi latet in *προλόγῳ* aliud, ut *λόγῳ*, *διαλόγῳ*, *πόρρω λόγῳ*, vel simile quid. Aristotelis esse *μνημονικὸν ἁμάρτημα* dicit Welcker griech. Trag. I, 384. Sane vix ex Aristotelis sententia illa in prologo leguntur; quodsi transposueris *ὥσπερ δηλοῖ καί*, verbum servari potest. — *δηλοῖ* delendum esse censet Vahlen p. 559, inclusitque Bekker[3].

21 *καὶ ἡ κωμῳδία ὡσαύτως*] Inde ad Latinos translatum, ut Plautus in milite II, 1 argumentum enarrat.

23 *διόπερ ἂν δῆλον ᾖ*] v. c. si *δευτερολογία* est ut Demosthenis Leptinea, ubi vid. Fr. A. Wolfius initio. Rhet. Gr. VII p. 64. Ceterum vide rhetorum sententias ad Auct. ad Herenn. I, 4.

25 *ἰατρεύματα καὶ κοινά*] Quod cum re ipsa non cohaerent, nam *τὸ δεῖγμα τοῦ λόγου* non *κοινόν*, sed *ἴδιον* est. Aristoteles ex auditoris persona, ut exordium attentum docilem benevolum reddat, derivat; plerique vero tria illa primaria esse prooemii praecepta et benevolentiam ex nostra, ex adversarii, ex auditoris persona, e re ésse contrahendam docent, quae non Aristotelem primum, sed rhetores aetate priores invenisse puto, posterioribus probata et accepta; vid. Anaxim. cap. 30 et 37, Auctor ad Herennium I, 5. Quintil. IV, 1, 6 seqq. Rhet. Gr. VII p. 52—54, ubi variorum de exordio sententiae cóngestae sunt; Rufus III p. 348.

26 *καὶ τοῦ ἐναντίου*] Haec verba praeponenda et coniungenda: *ἔκ τε τοῦ λέγοντος καὶ τοῦ ἐναντίου*, sic ipse statim coniungit, et omnes rhetores.

28 *ἀπολογουμένῳ μὲν γὰρ πρῶτον τὰ πρὸς διαβολήν*]

Cicero pro Milone cap. 2—8 praeiudicia refellit, Demosth. Ctesiph. § 1—17., Aeschines *παραπρ.* § 1—11.

35 *δὲ ἐκ τοῦ*] *τὸ* A; licet constructionem mutare *καὶ ἐνίοτέ* (*ἐστι*) *τὸ προσεκτικὸν ποιῆσαι*, sed parum placet, nec mirum inde correctum esse *καὶ ἐνίοτε δὲ ἐκ τοῦ προςεκτικὸν* . .

36 *οὐ γὰρ ἀεὶ συμφέρει*] Haec contra rhetores dicta sunt, qui non male auditorem semper in exordio attentum, si minus ad rem, tamen ad personam faciunt; alii in mala causa iudicem neque attentum neque docilem esse faciendum putarunt, de quibus vid. Quint. IV, 1, 37.

37 *διὸ πολλοὶ εἰς γέλωτα πειρῶνται προάγειν*] Auct. ad Herenn. I, 6, 10: *si defessi erunt auditores, ab aliqua re, quae risum movere possit, exordiemur, ab apologo, fabula verisimili* etc.

pag. 1415b 1 *προσεκτικοὶ δὲ τοῖς μεγάλοις*] Auct. ad Herenn. I, 4, 7: *attentos habebimus, si pollicebimur, nos de rebus magnis, novis, inusitatis verba facturos, aut de iis quae ad rempublicam pertineant aut ad eos ipsos qui audient aut ad deorum immortalium religionem, et si rogabimus, ut attente audiant, et si numero exponemus res, quibus de rebus dicturi sumus.* Eadem Anaximenes, Cicero, Quintilianus, Iulius Victor, alii.

5 *ἔξω τοῦ λόγου*] Quint. IV, 1, 12: *negat haec prooemia esse Cornelius Celsus, quia sint extra litem; sed ego cum auctoritate summorum oratorum magis ducor, tum pertinere ad causam puto quidquid ad dicentem pertinet, cum sit naturale, ut iudices iis, quos libentius audiunt, etiam facilius credant.* Idem IV, 1, 72: *Aristoteles quidem in totum id necessarium apud bonos iudices negat.* XII, 10, 52 p. 1099 Burm.: *quodsi mihi des consilium iudicum sapientum, perquam multa recidam ex orationibus non Ciceronis modo, sed etiam eius, qui est strictior multo, Demosthenis; neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendae, cum etiam prooemia supervacua esse apud tales Aristoteles existimet: non enim trahentur his illi sapientes; proprie et significanter rem indicare, probationes colligere satis est.* Conf. supra I, 1.

11 *διὸ γελοῖον ἐν ἀρχῇ τάττειν*] Inde non ipsius Aristotelis esse illa exordii praecepta, sed priorum, ut Isocratis, probatur, vid. Artium script. p. 156 seq. Recte Quintilianus IV, 1, 5 de praeparandis auditoribus: *id fieri tribus maxime rebus inter auctores plurimos constat, si benevolum, attentum, docilem fecerimus; non quia ista non per totam actionem sint custodienda, sed quia initiis praecipue necessaria, per quae in animum iudicis, ut procedere ultra possimus, admittimur.* ubi vid. Meyer p. 364; iam dudum antea idem Auctor ad Herenn. I, 7, 11: *verum hae tres utilitates tametsi in tota oratione sunt comparandae, hoc est, ut auditores sese perpetuo nobis attentos, dociles, benevolos praebeant, tamen id per exordium causae maxime comparandum est.* Aristotelem quodammodo sequitur Cicero de oratore II, 79, 323: *nam et attentum monent Graeci ut principio faciamus iudicem et docilem, quae sunt utilia, sed non principii magis propria quam reliquarum partium, faciliora etiam in principiis, quod et attenti tum maxime sunt, quum omnia exspectant et dociles magis initiis esse possunt.*

13 *καί μοι προσέχετε τὸν νοῦν*] Similiter Cicero pro Milone 29, 79: *quin sic attendite iudices.*

16 *ὥσπερ ἔφη Πρόδικος*] Quintil. IV, 1, 73: *contraque est interim prooemii vis etiam non in exordio; nam iudices et in narratione nonnunquam et in argumentis ut attendant et ut faveant, rogamus, quo Prodicus velut dormitantes eos excitari putabat, quale est: Tum C. Varenus, qui a familia Anchariana occisus est: hoc, quaeso, iudices, diligenter attendite.* Non iudices, sed discipulos adhortatus est Prodicus, qui si dormitarent, ut attentos auditores redderet, se ex privatissima illa lectione, quam quinquaginta drachmis venderet, aliquid inculcaturum esse profitebatur. Conf. Artium script. p. 61. Aliter hoc explicat Welckerus: Prodikos von Keos, Vorgänger des Sokrates p. 25 seq., Hemsterhusium secutus: quando dormitant auditores, eos esse commonefaciendos quinquaginta drachmarum, quas persolverint, ut si parum sint attenti, suam rem agi intelligant. Hanc explanationem, ni fallor, neque genitivus admittit et Aristotelis consilio parum favet.

18 *οὐχ ᾗπερ ὁ ἀκροατής*] Recte Victorius articulum va-

care monet, semper ab Aristotele in hoc dicendi genere omissum: ex more suo dicendum ἢ ἀκροατής.

20 ἄναξ, ἐρῶ] Nuntius in Soph. Antig. v. 223, ubi non σπουδῆς, sed τάχους legitur. Verba τί φροιμιάζῃ ex Euripidis Iphigenia Taur. v. 1131 Herm.:

τί φροιμιάζῃ νεοχμόν, ἐξαύδα σαφῶς.

ubi cunctantem Iphigeniam Thoas alloquitur; diversorum poetarum et scriptorum locos nulla inserta particula καὶ laudari vidimus II, 23. III, 9. 11. Th. Bergk haec postrema Creontis verbis v. 240 pro εὖ γε στοχάζει reddenda esse censuit secutusque est socer eius, quibus uti licet scholiastarum Rhet. auctoritate. Iam inter veteres erant qui cum haec frustra in Antigona quaererent, litura expedirent; tradit enim schol. a nobis nunc editus: τὸ δὲ τί φροιμιάζῃ ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων οὐ κεῖται. Nec melius Dind. haec v. 25 post προοιμιάζονται ponenda esse censet.

23 διὸ οἱ δοῦλοι] Met. XII, 11 p. 1091, 8. Eurip. Iphig. Aul. 213. Cf. Schneidewin Mus. Rhen. VII, 3, 460 —464.

25 εἴρηται] ἐν τοῖς περὶ πάθη, vid. II, 1; nam haec omnia ad iudicum animos permovendos inventa sunt, maxime vero φιλία et ἔλεος secundum Homeri verba Odyss. VI, 327 exercenda sunt. Exordium e rebus ipsis ductum item transit, quod inventio, quomodo sit his utendum, docet; apte vero et accurate exponit Rufus Rhet. III p. 450.

28 δεῖ] οὖν δεῖ A solus, id in apodosi post ἐπεὶ δὲ rarissime invenitur.

30 ἁμῶς] Bekkerus, ἄλλως libri, nec in Aristotele mutandum.

31 Σωκράτης ἐν τῷ ἐπιταφίῳ] Plat. Menexeno p. 379 (235), vid. supra I, 9.

33 τὰ δὲ τοῦ δημηγορικοῦ ἐκ τῶν τοῦ δικανικοῦ λόγου ἐστίν] Sic Isocratis Archidamus ex oratoris persona, ex auditorum Areopagiticus et Plataicus, ex sua et auditorum persona oratio de pace; similiter Demosthenis orationes.

38 τούτων δὲ ἕνεκα] Non male coniicit Victorius δή. Deinde schol. 75, 25 seqq. αὐτοκαύδαλα scribit.

Cap. XV.

4 *περὶ δὲ διαβολῆς*] Quod in exordio maxime evenit, pag. 1416
ὅσα περὶ διαβολὴν λῦσαι καὶ ποιῆσαι, vias, quibus crimina dilui possint, ostendit. De qua invidia egregia sunt quae apud Plat. Socrat. Apol. p. 95—103 (p. 20 Steph.) leguntur.

6 *ἄλλος τρόπος*] *τρόπος* et hic et paulo post ex A, vet. transl. Victorius, Bekkerus; cum locos enumeret et omnes libri infra exhibeant *κοινὸς δ' ἀμφοῖν ὁ τόπος τὸ σύμβολα λέγειν*, cum ceteris libris *τόπος* scribendum est.

6 *ὥστε πρὸς τὰ ἀμφισβητούμενα ἀπαντᾶν*] Traduntur *στάσεις* recentioribus dictae; nec quin his verbis, quae sequuntur, *στοχαστική* et *ὁρική* *στάσις* notentur, dubitandum est. *ἀντίστασις* latet in verbis *ἢ ἀντικαταλλάττεσθαι ἀδικοῦντα, εἰ βλαβερὸν ἀλλὰ καλόν, εἰ λυπηρὸν ἀλλ' ὠφέλιμον ἢ τι ἄλλο τοιοῦτον*. Tum *συγγνώμη* significatur verbis: *ἄλλος τόπος ὡς ἔστιν ἁμάρτημα ἢ ἀτύχημα ἢ ἀναγκαῖον*, quae purgationis sunt partes auctori ad Herenn. I, 14. Porro *ἀντέγκλημα* aperte est quod Aristoteles dicit: *ἄλλος, εἰ ἐμπεριείληπται ὁ διαβάλλων ἢ νῦν ἢ πρότερον ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐγγύς*. Immo *μετάληψιν*, translationem, etiam adesse et verbis *ἢ οὐ τούτῳ* indicari Victorius censet atque hunc esse locum, quem Quintilianus III, 6, 60 intellexerit, arbitratur: *Translationem Hermagoras primus omnium tradidit, quamquam semina eius quaedam citra nomen ipsum apud Aristotelem reperiuntur.* Qua in re dissentio; nam non est translatio, si reus accusatori rem factam nihil damni adtulisse ostenderit, vid. Iul. Victor p. 205. Infra illud *ἢ οὐ τούτῳ* non apparet; III, 17: *οἷον εἰ ὅτι οὐ γέγονεν ἀμφισβητεῖ, ἐν τῇ κρίσει δεῖ τούτου μάλιστα τὴν ἀπόδειξιν φέρειν, εἰ δ' ὅτι οὐκ ἔβλαψεν, τούτου, καὶ ὅτι οὐ τοσόνδε ἢ ὅτι δικαίως, ὡσαύτως καὶ εἰ περὶ τοῦ γενέσθαι τοῦτο ἡ ἀμφισβήτησις*. III, 16 de eo qui accusat: *τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λέγειν ὅσα δηλώσει τὸ πρᾶγμα ἢ ὅσα ποιήσει ὑπολαβεῖν γεγονέναι ἢ βεβλαφέναι ἢ ἠδικηκέναι ἢ τηλικαῦτα ἡλίκα βούλει, τῷ δὲ ἐναντίῳ ἐναντία*. et de eo qui causam dicit: *ἀπολογουμένῳ δὲ ἐλάττων ἡ διήγησις, αἱ δ' ἀμφισβητήσεις ἢ μὴ γεγονέναι ἢ μὴ βλαβερὸν εἶναι*

ἢ μὴ ἄδικον ἢ μὴ τηλικοῦτον, ὥστε περὶ τὸ ὁμολογούμενον οὐ διατριπτέον, ἐὰν μή τι εἰς ἐκεῖνο συντείνῃ, οἷον εἰ πέπρακται, ἀλλ' οὐκ ἄδικον.

8 ἢ ὡς οὐ τηλικοῦτον] Si apte distinguere voluit, scribendum erat: ἢ οὐ τηλικοῦτον, ἢ ὡς οὐκ ἄδικον . . ἢ ὡς οὐκ αἰσχρὸν . . — Sic Thurot coniecit.

12 εἰ βλαβερὸν ἀλλὰ καλόν] Ut exemplum I, 12 p. 1372 b, 5. — ἀλλ' οὐ καλὸν A, unde οὖν correximus.

15 Σοφοκλῆς] Fortasse ab Iophonte filio accusatus.

16 ἑκόντι] Ex libris Bekker, ante hunc editi ἑκοντί, conf. Cobet var. lect. p. 364.

17 καὶ ἀντικαταλλάττεσθαι τὸ οὗ ἕνεκα] Consilium spectandum, non res quae evenit. Demosth. pro Ctesiph. § 192: τὴν προαίρεσίν μου σκόπει τῆς πολιτείας, μὴ τὰ συμβάντα συκοφάντει, ubi plura attulit Dissenus p. 359.

19 δίκαιον δὲ μισεῖν εἰ . . ἐποίουν] *fecisset* vet. transl., sed M *fecisse*, unde et hunc primam personam invenisse probabile est; malim vero δίκαιος.

20 ἄλλος, εἰ ἐμπεριείληπται ὁ διαβάλλων, ἢ νῦν ἢ πρότερον, ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐγγύς] Isocrat. Antid. § 14: πάντων ἡγοῦμαι πονηροτάτους εἶναι καὶ μεγίστης ζημίας ἀξίους, οἵτινες οἷς αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες ἔνοχοι, ταῦτα τῶν ἄλλων τολμῶσι κατηγορεῖν, ὅπερ Λυσίμαχος πεποίηκεν. οὗτος γὰρ αὐτὸς συγγεγραμμένα λέγων περὶ τῶν ἐμῶν συγγραμμάτων πλείω πεποίηται λόγον ἢ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅμοιον ἐργαζόμενος ὥσπερ ἂν εἴ τις ἱεροσυλίας ἕτερον διώκων αὐτὸς τὰ τῶν θεῶν ἐν τοῖν χεροῖν ἔχων φανείη.

20 ἐμπεριείληπται] *si in tali deprehensus est* vet. tr., ut statim ἐμπεριλαμβάνονται *in hoc deprehendantur*, ne inde ingenio abutaris.

21 ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐγγύς] *aut propinquorum aliquis* vet. tr. Num is in codice suo τις additum invenit? cf. ad II, 8 p. 1386, 2.

23 οἷον εἰ ὅτι καθάριος, μοιχὸς] Ita ex Riccoboni emendatione p. 339 dedimus, nam articulus ὁ delendus, libri καθαρὸς ὁ μοιχός. Eandem causam supra II, 24 indicavit: καὶ ἐπεὶ καλλωπιστὴς καὶ νύκτωρ πλανᾶται, μοιχός, ὅτι

καὶ οἱ μοιχοὶ τοιοῦτοι. Hermog. *περὶ στάσεων* p. 3: *μειράκιον καλλωπιζόμενον φεύγει πορνείας.*

23 *καὶ ὁ δεῖνα*] Semel A om. (nam vulgo repetita leguntur) recte, *et aliqua ego* vet. tr., i. e. *aliquis ergo.*

24 *ἄλλος, εἰ ἄλλους διέβαλεν, ἢ ἄλλος αὐτούς, ἢ ἄνευ*] *διαβαλλεῖν* A, altero *λ* eraso, idem *ἄλλος αὐτός,* vet. tr. *ἄλλος αὐτόν.* Verum videtur: *διέβαλεν ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος.* Iam ut constructio procedat, coniicias *οἳ ἄνευ,* ut est in C, id vero vetat sequens relativum, quare nisi *εἰ οὓς διέβαλεν* scripseris, optimum erit reponere *καὶ ἄνευ.* Hoc incommodum vero non negligendum, prius *αὐτὸς* esse eum qui incuset, alterum qui se defendat; locus his verbis compositus apertus est: *ἄλλος, εἰ ἄλλους διέβαλεν, ὥσπερ αὐτὸν νῦν, οἳ πεφήνασιν οὐκ ἔνοχοι.*

27 *εἰ ὁ αὐτὸς ἄπιστος*] Constructio non convenit; scribendum videtur, si verba sequeris: *ἄτοπον γὰρ εἰ ὃς αὐτὸς ἄπιστος, οἱ τούτου λόγοι ἔσονται πιστοί,* si indolem linguae: *εἰ αὐτὸς μὲν ἄπιστος, οἱ δ' αὐτοῦ λόγοι.* Antiphon VI, 29: *καίτοι δεινὸν εἰ οἱ αὐτοὶ μάρτυρες τούτοις μὲν ἂν μαρτυροῦντες πιστοὶ ἦσαν, ἐμοὶ δὲ μαρτυροῦντες ἄπιστοι ἔσονται.*

28 *ἄλλος, εἰ γέγονε κρίσις*] Versus ex Euripidis Hippolyto v. 612, ubi vid. Valcken., qui et *Ὑγιαίνετον* et *ἀσεβῆ* coniecit utrumque probante Fr. A. Wolfio apud Vaterum p. 215. Sed apud Harpocrationem Hyperidis oratio *πρὸς Ὑγιαίνοντα* p. 72, 22. 96, 3 Bekk. laudatur, ubi an fort. Euripides reponendus sit, Victorius ambigit, et alterum si corrigendum est, scribendum erat grammatica flagitante *ὡς ἀσεβοῦς,* idque Gaisf. recepit. Andocides IV, 8—9: *ἔστι δὲ περὶ τῆς μισοδημίας καὶ τῆς στασιωτείας βραχύς μοι λόγος καταλελειμμένος. εἰ μὲν γὰρ ἄκριτος ἦν, εἰκότως ἂν τῶν κατηγορούντων ἠκροᾶσθε καὶ ἐμοὶ ἀναγκαῖον ἦν ἀπολογεῖσθαι περὶ τούτων· ἐπειδὴ δὲ τετράκις ἀγωνιζόμενος ἀπέφυγον, οὐκέτι δίκαιον ἡγοῦμαι λόγον οὐδένα περὶ τούτου γίγνεσθαι. πρὶν μὲν γὰρ κριθῆναι οὐ ῥᾴδιον ἦν εἰδέναι τὰς αἰτίας, οὔτ' εἰ ψευδεῖς εἰσὶν οὔτ' εἰ ἀληθεῖς· ἀποφυγόντος δὲ ἢ καταγνωσθέντος τέλος ἔχει καὶ διώρισται τούτων ὁπότερόν ἐστιν. ὥστε δεινὸν νομίζω τοὺς μὲν ἁλόντας μιᾷ*

ψήφῳ μόνον ἀποθνήσκειν καὶ τὰ χρήματα δημεύειν αὐτῶν, τοὺς δὲ νικήσαντας πάλιν τὰς αὐτὰς κατηγορίας ὑπομένειν, καὶ τοὺς δικαστὰς ἀπολέσαι μὲν κυρίους εἶναι, σῶσαι δ' ἀκύρους καὶ ἀτελεῖς φαίνεσθαι, ἄλλως τε καὶ τῶν νόμων ἀπαγορευόντων δὶς περὶ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μὴ ἐξεῖναι δικάζεσθαι, καὶ ὑμῶν ὀμωμοκότων χρῆσθαι τοῖς νόμοις.

34 *ἄλλος ἐκ τοῦ διαβολῆς κατηγορεῖν, ἡλίκον*] Anaximenes cap. 30: *ἀεὶ δὲ κατηγορεῖν χρὴ διαβολῆς καὶ λέγειν ὡς δεινὸν καὶ κοινὸν καὶ πολλῶν κακῶν αἴτιον· ἐμφανιστέον δ' ὅτι καὶ πολλοὶ ἤδη διεφθάρησαν ἀδίκως διαβληθέντες.* Lysias *ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων* § 1—7. Isocrates *περὶ ἀντιδόσεως* § 18: *οὐ θαυμάζω δὲ τῶν πλείω χρόνον διατριβόντων ἐπὶ ταῖς τῶν ἐξαπατώντων κατηγορίαις ἢ ταῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογίαις, οὐδὲ τῶν λεγόντων ὡς ἔστι μέγιστον κακὸν διαβολή· τί γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης κακουργότερον, ἣ ποιεῖ τοὺς μὲν ψευδομένους εὐδοκιμεῖν, τοὺς δὲ μηδὲν ἡμαρτηκότας δοκεῖν ἀδικεῖν, τοὺς δὲ δικάζοντας ἐπιορκεῖν, ὅλως δὲ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀφανίζει, ψευδῆ δὲ δόξαν παραστήσασα τοῖς ἀκούουσιν ὃν ἂν τύχῃ τῶν πολιτῶν ἀδίκως ἀπόλλυσιν. περὶ τοῦ ζεύγους* § 1—3: *τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἅπαντές εἰσιν εἰθισμένοι με συκοφαντεῖν· τὰς μὲν γὰρ δίκας ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων λαγχάνουσι, τὰς δὲ κατηγορίας ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ποιοῦνται, καὶ πλείω χρόνον διατρίβουσι τὸν πατέρα μου διαβάλλοντες ἢ περὶ ὧν ἀντώμοσαν διδάσκοντες, καὶ τοσοῦτον καταφρονοῦσι τῶν νόμων, ὥστε περὶ ὧν ὑμᾶς ὑπ' ἐκείνου φασὶν ἠδικῆσθαι, τούτων αὐτοὶ δίκην παρ' ἐμοῦ λαβεῖν ἀξιοῦσιν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν οὐδὲν προσήκειν τὰς κοινὰς αἰτίας τοῖς ἰδίοις ἀγῶσιν· ἐπειδὴ δὲ κτλ.* Demosth. pro Ctesiph. § 14—16. Antiphon VI, 7—10: *ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω περὶ τῆς ἀπολογίας ἥνπερ οἱ κατήγοροι περὶ τῆς κατηγορίας. οὗτοι γὰρ τὴν μὲν δίωξιν εὐσεβείας ἕνεκά φασι ποιεῖσθαι καὶ τοῦ δικαίου, τὴν δὲ κατηγορίαν ἅπασαν πεποίηνται διαβολῆς ἕνεκα καὶ ἀπάτης, ὅπερ ἀδικώτατόν ἐστι τῶν ἐν ἀνθρώποις, καὶ οὐκ ἐλέγξαντες, εἴ τι ἀδικῶ, δικαίως με βούλονται τιμωρεῖσθαι, ἀλλὰ διαβάλ-*

λοντες, καὶ εἰ μηδὲν ἀδικῶ, ζημιῶσαι καὶ ἐξελάσαι ἐκ τῆς γῆς ταύτης. ἐγὼ δὲ ἀξιῶ πρῶτον μὲν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος κρίνεσθαι, καὶ διηγήσασθαι ἐν ὑμῖν τὰ γενόμενα πάντα· ἔπειτα περὶ τῶν ἄλλων ὧν οὗτοι κατηγοροῦσιν, ἐὰν ὑμῖν ἡδομένοις ᾖ, βουλήσομαι ἀπολογήσασθαι. ubi reus accusatorem *οὐ πιστεύοντα τῷ πράγματι* indicationem in alias res, extra causam, transtulisse queritur, se vero et causam et crimina extra causam allata diluere velle profitetur. Conf. Plat. Apolog. p. 28 St. interpr. ad Herod. VII, 10.

36 *κοινὸς δ' ἀμφοῖν ὁ τόπος τὸ σύμβολα λέγειν*] Utrique et accusanti et causam dicenti communis locus est, signa et argumenta afferre. De Teucro, incerti poetae fabula, vid. ad II, 23. Haec ex altercatione Ulixem inter et Teucrum sumpta; ille Teucrum insimulat Graecisque suspectum facit, quod mater Hesione Priami soror fuisset; Hercules enim invito Priamo comiti in expugnatione Ilii Telamoni praemium dederat; hic calumniam defendit, quod et pater Telamon Priamum impugnasset, neque ipse cum Graeci speculatores misissent, Troianis indicasset.

4 *ἄλλος τῷ διαβάλλοντι, τῷ ἐπαινοῦντι*] Alterum *τῷ* pag. 1416b om. C Q, Bekkerus scripsit *τό*, sed etiam *ἐπαινοῦντα* reddendum erat, quod iam margo Venetae exhibet, nisi articulum *τῷ* cum C deleveris. Aptissime laudavit Victorius serm. I, 4, 93. Horatii:

mentio si qua
de Capitolini furtis iniecta Petilli
te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos.
me Capitolinus convictore usus amicoque
a puero est, causaque mea permulta rogatus
fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe;
sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
fugerit. hic nigrae succus loliginis, haec est
aerugo mera.

et Ciceronis pro Flacco § 9 seqq., qui locus prae ceteris oratorum consuetudinem demonstrat, unde haec pauca sumamus: *Verumtamen hoc dico de toto genere Graecorum, tribuo illis literas, do multarum artium disciplinam, non adimo sermonis leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam, denique etiam*

si qua sibi alia sumunt, non repugno; testimoniorum religionem et fidem nunquam ista natio coluit, totiusque huiusce rei quae sit vis, quae auctoritas, quod pondus ignorant. — *ἐπαινοῦντι μέγα συντόμως μικρὸν μακρῶς ψέξαι* Thurot.

9 *κοινὸν δὲ τῷ διαβάλλοντι καὶ τῷ ἀπολυομένῳ*] Duodecimus et postremus locus, quo quae fuerit *προαίρεσις*, disputatur; exemplum ex Theodectis Aiace supra II, 23 notatum. Sed idem locus inest iam tertio in verbis: *καὶ ἀντικαταλλάττεσθαι τὸ οὗ ἕνεκα.*

11 *κακοηθιστέον*] Contrarium esset ad sequens intelligendum, sed hoc verbum si abest, concinnus est totus locus, additum neque sensui convenit, et concinnitatem corrumpit. *κακοηθέστερον* schol., conf. Brandis Phil. IV, 45.

14 *ἀγωνιστεῖν*] Sic C et Bekkeri corr. Y, ceteri omnes *ἀγωνιστήν*.

Cap. XVI.

24 *ἐκ μὲν οὖν τούτων ἀνδρεῖος, ἐκ δὲ τῶνδε σοφὸς ἢ δίκαιος*] Nam hae virtutes prae caeteris laudantur, ut Isocrat. Euagor. § 23: *ἀνδρὶ δὲ γενομένῳ ταῦτά τε πάντα συνηυξήθη καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρία προσεγένετο καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη.* ubi primum *ἀνδρία*, § 42 seqq. *σοφία* et *δικαιοσύνη* exponitur.

26 *τὰς μὲν γνωρίμους*] Sic Bekkeri et Gaisfordi libri omnes, ut videtur, Victorius ex uno A *τὰς* notavit, ut in ceteris, quibus usus est, *τοὺς* esse probabile fiat, et ita vet. transl. schol., sed necessario *πράξεις* intelligendae sunt.

29 *οὐ γὰρ πολλοὶ ἴσασιν.*] Post haec verba in omnibus codicibus et excusis usque ad Victorium repetuntur ex I, 9: *ἔστι δ' ἔπαινος . . . τὸ δὲ μὴ κωλῦον μετατεθῇ.* Antiquitus iam hic lacunam fuisse idem Victorius optime notavit; partes enim singulorum generum singulatim tractat Aristoteles; ita in exordio, in confirmatione, et haec ipsa narratio incipit: *διήγησις δ' ἐν μὲν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς*, tum sub finem *ἐν δὲ τοῖς δημηγορικοῖς*. At quae sequuntur *νῦν δὲ γελοίως* sine ullo transitu iudiciale genus attingunt; desideratur igitur finis demonstrativi, principium iudicialis generis et integrum

excidisse videtur folium. Nos igitur cum aliis lacunae signa Bekkero neglecta addidimus.

30 *νῦν δὲ γελοίως τὴν διήγησίν φασι δεῖν εἶναι ταχεῖαν*] Etenim omnes fere rhetores, ut narratio sit brevis, dilucida, verisimilis, praecipiunt, conf. Artium script. p. 158. 168. Quintilianus IV, 2, 31 de narratione: *eam plerique scriptores, maxime qui sunt ab Isocrate, volunt esse lucidam, brevem, verisimilem; neque enim refert, an pro lucida perspicuam, pro verisimili probabilem credibilemve dicamus. Eadem nobis placet divisio, quamquam et Aristoteles ab Isocrate parte in una dissenserit praeceptum brevitatis irridens, tanquam necesse sit longam esse aut brevem expositionem, ne liceat ire per medium.* Anonymus in Graec. Rhet. VI, 16. I, 260., qui tamen non de parte orationis, sed de elocutione loquitur: *ἄμεινον δὲ ἀντὶ τῆς συντομίας τὴν συμμετρίαν εἰπεῖν· καὶ γὰρ πολλὰ καὶ ἐλάχιστα ἐροῦμεν ἀκολουθοῦντες τῇ ὕλῃ.* Incertus rhetor ex Alexandro Numenii in Notices et extraits tom. XIV, 194: *περὶ μέντοι συντομίας Ἀριστοτέλης ἐφίστησιν· εἰ γάρ ἐστι φησὶν ἡ συντομία συμμετρία τῆς μήτε παραλιπούσης τι τῶν ἀναγκαίων μήτε πλεοναζούσης, ἀρετὴ γενήσεται· εἰ δέ ἐστιν ὥσπερ ἔνδεια τῆς ὑπερβαινούσης τι τῶν χρησίμων, ἐν ταῖς κακίαις μᾶλλον ταχθήσεται.*

31 *ὥσπερ ὁ τῷ μάττοντι ἐρομένῳ*] Verba ex fabula sumpta videntur, quae numeris facile concludat qui ludere velit. Articulus ὁ, ut *ἀποκρινόμενος* vel simile intelligamus, postulat.

35 *οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα*] Hoc *γὰρ* nexum conturbat; neque longa sit narratio neque brevis, delendum mihi videtur, item et primum *ἤ*, ut sit: *οὐδὲ ἐνταῦθά ἐστι τὸ εὖ τὸ ταχὺ ἢ τὸ συντόμως, ἀλλὰ τὸ μετρίως* — Plat. Phaedr. p. 81 (267): *ταῦτα δὲ ἀκούων (συντομίαν λόγων καὶ ἄπειρα μήκη) ποτέ μου Πρόδικος ἐγέλασε καὶ μόνος αὐτὸς εὑρηκέναι ἔφη ὧν δεῖ λόγων τέχνην, δεῖν δὲ οὔτε μακρῶν οὔτε βραχέων, ἀλλὰ μετρίων.* Politic. p. 310 (286 St.).

36 *δ' ἐστὶ τὸ λέγειν*] *δεῖ ὑπολέγειν* corrupte A, *est autem in dicendo* vet. tr.

3 *παραδιηγεῖσθαι*] Occasione data narrationi ea facta pag. 1417
inserere quae oratoris mores ostendunt, aut grata sunt audi-

tori. Rufus Rhet. Gr. III p. 453: *παραδιήγησις δέ ἐστιν ἡ πρὸς τὸ χρήσιμον τοῦ ὑποκειμένου λόγου ἔξωθεν προστιθεμένη καὶ παραλαμβανομένη διήγησις ἐν τρόπῳ ἀφηγήσεως.* Curius Fortunatianus p. 81: *est et παραδιήγησις cum aliquas res gestas extra causam positas inducimus, quibus iudicis animum ad id quod causa desiderat, confirmamus.*

7 *φησιν ὁ Ἡρόδοτος*] Exemplum Aristoteles ipse ex Herodoto finxit, II, 30 de Aegyptiis qui defecerunt: *Ψαμμίτιχος δὲ πυθόμενος ἐδίωκε· ὡς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων καί σφεας θεοὺς πατρωίους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. τῶν δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν, ἔνθα ἂν τοῦτο ᾖ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας.*

8 *ἐλάττων ἡ διήγησις*] Nulla in Lysiae XVI, 3, ubi exordium sequitur *ἀπόδειξις.*

8 *αἱ δ' ἀμφισβητήσεις*] Haec rationem reddunt, cur causam dicentis brevior sit narratio, ut *γὰρ* sit scribendum.

11 *οἷον εἰ πέπρακται, ἀλλ' οὐκ ἄδικον*] Ut Cicero pro Milone, qua nullam maiore arte narrationem compositam invenies.

12 *ἔτι πεπραγμένα δεῖ λέγειν*] Hoc est, ut Musaptus apud Riccobonum p. 342, quem Vaterus et Fr. A. Wolfius secuti sunt, explicuit, summatim et paucis referre; *πραττόμενα* rem oculis quasi tum geratur, subiicere; sic Ulixes in libris IX—XII *πραττόμενα λέγει*, libro XXIII Penelopae eadem *πεπραγμένα.* Igitur hoc praecipit Aristoteles: quae si vivide et multis exposueris, auditores non commovent, haec paucis attingas et ut *πεπραγμένα* recites, ut Ulixes quae quatuor libris Alcinoo narraverat, in paucorum versuum compendium redegit, XXIII v. 310—341, quibus spurius est versus 320, ut triginta, non sexaginta numerentur versus, unde librarii esse mendum et *τριάκοντα* reponendum Victorius censet. Vaterus p. 188 his addit versus 264—284, ut numerum expleat, parum probabiliter. Nitzschius animadv. Odyss. 2, LXIV versus 310—330 intelligit, unde pro ξ reponendum esse censet κ. *Ἀλκίνου ἀπόλογος* in proverbium nimis prolixi sermonis abiit, Plat. Polit X p. 502 (614), ubi vid. Astius, Aristot. poet. 16.

Aelian. V. H. XIII, 14. Pollux Onomast. VI, 120., vid. Boissonade ad Psellum p. 191.

15 *καὶ ὡς Φάυλλος τὸν κύκλον*] Phayllus incertus excerpsit et paucis comprehendit quae multis in cyclo exposita legebantur; *κύκλον* dicimus epicum poema; Welckerus Der epische Cyclus p. 45 seqq. Phayllum librum memorialem, nomine *κύκλος* inscriptum, heroum mythologiam versibus exponentem edidisse censet, nullo testimonio fretus, neque veriora puto quae ibidem p. 42 seq. de Aristotelis verbis *τὰ ἔπη κύκλος* disputantur; idem aliorum ibi perversas interpretationes attingit. Fr. A. Wolfius ap. Vaterum p. 215, ne scil. testis epici cycli restaret, corruptam lectionem *κύκλωπα* probavit.

15 *καὶ ὁ ἐν τῷ Οἰνεῖ πρόλογος*] Schol. graecus fol. 78 b, 19: *ὁ δὲ ἐν Οἰνεῖ πρόλογος παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ ἐστὶ τοιοῦτος*

ὦ γῆς πατρῴας χαῖρε φίλτατον πέδον
Καλυδῶνος, ἔνθεν αἷμα συγγενὲς φυγὼν
Τυδεύς, τόκος μὲν Οἰνέως, πατὴρ δ' ἐμός,
ᾤκησεν Ἄργος, παῖδα δ' Ἀδράστου λαβὼν
συνῆψε γέννας.

16 *ἠθικὴν δὲ χρὴ τὴν διήγησιν εἶναι*] A, *δεῖ* ceteri.

24 *καὶ μὴ ὡς ἀπὸ διανοίας λέγειν . . ἀλλ' ὡς ἀπὸ προαιρέσεως*] *διάνοια* enim est, qua acuta argumenta excogitamus, vid. Poet. cap. 6: *τὸ λέγειν δύνασθαι τὰ ἐνόντα καὶ τὰ ἁρμόττοντα, ὅπερ ἐπὶ τῶν λόγων τῆς πολιτικῆς καὶ ῥητορικῆς ἔργον ἐστίν. οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολιτικῶς ἐποίουν λέγοντας, οἱ δὲ νῦν ῥητορικῶς.* Atque idem fere est quod nostro loco dicit.

26 *ὠνήμην*] *ὠνίμην* A ap. Vict. et Gaisf.

28 *ὥσπερ Σοφοκλῆς ποιεῖ·*] Post hoc cum Victorio et Buhlio distinximus, ceteri sequentia adiungunt; illam rationem sequitur noster, ut *παράδειγμα ὁ Ἀλκίνου ἀπόλογος*. II, 23: *παράδειγμα ἐκ τοῦ Σωκράτους τοῦ Θεοδέκτου*. III, 14: *ὅπερ πάντες ποιοῦσιν. παράδειγμα τὸ τῆς Ἰσοκράτους Ἑλένης προοίμιον.* De poet. cap. 25: *παράδειγμα δὲ τούτου ἐκ τῶν Νίπτρων*, quo loco Hermannum p. IV frustra dubitasse, si hunc cum illis comparaveris, invenies.

29 *τὸ ἐκ τῆς Ἀντιγόνης*] v. 902 Herm., ubi libri omnes *κεκευθότοιν*. Herodoti locum III, 119 iam Victorius cum Sophoclis verbis composuit.

37 *λέγε διηγούμενος*] Sic A, et sic porro pergit auctor *καὶ εὐθὺς εἰσάγαγε σεαυτόν*, tum vero necessario *ἢ σεαυτῷ* scribendum est, nisi Aristotelem aliorum morem secutum esse credas, qui illo sensu *αὐτὸν* frequentant. *λέγειν, διηγούμενον* ceteri.

38 *τὰ ἴδια*] Sic A aliique, *τὰ ἰδίᾳ* E cum editis.

pag. 1417b 2 *πιθανὰ γάρ, διότι σύμβολα γίνεται ταῦτα ἃ ἴσασιν ἐκείνων ὧν οὐκ ἴσασιν*] De poetic. cap. 24, ubi causa exponitur: *οἴονται γὰρ ἄνθρωποι, ὅταν τουδὶ ὄντος τοδὶ ᾖ ἢ γινομένου γίνηται, εἰ τὸ ὕστερόν ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἶναι ἢ γίνεσθαι· τοῦτο δ' ἐστὶ ψεῦδος. διὸ δὴ ἂν τὸ πρῶτον ψεῦδος, ἄλλου δὲ τούτου ὄντος, ἀνάγκη εἶναι ἢ γενέσθαι ἢ προσθεῖναι· διὰ γὰρ τὸ τοῦτο εἰδέναι ἀληθὲς ὂν παραλογίζεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πρῶτον ὡς ὄν.*

5 *ὡς ἄρ' ἔφη*] Hom. Odyss. *T*, 361.

7 *εἰσάγαγε*] *εἰσάγει καὶ* A, *introduc etiam* vet. transl. malim *εἴσαγε*.

9 *ὅτι δὲ ῥάδιον, ὁρᾶν δεῖ*] *ὅτι ῥάιδιον ὁρᾶν δὲ* A, sufficit *δὲ* transpositum; verbo *δεῖ* facile caremus.

11 *ἐνίοτε οὐκ ἐν ἀρχῇ*] *καὶ* pro *οὐκ* tacite Gaisf. Buhlium secutus, quasi libri id praeberent, hi vero omnes negationem retinent, quam Georgius Trap. in versione omittit; *καὶ* dedit Isingr.

12 *ἐν δὲ δημηγορίᾳ ἥκιστα διήγησις ἐστιν*] Dionys. ars rhet. 10, 14: *ἁμάρτημα δὲ καὶ τὸ πανταχοῦ διηγεῖσθαι, μὴ ἐπιστάμενον ὅτι ὅλη μὲν ἰδέα συμβουλευτικὴ διηγήσεως οὐ δεῖται· ἴσασι γὰρ οἱ βουλευόμενοι περὶ ὧν σκοποῦνται, καὶ δέονται μαθεῖν ὃ πρακτέον ἐστίν, οὐχ ὅπερ βουλευτέον.* Quem locum iam Victorius laudavit.

15 *ἢ διαβάλλοντες ἢ ἐπαινοῦντες*] Haec verba neque praecedentibus neque sequentibus adhaerent; nam in his est singularis numerus *ποιεῖ*, unde peiores libri *ποιοῦσιν* exhibent, ibi vero subiectum non oratores, sed auditores. Quare haec male addita esse puto; licet tamen sequentibus sic inserere: *ἀλλὰ τότε ἢ διαβάλλοντος ἢ ἐπαινοῦντος, οὐ τό,*

quod non suadeo, quia aliis quoque ex causis ibi narrare possumus.

20 *καὶ ὁ Αἵμων ὁ Σοφοκλέους*] Antigona v. 679 seqq.

Cap. XVII.

21 *ἀποδεικνύναι δὲ χρή*] Primum genus iudiciale aggreditur, sed hoc non ut in exordio et in narratione indicavit; sequitur tamen *ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς* et *ἐν δὲ τοῖς δημηγορικοῖς*, quare et hic Aristotelem scripsisse puto: *ἀποδεικνύναι δὲ χρὴ ἐν μὲν τοῖς δικανικοῖς, ἐπεὶ*

22 *ἐπεὶ περὶ τεττάρων ἡ ἀμφισβήτησις*] Hic Aristoteles dedita opera quantum potest, distinguit; aut res omnino negatur et an sit facta quaeritur, quae est coniecturalis constitutio, *στοχαστικὴ στάσις*; aut reus rem factam esse concedens damnum attulisse negat; aut damnum quoque concedens tantum quantum accusator dicat, ut Isocr. in Lochit. § 5—8, fecisse negat; aut denique rem et factam et iure factam esse probat, quae constitutio iuridicialis, *στάσις δικαιολογική*. Posteriores rhetores secundum et tertium praeceptum coniunxerunt et finitivam constitutionem, *ὁρικὴν στάσιν*, dixerunt.

25 *εἰ δ'*] *εἶθ'* A, *deinde* vet. tr., qui interpres, si illud in codice invenit, male *εἶθ'* esse putavit; *καὶ ὅτι* si verum est: item si causa agitur, nam exspectamus et hic *ἢ ὅτι*, quod E atque editi ante Victorium praebent.

26 *ὡσαύτως καὶ εἰ περὶ τοῦ γενέσθαι τοῦτο ἡ ἀμφισβήτησις*] A om. *εἰ* et *ἡ*, et ita vertit vet. transl., quod ipsum falsum non est; neque mirum inde factum et correctum esse, quod praecedentibus magis congruere videretur. At si qui causam dicit id negat, affirmat is qui accusat.

28 *τὸν ἕτερον εἶναι πονηρόν*] Ethic. Nicom. V, 10: *διὸ καλῶς τὰ ἐκ θυμοῦ οὐκ ἐκ προνοίας κρίνεται· οὐ γὰρ ἄρχει ὁ θυμῷ ποιῶν ἀλλ' ὁ ὀργίσας. ἔτι δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ γενέσθαι ἢ μὴ ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου· ἐπὶ φαινομένῃ γὰρ ἀδικίᾳ ἡ ὀργή ἐστιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν τοῖς συναλλάγμασι περὶ τοῦ γενέσθαι ἀμφισβητοῦσιν ὧν ἀνάγκη τὸν ἕτερον εἶναι μοχθηρόν, ἂν μὴ διὰ λήθην*

αὐτὸ δρῶσιν· ἀλλ' ὁμολογοῦντες περὶ τοῦ πράγματος, περὶ τοῦ ποτέρως δίκαιον ἀμφισβητοῦσιν· ὁ δὲ ἐπιβουλεύσας οὐκ ἀγνοεῖ, ὥστε ὁ μὲν οἴεται ἀδικεῖσθαι, ὁ δ' οὔ. Exemplum est: Demosthenes Aeschinem in concione pro pace ex Philocratis conditionibus cum Philippo ineunda contra Graecos: ἐφεστηκότων τῶν πρέσβεων καὶ ἀκουόντων, οὓς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων μετεπέμψασθε ὑπὸ τούτου πεισθέντες, dixisse tradit; hic vero legatos Graecorum tum Athenis fuisse negat et Demosthenem, ne omnibus Graecis coniunctis illa pax concluderetur, auctorem fuisse insimulat.

30 ὥστ' ἐν τούτῳ χρονιστέον, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις οὔ] χρηστέον A, vet. tr. et schol. qui sic explicat: ὥστε ἐν τούτῳ, ἤτοι τῇ ἀμφισβητήσει περὶ τοῦ εἰ γέγονεν ἢ μή, χρηστέον τῷ δεικνύειν τὸν ἕτερον πονηρόν .·. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἤτοι τῇ ἀμφισβητήσει τῇ περὶ τοῦ εἰ δίκαιον ἢ μή, εἰ μέγα ἢ μή, οὐ χρηστέον τῷ δεικνύειν τὸν ἕτερον πονηρόν, λέξει γὰρ ἐκεῖνος, ὡς ἠγνόουν. Frustra hanc explicationem probaverunt Vaterus, Gaisfordus; tota enim causa posita est in illa iudicatione, ut omnem laborem, omne tempus oratoris illuc conferri oporteat. Egregie et verissime deteriores codices χρονιστέον praebent, seu coniectura inventum, ut nobis quidem videtur, seu ex vetustiore libro erutum. χρηστέον absolute dici non potest, debebatque scribere auctor: ὥστε ἐν ταύτῃ τούτῳ χρηστέον, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις οὔ. Supra dixit cap. 16 p. 1417, 10: ὥστε περὶ τὸ ὁμολογούμενον οὐ διατριπτέον.

32 καλὰ καὶ ὠφέλιμα] Utrumque scilicet, si fieri potest, si minus, alterutrum, ut ἢ quod deteriores praestant, necessarium non sit.

34 ἐὰν ἄπιστα ᾖ ἢ ἐὰν ἄλλος αἰτίαν ἔχῃ] Si alius quispiam eorum auctor existimatur, at id rarissime agitur, immo aut alia quacunque necessaria de causa, unde Bekkerus: *an* ἄλλως? idque sane in schol. editum, sed operarum vitio, ut expositio docet: ἤτοι εἶ σώφρων, τοῦ δὲ εἶναί σε σώφρονα ἔστιν αἴτιος ἕτερος ὁ ἀνάγων σε, ὃς περικλείων σε πείθει καὶ ἄκοντα σωφρονεῖν. εὗρον σχόλιον εἰς τοῦτο, οἷον εἰ ἄλλος ἐστὶν ὁ ποιῶν καὶ οὐχὶ ὁ λεγόμενος.

33 ἐκτὸς τοῦ πράγματος] Recte ita deteriores libri, nam A, vet. tr. ἐκ τοσούτου πράγματος

1 ἔστι δὲ τὰ μὲν παραδείγματα δημηγορικώτατα] pag. 1418
Vid. ad I, 9. Vet. tr. *magis concionalia*, id factum videtur, ut concinnior esset sententia, possis eodem iure δικανικώτατα scribere. (Ex Bekkeri[3] male δημηγορικώτερα excusum legitur, superlativum A et graeci libri omnes retinent.)

3 ἢ δὲ περὶ ὄντων ἢ μὴ ὄντων] Deteriores quidam περὶ τῶν articulo inserto; et numerus multitudinis et casus me offendit, cum sit oppositum περὶ τὸ μέλλον, et infra item legatur: διότι περὶ τὸ μέλλον, ἐκεῖ δὲ περὶ τὸ γεγονός, ut et hic requiram περὶ τὸ ὂν ἢ μὴ ὄν, cui iam convenit sequens οὖ. Vix enim illa Aristoteles fugit, quod philosophorum dicta essent.

8 ὦ φίλ', ἐπεὶ] Odyss. IV, 204. Menelai verba ad Nestoris filium. Schol. gr.: δηλοῖ καὶ Ὅμηρος ἐν οἷς παρεισάγει τὸν Ἀχιλλέα λέγοντα πρὸς τὸν Ὀδυσσέα· ἔπη τόσσ' εἶπας ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνήρ.

9 καὶ μὴ . . ζητεῖν] Praecedit οὐ δεῖ δὲ ἐφεξῆς λέγειν, ut hic exspectes οὐδὲ . . ζητεῖν, quare praestat h. l. ζήτει, ut sequitur καὶ μὴ . . λέγε

17 ἐνθύμημά τι ζητεῖν] ἐνθυμήματι ζητεῖν A, *enthymematizare* vet. tr., et sane ἐνθυμηματίζειν C et schol., quod si Aristoteles adhiberet, aptissimum enim hic verbum est, facile praeferrem; ζητεῖν vero natum ex v. 9, ubi nullum huius verbi vestigium apparet.

18 διηγήσει] διηγήσεσι vet. tr. schol.

22 τὸ δὲ δημηγορεῖν χαλεπώτερον τοῦ δικάζεσθαι] Etiam τοῦ ἐπιδείκνυσθαι, de quo vid. Isocrat. epist. IX.

22 ἐκεῖ] Recte Victorius ἐκεῖνο.

23 ὡς ἔφη Ἐπιμενίδης] Casaub. et Menag. ad Diogen. I, 114, qui hoc dictum philosophi mirantur, cum vatis illius divinationes de rebus futuris fuisse constet. Aristoteli fidem detrahere non licet, ipsius enim Epimenidis utitur auctoritate; at dicit ἐμαντεύετο, non ἐμαντεύσατο, i. e. plerumque, non semper.

27 καὶ οὐκ ἔχει] Haec ad δημηγορεῖν pertinent; quae praecedunt, ad τὸ δικάζεσθαι.

29 ἐξίσταται] ἐξίστη A, ἐξίστησιν schol. Notandus est

accentus, ut Philelphi cod. Xenoph. Cyrop 1, 2, 10: *ὅταν καθίστηται*, idemque erat in Platone, vid. Stallb. ad Phileb. p. 126. Activum non ineptum, est enim animum auditoris a causa avertere, et digredi, ut III, 8.

29 *δεῖ οὖν ἀποροῦντα τοῦτο ποιεῖν ὅπερ οἱ Ἀθήνησι ῥήτορες ποιοῦσι καὶ Ἰσοκράτης*] Charetis nomen in oratione de pace non apparet, sed hunc et alios, qui paci resistebant, intelligit. Ibi § 27: *ἀνάγκη δὲ τὸν ἔξω τῶν εἰθισμένων ἐπιχειροῦντα δημηγορεῖν καὶ τὰς ὑμετέρας γνώμας μεταστῆσαι βουλόμενον πολλῶν πραγμάτων ἅψασθαι καὶ διὰ μακροτέρων τοὺς λόγους ποιήσασθαι, καὶ τὰ μὲν ἀναμνῆσαι, τῶν δὲ κατηγορῆσαι, τὰ δ' ἐπαινέσαι, περὶ δὲ τῶν συμβουλεῦσαι· μόλις γὰρ ἄν τις ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τούτων ἐπὶ τὸ βέλτιον φρονῆσαι δυνηθείη προαγαγεῖν.* Isocratem laudat imprimis praeter ceteros oratores Atticos, aut potius, quod non ipse forum ascenderit, sed *λογογράφος* fuerit. Conf. cap. 11 fine. Quod nostrae aetatis doctorum est acumen et ingenium, non deerunt, qui his locis freti tertium librum Aristotelis esse negent.

34 *οἷον Ἰσοκράτης ποιεῖ· ἀεὶ γάρ τινα εἰσάγει*] In Helena § 22—38 Theseum laudat, § 41—48 Paridem excusat, in Busiride § 21—29 de Aegypti sacerdotibus et Pythagora agit, § 38—40 de poetis, in Panathenaico § 72—84 Agamemnonem extollit. Conf. Madius ad Poet. p. 190.

34 *καὶ ὃ ἔλεγε Γοργίας*] Nullo modo orationem sibi deesse posse Gorgias affirmavit; semper enim egressum intulit. Scripsimus cum A et vet. transl. *λέγων*, mutata distinctione, quae coniungit vulgo *ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ*, unde concinna et apta evadit oratio, sed non tacendum est in A et vet. tr. *ποιεῖ ἤ*, non *ποιεῖ ὅ* legi. Fossius de Gorgia p. 77 corrigit: *ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρίαν ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ ὅ τοῖόν γέ ἐστιν* probante Westermanno Quaest. Demosth. II, 7. Welckero de Prodico Rhen. Mus. I p. 556., et Achillis et fortitudinis laudationes significari putat; utrumque male. Exemplo rem illustrat Aristoteles, incertum ab ipso ficto an a Gorgia elaborato; posterius nostra lectione satis improbabile fit. Sophist. elench. 15 p. 174 b, 30: *ἐπιχειρητέον δ' ἐνίοτε καὶ πρὸς ἄλλα τοῦ εἰρημένου, ἐκεῖνο ἐκλαβόντας, ἐὰν μὴ*

πρὸς τὸ κείμενον ἔχῃ τις ἐπιχειρεῖν, ὅπερ ὁ Λυκόφρων ἐποίησε προβληθέντος λύραν ἐγκωμιάζειν.

35 *τοῦτό ἐστιν*] *ταὐτό ἐστιν* A et schol., qui recte *ταὐτόν* scribit, *idem est* vet. tr.

36 *εἶτα τὸν θεόν*] Iovem Aeaci genitorem, Isocrat. Euag. § 14., ubi item quod Aristoteles tradit, fit; nam a summa origine eius genus, quem laudat, Gorgias repetit, itaque Iuppiter omitti non potest, et male editiones Aldum secutae usque ad Victorium *τὴν θεόν*, Thetidem, dederunt.

1 *χρηστὸν φαίνεσθαι ἢ τὸν λόγον ἀκριβῆ*] Nonne ne- pag. 1418 b xus flagitat *χρηστὸν τὸν λόγον φαίνεσθαι ἢ ἀκριβῆ*? magis enim convenit probo viro, ut *ἠθικῶς* quam ut *ἀποδεικτικῶς* loquatur.

2 *τῶν δὲ ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τῶν δεικτικῶν*] Vid. ad II, 23 fine. Demosth. *περὶ παραπρ.* § 166—173, quae ipse in Macedonia fecerit enarrans sic incipit: *ὃν τοίνυν χρόνον ἦμεν ἐκεῖ καὶ καθήμεθ' ἐν Πέλλῃ, σκέψασθε τί πράττειν ἕκαστος ἡμῶν προείλετο. ἐγὼ μὲν κτλ.* Tum § 174—176 transit ad ceteros legatos: *φέρε δὴ τί τούτῳ πέπρακται παρὰ ταῦτα καὶ τί τῷ Φιλοκράτει, θεάσασθε· παρ' ἄλληλα γὰρ ἔσται φανερώτερα. πρῶτον μὲν κτλ.* Similis collatio in Ctesiphontea § 257—266 p. 312 seq.

4 *παρ' ἄλληλα γὰρ μᾶλλον τἀναντία γνωρίζεται*] Inde sumptum illud: contraria iuxta se posita magis elucescunt.

6 *τὰ μὲν λῦσαι ἐνστάσει, τὰ δὲ συλλογισμῷ*] Haec si abessent, nemo desideraret, neque ea superioribus cohaerere monet Victorius; vulgo *πίστεών ἐστι, τὰ μέν*, Bekkerus *ἔστι* scribens coniunxit, ut hoc dicat auctor: confutandus est adversarius aut *ἐνστάσει* aut *συλλογισμῷ*. Sed omnis *λύσις* in alterutro versatur, neque praeter haec tertium est, vid. II, 25, simul tam dura est constructio, ut vix graeca videatur. Itaque nisi mala manu addita esse credas, excidisse aliquid videtur, v. c. *πίστεών ἐστιν, ὧν ἐστὶ τὰ μέν.* III, 13: *τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον τῶν πίστεών ἐστι.*

7 *ἀρχόμενον μὲν*] Qui accusat vel ante alios suadet, is primum causam confirmet, tum adversarium confutet, nisi multa et varia sunt quae ipsi adversentur; id si est, antequam

confirmet, confutet. Qui vero causam dicit, adversarii conviciis proscissus primum haec diluat, ut auditorum animos sibi benevolos reddat, tum causam argumentis confirmet.

11 *Καλλίστρατος ἐν τῇ Μεσσηνιακῇ ἐκκλησίᾳ*] Puto apud illos, nam vix est Atheniensium vel Spartanorum (Ol. 102, 2) in concione de rebus Messeniacis; *προκαταλήψεις* ex Aeschine notas intellige. In Plataico Isocratis argumenta, quae Thebani eorumque *συνήγοροι*, Atheniensium oratores, proferre putabantur, a Plataeensibus § 8—41 confutantur. Scholiasta quae dicit: *Ἀθηναῖος δὲ οὗτος ἦν καὶ διαλεγόμενος πρὸς τοὺς Μεσσηνίους ἀναγκαζομένους τελεῖν φόρον καὶ ἀντιλέγοντας*, ficta esse apparet.

13 *πρῶτον πρὸς τὸν ἐναντίον λόγον λεκτέον*] Sic ex A dedimus, ceteri *πρῶτον τὰ πρός*, quod si *λόγον* abesset, probum videretur.

21 *ταῖς θεαῖσι*] Eurip. Troad. v. 979 Seidl., ubi Hecuba Helenae orationem confutat.

25 *ἐπίφθονον*] Demosth. pro Ctesiphonte § 3 seq.

27 *ὅ περ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ Φιλίππῳ καὶ ἐν τῇ ἀντιδόσει*] In Philippo Victorius § 73—78 intelligit, ubi quae probra et mala in Graecos consilia regi obiiciunt perniciosi oratores, exponuntur; at vix Isocrates ipse haec animo probans vera putabat. Sed alius ibi exstat locus, non in confirmatione quidem, sed in exordio § 4—7, ubi auditorum sententiam de sua oratione, ipsi probatam, refert eamque his verbis finit: *εἰ μὲν οὖν ἀφρόνως ἢ καὶ νουνεχόντως ταῦτ' ἐδόξαζον, δικαίως ἂν ἐκεῖνοι τὴν αἰτίαν ἔχοιεν*. Ex oratione de permutatione bonorum nunc integra Aristoteles ea intelligit, quae Isocrates ibi § 141—149 ab amico, ne suam vivendi rationem auditoribus referret, sibique illo modo laudem quaereret, monita esse finxit, item § 132—139, quibus Timotheum alloquitur; conf. *πρὸς Καλλίμαχον* § 9—10. Areopag. § 56 seqq. Celeberrimum exemplum est in Panathenaico, § 199—265., quem si notus fuisset Aristoteli, hic non neglexisset. Similiter Andocides *περὶ μυστηρίων* § 48, ne ipsi, quod facere vellet, probro verteretur, Charmidem suadentem inducit. Est haec quae dicitur apostrophe, vid. Aquil. Rom. cap. 9. Demosth.

in Philippi mores invehens Olynth. II, 17. Isocr. ad Demon. § 34. Cicero pro Quinctio § 77.

28 *Ἀρχίλοχος*] Fragm. XVI et X.

32 *Σοφοκλῆς*] Antigona v. 688—696.

34 *χρὴ δὲ τὰς διαλλαγὰς*] Eadem sententia in Isocratis Archidamo § 50, quem secutus videtur Aristoteles: *χρὴ δὲ τοὺς μὲν εὖ πράττοντας τῆς εἰρήνης ἐπιθυμεῖν· ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ καταστάσει πλεῖστον ἄν τις χρόνον τὰ παρόντα διαφυλάξειεν· τοὺς δὲ δυστυχοῦντας τῷ πολέμῳ προσέχειν τὸν νοῦν· ἐκ γὰρ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς καινουργίας θᾶττον ἂν μεταβολῆς τύχοιεν.* Anaxim. cap. 2.

38 *εὐτυχοῦντας δεῖ καταλλάττεσθαι*] A et vet. tr. servant, in ceteris omnibus desunt.

Cap. XVIII.

39 *περὶ δὲ ἐρωτήσεως*] Aristoteles hic quae argumentationem adiuvant, inserit, *περὶ ἐρωτήσεως, περὶ ἀποκρίσεως, περὶ γελοίων.* De primo vide Hermog. *περὶ μεθόδου δεινότητος* cap. X, sed multo meliora sunt quae ex optimis commentariis ad illum locum dedit Gregorius Corinthius Rhet. VII p. 1202 seqq.

Exemplum *ἐρωτήσεως* luculentum est Lysiae XII, 24—26. XXII, 5. cf. XIII, 30—33. Demosth. de cor. § 52. Plat. Apol. p. 106 (25): *ἀπόκριναι, ὦ 'γαθέ· καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι.* Schoem. ad Isaeum XI, 4 p. 460.

Nuper ex codice Paris. Seguerus fragmentum (repetitum a Schneidewino in Museo Rhen. 1846 p. 261—265) *περὶ ἐρωτήσεως* et *περὶ ἀποκρίσεως* edidit, ex ipso Aristotele sumptum eumque fere illustrans; cuius generis nunc quidem rarissima sunt exempla, nec praeter sedes I, 6. II, 23 tertium scio locum, quo Aristotelis artem hac ratione a posterioribus probatam et illustratam videmus. Vide quae ibi monuimus p. 588—595. Secutus est Bakius ad Apsinem prol. L. Nos id Rhet. Gr. tom. I, 163—168 insertum hic quoque, ut par erat, adiecimus.

2 *Λάμπωνα*] *μάντις* erat, vid. Bergk Commentat. de reliq. pag. 1419
com. p. 49 seqq. Fragment. rhet.: *ἤρετο . . ἀνήρετο.* Idem

sub finem v. 5 verbum addit *πῶς εἶπεν*, non male ut v. 11 *ἔφη* legitur, nunc *ἐπήρετο* repetendum est.

9 *Μελήτου*] Ita et Aristotelis libri, praeter A, in quo *μεγαλήτου*, et Q (m Victorii), in quo *μελίτου* (Victorius tunc vulgatam primus Meliti formam induxit, male nuper a P. Forchhammer Die Athener u. Sokrates p. 81 seq. probatam), *μελέτη τοῦ* p v.

10 *εἴρηκεν ὡς ἂν δαιμόνιόν τι λέγοι, ἤρετο*] Sic A vet. transl.; *εἴρηκεν εἰ δαιμόνιόν τι λέγοι, ὁμολογήσαντος δὲ ἤρετο* ceteri omnes cum schol. gr., quod falsum est; nam in eo quod adversarius concessit interrogantem morari non decet, sed alteram propositionem, quam et ipsam concedat necesse est, ex eo quaerere et statim inde quod sequitur, concludere; sic Socrates non quod Meletus in libello ipso dixit: *ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων*, quaesivit; concessit enim adversarius et erat *φανερόν*, sed quod certa ratione inde concludere poterat, dedit. Itaque illud *ὁμολογήσαντος δὲ* sensui et consilio Aristotelis repugnat, neque *εἴρηκεν εἰ* significat: quaesivit ex Meleto num daemonion quid crederet. Sed Meletus de Socrate *εἴρηκεν ὡς ἂν δαιμόνιόν τι λέγοι*. Platonis intelligitur Apologia p. 110 (27), qui locus supra iam II, 23 laudatus est, ubi Socrates hac via et ratione progreditur: *ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει; Οὐκ ἔστιν . . . οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῄς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν εἴτ' οὖν καινὰ εἴτε παλαιά· ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κατὰ τὸν σὸν λόγον καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ*. Vides Socratem id quod Meletus dixit, non interrogare, sed affirmare.

17 *θορυβοῦσιν ὡς ἀποροῦντες*] Non auditores *ἀποροῦσι*, sed eum qui hac ratione respondet, difficultate premi neque hanc solvere posse arbitrantur, quare hunc victum et inferiorem causam tenere censent; ipsa particula *ὡς* non auditores, sed respondentem Aristotelem intellexisse probat, unde dudum *ἀποροῦντος* correximus. Accedit nunc fragmenti auctoritas, e quo Schneidewinus ibi p. 262 idem emendavit. Cum vero in A sit *ἀποροῦντας*, accusativum singularis reddere licet.

20 *ἀποκρίνασθαι δὲ δεῖ*] Haec fragm. rhet. sic amplificat: *τά γε μὴν ἀμφίβολα ἐξαπλοῦν τῷ λόγῳ οἷον τὸ πῇ*

μὲν ἔπραξα πῇ δὲ οὔ, καὶ τὰς αἰτίας προστιθέναι, οἷον τόδε μὲν ἔπραξα διὰ τόδε καὶ ὅλως τὰς βραχυλογίας καὶ συντομίας παρέχεσθαι ἐπὶ ταῖς ἀποκρίσεσι, τὰ δὲ προσδιορισμοῦ φευκτέον. Igitur hic auctor in postremis verbis negationem non invenit et *διαιροῦντα λόγῳ συντόμως* legisse videtur.

24 *φανερὸν δ' ἡμῖν ἔστω ἐκ τῶν τοπικῶν*] Libro octavo, qui auctore Alexandro ab aliis *περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως*, quo titulo duo libri Aristotelis a Diogene laudantur, ab aliis *περὶ τάξεως καὶ ἀποκρίσεως* inscriptus est; incipit capite quarto *ἀπόκρισις*, cuius mentio initio libri, quo argumentum indicatur, desideratur. Notandus vero est imperativus *ἔστω*, hoc enim ut *εἰρήσθω*, librum illum nondum compositum esse indicare videtur, neque *ἔσται*, quod deteriores exhibent, placet, praesens exspectamus, aut intelligendum potius verbum in hac formula. *ἐστι* schol. fol. 79 b, 35.

25 *συμπεραινόμενον*] Hoc absolute positum; si in adversarii interrogatione neque ambiguum est (*ἀμφίβολα*) et propositiones concedamus necesse est (*τὰ δοκοῦντα ἐναντία*), conclusionem ipsam allata ratione dissolvamus, ut Lacedaemonius ille aut Sophocles; non negarunt quod adversarii proposuerant, sed quod ex illis concluserant, confutarunt. Quare hoc exspectamus: *πρὸς δὲ τὸ συμπεραινόμενον . . τὴν αἰτίαν εἰπόντα*, sed mutavit constructionem Aristoteles, si sana est lectio. Veneta intulit *πρὸς συμπεραινόμενον*, quod h. l. sine articulo soloecum est. *Concludentem* vet. tr., sed non dicitur media forma, et debebat dici *συμπεραίνοντος* vel *συμπεράναντος*; quodsi abesset hoc verbum, nemo id desideraret.

28 *προβούλοις*] Vid. Schoemann Antiquitates iuris publici Graecorum p. 181. Schneid. ad Polit. IV, 15 p. 272, de Sophocle Dind. vit. Soph. p. XX.

31 *καὶ ὡς ὁ Λάκων εὐθυνόμενος τῆς ἐφορίας*] Historia incerta non minus atque ea quae in Polit. II, 9 narrantur: *ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ περὶ τὴν ἐφορείαν ἔχει φαύλως· ἡ γὰρ ἀρχὴ κυρία μὲν αὐτὴ τῶν μεγίστων αὐτοῖς ἐστίν, γίνονται δ' ἐκ τοῦ δήμου πάντες, ὥστε πολλάκις ἐμπίπτουσιν ἄνθρωποι σφόδρα πένητες εἰς τὸ ἀρχεῖον, οἳ διὰ τὴν ἀπορίαν ὤνιοι ἦσαν. ἐδήλωσαν δὲ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, καὶ νῦν δὲ ἐν τοῖς ἀνδρείοις· διαφθαρέντες*

γὰρ ἀργυρίῳ τινὲς ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ὅλην τὴν πόλιν ἀπώλεσαν, ubi Göttl. p. 333 nostrum locum adscripsit.

pag. 1419 b 1 *οὔτε τὸ συμπέρασμα ἐπερωτᾶν, ἐὰν μὴ τὸ πολὺ περιῇ τοῦ ἀληθοῦς*] Topic. VIII, 2 p. 158, 7: *οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα ἐρώτημα ποιεῖν· εἰ δὲ μή, ἀνανεύσαντος οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός· πολλάκις γὰρ καὶ μὴ ἐρωτῶντος ἀλλ' ὡς συμβαῖνον ἐπιφέροντος ἀρνοῦνται καὶ τοῦτο ποιοῦντες οὐ δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς μὴ συνορῶσιν ὅ τι συμβαίνει ἐκ τῶν τεθέντων· ὅταν οὖν μηδὲ φήσας συμβαίνειν ἐρωτήσῃ, ὁ δ' ἀρνηθῇ, παντελῶς οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός.* Id quidem in dialectica arte observandum est, in rhetorica oratores quae ex praedictis certo consequi videntur, pleraque interrogant, unde interrogationis figura ap. Auct. ad Herennium IV, 15, 22: *interrogatio non omnis gravis neque concinna, sed haec quae, quum enumerata sunt ea, quae obsunt causae adversariorum, confirmat superiorem orationem.* Idem et contrarium, quod magnam habet vim ad persuadendum, interrogat IV, 18, 25.

2 *περὶ δὲ τῶν γελοίων*] Cicero de orat. II, 58, 235 seqq. Quintil. VI, 3. Illa *εἴδη τῶν γελοίων* ex ipsis libris de arte poetica vid. in Cram. Anecd. Paris. I, 404. et introduct. in Aristoph. p. XIII Dind. Conf. quae diximus in Monac. Annal. 1840 nr. 133 p. 27 seqq.

3 *Γοργίας*] Morem hunc tangit Plato Gorg. p. 59 (473): *τί τοῦτο, ὦ Πῶλε; γελᾷς; ἄλλο αὖ τοῦτο εἶδος ἐλέγχου ἐστίν, ἐπειδάν τίς τι εἴπῃ, καταγελᾶν, ἐλέγχειν δὲ μή;* ubi schol. p. 348 Bkk.: *τοῦτο παράγγελμα Γοργίου, τὸ τὰς σπουδὰς τῶν ἀντιδίκων γέλωτι ἐκλύειν, τὰ δὲ γελοῖα ταῖς σπουδαῖς ἐκκρούειν.* Ex Olympiodoro, ut videtur, haec sumpta, ex quo Victorius haec adnotavit: *ἐν πράξει κ. ἰστέον γὰρ ὅτι Γοργίου ἐστὶ παράγγελμα, ὅτι εἰ μὲν ὁ ἐναντίος σπουδαῖα λέγει, γελᾷς καὶ ἐκκρούεις αὐτόν, εἰ δὲ ἐκεῖνος γελᾷ σου σπουδαῖα λέγοντος, σύντεινον αὐτόν, ἵνα μὴ φανῇ αὐτοῦ ὁ γελως. καὶ ὁ Πῶλος οὖν ὁ μαθητὴς Γοργίου ἐγέλασεν.* Anaximenes cap. 36: *χρὴ δὲ ἐν ταῖς κακολογίαις εἰρωνεύεσθαι καὶ καταγελᾶν τοῦ ἐναντίου ἐφ' οἷς σεμνύνεται καὶ ἰδίᾳ μὲν καὶ ὀλίγων παρόντων ἀτιμάξειν αὐτόν, ἐν δὲ τοῖς ὄχλοις κοινὰς μάλιστα κατηγορίας λοιδορεῖν.*

7 *οὖν*] Post *ὅπως* positum om. A, vet. transl.; sententia non sola posita est, qua *ὅπως* idem fere significat quod *ὁπότερον*, sed dependent haec verba *ὅπως τὸ ἁρμόττον* ex *εἴρηται*, ut inde quod conveniat sibi sumat.

7 *εἰρωνεία τῆς βωμολοχίας*] Ethic. Nic. IV, 13—14.

Cap. XIX.

10 *ὁ δ' ἐπίλογος σύγκειται ἐκ τεττάρων*] Marcellinus in Hermogenem IV, 424: *εἰδέναι μέντοι δεῖ ὡς συμβαίνει πολλάκις ἐπιλεῖψαι τὸν ἐπίλογον, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ προοίμιον καὶ τὴν διήγησιν, ὡς ἐν ταῖς ἀποδείξεσι μόνον εἶναι τὸ ζήτημα· προνοητέον δὲ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις, ὅπως ἐὰν κατηγορῶμεν δυσμενῆ τῷ φεύγοντι τὸν ἀκροατήν, ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα εὔνουν ἑαυτοῖς τὸν δικαστὴν καταστήσομεν· φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης τέσσαρα εἶναι μέρη τοῦ ἐπιλόγου, πρῶτον μὲν τὸ εἰς πάθος ἄγειν τὸν ἀκροατήν, ἔπειτα τὸ ποιῆσαι τοῖς μὲν ἐναντίοις ἀλλοτρίως ἔχειν, αὐτοῖς δὲ οἰκείως, καὶ τὸ αὔξειν καὶ ταπεινοῦν καὶ τελευταῖον τὸ ἀναμιμνήσκειν· πολλάκις δὲ οὐ πᾶσι χρηστέον ἀλλ' ἐνίοις.* Eadem fere etiamsi non aeque distincta docet Anaximenes cap. 37 p. 1444 b, 22 seqq. Posteriores tripartitam faciunt conclusionem ex enumeratione (*ἀνάμνησις*), amplificatione (*δείνωσις*), commiseratione (*ἔλεος*); sic auctor ad Herennium II, 30, 47. Victor, Apsines IX, 531 alii, qui parum recedunt ab Aristotele; nam quod huic primum est, latet in amplificatione. Nova sunt quae incertus rhetor tradit in Notices XIV, 206: *ἔργον δὲ ἐπιλόγου Πλάτων ἐν Φαίδρῳ φησίν, ἐν κεφαλαίῳ ἕκαστα λέγοντα ὑπομνῆσαι ἐπιτελευτικοὺς τοὺς ἀκούοντας περὶ τῶν εἰρημένων. ἔχεται δὲ τῆς αὐτῆς δόξης καὶ Χρύσιππος· καὶ γὰρ αὐτὸς μονομερῆ φησὶ τὸν ἐπίλογον. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν ταῖς Θεοδεκτικαῖς τέχναις φησὶν ὅτι ὁ ἐπίλογος τὸ μὲν κεφάλαιον ἔχει προτρέψασθαι τοὺς ἀκούοντας, προτρέψομεν δὲ τριχῶς εἰς τὰ πάθη ἀνάγοντες τὰ ἑκάστῳ προτρεπτικά. ἓν μὲν οὖν ἔργον ἐπιλόγου τὸ τὰ πάθη διεγεῖραι, δεύτερον τὸ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν . . τρίτον δὲ τὸ ἀναμιμνήσκειν τὰ εἰρημένα.* Haec cum iis quae Arist. hic docet parum conveniunt.

15 *καὶ ἐπιχαλκεύειν*] *καὶ* fort. del., conf. Brandis Philol. IV, 45.

16 *δὲ*] om. A vet. transl. An fuit *δυοῖν θατέρου δὲ στοχάζεσθαι*?

18 *τοιούτους*] *τούτου* A, *ex quibus autem oportet praeparare, dicti* vet. tr. Haec ergo neque *τοιούτους* neque *τούτου* vertit. Verum haud dubie est *δὲ δεῖ κατασκευάζειν*, nam particulae *δὴ* hic aptus non est locus. *τούτου* si verum est, verbum excidit ut *τυγχάνειν, στοχάζεσθαι*; licet facilius *τοῦτο* reponere.

19 *εἴρηνται οἱ τόποι*] I, 9. Verba addita *πόθεν σπουδαίους δεῖ κατασκευάζειν καὶ φαύλους* declarationem vocabuli *τοιούτους* inertem esse nec ab ipso auctore addita, coniicit Victorius in scriptis adnotationibus, item Vaterus p. 193, at proba sunt, si Arist. non *τοιούτους* scripsit, sed aliud, quod A et vet. tr. suadent.

20 *δεδειγμένων*] Sic A, ceteri cum vet. tr. *δεδειγμένον*, hoc si abesset, nemo requireret, nec quid significet appareat; aut benevolentiae captationem modo dictam intelligit, ut statim nostrae amplificationis meminit *μετὰ δὲ ταῦτα δήλων ὄντων καὶ οἷα καὶ ἡλίκα*, quod item fere est *δεδειγμένων*, aut ipsam argumentationem, i. e. confirmationem et confutationem, quod suadent verba *δεῖ γὰρ τὰ πεπραγμένα ὡμολογῆσθαι*, neutrum vero simplici genetivo multitudinis numeri exprimi potest, qui si sanus est, aliquid excidisse videtur.

24 *ἔκκεινται οἱ τόποι πρότερον*] II, 19 et 26.

26 *ἔλεος καὶ*] *timor* vet. tr., quod notandum, nam et I, 1 p. 1354, 25: *φθόνον ἢ ἔλεον* vertit *timorem aut inimicitiam.*

27 *εἴρηνται δὲ καὶ τούτων οἱ τόποι πρότερον*] II, 1—11, sed ibi neque *δείνωσις* neque *ἔρις* apparet; *ἢ οἶκτον ἢ δείνωσιν* supra III, 16 legimus; similia congesta sunt, quod impedit, quo minus *ἔρις* mutemus in *χάρις*.

30 *ὥσπερ φασὶν ἐν τοῖς προοιμίοις, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες*] Haud dubie contra Isocratis doctrinam hoc dictum est, si vituperat priores artium scriptores; at laudat potius quod praeceperunt, saepius rerum memoriam faciendam et auditorem docilem benevolum attentum reddendum esse, sed diversa ratione

in exordio et epilogo; quare negatio οὐκ abundat. An vituperat, quod haec in exordio praeceperint, cf. III, 14 p. 1415 b, 10? Sequentia id non probant. Ceterum in iis quoque artibus, quae nobis supersunt, tria illa in tota oratione esse comparanda invenimus, vid. ad Auct. ad Herenn. I, 7. Anaxim. cap. 37. cui est παλιλλογία. Victorius sic explicat: hoc autem hoc pacto commode congruenterque fiet, si hic servetur quod in prooemiis quidam falso tractandum iubent; nam auctores sunt iis, quibus artem tradunt, ut crebro ea dicant, ac repetant demum easdem in principiis sententias, quod verum non est neque ullo pacto fieri debet. Sed tam inepta veteres non praecipiebant.

31 εὐμαθὴς] Sic ex A vet. transl. pro εὐμαθῆ, quod ceteri libri praebent, scripsimus; scilicet ὁ ἀκροατής, omnes enim in exordio auditorem docilem reddi iubent, et hoc est quod Aristoteles intelligit.

35 παραβάλλειν δὲ ἢ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἄμφω εἶπον, ἢ μὴ καταντικρύ] Locus vix sanus. Hoc vult Aristoteles: quae in confirmatione et confutatione separatim multis dicta sunt, haec in enumeratione, ἀναμνήσει, paucis repetenda, ut collatio vel comparatio fiat eorum, quae tu attulisti et quae adversarius congessit; haec est ἀντιπαραβολὴ τοῦ ἐναντίου, ea autem fit directe καταντικρύ, aut ἐξ εἰρωνείας, aut ἐξ ἐρωτήσεως. Qua comparatione si uti nolis, ut et tuae et adversarii sententiae e regione ponantur et confirmatio et confutatio arcte coniungatur, paucis confirmationem tuam, et tum si libet etiam confutationem repetas. Igitur duo sunt praecepta, quorum alterum est ἐκ παραβολῆς, in quo contraria iuxta posita in memoriam revocantur; alterum collationem non poscit et si placet, omittere potes adversarium, certe extra confirmationem separatim, χωρίς, mentionem facies. Unde coniungenda esse ἢ δὴ οὕτως ἐκ παραβολῆς nec sine causa addita verba ἐκ παραβολῆς apparet; tum comparationis tres modi, ut exempla docent, indicantur, quare ἢ μὴ vel ut A et vet. transl. εἰ μὴ falsum est; sed si haec delemus, ut sit: παραβάλλειν δὲ ἢ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἄμφω εἶπον, καταντικρὺ . . ἢ ἐξ εἰρωνείας . . ἢ ἐξ ἐρωτήσεως, vel particulae locum permutamus sic: παραβάλλειν δὲ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἄμφω

εἶπον, ἢ καταντικρύ, omnia conveniunt. Ceterum A et vet. tr. non *εἶπον*, sed *εἰπεῖν* praebent; coniungunt ergo, ut aliquid excidisse credas, *εἰπεῖν εἰ μὴ καταντικρύ, ἀλλὰ* * * *οὗτος*, sed aptissimum est illud *καταντικρὺ* dicere, quod schol. sic detorquet: *παραβάλλειν δὲ ἢ ὅσα εἶπον ἀμφότεροι περὶ τὸ αὐτὸ ἢ μὴ κατ' ἀντιπαραβολήν, ἤτοι ἐκ παραβολῶν λέγειν αὐτά, ἀλλ' ἰδίᾳ μὲν λέγειν ὅσα εἶπας, ἰδίᾳ δὲ ὅσα ὁ ἀντίδικός σου περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως.*

pag. 1420 1 *ἐγὼ δὲ ταδί, καὶ διὰ ταῦτα*] Postrema A *καὶ ἅδε καὶ ταῦτα.* Vet. tr.: *sed iste quidem h. de h. iusta autem et h.* id est *τὰ δίκαια δὲ καὶ ταῦτα*

2 *ἔδειξεν*] *opinabatur* vet. tr., atque *ἔδοξεν* in scholiis excusum legitur.

4 *ἢ δὴ οὕτως* [*ἢ*] *ἐκ παραβολῆς ἢ κατὰ φύσιν*] *ἢ* inclusimus auctore Victorio, qui verba *ἢ ἐκ παραβολῆς* probantibus Buhlio et Vatero suspecta esse posse arbitratur; plerumque sane dicit Aristoteles *ἢ δὴ οὑτωσ ἤ*, vid. ad II, 23, sed et insertis aliis, ut Sophist. elench. cap. 6: *ἢ δὴ οὕτω διαιρετέον τοὺς φαινομένους συλλογισμοὺς καὶ ἐλέγχους, ἢ πάντας ἀνακτέον εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν.* Ethic. Nic. X, 2 p. 1173 b, 25. Repetit quod modo dixit; nam haec omnia erant *ἐκ παραβολῆς*, vide supra. Iam schol. gr. dicit *τὸ ἢ παρέλκον.*

6 *τελευτῇ δὲ τῆς λέξεως ἁρμόττει ἡ ἀσύνδετος*] Dandi casum Victorius coniecit, Fr. A. Wolfius apud Vaterum p. 216 flagitavit, et sane magis quam nominativus convenit; supra quod legimus *ἀρχὴ δὲ διότι* huc non referendum est.

7 *εἴρηκα, ἀκηκόατε, ἔχετε, κρίνατε*] Incerti oratoris verba, acute ab Aristotele sic fine operis posita, ut et de sua arte rhetorica cum ceteris comparanda valerent. Lysias in Eratosthenem fine: *παύσομαι κατηγορῶν, ἀκηκόατε, ἑωράκατε, πεπόνθατε, ἔχετε, δικάζετε.* adversus Andocidem: *καὶ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπίστασθε γὰρ ἃ δεῖ ποιῆσαι, μὴ ἀναπεισθῆτε ὑπὸ τούτου. φανερῶς ἔχετε αὐτὸν ἀσεβοῦντα, εἴδετε, ἠκούσατε τὰ τούτου ἁμαρτήματα. ἀντιβολήσει καὶ ἱκετεύσει ὑμᾶς, μὴ ἐλεεῖτε· οὐ γὰρ οἱ δικαίως ἀποθνήσκοντες, ἀλλ' οἱ ἀδίκως ἄξιοί εἰσιν ἐλεεῖσθαι.*

Friederichs, Dr. K., **Praxiteles und die Niobegruppe** nebst Erklärung einiger Vasenbilder. Mit einer Kupfertafel. gr. 8. 1855. geh. 1 Thlr.

Friedländer, Ludovicus, **Analecta Homerica.** gr. 8. 1859. geh. 6 Ngr.

— **zwei Homerische Wörterverzeichnisse.** gr. 8. 1861. geh. 24 Ngr.

— **Mittheilungen aus Lobecks Briefwechsel** nebst einem literarischen Anhange und einer zur Feier seines Gedächtnisses gehaltenen Rede. 8. 1861. geh. 24 Ngr.

Giseke, Bernhard, **Thrakisch-Pelasgische Stämme der Balkanhalbinsel** und ihre Wanderungen in mythischer Zeit. gr. 8. 1858. geh. 1 Thlr.

— **Homerische Forschungen.** gr. 8. 1864. geh. 1 Thlr. 10 Ngr.

Gladstone's, W. E., **Homerische Studien.** Frei bearbeitet von Dr. Albert Schuster. gr. 8. 1863. geh. 3 Thlr.

Gomperz, Th., **Herkulanische Studien.** I. Heft. A. u. d. T.: *Philodem über Induktionsschlüsse.* gr. 8. 1865. geh. 16 Ngr. II. Heft. A. u. d. T.: *Philodem über Frömmigkeit.* gr. 8. 1866. geh. 1 Thlr. 20 Ngr.

Gottschick, A. F., **Geschichte der Gründung und Blüthe des Hellenischen Staates in Kyrenaika.** gr. 8. 1858. geh. 10 Ngr.

[Grote, Georg,] **Griechische Mythologie und Antiquitäten** nebst der Abhandlung über Homer und ausgewählten Abschnitten über die Chronologie, Litteratur, Kunst, Musik u. s. f. Uebersetzt aus Georg Grote's Griechischer Geschichte von Dr. Theodor Fischer. 4 Bände. gr. 8. 1856—1860. 9⅔ Thlr.

Gutschmid, Alfred von, **Beiträge zur Geschichte des alten Orients.** Zur Würdigung von Bunsens 'Aegypten' Band IV und V. gr. 8. 1858. geh. 1 Thlr.

Hanow, Fr., **de Theophrasti characterum libello.** gr. 8. 1858. geh. 6 Ngr.

— **in Theophrasti characteras symbolae criticae.** 4. 1860. geh. 10 Ngr.

— **in Theophrasti characteras symbolae criticae alterae.** 4. 1861. geh. 6 Ngr.

Heitz, Emil, **die verlorenen Schriften des Aristoteles.** gr. 8. 1865. geh. 2 Thlr.

Hennings, P. D. Ch., **über die Telemachie,** ihre ursprüngliche Form und ihre späteren Veränderungen. Ein Beitrag zur Kritik der Odyssee. gr. 8. 1858. geh. 20 Ngr.

Herbst, Ludwig, **über C. G. Cobets Emendationen im Thukydides.** gr. 8. 1857. geh. 12 Ngr.

Herbst, Wilhelm, **das classische Alterthum in der Gegenwart.** Eine geschichtliche Betrachtung. 8. 1852. geh. 1 Thlr.

— **zur Geschichte der auswärtigen Politik Spartas** im Zeitalter des peloponnesischen Kriegs. I. 8. 1853. geh. 12 Ngr.

Hercher, Rud., **über die Glaubwürdigkeit der Neuen Geschichte** des Ptolemaeus Chennus. gr. 8. 1856. geh. 7½ Ngr.

Hippolyti Romani quae feruntur omnia graece e recognitione Pauli Antonii de Lagarde. gr. 8. 1858. geh. 1 Thlr. 10 Ngr.

Hymni Homerici. Recens. apparatum criticum collegit adnotationem cum suam tum selectam variorum subiunxit Aug. Baumeister. gr. 8. 1860. geh. 2 Thlr. 12 Ngr.

Ἰωάννου γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως [τοῦ Φιλοπόνου] εἰς τὸ πρῶτον τῆς Νικομάχου ἀριθμητικῆς εἰσαγογή. Primum ed. R. Hoche. 4. 1864. geh. 20 Ngr.

Keil, Karl, **epigraphische Excurse.** gr. 8. 1857. geh. 9 Ngr.

— **zur Sylloge inscriptionum Boeoticarum.** gr. 8. 1864. geh. 1 Thlr.

Keller, Dr. Otto, **Untersuchungen über die Geschichte der griechischen Fabel.** gr. 8. 1862. geh. 24 Ngr.

Kleist, H., **de Philoxeni Grammatici Alexandrini studiis etymologicis.** gr. 8. 1865. geh. 10 Ngr.

Kock, Carl, **die Vögel des Aristophanes.** gr. 8. 1856. geh. 6 Ngr.

— **Aristophanes und die Götter des Volksglaubens.** gr. 8. 1857. geh. 6 Ngr.

Krüger, Gustavus, **Theologumena Pausaniae.** gr. 8. 1860. geh. 16 Ngr.

La-Roche, Paul, **Charakteristik des Polybius.** gr. 8. 1857. 20 Ngr.

La-Roche, J., **die Homerische Textkritik im Alterthume.** Nebst einem Anhang über die Homerhandschriften. gr. 8. 1866. geh. 3 Thlr. 10 Ngr.

Lehrs, K., **populäre Aufsätze aus dem Alterthum,** vorzugsweise zur Ethik und Religion der Griechen. gr. 8. 1856. geh. 1 Thlr. 14 Ngr.

Lugebil, Karl, **über das wesen und die historische bedeutung des ostrakismos in Athen.** gr. 8. 1861. geh. 12 Ngr.

Mommsen, Aug., **Beiträge zur griechischen Zeitrechnung.** gr. 8. 1856. geh. 15 Ngr.

— **zweiter Beitrag zur Zeitrechnung der Griechen und Römer.** gr. 8. 1859. geh. 24 Ngr.

— **Heortologie. Antiquarische Untersuchungen über die städtischen Feste der Athener.** Gekrönte Preisschrift. gr. 8. 1864. geh. 3 Thlr. 20 Ngr.

Müller, Dr. J. H. T., **Beiträge zur Terminologie der Griechischen Mathematiker** gr. 8. 1860. geh. 8 Ngr.

Nicandrea. Theriaca et Alexipharmaca, recensuit et emendavit, fragmenta collegit, commentationes addidit Otto Schneider. Accedunt scholia in Theriaca ex recensione Henrici Keil, scholia in Alexipharmaca ex recognitione Bussemakeri et R. Bentlei emendationes partim ineditae. gr. 8. 1856. geh. 3 Thlr.

Druck von B. G. Teubner in Leipzig.